

Nota van Beantwoording bij het Ontwerp UPLG

**Utrechts Programma Landelijk Gebied
2026 - 2035**

USTP-367003060-53838 / definitief

14 juli 2026

Inhoudsopgave

o.	Doel en opzet Nota van Beantwoording	4
o.1	Doel en opzet van deze nota	4
o.2	Werkwijze verwerken zienswijzen	5
o.3	Ontvangen adviezen	6
o.4	Leeswijzer en uitgelichte onderwerpen	7
1.	Inleiding	14
1.1	Samenwerken aan een vitaal landelijk gebied	14
1.2	Status en planperiode	46
1.3	Milieueffectrapportage (MER)	50
1.4	Participatie.....	51
1.5	Structuur en leeswijzer	56
2.	De opgaven en doelen	57
2.1	Inleiding	57
2.2	Hardheid van de doelen.....	59
2.3	Grootste urgentie.....	59
2.4	Samenvattende tabel UPLG-doelen	59
3.	Structurerende principes	71
3.1	Inleiding	71
3.2	Drie algemene structurerende principes.....	71
3.2.1	Voortbouwen op landschappen en hoofdstructuren	72
3.2.2	Opgaven combineren	75
3.2.3	Verbinding tussen stad-land.....	81
3.3	Water en bodem	85
3.3.1	Kaderrichtlijn water.....	88
3.3.2	Klimaatbestendig bodem- en watersysteem	113
3.3.3	Grondwatersysteem in balans	119
3.3.4	Vitale bodems	128
3.3.5	Beekdalen	130
3.4	Natuur	135
3.4.1	Zienswijzen over natuur algemeen.....	135
3.4.2	Natuurherstel in Natura 2000-gebieden.....	140
3.4.3	Stikstofaanpak.....	183
3.4.4	Realisatie van beoogd natuurareaal	314
3.4.5	Essentiële percelen natuur	322

3.4.6 Kwaliteitsverbetering van bestaande natuur	340
3.4.7 Verhogen biodiversiteit in agrarisch gebied / agrarisch natuurbeheer	344
3.5 Klimaat	364
3.5.1 Inleiding	364
3.5.2 Veenweiden	364
3.6 Landbouw	407
3.6.3 Perspectief voor de landbouw	407
4. Ontwikkelrichting per Utrechts landschap	460
4.1 Inleiding	460
4.2 Groene Hart	461
4.3 Eemland	467
4.4 Utrechtse Heuvelrug (inclusief Langbroekerwetering)	472
4.5 Kromme Rijngebied en Schalkwijk	480
4.6 Gelderse Vallei	486
5. Uitvoering	488
5.1 Inleiding	488
5.2 Gebiedsgerichte aanpak	494
5.2.1 Wat is een gebiedsgerichte aanpak?	494
5.2.2 Ruimte binnen gebiedsprocessen	500
5.3 Governance en rolverdeling	504
5.4 Prioritaire gebieden	507
5.5 Instrumentarium	508
5.6 Financiën	521
5.7 Monitoring en evaluatie	538
6. Samen vooruit	549
7. Zienswijzen op de bijlagen van het Ontwerp UPLG	550
8. Ambtelijke wijzigingen	551
8.1 Actualisaties en correcties van onjuistheden	551
8.2 Wijzigingen n.a.v. signalen vanuit adviezen	551
8.3 Overige ambtelijke wijzigingen	552
9. Zienswijzen op de milieueffectrapportage (MER)	554
Bijlage 1. Overzicht indieners	566
Bijlage 2. Nummers bij veel ingediende reacties	592

o. Doel en opzet Nota van Beantwoording

o.1 Doel en opzet van deze nota

Deze Nota van Beantwoording gaat over de zienswijzen die zijn ingediend op het Ontwerp Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) en zienswijzen die ingediend zijn op het Milieueffectrapport bij de het Ontwerp UPLG (MER). Hierna wordt voor de duidelijkheid alleen gesproken over zienswijzen.

Het Ontwerp UPLG en het bijbehorende Milieueffectrapport zijn op 25 november 2025 vastgesteld door Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie Utrecht. Het Ontwerp UPLG en het bijbehorend MER zijn door GS gedurende de periode 6 januari t/m 16 februari 2026 ter inzage gelegd. Tegelijkertijd lagen ook het Ontwerp wijziging Omgevingsverordening en het Ontwerp wijziging Omgevingsvisie ter inzage. Gedurende deze zes weken heeft iedereen die dat wilde zienswijzen op de verschillende Ontwerpen indienen. De zienswijzen zijn inhoudelijk beoordeeld en terug te vinden in 3 afzonderlijke Nota's van Beantwoording. Als de zienswijze betrekking heeft op de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening, dan staat de reactie op de zienswijze in die desbetreffende Nota van Beantwoording. Sommige zienswijzen zijn niet van toepassing op één van die drie producten. Bijvoorbeeld omdat ze betrekking hebben eerder vastgesteld beleid, niet over de inhoud van het product gaan of omdat ze niet onder het mandaat van de provincie Utrecht vallen (zoals landelijke wetgeving of Europese regelgeving). Deze zienswijzen zijn niet opgenomen in deze Nota van Beantwoording.

Terinzagelegging

Tijdens de periode van terinzagelegging zijn 1785 zienswijzen binnengekomen:

- 1706 zienswijzen voor het Ontwerp UPLG,
- 524 zienswijzen voor het Ontwerp wijziging Omgevingsvisie en
- 645 zienswijzen voor het Ontwerp wijziging Omgevingsverordening.

De zienswijzen komen van diverse partijen, zoals medeoverheden, terreinbeheerders, belangen- en maatschappelijke organisaties, (agrarische) bedrijven en (georganiseerde) inwoners. De lijst met indieners is opgenomen in bijlage 1. Twee zienswijzen zijn buiten de termijn binnengekomen en zijn buiten behandeling gelaten. Van de mogelijkheid tot het indienen van mondelinge zienswijzen is geen gebruik gemaakt.

Voor het geven van meer informatie is het Ontwerp UPLG eind november openbaar gemaakt en zijn er webinars op de website geplaatst over verschillende inhoudelijke thema's. In december en januari hebben circa 15 gebiedsbijeenkomsten plaatsgevonden over het UPLG. Deze zijn veelvuldig bezocht door agrarische ondernemers en betrokken inwoners.

Proces van vaststelling

Deze Nota van Beantwoording is op 14 juli 2026 door Gedeputeerde Staten vastgesteld. De wijzigingen die uit de Nota van Beantwoording voortvloeien, zijn verwerkt in het definitieve UPLG die op 28 juli 2026 in het Omgevingsloket (DSO) wordt gepubliceerd.

Status

Het UPLG is een Omgevingsprogramma. Daarmee is het zelfbindend voor Gedeputeerde Staten. Op grond van de Algemene wet bestuursrecht staat bezwaar en beroep niet open tegen een programma, zoals het UPLG.

In verschillende zienswijzen hebben indieners aangekondigd de provincie aansprakelijk te stellen voor (te leiden) schade of dat zij een schadeclaim indienen. Het uitgangspunt van het UPLG is dat het werken aan de opgaves van het landelijk gebied zoveel mogelijk samengaat met het bieden van toekomstperspectief voor de agrarische sector. Om boeren te helpen met de benodigde transitie zijn er verschillende subsidieregelingen beschikbaar. Dit neemt echter niet weg dat er voor sommige bedrijven ingrijpende gevolgen zullen zijn. Bij maatregelen uit het UPLG die ook in de Omgevingsverordening zijn vastgelegd kan er in sommige gevallen recht zijn op nadeelcompensatie. Dit wordt getoetst aan de hand van wettelijke criteria. Het is niet mogelijk om via een zienswijze een schadeclaim in te dienen.

o.2 Werkwijze verwerken zienswijzen

Samenvatten en samenvoegen van zienswijzen

In totaal zijn er op het Ontwerp UPLG circa 1700 zienswijzen ingediend. Deze zijn allen zorgvuldig bestudeerd en verwerkt. De zienswijzen zijn verwerkt volgens de gebruikelijke werkwijze van de provincie, waarbij alle zienswijzen zijn samengevat en gebundeld tot unieke reacties die terug te vinden zijn in de Nota van Beantwoording. Als meerdere indieners eenzelfde argument hebben aangedragen, komen zij beiden bij dezelfde regel te staan. Bij elke unieke reactie staat aangegeven welke indieners die reactie hebben gegeven, door middel van nummers die corresponderen met de zienswijzen. Indieners kunnen hun eigen inbreng zo relatief makkelijk terugvinden in de Nota van Beantwoording; door te zoeken op hun nummer. Deze werkwijze is bij de provincie Utrecht gebruikelijk, evenals bij de meeste andere overheden.

Veel indieners hebben aangegeven een persoonlijke reactie te verlangen op hun brief. De werkwijze met het samenvatten en bundelen van de zienswijzen maakt dat dit niet mogelijk was. Desalniettemin hoopt de provincie dat indieners hun inbreng terugzien en zich gehoord voelen, ook wanneer niet iedere wens is overgenomen.

Zienswijzen over de persoonlijke situatie

In de zienswijzen zijn veel persoonlijke zorgen gedeeld over de impact van het UPLG op het bedrijf, gezin of de gemeenschap van indieners. Mensen geven aan veel stress en onzekerheid te ervaren sinds de publicatie van het Ontwerp UPLG. Veel van hen voelen geen ruimte meer om langjarige investeringsbeslissingen te doen en delen de angst dat hun bedrijf niet zal kunnen voortbestaan of dat jonge boeren zullen afhaken. Ook hebben vele indieners concreet inzicht gegeven in de effecten van UPLG-maatregelen op hun bedrijfsvoering. Sommige indieners hebben in hun zienswijze verzocht om ondersteuning te ontvangen, bijvoorbeeld bij omschakeling naar biologisch.

De provincie Utrecht onderkent hoe ingrijpend haar maatregelen voor individuele ondernemers kunnen zijn en dat deze onzekerheid kunnen geven. De gedeelde zorgen nemen wij zeer serieus. Waar nodig en mogelijk ondersteunen we agrariërs met kennis, coaching en subsidies. Ook kunnen agrariërs met vragen terecht bij de relatiebeheerders van de Vraagbaak Landbouw. De provincie heeft ook Plattelandscoaches beschikbaar die ondernemers kunnen bijstaan bij bedrijfsspecifieke vraagstukken.

Wat betreft de ter inzagelegging van het Ontwerp UPLG, is deze bedoeld om verbeteringen aan te brengen in het programma. De beantwoording van de zienswijzen is dan ook op het abstractieniveau van het UPLG gedaan. Bedrijfsspecifieke inzichten of verzoeken zijn daarom veelal niet op bedrijfsniveau beantwoord in deze Nota van Beantwoording.

o.3 Ontvangen adviezen

Op 25 november heeft het college van GS de ontwerpversie van het UPLG vastgesteld. Bij deze vaststelling is ook besloten om op een aantal onderdelen verdiepend advies te vragen.

Juridisch

Allereerst is er advies gevraagd ten aanzien van de juridische aspecten van het UPLG. Een interne werkgroep heeft hierover een advies opgesteld, mede op basis van een externe analyse van het bureau Pels Rijcken. Kernpunt van dit advies betreft de onderbouwing van de stikstofmaatregelen. Kernvraag is of de maatregelen uit het UPLG en de provinciale verordening volstaan om intrekkings- en handhavingsverzoeken af te houden en een basis kunnen vormen voor de op te starten vergunningverlening. Het advies geeft aan dat de maatregelen uit het UPLG / de Omgevingsverordening provincie Utrecht een belangrijke bijdrage leveren aan natuurherstel, maar in zichzelf onvoldoende zijn om te komen tot een aanpak die leidt tot benodigde 'additionaliteit'. Op basis van dit advies is onder meer – vooruitlopend op de vaststelling van het UPLG – besloten om de mestbeperkingen voor bedrijven in en rondom N2000 met twee jaar uit te stellen tot 2029. Het Pels Rijcken rapport is inmiddels openbaar gemaakt.

Organisatorisch

Verder is gekeken naar de impact van de vaststelling van het UPLG op interne organisatie (kennis, beleid en met name uitvoering) van de provincie. Dit rapport van bureau Berenschot geeft aan dat de organisatie flinke stappen maakt om invulling te geven aan de fase waar het UPLG komt (uitvoering). Wel zijn er nog stappen nodig in de aansturing (focus) en is er een aanvullende capaciteitsbehoefte. Een aantal aanbevelingen van het rapport is inmiddels betrokken bij het vaststellen van de Kadernota 2027. Het Berenschotrapport wordt niet openbaar gemaakt, omdat het een intern karakter heeft.

Financiële impact

Ten slotte is er gevraagd aan Wageningen University and Research (WUR) om een aanvullend onderzoek te doen naar de effecten van het UPLG op de landbouwsector in de provincie Utrecht. In 2025 heeft WUR een quick scan uitgevoerd naar de inkomensgevolgen van de UPLG-maatregelen voor de melkveehouderij. Uit deze scan kwam een eerste beeld van mogelijke impact voor het Utrechtse referentiebedrijf voor de belangrijkste beperkingen uit het UPLG en de Omgevingsverordening provincie Utrecht, zoals de stikstofmaatregelen, vernatting veenweide en de groenblauwe dooradering. Inmiddels heeft WUR invulling gegeven aan een aantal vervolgvragen, te weten: een eerste beeld van de 'baten' in het licht van UPLG, ontwikkelpaden voor bedrijven, flankerend beleid en de gevolgen van klimaatverandering voor de sector. Beide rapporten zijn te vinden op www.provincie-utrecht.nl/uplg.

Advies Commissie mer

De Commissie m.e.r. heeft op 9 april 2026 haar Toetsingsadvies over het milieuraapport Utrechts Programma Landelijk Gebied gegeven: [Toetsingsadvies over het milieueffectrapport UPLG](#). Op hoofdlijnen komt de omgang van het advies van de Commissie m.e.r. neer op het volgende:

- Met het uitspreken van haar “lof voor het uitgebreide en gedegen MER”, geeft de Commissie aan dat de MER bij het UPLG van goede kwaliteit is. Veel aandachtspunten uit een eerder advies zijn verwerkt en het MER laat duidelijk zien hoe in de wisselwerking daarmee het UPLG is aangepast en verbeterd. De Commissie waardeert de landschapsgerichte insteek van het MER, omdat die goed aansluit bij de regionale opgaven en het UPLG meer structuur en focus geeft.
- De aanbevelingen voor inhoudelijke aanvullingen door de Commissie m.e.r. zijn deels meegenomen in de definitieve versie van het UPLG (zoals gezonde bodem en perspectief voor de landbouw), worden deels al meegenomen in bestaande provinciale programma’s (zoals de Omgevingsvisie voor gezondheid) en/of worden deels uitgewerkt in bestaande provinciale beleidsprogramma’s en de uitwerking van het UPLG (zoals bodem, waterkwaliteit en waterkwantiteit in het programma Water en Bodem).

Tegelijkertijd met het Ontwerp UPLG heeft de bijbehorende MER van Advies & Ingenieursbureau TAUW ter inzage gelegen. Deze zienswijzen en de bijbehorende reacties staan in hoofdstuk 9 van deze Nota van Beantwoording.

o.4 Leeswijzer en uitgelichte onderwerpen

De Nota van Beantwoording volgt dezelfde inhoudsopgave als het UPLG zelf. Dus zienswijzen onder hoofdstuk 1 in de Nota van Beantwoording hebben betrekking op hoofdstuk 1 van het UPLG, enzovoorts. Bepaalde onderwerpen waar zeer veel zienswijzen op zijn gekomen hebben eigen tussenkopjes gekregen. Hoofdstuk 1 t/m 6 corresponderen dus met de hoofdstukken van het UPLG. In hoofdstuk 7 staan de zienswijzen op de bijlagen bij het UPLG. Hoofdstuk 8 bevat een uiteenzetting van ambtelijke wijzigingen en hoofdstuk 9 bevat de zienswijzen op het MER.

Gezien de maatschappelijke impact en/of hoeveelheid aan zienswijzen hebben we hieronder een aantal onderwerpen er specifiek uitgelicht. Op deze manier kan de lezer van de Nota van Beantwoording op hoofdlijnen lezen hoe we met een aantal zienswijzen zijn omgegaan. De volgende onderwerpen zijn hieronder verder toegelicht.

- Algemeen
 - Wijzigingen Rijksbeleid
 - Juridische haalbaarheid
 - Financiële compensatie voor maatregelen UPLG
- Landbouw
 - Fruitteelt
 - Voedselzekerheid
 - Perspectief voor de landbouw
 - Toekomst biologische landbouw
- Stikstof

- Haalbaarheid generieke stikstofnormen
- Stikstofmaatregelen in en rondom stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden
- Maatwerkaanpak stalemissies
- Natuur
 - Sturing beheer Natura 2000-gebieden
 - Strategie natuurherstel
 - Realisatie NNN (in combinatie met andere natuuropgaven)
- Klimaat
 - Klimaatopgave 'natte natuur'

Algemeen

Wijzigingen Rijksbeleid

De provincie Utrecht sluit aan bij het stikstofbeleid vanuit het Rijk (adaptief beleid), mits juridisch goed geborgd. Hetzelfde geldt voor eventuele andere nieuwe regelgeving vanuit het Rijk op de thema's water en bodem, natuur en klimaat in het UPLG (bijvoorbeeld de Natuurherstelverordening). Vrijdag 26 juni 2026 is de Kamerbrief 'Weer ruimte voor boer, natuur en bouw' verstuurd naar de Tweede Kamer met een verdere uitwerking van deze plannen. De provincie heeft de plannen van het Rijk bestudeerd en een eerste analyse gemaakt. Daaruit blijkt dat de doelen van het Rijk op hoofdlijnen aansluiten bij die van het UPLG, maar dat er verschillen zijn in de uitwerking. Ook bevinden beide plannen zich in een andere fase. De plannen van het Rijk worden de komende maanden verder uitgewerkt en besproken. Daarover gaat de provincie de komende maanden graag met het Rijk in gesprek. Zodra het Rijk zijn beleid definitief heeft uitgewerkt en wettelijk heeft vastgelegd, worden UPLG, Omgevingsvisie en Omgevingsverordening daar, waar nodig, op aangepast.

Juridische haalbaarheid

De provincie Utrecht heeft een juridische risicoanalyse uitgevoerd over de stikstofmaatregelen in het Ontwerp UPLG. Het rapport van PelsRijcken toont aan dat de maatregelen van het UPLG een belangrijke bijdrage leveren om te komen tot natuurherstel, maar in zichzelf onvoldoende zijn om te komen tot vergunningverlening. De boodschap 'Utrecht van het Slot' wordt genuanceerd naar 'De eerste stappen om Utrecht van het slot te krijgen'. Dit laatste argument sluit beter aan op de juridische werkelijkheid:

- Met de stikstofmaatregelen in het UPLG draagt de provincie proportioneel bij aan de landelijke reductie van stikstof. De Commissie mer bevestigt in haar advies over de MER bij het Ontwerp UPLG dat de stikstofmaatregelen doeltreffend zijn.
- De kans op het juridisch kunnen afwijzen van intrekkings- en handavingsverzoeken is groter met dan zonder geborgde stikstofmaatregelen in het UPLG en de Omgevingsverordening.
- Geborgde stikstofmaatregelen in het UPLG en de Omgevingsverordening stellen de provincie in staat jurisprudentie op te bouwen met als doel in de toekomst juridisch geborgde vergunningen te kunnen verlenen. Als provincie zetten we dat al in bij Fieldlabs Food Valley en Groene Hart en de pilot Parel van Spengen.
- In aanvulling op het UPLG en de Omgevingsverordening kan een ecologische onderbouwing de kansen op vergunningen vergroten, zonder UPLG met geborgde maatregelen in de Omgevingsverordening is die ecologische onderbouwing ongeloofwaardig.

Financiële compensatie voor maatregelen UPLG

Er zijn veel zienswijzen en vragen binnen gekomen over de uitvoering van het UPLG, waaronder de financiële compensatie voor de verschillende maatregelen in het UPLG. Op basis van deze zienswijzen wordt in hoofdstuk 5 'Uitvoering' van de definitieve versie van het UPLG meer inzicht geboden en zijn concrete financiële middelen opgenomen:

- Inzet van financiële middelen (6,8 miljoen; reeds beschikbaar) t.b.v. uitvoering UPLG voor:
 - a. de provinciale gebiedsprocessen in prioritaire gebieden, o.a. Natura 2000 en veenweiden (circa 6 miljoen)
 - b. de gebiedsprocessen door partners in minder prioritaire gebieden (circa 1 miljoen).
- De bestuurlijke begeleidingsgroepen in de negen gebiedsprocessen krijgen een belangrijke rol en beslissen mee over de Uitvoeringsagenda en de aanpak van gebiedsprocessen
- Financiële mogelijkheden voor compensatie van agrariërs n.a.v. beperkingen provinciale Omgevingsverordening (drie maatregelen stikstof: generiek, stikstofzones en maatwerkaanpak stalemissies).
- Betere toelichting van de verschillende vormen van compensatie in de Nota van Beantwoording bij het relevante thema: stikstof, water, natuur.

Bestuurlijke afspraken

Veel zienswijzen verwijzen naar bestaande bestuurlijke afspraken en (mogelijke) tegenstrijdigheid van het Ontwerp UPLG met deze afspraken. Afgelopen jaren zijn er bestuurlijk veel afspraken gemaakt zoals (niet uitputtend) Pact van Poldertrots voor Groot Mijdrecht, Samenwerkingsovereenkomst Spengen, Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen, Samenwerkingsovereenkomst Zuidelijke Eemvallei. Wat in de Omgevingsverordening wordt vastgesteld gaat juridisch altijd voor op eerder gemaakte bestuurlijke afspraken. In de definitieve versie van het UPLG hanteren we, volgens de gebiedsgerichte aanpak, het UPLG als inhoudelijk kader, waarbij we bij het opstellen van de uitvoeringsagenda's voor de negen deelgebieden inventariseren welke onderdelen van de bestaande bestuurlijke afspraken overeenkomen met het UPLG en op welke onderdelen aanpassing en/of aanvullingen op basis van het UPLG nodig zijn. We geven de gebieden een jaar de tijd voor implementatie van de kaders van het UPLG (tot 1 juli 2027).

Landbouw

Fruitteelt

De Nederlandse fruittelers organisatie (NFO) heeft haar zorgen geuit over de toekomst van de fruitteeltsector rondom Natura 2000-gebieden en in de omgeving daarvan. Op basis van verder overleg, een speciale NFO-bijeenkomst over het UPLG, de zienswijzen over dit onderwerp en nader onderzoek naar het gebruik van meststoffen (Adviesbureau CLM) is in de definitieve versie van het UPLG het volgende opgenomen:

- Voor het bestaande areaal van fruitteelt geldt geen verbod op het gebruik (of uitrijden) van kunstmest en Renure in de stikstofzones;
- Voor de biologische fruitteelt is een uitzondering op de generieke en specifieke stikstofmaatregelen gemaakt.
- De bepalingen voor gebruik bestrijdingsmiddelen (in de gehele provincie) blijven in stand.

Er zijn wel wijzigingen gemaakt ter verduidelijking en aanscherping van de tekst.

Verder stellen wij vast dat wij met de fruitteeltsector na vaststelling van het UPLG in gesprek gaan over de toekomst van fruitteelt rondom de Natura 2000-gebieden. Vanuit andere opgaven (water, natuur, klimaat) zijn er per gebied namelijk ook mogelijke beperkingen voor de toekomst van de fruitteelt.

Voedselzekerheid

Veel zienswijzen stellen dat het UPLG ten koste gaat van voedselzekerheid in Nederland. Hoewel de bijdrage van de provincie Utrecht aan de (inter)nationale voedselzekerheid beperkt is, is in de definitieve versie van het UPLG een kader 'Voedselzekerheid' toegevoegd. Op deze manier wordt recht gedaan aan het belang hiervan voor de provincie, in lijn met eerdere informatie die met Provinciale Staten is gedeeld.

Perspectief voor de landbouw

Veel zienswijzen gaan over het ontbreken van toekomstperspectief voor de landbouw. De Commissie m.e.r. adviseert eveneens in haar advies tot een programmatische aanpak om tot een duurzame landbouw in Utrecht te komen. We besteden op twee manieren meer aandacht aan perspectief voor de landbouw:

- (Onderdelen van) de Utrechtse landbouwvisie hebben meer plek gekregen in het UPLG, waaronder de in de landbouwvisie genoemde drie toekomstscenario's voor de landbouw in de provincie Utrecht:
 - Type 1: Natuurinclusieve landbouw
 - Type 2: Gemeenschapslandbouw
 - Type 3: Intensieve landbouw
- De aanvullingen op het WUR-rapport over de economisch impact van de UPLG-maatregelen (te verschijnen juni 2026) benutten om te komen tot een meer programmatische aanpak.

Toekomst biologische landbouw

De volgende vormen van biologische landbouw krijgen een uitzondering voor de generieke en specifieke (stikstofzones) stikstofmaatregelen in het UPLG en de Omgevingsverordening:

- Biologische niet-grondgebonden veehouderij. Deze vorm van biologische landbouw kan niet met een gesloten stalsysteem werken in verband met de vereisten voor biologische niet-grondgebonden veehouderij.
- Biologische fruitteelt (zie eerdere punt).

De biologische grondgebonden landbouw (melkveehouderij) krijgt geen uitzondering op de generieke en specifieke stikstofmaatregelen. We onderzoeken in hoeverre een correctie mogelijk is in de Kringloopwijzer voor biologische melkveehouderij en melkveebedrijven met veel weidegang om tegemoet te komen aan hun zienswijzen op dit punt. Daarnaast spannen we ons in bij de eventuele invoering van een landelijke afrekenbare stoffenbalans om aandacht te vragen voor specifieke situatie van de biologische melkveehouderij.

Stikstof

Haalbaarheid generieke normen stikstof

De generieke normen stikstof zijn als volgt aangepast:

- De generieke norm voor de grondgebonden veehouderij is 42 kg/ha/j in de definitieve versie van het UPLG en de Omgevingsverordening provincie Utrecht, in plaats van de bandbreedte 40-42 kg/ha/j in het UPLG en 40kg in de Omgevingsverordening

- De generieke norm niet-grondgebonden veehouderij in de definitieve versie van het UPLG en de Omgevingsverordening provincie Utrecht terugbrengen naar 80% voor bestaande stallen (in plaats van 90-95%) en 90-95% voor nieuwe stallen (geen aanpassing).

Daarnaast lichten we in de definitieve versie van het UPLG meer toe hoe de generieke stikstofmaatregelen in de praktijk en over een periode van tien jaar haalbaar zijn voor een agrariër.

Stikstofmaatregelen in en rondom stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden

De stikstofmaatregelen in en rond Natura 2000-gebieden zijn als volgt in het definitieve UPLG aangepast:

- Gezien de korte voorbereidingstijd (voor agrariërs en provincie) is de datum van inwerkingtreding van de stikstofmaatregelen uitgesteld van 1 januari 2027 naar 1 januari 2029.
- Gezien de ongewenste samenloop van de stikstofmaatregelen en de maatregel essentiële percelen natuur met schadeloosstelling in de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, is de datum van inwerkingtreding van de stikstofmaatregelen voor de essentiële percelen natuur schadeloosstelling uitgesteld van 1 januari 2027 tot 1 januari 2031. Inwerkingtreding per 2029 kan ertoe leiden dat eigenaren eerst hun bedrijfsvoering aanpassen aan de mestmaatregelen en nadeelcompensatie aanvragen en daarna alsnog volledig moeten stoppen. Met uitstel tot 2031 hebben de eigenaren van deze percelen voldoende tijd om tegen schadeloosstelling hun grond aan de provincie te verkopen of zelf natuur te realiseren. Als hier geen overeenstemming over wordt bereikt, geeft dit de tijd om de onteigeningsprocedure te doorlopen. Mocht er in 2031 toch nog geen natuur zijn gerealiseerd, dan geldt vanaf dat moment wel de mestbeperking.
- Op deze manier is er voldoende tijd om tot uitvoering van één van deze maatregelen op de percelen essentiële percelen natuur met schadeloosstelling te komen.

Maatwerkaanpak stalemissies (prioritaire bedrijven)

In de definitieve versie van het UPLG is de maatwerkaanpak stalemissies ongewijzigd. Het op vrijwillige basis specifiek benaderen van bedrijven dichtbij prioritaire habitattypen (bijvoorbeeld door te kijken naar specifieke technische oplossingen en/of maatwerk) heeft tot 2028 prioriteit om tot stikstofreductie te komen. Daarnaast verwachten we dat de komende tijd het Rijk met een vervolg op de aanpak prioritaire bedrijven zal komen. Bij de actualisatie van het UPLG in 2028 is er een heroverweging (met meer dwingend instrumentarium) mogelijk voor de maatwerkaanpak stalemissies.

Natuur

Sturing beheer Natura 2000-gebieden

Er zijn in de zienswijzen zorgen geuit over kwaliteit van beheer Natura 2000-gebieden door terreinbeherende organisaties (bijvoorbeeld Kolland en Overlangbroek). Veel boeren hebben het gevoel dat zij als enige verantwoordelijk zijn voor realisatie van de doelen uit het UPLG en vinden dat er ook een rol is voor de terreinbeherende organisatie. De provincie erkent dat het beheer van Natura 2000-gebieden niet overal voldoende is en op sommige plekken verbetering behoeft door verschillende oorzaken (o.a. stikstofdepositie). In de definitieve versie van het UPLG is daarom in paragraaf 5.5.4 het volgende toegevoegd:

1. Allereerst zetten wij, samen met de TBO's, in Utrecht maximaal in op natuurherstel van de Natura 2000 gebieden via het Programma Natuur fase I en fase II en de maatregelpakketten UPLG.

2. Daarnaast gaan wij het gesprek aan met de terreinbeherende organisaties om te komen tot optimaal beheer. Wij doen dit in het kader van het Subsiestelsel Natuur en Landschap en zetten daarbij in op continuering van intensief beheer en waar nodig verdere optimalisatie.
3. En tenslotte blijven wij nadrukkelijk bij het Rijk aankloppen om te komen tot een meer kostendekkende vergoeding voor natuurbeheer door terreinbeherende organisaties voor de zeer noodzakelijke inzet.

Strategie natuurherstel

Er is een aantal zienswijzen ingediend met een appèl dat er meer maatregelen nodig zijn voor herstel van de Natura 2000-gebieden. Daarnaast komt uit de juridische risicoanalyse het advies om naast stikstofmaatregelen meer in te zetten op andere (geborgde) natuurherstelmaatregelen zoals:

- Hydrologie: concrete systeemherstelmaatregelen (o.a. deels via peilbesluiten bij het waterschap);
- Vermindering ammoniakuitstoot in en rondom Natura 2000-gebieden via maatwerk aanpak stallemissies;
- Extra financiële middelen voor (incidentele) beheermaatregelen natuur;
- Actief aan de slag met de essentiële percelen natuur (o.a. voor connectiviteit en uitbreiding natuurareaal);
- Het met prioriteit oppakken van nader onderzoek (bijvoorbeeld hydrologie), zodat duidelijk wordt welke maatregelen aanvullend nodig zijn.

Extra inzet op natuurherstelmaatregelen voor de Natura 2000-gebieden (naast uitvoering van de beheerplannen Natura 2000-gebieden) is gewenst. In de definitieve versie van het UPLG staat daarom onder structurerend principe 9 'Natuurherstel Natura 2000-gebieden' meer toelichting op de beheerplannen Natura 2000-gebieden en de noodzaak om met een zogenaamde 'Strategie natuurherstel' verder te gaan:

Met uitvoering van de maatregelen uit de NDA's werken we aan een strategie natuurherstel. Hierbij borgen we de herstelmaatregelen binnen de Natura 2000-gebieden in Natura 2000-beheerplannen. Met dit UPLG en de wijziging Provinciale Omgevingsverordening geven we al deels concreet invulling aan de herstelmaatregelen buiten de Natura 2000-gebieden. De strategie natuurherstel vullen we aan met een concreet tijdpad om tot een integrale uitwerking met herstelmaatregelen (inclusief besluitvorming) van de overgangsgebieden te komen, waarbij hydrologisch herstel (met o.a. concrete peilbesluiten) prioriteit heeft in verband met de KRW-doelen. Aanvullende maatregelen nemen we mee in de actualisatie van het UPLG in 2028. De Rijksmiddelen vanuit UPLG-Maatregelpakket 4 (overgangsgebieden rondom Natura 2000-gebieden) en Programma Natuur-fase 2 vormen de financiële onderlegger voor de verdere uitwerking.

Realisatie Natuurnetwerk Nederland (in combinatie met andere opgaven natuur)

Er zijn veel zienswijzen ingediend over de verschillende opgaven van natuur zoals genoemd in structurerende principe 13 'realisatie van de VHR-arealen'. Daarnaast maken met name de natuurorganisaties zich zorgen over de vertraging van de realisatie NNN en de manier waarop we als provincie deze realisatie gaan uitvoeren. Het structurerende principe 13 'Realisatie indicatieve arealen Vogel- en Habitatrichtlijn' is daarom aangepast, waarbij beter uitgelegd wordt wat de relatie is tussen de verschillende opgaven natuur. De inhoudelijke strekking van het structurerende principe (slim combineren van diverse natuuropgaven in het Natuurnetwerk Nederland) blijft staan.

Klimaat

Klimaatopgave 'Natte natuur'

De indieners van zienswijzen geven aan dat er bij het onderwerp Klimaat een doel mist in het Ontwerp UPLG: de reductie van broeikasgassen uit ontwikkeling van natte natuur

(nationale opgave: 0.4-0.8 megaton CO₂-eq, nog nader te verdelen). In de provinciale 'Utrechts Klimaat Aanpak: Naar Netto Nul' (2024) staat dat de opgaven uit het Klimaattafel Landbouw en Landgebruik een plek krijgen in het Ontwerp UPLG. Dit geldt inderdaad voor de opgaven voor veenweiden (Regionale Veenweidestrategie) en bos (Strategisch Bosbeleid). De opgaven voor reductie methaan veehouderij én natte natuur worden inderdaad niet meegenomen. Gekozen is om voor de opgave natte natuur dezelfde lijn te volgen als voor methaan: in afwachting op mogelijke maatregelen van het Rijk volgen we de lijn dat de opgave vooralsnog 'meelift' met de andere UPLG-opgaven (dus geen eigenstandige maatregelen).

1. Inleiding

1.1 Samenwerken aan een vitaal landelijk gebied

Steunbetuigingen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1.	0004, 0020, 0081, 0192, 0193, 0194, 0266, 0268, 0273, 0345, 0354, 0484, 0513, 0536, 0552, 0554, 0570, 0683, 0704, 0711, 0792, 0864, 0925, 1075, 1199, 1227, 1245, 1288, 1304, 1362, 1409, 1436, 1494, 1523, 1621, 1844	Gemeente Renswoude, AGV, Vallei en Veluwe, Rivierenland, HDSR, Waternet, Utrechts Landschap, Adviesgroep Kromme Rijnkorridor, Gemeente Montfoort, werkgroep kromme rijnkorridor, gemeente Baarn, gemeente Bunnik, Grootouders voor het Klimaat Utrecht, gemeente Eemnes, particulieren, Gemeente Woudenberg, Landschap Erfgoed Utrecht, Gemeente Ronde Venen, Staatsbosbeheer, Christen Unie Stichtse Vecht, Stichting Wij.land, Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen, Stichting Groene Hart, Vechtplassencommissie, gemeente Rhenen, Regio Amersfoort, Gemeente Wijk bij Duurstede, gemeente De Bilt, gemeente Zeist, Vitens, agrarische bedrijven	Indieners spreken waardering uit voor het opstellen van het Ontwerp UPLG. Dit toont dat de bestuurlijke verantwoordelijkheid wordt genomen. Een aantal indieners bedanken GS voor al het werk dat door hen en hun ambtenaren is verzet. Anderen erkennen de ingewikkelde zoektocht naar de juiste balans tussen het halen van doelen, stimuleren van de transitie van het landelijk gebied en perspectief bieden voor de landbouw.	Dank u wel voor deze woorden.
2.	0004, 0020, 0111, 0121, 0192, 0195, 0197, 0221, 0242, 0267, 0268, 0320, 0345, 0352, 0413, 0433, 0450, 0496, 0513, 0534, 0552, 0605, 0621, 0692, 0704, 0711, 0744,	Gemeente Soest, CDA fractie Stichtse Vecht, CDA fractie Ronde Venen, CDA de Bilt, particulieren, Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, Waternet, Utrechts Landschap, werkgroep behoud Lopikerwaard, Gemeente Leusden, gemeente IJsselstein, gemeente Montfoort, gemeente Lopik, gemeente Baarn, Vereniging Natuur en Milieu / IVN-afdeling	De indieners erkennen de noodzaak van maatregelen en/ of heldere kaders op het gebied van natuur, water, klimaat en landbouw. Gebieden moeten aan de slag met de opgaven.	De opgaven in het landelijk gebied zijn groot. Voor een deel worden er al belangrijke stappen gezet. De provincie wil dit doorzetten, en versnellen waar nodig. Daarom is dit UPLG opgesteld.

	0834, 0929, 0941, 0963, 1214, 1228, 1245, 1255, 1265, 1267, 1269, 1292, 1324, 1362, 1484, 1494, 1707	Wijk bij Duurstede, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Natuurmonumenten. Grootouders voor het Klimaat Utrecht, Gemeente Woudenberg, Gemeente Stichtse Vecht, Gemeente Ronde Venen, Van Buuren Continuum Advisory, LTO, Gemeente IJsselstein, Caring Farmers, gemeente Veenendaal, gemeente Rhenen, Regio Foodvalley stichting Upfarming, Regio Amersfoort, gebiedscoöperatie het Binnenveld, Goodman Netherlands, gemeente Eemnes, agrarische bedrijven		
3.	0004, 0111, 0195, 0221, 0239, 0266, 0268, 0273, 0352, 0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0450, 0496, 0504, 0534, 0552, 0586, 0699, 0711, 0749, 0767, 0846, 0923, 0929, 0942, 0959, 0960, 0962, 0984, 0991, 1004, 1055, 1100, 1148, 1214, 1266, 1267, 1319, 1324, 1332, 1373, 1405, 1409, 1439, 1606, 1616, 1650, 1693, 1694	Langbroekerdijkberaad, gemeente Soest, gemeente Renswoude, CDA Soest, NMU, Stichting Geopark Heuvelrug Gooi Vecht, Utrechts Landschap, gemeente IJsselstein, Gemeente Oudewater, Gemeente Woerden, werkgroep kromme rijncorridor, Vereniging Natuur en Milieu / IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Natuurmonumenten, gemeente Eemnes, gemeente Woudenberg, collectief Eemland, gemeente Stichtse Vecht, NFO, particulieren, agrarisch bedrijf, Gemeente IJsselstein, Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen, gemeente Veenendaal, gemeente Rhenen, Regio Foodvalley, Goodman Netherlands B.V., gebiedscoöperatie het Binnenveld, Milieuwerkgroep Houten, Werkgroep GGA Eemland	De indieners ondersteunen (het belang van) de integrale aanpak. Er wordt met een systeembril naar opgaven gekeken.	De opgaven op het gebied van natuur, water en bodem, klimaat en landbouw zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. De provincie waardeert dat u deze integrale aanpak ondersteunt.
4.	0221, 0273, 0450, 0513, 0711, 0895,	Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Gemeente Renswoude, NMU, Gemeente de Ronde	De indieners onderschrijven de ambitie van het UPLG om te	De provincie streeft ernaar om zorgvuldig om te gaan met onze leefomgeving, zodat niet alleen huidige

	1009, 1255, 1261, 1269, 1299, 1324, 1405, 1407	Venen, BoerenNatuur Utrecht Oost, Gemeente Veenendaal, gemeente Rhenen, gebiedscoöperatie het Binnenveld, Stichting Upfarming, Rabobank, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, particulier, agrarische bedrijven	komen tot een vitaal en toekomstbestendig landelijk gebied.	inwoners, maar ook toekomstige generaties kunnen wonen, werken en recreëren in een gezond en vitaal landelijk gebied. Dank voor uw ondersteunende woorden.
5.	0121, 0195, 0450, 0496, 0513, 0711, 1546, 1606, 1616	Gemeente Woerden, Gemeente Oudewater, Gemeente Baarn, Gemeente Stichtse Vecht, Gemeente de Ronde Venen, Gemeente Veenendaal, gemeente Rhenen, Natuurmonumenten, SGP de Bilt, particulier	De indieners zien realisatie van het UPLG als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen. Een indiener noemt de gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheden om ondernemers en bewoners die door deze opgaven worden geraakt, perspectief te bieden. Dat vraagt om een zorgvuldig traject waarin draagvlak, vertrouwen, gebiedseigen oplossingen en rechtszekerheid centraal staan.	De uitvoering van het UPLG vraagt inderdaad een gezamenlijke betrokkenheid en verantwoordelijkheid, van de provincie en van haar partners, ieder vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheden. De provincie is trots op de Utrechtse traditie van samenwerken in het landelijk gebied. Samen met partners, maatschappelijke organisaties en medeoverheden is er de afgelopen jaren veel bereikt als het gaat om het verbeteren van bijvoorbeeld de waterkwaliteit, uitbreiding van het NNN, de aanleg van groenblauwe dooradering en verduurzaming van de landbouw. Op basis van deze samenwerking wil de provincie met het UPLG ook de volgende stappen zetten.
6.	0345	Grootouders voor het Klimaat Utrecht	Land- en tuinbouw zal zich moeten aanpassen, maar de indiener vertrouwt erop dat de provincie boeren hierbij goed zal ondersteunen.	De provincie doet er alles aan om binnen haar rol en mogelijkheden de sector te ondersteunen bij de grote aanpassingen waar zij voor staat.

Bezwaren

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
7.	Ca 770 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	CDA fractie Stichtse Vecht, CDA fractie de Bilt, particulieren, agrarische bedrijven, Fruitmasters, agrarisch	Indieners verzoeken om verschillende redenen het UPLG niet vast te stellen of grondig te	Het opstellen van het UPLG is eind 2022 gestart als uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Met het vervallen van het NPLG en het daarbij

		collectief Lopikerwaard, Bouwman Westbroek BV, Bouwman Westbroek BV, Gemeente Woudenberg, Gemeente Stichtse Vecht, collectief Alblasserwaard Vijfheerenlanden, betrokken bewoners, CDA Rhenen, SGP fractie De Bilt, LTO Noord, LTO Noord West Utrecht, NFO, Agractie, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, SSC, NMV, eerste kamerfractie BBB, Dierenartsen ULP Harmelen, Netwerk Grondig, Cooperatie De boeren met Toekomst, European Fruitserveis Board BV, ChristenUnie Renswoude, Loonbedrijf Balvert, AgruniekRijnvallei Holding B.V., Wolswinkel Mengvoerders, Broekenbos Natuurbeheer, Dorpsplatform Zegveld, Handelonderneming Bolex, Alteligne consultancy, Amersfoort voor Vrijheid, Manege de Mallejan, Loonbedrijf en groenvoorziening Fa. Van Bezooijen	herzien. Hierbij worden verschillende argumenten aangedragen, zoals tekortkoming van participatie, onvoldoende onderbouwing van maatregelen, maatregelen die disproportionele impact hebben op de landbouw, onvoldoende meeweging van andere (sociaaleconomische) belangen en onvoldoende garanties voor doelbereik en/of lostrekken van vergunningverlening.	horende Transitiefonds Landelijk Gebied, is de inhoudelijke context van het UPLG niet veranderd. De (inter)nationale opgaven waar we voor staan zijn nog steeds wettelijk verplicht, (juridisch) urgent en kunnen geen uitstel gebruiken. De juridische urgentie is vanwege belemmeringen voor het verlenen van nieuwe vergunningen voor bijvoorbeeld innovatie in de landbouw, woningbouw en energietransitie en voor te verwachten handavingsverzoeken voor agrarische bedrijven. Ook de agrarische sector heeft binnen deze context houvast nodig en perspectief voor de toekomst. Daarom hebben we in Utrecht besloten om wél door te gaan met het UPLG, met oog voor de veranderende context. Voor wat betreft de verschillende argumenten om het UPLG niet vast te stellen verwijzen we u graag naar de verschillende reacties bij deze onderwerpen in deze Nota van Beantwoording.
8.	0050, 0431, 0573, 0574, 0810, 0983, 1843	ChristenUnie Renswoude, bestuur van Lokaal De Bilt, Hofstede Sterreschans BV, particulieren, agrarische bedrijven	Indieners vermoeden dat de provincie niet eerlijk is over wat zij écht met dit plan wil bereiken. Zij vragen om een duidelijke visie en perspectief voor de provincie. De werkelijke reden om het UPLG in te voeren lijkt hen om landbouwgrond door regelgeving onbruikbaar te laten maken t.b.v. aanleg van nieuwe natuur en bouwgrond. Dat er moet worden	Het UPLG is opgesteld t.b.v. doelen op het gebied van water, bodem, natuur, klimaat en landbouw. De enige link die er ligt met de bouw is dat de maatregelen uit het UPLG kunnen leiden tot een vermindering van de stikstofuitstoot vanuit de landbouw, waardoor de bouw van woningen en bedrijven gemakkelijker plaats kan vinden. Het gebrek aan stikstofruimte is namelijk één van de belemmerende factoren voor de bouw. Voor het mogelijk maken van nieuwe locaties voor wonen en werken heeft de provincie het Provinciaal Programma Wonen en Werken. De hierin opgenomen locaties komen via overleg met gemeenten en

			gebouwd is duidelijk, maar wees eerlijk en koop iemand dan fatsoenlijk en snel uit.	regio's tot stand binnen de kaders die door Provinciale Staten zijn gesteld. Onder deze kaders valt onder andere ook het zorgvuldig omgaan met landbouwgronden. Voor wat betreft de gebieden waar doelen voor natuur, water en klimaat gerealiseerd kunnen worden zijn in het UPLG verschillende kaarten opgenomen met een (indicatie van de) ligging. Voor specifieke gronden zoals op kaart 10 'Essentiële percelen natuur' (met én zonder schadeloosstelling) en kaart 8 met stikstofzones zijn verschillende instrumenten voorhanden voor de grondeigenaren in deze gebieden variërend van subsidies tot schadeloosstelling.
9.	0197, 0323, 0997, 1098, 1252	Gemeente Leusden, agrarische bedrijven	Het adaptief programmeren dat de provincie wil hanteren bij de uitvoering van het UPLG (en daarbij gaandeweg inspelen op onder andere landelijke ontwikkelingen) kan het risico niet uitsluiten dat partijen onderweg onherstelbare schade oplopen wanneer de spelregels worden bijgesteld. Het is frustrerend en onhaalbaar om altijd aan alle regelgeving te voldoen, waarna tijdens het spel de spelregels veranderen.	De term 'adaptief programmeren' staat in hoofdstuk 5.6.3 van het UPLG uitgelegd. Het betekent dat we voor de korte termijn voldoende financiële middelen hebben voor de uitvoering van de doelen van het UPLG en op lange termijn actief op zoek gaan naar aanvullende financiële middelen en daarop onze activiteiten afstemmen. Hoewel landelijke en Europese wet- en regelgeving kunnen veranderen (bijvoorbeeld vanuit de Natuurherstelverordening en de Europese bodemmonitoringsrichtlijn), zijn de (inter)nationale doelen voor water, bodem, natuur en klimaat de afgelopen jaren niet tot nauwelijks gewijzigd. De ontwikkelrichting voor de planperiode van het UPLG (periode 2026 t/m 2035) is hiermee helder. Het UPLG zal in 2028 jaar worden geactualiseerd en bijgesteld op basis van evaluaties.
10.	0517, 0778	Agrarisch bedrijf, particulier	Voorkom dat feitelijke en politieke en maatschappelijke afwegingen worden gepresenteerd als technische noodzaak, dit beperkt de ruimte voor bestuurlijke afwegingen.	Het UPLG volgt een structuur die bestaat uit vier stappen, namelijk: Stap 1) het benoemen van de doelen, Stap 2) het uitwerken daarvan in structurerende principes, Stap 3) de doorwerking in de Utrechtse landschappen en Stap 4) de uitvoering (zie paragraaf 1.5 Structuur en leeswijzer). De doelen van het UPLG komen voort uit (inter)nationale wet-

				en regelgeving en harde bestuurlijke afspraken en staan daarmee voor de provincie politiek en maatschappelijk vast. De uitwerking van deze doelen in de structurerende principes betreft het Utrechts provinciaal beleid om bij te dragen aan deze doelen. Bij de doorwerking in de Utrechtse landschappen geven we aan wat de betekenis is van de opgaven/doelen en structurende principes voor de verschillende Utrechtse landschappen. Dit is per landschap verschillend. Tot slot staat bij de uitvoering beschreven dat we volgens twee sporen te werk gaan 1) strak waar het moet en 2) ruimte geven waar het kan. We realiseren ons dat deze twee sporen soms een lastig spanningsveld voor betrokkenen opleveren.
11.	0197, 0323, 0997, 1098, 1252	Gemeente Leusden, agrarische bedrijven	Het adaptief programmeren dat de provincie wil hanteren bij de uitvoering van het UPLG (en daarbij gaandeweg inspelen op onder andere landelijke ontwikkelingen) kan het risico niet uitsluiten dat partijen onderweg onherstelbare schade oplopen wanneer de spelregels worden bijgesteld. Het is frustrerend en onhaalbaar om altijd aan alle regelgeving te voldoen, waarna tijdens het spel de spelregels veranderen.	De term 'adaptief programmeren' staat in hoofdstuk 5.6.3 van het UPLG uitgelegd. Het betekent dat we voor de korte termijn voldoende financiële middelen hebben voor de uitvoering van de doelen van het UPLG en op lange termijn actief op zoek gaan naar aanvullende financiële middelen en daarop onze activiteiten afstemmen. Hoewel landelijke en Europese wet- en regelgeving kunnen veranderen (bijvoorbeeld vanuit de Natuurherstelverordening en de Europese bodemmonitoringsrichtlijn), zijn de (inter)nationale doelen voor water, bodem, natuur en klimaat de afgelopen jaren niet tot nauwelijks gewijzigd. De ontwikkelrichting voor de planperiode van het UPLG (periode 2026 t/m 2035) is hiermee helder. Het UPLG zal in 2028 jaar worden geactualiseerd en bijgesteld op basis van evaluaties.
12.	0431, 0665, 0675, 1022, 1169, 1829	ChristenUnie Renswoude, agrarische bedrijven, particulieren	Ondanks dat dit plan/ de maatregelen mogelijk pas in november 2026 wordt vastgesteld, wordt van de agrarische sector verwacht om al vanaf januari 2027	Er zijn veel zienswijzen ingediend op de (te) korte voorbereidingstijd voor agrariërs van met name de inwerkingtreding van de stikstofmaatregelen in en rondom de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden (1 januari 2027). Dit is een terecht zorgpunt.

			naar deze regels te handelen. Maar men weet niet eens of dit plan er in deze vorm komt, hierdoor is er te weinig voorbereidingstijd.	In de definitieve versie van het UPLG wordt de datum van inwerkingtreding van de stikstofzones aangepast naar 1 januari 2029 met uitzondering van de essentiële percelen natuur met schadeloosstelling. Voor deze percelen zal de inwerkingtreding uitgesteld worden naar 1 januari 2031 om voldoende tijd te hebben voor een eventuele verkoop van deze gronden.

Landbouw wordt negatief weggezet

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
13.	Ca 500 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, CDA Soest, CDA fractie Lopik, gemeente Eemnes, ChristenUnie Renswoude, agrarische bedrijven, Coöperatie de Boeren met Toekomst, pilot Spengen, Gezamenlijke agrarisch collectieven, Werkgroep GGA Eemland, NFO, Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, Dierenartsen ULP Harmelen, Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, agrarisch bedrijf, Netwerk Grondig, Coöperatie De boeren met Toekomst, European Fruitserveise Board BV, Gereformeerde kerk te Kockengen, Schulp Vastgoed BV, Alteligne consultancy	De indieners vinden dat er onvoldoende waardering voor de landbouw spreekt uit het Ontwerp UPLG. Er wordt al flink verduurzaamd en er zijn al veel stappen gezet waarmee bijgedragen wordt aan doelen van het UPLG. Ook is de sector al lange tijd belangrijk voor landschaps- en agrarisch natuurbeheer en een belangrijke drager van het buitengebied. Voorkom dat de sector alleen als probleemhouder wordt gezien. Immers zij zijn ook onderdeel van de oplossing. Hun kennis en aanpassingsvermogen zouden centraal moeten staan in een toekomstbestendig beleid voor voedsel en landschap. Bij het verdwijnen van boeren verdwijnt ook kennis, vakmanschap en voedselkwaliteit.	Er wordt inderdaad veel gevraagd van de agrarische sector. Dat is ook de reden dat 'Perspectief voor de landbouw' als vierde pijler aan het UPLG toegevoegd is. Belangrijk om daarbij te vermelden, is dat ook aan andere sectoren veel gevraagd wordt en dat dit voor een groot deel via landelijk beleid gebeurt. Onder het startpakket van de Ministeriële commissie Economie en Natuurherstel (startpakket "Nederland van het Slot") wordt van de landbouwsector een emissiereductie van 42-46% verlangd, van de industrie 50% en van mobiliteit (inclusief bouw) ook 50%. In het kader van het toekomstperspectief doet de provincie een dringend beroep op het Rijk om ook na 2028 voldoende middelen beschikbaar te stellen voor de landbouwtransitie en natuurherstel. En we dringen er bij het Rijk ook op aan om werk te maken van doelsturing, uitbreiding van het ANLb en waardering (true price) van producten uit een duurzame landbouw. Ook banken en ketenpartijen als financiële instellingen, zuivelverwerkers en supermarkten zullen hier een belangrijke bijdrage aan moeten leveren.

				In paragraaf 3.6.2 hebben we een zin toegevoegd over de inzet van de sector: "Daarnaast hebben veel Utrechtse boeren ook bovenwettelijke maatregelen getroffen. Bijvoorbeeld door deelname aan het agrarisch natuur-, water- en landschapsbeheer, of door gebruik te maken van landelijke en provinciale subsidieregelingen." Tevens is in de bijlage meer concreet beschreven hoe het perspectief voor de landbouw in Utrecht eruitziet.
14.	0055, 0204, 0247, 0248, 0365, 0530, 0539, 0961, 1049, 1072, 1087, 1330, 1342, 1459, 1508, 1622, 1829	Particulieren, agrarische bedrijven	De indieners vinden dat er een eerlijker beeld geschetst zou moeten worden van de landbouwsector. Een aantal indieners verwijzen hierbij ook naar de rol van natuurbeheerders in het waarborgen van natuurkwaliteit.	Onze partners bij de uitvoering van het UPLG zijn waterschappen, gemeenten, landbouworganisaties, natuurorganisaties en drinkwaterbedrijven. De provincie heeft bij het opstellen van het Ontwerp UPLG alle partners betrokken. Het behalen van de doelen voor water&bodem, natuur, klimaat en landbouw vraagt van alle partijen inzet en draagvlak. Daar is de provincie zich van bewust.
15.	0977, 1281, 1294	Federatie van Nederlandse Ruitersportcentra (FNRS), agrarische bedrijven, Manege de Mallejan	De hippische sector vervult naast een economische functie ook een belangrijke recreatieve en ruimtelijke rol in het landelijk gebied. Maneges, ruiterspaden, en toeristisch-recreatieve routes dragen bij aan gebiedsbeleving, sociale participatie, sportbeoefening, natuurbeleving en de leefbaarheid van plattelandsgebieden. Om deze rol te behouden binnen toekomstige ruimtelijke kaders is het noodzakelijk dat de recreatieve en sportieve betekenis van de sector expliciet wordt erkend en verankerd in de gebiedsprocessen. Pleidooi voor het ontwikkelen van passende, werkbare kaders en maatwerk, in samenspraak met de vertegenwoordigers van de hippische sector. De FNRS is nadrukkelijk bereid om	Er zijn geen eisen gesteld voor wat betreft ammoniakemissies voor de paardenhouderij. Wel is het zo dat graslanden die te maken krijgen met peilverhoging of hogere grondwaterstanden mogelijk minder beweidbaar zijn. Met waterinfiltratiesystemen kan de stabiliteit van de bodems worden verbeterd. Deze worden onder bepaalde voorwaarden vergoed door de provincie. Wat dat voor gevolgen heeft voor paardenhouderijen is niet aan te geven. Wel kan het zijn dat als gevolg van meer agrarisch natuurbeheer er meer voer voor paarden op de markt komt. Verder heeft de provincie geen expliciete verantwoordelijkheid op het vlak van maneges en ruiterspaden/ruterroutes. Het belang van recreatief-toeristische routes wordt erkend in de provinciale Omgevingsvisie. Daarmee bieden het UPLG, de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening genoeg

			hierover mee te denken en bij te dragen aan oplossingen die zowel recht doen aan de provinciale doelen als aan een toekomstbestendige hippische sector.	ruimte voor maatwerk. De oproep om mee te denken in gebiedsprocessen wordt gewaardeerd.

Voedselzekerheid

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
16.	Ca 570 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Gemeente Renswoude, particulieren, agrarische bedrijven, Fedecom, gemeente Houten, Agractie, NFO, Kernboerinnen, SSC, NMV, Netwerk Grondig, Coöperatie De boeren met Toekomst, mechanisatiebedrijf W.H. de Bruijn, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, gemeente Rhenen, European Fruitserveise Board BV, AgruniekRijnvallei Holding B.V., Hofstede Sterreschans BV, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, CDA Lopik, Ontwikkelwaarde BV, Huisman & Partners B.V., ANV Noorderpark, Manege de Mallejan, Alteligne consultancy, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West- Utrecht	Indieners maken zich zorgen over de gevolgen van het UPLG voor de voedselzekerheid. Het belang van de productie van lokaal voedsel wordt benadrukt. Voedsel uit het buitenland wordt niet altijd geproduceerd onder dezelfde strenge voorwaarden die in Nederland gelden. En minder vee = minder voedselzekerheid. Europese Richtlijnen moeten afgewogen worden (proportioneel) tegen het belang van bestaanszekerheid agrarische bedrijven en voedselzekerheid. Als producten verder van Utrecht geproduceerd moeten worden heeft dit ook meer vrachtverkeer tot gevolg. Een aantal indieners noemen hierbij ook dat zij het onverantwoord vinden om beleid vast te stellen wat voedselzekerheid kan beïnvloeden in tijden van geopolitieke spanningen en klimaatverandering.	De provincie ziet voedselproductie door de agrarische sector als een belangrijke functie van het landelijk gebied. Dit is ook zo benoemd in het UPLG en in het 'Streefbeeld landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050'. Zeer veel zienswijzen stellen dat het UPLG ten koste gaat van voedselzekerheid in Nederland. Hoewel de bijdrage van de provincie Utrecht aan de (inter)nationale voedselzekerheid beperkt is, erkennen wij het belang van de sector in de regionale voedselvoorziening. In het definitieve UPLG nemen wij in paragraaf 3.6.1 een kader op over voedselzekerheid.
17.	0004, 0038, 0059, 0226, 0273, 0319, 0375, 0509, 0721, 0875, 0946, 1052, 1091, 1211, 1290, 1291, 1321, 1391,	Gemeente Renswoude, particulieren, agrarische bedrijven, Gemeente Woudenberg, Loonbedrijf en groenvoorziening Fa. Van Bezooijen	Indieners vinden dat het UPLG niet alleen gevolgen heeft voor voedselzekerheid en agrarische bedrijven, maar ook voor aanverwante bedrijven (o.a. voerproducenten, loonwerkers) en werkgelegenheid.	Wij hebben uitgebreid onderzoek laten doen naar met name de financiële effecten van het UPLG op de sector. Deze onderzoeken van de Wageningen Universiteit (2024, 2025 en 2026) kun u lezen op onze website. Hierbij komt ook in beperkte mate de positie van 'de keten' aan bod. Het UPLG kan

	1425, 1488, 1520, 1537, 1541, 1547, 1754, 1791, 1802, 1810, 1817, 1824			als gevolg hebben dat bedrijven gaan extensiveren en meer gaan werken vanuit een gesloten kringloop. Dat kan als gevolg hebben dat een aantal toeleverende bedrijven minder kunstmest en krachtvoer kunnen verkopen. Dit zijn vaak internationaal opererende bedrijven, die niet zullen verdwijnen als de binnenlandse vraag afneemt. Ook het areaal landbouwgrond neemt niet meer af dan de trend in de afgelopen jaren. Dus ook loonwerkers zullen in directe zin maar beperkt effect ondervinden van het UPLG. Wel neemt het aantal agrarische bedrijven af, met of zonder UPLG, en dat kan inderdaad op korte termijn een negatief effect hebben op de werkgelegenheid. Daar tegenover staat mogelijk ook nieuwe bedrijvigheid. Denk aan mestverwerking en -vergisting, nieuwe ketens en meer verbreding op het erf.
18.	0530, 0627, 0664, 0717, 0738, 0786, 0818, 0892, 1008, 1270, 1296, 1425, 1514, 1570, 1583, 1597, 1600, 1631, 1642	Particulieren, agrarische bedrijven, LTO Noord afdeling Woerden	Beoogde maatregeling en extensivering werken zeer kostprijsverhogend en zijn een gevaar voor de prijzen van ons voedsel. De overheid geeft aan in het akkoord dat er afspraken gemaakt worden met agroketens over hoe de overheid beleid kan inrichten, zodat duurzame keten in NL en EU meer afzet kunnen realiseren. Indieners stellen dat het pad van de maakbare markt een illusie is. Er zou een goed verdienmodel voorop moeten staan en concurrentiekracht in Europa.	De provincie is voorstander van 'true pricing', waarbij een boer beter betaald wordt voor duurzame productie. Dat benoemen we in het UPLG en het 'Streefbeeld Toekomst landbouw en voedsel Provincie Utrecht 2050'. Dit hoeft niet noodzakelijkerwijs te betekenen dat ook de consument meer betaalt voor voedsel. Dit kan via de markt en overheid. Overigens hebben mondiale ontwikkelingen meer invloed op prijzen dan provinciaal beleid voor het landelijk gebied. Zoals u aangeeft hebben vooral het Rijk en de EU een bepalende rol voor de mate waarin extra kosten voor een duurzame productie worden meegenomen in de afzetprijzen.

UPLG gaat te ver

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
19.	0035, 0101, 0306, 0376, 0422, 0462, 0517, 0563, 0634, 0678, 0689, 0790, 0819, 0856, 0887, 0927, 0928, 0966, 1010, 1031, 1095, 1140, 1169, 1259, 1282, 1414, 1434, 1437, 1450, 1494, 1495, 1501, 1688	Particulieren, Gebiedscoöperatie Stichtse Vecht, agrarische bedrijven, Amersfoort voor Vrijheid, Agractie, gebiedscoöperatie Stichtse Vecht, agrarisch bedrijf, LTO Noord, Kernboerinnen	Indieners vinden dat maatregelen op vrijwillige basis moeten zijn, zoals vernatting, (en niet vastgelegd in de verordening). Een aantal indieners geeft daarbij aan dat het vastleggen van maatregelen in de verordening onverantwoord is, omdat de effecten van de maatregelen op vergunningverlening, natuur- en waterkwaliteit nog niet duidelijk zijn. Neem geen onomkeerbare stappen voordat een aantal zaken goed geregeld zijn.	Het UPLG is een omgevingsprogramma en daarmee zelfbindend voor de provincie Utrecht. Een aantal maatregelen is opgenomen in de Omgevingsverordening. De regels in de Omgevingsverordening zijn óók bindend voor derden. De onderbouwing van regels staat onder andere in het UPLG en/of de Omgevingsvisie (zie bijvoorbeeld de bijlagen in het UPLG zoals bijlage VIII Stikstof). Het monitoren van de effecten van de maatregelen en indien nodig bijsturen is onderdeel van het UPLG (zie paragraaf 5.7 Monitoring en evaluatie). Het provinciebestuur kiest ervoor niet langer af te wachten, omdat de landbouw anders te weinig tijd heeft voor deze soms ingrijpende maatregelen en omdat het risico dreigt dat Utrecht op last van een rechter handhavend moet optreden tegen een PAS-melder of een vergunning moet intrekken.
20.	Ca 300 indieners, zie bijlage 2 voor indieners.	CDA fractie Stichtse Vecht, particulieren, agrarische bedrijven, Dorpsplatform Zegveld, Gemeente Eemnes, Netwerk Grondig, gemeente de Bilt, LTO Noord, Bouwman Westbroek BV, Statenlid BBB, Werkgroep GGA Eemland, CDA Stichtse Vecht, Coöperatie De boeren met Toekomst, LTO Noord West Utrecht, betrokken bewoners, LTO Noord afdeling Zuid-West	Het UPLG legt disproportioneel strenge (en stapelende) maatregelen op voor de landbouw. Roep om realistische maatregelen en dus niet strenger dan noodzakelijk. Onderbouw waarom ecologische opgaves in balans zijn met economische realiteit van bedrijven (kansen, ontwikkelruimte, compensatie). Zijn lasten voor grondeigenaren evenredig, is er afweging geweest van minder ingrijpende alternatieven en passende mitigerende maatregelen?	Het UPLG is een doorvertaling van doelen voor natuur, water en bodem en klimaat die nationaal en internationaal zijn afgesproken. Als provincie Utrecht onderschrijven wij deze doelen en zien deze ook als noodzakelijk. Tegelijk is voor de provincie een vitale en duurzame landbouw als doel gelijkwaardig aan de eerdergenoemde natuurdoelen. De provincie beseft dat een grote inspanning vraagt van de samenleving als geheel en als onderdeel hiervan specifieke sectoren. De provincie zet, voor zover zij daartoe in staat is, in op ondersteuning van het verdienvermogen van de landbouw. Maar de provincie kan dit niet alleen. Ook het Rijk en de ketenpartijen spelen hier een rol in. Als provincie Utrecht houden wij dus rekening met de belangen van individuele agrariërs, terwijl tegelijk de doelen voor onder meer klimaat, natuur en water wel moeten worden gehaald. Hiervoor is naast de inzet van de provincie uiteraard ook de inzet van de sector zelf en andere overheden noodzakelijk. Wij hebben zorgvuldig onderzoek gedaan naar het verdienvermogen van de sector in relatie tot de maatregelen van

		Utrecht, Alteligne consultancy		het UPLG. Hiervoor verwijzen wij naar de recente onderzoeken van Wageningen Universiteit (2024, 2025 en 2026) die een nadere onderbouwing geven en zijn te lezen op onze website.
21.	Ca 100 indieners, zie bijlage 2 voor nummers	Agrarische bedrijven, LTO Noord afdeling Woerden, LTO Noord, SSC, NMV, ChristenUnie Renswoude, Gemeente Vijfheerenlanden, Cooperatie de Boeren met Toekomst, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, particulieren	Het UPLG richt zich alleen of te veel op de landbouw, en niet op andere vervuilende sectoren (zoals woningbouw, industrie, luchtvaart, scheepvaart, natuur). De lasten worden niet evenredig verdeeld. Sommige indieners verwijzen ook naar de impact van natuurbeheer dat ondermaats is.	Er wordt inderdaad veel gevraagd van de agrarische sector. Belangrijk om daarbij te vermelden, is dat ook aan andere sectoren veel gevraagd wordt en dat dit voor een groot deel via landelijk beleid gebeurt. Onder het startpakket van de Ministeriële commissie Economie en Natuurherstel (startpakket "Nederland van het Slot") wordt van de landbouwsector een stikstofemissiereductie van 42-46% verlangd, van de industrie 50% en van mobiliteit (inclusief bouw) ook 50%. Daarnaast staan in het Nationaal Klimaatakkoord (2019) per sector de afspraken benoemd om opgeteld tot voldoende reductie van broeikasgassen te komen. Het gaat dan om de sectoren: elektriciteit, industrie, mobiliteit, landbouw en gebouwde omgeving.
22.	0123, 0124, 0157, 0530, 0616, 0685, 0941, 0958, 1026, 1027, 1206, 1231, 1464, 1489, 1594, 1614, 1618, 1636, 1823	Particulieren, agrarische bedrijven, Coöperatie De Boeren met Toekomst	Indiener stelt dat het opofferen van de agrarische sector op basis van een valse belofte onbehoorlijk bestuur is. Het leidt tot onomkeerbare schade aan de sociaaleconomische vitaliteit van het Utrechtse platteland, zonder de beloofde oplossing voor woningbouw. Er wordt ook gebruik gemaakt verkeerde modellen. Een aantal indieners maken een vergelijking met de Toeslagenaffaire.	Het UPLG is een doorvertaling van doelen voor natuur, water en bodem en klimaat die nationaal en internationaal zijn afgesproken. Als provincie Utrecht onderschrijven wij deze doelen en zien deze ook als noodzakelijk. Tegelijk is voor de provincie een vitale en duurzame landbouw als doel gelijkwaardig aan de eerdergenoemde natuurdoelen. De provincie beseft dat een grote inspanning vraagt van de samenleving als geheel en als onderdeel hiervan specifieke sectoren. De provincie zet, voor zover zij daartoe in staat is, in op ondersteuning van het verdienvermogen van de landbouw. Maar de provincie kan dit niet alleen. Ook het Rijk en de ketenpartijen spelen hier een rol in. Wij hebben zorgvuldig onderzoek gedaan naar het verdienvermogen van de sector in relatie tot de maatregelen van het UPLG. Hiervoor verwijzen wij naar de recente onderzoeken van Wageningen Universiteit (2024, 2025 en 2026) die een nadere onderbouwing geven en zijn te lezen op onze website. Bij het opstellen van het UPLG zijn de verschillende belangen zorgvuldig gewogen en is een zorgvuldig besluitvormingsproces doorlopen met onder andere de tervisielegging van het UPLG. De ingediende zienswijzen hebben in deze Nota van Beantwoording een reactie gekregen, wat tot een aantal wijzigingen in

				het definitief UPLG heeft geleid. Gedeputeerde Staten stellen het definitief UPLG vast.
23.	Ca 170 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, agrarische bedrijven, Coöperatie De boeren met Toekomst, Alteline consultancy, Manege de Mallejan	Indieners maken zich zorgen over de impact van het UPLG op de toegankelijkheid van het landelijk gebied. Zij zijn bezorgd dat recreatief gebruik beperkt zal worden, o.a. door vernatting, functiewijzing en afsluiten gebieden.	In verschillende structurerende principes komt de toegankelijkheid en beleefbaarheid van het landelijke gebied/ natuur aan de orde omdat wij dat belangrijk vinden. Bij structurerend principe 2 (Combineren van ruimte vragende opgaven) is vermeld: Veel functies zijn goed te combineren met recreatie. Denk bijvoorbeeld aan water(berging), energieopwekking, natuur en landbouw. Bij Structurerend principe 3 (Versterken stad-landrelatie) wordt ingegaan op voldoende beleefbaar groen: "We realiseren beleefbaar en toegankelijk groen door voldoende aanwezigheid van recreatievoorzieningen, zoals wandel- en fietspaden en speelbossen. Uitloopgebieden nabij steden en dorpen helpen de soms te grote recreatiedruk op de Utrechtse Heuvelrug en andere natuurgebieden te verminderen." Ook in de ontwerp wijziging Omgevingsvisie, het samenwerkingsprogramma Groen Groeit Mee en het programma Recreatie, toerisme, sport en bewegen wordt hierop ingegaan, o.a. in relatie tot natuur. De relatie met deze programma's is in het definitieve UPLG onder structurerend principe 3 opgenomen. In paragraaf 4.7.2 (box balans natuur en recreatie) staat beschreven dat de provincie zoekt naar een goede balans tussen natuur en recreatie. Daarbij gaat het niet om het volledig scheiden van natuur en recreatie, maar om het beter verdelen en faciliteren van recreatie en het herstellen van rust in kwetsbare natuurgebieden. Per gebied wordt bekeken welke vormen en intensiteit van recreatie passend zijn. Onder andere door middel van recreatiezonering en in de uitwerking van Natura 2000-beheerplannen maakt de provincie afwegingen en afspraken om een goede balans tussen natuur en recreatie te bereiken.
24.	Ca 350 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, NFO, agrarische bedrijven, Agractie, Producenten Organisatie Varkenshouderij, Loonbedrijf Balvert,	Verzocht wordt om meer ruimte te bieden voor maatwerk en ondernemerschap.	In structurerend principe 17 'Perspectief voor de landbouw' staat hoe de provincie de landbouw perspectief wil bieden. De provincie doet dit via integrale doelsturing, een ondernemingsprogramma landbouw en ondersteuning van verdienmodellen, bijdragen aan innovatie en het hanteren van een grondstrategie die mede gericht is op een toekomstbestendige en duurzame landbouw. Op deze manier is er

		Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, European Fruitserveise Board BV, Wolswinkel Mengvoeders, Broekenbos Natuurbeheer, Alteligne consultancy, Amersfoort voor Vrijheid		voldoende ruimte voor maatwerk en ondernemerschap om een bijdrage te leveren aan de (inter)nationale opgaven voor water en bodem, natuur en klimaat.
25.	0255, 0263, 0310, 0313, 0377, 0396, 0401, 0411, 0509, 0542, 0548, 0567, 0568, 0640, 0653, 0680, 0770, 0771, 0772, 0790, 0941, 1008, 1034, 1120, 1157, 1217, 1230, 1248, 1250, 1282, 1338, 1367, 1387, 1422, 1434, 1457, 1462, 1463, 1473, 1491, 1494, 1496, 1540, 1610	Agrarische bedrijven, particulieren, LTO Noord, Ontwikkelwaarde BV	Er wordt vanuit het UPLG voornamelijk nadruk gelegd op grondwerving en functieverandering, terwijl boeren met agrarisch natuurbeheer effectiever en goedkoper kunnen werken.	Agrarisch natuurbeheer is een belangrijk onderdeel van het UPLG (zie structurerende principe 15 (ruimtelijk) 'Versterken biodiversiteit in het agrarisch gebied'. De provincie zet in op het verhogen van de biodiversiteit in het agrarisch gebied onder andere via een substantiële uitbreiding van het areaal waar agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) wordt uitgevoerd. Het agrarisch natuurbeheer levert een belangrijke bijdragen aan de VHR-opgave voor agrarisch natuur (weidevogelgraslanden en groenblauwe dooradering), de opgave voor het strategisch bosbeleid (agroforestry en groene dooradering) en de verbetering van de waterkwaliteit (KRW-opgave). De provincie zet zich hierbij in op onder andere langjarige contracten, de hoogte van de vergoedingen én de rol van agrarisch collectieven.
26.	Ca 150 indieners, zie bijlage 2 voor nummers	Particulieren, agrarische bedrijven, ChristenUnie Renswoude, Cooperatie de Boeren met Toekomst, Alteligne consultancy	Indieners vinden de maatregelen uit het UPLG niet realistisch of onhaalbaar. Er wordt volgens hen geen rekening gehouden met de praktijk, er is bijv. geen extra grond beschikbaar om te extensiveren/grondgebondenheid, biologisch boeren en nevenactiviteiten is niet voor elke boer haalbaar, niet genoeg afzetmarkt biologisch producten,	Wij erkennen dat het van belang is om het perspectief voor een vitale en duurzame landbouw zo concreet mogelijk uit te werken. Vooropgesteld: wij hebben daarin als provincie een rol, maar de toekomst van de sector wordt ook in belangrijke mate bepaald door de markt en regelgeving uit Europa en het Rijk. In het definitieve UPLG geven wij daarom in paragraaf 3.6.3 en in bijlage X Landbouw meer concrete invulling op landbouwperspectief, vanuit het eerder door ons vastgestelde 'Streefbeeld landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050' en de mogelijke ondersteuning vanuit de overheid. We sluiten hierbij aan

			zo veel stikstof reduceren is niet mogelijk, het niet financieel haalbaar is (boer kan niet groen doen, als het rood staat). Laat praktische haalbaarheid meer meewegen.	bij de in het streefbeeld genoemde drie toekomstscenario's voor de landbouw: - Type 1: Natuurinclusieve landbouw - Type 2: Gemeenschapslandbouw - Type 3: Intensieve landbouw Wat er in specifieke gebieden nodig is wordt verder uitgewerkt in de Gebiedsgerichte Aanpak. Aanvullend kunnen wij stellen dat wij er groot belang aan hechten dat de maatregelen in het UPLG in tijd zoveel mogelijk overeenkomen met een voor de sector realistische investeringstermijn. Dit is dan ook de reden dat wij zoveel mogelijk de realisatie koppelen aan het jaar 2035, zoals voor ammoniak, NNN en Veenweiden. Dit biedt bedrijven een reële en voorzienbare termijn ten aanzien van financiering.

UPLG gaat niet ver genoeg

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
27.	0034, 0049, 0216, 0231, 0233, 0234, 0235, 0237, 0241, 0301, 0356, 0359, 0361, 0450, 0713, 0747, 1330, 1378, 1409, 1523	Particulieren, Vechtplassencommissie, vereniging Mooi Wageningen, gemeente Veenendaal, Broekenbos Natuurbeheer, Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen, agrarische bedrijven	Indieners vrezen dat het Ontwerp UPLG niet daadwerkelijk tot systeemverandering leidt. Er wordt nog te veel gestuurd op technische oplossingen.	Het UPLG is een integraal omgevingsprogramma met de doelen voor water en bodem, natuur, klimaat en landbouw. Door deze doelen in samenhang op te pakken én de landschappen en hoofdstructuren van de provincie Utrecht als basis te nemen (structurerend principe 1) kijkt de provincie Utrecht met het UPLG op systeemniveau naar de transitie van het landelijk gebied. Dit sluit niet uit dat voor sommige doelen technische oplossingen effectief kunnen zijn. Dit past bij het concept van doelsturing voor de landbouw, dat een belangrijke bouwsteen is van het programma.
28.	0012, 0034, 0049, 0231, 0233, 0234, 0235, 0237, 0242, 0301, 0356, 0359, 0361, 0440, 0966, 1071, 1193, 1409	Particulieren, Natuur- en milieuvereniging de Groene Venen	Indieners vrezen dat met de voorgestelde maatregelen de doelen niet zullen worden bereikt. Zoals herstel van natuur en biodiversiteit en wettelijke verplichtingen op het	Tegelijkertijd bij het opstellen van het UPLG is een PlanMER opgesteld. De Commissie MER heeft inmiddels haar advies uitgebracht op deze PlanMER en geconcludeerd dat de voorgestelde maatregelen tot verbetering van natuur en biodiversiteit en de wettelijke doelen leiden ten opzichte van de autonomie ontwikkeling. Als provincie Utrecht monitoren we de voortgang van

			gebied van stikstof, waterkwaliteit en dierenwelzijn.	de doelen en inspanningen (zie hoofdstuk 5.7 uit het UPLG) op basis waarvan het beleid bijgesteld en verbeterd wordt.
29.	0034, 0049, 0231, 0233, 0234, 0235, 0237, 0356, 0359, 0361, 0443, 0713, 1615	Particulieren, Broekenbos Natuurbeheer	Zonder reductie van het aantal gehouden dieren is het niet realistisch om stikstofdoelen te halen, de waterkwaliteit te verbeteren en te komen tot een dierwaardige veehouderij. Het ontbreken van sturing op deze kernoorzaak ondermijnt de effectiviteit van de plannen. Ik verzoek u deze systemische keuze alsnog expliciet te maken.	De reductie van het aantal gehouden dieren is geen doel op zich in het UPLG. In het UPLG staan de (inter)nationale doelen voor water en bodem, natuur, klimaat en landbouw. Op basis van deze doelen zijn structurerende principes opgesteld met uitgangspunten en maatregelen om deze doelen te bereiken. Het kan zijn dat de uitvoering van het UPLG leidt tot extensivering van de landbouw, maar dat is geen doel in zichzelf.

Juridische bezwaren

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
30.	0446, 1008, 1109, 1280, 1435, 1456, 1479, 1517, 1524, 1671, 1695, 1733	SSC, NMV, agrarische bedrijven, particulieren	Conform Besluit Activiteit Leefomgeving kunnen alleen maatregelen worden opgelegd die 'redelijkerwijs' van de landbouw kunnen worden gevraagd.	Inderdaad zijn provinciale staten bevoegd mede op grond van artikel 11.7 van het Besluit activiteit leefomgeving (Bal) in samenhang gelezen met artikel 11.6 eerste lid, onder a van het Bal. Op grond van deze bevoegdheid kan het provinciebestuur maatwerkregels vaststellen, die redelijkerwijs kunnen worden gevraagd van de ondernemer van deze activiteiten. Om af te wegen wat redelijkerwijs gevraagd kan worden moet het noodzakelijke natuurherstel of de dreigende natuurschade worden afgezet tegen de gevraagde kosten en investeringen voor de ondernemer en de voorbereidingstijd die de ondernemer krijgt. Zoals al aangegeven in de beantwoording van andere zienswijzen heeft de provincie Utrecht de van de ondernemer gevraagde kosten en investeringen onderzocht. De gevraagde kosten en investeringen zijn redelijk gegeven de voorbereidingstijd, die ondernemers wordt gegund met de uitgestelde inwerkingtreding van de verschillende bepalingen. Bij verder uitstel van noodzakelijke maatregelen kunnen ondernemers straks gedwongen worden hun stikstofemissies in veel minder tijd te reduceren.

31.	0002, 0121, 0450, 0530, 1011, 1462, 1707, 1760	Agrarische bedrijven, gemeente Baarn, gemeente Woudenberg, gemeente Veenendaal, particulier	Indieners uiten hun behoefte aan voorspelbaar en uitvoerbaar beleid dat onderling is afgestemd op alle overheidsniveaus.	Maatregelen van het UPLG - zoals NNN, Veenweide en het natuurherstel/stikstof - zijn nadrukkelijk zoveel mogelijk gekoppeld aan de planperiode tot en met 2035. Wij doen dit om te komen tot een voorspelbaar en uitvoerbaar beleid. Daarbij willen we wel nadrukkelijk stellen dat ook Europa en het Rijk hierbij van belang zijn en dat wij niet kunnen voorspellen hoe de politieke besluitvorming in deze planperiode bij andere overheden zicht ontwikkelt. Met het oog op de voorspelbaarheid en de voor de uitvoerbaarheid noodzakelijke voorbereidingstijd voor ondernemers hebben provinciale staten stikstofmaatregelen nu al vastgelegd in de Omgevingsverordening maar met een uitgestelde inwerkingtredingsdatum. Terecht zegt u, dat op grond van artikel 2.2 van de Omgevingswet een bestuursorgaan bij de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden op grond van deze wet rekening houdt met de taken en bevoegdheden van andere bestuursorganen en waar nodig afstemt zo nodig met deze andere bestuursorganen. Het provinciebestuur is echter op grond van artikel 2.18, lid 1 onder g, onder deel i van de Omgevingswet verantwoordelijk te zorgen voor het treffen van maatregelen voor Natura 2000-gebieden. De bestuurlijke afstemming mag geen excuus zijn de maatregelen nog langer uit te stellen, wanneer ondernemers anders te weinig voorbereidingstijd krijgen. En die situatie dreigt zich voor te doen, want in de Greenpeace-uitspraak heeft de rechter een duidelijke deadline gesteld. Of het Rijk met haar besluitvorming die deadline haalt is onzeker. Dan mogen Provinciale Staten niet langer afwachten.
32.	0008, 0220, 0241, 0281, 0307, 0309, 0336, 0340, 0376, 0378, 0391, 0399, 0427, 0438, 0446, 0453, 0466, 0470, 0490, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0553, 0556, 0578,	Boerinnenstudiegroep Het Groene Hart, agrarische bedrijven, particulier, Stichting I-Vee, Bouwman Westbroek B.V., Gebiedscoöperatie Stichtse Vecht, LTO	Indieners stellen dat het UPLG strijdig is met het eigendomsrecht zoals beschermd in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Wanneer een beperkte groep burgers/bedrijven onevenredig zwaar wordt getroffen door handelen in het algemeen belang, is een vorm van compensatie of flankerend beleid	Wij hebben in het UPLG een zorgvuldige afweging van belangen gemaakt, mede in het licht van het door u aangegeven uitgangspunt in het Europees Verdrag voor de rechten van de Mens. Wij hebben in het UPLG het perspectief voor een vitale en duurzame landbouw zo concreet mogelijk uitgewerkt. Vooropgesteld: wij hebben daarin als provincie een rol, maar de toekomst van de sector wordt ook in belangrijke mate bepaald door de markt en regelgeving uit Europa en het Rijk. In het definitieve UPLG geven wij in paragraaf 3.6.3 en in bijlage X Landbouw meer concrete invulling op landbouwperspectief, vanuit het

	0603, 0627, 0634, 0638, 0651, 0664, 0670, 0671, 0689, 0717, 0724, 0738, 0796, 0809, 0811, 0813, 0822, 0845, 0847, 0857, 0882, 0888, 0892, 0900, 0911, 0922, 0937, 0980, 1008, 1012, 1070, 1109, 1125, 1129, 1138, 1178, 1218, 1221, 1260, 1270, 1280, 1285, 1286, 1296, 1307, 1363, 1380, 1414, 1435, 1453, 1456, 1479, 1484, 1510, 1517, 1524, 1543, 1590, 1593, 1598, 1631, 1634, 1671, 1695, 1728, 1730, 1731, 1733, 1760	Noord afdeling Woerden, SSC, NMV	nodig. Een aantal indieners verwijzen naar Art 1 EP EVRM en jurisprudentie Europees Hof voor de Rechten van de Mens.	eerder door ons vastgestelde 'Streefbeeld landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050' en de mogelijke ondersteuning vanuit de overheid. We sluiten hierbij aan bij de in het streefbeeld genoemde drie toekomstscenari'o's voor de landbouw: - Type 1: Natuurinclusieve landbouw - Type 2: Gemeenschapslandbouw - Type 3: Intensieve landbouw Wat er in specifieke gebieden nodig is wordt verder uitgewerkt in de Gebiedsgerichte Aanpak. Aanvullend kunnen wij stellen dat wij er groot belang aan hechten dat de maatregelen in het UPLG in tijd zoveel mogelijk overeenkomen met een voor de sector realistische investeringstermijn. Dit is dan ook de reden dat wij zoveel mogelijk de realisatie koppelen aan het jaar 2035, zoals voor ammoniak, NNN en Veenweiden. Dit biedt bedrijven een reële en voorzienbare termijn ten aanzien van financiering. Ten slotte kunnen wij specifiek ten aanzien van de EVRM aangeven dat in een eerdere uitspraak over maatregelen van de provincie Noord-Brabant over stalmaatregelen, de rechter een oordeel heeft uitgesproken. De rechtbank Den Haag woog in haar uitspraak van 15 juli 2020 de noodzaak van het beoogde natuurherstel af tegen de kosten voor de ondernemer en de voorbereidingstijd voor de ondernemer en constateerde een redelijk evenwicht tussen de eisen van het algemeen belang en de bescherming van de fundamentele rechten van het individu. Net als in Noord-Brabant is er in het UPLG de noodzaak verslechtering van de natuur te voorkomen in relatie tot de kosten van de maatregelen voor de veehouder en voldoende voorbereidingstijd.
33.	Ca 150 indieners, zie bijlage 2 voor nummers	Particulieren, Stichting I-Vee, Gebiedscoöperatie Stichtse Vecht, gemeente Oudewater,	Indieners geven aan dat de ABBB en/of zorgvuldigheidsbeginsel artikel 3.2 Awb, Onevenredigheidsartikel 3.4 Awb, motiveringsgebrek Art. 3.46 Awb geschonden wordt. UPLG heeft	De opgaven en doelen in het UPLG zijn gebaseerd op (inter)nationale doelen en wetgeving (zie hoofdstuk 2). Deze opgaven en doelen voor natuur, bodem, water en klimaat zijn voor een groot deel al jaren bekend en daarmee voorspelbaar. Met het UPLG geeft de provincie aan hoe zij deze doelen binnen de provincie Utrecht wil bereiken via de zogenaamde structurerende principes (zie hoofdstuk 3). Deze principes zijn gebaseerd op reeds

		Gemeente Woerden, gemeente Lopik, agrarische bedrijven, Fedecom, Boerinnenstudiegroep Het Groene Hart, agrarische bedrijven, particulieren, Stichting I-Vee, Bouwman Westbroek B.V., Kenniscirkel Landbouw West, Gebiedscoöperatie Stichtse Vecht, LTO Noord afdeling Woerden, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, SGP fractie De Bilt, Werkgroep GGA Eemland, SSC, NMV, Puur Natuur Hovenier	hele grote gevolgen en moet zorgvuldig, draagkrachtig gemotiveerd, evenredig en ook proportioneel zijn. Zorgvuldige belangenafweging ontbreekt, net als motivering dat dit de minst ingrijpende oplossing is. Een aantal indieners vinden de lasten die voortvloeien uit het ontwerp-UPLG niet in redelijke verhouding tot het nagestreefde doel, mede gezien de reeds geleverde inspanningen en beperkte ontwikkelruimte.	vastgesteld beleid, de meest recente informatie en (wetenschappelijk) onderzoek; zie hiervoor de diverse bijlagen bij het UPLG. Wij hebben in het UPLG een zorgvuldige afweging van belangen gemaakt, mede in het licht van het door u aangegeven uitgangspunt in de Algemene Wet Bestuursrecht. Wij hebben in het UPLG het perspectief voor een vitale en duurzame landbouw zo concreet mogelijk uitgewerkt. Vooropgesteld: wij hebben daarin als provincie een rol, maar de toekomst van de sector wordt ook in belangrijke mate bepaald door de markt en regelgeving uit Europa en het Rijk. In het definitieve UPLG geven wij in paragraaf 3.6.3 en in bijlage X Landbouw meer concrete invulling op landbouwperspectief, vanuit het eerder door ons vastgestelde 'Streefbeeld landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050' en de mogelijke ondersteuning vanuit de overheid. We sluiten hierbij aan bij de in het streefbeeld genoemde drie toekomstscenario's voor de landbouw: - Type 1: Natuurinclusieve landbouw - Type 2: Gemeenschapslandbouw - Type 3: Intensieve landbouw Wat er in specifieke gebieden nodig is wordt verder uitgewerkt in de Gebiedsgerichte Aanpak. Aanvullend kunnen wij stellen dat wij er groot belang aan hechten dat de maatregelen in het UPLG in tijd zoveel mogelijk overeenkomen met een voor de sector realistische investeringstermijn. Dit is dan ook de reden dat wij zoveel mogelijk de realisatie koppelen aan het jaar 2035, zoals voor ammoniak, NNN en Veenweiden. Dit biedt bedrijven een reële en voorzienbare termijn ten aanzien van financiering. Terecht stelt u, dat op grond van artikel 2.2 van de Omgevingswet een bestuursorgaan bij de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden op grond van deze wet rekening houdt met de taken en bevoegdheden van andere bestuursorganen en waar nodig afstemt zo nodig met deze andere bestuursorganen. Het provinciebestuur is evenwel op grond van artikel 2.18, lid 1 onder g, onder deel i van de Omgevingswet zelfstandig verantwoordelijk

				te zorgen voor het treffen van maatregelen voor Natura 2000-gebieden. De bestuurlijke afstemming mag geen excuus zijn de maatregelen nog langer uit te stellen, aangezien ondernemers anders te weinig voorbereidingstijd krijgen. En die situatie dreigt zich voor te doen, want in de Greenpeace-uitspraak heeft de rechter een duidelijke deadline gesteld.
34.	0317, 0470, 0520, 0522, 0523, 0627, 0664, 0665, 0724, 0738, 0811, 0892, 0947, 1012, 1296, 1731	Agrarische bedrijven, particulieren, Bouwman Westbroek BV	Indiener stelt dat de provincie niet heeft aangetoond dat een aantal specifieke provinciale maatregelen in het Ontwerp-UPLG (bijv. stikstofzone, waterpeilverhoging) niet verder gaan dan Europese en nationale verplichtingen. En dat deze niet aangetoond noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelen. Hierdoor wordt het subsidiariteitsbeginsel geschonden. PU heeft niet aangetoond dat deze specifiek Utrechtse maatregelen noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelen. Een transparante analyse tussen maatregelen, indicatoren en het beoogde einddoel ontbreekt. Hoe en binnen welke termijn significante natuurverbetering wordt bereikt is niet inzichtelijk, noch welke risico's, de aannames en onzekerheden daarbij zijn verdisconteerd.	Volgens subsidiariteitsbeginsel behoort de overheden slechts initiatieven te nemen waar burgers, verenigingen of ondernemers niet in staat blijken de moeilijkheden zelfstandig op te lossen en is voor de provincie slechts een taak weggelegd wanneer de voor de burger of ondernemer dichtstbijzijnde overheid, de gemeente, het probleem niet kan oplossen. De wetgever heeft in het Besluit activiteiten leefomgeving provinciale staten de bevoegdheid gegeven maatregelen tot reductie van de stikstof op te nemen, omdat de oplossing van de stikstofmaatregelen de mogelijkheden van individuele burgers, ondernemers of gemeente te boven gaat. Uit de natuurdoelanalyses blijkt dat beschermde habitats in verslechterde staat verkeren. Het beëindigen van deze verslechtering komt tegemoet aan de Europese verplichtingen uit de Habitatrichtlijn en de rol van de provincie als bevoegd gezag op basis van de Omgevingswet, geconcretiseerd in het Besluit activiteiten leefomgeving. De provincie gaat hiermee niet verder dan Europese en nationale verplichtingen. Bij het opstellen van het UPLG is aanvankelijk geprobeerd uit de instandhoudingsdoelstellingen een reductiepercentage voor de stikstofdepositie per gebied af te leiden, maar door de betrekkelijke korte afstanden binnen onze provincie bleken maar enkele Natura 2000-gebieden maatgevend. Om zoveel mogelijk dezelfde regels voor veehouders te laten gelden is gekozen voor een minder strenge provincie brede generieke eisen voor melkveehouders en intensieve veehouderijen, maar voor een aantal op kortere afstand van Natura 2000-gelegen gebieden is dan een maatwerk aanpak noodzakelijk. Een risico bij deze keus is, dat voor de omschakeling of verplaatsing van deze zogenaamde prioritaire of maatwerkbedrijven een natuurvergunning kan worden verleend. In een aantal pilotprojecten zien wij onze aanname klopt, dat natuur- en milieuorganisatie

				en rechter bereid zijn zich te laten overtuigen. Van deze maatwerkbedrijven wordt een meer dan evenredige bijdrage gevraagd, maar in de instrumentenkoffer is bijvoorbeeld subsidieregeling opgenomen voor het verplaatsen van landbouwbedrijven ter compensatie.
35.	Ca 180 indieners, zie bijlage 2 voor nummers	Particulieren, agrarische bedrijven, CDA Stichtse Vecht, agrarische ondernemers, Gemeente IJsselstein, gemeente Montfoort, gemeente Woerden, Gemeente Oudewater, gemeente Lopik, Gemeente Woudenberg, particulier, Amersfoort voor Vrijheid, Regio Amersfoort, LTO Noord afdeling Woerden, Gemeente Wijk bij Duurstede, gemeente Houten, Coöperatie de Boeren met Toekomst, IV Bouw & montage, Alteligne consultancy	Een kosten-batenanalyse ontbreekt. Het is onduidelijk wat de voordelen van het plan zijn ten opzichte van de schade die het aanbrengt.	Er heeft zorgvuldig onderzoek plaatsgevonden naar de kosten die samenhangen met het UPLG voor de sector landbouw. Korthedshalve verwijzen wij daarvoor naar de website (onderzoeken Wageningen Universiteit 2024, 2025 en 2026). Het blijkt daaruit dat de sector voor forse investeringen staat, en ook dat er in zijn algemeenheid voldoende verdienvermogen is in de komende planperiode om de benodigde investeringen te doen voor bedrijfsaanpassing. De baten van het UPLG zijn veel moeilijker te kwantificeren, hoe graag we ook hier een concreet cijfer aan zouden willen hangen. Het gaat dan om de - deels materiele en deels immateriële - belangen van natuurherstel, bodem, water en klimaat. De bestuursrechter heeft in jurisprudentie over intrekings- en handhavingsverzoeken met betrekking tot de stikstofdepositie van landbouw- en industriële bedrijven, en beroepszaken tegen verleende vergunningen voor infrastructurele projecten, sinds 2019 duidelijk gemaakt dat kostenoverwegingen ondergeschikt zijn aan de plicht van de overheid om beschermde habitats in goede staat van instandhouding te brengen en houden. Om af te wegen wat redelijkerwijs gevraagd kan worden moet het noodzakelijke natuurherstel of de dreigende natuurschade worden afgezet tegen de gevraagde kosten en investeringen voor de ondernemer en de voorbereidingstijd die de ondernemer krijgt. Ons inziens zijn de gevraagde kosten en investeringen redelijk gegeven de voorbereidingstijd die ondernemers wordt gegund met de uitgestelde inwerkingtreding van de verschillende bepalingen. Bij verder uitstel van noodzakelijke maatregelen kunnen ondernemers straks gedwongen worden hun stikstofemissies in veel minder tijd te reduceren.

36.	0157, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0717, 1728, 1760	Particulier, agrarische bedrijven	Bij beleid met onomkeerbare gevolgen past toepassing van het voorzorgsbeginsel.	Het voorzorgsbeginsel is het UPLG geldt op grond van de Habitatrichtlijn voor alle activiteiten met mogelijk schadelijke gevolgen voor de Natura 2000-gebieden. Het UPLG is erop gericht om verdere schade aan de natuur te beperken en te herstellen en sluit hier dus op aan. Ondernemers krijgen een aantal jaar de tijd om zich op de maatregelen voor te bereiden. Het nu nemen van maatregelen voor de natuur is er ook op gericht om slechtere uitkomsten voor boeren te voorkomen. Wanneer de natuur niet (voldoende) hersteld wordt, is er een kans dat vergunningen moeten worden ingetrokken.
37.	0100, 0106, 0107, 0179, 0245, 0285, 0308, 0378, 0379, 0380, 0388, 0390, 0391, 0395, 0399, 0471, 0490, 0504, 0511, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0586, 0601, 0618, 0667, 0695, 0719, 0724, 0733, 0747, 0749, 0759, 0767, 0769, 0773, 0776, 0780, 0841, 0846, 0876, 0923, 0960, 0964, 0968, 0969, 0970, 0977, 0991, 1004, 1010, 1011, 1012, 1014, 1031, 1046, 1050, 1055, 1059, 1064, 1073, 1074, 1080, 1089, 1199, 1218, 1222, 1224, 1232, 1235, 1239, 1240, 1261, 1266, 1319, 1326,	Agrarische bedrijven, particulieren, Christen Unie Stichtse Vecht, Fedecom, Bouwman Westbroek BV, HAJK, Werkgroep GGA Eemland, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht	Men uit zorgen over rechtszekerheid. Bestaande vergunningen zijn niet meer (volledig) te benutten, maar ook investeringen in verduurzaming kunnen "achteraf" onvoldoende blijken door veranderende rekensystematiek of doelverschuiving. UPLG is niet rechtsgeldig zodat het zekerheid kan bieden aan investeringen van ons. Indieners vrezen inname van vergunning als doel UPLG niet wordt gehaald.	Vooropgesteld: de provincie Utrecht streeft net als u naar maximale rechtszekerheid. Zoals u hebt kunnen lezen in het UPLG zijn wij daarbij gehouden om invulling te geven aan de meest recente jurisprudentie, bijvoorbeeld rondom de verantwoordelijkheid van ons ten aanzien van onze wettelijke plicht om te komen tot aantoonbaar natuurherstel. Door een reeks uitspraken hebben rechters de rechtskracht van vergunningen 'gerelativeerd'. De afgelopen jaren hebben provincies met een reeks rechtszaken deze ontwikkelingen in de rechtsspraak aangevochten. Provincies beroepen zich daarbij - mede - op het rechtszekerheidsbeginsel, maar rechters eisen harde en samenhangende maatregelen voor tijdig natuurherstel. Zonder borging in de Omgevingsverordening van algemene stikstofmaatregelen en in de natuurvergunning van bedrijfsspecifieke stikstofmaatregelen in het UPLG dreigt inname van vergunningen. De provincie doet in het UPLG al het mogelijke om intrekings- en handhavingsverzoeken tegen te gaan. De provincie Utrecht zet met een programma voor doelsturingsvergunningen in op het verkrijgen van rechtzeker vergunningen. Dit doen wij door met een beperkte groep pilotbedrijven in verschillende subsectoren (melkvee, intensief, biologisch) proefprocessen te voeren. Pas nadat de bestuursrechter de doelsturingsvergunningen heeft beoordeeld, komt er meer houvast voor de sector in onze provincie en zal voor grotere groepen doelsturingsvergunningen worden afgegeven. Overigens is bij de beoordeling van de rechtszekerheid van vergunning niet alleen het vastgestelde Omgevingswetprogramma UPLG van belang, maar ook de vaststelling van de provinciale Verordening. Beide elementen bieden een publiekrechtelijk kader dat ons inziens van aanmerkelijk belang is bij de genoemde rechtelijke

	1329, 1332, 1357, 1370, 1373, 1375, 1410, 1413, 1425, 1437, 1507, 1571, 1596, 1650, 1693, 1694, 1730, 1741, 1760			toetsing van de doelsturingsvergunningen.
38.	0106, 0281, 0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0504, 0586, 0747, 0749, 0767, 0780, 0810, 0846, 0923, 0960, 0991, 1004, 1055, 1080, 1266, 1319, 1332, 1373, 1619, 1650, 1693, 1694, 1760	Agrarische bedrijven, werkgroep GGA Eemland, Hofstede Sterreschans BV, particulieren	Indieners vinden dat er beter juridisch toetsbare kaders in het UPLG moeten komen. Voorbeeld: het UPLG maakt gebruik van termen zoals 'natuurinclusief' en 'grondgebondenheid' zonder deze te voorzien van een helder beleidskader, meetbare normen en toetsbare eisen. Daarmee voldoen deze begrippen niet aan de vereisten van kenbaarheid en voorzienbaarheid, wat essentieel is voor rechtszekerheid en handhaafbaarheid. Beleidsdoelen die niet concreet zijn uitgewerkt, kunnen niet dienen als basis voor ingrijpende beperkingen van gebruiks- en eigendomsrechten.	In de ontwerp tweede wijziging van de Omgevingsverordening zijn voor de kenbaarheid en voorzienbaarheid meetbare normen en toetsbare eisen opgenomen en begrippen gedefinieerd.
39.	0201, 0296, 0315, 0550, 0621, 0948, 1021, 1680, 1681, 1682, 1683	Agrarische bedrijven, CDA fractie Stichtse Vecht, particulieren	Door als Utrecht eigen beleid en maatregelen te stellen ontstaat er een situatie van rechtsongelijkheid t.o.v. agrariërs uit andere provincies.	De provincie Utrecht heeft haar eigen verantwoordelijkheid als het gaat om natuurherstel. Daarnaast willen we het risico verkleinen dat Utrecht op last van een rechter handhavend moet optreden tegen een PAS-melder of een vergunning moet intrekken. Hierom heeft het college ervoor gekozen niet langer af te wachten. Provincies verzoeken het Rijk al enkele jaren om heldere generieke doelen te stellen en over te gaan op doelsturing. Dit heeft nog onvoldoende tot concrete normen geleid. Ten aanzien van de doelstellingen voor natuurherstel die zijn gedefinieerd door het kabinet - bijvoorbeeld 46%

				minder uitstoot ammoniak - ligt de aanpak van Utrecht in lijn met die van het Rijk. Wij verwachten dat het huidig Kabinet in het kader van de Stikstofaanpak komt met generieke normen die te zijner tijd gaan landen in wetgeving. Wij zullen alsdan onze normen aanpassen als blijkt dat er verschillen zijn met de landelijke normen.
40.	0689, 1080, 1760	Agrarische bedrijven, particulier	Verzocht wordt om expliciet ruimte te maken voor het recht op bezwaar en beroep, naast de zienswijzeprocedure. UPLG en Omgevingsverordening grijpen direct in op het bedrijf.	Op grond van de Algemene wet bestuursrecht staat bezwaar en beroep niet open tegen een programma, zoals het UPLG. Hieraan kan, en wil, de provincie Utrecht niets veranderen. De provinciale omgevingsverordening kan in voorkomende gevallen voor exceptieve toetsing worden voorgelegd aan de bestuursrechter.
41.	Ca 110 indieners, zie bijlage 2 voor nummers	Agrarische bedrijven, particulieren, LTO, SSC, NMV, Broekerbos natuurbeheer, Agractie Nederland, LTO Noord afdeling Woerden, Stichting Stikstofclaim, Amersfoort voor Vrijheid, Ontwikkelwaarde BV, Agrarische Jongeren Contacten Zuid West-Utrecht	Indieners stellen dat GS een poging doen gebruik te maken van een bevoegdheid die volgens art. 2.2 en verder van de Omgevingswet alleen toegepast kan worden als het nodig is. Zij stellen dat het Ontwerp UPLG geen beleidsstuk is, maar een wet, als het verankerd wordt in de verordening. Het UPLG legt bovenwettelijke beperkingen op voor de gebruikruimte van mest op landbouwgrond. Artikel 2.8 Bal schrijft voor dat de minister van LVVN onder de Omgevingswet het bevoegd gezag is voor het op of in de bodem brengen van meststoffen, waaronder ook bepalen van de gebruikruimte op landbouwgrond.	De Meststoffenwet heeft als oogmerk bescherming van de bodem. De provincie Utrecht stelt beperkingen aan het uitrijden van mest vanuit het oogmerk van de bescherming van Natura 2000-gebieden. Het komt voor dat vanuit bescherming Natura 2000-gebieden een scherpere norm nodig is dan vanuit bescherming van de bodem. De provincie is op grond van artikel 2.18 van de Omgevingswet bevoegd gezag voor maatregelen voor Natura 2000-gebieden en op grond van artikel 11.6 van het Besluit Activiteiten Leefomgeving daarom bevoegd om maatwerkregels daarover te stellen. In de toelichting bij paragraaf 8.3 van de Omgevingsverordening is verduidelijkt wat het oogmerk is. Het ministerie van LVVN heeft recent ook aangegeven dat artikelen 8.8 en 8.9 de meststoffenwetgeving niet doorkruisen, omdat het doel van de meststoffenregelgeving is te voldoen aan de Nitraatrichtlijn en niet de Habitatrichtlijn.

42.	0255, 0263, 0310, 0313, 0335, 0349, 0377, 0378, 0396, 0411, 0509, 0548, 0567, 0640, 0653, 0680, 0685, 0742, 0756, 0771, 0772, 0806, 0940, 0941, 0945, 1181, 1217, 1230, 1231, 1248, 1271, 1338, 1367, 1387, 1398, 1422, 1457, 1462, 1463, 1464, 1489, 1491, 1496, 1540, 1610	Agrarische bedrijven, Ontwikkelwaarde BV, particulieren	Indiener stelt de provincie Utrecht aansprakelijk voor de schade door het UPLG.	Het uitgangspunt van het UPLG is dat het werken aan de opgaves van het landelijk gebied zoveel mogelijk samengaat met het bieden van toekomstperspectief voor de agrarische sector. Om boeren te helpen met de benodigde transitie zijn er verschillende subsidieregelingen beschikbaar. Dit neemt echter niet weg dat er voor sommige bedrijven ingrijpende gevolgen zullen zijn. Bij maatregelen uit het UPLG die ook in de Omgevingsverordening zijn vastgelegd kan er in sommige gevallen recht zijn op nadeelcompensatie. Dit wordt getoetst aan de hand van wettelijke criteria. In het definitieve UPLG is meer concreet aangegeven wat de mogelijkheden van nadeelcompensatie zijn (nieuwe paragraaf 5.6.4).
43.	Ca 100 indieners, zie bijlage 2 voor nummers	Gebiedscoöperatie Stichtse Vecht, agrarische bedrijven, particulieren, NFO, European Fruitserveise Board BV, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht	Indiener vindt dat de (juridische, financiële) risico's worden afgewenteld op de boeren. Een aantal indieners stellen dat de provincie ook risico's moet dragen.	Wij vinden een duurzame en vitale landbouwsector van groot belang in onze provincie. Met de subsidieregelingen in de instrumentenkoffer komt de provincie Utrecht haar boeren waar mogelijk financieel tegemoet. Tezelfdertijd kunnen wij als overheid op grond van het beginsel 'de vervuiler betaalt' en de staatsteunregels niet ondernemersrisico's overnemen. Wij realiseren dat het UPLG voor sommige bedrijven ingrijpende gevolgen kan hebben. Op onderdelen kan er recht zijn op nadeelcompensatie. Dit wordt op verzoek getoetst aan de hand van wettelijke criteria.
44.	1267	Goodman Netherlands	Verzoek om in het definitieve UPLG, de daaropvolgende uitvoeringsagenda's en eventuele aanpassingen van de Omgevingsverordening expliciet te borgen dat bestaande planologische (bedrijfs-)functies worden gerespecteerd.	De provincie streeft ernaar de transitie van het landelijk gebied samen te laten gaan met het bieden van toekomstperspectief voor de landbouw. Dit betekent niet dat alle bestaande functies op dezelfde locaties en op dezelfde wijze kunnen worden voortgezet, zoals blijkt uit het concept-UPLG en de concept-verordeningswijziging. Voor het aanpakken van de grote opgaven op het gebied van, onder andere, natuur, bodem en water zal soms verandering van functie noodzakelijk zijn. Er zal in dergelijke gevallen altijd zoveel mogelijk geprobeerd worden om het voortzetten van het bedrijf op een andere locatie of met aangepaste bedrijfsvoering te faciliteren.

45.	o802	Agrarisch bedrijf	Van de verschillende soorten geïntroduceerde zones (stikstofzones, overgangsgebieden en essentiële percelen) is voor individuele agrariërs onvoldoende duidelijk: - welke norm precies geldt; - welke reductie verplicht wordt; - welke gevolgen dit heeft voor dieren aantallen; - of maatwerk leidt tot nieuwe beperkingen. Voor ondernemers is rechtszekerheid essentieel. Zonder heldere en stabiele kaders is verantwoord investeren niet mogelijk.	We definiëren een overgangsgebied op basis van wat nodig is voor het behalen de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000-gebied. Dat verschilt per aspect (water, stikstof, connectiviteit, areaal natuur) en per gebied. Ten aanzien van essentiële percelen: de huidige geldende planologische bestemming is leidend voor het juridisch toegestane landgebruik en de waarde van de grond. De aanwijzing als essentieel perceel natuur heeft in zichzelf geen directe consequentie voor de planologisch vastgelegde functie van het perceel in het omgevingsplan. De percelen zijn echter essentieel voor het realiseren van de provinciale natuurdoelstellingen. Voor de meeste percelen geldt een vrijwillig spoor van natuurrealisatie. Dat houdt in dat we u aanmoedigen om vrijwillig de gewenste natuur te realiseren via zelfrealisatie met behulp van subsidies. Voor percelen binnen Natura 2000 en de aangewezen percelen langs de beken in Oost-Utrecht hebben Provinciale Staten op 4 februari het besluit genomen om naast het vrijwillig instrumentarium (zoals zelfrealisatie via subsidie of kavelruil) ook de mogelijkheid te bieden van aankoop door de provincie tegen volledige schadeloosstelling ter afwijking van de inzet van meer dwingend instrumentarium. Ten aanzien van de stikstofzones: om heldere en stabiele kaders te bieden zijn de stikstofzones vastgelegd in de artikelen 8.8 en 8.9 van de Omgevingsverordening. In de artikelen 8.8 en 8.9 van de Omgevingsverordening en de bijbehorende toelichting vindt u het antwoord op deze vragen. Provinciale staten zijn bevoegd op grond van artikel 11.7 van het Besluit activiteit leefomgeving (Bal) in samenhang gelezen met artikel 11.6 eerste lid , onder a van het Bal maatregelen te nemen die redelijkerwijs kunnen worden gevraagd van de ondernemers. Om af te wegen wat redelijkerwijs gevraagd kan worden moet het noodzakelijke natuurherstel of de dreigende natuurschade worden afgezet tegen de gevraagde kosten en investeringen voor de ondernemer en de voorbereidingstijd die de ondernemer krijgt. Zoals al aangegeven in de beantwoording van andere zienswijzen heeft de provincie Utrecht de van de ondernemer gevraagde kosten en investeringen onderzocht. De gevraagde kosten en investeringen zijn redelijk gegeven de

				voorbereidingstijd, die ondernemers wordt gegund met de uitgestelde inwerkingtreding van de verschillende bepalingen.
46.	0324	Particulier	Wet integrale suïcidepreventie is in werking getreden op 1 jan. 2026 en verplicht de overheid om bij beleid en uitvoering oog te hebben voor risicofactoren van suïcide, namelijk factoren die samenhangen met bestaansonzekerheid, verlies van perspectief en langdurige stress. Indiener constateert dat deze wet en de bijbehorende preventieve verantwoordelijkheid momenteel onvoldoende zichtbaar zijn verankerd in het Ontwerp-UPLG.	Door de toevoeging met de Wet integrale suïcidepreventie van artikel 12l aan de Wet publieke gezondheid moet het Rijk integraal beleid vaststellen ter bevordering van suïcidepreventie. De provincie Utrecht onderkent hoe ingrijpend haar maatregelen voor individuele ondernemers kunnen zijn. De speerpunten in de huidige derde landelijke agenda suïcidepreventie 2021-2025 voert de provincie Utrecht uit door haar plattelandscoaches en zaakbegeleider voor te bereiden op het onderkennen van signaleren en het bespreekbaar maken van emoties.
47.	0514, 1332, 1760	Agrarische bedrijven, Verstoep bouwkundigen BV	Aanvullend op aantal juridische bezwaar is er het bezwaar van het evenredigheidsbeginsel (artikel 3.4, lid 2 Awb). Voorgestelde maatregelen in ontwerp-UPLG hebben substantiële gevolgen voor bedrijf indiener. Zienswijze: nadrukkelijk verzoek de proportionaliteit van de voorgestelde maatregelen op bedrijfsniveau te beoordelen en te waarborgen dat geen sprake is van een onevenredige en individueel buitensporige last	Het UPLG kent een veelheid van doelstellingen voor natuur, klimaat, bodem, water en een vitale en duurzame landbouw. Onze insteek is om de beperkingen die voortkomen uit het UPLG zoveel mogelijk op doelniveau te formuleren, zodat een agrarisch bedrijf zelfstandig verantwoordelijk is om de eigen bedrijfsvoering aan te passen indien nodig. Het is niet mogelijk om in deze fase van planvorming op de verscheidene onderdelen van het UPLG al toe te schrijven naar individuele taakstellingen per bedrijf. Dit is immers een integraal onderdeel van doelsturing dat nog verder moet worden uitgewerkt. Zowel het Rijk als wij als provincie zetten onverkort in op het verder ontwikkelen van de doelsturing ten behoeve van de sector, bijvoorbeeld via de doelsturingsvergunning. Dit betekent dat wij stappen zetten waarin de proportionaliteit van maatregelen beter onderbouwd en gemonitord kunnen worden.
48.	1314	Vereniging Leefmilieu	Indiener vraagt te bevestigen of het juridisch kader van het UPLG de Omgevingswet is.	De omgevingswet is inderdaad het wettelijk kader.

Onderbouwing van maatregelen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
49.	Ca 370 indieners, zie bijlage 2 voor nummers	CDA fractie Ronde Venen, Boerinnenstdiegroep Het Groene Hart, Agrarische Bedrijven, Particulieren, gebiedscoöperatie stichtse vecht, hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden, gemeente Vijfheerenlanden, Siegfried en Christine Bentinck Stichting, agrarisch collectief Lopikerwaard, Natuurmonumenten, Amersfoort voor Vrijheid, Gebiedscoöperatie Stichtse Vecht, Dairy Impact BV, Verstoep bouwkundigen BV, gemeente Oudewater, Gemeente Woerden, CDA de Bilt, Gemeente Eemnes, Fedecom, ChristenUnie Renswoude, Coöperatie de Boeren met Toekomst, Gemeente Leusden, CWV Ons belang, LTO afdeling Binnenveld, gemeente Utrechtse Heuvelrug, NFO Kring Midden-Nederland, Landgoed Beverweerd, LTO Noord Afdeling Gelderse Vallei, Hofstede Sterreschans BV, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, Ontwikkelwaarde BV, Alteline consultancy	Indieners reageren op de onderbouwing van het UPLG. Een aantal indieners vrezen dat het UPLG gebaseerd is op onbetrouwbare data (verouderd, onjuist, geen goede referenties, verkeerd geïnterpreteerd) of dat er selectief gebruik wordt gemaakt van wetenschap. Zij verzoeken de provincie gebruik te maken van actuele, gevalideerde (wetenschappelijke) en transparante gegevens en inzichten. Anderen vragen om meer transparantie en onderbouwing van uitgangspunten en kengetallen (referentiejaar, bronnen, rekenwijzen, grenscorrecties). Indieners vinden kerncijfers in de onderbouwing niet (voldoende) herleidbaar tot data/ onderzoek/ jurisprudentie.	De provincie heeft het UPLG gebaseerd op de meest gangbare en juridisch houdbare methoden. Voor stikstof zijn dat de in de wet vastgestelde methodiek van Aeries en het 10-jarlijks Europees onderzoek naar de Kritische Depositiewaarde (KDW) voor Natura 2000-gebieden met een doorvertaling naar de Nederlandse situatie. Voor het bepalen van de staat van instandhouding van de Natura 2000-gebieden zijn dat voor alle Natura 2000-gebieden in Nederland opgestelde Natuurdoelanalyses met de daarbij horende ecologische adviezen van de Ecologische Autoriteit. Voor de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater is het de landelijke methodiek van de Kaderrichtlijn Water (KRW). In de definitieve versie zijn met name in de bijlagen verwijzingen toegevoegd naar een aantal bronnen en uitgangspunten. Meer informatie kunt u eveneens vinden in de memo 'Informatie onderbouwing maatregelen Ontwerp UPLG'.

50.	0874, 0875, 0914, 0942, 0958, 1052, 1072, 1077, 1080, 1208, 1358, 1606, 1616, 1684	Gemeente Woerden, gemeente Oudewater, agrarische bedrijven, CWV Ons belang, particulieren	Versterk de gezamenlijke informatiepositie door het inzetten van joint fact finding. Zorg daarmee dat informatie verifieerbaar is.	Zowel in aanloop naar het opstellen van het Ontwerp UPLG, als in de verdere uitwerking sindsdien, is de gezamenlijke kennisbasis een belangrijk uitgangspunt geweest. Wij doen dat op verscheidene manieren, zoals de joint fact finding met de Fruitteeltsector, de joint fact finding in de Taskforce Veenweide en het met de landbouwsector op te zetten monitoringsprogramma ammoniak.
51.	0460, 0471, 0796, 0805, 0818, 0895, 1507, 1526, 1527, 1590, 1605, 1622, 1636	Agrarische bedrijven, particulieren	Indieners vinden dat onvoldoende is aangetoond dat de UPLG-maatregelen effectief bijdragen aan natuur- en waterdoelen.	Het UPLG is een doorvertaling van doelen voor natuur, water en bodem en klimaat die nationaal en internationaal zijn afgesproken. Een duurzame en vitale landbouw is daarvan een onlosmakelijk onderdeel. Als provincie Utrecht onderschrijven wij deze doelen en zien deze ook als noodzakelijk. De maatregelen in het UPLG komen voort uit een veelheid van proefondervindelijk bewezen instrumenten en methoden, waar wij als regio en landbouwsector op velerlei wijze bij betrokken zijn (vernatting veenweide, aanpak ammoniak, weidevogels etc.). Ook het Rijk en de ketenpartijen spelen hier een rol in. Vanaf 2027 wordt een monitoringsprogramma ingericht om transparant inzicht te geven in voortgang en resultaat.
52.	Ca 310 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, agrarische bedrijven, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, Agractie, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, ChristenUnie Renswoude, Coöperatie de Boeren met Toekomst, fractie Lokaal De Bilt, Gemeente Woudenberg, LTO Noord afdeling Woerden,	Indieners vinden dat het beleid is gebaseerd op theoretische modellen en niet op de praktijk / echte metingen. Voorbeeld: het verschil tussen de metingen en de 'statische' gegevens over vergunningen.	De provincie heeft het UPLG gebaseerd op de meest gangbare en juridisch houdbare methoden voor stikstof, natuur en water (zie eerdere beantwoording op regel 49). Als provincie Utrecht sluiten we ons aan bij uw zienswijze dat het belangrijk is niet alleen naar modellen te kijken, maar ook naar metingen in het veld. De natuurdoelanalyses zijn met name gebaseerd op monitoringsgegevens van de werkelijke staat van

		Loonbedrijf Balvert, Stichting Upfarming, gemeente Utrechtse Heuvelrug, Wolswinkel Mengvoeders, Broekenbos Natuurbeheer, Handelonderneming Bolex, Stichting Samenleving, Landbouw en Natuur, Alteligne consultancy, Amersfoort voor Vrijheid		de natuur. Modellen zijn hierbij van ondergeschikt belang geweest, omdat het een ecologisch oordeel betreft. Zo hebben bijvoorbeeld de monitoringsresultaten en trends in vegetatieontwikkeling belangrijke input geleverd voor de natuurdoelanalyses. Voor wat betreft stikstof is het goed om te weten dat jaarlijks de in de modellen berekende deposities geijkt worden op basis van metingen en de laatste jaren er meer gemeten dan gemodelleerd wordt. Aanvullend kunnen wij nog melden dat de provincie Utrecht zeer hecht aan praktijkkennis en gebiedskennis. Wij zijn actief betrokken bij een veelheid aan pilots, gebiedsinitiatieven en 'fieldlabs' waarin wij samen met Utrechtse agrarische bedrijven invulling geven aan het proefondervindelijk zetten van stappen rondom natuurherstel, klimaat, bodem en water.
53.	0101, 0323, 0466, 0915, 1370	Agrarische bedrijven	Zolang de provincie geen transparante, actuele en corrigeerbare bodem- en gebiedskaarten hanteert, kunnen deze kaarten niet dienen als juridische grondslag voor normering, beperking of handhaving. Het ontwerp-UPLG is op dit punt onvoldoende zorgvuldig voorbereid (art. 3:2 Awb)	De kaarten uit het UPLG zijn gebaseerd op de meest actuele gegevens die op het moment van opstellen beschikbaar waren. Over de onderbouwing van de maatregelen en de gebruikte gegevens valt ook meer te lezen in de memo "Informatie Onderbouwing maatregelen Ontwerp-UPLG" .
54.	0717, 1270	LTO Noord afdeling Woerden, agrarisch bedrijf	Het BAL art. 2.11 stelt dat metingen representatief dienen te zijn en dat meetresultaten op geschikte wijzen worden geregistreerd, verwerkt en gepresenteerd. Nu steeds meer wetenschappers afstand nemen van de manier van meten en registreren, dient dat eerst nader te worden uitgezocht.	De provincie heeft het UPLG gebaseerd op de meest gangbare en juridisch houdbare methoden. Voor stikstof zijn dat de in de wet vastgestelde methodiek van Aerius en het 10-jaarlijks Europees onderzoek naar de Kritische Depositiewaarde (KDW) voor Natura 2000-gebieden met een doorvertaling naar de Nederlandse situatie. Voor

				het bepalen van de staat van instandhouding van de Natura 2000-gebieden zijn dat voor alle Natura 2000-gebieden in Nederland opgestelde Natuurdoelanalyses met de daarbij horende ecologische adviezen van de Ecologische Autoriteit. Voor de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater is het de landelijke methodiek van de Kaderrichtlijn Water (KRW). In de definitieve versie zijn met name in de bijlagen verwijzingen toegevoegd naar een aantal bronnen en uitgangspunten. Specifiek ten aanzien het Besluit Activiteiten Leefomgeving: in artikel 2.11, lid 2 onder g en h van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) zijn ondernemers verplicht bij milieubelastende activiteiten: - representatieve metingen uit te voeren en monsters niet te verdunnen; - meetresultaten op geschikte wijze worden geregistreerd, verwerkt en gepresenteerd. Maar dit artikel legt ondernemers en niet de provincie Utrecht als overheid verplichtingen op en bovendien wordt in dit artikel de zorgplicht vastgelegd voor milieubelastende activiteiten en niet voor Natura 2000-activiteiten. De zorgplicht voor ondernemers ten aanzien van Natura 2000-gebieden vindt in artikel 11.6 van het Bal.
55.	0735, 1386	Agrarische bedrijven	Het instellen van stikstofzones maakt duidelijk dat gemodelleerde individuele emissies van bedrijven als juridisch reëel worden beschouwd. Met het voorgenomen beleid gebruikt provincie Utrecht modelberekende deposities als basis voor maatregelen in plaats van feitelijke metingen. De rechtsonzekerheid	Ter onderbouwing van het UPLG is gebruik gemaakt van zowel feitelijk geregistreerde als modelmatig afgeleide emissies, feitelijk vastgestelde luchtconcentraties in Natura2000 gebieden en berekende deposities met gekalibreerde stoftransportmodellen. Op basis hiervan is bepaald welke maatregelen doelmatig en

			die als gevolg van het ontwerp UPLG ontstaat, geënt op basis van modelberekeningen, is voor individuele bedrijven onverteerbaar. Het geeft de provincie instrumenten om vergaande maatregelen te treffen, tot gedwongen verplaatsing en onteigening. Dit is in strijd met het evenredigheidsbeginsel en het rechtszekerheidsbeginsel.	doeltreffend zijn met het oog op habitatspecifieke stikstofdepositie reductie. Daarnaast is beoordeeld wat de potentiële impact is op de bedrijfsvoering en is getracht deze zo goed mogelijk op te vangen met flankerend beleid, zoals subsidieregelingen.
56.	1294	Federatie van Nederlandse Ruitersportcentra (FNRS)	In de huidige praktijk zijn kwantitatieve systemen en rekenmethodieken met name ingericht op grootschalige landbouwsystemen die primair gericht zijn op voedselproductie. In tegenstelling tot agrarische productiegrond is de grond die binnen de hippische sector wordt gebruikt in belangrijke mate niet-productief van aard. Hierdoor is onvoldoende inzichtelijk hoe paardenhouderijen binnen de huidige systematiek aan de gestelde opgaven uit het UPLG kunnen voldoen.	In de Omgevingsverordening zijn geen regels opgenomen voor paardenhouderijen, omdat bij de verlening van de vergunning de mogelijke gevolgen voor natura 2000-gebieden worden beoordeeld en zo nodig al voorschriften worden opgenomen om schade aan habitats te voorkomen.

Begrijpelijkheid UPLG

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
57.	Ca 200 indieners	Agrarische bedrijven, LTO afd. ZW, particulieren, gemeente Houten, Cooperatie De boeren met Toekomst, Schulp	Het UPLG bevat zo veel informatie, dat dit niet te overzien is voor inwoners. Dat zorgt voor spanning en onduidelijkheid. Helemaal nu het tegelijkertijd is gepubliceerd met de wijziging Omgevingsvisie en wijziging Omgevingsverordening. Een aantal indieners stellen voor een analyse op maat voor alle bedrijven te leveren - wat betekent het op die percelen. Welke	Het UPLG is een integraal programma voor natuur, landbouw, klimaat, water en bodem. Daarbij zijn een aantal onderdelen opgenomen in de Ontwerp wijziging Omgevingsvisie en Ontwerp wijziging Omgevingsverordening. Dat is inderdaad veel en complex. Dat beseft de provincie. We hebben via verschillende kanalen zo goed en duidelijk mogelijk uitgelegd wat er in de plannen staat en welke gevolgen dat heeft voor de verschillende sectoren. Voordat het UPLG ter inzage werd gelegd, was de inhoud ruim een maand bekend om ervoor te zorgen dat er tijd was om het te lezen. Op de website van de provincie Utrecht kunt u ook informatie vinden in meer behapbare brokjes. Hier zijn bijvoorbeeld filmpjes te vinden die uitleg geven over

		Vastgoed BV, LTO Noord afdeling Zuid- West Utrecht, Alteline consultancy	maatregelen komen op een bedrijf terecht? Men heeft liever zekerheid vooraf, dan aanscherping achteraf.	verschillende onderwerpen en vindt u daar de veelgestelde vragen. Als agrariër of particulier kunt u daarnaast ook een vraag stellen aan de Vraagbaak Landbouw via 030 258 91 02 of een email sturen naar vraagbaaklandbouw@provincie-utrecht.nl. Het klopt dat veel doelen nog niet tot op bedrijfsniveau zijn uitgewerkt. Dat zal de komende jaren moeten gebeuren via de gebiedsgerichte aanpak. Hierbij is de agrarische sector ook betrokken. Met name de doelen voor stikstofemissies zijn wel op bedrijfsniveau uitgewerkt.
58.	0864, 0940, 0947, 0971, 1073, 1075, 1076, 1264	Particulieren, agrarische bedrijven	Het blijft een abstract verhaal voor de meeste mensen. Maak de informatie concreet en duidelijk en toegankelijk.	In het UPLG is zo goed mogelijk gelet op begrijpelijk taalgebruik. Door de complexiteit en soms technische aard van bepaalde onderwerpen, zijn er toch soms ingewikkelde termen gebruikt. Bij het UPLG is een publiekssamenvatting opgenomen, waarbij extra is gelet op begrijpelijk taalgebruik. Daarnaast heeft de provincie via verschillende kanalen zo goed en duidelijk mogelijk uitgelegd wat er in de plannen staat en welke gevolgen dat heeft voor de verschillende sectoren (zie bovenstaand antwoord).
59.	1214, 1701	Regio Foodvalley, agrarisch bedrijf	Indieners vinden het onduidelijk hoe generieke en gebiedsgerichte normen zich verhouden tot bedrijfsspecifieke mogelijkheden voor uitbreiding, omschakeling, innovatie of verplaatsing. Een integraal, overzichtelijk inzicht per gebied of bedrijfstype is noodzakelijk om ondernemers toekomstperspectief te bieden.	Ten aanzien van stikstof staan in het UPLG zowel generieke als gebiedsgerichte normen voor agrarische bedrijven. Voor wat betreft de andere opgaven voor water en bodem, natuur en klimaat staat bij de structurende principes (Hoofdstuk 3 van het UPLG) de aanpak om deze doelen te bereiken. Hoewel de aanpak niet altijd bedrijfsspecifiek is, is op basis van de verschillende kaarten in het UPLG al wel te zien in welke gebieden bepaalde opgaven landen. Bij de ontwikkelrichtingen per Utrechts landschap (Hoofdstuk 4 van het UPLG) staat hoe de opgaven en maatregelen onderling (integraal) met elkaar samenhangen. Afhankelijk van het landschap zal de focus verschillend zijn en daarmee ook de opgaven voor agrarische bedrijven. In de gebiedsgerichte aanpak werkt de provincie het UPLG verder uit.

1.2 Status en planperiode

Status UPLG

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen

60.	0194, 0317, 0412, 0425, 0426, 0458, 0481, 0488, 0507, 0607, 0611, 0612, 0620, 0636, 0639, 0641, 0644, 0646, 0656, 0658, 0659, 0663, 0676, 0693, 0698, 0708, 0736, 0737, 0763, 0785, 0803, 0805, 0814, 0820, 0821, 0823, 0832, 0838, 0848, 0870, 0889, 0939, 0942, 0944, 0975, 0978, 0985, 1002, 1025, 1040, 1041, 1043, 1045, 1051, 1058, 1115, 1118, 1132, 1140, 1141, 1150, 1163, 1164, 1185, 1208, 1238, 1246, 1253, 1282, 1289, 1346, 1355, 1375, 1461, 1470, 1477, 1521, 1528, 1532, 1534, 1551, 1554, 1563, 1564, 1589, 1611, 1670, 1745, 1852	Particulieren, agrarische bedrijven, gemeente de Bilt, NFO, European Fruitserveise Board BV	Indieners geven aan dat definitieve vaststelling door PS zou moeten gebeuren, zoals het democratisch proces en wetgeving voorschrijven. Daarbij het verzoek aan GS om te heroverwegen of definitieve vaststelling in huidige vorm voldoet aan wettelijke vereisten voor de bevoegdheidsverdeling.	De Omgevingswet geeft aan dat een programma wordt vastgesteld door Gedeputeerde Staten (artikel 3.4 Omgevingswet). De reden hiervoor is dat programma's een belangrijke rol vervullen bij de operationalisering van beleidsdoelen uit de omgevingsvisie (kaderstellend document, vastgesteld door Provinciale Staten). In programma's wordt dus het beleid uitgewerkt voor onderdelen van de fysieke leefomgeving zoals opgenomen in de Omgevingsvisie. In lijn met het dualisme is die operationalisering en uitwerking aan Gedeputeerde Staten (en niet Provinciale Staten). De besluitvorming over de provinciale Omgevingsvisie en Omgevingsverordening is wel een bevoegdheid van Provinciale Staten. Het maatschappelijk belang van het UPLG is groot en Gedeputeerde Staten hechten zeer aan de zienswijze van Provinciale Staten. Provinciale Staten hebben op 26 juni 2024 de kaders voor het UPLG vastgesteld in een Kaderstellende Notitie. Binnen deze kaders is het UPLG opgesteld en wordt het vastgesteld. Ook hebben Provinciale Staten in een commissievergadering een reactie gegeven op het Ontwerp UPLG, die door Gedeputeerde Staten wordt benut om tot een definitief UPLG te komen.
61.	0320, 0942	Agrarisch bedrijf, particulier	Indieners verzoeken PS om kaderstellende rol nadrukkelijker te vervullen voor het UPLG.	De rolverdeling tussen GS en PS staat beschreven in het antwoord hierboven. GS kan niet reageren op dit verzoek namens PS.

62.	0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0601, 1074, 1597	Particulieren, agrarische bedrijven	Volgens indieners is de samenhang met andere programma's en wettelijke trajecten onvoldoende uitgewerkt, waardoor onduidelijkheid ontstaat over uitvoering, handhaving en financiering.	De provincie Utrecht hanteert op basis van de Omgevingswet een breed instrumentarium. Het UPLG focust zich primair op de samenhangende opgaven voor water en bodem, natuur, klimaat en landbouw. Voor ander thema's zijn de Ontwerp wijziging Omgevingsvisie, Ontwerp wijziging Omgevingsverordening en andere provinciale programma's relevant. In het Ontwerp UPLG zelf staat op verschillende plekken beschreven wat de samenhang is met andere programma's en wettelijke trajecten. In hoofdstuk 1.2 'Status en planperiode' staat beschreven wat de relatie is van het UPLG met de omgevingswet en de Omgevingsvisie provincie Utrecht, welke kaders door Provinciale Staten zijn meegegeven en welke raakvlakken er zijn met andere provinciale programma's. Hoofdstuk 2 'De opgaven en doelen' gaat uitgebreid in op de opgaven en doelen die aan de basis staan van het UPLG inclusief de hardheid en urgentie van deze doelen. Het betreft de belangrijkste (inter)nationale doelen op het gebied van water, bodem, natuur en klimaat. Daarnaast staat in hoofdstuk 3 'Structurerende principes' bij veel structurende principes verwijzingen naar andere programma's en trajecten. We verduidelijken het UPLG n.a.v. de zienswijzen.
63.	0531, 1267	Goodman Netherlands, agrarisch bedrijf	Indieners verzoeken om expliciete coördinatie tussen het UPLG, de (ontwerp) Omgevingsvisie en (ontwerp) Omgevingsverordening, zodat er geen tegenstrijdige kaders ontstaan.	De provincie werkt conform het verzoek van indieners. De Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en het UPLG zijn aan elkaar verbonden. Het UPLG en de lopende wijziging van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening zijn in nauwe onderlinge afstemming tot stand gekomen. Ook de beantwoording van binnengekomen zienswijzen wordt op elkaar afgestemd.
64.	0252, 0376, 0466	Gebiedscooperatie Stichtse Vecht, agrarische bedrijven	Het UPLG is formeel een 'programma', maar in de praktijk heeft het een dwingend karakter, doordat het beleid via andere instrumenten afgedwongen wordt. Ook anticiperen marktpartijen op beleid. Er is druk op ondernemers om 'vrijwillig' mee te bewegen terwijl alternatieven ontbreken. Dit is juridisch niet houdbaar.	Het UPLG is een programma onder de Omgevingswet en is volgens de Omgevingswet zelfbindend voor de provincie Utrecht. De provincie zal bij de uitvoering van beleid handelen in lijn met het UPLG. De onderdelen uit het UPLG die een dwingend karakter hebben, zijn opgenomen in de Ontwerp wijziging Omgevingsverordening. De Omgevingsverordening wordt conform de Omgevingswet door Provinciale Staten vastgesteld en is ook bindend voor derden.

Relatie met landelijk beleid

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
65.	Ca 400 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	CDA Ronde Venen, ChristenUnie Renswoude, Boerinnenstudiegroep Het Groene Hart, ABZ U.A., agrarische bedrijven, particulieren, Vee & Logistiek Nederland, CDA Vijfheerenlanden, ChristenUnie Renswoude, gemeente Woudenberg, Gemeente Stichtse Vecht, LTO, Fedecom, CDA Rhenen, Amersfoort voor Vrijheid, HAJK, gemeente De Bilt, Agractie, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, SSC, NMV, Manege de Mallejan, agrarische bedrijven, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, LTO Noord afdeling Woerden, LTO Alblasserwaard, Loonbedrijf Balvert, Gemeente Wijk bij Duurstede, Stichting Wij.land, AgruniekRijnvallei Holding B.V., Wolswinkel Mengvoerders, Fruitmasters, Broekenbos Natuurbeheer, Bouwman Westbroek BV, IV Bouw & montage, Handelonderneming Bolex, Countus accountants + adviseurs, vestiging Odijk, Collectief Lopikerwaard,	Indieners vinden dat de provincie Utrecht zou moeten wachten op Rijksbeleid, met name op het gebied van stikstof en natuurherstel. Het NPLG is vervallen en de nieuwe Nota Ruimte is nog niet definitief. Utrecht loopt nu op de troepen vooruit, waardoor er een ongelijk speelveld ontstaat tussen provincies. Voor bedrijven die in verschillende regio's actief zijn ontstaan daardoor inconsistente regels. Een aantal indieners vinden dat vraagstukken op nationaal of Europees niveau zouden moeten worden opgepakt. Geen onomkeerbare provinciale maatregelen en normstelling. Een aantal indieners geven aan dat dit het UPLG ook juridisch kwetsbaar maakt en onnodig complex voor agrariërs.	In hoofdstuk 2 'De opgaven en doelen' staan de belangrijkste (inter)nationale doelen voor water, bodem, natuur en klimaat waarop het UPLG gebaseerd is. De provincie werkt met het UPLG deze (inter)nationale doelen verder uit en sluit hierbij aan bij vigerend Europees en Rijksbeleid. Voor wat betreft het onderwerp Natura 2000-doelen heeft de provincie eigen haar verantwoordelijkheid om bestaande natuurvergunningen en PAS-melders te kunnen beschermen tegen intrekkingsverzoeken en handhavingsverzoeken, in de toekomst nieuwe natuurvergunningen af te kunnen geven en om de natuur te beschermen en te verbeteren en geborgde emissiereductie te bewerkstelligen. De provincie Utrecht sluit aan bij het stikstofbeleid vanuit het Rijk (adaptief beleid) mits juridisch goed geborgd. Hetzelfde geldt voor eventuele andere nieuwe regelgeving vanuit het Rijk op de thema's water en bodem, natuur en klimaat in het UPLG (bijvoorbeeld de Natuurherstelverordening). Vrijdag 26 juni 2026 is de Kamerbrief 'Weer ruimte voor boer, natuur en bouw' verstuurd naar de Tweede Kamer met een verdere uitwerking van de plannen van het Rijk. De provincie heeft de plannen van het Rijk bestudeerd en een eerste analyse gemaakt. Daaruit blijkt dat de doelen van het Rijk op hoofdlijnen aansluiten bij die van het UPLG, maar dat er verschillen zijn in de uitwerking. Ook bevinden beide plannen zich in een andere fase. De plannen van het Rijk worden de komende maanden verder uitgewerkt en besproken. Daarover gaat de provincie de komende maanden graag met het Rijk in gesprek. Zodra het Rijk zijn beleid definitief heeft uitgewerkt en wettelijk heeft vastgelegd, worden UPLG, Omgevingsvisie en Omgevingsverordening daar, waar nodig, op aangepast.

		Loonbedrijf en groenvoorziening Fa. Van Bezooijen		
66.	0225, 0828, 1282, 1472, 1688	Amersfoort voor Vrijheid, particulier, kerngroep bioboeren, agrarische bedrijven	Maak duidelijk hoe het Ontwerp UPLG zich verhoudt tot landelijk beleid en welke onderdelen nog kunnen wijzigen wanneer landelijke kaders (bijv. Ontwerp-Nota Ruimte) definitief worden.	In hoofdstuk 2 'De opgaven en doelen' staan de (inter)nationale doelen voor water, bodem, natuur en klimaat waarop het UPLG gebaseerd is. Als provincie werken we met het UPLG deze (inter)nationale doelen verder uit en sluiten we aan bij vigerend Europees en Rijksbeleid. Indien landelijke kaders wijzigen, bekijken we wat hiervan de gevolgen zijn bij de actualisatie van het provinciaal beleid. Voor wat betreft de Nota Ruimte zal dit in eerste instantie gebeuren via een wijziging van de Omgevingsvisie provincie Utrecht. Waar relevant zal dit doorwerken in provinciale omgevingsprogramma's zoals het UPLG bij wijziging hiervan.
67.	0052, 0059, 0061, 0062, 0069, 0600	Particulieren	Indiener vreest dat het UPLG doorwerking zal vinden in landelijk beleid, dus ook buiten Utrecht.	Het UPLG is een zelfbindend omgevingsprogramma voor de provincie Utrecht en is daarmee alleen van toepassing voor het grondgebied in deze provincie. Of de Utrechtse maatregelen voor een deel doorwerking zullen krijgen buiten onze provincie is niet de verantwoordelijkheid van onze provincie. Wel pleiten wij voor aansluitende en aanvullende maatregelen in buurprovincies en bij het Rijk, om te voorkomen dat agrariërs in grensgebieden met verschillende regels te maken krijgen.

1.3 Milieueffectrapportage (MER)

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
68.	1363	Agrarisch bedrijf	Indiener verzoekt Gedeputeerde Staten om de gebreken in het MER te herstellen, waaronder het ontbreken van herleidbaarheid.	De provincie acht het MER voldoende compleet om de besluitvorming te onderbouwen. De Commissie mer geeft ook aan dat het MER degelijk is en op het juiste detailniveau voor het UPLG.
69.	1597	Particulier	Indiener vraagt zich af of de provincie het ermee eens is dat het oordeel van deskundigen als belangrijkste methode	Het MER is opgesteld aan de hand van expertbeoordelingen en literatuurstudies van zowel kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeken. De

			voor de effectbeoordeling wordt gebruikt.	Commissie mer geeft aan dat het MER degelijk is en op het juiste detailniveau voor het UPLG.

1.4 Participatie

Participatie

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
70.	Ca 400 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	CDA Stichtse Vecht, agrarische bedrijven, particulieren, Boerinnenstudiegroep Het Groene Hart, agrarisch collectief Lopikerwaard, Gemeente Leusden, gemeente Lopik, Gemeente Ronde Venen, gebiedscoöperatie het Binnenveld, agrarisch natuurvereniging Noorderpark, Kenniscirkel Landbouw West, eerste kamerfractie BBB, agrarische bedrijven, Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, Cooperatie De boeren met Toekomst, ChristenUnie Renswoude, AgruniekRijnvallei Holding B.V., Bewonersvereniging Belangen Bethunepolder, Kernboerinnen Utrecht, LTO Noord afdeling Zuid-West	Indieners vinden de participatie onvoldoende. Er is te laat of te weinig gesproken met belanghebbenden en inwoners, jonge boeren e.a. Niet iedereen voelt zich vertegenwoordigd door belangenvertegenwoordigers. Daardoor sluit het onvoldoende aan bij de praktijk.	Het Ontwerp UPLG is opgesteld na een intensief proces van meerdere jaren waar vertegenwoordigers vanuit de agrarische sector, natuurorganisaties, waterschappen en gemeenten nauw bij betrokken zijn geweest. Er zijn hackathons, bestuurlijke overleggen, webinars en informatieavonden georganiseerd. Ook het Rijk en verschillende kennisinstellingen hebben input geleverd. Daarnaast heeft een informele schriftelijke reactieronde in het najaar van 2023 geresulteerd in ruim 150 reacties. Deze zijn behandeld in een Reactienota. Nadat in de zomer van 2024 duidelijk werd dat het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en het bijbehorend Transitiefonds werden stopgezet, zijn de teksten grondiger herzien en nogmaals besproken met gebiedspartners. Dit is gebeurd via een ambtelijk deskundigenteam en verschillende bestuurlijke overleggen in groter en kleiner verband. In de eerste helft van 2025 zijn de conceptteksten gedeeld en besproken met partners, die daar input op hebben meegegeven. In de gebieden is ook met gebiedspartijen en individuele agrariërs gesproken. Het is helaas niet mogelijk om met ieder individueel (agrarisch) bedrijf en inwoner van de provincie om tafel te gaan. De provincie heeft input van haar partners altijd zeer serieus genomen en waar mogelijk verwerkt en onze plannen daarop bijgestuurd. Om meer inzicht te geven in het doorlopen participatieproces is

		Utrecht, Alteline consultancy, Manege de Mallejan		paragraaf 1.4 in het UPLG uitgebreid. Ook is er een overzicht toegevoegd van de partijen die het meest betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van het UPLG.
71.	Ca 370 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, agrarische bedrijven, NFO, BBB eerste kamerfractie, ChristenUnie Renswoude, Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, Netwerk Grondig, European Fruitserve Board BV, ABZ U.A., IV Bouw & montage, Alteline consultancy	Volgens indieners liggen de plannen in hoofdlijnen al vast. Input is niet altijd meegenomen. Hierdoor ervaren zij dat er sprake is van schijnparticipatie. Dat ondermijnt het vertrouwen in de overheid.	Het Ontwerp UPLG is opgesteld na een intensief proces van meerdere jaren waar vertegenwoordigers vanuit de agrarische sector, natuurorganisaties, waterschappen en gemeenten nauw bij betrokken zijn geweest. De provincie heeft input van haar partners altijd zeer serieus genomen en waar mogelijk verwerkt en onze plannen daarop bijgestuurd. Dat betekent niet dat alle input is overgenomen. Dit komt onder meer omdat we als provincie gebonden zijn aan wettelijke doelstellingen, waardoor bepaalde kaders vastliggen. Dat maakt dat niet alles in het UPLG ter discussie kan staan. Wel zijn er belangrijke wijzigingen doorgevoerd n.a.v. overleg met de agrarische sector. Bijvoorbeeld: - Vanwege de verzoeken om zo veel mogelijk gebiedsgericht maatwerk toe te passen staan er in het UPLG nog slechts 6 stikstofzones van 250 meter in plaats van de eerdere 9 stikstofzones van 500 meter uit het concept-UPLG. - Vanwege de oproep om de boer aan het roer te houden, krijgt de sector eerst de ruimte om met voer- en managementmaatregelen aan de doelen te voldoen, waarbij een generieke norm alleen ingesteld wordt wanneer het reductiepad niet behaald wordt.
72.	0020, 0050, 0221, 0273, 0431, 0608, 0609, 0615, 0624, 0650, 0658, 0667, 0678, 0686, 0711, 0720, 0754, 0787, 0790, 0793, 1121, 1169, 1214, 1261,	Gemeente Renswoude, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, ChristenUnie Renswoude, Gemeente Eemnes, gemeente Rhenen, Regio Foodvalley, Regio Amersfoort, gebiedscoöperatie het Binnenveld, LTO Noord, IV	Het Ontwerp UPLG verschilt te veel van de 90%-versie. Daardoor heeft men niet meer mee kunnen praten over belangrijke onderdelen in de laatste fase richting de 100%-versie van het Ontwerp UPLG en is er onvoldoende draagvlak.	De teksten van de 90%-versie zijn met alle partners gedeeld via de Regionale Stuurgroepen, Provinciale Stuurgroep en via een rondetafelgesprek voor landbouw- en natuurorganisaties. De gespreksverslagen van die bijeenkomsten zijn door de provincie gebruikt als input richting de 100%-versie. Om de wijzigingen die dit heeft opgeleverd inzichtelijk te maken is in het najaar van 2025 een memo met daarin de wijzigingen tussen de 90%-versie en de 100%-versie uitgebreid besproken in beide Regionale Stuurgroepen. Op de 100%-versie van het Ontwerp UPLG heeft iedereen kunnen reageren

	1324, 1362, 1434, 1494	Bouw & montage, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, particulieren, agrarische bedrijven		via de zienswijzen. Via deze Nota van Beantwoording is inzichtelijk hoe de provincie met al deze reacties is omgegaan.
73.	0141, 0146, 0226, 0314, 0320, 0346, 0362, 0378, 0379, 0380, 0384, 0387, 0388, 0391, 0394, 0395, 0399, 0445, 0475, 0488, 0504, 0586, 0624, 0650, 0667, 0674, 0675, 0686, 0690, 0718, 0749, 0767, 0780, 0793, 0846, 0898, 0920, 0923, 0937, 0942, 0947, 0958, 0960, 0984, 0991, 1004, 1055, 1128, 1261, 1266, 1271, 1316, 1319, 1332, 1373, 1390, 1392, 1452, 1459, 1634, 1637, 1650, 1693, 1694, 1701	Gebiedscoöperatie Groot Wilnis-Vinkeveen, agrarische bedrijven, Werkgroep GGA Eemland, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, particulieren	De indieners ervaren dat hun inbreng niet/nauwelijks/onvoldoende is meegenomen/erkend in het ontwerp-UPLG. Er is behoefte naar meer inzicht in hoe de input die is geleverd op het Ontwerp UPLG is en wordt verwerkt. Twee indieners geven aan dat de provincie overlegd zou hebben met LTO en Agractie, maar dat deze beide partijen zeggen dat ze niets van hun inbreng terugzien in het plan.	Het Ontwerp UPLG is opgesteld na een intensief proces van meerdere jaren waar vertegenwoordigers vanuit de agrarische sector, natuurorganisaties, waterschappen en gemeenten nauw bij betrokken zijn geweest. De provincie heeft input van haar partners altijd zeer serieus genomen en waar mogelijk verwerkt en onze plannen daarop bijgestuurd. Dat betekent niet dat alle input is overgenomen. Dit komt onder meer omdat we als provincie gebonden zijn aan wettelijke doelstellingen, waardoor bepaalde kaders vastliggen. Dat maakt dat niet alles in het UPLG ter discussie kan staan. Wel zijn er belangrijke wijzigingen doorgevoerd n.a.v. overleg met de agrarische sector. Bijvoorbeeld: - Vanwege de verzoeken om zo veel mogelijk gebiedsgericht maatwerk toe te passen staan er in het UPLG nog slechts 6 stikstofzones van 250 meter in plaats van de eerdere 9 stikstofzones van 500 meter uit het concept-UPLG. - Vanwege de oproep om de boer aan het roer te houden, krijgt de sector eerst de ruimte om met voer- en managementmaatregelen aan de doelen te voldoen, waarbij een generieke norm alleen ingesteld wordt wanneer het reductiepad niet behaald wordt.
74.	0020, 0121, 1405	NMU, gemeente Baarn, gemeente Eemnes	De indiener(s) is tevreden met de intensieve participatie die voorafgegaan is aan het ontwerp UPLG.	Dank u wel voor deze woorden.
75.	1227	Vitens	In paragraaf 1.4 staat "Onze partners bij de uitvoering [...] meningen en zorgen kunnen delen.	Onze partners bij de uitvoering zijn waterschappen, gemeenten, landbouworganisaties, natuurorganisaties en drinkwaterbedrijven.

			Verzoek om ook 'drinkwaterbedrijven' toe te voegen als partner. Drinkwaterbedrijven dienen een publiek belang en hebben een belangrijke rol en maatschappelijke functie.	We voegen “en drinkwaterbedrijven” toe aan de eerste zin in paragraaf 1.4.
76.	0123, 0124, 0157, 0179, 0308, 0325, 0326, 0334, 0349, 0363, 0375, 0451, 0465, 0476, 0499, 0501, 0513, 0582, 0593, 0607, 0662, 0667, 0675, 0685, 0727, 0740, 0757, 0759, 0776, 0783, 0794, 0819, 0850, 0873, 0896, 0920, 0926, 0941, 0946, 0954, 0961, 0969, 1019, 1033, 1036, 1072, 1128, 1166, 1169, 1170, 1171, 1206, 1241, 1243, 1244, 1245, 1247, 1261, 1267, 1281, 1341, 1344, 1353, 1386, 1395, 1458, 1464, 1471, 1489, 1490, 1556, 1567, 1569, 1613, 1619, 1636, 1648, 1651,	Particulieren, gemeente Ronde Venen, werkgroep landbouw VHL, Stichting Samenleving, Landbouw en Natuur, agrarisch natuurvereniging Noorderpark, Bewonersvereniging Belangen Bethunepolder, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, Goodman Netherlands BV, agrarische bedrijven, Manege de Mallejan	Gevraagd wordt om een participatietraject op te zetten met (jonge) boeren en bewoners om gezamenlijk met inwoners en ondernemers te komen tot een gedragen visie op de toekomst van het landelijk gebied, bijvoorbeeld in gebiedsprocessen. Bij de omgevingsvisie was een participatieplan (een transparant kader waar belanghebbenden bij worden betrokken). Ga in overleg met de mensen in het landelijk gebied en luister naar wat er gezegd wordt. Neem de initiatieven uit het gebied mee in het beleid. Echte invloed voor betrokken (jonge) boeren en burgers, niet alleen informeren.	De ambities en opgaven van het UPLG vragen nauwe samenwerking van de betrokken partijen in de uitvoering. Voor het UPLG zelf is de ter inzagelegging de laatste stap uit het participatietraject (zie antwoord hierboven). De afstemming met boeren en inwoners wordt doorgezet in de gebiedsprocessen. De provincie hecht eraan dat er zoveel mogelijk kennis en ervaring uit de gebieden wordt benut bij de zoektocht naar passende oplossingen voor dat gebied binnen de kaders van het UPLG.

	1701, 1740, 1760, 1838			

Draagvlak

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
77.	0320, 0341, 0412, 0425, 0426, 0481, 0488, 0507, 0607, 0611, 0612, 0620, 0636, 0639, 0641, 0644, 0646, 0656, 0659, 0663, 0676, 0693, 0698, 0708, 0736, 0737, 0763, 0785, 0803, 0805, 0814, 0820, 0821, 0823, 0832, 0838, 0848, 0870, 0889, 0939, 0942, 0944, 0975, 0978, 0985, 1002, 1025, 1040, 1041, 1043, 1045, 1051, 1058, 1115, 1118, 1132, 1140, 1141, 1150, 1163, 1164, 1185, 1208, 1238, 1246, 1253, 1282, 1289, 1346, 1355, 1375, 1461, 1470, 1477, 1521, 1528, 1532, 1534, 1551, 1554, 1563,	Agrarische bedrijven, particulieren, NFO, European Fruitserveise Board BV	Indieners missen in het UPLG een passage over draagvlak bij ondernemers en inwoners.	De inhoud van de verschillende zienswijzen maakt duidelijk dat er partijen zijn die vinden dat het UPLG te ver gaat, en anderzijds ook partijen die vinden dat de provincie nog meer stappen zou moeten zetten richting systeemherstel. Daarnaast zijn er ook partijen die waardering uitspreken voor het UPLG. Dat maakt het lastig om iets te zeggen over draagvlak.

	1564, 1589, 1611, 1670, 1745			
78.	0001, 0002, 0007, 0101, 0197, 0501, 0603, 0609, 0616, 0790, 0875, 0916, 0958, 1013, 1052, 1105, 1169, 1259, 1277, 1278, 1282, 1362, 1421, 1423, 1434, 1443, 1459, 1494, 1563, 1594, 1614, 1618, 1623, 1728, 1742	Gemeente Leusden, Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, Gemeente Woudenberg, agrarische bedrijven, Kernboerinnen, Cooperatie de Boeren met Toekomst, Regio Amersfoort, LTO Noord West Utrecht, LTO Noord, Kernboerinnen, particulieren	Indieners maken zich zorgen over het draagvlak voor het ontwerp- UPLG. Werk aan herstel van vertrouwen, waarbij mentale impact, toekomstbestendig economisch perspectief en de gebiedsgerichte aanpak aandacht vereist.	De provincie betreurt dat er een breuk in vertrouwen is voor sommige inwoners en agrarische bedrijven. Het UPLG is via een zorgvuldig participatieproces (zie bovenstaand antwoord) tot stand gekomen. Met het UPLG poogt de provincie om stappen te zetten richting natuurherstel, betere waterkwaliteit en een gezonde leefomgeving voor alle inwoners en werknemers in de provincie Utrecht. En om sterker te staan tegen eventuele handhavings- en intrekingsverzoeken. Op deze manier wil de provincie juist duidelijkheid en daarmee toekomstig economisch perspectief bieden. Zoals u aangeeft, vereist de gebiedsgerichte aanpak hierbij aandacht vanuit de provincie en de gebiedspartners (zie paragraaf 5.2 Gebiedsgerichte aanpak).

1.5 Structuur en leeswijzer

Geen zienswijzen.

2. De opgaven en doelen

2.1 Inleiding

Algemene opmerkingen over doelen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
79.	0242, 0563, 0612, 0683, 0744, 1405, 1437, 1594, 1614, 1618, 1680, 1681, 1682, 1683	NMU, agrarische bedrijven, coöperatie de boeren met Toekomst, Gemeente Wijk bij Duurstede, particulieren	De doelen zijn algemeen geformuleerd. Verzoek om helder en concreet te zijn over doelen, maatregelen en het bijbehorende tijdspad o.a. op het gebied van waterkwaliteit, klimaat en biologische landbouw.	In hoofdstuk 2 van het UPLG staan in 'Tabel 2. Overzicht doelen' de verschillende doelen voor water en bodem, natuur, klimaatmitigatie en landbouw met de bijbehorende termijnen en restopgave. In hoofdstuk 3 'Structurerende principes' staan de uitgangspunten die het UPLG meegeeft aan de uitvoering in het landelijk gebied. Ze dienen als richtingaanwijzer voor de (ruimtelijke) keuzes dit op gebiedsniveau worden gemaakt. Onder deze structurerende principes staat de provinciale aanpak met daarbij vaak ook concrete maatregelen (zoals de generieke en gebiedsspecifieke aanpak van stikstof in structurerend principe 11 en 12).
80.	0034, 0049, 0231, 0233, 0234, 0235, 0237, 0356, 0359, 0361, 0442, 0713	Particulieren, Broekenbos Natuurbeheer	De plannen lijken sterk gericht op het weer op gang brengen van vergunningverlening, terwijl natuurherstel en het opereren binnen de wet volgens de indieners geen duidelijke prioriteit hebben. Zonder eerst structureel de stikstofbelasting te verlagen, zijn nieuwe vergunningen juridisch en ecologisch kwetsbaar. Verzoek om natuurherstel centraal te stellen, niet als randvoorwaarde maar als hoofddoel.	Zoals aangegeven in paragraaf 2.3 'Grootste urgentie' van het UPLG hebben het natuurherstel van de Natura 2000-gebieden en de KRW-doelen de hoogste prioriteit in het UPLG, vanwege de grote (juridische) urgentie. Het UPLG heeft tot doel om tot een afgewogen pakket van maatregelen te komen die voor een langere tijd helderheid geven over de beoogde systeemveranderingen om zowel klimaatverandering tegen te gaan, natuurherstel mogelijk te maken en landbouw toekomstperspectief te bieden. Ook is het van belang ons voor te bereiden op de vaker te verwachten weersextremen, zoals extreme regenval en langdurige droogte. Ook om die reden zetten we in op natuurherstel en betere waterkwaliteit. Dit gaat zowel over adaptief landgebruik als optimalisatie van het watersysteem.

Provinciale koppen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen

81.	Ca 300 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Gemeente Renswoude, agrarische bedrijven, particulieren, gemeente Montfoort, Bouwman Westbroek BV, LTO, LTO Noord West Utrecht, Agractie, NFO, SSC, BBB eerste kamerfractie, Cooperatie De boeren met Toekomst, gemeente Rhenen, Regio Foodvalley, European Fruitserveise Board BV, AgruniekRijnvallei Holding B.V., Hofstede Sterreschans BV, Altelige consultancy, Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV)	Indieners vermoeden dat er sprake is van provinciale koppen, of vragen om verduidelijking of het UPLG strengere doelen oplegt dan vanuit het Rijk en/of Europa noodzakelijk. Dit zou de Utrechtse boeren benadelen.	Het UPLG heeft tot doel om tot een afgewogen pakket van maatregelen te komen die voor een langere tijd helderheid geven over de beoogde systeemveranderingen om zowel klimaatverandering tegen te gaan en te mitigeren, natuurherstel mogelijk te maken en landbouw toekomstperspectief te bieden. Het UPLG is een vertaling van nationale en internationale doelen en regelgeving. In 'Tabel 1. Juridische grondslag van de verschillende doelen' onder paragraaf 2.2 van het UPLG is de juridische grondslag van de doelen gegeven, en de doorwerking daarvan via Europese wet- en regelgeving naar nationale wet- en regelgeving en provinciaal beleid. De vertaling hiervan naar provinciale doelen staan in 'Tabel 2. Overzicht doelen' onder paragraaf 2.4 van het UPLG. Het UPLG en de Omgevingsverordening bevatten maatregelen die verder gaan dan het huidige rijksbeleid. Dit is echter nodig, omdat het rijksbeleid op dit moment niet voldoende is om te voldoen aan de wettelijke en Europese verplichtingen waar ook de provincie aan gehouden is. Wanneer het Rijk met nieuwe, juridisch geborgde maatregelen komt, zal de provincie voorstellen voorbereiden tot aanpassing van het UPLG, de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening.
82.	1225	Gemeente Houten	De indiener geeft aan dat ondernemers het UPLG beschouwt als bovenwettelijke normen, waardoor het hun concurrentiepositie schaadt, terwijl het juist bijdraagt aan de juridische houdbaarheid. Het verzoek is om helder uit te leggen waarom deze normen noodzakelijk zijn.	Zie bovenstaand antwoord voor de gevraagde uitleg.

2.2 Hardheid van de doelen

Geen zienswijzen.

2.3 Grootste urgentie

Prioritering doelen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
83.	0233, 0234, 0235, 0237, 0440, 0496	Natuurmonumenten, particulieren	Indieners stellen dat natuur prioriteit nummer één zou moeten zijn voor het UPLG, inclusief natuurdoelen voor NNN, Natura 2000, de Natuurherstelverordening en de KRW.	De opgaven voor natuur zijn een belangrijk onderdeel van het UPLG. Zoals aangegeven in paragraaf 2.3 'Grootste urgentie' van het UPLG hebben het natuurherstel van de Natura 2000-gebieden en de KRW-doelen de hoogste prioriteit in het UPLG, vanwege de grote (juridische) urgentie. Daarnaast draagt het UPLG bij aan het bereiken van diverse doelen zoals beschreven in paragraaf 2.4 'Samenvattende tabel UPLG-doelen'. Als provincie kiezen we voor een integrale aanpak van de (inter)nationale doelen voor water en bodem, natuur, klimaat en landbouw. Zo gaat natuurherstel vaak samen met het realiseren van een klimaatbestendig bodem- en watersysteem en draagt de klimaatopgave voor het realiseren van meer en beter bos eveneens bij aan de Utrechtse natuur.

2.4 Samenvattende tabel UPLG-doelen

Water- en bodemdoelen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
84.	1405	NMU	Indiener stelt dat de provincie zich aan de verplichting om ook voor de overige wateren te voldoen aan de KRW-norm dient te houden, en niet alleen voor de KRW-lichamen.	Wij houden ons aan de landelijke en Europese kaders. Stofnormen gelden in sommige gevallen overal, maar de biologie geldt vanuit de KRW voor de KRW-waterlichamen. Vandaar ons beleid voor doelen voor overige wateren. Dit is vastgelegd in het Bodem- en waterprogramma (BWP) en niet in het UPLG. De duiding van de waterkwaliteitsdoelen in het UPLG is een weergave van de opgave, maar het UPLG vervangt het BWP niet.
85.	1436	Stichting Groene Hart	Indiener vraagt naar de consequenties voor het UPLG en de Omgevingsverordening als de KRW doelen niet tijdig worden gehaald.	De KRW heeft tot doel in 2015 een goede waterkwaliteit te bereiken. Er is twee planperiodes uitstel mogelijk tot 2027. De doelstellingen zijn nog niet gehaald. Dat er nu een impulsprogramma is, een UPLG en dat we de Omgevingsverordening aanpassen op onderdelen is een gevolg van het niet halen van de doelstellingen. Dus de consequenties

				van het niet halen van de doelen leiden nu al tot aanpassing van het beleid. Mocht dit nog steeds niet afdoende zijn, dan zullen we nog meer maatregelen moeten nemen.

Natuurdoelen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
86.	0496, 1325	Natuurmonumenten, Stichting Bee Foundation.	Indieners stellen dat het UPLG beter moet voorsorteren op de nationale uitwerking van de Europese Natuurherstelverordening. Deze opgaven moeten meer concreet gemaakt worden. Specifiek wordt een koppeling met de ecosysteendoelen uit de NHV gemist, evenals artikel 10 (bestuivers).	In het UPLG anticipeert de provincie op de nationale uitwerking van de Europese Natuurherstelverordening via de UPLG-doelen voor de natuurarealen VHR (zie hiervoor 'Tabel 2. Overzicht doelen' in paragraaf 2.4 'Samenvattende tabel UPLG-doelen'). Zoals aangegeven in 'Bijlage V. Natuurarealen conform de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR)' bij het UPLG zijn deze opgaven gebaseerd op bronnen van SOVON en WecR. Deze komen uit het Ontwerp-Nationaal Programma Landelijke Gebied (januari 2024). Daarom spreekt het UPLG ook uitdrukkelijk over indicatieve getallen. Het UPLG geeft ook aan dat op basis van het nationaal Natuurplan (waarvoor recentere gegevens gebruikt zullen worden), de opgaven nauwkeuriger bepaald zullen worden. De koppeling met de ecosysteendoelen en de bestuivers uit de NHV zal concreter aan bod komen bij het opstellen van Beleidsprogramma Natuur, waarbij we onder andere ingaan op het verhogen van Basiskwaliteit Natuur in stedelijk en landelijk gebied. Daarnaast verwacht de provincie dat het werken aan bijvoorbeeld het versterken van de biodiversiteit in het agrarisch gebied (structurerend principe 15) en de inzet op natuurinclusieve kringlooplandbouw (zie paragraaf 3.6.3 'Perspectief voor de landbouw') een positieve bijdrage zullen hebben voor bestuivers.
87.	0559, 1135	Agrarische bedrijven	De doelstellingen voor de (natuur)arealen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) zijn niet realistisch. Als je de opgaven voor (agrarisch) natuurbeheer uit Tabel 2.4 optelt moet de provincie in 2050 voor 70% (agrarisch) natuurbeheer bevatten. Dat is volgens indieners	De opgave voor agrarisch natuurbeheer lijkt inderdaad fors te zijn, met name voor de weidevogels. De VHR-arealen zoals die zijn opgenomen in het UPLG zijn indicatief en zullen in het kader van Natuur(herstel)plan door het Rijk worden geconcretiseerd. Als uit de meest actuele gegevens die daarvoor gebruikt worden blijkt dat de doelstellingen te hoog zijn, dan zullen deze bijgesteld worden.

			onrealistisch, zo blijft er weinig landbouwgrond over, zelfs bij combinatie van maatregelen.	Om aan de doelstellingen voor weidevogels te voldoen zal ook deelname aan agrarisch natuurbeheer aantrekkelijker moeten worden gemaakt. Daarom proberen we het ANLb op verschillende manieren aantrekkelijker te maken, door bijvoorbeeld de combinatie te zoeken met andere instrumenten.
88.	1604	Particulier	Indiener mist ecologische verbindingen als belangrijke manier om natuur te versterken of te realiseren als doel.	Ecologische verbindingen zijn inderdaad belangrijk om natuur te versterken of te realiseren. Het realiseren van 10% groenblauwe dooradering (één van de opgaven van het UPLG) draagt bij aan het verhogen van de biodiversiteit in het agrarisch gebied. Daarnaast zijn een 'samenhangend groot natuursysteem' en de 'groenblauwe en recreatieve hoofdstructuur' belangrijke hoofdstructuren en routes voor mensen en/of flora en fauna. Deze hoofdstructuren zijn de basis voor de aanpak in het landelijk gebied (zie structurerend principe 1 van het UPLG). In de wijziging Omgevingsvisie staan op kaart 9 eveneens specifiek de ecologische verbindingen én de knelpunten met infrastructuur.
89.	0053, 0912, 0932, 0957, 1459	Particulier, agrarische bedrijven	Indieners vragen naar het belang van nog meer nieuwe natuur, en waar deze dragen natuur(doelen) aan bijdragen. Er komen steeds meer natuurgebieden bij. De afgelopen 20 jaar een groei van 0,5% per jaar.	Voor een robuust natuurnetwerk is een bepaalde oppervlakte samenhangende natuur nodig. De ligging en oppervlakte van dat zogenoemde Natuurnetwerk Nederland is bepaald in 2011, toen zijn ook de opgaven voor de provincie Utrecht bepaald. Die doelen zijn nog steeds niet gehaald.
90.	0510	Vogelbescherming Nederland	De hectare-opgave voor de grutto zijn in het UPLG onvoldoende onderbouwd. De provincie baseert zich vermoedelijk op verouderde Sovon-cijfers uit 2022, terwijl recent onderzoek laat zien dat de Gunstige Staat van Instandhouding in 2050 niet meer haalbaar is. Het is daarom onduidelijk hoe de provincie tot 36.000 hectare extra leefgebied komt. Volgens de indiener moet de opgave worden gebaseerd op de meest recente gegevens over broeddichtheden en volledig transparant worden berekend.	Zoals aangegeven in het UPLG, zijn deze opgaven gebaseerd op bronnen van SOVON en WecR. Deze komen uit het ontwerp-NPLG (januari 2024). Daarom spreekt het UPLG ook uitdrukkelijk over indicatieve getallen. Het UPLG geeft ook aan dat op basis van het Natuurplan (waarvoor recentere gegevens gebruikt zullen worden), de opgaven nauwkeuriger bepaald zullen worden. We stemmen dan graag met SOVON en Vogelbescherming af over de dan bekende data.

91.	0510	Vogelbescherming Nederland	Voor de Grutto telt de omvang van het leefgebied, maar vooral ook de kwaliteit ervan. Daarom pleit Vogelbescherming Nederland voor een integrale benadering waarin zowel kwaliteit als hoeveelheid leefgebied worden meegenomen.	De provincie Utrecht sluit zich aan bij deze benadering. Naast de inzet op uitbreiding van geschikt habitat zet de provincie ook in op een kwaliteitsverbetering van habitat. De provincie doet dat op de volgende manieren. Kwaliteit van habitat is een belangrijk onderwerp van gesprek binnen het agrarisch natuurbeheer en bij de agrarische collectieven, evenals in de ontwikkelingen die plaatsvinden in het kader van het Aanvalsplan Grutto. Ook de kwaliteit van natuurterreinen voor weidevogels krijgt de aandacht. Via bijvoorbeeld regelingen voor kwaliteitsverbetering en investeringsregelingen ten behoeve van het ANLb wordt kwaliteitsverbetering daarnaast actief gefaciliteerd.
92.	510	Vogelbescherming Nederland	Omdat Utrecht ongeveer tien procent van de huidige landelijke gruttopopulatie herbergt, vindt Vogelbescherming Nederland het logisch dat de provincie ook tien procent van de landelijke doelstelling voor 2050 op zich neemt, wat neerkomt op 5.000 broedparen. Een duidelijke provinciale doelstelling maakt het mogelijk om te bepalen hoeveel leefgebied en welke kwaliteitsmaatregelen nodig zijn.	Een verdere concretisering van de opgaven en doelen in het kader van het weidevogelbeleid wordt meegenomen in de uitwerking van het Beleidsprogramma Natuur, wat naar verwachting in 2028 vastgesteld wordt door GS. We stemmen dan graag met SOVON en Vogelbescherming af over de dan bekende data.
93.	510	Vogelbescherming Nederland	Vogelbescherming Nederland vraagt om duidelijke tussendoelen voor 2030 en 2040 te formuleren, zodat tijdig kan worden gemonitord en bijgestuurd, en om de opgave expliciet te koppelen aan kwaliteitsverbetering van het leefgebied voor de Grutto. Een aanvullend tussendoel moet opgenomen worden in lijn met de landelijke intentieverklaring, door vast te leggen dat de in Utrecht aangewezen Aanvalsplan Gruttogebieden uiterlijk in 2035 optimaal zijn ingericht en beheerd, overeenkomstig de routekaart voor het realiseren van 1.000 hectare	Een verdere concretisering van de opgaven en doelen in het kader van het weidevogelbeleid wordt meegenomen in de uitwerking van het Beleidsprogramma Natuur, wat naar verwachting in 2028 vastgesteld wordt door GS. Hierin worden ook de intentieverklaring Aanvalsplan Grutto en ontwikkelingen daaromheen meegenomen.

			hoogwaardig leefgebied per AG-gebied binnen tien jaar.	
94.	0691, 0801	Schulp Vastgoed BV, particulier	De gestelde doelen gaan uit van historische referentiesituaties die onder de huidige klimatologische en ecologische omstandigheden niet meer haalbaar zijn.	Op basis van de natuurdoelanalyses die voor de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden zijn opgesteld en vervolgens door de Ecologische Autoriteit onafhankelijk zijn beoordeeld, deelt de Provincie de stelling van de indiener niet dat doelen door een aanwezige drukfactor zoals klimaat onhaalbaar zouden zijn.
95.	0323, 0552, 0671	Utrechts Landschap, Particulier, agrarisch bedrijf	De indiener vindt dat het UPLG onvoldoende duidelijk is over de verschillende hectare-aantallen die worden genoemd voor natuuropgaven zoals NNN-realisatie, essentiële percelen en zoekgebieden. De aantallen sluiten niet logisch op elkaar aan, waardoor onduidelijk blijft welke gronden precies natuur moeten worden en welke status ze hebben. Ook is verwarrend dat al 1277 hectare administratief van agrarisch naar natuur is omgezet terwijl deze gronden nog niet zijn ingericht en vaak nog agrarisch worden gebruikt.	In paragraaf 2.4 van het UPLG staan de arealen die nodig zijn voor de verschillende natuuropgaven. Deze kunnen met elkaar overlappen en kunnen dus niet bij elkaar opgeteld worden. De landelijk afgesproken werkwijze geeft aan hoe wij percelen moeten registreren. De hectares waarop de indiener duidt waren bij de start van het natuurpact al in eigendom van een TBO of overheid en werden toen beschouwd als beschikbaar voor natuur (wel met inrichtingsopgave). In de tabel in paragraaf 2.4 verduidelijken we welke hectares indicatief zijn, in afwachting van nadere invulling via het Natuurplan door het Rijk. Ook de tekst in 3.4.4 verduidelijken we.
96.	0597	Particulier	Het concrete oppervlak dat nodig is voor natuurherstel, bosaanplant en realisatie NNN ontbreekt in het UPLG	In paragraaf 2.4 van het UPLG staan de arealen die indicatief nodig zijn voor een Gunstige Staat van Instandhouding van soorten en habitats van de Vogel- en Habitatrichtlijn. De definitieve opgave wordt vastgelegd in het Natuurplan, die door het Rijk opgesteld wordt als nationale uitwerking van de Natuurherstelverordening. In het definitieve UPLG wordt verduidelijkt dat het om indicatieve hectares gaat. In deze paragraaf in het UPLG is ook aangegeven hoeveel ha nieuw bos nodig is en hoeveel hectares nog gerealiseerd moeten worden voor het NNN.

				We verduidelijken dat de arealen die nodig zijn voor een Gunstige Staat van Instandhouding van soorten en habitats van de VHR indicatief zijn.
97.	0811	Agrarisch bedrijf	Nederland is internationaal verplicht om ervoor te zorgen dat in 2030 30% van het land- en wateroppervlak beschermd natuurgebied is. Nederland zat in 2021 op 15% met N2000 gebieden. Met de NNN-gebieden erbij is dat 25% en na de realisatie NNN in 2027 zal dat 26% zijn. Om het doel van 30% te halen heeft Nederland nog 150.000ha nodig. Indiener stelt dat het lijkt alsof Utrecht de hele nationale opgave in haar provincie wil realiseren en vindt dit een forse kop bovenop EU-afspraken.	Het klopt dat er op landelijk niveau nog een restopgave is voor het aanwijzen van beschermd natuurgebied. Deze restopgave is nog niet verdeeld naar provincies, maar zal naar verwachting worden uitgewerkt in het natuur(herstel)plan dat door het Rijk in het kader van de Natuurherstelverordening wordt opgesteld. De hectares die in het UPLG bij verschillende natuurdoelen staan beschreven komen voort uit verschillende verplichtingen en dragen ook deels bij aan de restopgave voor meer beschermde natuur. In 'hoofdstuk 2 De opgaven en doelen' van het UPLG staat een compleet overzicht van de verschillende doelen en waar deze vandaan komen. Provincie Utrecht deelt de stelling niet dat dit een kop is boven op EU-afspraken, maar eerder een uitwerking van deze afspraken.

Stikstofdoelen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
98.	0209, 0264, 0485, 0512, 0514, 0651, 0675, 0810, 0869, 0873, 0882, 0940, 1000, 1082, 1106, 1134, 1157, 1242, 1270, 1493, 1508, 1816, 1829	Particulieren, LTO Noord afdeling Woerden, Verstoep bouwkundigen, Hofstede Sterreschans BV, Handelonderne ming Bolex, agrarische bedrijven	Indieners zien geen of nauwelijks stikstofprobleem. Stikstof is een veelvoorkomende stof die voeding biedt aan planten. Zie ook het rapport van Han Lindeboom en het boek De stikstoffuik. In Nederland zijn normen (mmol) onmogelijk laag ingesteld, lager dan de EU ons heeft opgedragen. Het stikstof probleem is vooral een vastlopen van de overheid in zijn eigen regels en wetten. Met sterk afnemende veestapel sinds 1980 en toenemende stikstof ligt het probleem niet bij de veestapel.	Met name voedselarme natuur heeft wel degelijk te maken met een overbelasting van stikstof. Dit wordt al jaren met veel wetenschappelijk onderzoek gedocumenteerd. Uit dit onderzoek blijkt onder andere dat verhoogde stikstofdepositie vergaand kan doorwerken in het bodem en watersysteem, gerelateerde vegetatie en afhankelijke dieren. Deze samenloop resulteert in verminderde biodiversiteit, verlies van soorten en verhoogde kwetsbaarheid van dergelijke systemen.

99.	0512, 1203, 1843	Bestuur van Lokaal De Bilt, particulier, agrarisch bedrijf	Indieners vinden de landelijke wetgeving op het gebied van stikstof niet goed. Stikstofnormen zijn in o.a. Duitsland veel hoger. Daarom verzoek om landelijk beleid niet te volgen. Kunt u uitleggen waarom Nederland een veel ernstiger stikstofprobleem lijkt te hebben dan de omliggende landen, en welke verschillen er mogelijk zijn in de manier van meten of aanpakken van het probleem?	Nederland heeft in de EU de grootste stikstofuitstoot per km ² . Daarnaast hebben we redelijk veel stikstofgevoelige natuurtypen waar wij vanuit de Europese Natura 2000-opgave de verplichting hebben om voldoende kwalitatief areaal in stand te houden. Deze opgave is naar rato toegedeeld aan Nederland op basis van landoppervlak en typerende habitats. In andere landen die tot onze NW-Europa groep behoren en vergelijkbare habitats hebben, is ervoor gekozen om de bescherming deels anders op te pakken. Hierbij wordt gewerkt met gebiedsprogramma's gewerkt, waarbij omliggend landbouw areaal expliciet betrokken is (Denemarken en Duitsland). In Denemarken wordt gewerkt met een gebiedsemissiesaldo gerelateerd aan de gebiedswaarden. Dit saldo kan periodiek verlaagd worden als de stikstofdepositie druk te hoog is, wat weer gevolgen heeft voor omliggende landbouw. In Duitsland werkt men in de meeste deelstaten met een extensieve zone rondom stikstofgevoelige habitats, welke onderdeel zijn van de Natuurbeheerprogramma's en plannen, waardoor de grenswaarden voor het resterende landbouw areaal beperkter is. Een dergelijke verdeling van gebiedspecifieke en meer generieke maatregelen beogen wij ook met het UPLG.
100.	0932, 1134, 1816	Agrarische bedrijven	Indieners verzoeken de regelgeving t.a.v stikstof te versoepelen, dan kan iedereen vooruit.	Het UPLG heeft tot doel om tot een afgewogen pakket van maatregelen te komen die voor een langere tijd helderheid geven over de beoogde systeemveranderingen om zowel klimaatverandering tegen te gaan en te mitigeren, natuurherstel mogelijk te maken en landbouw toekomstperspectief te bieden. Deze opgaves kunnen niet los van elkaar gezien worden. De stikstofopgave wordt hierbij als zeer urgent gezien (zie onder andere in het UPLG: hoofdstuk 2. De opgaven en doelen, hoofdstuk 3. Structurerende principes en Bijlage VIII. Stikstof).
101.	1378	Vereniging Mooi Wageningen	Indiener verzoekt om vast te houden aan de eerdere doelstelling uit het NPLG en commissie Remkes om in 2030 de	Het doel van het UPLG is een pakket aan maatregelen om verslechtering in Natura 2000 gebieden tegen te gaan en te sturen op een geborgd zicht op herstel. Uit onze analyses blijkt dat de voorgenomen maatregelen de meest doelmatige en doeltreffende

			stikstofuitstoot te halveren. Uitstel naar 2035 is niet passend.	maatregelen zijn die op korte termijn genomen kunnen worden zonder dat de sociaaleconomische impact te groot wordt. Het houden van perspectief voor de landbouw als onderdeel van het Utrechtse platteland is cruciaal om de maatregelen realistisch uitvoerbaar te houden.
102.	0175, 0190, 0200, 0313, 0335, 0349, 0377, 0405, 0411, 0430, 0509, 0542, 0547, 0548, 0567, 0568, 0599, 0640, 0653, 0680, 0702, 0713, 0728, 0756, 0770, 0771, 0772, 0828, 0915, 0927, 0941, 0945, 0976, 0981, 0987, 1095, 1217, 1221, 1230, 1231, 1248, 1250, 1338, 1367, 1370, 1387, 1398, 1422, 1462, 1463, 1464, 1473, 1491, 1537, 1540, 1543, 1544, 1599, 1603, 1606, 1610, 1616, 1636, 1731	Agrarische bedrijven, Broekenbos Natuurbeheer, Agractie, Ontwikkelwaarde BV, gemeente Oudewater, gemeente Woerden, particulieren	De nieuwe coalitie heeft afschaffen van KDW in het coalitieakkoord staan. Het UPLG baseert echter nog steeds haar beleid op de KDW en het additionaliteitsvereiste.	Als provincie zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Verslechtering is in veel gebieden geconstateerd in de Natuurdoelanalyses. De omgevingswaarden (% onder KDW) is hierin niet doorslaggevend. Een van de doelen in het UPLG is het behalen van instandhoudingsdoelen Natura 2000. Stikstof, en daarmee de mate waarin een habitatype daar gevoelig voor is, is hierin een factor. Reductie van stikstof is noodzakelijk om deze habitattypen in stand te houden. Daar sturen we op. We sturen daarmee dus niet op het behalen van de KDW, maar op het behalen van instandhoudingsdoelen. Het additionaliteitsvereiste komt niet direct uit de wet, maar is een verplichting die de bestuursrechter oplegt, op basis van Europese regels (Vogel- en Habitatrichtlijn). Het regeerakkoord, en de uitwerking daarvoor door het Rijk, heeft geen invloed op de werking van Europese regels.
103.	0719, 0729, 1067, 1680, 1681, 1682, 1683	Agrarische bedrijven, particulieren	Indieners vinden het onduidelijk of/welke emissienormen/targets per bedrijf, per gebied of provinciaal gemiddeld gelden, en wat de levensduur is van de opgestelde normen. Beoogt de provincie Utrecht hierbij bijvoorbeeld het vertrekpunt van 74 kg voor	De provincie stelt zichzelf een aantal provincie brede doelen. Met betrekking tot stikstof worden normen gesteld per bedrijf, met een maatwerkmogelijkheid voor een gebiedsaanpak. Voor deze emissienorm per hectare geldt de mogelijkheid dat de norm per bedrijf niet ingaat, als sector breed tijdig een reductie wordt behaald. Alle maatregelen samen, in combinatie met autonome ontwikkeling

			grondgebonden bedrijven in 2019 (40 kg/0,54 = 74 kg)?	(ontwikkelingen door al bestaand beleid, stoppers etc) moet leiden tot 46% reductie. Wij zijn niet uitgegaan van een vertrekpunt van 74kg voor grondgebonden bedrijven in 2019.
104.	0343, 0530, 0875, 0952, 1012, 1031, 1121, 1222, 1385, 1437, 1526, 1605	Agrarische bedrijven, particulieren	Een daling van 42-46% stikstofuitstoot is technisch en economisch onhaalbaar. Indieners stellen voor om lagere percentages te hanteren.	Wij achten een daling van 46% van de emissies in Utrecht niet eenvoudig, maar wel haalbaar. Voor meer achtergrondinformatie over de haalbaarheid verwijzen we u naar de beantwoording onder het thema stikstof. Als provincie zijn wij verplicht op passende maatregelen te nemen om verslechtering van Natura 2000-gebieden te stoppen. Stikstofreductie is daarbij onontkoombaar. Een lager percentage achten wij op dit moment niet verantwoord vanwege het noodzakelijke natuurherstel en het weer op gang willen brengen van vergunningverlening.
105.	1644	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat er aan veel doelstellingen al wordt voldaan en verwijst daarbij aan berichtgeving dat Nederland al voldoet aan de Europese reductiedoelstellingen voor ammoniak.	De provincie heeft het Utrechts Programma Landelijk Gebied gebaseerd op de in Nederland meest gangbare en juridisch houdbare wetenschappelijke methoden. Voor stikstof zijn dat de in de wet vastgelegde methodiek van Aerius en het 10-jaarlijkse Europees onderzoek naar de Kritische Depositiewaarde voor Natura 2000-gebieden met een doorvertaling naar de Nederlandse situatie. Voor het bepalen van de staat van instandhouding van de Natura 2000-gebieden zijn dat voor alle Natura 2000-gebieden in Nederland opgestelde Natuurdoelanalyses met de daarbij horende ecologische adviezen van de Ecologische Autoriteit. Voor de kwaliteit van het oppervlaktewater is het de landelijke methodiek van de Kaderrichtlijn Water. Hoewel er op onderdelen vooruitgang wordt geboekt, blijken de doelen nog niet bereikt. In het UPLG staat de aanpak met maatregelen om de doelen te bereiken.

Klimaatdoelen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
106.	0810, 0833	Hofstede Sterreschans	Indieners vinden het niet logisch om zo in te zetten op vermindering van CO ₂ . Een indiener geeft hierbij aan dat CO ₂ ook	De klimaatdoelen in het UPLG zijn afkomstig uit het Nationaal Klimaatakkoord en specifiek de Klimaattafel Landbouw en Landgebruik. In

		BV, agrarisch bedrijf	kansen biedt (bijvoorbeeld vergroening van de aarde en meer voedselproductie met hetzelfde landbouwareaal).	het UPLG sluit de provincie aan bij deze (inter)nationale klimaatdoelen en werkt deze verder uit.
107.	0915	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat methaanuitstoot uit natuurgebieden (veen/moeras) buiten beschouwing blijft, terwijl de veehouderij hier wel op wordt aangesproken. Daarnaast ontbreekt volgens indiener een duidelijke onderbouwing en referentiewaarden, waardoor het UPLG op dit punt onvolledig is en nadere uitwerking vereist.	U heeft gelijk dat deze opgave in het Ontwerp UPLG niet was opgenomen. Wij voegen deze opgave toe in het overzicht van Hoofdstuk 2 en de bijbehorende bijlage over de doelen. Op de klimaatopgave voor methaan uit natte natuur hanteren we dezelfde lijn als bij de klimaatopgave voor methaan uit landbouw, namelijk dat deze opgave vooralsnog 'meelift' met de andere UPLG-opgaven. We nemen hier geen eigenstandige maatregelen op, in afwachting op mogelijke maatregelen van het Rijk. We voegen het doel toe in hoofdstuk 2 en in paragraaf 3.5.3.
108.	1304	Stichting Wij.land	Indiener stelt voor bij het bepalen van de methaanoopgave en het methaandoelbereik methaanemissies mee te nemen in de berekeningen van het doelbereik van de maatregelen t.b.v. andere opgaven, alvorens daarin te investeren, en in bredere zin een integrale economische en milieutechnische analyse van gestapelde opgaven (klimaat, stikstof, natuur, water, landschap en erfgoed) te maken alvorens grootschalige investeringen te doen in doelbereik op eenvoudige, urgente opgaven zoals stikstof. Belangrijke maatregelen ten behoeve van andere opgaven, zoals luchtwassers/ stikstofstrippers dragen bijvoorbeeld niet of beperkt bij aan methaanreductie, en andere maatregelen, zoals vernatting tot aan of boven het maaiveld kunnen juist leiden	Het UPLG is een integraal omgevingsprogramma voor de opgaven voor water en bodem, natuur en klimaat voor het landelijk gebied. Op individueel niveau zullen deze opgaven tot meer of minder aanpassingen in de huidige agrarische bedrijfsvoering leiden (nog even los van de internationale marktontwikkelingen). Voor een relatief abstract omgevingsprogramma als het UPLG is het niet realistisch op individueel bedrijfsniveau uitspraken te doen. Dat zal onderdeel zijn van de uitvoering. De Wageningen Universiteit heeft wel een 'UPLG - verkenning economische impact melkveehouderij' opgesteld om op hoofdlijnen een duiding te geven van de economische impact (https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/Documenten/6-Onderzoek-WUR-naar-inkomenseffecten-UPLG-voor-landbouwbedrijven.pdf). Daarnaast kunnen agrariërs meedoen met de UMDL om meer integraal op hun bedrijfsvoering te sturen. De maatregelen voor stikstof in het UPLG zijn specifiek geformuleerd gezien de (juridische) urgentie van het herstel van de Natura 2000-gebieden. Voor wat betreft de methaanoopgave is de landelijke klimaatopgave nog onvoldoende specifiek voor de provincie om uitwerking aan te geven. In zijn algemeenheid verwacht de provincie dat het werken aan de andere doelen in UPLG een positief neveneffect zal hebben voor de reductie van methaan. Uw aandachtspunt dat vernatting tot aan of boven het maaiveld kan leiden tot

			tot méér methaanemissie (niet uit veeteelt).	meer methaanemissie is geen doel van het UPLG, maar wel een belangrijk aandachtspunt.

Landbouwdoelen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
109.	0609	Agrarisch bedrijf	UPLG heeft onvoldoende oog voor korte kringlopen met integrale samenhang in gebieden. bijv. mestafzet van veehouderij bij fruitteelt. UPLG is sectoraal ingedeeld met afzonderlijke normen.	De manier waarop een veebedrijf zijn mest afzet, heeft geen invloed op de emissies van dat bedrijf. Wel zien we mogelijkheden in de aandacht voor mestkwaliteit en mestbewerking. Dat de mest deels wordt afgezet in andere sectoren in de regio, zoals de Utrechtse fruitteelt, zien we als positief omdat deze sectoren dan minder gebruik maken van kunstmest en hun bodem met organische stof verrijken.
110.	1183	Particulier	Het is onduidelijk waarom het nodig is om een provinciale kringlooplandbouw te realiseren, zeker gezien de uitwisseling van reststromen (mest) tussen de provincies.	Het doel van kringlooplandbouw is om zoveel mogelijk de kringlopen op bedrijfsniveau te sluiten. In de eerste plaats door de verliezen (emissies) te beperken, en eventueel door de aanvoer van externe grondstoffen zoals kunstmest en krachtvoer te verminderen. Het doel is niet om op provinciaal niveau kringlopen te sluiten.
111.	1271	Agrarisch bedrijf	Ontwerp-UPLG gaat uit van een afname van het landbouwareaal met circa 25%, terwijl de opgaven voor de landbouw gelijk blijven of toenemen. De doelstellingen zijn veelal grond gerelateerd en hierdoor zijn deze conflicterend. Indiener verzoekt de grondgebonden doelstellingen te corrigeren voor afname van het areaal landbouwgrond.	In paragraaf 4.9 wijziging Omgevingsvisie wordt nader ingegaan op de omvang van opgaven. Hierin staat o.a. het volgende tekstblok: "Wanneer de cijfers uit deze ruimtelijke doorrekening bij elkaar gelegd worden en de aanname wordt gedaan dat er zoveel als mogelijk sprake zal zijn van meervoudig ruimtegebruik, dan is de inschatting dat het areaal landbouwgrond met zo'n 5% zal afnemen in de periode t/m 2040. De extra VHR-opgave is hier nog niet in meegenomen. Als die meegerekend wordt, dan kan de afname van areaal landbouwgrond oplopen tot 10% in 2050. Dit zijn percentages die vergelijkbaar zijn met de door het PBL in de WLO-Scenario's berekende landelijke afname van landbouwgrond op basis van het huidige Rijksbeleid." In de agrarische sector zijn er tegelijkertijd zoals altijd stoppende boeren, waardoor er ook grond vrijkomt, niet alleen voor andere opgaven, maar juist ook voor boeren die blijven en jonge boeren die bedrijven overnemen.
112.	1350	Agrarisch bedrijf	Biologische teelt en dierhouderij lijkt bij het UPLG een streepje voor te hebben.	Biologische landbouw geldt als een gecertificeerde vorm van natuurinclusieve landbouw op een hoog niveau. De uitbreiding van het areaal biologische

			Indiener vindt dit geen vast gegeven, kan ook negatief werken op zaken.	landbouw draagt bij aan het halen van de doelen voor natuur, water en bodem, en klimaat. De provincie heeft als doel om in 2030 het areaal biologische landbouwgrond te verhogen naar 15%, gelijk aan de landelijke ambities. Hiervoor is tegelijkertijd ook een toename van de vraag naar biologische producten nodig. Daarom dat we o.a. in eigen pachtbeleid en subsidies biologisch ondernemers of ondernemers in omschakeling meer punten toekennen.
113.	0433	Particulier	Indiener mist sturing van de consument op voedselverspilling in het UPLG.	Het UPLG richt zich met name op de inrichting en beheer van het landelijk gebied. Dat neemt niet weg dat de provincie in haar Landbouw en Voedsel beleid ook aandacht heeft voor voedselverspilling. Tegelijkertijd moet erkend worden dat de provincie weinig invloed heeft op de consument. Door middel van ons Convenant 'Samen eten we de provincie Utrecht mooier' en de samenwerking met de Stichting 'Samen tegen Voedselverspilling' dragen we bij aan het tegengaan van voedselverspilling, o.a. in de bedrijfscatering.

3. Structurerende principes

3.1 Inleiding

Onderwerpen buiten het UPLG

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
114.	0912, 1111	Agrarisch bedrijf, particulier	Indieners pleiten voor een Utrechts Programma Stedelijk Gebied om vervuiling en verontreiniging uit bijvoorbeeld riool, drugs, bestrijdingsmiddelen, auto's, vliegvakanties et cetera terug te dringen.	Vooraf de gemeenten gaan hierover. Via ons beleid voor bodem en water, gezondheid en bereikbaarheid dragen we bij aan de terugdringing verontreiniging vanuit stedelijk gebied (zie Omgevingsvisie en daarin genoemde programma's). Terugdringing drugs en vliegvakanties valt onder andere overheden.

3.2 Drie algemene structurerende principes

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
115.	0193, 0194	Gemeente De Bilt, gemeente Zeist	Indieners vinden de algemene structurerende principes te beperkt uitgewerkt in tegenstelling tot themagerichte principes.	Aan de algemene structurerende principes geeft de provincie via de Omgevingsvisie, andere programma's en Omgevingsverordening nadere uitwerking. Er worden enkele verwijzingen naar de Omgevingsvisie en andere programma's toegevoegd aan de teksten van de algemene structurerende principes.
116	0193, 0221, 0758, 0819	Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Gemeente Zeist, particulier, GGD regio Utrecht	De indiener vindt dat het onderwerp gezondheid van burgers beter uitgewerkt moet worden in het UPLG.	Bij onze inzet voor het landelijk gebied nemen we ook de effecten op gezondheid van inwoners mee. Daarom hebben we structurerend principe 16f opgenomen. Diverse andere structurerende principes dragen ook bij aan gezondheid zoals Structurerend principe 3: Versterken stad-landrelatie en Structurerend principe 4: Maximale inzet op KRW-doelen. Gezondheid komt ook aan de orde in de Omgevingsvisie en wordt naast het UPLG ook uitgewerkt in andere provinciale programma's en de Omgevingsverordening. In de Omgevingsvisie is de belangrijkste inzet dat Utrecht ook in 2050 een

				gezonde, veilige en toekomstbestendige provincie is. Gezondheid is in de Ontwerp wijziging Omgevingsvisie daarnaast een leidend principe (gezond en veilig) en 1 van de 7 thema's (gezonde leefomgeving en vrije tijd). Ook zijn er provinciale belangen geformuleerd op het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving. Via diverse programma's heeft de provincie nadere uitwerking aan het thema gezondheid uit de Omgevingsvisie, waaronder het programma Gezonde en veilige leefomgeving, het programma Groen Groeit Mee en het Bodem- en waterprogramma. Ook via de Omgevingsverordening wordt er uitwerking aan gegeven. Bij Structurerend principe 17f wordt een zin toegevoegd met verwijzing naar het beleid uit de Omgevingsvisie.

3.2.1 Voortbouwen op landschappen en hoofdstructuren

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
117.	0325, 0352, 1621	Gemeente Soest, agrarisch bedrijf, particulier	Pleidooi voor een ontwerpgerichte benadering in het UPLG, waarbij wordt aangesloten op de provinciale kwaliteitsgidsen en ruimtelijk kwaliteitsbeleid, zodat maatwerk mogelijk blijft en verlies aan ruimtelijke kwaliteit wordt voorkomen.	Uw pleidooi voor een ontwerpgerichte benadering, waarbij aangesloten wordt op de provinciale kwaliteitsgidsen en ruimtelijk kwaliteitsbeleid ondersteunen we. We voegen daarom extra zinnen toe aan het UPLG om deze relatie beter te leggen. We nemen in het UPLG onder paragraaf 3.2.1 een tekst met een verwijzing naar de Omgevingsvisie en Kwaliteitsgids Utrechtse landschappen op.
118.	0352	Gemeente Soest	Verzoek tot concretere en uitgebreidere doorwerking van de cultuurhistorische hoofdstructuren in het UPLG in bijlage VII.	We nemen een aanvullende zin op in bijlage VII over dat nadere informatie te vinden is in de Omgevingsvisie, Omgevingsverordening (vooral in de toelichting) en de Cultuurhistorische Atlas (CHAT).
119.	0266	werkgroep kromme rijncorridor	Om beter recht te doen aan de landschappelijke, aardkundige, cultuurhistorische en ecologische samenhang tussen de betreffende gebieden, verzoeken we u het landschap 'Utrechtse Heuvelrug (inclusief Langbroekerweteringgebied)' aan te	Er is gekozen voor eenvoudige korte topografische namen. Deze namen worden ook gehanteerd in de wijziging Omgevingsvisie. Uit de tekst en kaartmateriaal blijkt dat het Langbroekerweteringgebied bij de Utrechtse Heuvelrug is meegenomen. De Langbroekerwetering zal overigens in de aangepaste Kwaliteitsgids Utrechtse landschappen een deelgebied binnen het totaal van de Utrechtse Heuvelrug zijn en zo zichtbaar zijn in de Kwaliteitsgids.

			duiden als 'Utrechtse Heuvelrug plus Langbroekerweteringgebied' en het landschap 'Kromme Rijngebied en Schalkwijk' als 'Kromme Rijngebied (exclusief Langbroekerweteringgebied)'	
120.	0266	wergroep kromme rijncorridor	We verzoeken u om in het UPLG op te nemen dat er een nauwe landschappelijke, aardkundige, cultuurhistorische en ecologische samenhang is tussen het Kromme Rijngebied en het Langbroekerweteringgebied en dat die samenhang in de uitwerking van het UPLG nadrukkelijk aandacht behoeft.	De kernkwaliteiten zijn uitgewerkt in de Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen. Daarin worden de deelgebieden Zuidflank van de Heuvelrug, Langbroekerwetering, Kromme Rijn en Schalkwijk als een samenhangend systeem beschreven. De indeling wordt nu afgestemd op het kwelwatersysteem, waarin de Heuvelrug en de Langbroekerwetering met elkaar zijn verbonden. De beschrijvingen van de kwaliteiten van en samenhang tussen de deelgebieden veranderen niet.
121.	0194	gemeente De Bilt	Maak een indeling van kleinere landschappen met bijbehorende ruimtelijke kenmerken op basis van cultuurhistorie en het bodem- en watersysteem en niet op basis van een planologische grens. Zo sluiten de maatregelen beter aan bij de potenties (Structurerend principe 1 (ruimtelijk): De landschappen en hoofdstructuren als basis. Beschouw de Utrechtse Heuvelrug als een eenheid en maak een UPLG-gebiedsindeling op het niveau van de verschillende flanksystemen met samenhangende stroombanen en bijbehorende kwelgebieden.	Uitgangspunt voor de landschappen als basis is de uitwerking van de kernkwaliteiten van het landschap in de Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen. Alleen het landschap Groene Hart heeft een planologische grens, die al een lange geschiedenis van samenwerking heeft. De andere vier landschappen hebben een grens die gebaseerd is op cultuurhistorie, ruimtelijke structuren en de ondergrond. De kleinere eenheden binnen de landschappen zijn als deelgebieden in de Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen te vinden. Per deelgebied zijn de kernkwaliteiten nader uitgewerkt.
122.	1229	Stichting BRUUNO	Maatregelen leiden tot ruimtelijke druk en functieverandering en heft hiermee de openheid van het UNESCO Werelderfgoed op. Borg open linielandschap als harde voorwaarde en sluit maatregelen uit die	Voor het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies geldt dat de uitzonderlijke universele waarde niet mag worden aangetast. Deze waarde staat beschreven in de bijlage van de Omgevingsverordening. Hierin komt ook de openheid voor als één van de belangrijke waarden.

			leiden tot structurele aantasting van openheid binnen invloed zones waterlinies.	
123.	0769	agrarisch bedrijf	Indiener vindt dat UNESCO onvoldoende wordt meegewogen bij vernatting. Indien klimaat- of natuurmaatregelen leiden tot aantasting van openheid en verkavelingsstructuur, moet dat expliciet worden gemotiveerd.	Voor het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies geldt dat de uitzonderlijke universele waarde niet mag worden aangetast. Deze waarde staat beschreven in de bijlage van de Omgevingsverordening. Hierin komt ook de openheid voor als één van de belangrijke waarden. In het Landschap Groene Hart zet de provincie m.b.v. de Omgevingsverordening o.a. in op behoud van de kernkwaliteit (veen)weidekarakter (incl. strokenverkaveling). Bij een eventuele maatregel ten behoeve van klimaat of natuur zal zoals u aangeeft gemotiveerd moeten worden hoe met de kernkwaliteiten van het landschap omgegaan wordt.
124.	0193	gemeente Zeist	SP1 gaat uit van 5 landschappen en 4 hoofdstructuren. Onduidelijk is hoe de landschappen passen bij het bodem- en watersysteem. Indiener verzoekt de provincie een analyse uit te laten voeren over de samenhang tussen landschappen en het bodem- en watersysteem en deze op te nemen in het programma.	De grenzen van de landschappen zijn mede bepaald door het bodem- en watersysteem. In de Kwaliteitsgids Utrechtse landschappen zijn deze terug te vinden als één van de lagen, die het landschap bepalen. De ruimtelijke verschijningsvorm van het landschap is het resultaat van alle lagen. Hierop zijn de kernkwaliteiten van de landschappen geformuleerd en uitgewerkt.
125.	0421	Gemeente Amersfoort	Verbinding bij Malewetering en bij landgoed (Coelhorst-Schothorst) wordt tekstueel wel genoemd, maar is niet zichtbaar op kaart. Verzoek deze ook op kaart op te nemen, als de kaart de gewenste situatie laat zien.	Het betreft een kaart met de groenblauwe en recreatieve hoofdstructuur. Groenblauwe verbindingen met de Malewetering, landgoed Coelhorst-Schothorst en enkele andere groenblauwe verbindingen in maatregelpakket 1 UPLG zijn vanwege het abstractieniveau waarvoor is gekozen niet op de kaart opgenomen.
126.	0450	Gemeente Veenendaal	Bij de kaart cultuurhistorische hoofdstructuur, kaart J in bijlage VII van het Ontwerp UPLG, staat de gehele Grebbelinie, inclusief Slaperdijk, Grift, Valleikanaal ingekleurd als militair erfgoed. De Grebbelinie zelf is op deze legenda niet benoemd als Grebbelinie. Om de	Op deze kaart staan de Cultuurhistorische hoofdstructuur (historische buitenplaatszones, militair erfgoed, agrarische cultuurlandschappen, archeologisch waardevolle zones, historische infrastructuur en maritiem erfgoed) en Unesco Werelderfgoed Hollandse waterlinies en Nedergermaanse Limes. De kaarten uit de Omgevingsverordening zijn benut als basis voor deze kaart. De Grebbelinie valt onder de Cultuurhistorische hoofdstructuur - Militair erfgoed.

			Grebbelinie overal sterk te positioneren is het goed als deze hier ook concreet genoemd wordt.	
127.	0193	Gemeente Zeist	Verzoek om kaarten aan de bijlagen toe te voegen met essentiële landschappelijke kenmerken en kwaliteiten per deelgebied. Zonder deze kaarten is het lastiger om op lokaal niveau te beoordelen waar landschappelijke kwaliteiten precies worden aangetast of versterkt door de voorgestelde maatregelen.	Voor de essentiële landschappelijke structuren kan op het provinciale schaalniveau naar bijlage VII 'Hoofdstructuren in de provincie Utrecht' worden verwezen. We passen de titel van deze kaart aan en nemen een toelichtende tekst onder de kaart op. Daarnaast wordt bij kaart 1. 'Indeling landschappen' een wijziging in het UPLG toegevoegd naar de Opgavekaart Landschap in de Omgevingsvisie als een verdere uitwerking van deze kaart en de Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen. Bij het structurerend principe 1 (paragraaf 3.2.1) nemen we deze verwijzingen op.
128.	0450	Gemeente Veenendaal	In de bijlagen is Veenendaal op de kaarten 1, 13 en 15 niet weergegeven als stedelijk gebied, terwijl Veenendaal wel tot het stedelijk netwerk behoort en een grote verstedelijkingsopgave kent. Dit geldt ook voor figuur 2.	De kaarten 1, 15 en 16, en ook figuur 2, laten de indeling van landschappen zien. Alleen de twee grote verstedelijkingsknopen (Utrecht en Amersfoort) zijn uitgesneden uit deze indeling. De steden en dorpen zijn onderdeel van het landschap. Dit is zichtbaar in kaart 2, waarin de essentiële landschappelijke structuren zijn aangegeven. Op deze kaart is Veenendaal zichtbaar.

3.2.2 Opgaven combineren

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
129.	0017, 0121, 0192, 0195, 0421, 0450, 0513, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0534, 0552, 0621, 0633, 0682, 1154, 1214, 1281, 1362, 1494, 1536, 1594, 1606, 1614, 1616, 1618	CDA fractie Stichtse Vecht, gemeente Soest, gemeente IJsselstein, Gemeente Montfoort, gemeente Oudewater, gemeente Woerden, Gemeente Baarn, Gemeente Stichtse Vecht, Gemeente Ronde Venen, gemeente	Indieners stellen dat andere ruimtevragende opgaven als woningbouw, energie, bedrijven, defensie onvoldoende worden meegenomen in het UPLG. Zij verzoeken om eenduidige en consistente kaders (het liefst met een vertaling naar lokaal niveau) die ook eenduidig kunnen worden uitgelegd, met waar mogelijk een duidelijke	Het UPLG richt zich op samenhangende opgaven op het gebied van water en bodem, natuur, landbouw en klimaat. Met andere ruimtelijke opgaven wordt bij de (verdere) uitwerking zoveel mogelijk rekening gehouden en wordt naar meekoppelkansen gezocht, maar de uitwerking daarvan vindt niet in het UPLG plaats. Hier zijn andere provinciale programma's voor. In de ontwerp wijziging Omgevingsvisie komen de ambities op alle provinciale ruimtelijke opgaven aan bod. In hoofdstuk 5 van deze visie is per gebied een gebiedsprofiel opgesteld met de belangrijkste kenmerken en kwaliteiten. Ook zijn per gebied de samenhangende opgaven aangeduid die met voorrang worden opgepakt. Dit zijn de

		Amersfoort, Cooperatie de Boeren met Toekomst, gemeente Veenendaal, Regio Foodvalley, Regio Amersfoort, Utrechts Landschap, Manege de Mallejan, particulieren, agrarische bedrijven	hierarchie cq prioritering ten opzichte van de verschillende beleidsterreinen. Het zou beter inzichtelijk moeten zijn welke opgaven complementair zijn en welke conflicterend.	gebiedsprioriteiten. In de gebiedsprofielen is geduid welke kansen er zijn om opgaven in samenhang op te pakken en waar ruimtelijk spanning ontstaat. Het UPLG wordt verduidelijkt met betrekking tot de samenhang van de opgaven bij paragraaf 1.2 onder het kopje 'Raakvlakken met andere programma's' en bij de inleiding van hoofdstuk 4 (paragraaf 4.1.1).
130.	Ca 180 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, agrarische bedrijven, Natuurmonumenten, Gemeente Stichtse Vecht, Gemeente Leusden, Gemeente Wijk bij Duurstede, Gemeente Zeist, gemeente de Bilt, Bewonersvereniging Belangen Bethunepolder, Altelige consultancy	Indieners geven aan dat de cumulatieve effecten van maatregelen en opgaven onvoldoende in beeld zijn. Een aantal indieners vragen om een integrale cumulatieve effectbeoordeling uit te voeren waarin het UPLG wordt gezien in samenhang van andere ruimtelijke claims, waaronder woningbouw, infrastructuur (waaronder Rijksinfrastructuur), energietransitie en defensieactiviteiten. Drie indieners verzoeken om dit te doen op het niveau van de negen deelgebieden. Een aantal indieners geven aan dat zij zich zorgen maken over de cumulatieve effecten van het UPLG, de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening.	Het UPLG richt zich op een deel van de provinciale opgaven, de samenhangende opgaven op het gebied van water en bodem, natuur, landbouw en klimaat. Tegelijk met het UPLG is ook de wijziging van de Omgevingsvisie ter inzage gelegd. Hierin zijn alle fysiek ruimtelijke opgaven die in de provincie spelen opgenomen. Om een duiding te geven van de ruimtelijke impact van het uitvoeren van de opgaven is in de Omgevingsvisie paragraaf 4.9 opgenomen over de omvang van de opgaven in vierkante kilometer (voor zover bekend en de provincie een rol heeft). Doordat niet alle ruimteclaims al een locatie hebben, is dit opgenomen op het niveau van de gehele provincie Utrecht en niet op de zes deelgebieden in de wijziging Omgevingsvisie (5 landschappen en stedelijk netwerk Utrecht). Daarmee is de omvang van alle ruimteclaims voor de 9 deelgebieden van het UPLG (onderverdeling van de 6 deelgebieden uit de wijziging Omgevingsvisie) nog niet concreet aan te geven. Via de gebiedsuitwerkingen komt hier meer duidelijkheid over. Van de opgaven die worden genoemd levert de infrastructurele opgave van de provincie weinig nieuw ruimtebeslag op. De defensieopgave wordt in ruimtelijke zin ontwikkeld op de bestaande defensie terreinen. Beide zijn dus niet meegenomen in de berekening van de omvang van de opgaven.
131.	0412, 0425, 0426, 0481, 0488, 0496, 0507, 0607, 0611,	Natuurmonumenten, betrokken bewoners, agrarische bedrijven,	De indiener vraagt de provincie om botsende ruimtelijke opgaven beter uit te werken in het definitieve UPLG.	Het UPLG focust zich primair op de samenhangende opgaven voor water en bodem, natuur, klimaat en landbouw. Ingezet wordt op een integrale aanpak van deze opgaven om de doelen zoals beschreven in hoofdstuk 2

	0612, 0620, 0636, 0639, 0641, 0644, 0646, 0656, 0659, 0663, 0676, 0693, 0698, 0708, 0736, 0737, 0763, 0785, 0803, 0805, 0814, 0820, 0821, 0823, 0832, 0838, 0848, 0870, 0889, 0939, 0942, 0944, 0975, 0978, 0985, 1002, 1025, 1033, 1040, 1041, 1043, 1045, 1051, 1058, 1115, 1118, 1132, 1140, 1141, 1150, 1163, 1164, 1185, 1208, 1238, 1246, 1253, 1282, 1289, 1319, 1332, 1346, 1355, 1373, 1375, 1461, 1470, 1477, 1521, 1528, 1532, 1534, 1551, 1554, 1563, 1564, 1589, 1611, 1670, 1745	particulieren, NFO, European Fruitserveise Board BV	Maatregelen kunnen elkaar soms tegenwerken, zoals extra weidegang die botst met hogere waterpeilen, of KRW-maatregelen die nadelig zijn voor NNN-doelen. Ook concurreren bosuitbreiding en behoud van open weidevogellandschappen met elkaar.	te behalen. De doelen (hoofdstuk 2) en de structurerende principes (hoofdstuk 3) in het UPLG vertalen we op het niveau van de vijf landschappen naar onderling samenhangende opgaven en maatregelen, zodat deze zoveel mogelijk met elkaar worden gecombineerd en er synergie ontstaat. Dit brengt per landschap ook gebiedsspecifieke focus aan. Zie hiervoor de tekst bij figuur 2 in de samenvatting van het UPLG. Daarnaast zijn er ook een aantal meer algemene structurerende principes die van toepassing zijn op de hele provincie, zoals de eerste drie structurerende principes die voortbouwen op landschappen en hoofdstructuren. Ook kan het zijn dat overige doelen of structurerende principes in het integrale gebiedsproces gelijktijdig meegenomen kunnen worden. De uitdaging is op systeem- en op gebiedsniveau de integrale afweging te maken en tot keuzes te komen. Dit is onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak zoals voorgesteld in paragraaf 5.2. Voor andere thema's zijn vanuit de provincie eveneens de ontwerp Wijziging Omgevingsvisie, programma's en de ontwerp wijziging Omgevingsverordening relevant. Het UPLG wordt verduidelijkt met betrekking tot de samenhang van de opgaven bij paragraaf 1.2 onder het kopje 'Raakvlakken met andere programma's' en bij de inleiding van hoofdstuk 4 (paragraaf 4.1.1).
132.	0039, 0190, 0215, 0225, 0600, 0605, 0633, 0671, 0805, 0895, 1056, 1076, 1282, 1324, 1476, 1527, 1590, 1594,	agrarische bedrijven, particulieren, CDA de Bilt, Cooperatie de Boeren met Toekomst, gebiedscoöperatie het	Indiener mist een evenwichtige afweging tussen enerzijds natuurdoelen, en anderzijds andere belangen zoals voedselproductie, economie en werkgelegenheid, woningbouw, cultuurhistorische	De provincie zet in op het zoveel mogelijk concentreren en combineren van functies om de druk op de ruimte waar mogelijk te verkleinen. Dat zal niet in alle gevallen mogelijk zijn, waardoor er ook ruimtelijke keuzes moeten worden gemaakt. Daarin wordt gezocht naar een evenwichtige afweging tussen alle verschillende belangen en beleidsdoelen in de provincie Utrecht.

	1614, 1618, 1622, 1636	Binnenveld, Vallei en Wetering dierenartsen	waarden, perspectief voor ondernemers. De ruimtelijke druk in Utrecht is extreem hoog.	In hoofdstuk 5 van de ontwerp wijziging Omgevingsvisie is per gebied een gebiedsprofiel opgesteld met de belangrijkste kenmerken en kwaliteiten. Ook zijn per gebied de samenhangende opgaven aangeduid die met voorrang worden opgepakt. Dit zijn de gebiedsprioriteiten. In de gebiedsprofielen is geduid welke kansen er zijn om opgaven in samenhang op te pakken en waar ruimtelijk spanning ontstaat. De inzet is om dit hoofdstuk als leidraad te hanteren bij het combineren van opgaven en het maken van ruimtelijke keuzes. Specifieke ruimtelijke keuzes worden gemaakt bij de verdere uitwerking van het beleid in de vorm van programma's, ruimtelijke plannen en projecten.
133.	0008, 0053, 0072, 0146, 0221, 0417, 0483, 0487, 0553, 0600, 0903, 1004, 1008, 1075, 1154, 1604, 1615	Particulieren, agrarische bedrijven, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Stichting I-Vee	Indieners vinden dat de integrale aanpak van het UPLG breder getrokken zou moeten worden. Bijvoorbeeld door naar waterkwaliteit en natuurbeheer ook leefbaarheid, maatschappelijke vitaliteit, voedselproductie en cultuurhistorische waarden mee te nemen.	Het UPLG focust zich primair op de samenhangende opgaven voor water en bodem, natuur, klimaat en landbouw. Ingezet wordt op een integrale aanpak van deze opgaven om de doelen zoals beschreven in hoofdstuk 2 te behalen. De doelen (hoofdstuk 2) en de structurerende principes (hoofdstuk 3) in het UPLG vertalen we op het niveau van de vijf landschappen naar onderling samenhangende opgaven en maatregelen, zodat deze zoveel mogelijk met elkaar worden gecombineerd en er synergie ontstaat. Dit brengt per landschap ook gebiedspecifieke focus aan. Zie hiervoor de tekst bij figuur 2 in de samenvatting van het UPLG. Daarnaast zijn er ook een aantal meer algemene structurerende principes die van toepassing zijn op de hele provincie, zoals de eerste drie structurerende principes die voortbouwen op landschappen en hoofdstructuren. Ook kan het zijn dat overige doelen of structurerende principes in het integrale gebiedsproces gelijktijdig meegenomen kunnen worden. De uitdaging is op systeem- en op gebiedsniveau de integrale afweging te maken en tot keuzes te komen. Dit is onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak zoals voorgesteld in paragraaf 5.2. Voor andere thema's zijn vanuit de provincie eveneens de ontwerp Wijziging Omgevingsvisie, programma's en de ontwerp wijziging Omgevingsverordening relevant.

				Het UPLG wordt verduidelijkt met betrekking tot de samenhang van de opgaven bij paragraaf 1.2 onder het kopje 'Raakvlakken met andere programma's' en bij de inleiding van hoofdstuk 4 (paragraaf 4.1.1).
134.	0624	particulier	Indiener vindt dat de woningbouwopgave anders moet worden ingericht: geen eengezinswoningen, minder grondoppervlak per persoon en meer bouwen voor ouderen. Daardoor is minder grond nodig voor woningbouw en meer behoud van landbouwgrond mogelijk.	Via het UPLG zetten we hiertoe in op zorgvuldig omgaan met landbouwgrond (Structurerend principe 17g). Voor de locatiekeuze van nieuwe stedelijke ontwikkelingen hanteert de provincie de basisprincipes voor verstedelijking. Een groot deel van de woningbouwopgave kan binnen bestaand stedelijk gebied worden gerealiseerd. Daarnaast blijft ook de realisatie van kleinschalige en grootschalige buitenstedelijke woningbouwlocaties noodzakelijk om de omvangrijke en complexe volkshuisvestelijke opgaven in het de provincie het hoofd te bieden. Daarbij wordt rekening gehouden met het belang van bestaande functies in het landelijk gebied, waaronder landbouw. Er wordt ingezet op compacter bouwen, waarbij de gewenste mate van compactheid per locatie wordt bepaald. De provincie wil dat er voldoende woningen zijn die in kwalitatieve zin aansluiten op de woon(zorg)behoefte vanuit diverse aandachtsgroepen. In 2024 heeft de provincie een 'Woonzorgbehoefteanalyse aandachtsgroepen en ouderen' laten uitvoeren, met een prognose voor de huisvestingsopgave van aandachtsgroepen per doelgroep tot 2030 en tot 2040. Deze analyse dient als uitgangspunt voor het maken van regionale afspraken over de huisvesting van aandachtsgroepen en ouderen.
135.	0704	Waternet	M.b.t. het SP over combineren van opgaven: hieraan wil Waternet graag toevoegen dat het combineren van waterwingebied en natuur erg goed mogelijk is. Daarnaast is onder bepaalde voorwaarden (natuur inclusieve) landbouw en waterwinning t.b.v. de productie van drinkwater ook goed te combineren.	De opsomming in paragraaf 3.2.2. is geen volledige lijst. We kennen de goede voorbeelden waarbij waterwingebieden met natuur worden gecombineerd. Andere functies, zoals natuur, recreatie en bepaalde vormen van landbouw, zijn toegestaan in waterwingebieden, mits deze functies geen mogelijke bedreiging vormen voor de winning van water voor de productie van drinkwater. In paragraaf 3.2.2., onder het vierde bolletje, laatste zin, vervangen we "grondwaterbeschermingsgebieden" door "waterwingebieden",

				en voegen we de volgende zin toe: "Waterwingebieden zijn te combineren met extensieve recreatie en natuur. Ook zijn in waterwingebieden bepaalde vormen van landbouw, zoals natuurinclusieve landbouw, mogelijk".
136.	1666	Stichting Mooi Binnenveld	Bij sturend principe 2 zou volgens de indiener wat meer aandacht besteed moeten worden aan het tegengaan van ongewenste activiteiten zoals bollenteelt en boomteelt in het Binnenveld. Gerichte samenwerking met gemeenten en borging via Omgevingsplannen kan hiertoe bijdragen.	In de ontwerp wijziging Omgevingsverordening is aan artikel 8.1, lid 1 een sub c toegevoegd. Daarin is bepaald dat een omgevingsplan geen regels mag bevatten die voorzien in een gehele of gedeeltelijke omschakeling naar sierteelt inclusief bollenteelt, of tijdelijke uitbreiding van het areaal, tenzij het telen plaatsvindt zonder chemisch-synthetische gewasbeschermingsmiddelen. Gemeentelijke omgevingsplannen voorzien in regels over de mogelijkheid voor boomteelt in een gebied.
137.	1362	Regio Amersfoort	Wij vragen om helderheid over de verhouding tussen landbouwbescherming, weidevogelgebieden en de uitvoering van RES-afspraken. Wanneer verschillende provinciale doelen elkaar raken, moet vooraf duidelijk zijn welk kader leidend is en hoe conflicten bestuurlijk worden opgelost.	Het UPLG richt zich op samenhangende opgaven op het gebied van water en bodem, natuur, landbouw en klimaat. Met andere ruimtelijke opgaven wordt bij de (verdere) uitwerking zoveel mogelijk rekening gehouden en wordt naar meekoppelkansen gezocht, maar de uitwerking daarvan vindt niet in het UPLG plaats. Zo vindt de nadere concretisering van de opwek van duurzame energie plaats in het kader van de RES-afspraken. Voor alle ontwikkelingen zijn de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening van belang. In Hoofdstuk 5 van de ontwerp wijziging Omgevingsvisie zijn de belangrijkste opgaven voor de 5 landschappen weergegeven, inclusief een duiding voor welke opgaven er kansen zijn om het in samenhang op te pakken en waar ruimtelijke spanning ontstaat. De in Omgevingsverordening opgenomen bepalingen, waaronder artikel 5.4 (Instructieregel windenergielocatie), artikel 5.5 (Instructieregel zonneveld, waarin o.a. een onderbouwing wordt gevraagd over hoe rekening wordt gehouden met de voorkeursvolgorde zon) en artikel 6.7 (Instructieregel ontwikkelingen weidevogelkerngebied) en het bereiken van de wettelijke doelen voor het UPLG zijn randvoorwaardelijk bij de integrale afweging in de gebiedsprocessen en de bestuurlijke besluitvorming hierover.

3.2.3 Verbinding tussen stad-land

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
138.	0194, 0352, 0421, 0495, 0529, 1604, 1680, 1681, 1682, 1683	Gemeente Soest, agrarisch bedrijf, gemeente De Bilt, Gemeente Amersfoort, Gemeente Bunschoten, particulieren	Indieners erkennen de waarde van het structurerende principe over stad-land relatie, maar vinden het onvoldoende uitgewerkt. Een voorbeeld is de behoefte aan een duidelijker toelichting van de Basiskwaliteit Natuur in het stedelijk en landelijk gebied (UPLG en Beleidsprogramma Natuur). Zienswijze 529 zegt: Het SP noemt geen nieuwe ontwikkelingen, dus is niet van toegevoegde waarde. Maak duidelijk op welke manier het UPLG daadwerkelijk bijdraagt aan het versterken van de verbinding tussen stad en land met daarbij de focus op groenblauwe en recreatieve verbindingen, klimaatadaptatie, biodiversiteit en regionaal voedsel. Twee indieners vragen de gemeenten actief te betrekken bij de uitwerking van dit principe.	Het UPLG gaat primair over het landelijk gebied. In de provincie Utrecht liggen stad en landelijk gebied vrijwel altijd dicht bij elkaar. Door het opnemen van het structurerend principe over het versterken van stad-landrelatie geven we als uitgangspunt aan de uitvoering in het landelijk gebied mee om in de vele gebieden waar de opgaven vanuit stedelijk gebied en landelijk gebied samenkomen de stad-landverbindingen te versterken, met focus op groenblauwe en recreatieve verbindingen, klimaatadaptatie, biodiversiteit en regionaal voedsel. Deze focuspunten worden genoemd omdat hiermee kan worden bijgedragen aan het behalen van de doelen van het UPLG. Op de in structurerende principe 3 opgenomen focuspunten wordt in paragraaf 3.2.3 UPLG kort ingegaan. Aan structurerende principe 3 wordt verdere uitwerking gegeven in de ontwerp wijziging Omgevingsvisie, provinciale programma's (bijvoorbeeld het samenwerkingsprogramma Groen Groeit Mee) en de ontwerp wijziging Omgevingsverordening. De Basiskwaliteit Natuur komt bijvoorbeeld aan de orde in de ontwerp wijziging Omgevingsvisie. In het Beleidsprogramma Natuur dat momenteel wordt opgesteld, zal hier nader op ingegaan worden. We zien een belangrijke rol voor de gemeenten in het bijdragen aan het versterken van de relatie stad – landelijk gebied (zie ook paragraaf 5.3.4 onder kopje 'Wat verwachten we van de gemeenten?'). In paragraaf 3.2.3 wordt een zin toegevoegd waarin wordt aangegeven dat verdere uitwerking aan dit structurerend principe wordt gegeven via ons beleid in de Omgevingsvisie en andere programma's.
139.	496	Natuurmonumenten	Verzoek om het structurerend principe "versterken relatie stad-land" een veel prominenter plek te geven in het UPLG, met aandacht voor lokaal voedsel. Neem natuurgebieden rondom	Het Landgoed Haarzuilens is inderdaad van waarde in de stad-land relatie. Het structurerend principe is opgenomen als 1 van de algemene sturende principes. Aan structurerende principe 3 wordt verdere uitwerking gegeven in de ontwerp wijziging Omgevingsvisie, omgevingsprogramma's (bijvoorbeeld het samenwerkingsprogramma Groen Groeit Mee) en de ontwerp wijziging

			de stad, zoals Haarzuilens, volwaardig mee in het UPLG.	Omgevingsverordening. Daarnaast is Landgoed Haarzuilens onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland en is het een kansrijke omgeving voor de realisatie van meer bomen en bos (in combinatie met Groen Groeit Mee); zie kaart 9 in paragraaf 3.4.4 en Inspiratiekaart Strategisch Bosbeleid (Bijlage VI).
140.	0496, 1604	Natuurmonumenten, particulier	De zonering van recreatie mist in het UPLG. Dit terwijl recreatie een grote negatieve druk op de natuur kan veroorzaken. Indieners pleiten voor overgangsgebieden rond zowel Natura 2000-gebieden als andere natuurtypen (zoals NNN-gebieden) om kwetsbare natuur te ontzien en de recreatiedruk, vooral op de Utrechtse Heuvelrug, beter te verdelen.	Het UPLG focust op opgaven voor water en bodem, natuur, klimaat en landbouw. Het provinciale beleid voor zonering van recreatie is te vinden in de ontwerp wijziging Omgevingsvisie (box op pagina 130).
141.	683	Gemeente Wijk bij Duurstede	Indiener verzoekt om bij zonering van recreatie de bestaande recreatiemogelijkheden te respecteren en deze pas op te heffen wanneer een alternatieve locatie onontkoombaar is en opgenomen in beleid en regels. Specifiek wordt Wijkse Waarden genoemd.	De komende tijd onderzoekt de provincie hoe ze optimaal vorm kan geven aan zonering. Daarbij zoekt de provincie een balans tussen natuur en recreatie (zie box Balans natuur en recreatie, blz. 130 ontwerp wijziging Omgevingsvisie). De opmerkingen van de indiener gaan over de uitvoering en neemt de provincie daarin ter harte.
142.	0080, 1171, 1452, 1604	particulieren, agrarisch bedrijf	Hoewel recreatie belangrijk is, ervaren indieners dat de balans steeds verder doorslaat. Meer bezoekers betekent meer druk op natuur, infrastructuur en rust voor bewoners. In de plannen wordt onvoldoende rekening gehouden met deze grenzen en met de belangen van mensen die hier wonen.	Eén van de ambities van de provincie, die ook in de ontwerp wijziging Omgevingsvisie staat, is dat er een goede balans is tussen de recreatief-toeristische druk en de draagkracht van de leefomgeving. Door de groei van de provincie Utrecht is er behoefte aan meer (recreatief) groen en meer ruimte voor ontspannen en bewegen in de directe nabijheid van de woonomgeving. Tegelijkertijd houdt de provincie ook rekening met andere belangen (zoals kwetsbare natuur) en werkt de provincie samen met alle betrokken partijen. Daarom is er onder meer het samenwerkingsprogramma Groen Groeit Mee, om vanuit huis gemakkelijk bij groen te kunnen komen.

143.	0081	Adviesgroep Kromme Rijn	Er wordt meer aandacht gevraagd voor Groen Groeit Mee. Dit is een integrale aanpak van biodiversiteit, landbouw en recreatie.	Groen Groeit Mee komt op diverse plekken in het UPLG aan de orde. Onder meer bij structurerende principe 3. Verdere uitwerking wordt hieraan gegeven in de ontwerp wijziging Omgevingsvisie en het samenwerkingsprogramma Groen Groeit Mee. Ook in hoofdstuk 4 bij de ontwikkeling per landschap komt Groen Groeit Mee aan de orde.
144.	0671	Particulier	Indiener stelt dat het intensief mengen van landbouw met andere functies (duurzame energie, wonen, werken) niet zal leiden tot betere stad-landverbindingen, maar tot conflicten, verrommeling en beperkingen.	In de provincie spelen veel opgaven die ruimte vragen. Om de ruimte in de provincie goed te benutten wordt gekeken waar functies samen kunnen gaan. Bij nieuwe ontwikkelingen worden de diverse belangen zorgvuldig gewogen. Waar functies elkaar niet versterken of elkaar tegenwerken worden functies gescheiden. Het ontstaan van conflicten, verrommeling en beperkingen door de nieuwe stedelijke functies in het landelijk gebied is ongewenst. Onder meer door bepalingen in de Omgevingsverordening zet de provincie in op het voorkomen hiervan, vb. met bepalingen over betrokkenheid van omwonenden bij de planvorming, landschappelijke inpassing, ruimtelijke kwaliteit in kernrandzones en rekening houden met het belang van omringende functies.
145.	496	Natuurmonumenten	Net als het in het UPLG is in de Bouwsteen Natuur (BN) de relatie tussen stad en land erg belangrijk en speelt natuur in de stad een belangrijke rol in de BN. Bovendien bevat de bouwsteen veel acties die bij de provincie moeten landen. De bouwsteen is echter niet genoemd in het UPLG	De Bouwsteen Natuur is opgesteld en gepubliceerd eind oktober 2025 door de twaalf provincies, terreinbeherende natuurorganisaties, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Unie van Waterschappen als aanbod richting het Rijk voor de nieuwe coalitie, en noemen we vanwege dit doel niet in het UPLG. Het UPLG is in lijn met deze Bouwsteen opgesteld. Zo zet de Bouwsteen Natuur als onderdeel van het noodzakelijke natuurherstel o.a. in op het besteden van aandacht aan het belang van stedelijk groen en de verbinding tussen natuur in stad en platteland. Via o.a. het samenwerkingsprogramma Groen Groeit Mee, de inzet op groenblauwe dooradering en de aanpak via het programma Biodiversiteit in Stad en Dorp geeft de provincie hier invulling aan (zie ook toelichting structurerend principe 3).
146.	0135	Particulier	Indiener stelt dat de verbinding stad-platteland alleen kan bestaan als bewoners platteland een verdienmodel	Naast het structurerend principe geldt de doelstelling van perspectief voor de landbouw, en ondersteunt de provincie verdienmodellen voor agrarische bedrijven. Vooral in de kernrandzones ziet de provincie bijzondere kansen

			kunnen realiseren en gemeenschappen in stand blijven.	voor verbreding van de landbouw door middel van maatschappelijke diensten. Ook ondersteunt de provincie de inzet op korte ketens.
147.	0421	Gemeente Amersfoort	Kaarten 14 en 15 uit bijlage XII: Groene verbinding in de stad met Schothorst wordt niet getoond, terwijl deze groene scheg wel als maatregel in het UPLG is opgenomen. Stad en buitengebied zijn erg afgescheiden getekend, terwijl ook juist op de samenwerking en de interactie met de gemeente wordt ingezet. Op kaart 15 zou het groene vlak dan ook bij de scheg van Schothorst meer de stad in moeten lopen.	Op kaart 1 zijn de vijf landschappen opgenomen. Basis hiervoor is de begrenzing uit de ontwerp wijziging Omgevingsverordening. Hierop wordt de verbinding in de stad met Schothorst niet getoond. Op kaart 2 zijn deze 5 landschappen geïllustreerd weergegeven.
148.	0220	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat het ontwerp-UPLG alternatieve ontwikkelmogelijkheden op agrarische erven, zoals woningbouw of andere vormen van erftransformatie, blokkeert.	De Omgevingsverordening voorziet in instructieregels aan gemeenten, waarmee onder voorwaarden een uitzondering op het verstedelijkingsverbod in het landelijk gebied is toegestaan voor functieverandering van een agrarisch bedrijfsperceel naar een stedelijke functie. Afhankelijk van het oppervlak aan bedrijfsgebouwen dat daarbij wordt gesloopt, kan er ruimte ontstaan voor het realiseren van extra woningen op het perceel.
149.	0140	Particulier	Zie recreatie niet alleen als neveneffect, maar neem het als volwaardig belang mee in gebiedsprocessen, met concrete aandacht voor de kwaliteit en continuïteit van routes.	In verschillende structurerende principes komt recreatie aan de orde omdat wij dat belangrijk vinden. Bij structurerend principe 2 (Combineren van ruimte vragende opgaven) is vermeld: Veel functies zijn goed te combineren met recreatie. Denk bijvoorbeeld aan water(berging), energieopwekking, natuur en landbouw. Bij Structurerend principe 3 (Versterken stad-landrelatie) wordt ingegaan op voldoende beleefbaar groen: "We realiseren beleefbaar en toegankelijk groen door voldoende aanwezigheid van recreatievoorzieningen, zoals wandel- en fietspaden en speelbossen. Uitloopgebieden nabij steden en dorpen helpen de soms te grote recreatiedruk op de Utrechtse Heuvelrug en andere natuurgebieden te verminderen." Ook in de ontwerp wijziging Omgevingsvisie, het samenwerkingsprogramma Groen Groeit Mee en het programma Recreatie, toerisme, sport en bewegen wordt hierop ingegaan.

150.	1684	Agrarisch bedrijf	Indiener suggereert om stapeling en opschaling mogelijk te maken zodat de landbouw multifunctioneel wordt.	De provincie faciliteert de ontwikkeling naar een “multifunctionele erven”, wat inhoudt dat naast de agrarische functie ook andere functies samenkomen op één locatie. Daarbij kan worden gedacht aan functies die de kwaliteiten van het landelijk gebied kunnen ondersteunen, zoals zorglandbouw, kinderopvang en verkoop van streekproducten. Andere functies zoals recreatie, maatschappelijk (zorg), detailhandel, kantoren zijn ook mogelijk. In de ontwerp wijziging Omgevingsverordening is een nieuw artikel 8.1a voorzien, waarin de bestaande regels voor deze activiteiten worden verruimd. Een belangrijke wijziging daarin is dat het onderscheid tussen hoofd- en nevenactiviteiten wordt losgelaten, waardoor verschillende gelijkwaardige activiteiten kunnen plaatsvinden op één erf. Hiermee wordt voorzien in de door indiener verzochte multifunctionaliteit van de landbouw.

3.3 Water en bodem

Zienswijzen over water en bodem

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
151.	0268, 0354, 0554, 0570	AGV, Vallei en Veluwe, Rivierenland, HDSR	Indiërs spreken waardering uit voor de aandacht voor 'water en bodem sturend' in het UPLG.	Dank voor deze waardering en ondersteuning voor het werken vanuit het bodem- en watersysteem als basis. Wij zetten heel graag de prettige samenwerking met de waterschappen voort.
152.	0268, 0354, 0554, 0570	AGV, Vallei en Veluwe, Rivierenland, HDSR	Indiërs ondersteunen de inzet op waterkwaliteit en biodiversiteit. Zij willen samenwerken om de GBDA te realiseren, onderschrijven de sterke inzet op het natuur- en waterbeheer, de Natuurvriendelijke oevers en aanpak overheersende soorten.	Dank voor deze waardering en ondersteuning. Wij zetten heel graag de prettige samenwerking met de waterschappen voort.
153.	0268, 0354, 0554, 0570	alle vier waterschappen: waterschap AGV, HDSR,	Indiërs geven aan dat niet alles maakbaar is in een watersysteem. Soms is aanpassing en acceptatie aan nattere omstandigheden noodzakelijk.	Het is duidelijk dat we klimaatverandering moeten accepteren en hierop inspelen. Denk bijvoorbeeld aan extreme gebeurtenissen (zoals in de winter / voorjaar van 2023-2024). Dit vraagt om inzet van alle partijen, ook van perceel- en woningeigenaren. We zetten hierbij in op twee sporen:

		Vallei en Veluwe en Rivierenland.		optimalisatie van het watersysteem en meer weerbaarheid. We zullen ons ook moeten voorbereiden op extreme situatie zoals extreme neerslag en wellicht overstromingen.
154.	0450	Gemeente Veenendaal	Indiener onderschrijft het principe van 'water en bodem sturend', maar geeft aan dat het om meer richting vraagt voor de uitwerking, rollen, taken en verantwoordelijkheden rond de opgaven die hiermee samenhangen die met elkaar concurreren.	Het principe water en bodem sturend omvat meerdere thema's en is uitgewerkt in diverse thema's in het UPLG (o.a. 3.3.1 Kaderrichtlijn Water, 3.3.2 klimaatbestendig water- en bodemsysteem. 3.3 grondwatersysteem in balans, 3.4 vitale bodems en 3.5 beekdalen. Ook zijn er thema's onder het principe water en bodem sturend die buiten de scope van het UPLG vallen en verder uitgewerkt worden in andere provinciale programma's (o.a. het beleidsprogramma bodem en water 2028-2033).
155.	0554	Vallei en Veluwe	Verzoek om ook in de communicatie met partners de indiener als medeoverheid te betrekken vanuit de één-overheidsgedachte.	Wij onderschrijven het belang van de één-overheidsgedachte en het betrekken van partners als medeoverheid. Dit sluit aan bij de afspraken zoals vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst tussen de provincie Utrecht en het waterschap Vallei & Veluwe (SOK fiche communicatie).
156.	0743, 0745, 0748, 1333, 1345	Particulier, Siegfried en Christine Bentinck Stichting, Stichting de Boom, Landgoed Kolland	Indieners vinden het onvoldoende duidelijk waar en op welke wijze watermaatregelen uitgevoerd moeten worden en welke partijen hiervoor verantwoordelijk zijn.	Het UPLG beschrijft op hoofdlijnen wat we willen doen om de doelen voor het landelijk gebied te behalen. Dit vormt het vertrekpunt voor een gebiedsgerichte uitwerking zoals beschreven in hoofdstuk 5. Deze uitwerking doen we samen met gebiedspartijen en zal leiden tot meer concrete maatregelen. Dan zal ook duidelijk worden wie wat gaat uitvoeren.
157.	0313, 0396, 0509, 0548, 0567, 0568, 0640, 0729, 0769, 0770, 0771, 0772, 0924, 0941, 0961, 1171, 1217, 1230, 1231, 1250, 1422, 1463, 1464, 1489, 1491, 1540, 1610	Agrarische bedrijven, particulieren	Indieners geven aan dat waterpeilverhogingen en grondwateronttrekkingen onvoldoende gebiedsspecifiek zijn, waardoor er risico op onhaalbare drooglegging ontstaat (Heuvelrug-gebied).	Het UPLG beschrijft op hoofdlijnen wat we willen doen om de doelen voor het landelijk gebied te behalen. Dit vormt het vertrekpunt voor een gebiedsgerichte uitwerking zoals beschreven in hoofdstuk 5. Deze uitwerking doen we samen met gebiedspartijen en zal leiden tot meer gebiedsspecifieke maatregelen, waarbij we aandacht hebben voor de gebiedsspecifieke omstandigheden.

158.	496	Natuurmonumenten	De Blauwe Omgevingsprogramma's (BOP) van de waterschappen worden niet genoemd in het UPLG, maar bevatten een integrale aanpak van wateropgaven met andere ruimtelijke thema's. Indiener ziet hier mogelijk meekoppelkansen voor het UPLG.	We benoemen de waterbeheerprogramma's van de waterschappen niet expliciet, maar het UPLG laat zien dat we op verschillende thema's en in gebieden intensief samenwerken met de waterschappen. Deze samenwerking zetten we ook in de verdere uitwerking voort, ook in aanloop naar de herziening van de Blauwe Omgevingsprogramma's.
159.	0450	Gemeente Veenendaal	Indiener stelt dat het Valleikanaal/Grift/Eem als systeem betrekkelijk marginaal wordt benaderd, terwijl dit de levensader is voor natuur en cultuur. Zij zou dit graag nadrukkelijker opgenomen zien als systeem waarbij dit ook benoemd kan worden in zowel de groen-blauwe dooradering als bij de cultuurhistorische hoofdstructuur.	De Eem en het Valleikanaal zijn KRW-lichamen. Via ons KRW-beleid werken we, samen met medeoverheden, systeemgericht aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Waar mogelijk zetten we in op synergie tussen UPLG en KRW-maatregelen. Dit werken we gebiedsgericht uit, in samenhang met andere waarden en opgaven in het gebied. De ontwikkelrichtingen voor de Gelderse Vallei en Eemland schetsen bijvoorbeeld de waarde van de Grebbelinie, en het belang van waterberging en groen-blauwe dooradering. Het Valleikanaal/Grift/Eem zijn bovendien opgenomen in bijlage VII UPLG Hoofdstructuren in de provincie Utrecht, op kaart I (Groenblauwe en recreatieve hoofdstructuur) en kaart J (Cultuurhistorische hoofdstructuur). Ook in de ontwerp wijziging Omgevingsvisie, opgavekaart 9 Rijke en veerkrachtige natuur en natuurinclusieve samenleving zijn de wateren overigens opgenomen onder de legenda-eenheid: Versterken ecologische verbindingen.
160.	1168	agrarisch bedrijf	Indiener doet een suggestie om tussen de polder Botshol en de polder Groot-Mijdrecht noordoost een damwand te slaan om wegzeiging van het Botsholwater te voorkomen, dat voorkomt dat er gebiedsvreemd water wordt ingelaten.	Het plaatsen van een damwand tussen Botshol en polder Groot Mijdrecht is in een eerder stadium onderzocht als mogelijke oplossing voor het tegengaan van kwel in de polder en het hydrologisch herstel van Botshol. Deze oplossing is afgefallen omdat deze alleen werkt wanneer de damwand wordt aangebracht tot in een waterremmende laag, anders vindt het water wel een weg onder de damwand door. Deze waterremmende laag bevindt zich in dit gebied pas op een diepte vanaf 150 tot 180 meter beneden maaiveld. Damwanden aanbrengen tot die diepte is technisch onmogelijk. Dieper ingaan op dergelijke specifieke maatregelen is te gedetailleerd voor het UPLG. Deze worden verder onderzocht in het kader van de gebiedsprocessen en Naturazoo00 beheerplannen. Hierin werken we nauw samen met het waterschap, gemeenten, terrein beherende organisaties en gebiedspartijen.

161.	1140	agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat voor fruitteelt is beschikbaarheid water nodig is voor nachtvorstbestrijding en beregening, anders zal er sprake zijn van oogstverlies.	Er is in de toekomst geen garantie op voldoende water gedurende het hele jaar. Er zullen periodes met tekorten zijn, en deze zullen door klimaatverandering langer worden en vaker optreden. Als provincie optimaliseren we (het beheer van) het watersysteem in samenwerking met andere overheden om de aanvoer van zoetwater zo lang mogelijk te kunnen faciliteren. Anderzijds moeten gebruikers ook maatregelen nemen om een watertekort te kunnen opvangen. In tijden van (langdurig) tekort treedt de verdringingsreeks in werking en wordt aan de hand daarvan afgewogen welke watervragers prioriteit krijgen. De geldende regelgeving hiervoor staat in de verordening, en komt voort uit het waterakkoord van het ARK NZK gebied, opgesteld gesteld door HDSR, AGV, HHNK, RWS en Rijnland in 2022. Langere periodes van droogte leiden ook tot bodemdaling en CO ₂ -uitstoot in veenweidegebieden. We streven naar het verhogen van grondwaterpeilen in de zomerperiode om dit effect tegen te gaan. Deze ambitie werken we gebiedsgericht uit, waarbij we zoeken naar mogelijkheden voor maatwerk.

3.3.1 Kaderrichtlijn water

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
162.	1436	Stichting Groene Hart	De indiener stelt dat een proactieve houding van GS ten opzichte van het Rijk nodig is om te zorgen voor nieuwe regelgeving met betrekking tot de Amerikaanse rivierkreeft en gewasbeschermingsmiddelen.	In het uitvoeringsprogramma Impuls KRW staan de extra maatregelen voor waterkwaliteit benoemd. In het UPLG is deze opgave informatief benoemd om een compleet beeld te geven over alle opgaven die in gebiedsprocessen worden uitgewerkt. De regelgeving op gewasbeschermingsmiddelen en exotenbestrijding (zoals de rivierkreeft) komt vanuit het Rijk. Ook jurisprudentie speelt een belangrijke rol bij gewasbeschermingsmiddelen. Als uit de lopende onderzoeken van de provincie blijkt dat aanvullende regelgeving noodzakelijk is, zal dit niet via het UPLG maar via de verordening in werking treden. Zie ook de Statenbrief voortgang gewasbeschermingsmiddelen . Voor meer achtergrondinformatie over exoten zie de beantwoording van de betreffende vraag onder de kop Ecologie/levendige boerensloten.

163.	0034, 0049, 0231, 0233, 0234, 0235, 0237, 0356, 0359, 0361, 0440, 0447, 0713, 1597, 1615	Broekenbos Natuurbeheer, particulieren	Indieners stellen dat het onduidelijk is welke aanvullende maatregelen in het UPLG worden genomen om het grootschalige gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen substantieel terug te dringen. Verzocht wordt concreet te maken welke extra stappen worden gezet om de waterkwaliteit daadwerkelijk te verbeteren.	In het uitvoeringsprogramma Impuls KRW staan de extra maatregelen voor waterkwaliteit benoemd. In het UPLG is deze opgave informatief benoemd om een compleet beeld te geven over alle opgaven die in gebiedsprocessen worden uitgewerkt. De regelgeving op mest en gewasbeschermingsmiddelen komt vanuit het Rijk en ook jurisprudentie speelt een belangrijke rol bij gewasbeschermingsmiddelen. Als uit de lopende onderzoeken van de provincie blijkt dat aanvullende regelgeving noodzakelijk is, zal dit niet via het UPLG maar via de verordening in werking treden. Zie ook de Statenbrief voortgang gewasbeschermingsmiddelen .
164.	1459	Agrarisch bedrijf	Indiener verzoekt om ook aandacht te geven aan residuen van medicatie en pesticiden. Hierover ontbreken de cijfers in het UPLG.	Bij de uitwerking kijken we zo goed mogelijk naar waar de aangetroffen stoffen in grond/oppervlaktewater vandaan komen. Op dit moment zijn we bezig met een joint fact finding voor de pesticiden. De medicijnresten krijgen via de vernieuwde richtlijn stedelijk afvalwater de benodigde aandacht.
165.	1602, 1615	Particulieren	Indieners stellen dat schoon grondwater en oppervlaktewater essentieel is voor de inwoners van Utrecht en dat meer monitoring en handhaving van groot belang is, en verzoeken bedrijven die verboden bestrijdingsmiddelen of verkeerde spuittechnieken gebruiken te beboeten en koplopers te belonen.	Wij hebben de ambitie om schadelijke gewasbeschermingsmiddelen te reguleren als dat nodig is. Zie hiervoor onder andere het Uitvoeringsprogramma Impuls Kaderrichtlijn Water 2025-2027 . Met het provinciale grondwatermeetnet tonen we al een aantal jaren PFAS aan in zowel diep als ondiep grondwater. Daaruit blijkt dat PFAS bijna overal in ons grondwater voorkomt. We vermoeden dat dit niet alleen door gewasbeschermingsmiddelen wordt veroorzaakt en hebben nu een onderzoek lopen naar het voorkomen van PFAS in regenwater. Hiermee willen we inzichtelijk krijgen wat de PFAS belasting vanuit atmosferische depositie is.
166.	1405	NMU	De indiener verzoekt het tijdspad concreter te maken voor de volgende doelen: uitfasen van chemische bestrijdingsmiddelen in de hele provincie, het instellen van een verbod op chemische bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden, beken, rondom Natura 2000 en de Utrechtse Heuvelrug,	Deze onderwerpen verlopen via de sporen van Stroomgebiedbeheerplannen, Beheerplannen Natura 2000 en de integrale aanpak beekdalen. Het UPLG (document) voorziet niet in een detailplanning van deze verschillende sporen. De planning van de stikstofreductiezone is te vinden in het UPLG. Van de uitfasering schadelijke gewasbeschermingsmiddelen is nog geen planning bekend en bestaat uit verschillende onderdelen. Zie de Statenbrief

			en het instellen van grotere bufferzones met een maximale bemestingsnorm.	voortgang gewasbeschermingsmiddelen .
167.	0556, 0566, 0627, 0664, 0738, 0811, 0892, 1296, 1583, 1600	Agrarische bedrijven, particulieren	Indieners stellen dat watergangen nu belast worden met bufferzone maatregelen uit het 7e AP. Langs deze watergangen liggen heel vaak rioleringen die kunnen lekken en geen enkele aandacht hebben in het waterdossier.	Dit is geen onderdeel van het UPLG. De bufferstroken zijn vanuit het ministerie van LVVN generiek aangewezen. Als u een vermoeden heeft van een lekkend riool, dan zijn gemeente en waterschap de organisaties waar u dit kunt melden.
168.	0405	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat de waterkwaliteit negatief wordt beïnvloed door de wellenproblematiek als gevolg van lekkage vanuit het Amsterdam Rijnkanaal.	U geeft aan dat de wellen een slechte invloed op de waterkwaliteit kunnen hebben. Dat klopt inderdaad. Vandaar dat we hier rekening mee houden bij nieuwe ontwikkelingen door op de risico's te toetsen. Daarnaast neemt het waterschap de knelpunten ook mee in haar analyses. In de gebiedsprocessen waar concrete maatregelen worden uitgewerkt, kan deze bron lokaal een factor van betekenis zijn. Op het schaalniveau van het UPLG leidt uw opmerking niet tot aanpassingen.
169.	0691, 0790, 1434, 1494, 1563	LTO Noord, Schulp Vastgoed BV, particulier, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat waterkwaliteitsmaatregelen praktisch uitvoerbaar en financieel haalbaar moeten zijn. Extra verplichtingen moeten proportioneel zijn en met passende ondersteuning.	De provincie Utrecht zet zich via maatregelen in om de KRW-doelen te halen. De doelen zijn gebaseerd op het effect van alle haalbare maatregelen. Het is de methodiek van de KRW om blijvend aan de doelen te voldoen. De provincie kiest voor aansluiting bij de landelijke KRW-methodiek. De provincie subsidieert diverse maatregelen en draagt o.a. via de UMDL-kennis aan.
170.	0959	Milieuwerkgroep Houten	Indiener doet het verzoek aan het college om kritische grenswaarden voor oppervlakte- en grondwater als sturend principe voor de KRW-doelen op te nemen en daarvoor de hoofdtekst aan te vullen met volgende tekstvoorstel: "Om toekomstbestendig te voldoen aan de KRW-doelen hanteren we als sturend principe voor zowel oppervlakte- als grondwater een kritische grenswaarden voor de desbetreffende nutriënten (N en P), gewasbeschermingsmiddelen en metalen; en voor de biologische kwaliteit:	De provincie Utrecht zet zich via maatregelen in om de KRW-doelen te halen. De doelen zijn gebaseerd op het effect van alle haalbare maatregelen. Het is de methodiek van de KRW om blijvend aan de doelen te voldoen. Een kritische grenswaarde als aanvullend doel geeft geen aanvullend doelbereik, maar wel een bovenwettelijke opgave. De provincie kiest voor aansluiting bij de landelijke KRW-methodiek.

			waterplanten, fytoplankton, macrofauna en vis. Als kritische grenswaarde hanteren we voor hierboven genoemde parameters een grenswaarde 10% strenger dan de KRW-norm. Als deze grenswaarde wordt overschreden, dan neemt de provincie aanvullende maatregelen."	
171.	0718	Agrarisch bedrijf	De indiener stelt dat hoofdwatgangen (omgeving Kockengen) erg diep en verkeerd zijn uitgebaggerd, waardoor waterkanten afkalven, de waterkwaliteit achteruitgaat en bodemvegetatie wordt verstoord, waardoor biodiversiteit niet op orde is, en vraagt waarom de reeds gedaalde hoeveelheid bemesting niet is meegenomen.	Onderhoud van watgangen is geen onderdeel van het UPLG. Onderhoud aan watgangen wordt uitgevoerd door het waterschap. Voor vragen en opmerkingen over onderhoud aan watgangen kunt u contact opnemen met Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden via https://www.hdsr.nl/contact/ . In het veenweidegebied zijn stevige en begroeide oevers randvoorwaardelijk om afkalving tegen te gaan. Hier is het stimuleren van ecologisch slootbeheer via de ANIB extra wenselijk. Natuurvriendelijke oevers dragen bij aan meerdere doelen als stevige oevers, vergroten biodiversiteit, tegengaan Amerikaanse rivierkreeft en het verbeteren van de waterkwaliteit. Via ANLB en ons landbouwbeleid hebben we hier aandacht voor. Wij werken op deze thema's samen met de waterschappen.
172.	0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0504, 0586, 0749, 0767, 0780, 0846, 0923, 0960, 0984, 0991, 1004, 1055, 1266, 1271, 1319, 1332, 1373, 1472, 1650, 1693, 1694	Werkgroep GGA Eemland, Agrarische bedrijven, kerngroep bioboeren, particulieren	Indieners zijn van mening dat het huidige meetnet voor waterkwaliteit onvoldoende fijnmazig is en er een integrale bronanalyse ontbreekt. Zij stellen voor om het meetnet uit te breiden en maatregelen te baseren op aantoonbare bronbijdragen.	Het KRW meetnet is gebaseerd op het landelijke toetsprotocol voor meten en monitoren. Voor de toestandbepaling van de KRW-waterlichamen volstaat dit. Wij hebben in het UPLG het kaartbeeld van de KRW-toestand opgenomen om aan te duiden welke opgave er ligt. Het was niet de intentie om deze opgave volledig aan de landbouwsector toe te schrijven. We zullen de tekst hierop verduidelijken. In paragraaf 3.3.1 en in Bijlage II en III verduidelijken we de KRW-toestand in relatie tot het UPLG.
173.	0266	Werkgroep kromme rijncorridor	Verzoek om in het tekstkader van structurerend principe 4 op p. 26 bij het tweede aandachtspunt de tekst als volgt aan te passen (toevoegingen onderstreept): "Bij de uitvoering daarvan in de	Structurerend principe 4 gaat over de KRW. VHR komt terug in de structurerende principes 9 en 13. We lichten in de toelichting bij structurerend principe 4 punt 2 (ecologisch beheer) en 3 (hydrologisch herstel N2000) verder toe.

			gebieden streven we naar maximale synergie met de <u>VHR- en KRW</u> -maatregelen zodat de UPLG-maatregelen op gebiedsniveau helpend zijn bij het realiseren van de <u>VHR- en KRW</u> -doelen" en bij het aandachtspunt "UPLG-maatregelen inzetten voor realiseren KRW-doelen" de tekst aan te passen tot "UPLG-maatregelen inzetten voor realiseren <u>VHR- en KRW</u> -doelen".	In paragraaf 3.3.1 passen we de laatste zin van ad 3 aan naar "verdere uitwerking vindt plaats naar aanleiding van de geactualiseerde Natura 2000-beheerplannen".
174.	0928, 1626	Agrarische bedrijven	Verzoek om blijvend grasland te belonen als garantie voor waterkwaliteit, lobby daarvoor bij het Rijk zoals in KRW impuls staat.	We erkennen het belang van blijvend (en permanent) grasland. Hierover is een brief aan het rijk gestuurd. In de gebiedsprocessen is dit van belang (deels via groenblauwe dooradering) en via de Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw (UMDL) wordt hier invulling aan gegeven met de KPI's 9 en 10. De hoeveelheid blijvend en oud (permanent) grasland in de provincie is een monitoringskental. De maatregelen in het UPLG dienen in algemene zin bij te dragen aan het bereiken van de KRW-doelen.
175.	0266	Werkgroep kromme rijncorridor	Indiener is van mening dat de tekst ten aanzien van sturend principe 4 in zijn huidige vorm niet in lijn is met de Europees- en nationaalrechtelijke vereisten. Verzoek om bij de toelichting op p. 27 onder 'ad 3' de tekst aan te passen tot: De grondwaterafhankelijke Natura 2000-gebieden moeten <u>onder de KRW</u> in 2027 hydrologisch op orde zijn <u>en onder artikel 6, tweede lid, Habitatrichtlijn zelfs onmiddellijk</u> . We zetten hierop in via dit UPLG met de structurerende principes 6 (Grondwatersysteem in balans), 8 (Natuurherstel Natura 2000-gebieden) en 9 (Overgangsgebieden rondom de Natura 2000-gebieden). Verdere uitwerking per Natura 2000-gebied vindt plaats via de lijn van de natuurbeheerplannen die momenteel voor ieder Natura 2000-gebied worden geactualiseerd.	Ad.3 is een toelichting op de vereisten vanuit de KRW. We passen de tekst erop aan. In paragraaf 3.3.1 passen we de laatste zin van ad 3 aan naar "verdere uitwerking vindt plaats naar aanleiding van de geactualiseerde Natura 2000-beheerplannen".

176.	0266	Wergroep kromme rijncorridor	Op p. 26 onder "Alles op alles strategie vanuit de KRW-lijnen" staat het volgende: "Met onze gebiedspartners blijven we daarom werken aan de vereisten van de Europese KRW." Verzoek om ook hier een verwijzing naar de VHR toe te voegen en om aanvullend daaraan op te nemen dat de provincie indien nodig daartoe een instructie of aanwijzing (maatwerkvoorschrift) zal geven, de tekst wordt dan: "Met onze gebiedspartners blijven we daarom werken aan de vereisten van de Europese KRW en <u>VHR ten aanzien van waterkwaliteit en hydrologie (waar relevant zal de provincie daartoe instructies, aanwijzingen of maatwerkvoorschriften geven aan het waterschap)</u> ".	Het waterschap is een zelfstandig bestuursorgaan met eigen taken en bevoegdheden. De provincie vertrouwt het waterschap in haar deskundigheid. Daarnaast werken de provincie en waterschap samen om de gestelde doelen te behalen. De provincie ziet geen aanleiding om de tekst aan te passen.
177.	0094, 0132, 0446, 0523, 0632, 0916, 1076, 1280, 1296, 1324, 1329, 1435, 1456, 1479, 1504, 1517, 1524, 1525, 1543, 1597, 1671, 1695, 1733, 1829	agrarische bedrijven, gebiedscoöperatie het Binnenveld, SSC, Kenniscirkel Landbouw West., Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV), particulieren	Indieners stellen dat de waterkwaliteit niet alleen negatief wordt beïnvloed door de landbouw. Ook de industrie, overstorten en inlaat en doorspoeling van polders zijn bronnen die invloed hebben op de waterkwaliteit, terwijl daar geen regels voor reductie worden opgelegd.	In het UPLG is een overzicht gegeven van de verschillende opgaven in het landelijk gebied, waaronder de KRW. Het was niet de intentie om de indruk te wekken dat al deze opgaven zijn veroorzaakt door de landbouw. Er zijn meerdere bronnen. Voor dit overzicht zijn de formele data gebruikt. Voor de KRW gaat het dan om de doelen uit 2021 en de toestand van 2024. In paragraaf 3.3.1 en in Bijlage II en III verduidelijken we de KRW-toestand in relatie tot het UPLG. In het definitieve UPLG worden ook de meest recente gegevens opgenomen. Hiermee verduidelijken de bijdrage aan de waterkwaliteit door alle bronnen.
178.	0912, 0941, 1121	Agrarische bedrijven, particulier	De indieners stellen dat de overheid ook verantwoordelijkheid moet nemen voor opslag en voor het voorkomen van riooloverstorten en milieuschade, en verzoekt om dit beter te regelen.	De gemeenten hebben een zorgplicht voor de riolering. Riooloverstorten dragen slechts zeer gering bij aan de normoverschreiding van de KRW. Echter, kunnen deze wel lokaal een probleem vormen. In dat geval vragen we gemeenten en

				waterschap daar iets aan te doen. Dit is geen onderdeel van het UPLG, maar van het bredere waterkwaliteitsbeleid.
179.	1008, 1109	Particulieren	Indieners vinden dat zowel in de KRW als het 7e Nitraatactie Programma onvoldoende rekenschap wordt gegeven dat de oorzaken van de onvoldoende waterkwaliteit niet alleen bij de landbouw ligt.	Het halen van de KRW-doelen vraagt om extra inzet op meerdere terreinen. Omdat een deel van de KRW impulsmaatregelen ook in het landelijk gebied ten uitvoer komen, hebben wij KRW-informatie opgenomen in het UPLG. De KRW-doelen voor de regionale KRW-oppevlaktewateren worden bepaald en aangeleverd door de waterschappen. De aanwijzing van de aandachtsgebieden voor de Nitraatrichtlijn (voorheen Nutriënt Verontreinigde Gebieden, NV-gebieden) gebeurt door het Rijk. Deze richtlijnen bestaan naast elkaar, maar de beoordeling is anders. Voor meer informatie zie het achtergronddocument over de gebruikte methode en data m.b.t. KRW.

Gebruikte gegevens en modellen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
180.	0094, 0146, 0209, 0391, 0431, 0446, 0492, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0566, 0603, 0608, 0609, 0627, 0632, 0638, 0664, 0678, 0679, 0686, 0718, 0720, 0738, 0754, 0787, 0790, 0793, 0809, 0810, 0811, 0818, 0827, 0892, 0937, 0948, 1008, 1036, 1070, 1109, 1126, 1266, 1270,	Agrarische bedrijven, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, ChristenUnie Renswoude, gebiedscoöperati e het Binnenveld, LTO Noord afdeling Woerden, LTO Noord, SSC, Kenniscirkel Landbouw West.,	Indieners geven aan dat rapportages uit Brussel betere cijfers laten zien over waterkwaliteit dan in het UPLG staat. Er lijkt een discrepantie te zijn in indicatoren tussen Europa, Rijk en provincie. Dit speelt o.a. bij Utrechtse Beken. UPLG hanteert zwaardere eisen dan Europese kaders.	Het Uitvoeringsprogramma Impuls Kaderrichtlijn Water 2025-2027 is een eigenstandig uitvoeringsprogramma onder het Bodem- en Waterprogramma waar de KRW doelen in 2020 zijn vastgelegd. De vaststelling heeft via een apart besluit plaatsgevonden. Het halen van de KRW-doelen vraagt om extra inzet op meerdere terreinen. Omdat een deel van de KRW impulsmaatregelen ook in het landelijk gebied ten uitvoer komen, hebben wij KRW-informatie opgenomen in het UPLG. De KRW-doelen voor de regionale KRW-oppevlaktewateren worden bepaald en aangeleverd door de waterschappen. De aanwijzing van de aandachtsgebieden voor de Nitraatrichtlijn (voorheen Nutriënt Verontreinigde Gebieden, NV-gebieden) gebeurt door het Rijk. Deze richtlijnen bestaan naast elkaar, maar de beoordeling is anders (ondanks dat dezelfde data wordt gebruikt). Voor meer informatie zie het achtergronddocument over gebruikte methode en data voor het bepalen van de toestand KRW-wateren.

	1271, 1280, 1296, 1324, 1434, 1435, 1442, 1456, 1459, 1479, 1494, 1510, 1517, 1524, 1563, 1583, 1593, 1597, 1600, 1631, 1641, 1671, 1695, 1706, 1707, 1733, 1829	IV Bouw & montage, Hofstede Sterreschans BV, Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV), particulieren		
181.	0225, 0446, 0678, 0686, 0720, 0728, 0740, 0754, 0787, 0793, 0937, 1008, 1070, 1095, 1280, 1282, 1435, 1456, 1479, 1510, 1517, 1524, 1671, 1695, 1733	Agrarische bedrijven, particulieren, Agractie, SSC, IV Bouw & montage, Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV)	Indieners geven aan dat het Waterschap AGV onlangs heeft aangegeven dat volgens een onderzoek van de WUR het water in landbouwgebieden eind 2025 overal voldoet aan de Europese norm voor Stikstof en Fosfaat. Het ontwerp UPLG gaat uit van oude cijfers (2010-2013). Zij geven aan dat Stichting AgriFacts de provincie hier eerder al op gewezen heeft.	Het Uitvoeringsprogramma Impuls Kaderrichtlijn Water 2025-2027 is een eigenstandig uitvoeringsprogramma onder het Bodem- en Waterprogramma waar de KRW doelen in 2020 zijn vastgelegd. De vaststelling heeft via een apart besluit plaatsgevonden. Het halen van de KRW-doelen vraagt om extra inzet op meerdere terreinen. Omdat een deel van de KRW impulsmaatregelen ook in het landelijk gebied ten uitvoer komen, hebben wij KRW-informatie opgenomen in het UPLG. De KRW-doelen voor de regionale KRW-oppevlaktewateren worden bepaald en aangeleverd door de waterschappen. De aanwijzing van de aandachtsgebieden voor de Nitraatrichtlijn (voorheen Nutriënt Verontreinigde Gebieden, NV-gebieden) gebeurt door het Rijk. Deze richtlijnen bestaan naast elkaar, maar de beoordeling is anders. Voor meer informatie zie het achtergronddocument .
182.	0014, 0258, 0296, 0307, 0314, 0317, 0408, 0417, 0492, 0493, 0556, 0603, 0608, 0609, 0627, 0638, 0651, 0664, 0675, 0678, 0679, 0686, 0717, 0738, 0754, 0765, 0787, 0793, 0806, 0809, 0811, 0822, 0847, 0857, 0888, 0892,	Gebiedscoöperatie Groot Wilnis-Vinkeveen, particulieren, agrarische bedrijven, Agrarische Jongeren Contacten Zuid West-Utrecht, Coöperatie De boeren met	Indieners stellen dat wetenschappelijke en methodische onderbouwing van de waterkwaliteitsopgave onvoldoende zorgvuldig is en berust op verouderde bronnenanalyse. Hierdoor wordt watervervuiling ten onrechte aan de landbouw toegeschreven, terwijl die deels uit andere bronnen komt (vb. inlaatwater Vecht). Zij geven aan dat niet gemotiveerd is waarom de bronnenanalyse van 2025 van	De doelen voor de KRW hebben in 2021 ter inzage gelegen en zijn in 2022 vastgesteld. De kaartjes in het UPLG zijn gebaseerd op het formele meetnet voor de KRW. Zie voor een nadere toelichting het memorandum over gebruikte methode en data. De informatieve kaarten in bijlage III van het Ontwerp UPLG zijn gemaakt op basis van de KRW toetsing 2024. Inmiddels is de KRW toetsing 2025 beschikbaar (meetdata 2022-2024). Deze zijn binnenkort in ATLAS te raadplegen en worden na publicatie ook gebruikt in de gebiedsprocessen. Zo wordt er altijd gewerkt met de nieuwste gegevens zodra ze bekend en beschikbaar zijn. Zie www.waterkwaliteitsportaal.nl . De provincie werkt met dezelfde data die de waterschappen gebruiken.

	0933, 0969, 1036, 1109, 1270, 1296, 1410, 1504, 1528, 1571, 1583, 1593, 1594, 1600, 1614, 1618, 1631, 1635, 1641, 1707	Toekomst, LTO Noord afdeling Woerden, HAJK, IV Bouw & montage	waterschap AGV niet is gebruikt. Uit analyses van AGV blijkt dat de achtergrondconcentratie van stoffen veel hoger is dan gedacht, maar het aandeel van landbouw daarin kleiner is dan gedacht. Dat leidt tot afwijken van Europees principe 'de vervuiler betaalt' en onevenredige belasting van de agrarische sector.	In het UPLG verwerken we de recente beschikbare data en nemen een link op waar de updates gevonden kunnen worden. Dit wordt verwerkt o.a. in 3.3.1 en in Bijlage II en III Kader Richtlijn Water.
183.	0320, 0412, 0425, 0426, 0481, 0488, 0507, 0607, 0611, 0612, 0620, 0636, 0639, 0641, 0644, 0646, 0656, 0659, 0663, 0671, 0676, 0683, 0693, 0698, 0708, 0736, 0737, 0763, 0785, 0803, 0805, 0814, 0820, 0821, 0823, 0832, 0838, 0848, 0870, 0889, 0939, 0942, 0944, 0975, 0978, 0985, 1002, 1025, 1040, 1041, 1043, 1045, 1051, 1058, 1115, 1118, 1132, 1140, 1141, 1150, 1163, 1164, 1185, 1208, 1238, 1246, 1253, 1282, 1289, 1346, 1355, 1375,	Agrarische bedrijven, Particulieren, Gemeente Wijk bij Duurstede, NFO, European Fruitserveise Board BV	Indieners stellen dat problemen rond waterkwaliteit worden toegeschreven aan de fruitteelt, zonder aantoonbare causaliteit en gebiedsspecifieke onderbouwing. Metingen laten zien dat veel aangetroffen stoffen historisch of niet-agrarisch van oorsprong zijn.	De data waar wij ons beleid op baseren is in te zien op het waterkwaliteitsportaal (www.waterkwaliteitsportaal.nl) en onze website (www.provincie-utrecht.nl). Het waterschap meet in oppervlaktewater, de provincie is grondwaterbeheerder. Wij hebben in onze metingen in het grondwater wél deze stoffen aangetroffen. De concrete maatregelen worden uitgewerkt in de aanpak gewasbeschermingsmiddelen. Het uitvoeringsprogramma Impuls KRW geeft het belang hiervan voor de KRW weer. In het UPLG is deze opgave informatief benoemd om een compleet beeld te geven over alle opgaven die in gebiedsprocessen worden uitgewerkt. Als uit lopende onderzoeken van de provincie blijkt dat aanvullende regelgeving noodzakelijk is, zal dit niet via het UPLG maar via de verordening in werking treden.

	1461, 1470, 1477, 1521, 1528, 1532, 1534, 1551, 1554, 1563, 1564, 1589, 1610, 1611, 1670, 1745			
184.	0457, 0964	Agrarische bedrijven	Indieners stellen dat de waterkwaliteit in de provincie Utrecht grotendeels op orde is. Er is echter geen grip op vanuit Duitsland. Is er verband met gemeten waterkwaliteit?	In het kader van de KRW vindt stoomgebiedsaftemming plaats met Duitsland. Een deel van de stoffen die in Nederland een knelpunt vormen komt uit het buitenland. Hier kan in de methodiek van de KRW rekening mee worden gehouden. Dit neemt niet weg dat het water dat ons land verlaat via de zee meer verontreinigd is dan het water dat het land binnenkomt.
185.	0009, 0468, 0882, 0916, 1169, 1556	Particulier, agrarische bedrijven, Mechanisatiebedr ijf W.H. de Bruijn	Indieners hebben waargenomen dat de waterkwaliteit in natuurgebieden niet goed is, terwijl dit in landbouwgebied wel goed is. Ook zien zij meer diversiteit in landbouwgebied dan in natuurgebied. Zij concluderen dat landbouw onterecht de schuld krijgt van de waterproblemen.	In het UPLG is een overzicht gegeven van de verschillende opgaven in het landelijk gebied, waaronder de KRW. Het was niet de intentie om de indruk te wekken dat al deze opgaven zijn veroorzaakt door de landbouw. Er zijn meerdere bronnen. Voor dit overzicht zijn de formale data gebruikt. Voor de KRW gaat het dan om de doelen uit 2021 en de toestand van 2024. In de gewijzigde versie van het UPLG zullen de meest recente gegevens worden opgenomen.
186.	0290, 0522	Particulier, agrarisch bedrijf	Indieners geven aan dat de beïnvloeding van de waterkwaliteit door de landbouw alleen gaat over stikstof en fosfor en die zijn volgens hen grotendeels prima in onze provincie.	Uit de laatste toestandsbeoordeling in 2025 blijkt dat voor stikstof 33% van de waterlichamen niet voldoen aan de gestelde doelen (bron: www.waterkwaliteitsportaal.nl). Deze waterlichamen liggen vooral in het beheergebied van Waterschap Vallei en Veluwe en waterschap Amstel Gooi en Vecht. Voor fosfor gaat het om 70% van de waterlichamen die niet voldoen (42 van de 60). De waterlichamen die niet voldoen liggen verspreid over de vier waterschappen in de provincie Utrecht. Voor het niet voldoen aan de doelen kunnen meerdere bronnen verantwoordelijk zijn. Bij het opstellen en uitvoeren van maatregelen wordt rekening gehouden met de verschillende bronnen.
187.	1024, 1090, 0520, 0522	Agrarische bedrijven, particulier	Indiener geeft aan dat de waterkwaliteit al op orde is in een specifiek gebied of dat dit de laatste tijd al fors verbeterd is. Om die reden	Dank voor uw reactie, een compleet overzicht van de monitoringsdata is te vinden op het waterkwaliteitsportaal www.waterkwaliteitsportaal.nl . Dit is leidend in de beoordeling. Verruiming van mestregels is geen onderdeel van het UPLG, maar valt onder de bevoegdheid van het ministerie van LNV.

			doet indiener verzoek om de regels te verruimen, zodat er minder mest- en voertransporten hoeven plaats te vinden.	
188.	0060	Particulier	Indiener pleit voor het intensiever monitoren van stikstof in oppervlaktewater en het grondig evalueren van de herkomst van de stikstof in oppervlaktewater.	Voor de monitoring van de nutriëntenbelasting van oppervlaktewater sluiten wij aan bij de monitoring in het kader van de Nitraatrichtlijn en KRW monitoring zoals deze reeds wordt uitgevoerd. Als provincie zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Verslechtering is in veel gebieden geconstateerd in de Natuurdoelanalyses. Een van de doelen in het UPLG is het behalen van instandhoudingsdoelen Natura 2000. Stikstof, en daarmee de mate waarin een habitatype daar gevoelig voor is, is hierin een factor. Reductie van stikstof is noodzakelijk om deze habitattypen in stand te houden. Daar sturen we op. We sturen daarmee dus niet op de herkomst van stikstof in het oppervlaktewater, maar op het behalen van instandhoudingsdoelen. Hetzelfde geldt voor de KRW-opgave. Het realiseren van de doelstelling is hier leidend. De landelijke mestmaatregelen van LVVN in het nieuwe Nitraatactieprogramma worden wel gebaseerd op de herkomst.
189.	1637, 1707	Agrarische bedrijven	Indieners stellen dat er strengere normen worden gehanteerd dan de landelijke maatlatwaarden. Dit staat haaks op het Europese uitgangspunt dat elke sector verantwoordelijk is voor zijn eigen bijdragen.	De provincies hebben op grond van het BKL de verplichting om voor de KRW-wateren het Goede Ecologisch Potentieel (GEP) vast te stellen indien een water niet de natuurlijke status heeft. Voor het GEP is een maatlat. Voor elk waterlichaam wordt het GEP bepaald. Dit kan soms de default waarde zijn, maar hoger of lager kan ook. Dit is niet in strijd met EU-wetgeving. Voor meer informatie zie de link naar het achtergronddocument over de gebruikte methode en data.
190.	0474, 0621, 0686, 0720, 0754, 0793, 0932, 0965, 1152, 1270, 1324, 1459, 1520, 1525, 1526, 1569, 1571, 1605	CDA fractie Stichtse Vecht, gebiedscoöperatie het Binnenveld, LTO Noord afdeling Woerden, HAJK, particulieren,	Verzoek om actuele en feitelijke KRW-cijfers te gebruiken en deze openbaar te maken.	De informatieve kaarten in bijlage III van het Ontwerp UPLG zijn gemaakt op basis van de KRW-toetsing 2024. De provincie werkt met dezelfde data die de waterschappen gebruiken. Inmiddels is de KRW-toetsing 2025 beschikbaar (meetdata 2022-2024). Deze zijn binnenkort in ATLAS te raadplegen en worden na publicatie ook gebruikt in de gebiedsprocessen. Zo wordt er altijd gewerkt met de nieuwste gegevens, zodra ze definitief en beschikbaar zijn. Zie ook www.waterkwaliteitsportaal.nl voor actuele gegevens.

		agrarische bedrijven		In het UPLG verwerken we de recente beschikbare data en nemen een link op waar de updates gevonden kunnen worden. Dit wordt verwerkt o.a. in 3.3.1 en in Bijlage II en III Kader Richtlijn Water.
191.	0194, 0458, 1457	Particulier, gemeente de Bilt, agrarisch bedrijf	Indieners geven aan dat in het UPLG gebruik is gemaakt van KRW-monitoringsgegevens uit 2024. Dit is niet representatief, door afwijkende klimaatjaren (zeer natte jaren). Er is volgens hen geen rekening gehouden met ecologische vertragingseffecten.	Wij gebruiken formeel vastgestelde monitoringsgegevens uit het KRW-meetnet. Ten tijde van het opstellen van het UPLG was dit de data van 2024. We zullen bij de definitieve versie, de data van 2025 gebruiken. Zie ook aanvullend memo over gebruikte methode en data.
192.	0080	Particulier	Indiener stelt dat door in het UPLG KRW-doelen feitelijk te reduceren tot stikstof gerelateerde modelwaarden, de integrale benadering voor het bereiken van een "goede ecologische toestand" verlaten wordt en wordt gehandeld in strijd met de systematiek en doelstelling van de KRW.	De vereisten van de KRW staan in het Bodem-en waterprogramma 2022-2027 (ons Regionaal waterprogramma) van de provincie. In het UPLG is deze opgave weergegeven in verband met de benodigde integrale aanpak. Het UPLG vervangt het Regionaal waterprogramma niet.
193.	0665, 0678	Agrarische bedrijven	Voor Terra Nova (provincie Noord-Holland) is een adviesnorm geadviseerd door STOWA van 0.09 mg P/liter. Waterschap AGV hanteert echter een norm van 0.04 P/liter. Indieners vragen of de provincie een deugdelijke onderbouwing heeft waarom een strengere norm wordt gehanteerd.	Waterschap AGV moet voor de KRW-waterlichamen elke 6 jaar de waarden die horen bij het goede ecologisch potentieel van het oppervlaktewater, bepalen. Dit doet zij op basis van de meest recente data. De doelen die we hebben weergegeven in het UPLG zijn gebaseerd op de doelen uit de huidige planperiode, welke zijn opgesteld in 2021. Voor de nieuwe planperiode worden deze nog bepaald. We verwachten dat deze waarden rond 0,06 mg/l gaan uitkomen. Deze doelen geven de potentie van het waterlichaam weer en zijn niet gelijk aan de Natura2000 doelen. Ook is het niet zo dat met het weergeven van deze kaart in het UPLG de opgave voor realisatie aan de landbouw is geadresseerd. Er wordt naar alle bronnen gekeken voor de maatregelen.

				In het UPLG verwerken we de recente beschikbare data en nemen een link op waar de updates gevonden kunnen worden. Dit wordt verwerkt o.a. in 3.3.1 en in Bijlage II en III Kader Richtlijn Water.
194.	0315	Agrarisch bedrijf	Via provincie Zuid-Holland wordt de bijdrage van watervogels aan fosfaat- en stikstofbelasting in het oppervlaktewater van de Nieuwkoopse plassen onderzocht. Verzoek om deze resultaten ook bij het UPLG te betrekken.	Een klein deel van het Natura2000-gebied ligt in de provincie Utrecht. Bij het opstellen en uitvoeren van maatregelen wordt rekening gehouden met de verschillende bronnen. Cijfers uit de Nederlandse EmissieRegistratie laten zien dat watervogels in provincie Utrecht een minimale bijdrage leveren, 0.1% voor stikstof en 0.2% voor fosfor. Watervogels kunnen lokaal wel voor waterkwaliteitsproblemen zorgen.
195.	0520, 1012	Agrarische bedrijven	Indieners vragen welke gegevens worden gebruikt om waterkwaliteit Oostelijke Vechtplassen vast te stellen. Is de van nature aanwezige nitraat in het oppervlaktewater als uitgangspunt genomen? Waterschap AGV blijkt op verschillende natuurgebieden een andere norm te hanteren dan vanuit de Eu-regels. Gevolg is dat de huidige gestelde norm onhaalbaar is. Waarom kiezen voor deze norm?	Dit is gebaseerd op het formele meetnet van de KRW. Zie https://www.waterkwaliteitsportaal.nl . Er is een verschil tussen de nitraatrichtlijn en de KRW. Zie ook de memo hierover.
196.	0165, 0215, 0456, 0675, 0886, 0903, 0982, 1190, 1364, 1475	Particulieren, agrarische bedrijven	Indieners vragen of de ganzen de waterkwaliteit verslechteren. Invloed van ganzen moet worden meegenomen op effecten waterkwaliteit.	Ganzen kunnen een directe invloed hebben op de waterkwaliteit via hun mest. De invloed van ganzenkeutels op de waterkwaliteit wordt over het algemeen als uiterst gering beschouwd. Ganzen produceren de hele dag door keutels, dus ook tijdens het foerageren op de agrarische gronden. Slechts een beperkt deel van de tijd brengen ganzen door op hun slaapplaatsen. Berekend is dat daarom nog geen 13% van de mest in het water terechtkomt (Noordhuis & Verdonschot, 2021). Ganzenmest is vrijwel altijd slechts een zeer beperkt (minder dan 1 tot hooguit enkele procenten) deel van de totale instroom aan vermestende stoffen (Buij & Baveco, 2021; P. Clausen et al., 2024; Dessborn et al., 2016). Input van fosfaat via af- en uitspoeling vanaf landbouwgronden en afbraak van veengebieden is van beduidend grotere

				betekenis dan de bijdrage van ganzen. In (zeer) voedselarme vennen en duinmeren kunnen zes ganzen per hectare echter al voor een toename van vooral de fosfaatbelasting zorgen en daarmee verstorend zijn voor het ecosysteem (Brouwer & Van den Broek, 2010).
197.	0718	Agrarisch bedrijf	Indiener vraagt waarom alleen wordt gemeten op vaste plekken, waarom worden binnensloten niet meegenomen? Die binnensloten zitten vol met biodiversiteit en krabbenscheer. Ligt de hoofdoorzaak dan niet ergens anders dan bij de agrariër?	Dit is gebaseerd op het formele meetnet van de KRW. Zie https://www.waterkwaliteitsportaal.nl voor actuele gegevens. De KRW-doelen zijn in afstemming met de waterschappen conform de landelijke KRW-methodiek afgeleid. De provincie werkt met dezelfde data die de waterschappen gebruiken. De informatieve kaarten in bijlage III van het Ontwerp UPLG zijn gemaakt op basis van de KRW-toetsing 2024. Inmiddels is de KRW-toetsing 2025 beschikbaar (meetdata 2022-2024). Deze zijn binnenkort in ATLAS te raadplegen en worden na publicatie ook gebruikt in de gebiedsprocessen. Zo wordt er altijd gewerkt met de nieuwste gegevens, zodra ze definitief en beschikbaar zijn.
198.	0315	Agrarisch bedrijf	Uit onderzoek van het Compendium voor de Leefomgeving blijkt dat de gemiddelde nitraatconcentratie in het bodemvocht sinds de jaren negentig aanzienlijk afgenomen is. En dat in de veenregio alle gemeten percelen vorig jaar (2024) aan de norm van 50mg/liter voldeden. Indiener vraag waarom dit niet is meegenomen in het UPLG?	De kaarten over de KRW-waterkwaliteit die zijn opgenomen in het UPLG zijn informatief over de opgave die voor de KRW nog resteert. De KRW gaat over de waterkwaliteit in de oppervlaktewateren. De Nitraatrichtlijn gaat over de hoeveelheid nitraat in het grondwater. In Utrecht is er niet of nauwelijks een knelpunt met de 50 mg/l uit de nitraatrichtlijn. Echter de doelen in het oppervlaktewater liggen in de orde grootte van 1-4 mg/l. Meer over de verschillen tussen beide richtlijnen vindt u in ons memo over gebruikte methode en data.
199.	0163, 0352	Gemeente Soest, gemeente Zeist, particulier	Indiener doet verzoek om provincie dekkend, gedetailleerd grondwatermodel en waar nodig stoftransportmodel te gebruiken, zodat effecten op bestaande grondwaterverontreinigingen en van vasthouden van water op de Utrechtse Heuvelrug en het verhogen van	Voor de Utrechtse Heuvelrug zijn in het kader van de Blauwe Agenda al diverse berekeningen gedaan naar de effecten van vasthouden van water. Voor specifieke projecten wordt meer in detail naar effecten gekeken. Ook voor het veenweidegebied worden berekeningen gemaakt. Het grondwatermodel van de provincie wordt regelmatig bijgewerkt. Voor de kwaliteitseffecten gaan we uit van het voorzorgsbeginsel, we hanteren daarbij onze Leidraad afkoppelen en infiltreren. Daarbij wordt alleen water van schone oppervlakken geïnfiltrerd en voor andere oppervlakken wordt

			grondwaterstanden in het veenweidegebied tijdig kunnen worden voorzien en maatregelen op tijd kunnen worden genomen.	uitgegaan van behandeling. Voor specifieke bekende grondwaterverontreinigingen wordt in detail aan de verspreiding en mogelijke beheers- of saneringsmaatregelen gerekend.
200.	0671, 1008, 1594, 1614, 1618	Coöperatie De boeren met Toekomst, agrarische bedrijven, particulieren	Indieners ervaren een gebrek aan transparantie over oorspronkelijke uitgangspunten (nulmeting), de jaarlijkse voortgang en het uiteindelijke doel, het werken met verouderde gegevens en het ontbreken van een specificatie van het teveel aan chemische stoffen in het grondwater waardoor een beeld ontstaat dat vooral gewasbeschermingsmiddelen verantwoordelijk zijn.	De data waarop wij ons beleid op baseren is in te zien op het waterkwaliteitsportaal (www.waterkwaliteitsportaal.nl) en onze website (www.provincie-utrecht.nl). De concrete maatregelen worden uitgewerkt in de aanpak gewasbeschermingsmiddelen. Het uitvoeringsprogramma Impuls KRW geeft het belang hiervan voor de KRW weer. In het UPLG is deze opgave informatief benoemd om een compleet beeld te geven over alle opgaven die in gebiedsprocessen worden uitgewerkt. Als uit de lopende onderzoeken van de provincie blijkt dat aanvullende regelgeving noodzakelijk is, zal dit niet via het UPLG maar via de verordening in werking treden.

Nutriënten

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
201.	0070, 0084, 0165, 0255, 0263, 0310, 0313, 0335, 0349, 0376, 0396, 0401, 0408, 0411, 0493, 0501, 0509, 0511, 0547, 0548, 0556, 0567, 0568, 0603, 0627, 0638, 0640, 0651, 0653, 0664, 0665, 0680, 0690, 0717, 0718, 0738, 0756, 0770, 0771,	Particulieren, agrarische bedrijven, Gebiedscoöperatie Stichtse Vecht, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, Coöperatie De boeren met Toekomst,	Indieners stellen dat de slechte waterkwaliteit (nutriënten) onterecht geheel aan landbouw wordt toegerekend. Er zijn ook andere bronnen van nutriënten: naast inlaatwater (gebiedsvreemd water) is dat ook kwelwater en nalevering door natuurlijke bodemprocessen (zie ook nieuwe bronnenanalyse WUR 2025) en aanwezigheid van de rivierkreeften. Daarnaast zijn er ook nog bronnen, zoals: lozingen door industrie en datacenter, scheepvaart, pleziervaart zoals gebruik van schadelijke middelen tegen groene aanslag, lozingen van huishoudens op	Dit is gebaseerd op het formele meetnet van de KRW. Zie https://www.waterkwaliteitsportaal.nl voor actuele gegevens. De KRW-doelen zijn in afstemming met de waterschappen conform de landelijke KRW-methodiek afgeleid. De provincie werkt met dezelfde data die de waterschappen gebruiken. De informatieve kaarten in bijlage II van het Ontwerp UPLG zijn gemaakt op basis van de KRW-toetsing 2024. Inmiddels is de KRW-toetsing 2025 beschikbaar (meetdata 2022-2024). Deze zijn binnenkort in ATLAS te raadplegen en worden na publicatie ook gebruikt in de gebiedsprocessen. Zo wordt er altijd gewerkt met de nieuwste gegevens, zodra ze definitief en beschikbaar zijn. Het klopt dat er ook andere bronnen zijn. Ook daar worden maatregelen voor geformuleerd in het

	0772, 0786, 0801, 0810, 0811, 0818, 0875, 0892, 0912, 0932, 0940, 0941, 0958, 1053, 1060, 1064, 1130, 1217, 1230, 1248, 1250, 1274, 1338, 1350, 1367, 1387, 1398, 1422, 1442, 1453, 1454, 1459, 1462, 1463, 1465, 1473, 1475, 1493, 1501, 1522, 1528, 1540, 1583, 1586, 1594, 1600, 1610, 1614, 1618, 1631, 1641, 1707, 1760, 1814, 1816	Hofstede Sterreschans BV, Ontwikkelwaar de BV	het riool, riooloverstort, RWZI of toiletafvoer oppervlaktewater.	stroomgebiedbeheerplan. We betreuren het dat de indruk is gewekt dat alle verontreiniging in het oppervlaktewater aan de landbouw wordt toegeschreven. In het UPLG verwerken we de recente beschikbare data en nemen een link op waar de updates gevonden kunnen worden. Dit wordt verwerkt o.a. in 3.3.1 en in Bijlage II en III Kader Richtlijn Water.
202.	0193	Gemeente Zeist	Indiener doet verzoek om de verbetering van de bodemkwaliteit te benoemen als opgave. Vanwege nalevering uit de bodem is de bodemkwaliteit van invloed op de haalbaarheid van doelen voor grond- en oppervlaktewater. Daarnaast doet indiener het verzoek aan de provincie om bodemkwaliteit, grondwaterkwaliteit en oppervlaktewaterkwaliteit expliciet te verbinden in het UPLG en relevante stoffen en toetsingscriteria op te nemen. Indiener vraagt of het niet verstandig is om de ecologisch te toetsen stoffen vanuit de	In het UPLG zetten we o.a. in op een gezonde bodem. Een gezonde bodem is niet los te zien van andere opgaven die in het landelijk (en stedelijk) gebied spelen. De komende tijd wordt duidelijk hoe Nederland de bodemmonitoringsrichtlijn implementeert en hoe invulling gegeven wordt aan de monitoring van de bodemgezondheid/bodemkwaliteit. Het UPLG is een provinciaal programma voor het landelijk gebied en bindt in die zin dus alleen de provincie. In de omgevingswet is de gemeente het bevoegd gezag voor de bodemkwaliteit. Uiteraard kan bodemkwaliteit niet los worden gezien van grond- en oppervlaktewaterkwaliteit, dus dat vraagt samenwerking tussen de betrokken overheden. Omdat het UPLG een focus heeft op de (transitie) opgaven in het landelijk gebied en het naast het Bodem-en waterprogramma (BWP) bestaat, betekent dit dat het waterkwaliteitsbeleid en de KRW geborgd blijven in het BWP en niet overgaan naar het UPLG. Het BWP bevat deze onderdelen vanuit een

			KRW standaard te analyseren in onderzoeken naar bodem en grondwater?	wettelijke verplichting. Uw suggestie om standaard alle meer dan 100 KRW-parameters te meten is voor de doelstelling van de KRW niet kosteneffectief.
203.	0718	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat kwelwater niet wordt meegenomen in metingen, terwijl de inlaat van gebiedsvreemd water (dat veel schadelijke stoffen bevat) toeneemt. Vraag: hoe gaat de provincie om met de metingen van stikstof en nutriënten bij het inlaten van gebiedsvreemd water? Gaat provincie achter de bron aan als gebiedsvreemd water niet aan de juiste eisen voldoet?	In heel veel gebieden wordt water ingelaten en afgevoerd naar andere gebieden. Om de doelen van de KRW te behalen wordt gekeken naar alle bronnen. Achtergrondbelasting wordt voor de nieuwe planperiode landelijk extra goed onderzocht.
204.	496	Natuurmonumenten	Indiener vindt dat het UPLG te eenzijdig focust op nutriënten en dat andere cruciale stoffen, zoals basen, ontbreken, terwijl herstel van basenrijke kwel essentieel is voor kwetsbare laagveennatuur.	We zijn ons bewust dat het verbeteren van het watersysteem bijdraagt aan kwelherstel met een gunstige kwaliteit. De aanpak van de Natura2000-gebieden is binnen UPLG één van de prioritaire opgaven.
205.	0333	Rijkswaterstaat	Indiener stelt dat de noodzaak wordt gemist tot verdere terugdringing nutriënten, om te voldoen aan de KRW vereiste dat niet afgewenteld mag worden. Bijvoorbeeld terugdringen nutriëntenlast uit RWZI en landbouw voor Randmeren Zuid.	De KRW is in het betreffende hoofdstuk in algemene bewoordingen benoemd als belang. Er is niet ingegaan op de Randmeren Zuid, maar we kunnen dit opnemen in de gebiedsbeschrijving. Voor de Randmeren Zuid, met name het Eemmeer blijkt de Eem de belangrijkste bron te zijn wat betreft aanvoer van nutriënten. Uit- en afspoeling vanuit de Gelderse Vallei en de RWZI's lozend op de Eem zijn de belangrijkste oorzaken. Waterschap Vallei en Veluwe werkt momenteel in SGBP4 aan de vernieuwing van vier RWZI's in het stroomgebied van de Eem, waarbij nabehandelings-installaties worden geplaatst om nutriëntenvrachten te verminderen. Omdat onze invloed op het agrarisch gebruik in de Gelderse Vallei beperkt is, benadrukken we dat effectieve maatregelen in het 8e AP-nitraatrichtlijn nodig zijn om nutriënten uit agrarische bronnen te verminderen. In het kader van het op te stellen stroomgebiedbeheerplan zullen o.a. voor de beekdalen afspraken op maatregelniveau moeten worden gemaakt. Maatregelen in de

				beekdalen zullen voor fosfor pas na decennia significante effecten opleveren. We voegen een zin toe in paragraaf 4.3.2. opgaven onder waterkwaliteit "Daarnaast is het belangrijk te voorkomen dat vervuiling wordt afgewenteld op de Randmeren-Zuid, waardoor de waterkwaliteit, in met name het Eemmeer, kan verslechteren".
206.	1378	Vereniging mooi Wageningen	Onder ad 1 van paragraaf 3.3.1 staat "Het doel is een [...] gewasbeschermingsmiddelen minimaal is". Verzoek om concreet te maken wat dit betekent. Wat is minimaal? En hoeveel vervuiling is dan nog aanwezig?	Het uiteindelijke doel is schoon water, waarbij de doelen voor de KRW gehaald worden. In paragraaf 3.3.1, ad 1 gaat het om het halen van de normen voor nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen. Het minimale daarbij is het niet overschrijden van gestelde normen.

Ecologie / levendige boerensloten

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
207.	0141, 0151, 0685, 1525	Agrarische bedrijven	Door de verschraling van de grond verschijnen er steeds meer giftige en schadelijke onkruiden aan de slootkanten. Die probeert de indiener apart te houden, maar wanneer de slootkanten nog ecologisch moeten worden zal dit niet ten goede komen van de gezondheid van het vee. Tevens zijn er zorgen over de toename van onkruiddruk als gevolg van stoppende boeren en minder onderhoud waardoor zaden overwaaien; indiener vraagt hiervoor aandacht in UPLG.	Door verschraling verandert de vegetatie en neemt de diversiteit ervan toe ten opzichte van productieve grassen voor vee. Dit hoeft niet meteen te betekenen dat de nieuwe vegetatie ook schadelijk is voor de gezondheid van vee. In goed beheerde (kruiden)vegetaties zijn schadelijke soorten niet dominant. Ook wordt het grazen van schadelijke soorten meestal door vee vermeden.
208.	0268, 0570	Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden,	Indieneren zijn blij met de extra inzet op levendige boerensloten, omdat deze bijdragen aan water-, natuur- en klimaatdoelen. Ze vragen de provincie	Bedankt voor deze steun. We blijven dit bij het rijk agenderen en blijven hierin graag de samenwerking met de Utrechtse waterschappen opzoeken.

		Waterschap rivierenland	om dit richting het Rijk te blijven ondersteunen, zodat agrarisch natuurbeheer ook hiervoor kan worden ingezet.	
209.	0268, 0570	Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Waterschap rivierenland	Indieners geven aan dat bij de inzet op levendige boerensloten er nu nog juridische belemmeringen zijn, zoals het opschuiven van bufferstroken bij de aanleg van natuurvriendelijke oevers.	Het klopt dat er soms juridische voorwaarden zijn waardoor het voor een agrarier minder aantrekkelijk wordt. Dit betreffen regels van het ministerie van LVVN.
210.	1760	Agrarisch bedrijf	Indiener maakt zich zorgen dat het Impulsprogramma KRW en het UPLG leiden tot verlies van de gebruiksmogelijkheden van de bufferstroken.	De bufferstroken zijn vanuit het ministerie van LVVN generiek aangewezen. Zie voor het rijksbeleid https://www.rvo.nl/onderwerpen/bufferstroken . We sluiten hier met het UPLG op aan. We zetten ons vanuit het UPLG maximaal in voor de KRW-doelen, onder andere via de reductie van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen en via ecologisch beheer en inrichting van sloten en oevers. Bij de uitvoering daarvan in de gebieden streven we naar maximale synergie met de KRW-maatregelen zodat de UPLG-maatregelen op gebiedsniveau helpend zijn bij het realiseren van de KRW-doelen. Dit is verder beschreven in paragraaf 3.3.1. in de toelichting bij ad 2 over Ecologisch beheer en inrichting van sloten en oevers. Het Impulsprogramma KRW geeft aan dat we instrumenten hebben en overwegen deze in te zetten. Op basis van het Impulsprogramma KRW wordt gekomen tot nieuwe regelgeving die via de inspraak op de Omgevingsverordening zal worden voorgelegd. De maatregelen uit het Impulsprogramma zullen via een toekomstige wijziging van de Omgevingsverordening worden geborgd.
211.	0141, 0151, 0685, 1525	Agrarische bedrijven	Door de vershraling van de grond verschijnen er steeds meer giftige en schadelijke onkruiden aan de slootkanten. Die probeert de indiener apart te houden, maar wanneer de slootkanten nog ecologischer moeten worden zal dit niet ten goede komen van de gezondheid van het vee. Tevens	Door vershraling verandert de vegetatie en neemt de diversiteit ervan toe ten opzichte van productieve grassen voor vee. Dit hoeft niet meteen te betekenen dat de nieuwe vegetatie ook schadelijk is voor de gezondheid van vee. In goed beheerde (kruiden)vegetaties zijn schadelijke soorten niet dominant. Ook wordt het grazen van schadelijke soorten meestal door vee vermeden.

			zijn er zorgen over de toename van onkruiddruk als gevolg van stoppende boeren en minder onderhoud waardoor zaden overwaaien; indiener vraagt hiervoor aandacht in UPLG.	
212.	0141, 0151, 0158, 0188, 0241, 0367, 0405, 0456, 0496, 0503, 0582, 0607, 0773, 0810, 0875, 0932, 0969, 1060, 1183, 1472, 1518, 1520, 1597, 1666, 1760	Particulieren, Natuurmonumenten, agrarische bedrijven, werkgroep landbouw VHL, Stichting Mooi Binnenveld, Kerngroep bioboeren, Hofstede Sterreschans BV	Indieneren vinden dat er meer inzet moet komen op de aanpak van exoten, zoals de Amerikaanse rivierkreeft. De oplossingen in het UPLG, bijv. mbt bemesting, lossen dit probleem niet op. Als de waterplanten allemaal worden opgegeten door de rivierkreeften hebben de plannen geen toegevoegde waarde.	De reeds opgenomen maatregelen in het UPLG helpen invasieve exoten te beheersen. Exoten krijgen minder kans om dominant te worden door het verlagen van nutriënten (stikstofaanpak UPLG), aanleg van natuurvriendelijke oevers en door de inheemse natuur weerbaarder en robuuster te maken. De aanpak van invasieve exoten is vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma Invasieve Exoten 2022 – 2026. Voor na 2026 is er een nieuw uitvoeringsprogramma in de maak. De uitvoeringsprogramma's richten zich op gebiedsgerichte samenwerkingen om invasieve exoten zoals Japanse duizendknopen, reuzenbereklauwen en waterwaaier (lokaal) uit te roeien of te beheersen. Hiervoor hoeven in het UPLG dus geen separate maatregelen opgenomen te worden. We erkennen de problemen die worden versterkt door de aanwezigheid van de Amerikaanse rivierkreeften. Er is echter geen pasklare oplossing voor; enkel kreeften wegvangen leidt niet tot herstel, is kostbaar en moet oneindig voortgezet worden omdat het niet mogelijk is om alle kreeften uit een watersysteem weg te vangen. We onderzoeken daarom of er met behulp van ecosysteemherstel gekomen kan worden tot een ecosysteem waarin er nog wel kreeften aanwezig zijn, maar niet langer in problematische hoeveelheden. Zowel vanuit het Uitvoeringsprogramma Invasieve Exoten (onderzoek in de Molenpolder) als binnen het UPLG (kreeftenpilots Veenweide) onderzoeken we of in een ecosysteem met helder water voldoende roofdieren op de kreeften kunnen jagen zodat zij het water niet langer troebel kunnen houden. De verwachting is dat hiervoor een systeemgerichte aanpak nodig is; niet alleen kreeften wegvangen, maar ook oevers aanpassen, inlaat van nutriënten stoppen of sterk terugdringen, aanpassing van de visstand en/of het enten van (onder)waterplanten kan noodzakelijk zijn om tot het herstel te komen.

213.	1060, 1064	Natuurmonumenten, particulieren	Indieners geven aan dat het onderhoud van sloten en watergangen in de polders in zeer grote mate afhankelijk is van agrariërs. Als agrariërs wegvallen of de polderpercelen economisch niet meer levensvatbaar zijn (door beleid of gebrek aan toekomstperspectief), verschuift deze structurele taak (en de kosten) naar collectieve partijen—met financiële en uitvoeringsconsequenties.	Door de verschillende beleidsdoelen voor het landelijk gebied samen te brengen in het UPLG, willen wij het toekomstperspectief voor bewoners en ondernemers verhelderen. We willen hier gebiedsgericht uitvoering aan geven, samen met gebiedspartijen (waaronder agrariërs). Het resultaat van een gebiedsgerichte uitwerking kan zijn dat verantwoordelijkheden en kosten verschuiven, binnen de (wettelijke) kaders die hiervoor gelden. De waterschapsverordening blijft verplichtingen opleggen aan eigenaren voor slootbeheer. Ook blijft de mogelijkheid bestaan om via het ANLB subsidies slootonderhoud in te zetten. Dit verandert niet bij uitvoering van het UPLG.
214.	0325	Particulier	Indiener verzoekt om duidelijkheid van de status en consequenties van bufferstroken en om te voorkomen dat stapeling van regels ontstaat. Tevens is de vraag om aan te geven op welke manier monitoring en handhaving plaats vindt, en wat het betekent voor recreatief medegebruik.	We begrijpen uw verzoek om duidelijkheid over bufferstroken en uw zorg over stapeling van regels. In plaats van de bredere bufferzone (100–250 meter) kiezen wij voor een gebiedsgerichte aanpak met stroomgebiedsbrede maatregelen zoals agrarisch natuurbeheer, groenblauwe dooradering en gerichte voorlichting. Zo bereiken we waterkwaliteitsdoelen zonder generieke zonering en met ruimte voor maatwerk. Recreatief medegebruik wordt op eenzelfde manier per gebied afgewogen, met oog voor natuur, landbouw en toegankelijkheid. Monitoring en handhaving van de beken liggen formeel bij het waterschap Vallei en Veluwe, maar hierin trekken beide overheden samen op om te zorgen dat de afgesproken gebiedsspecifieke maatregelen nageleefd worden.

Gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
215.	0412, 0425, 0426, 0481, 0488, 0507, 0607, 0611, 0612, 0620, 0636, 0639, 0641, 0644, 0646, 0656, 0659, 0663, 0676, 0693, 0698,	Particulieren, agrarische bedrijven, NFO, Gemeente Utrecht, European	Indieners stellen dat voor grondwaterbeschermingsgebieden wordt vooruitgelopen op mogelijke verslechtering van de waterkwaliteit, terwijl de trend juist verbeterd is, en dat dit leidt tot waardedaling van grond en bemoeilijkt financiering. Zonder	Voor grondwaterbeschermingsgebieden wordt er gekeken naar de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op de grondwaterkwaliteit. Hiertoe wordt samen met de NFO een feitenonderzoek uitgevoerd. Op basis daarvan zal worden bepaald of er noodzaak is voor aanvullende maatregelen en of daarbij eventuele compensatie noodzakelijk is. De toelating van gewasbeschermingsmiddelen is geregeld op Europees en nationaal niveau, maar over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen kunnen decentrale

	0708, 0736, 0737, 0755, 0763, 0785, 0803, 0805, 0814, 0820, 0821, 0823, 0832, 0838, 0848, 0870, 0889, 0939, 0942, 0944, 0975, 0978, 0985, 1002, 1025, 1040, 1041, 1043, 1045, 1051, 1058, 1115, 1118, 1132, 1140, 1141, 1150, 1163, 1164, 1185, 1208, 1238, 1246, 1253, 1282, 1289, 1346, 1355, 1375, 1461, 1470, 1477, 1521, 1528, 1532, 1534, 1551, 1554, 1563, 1564, 1589, 1611, 1670, 1745	Fruitserveise Board BV	maatwerk en compensatie ontstaat het risico op stille onteigening van hoogwaardige fruitteeltgrond, terwijl de effectiviteit van generieke beperkingen niet is aangetoond en de fruitteelt duurzaam, bio divers en emissiearm werkt. Lopende gesprekken bieden vooralsnog geen duidelijkheid.	overheden nadere regels stellen, zolang dat de belangen dient die de Omgevingswet beoogt te beschermen. Voor grondwaterbeschermingsgebieden heeft de provincie een duidelijke verantwoordelijkheid voor schoon en veilig drinkwater, ook voor de toekomst. Dit geldt ook voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot Natura 2000-gebieden, dat blijkt bijvoorbeeld uit recente jurisprudentie.
216.	1405	NMU	Indiener mist concrete maatregelen rond gewasbescherming, waardoor KRW in 2027 in gedrang komt.	Het uitvoeringsprogramma Impuls KRW geeft het belang hiervan voor de KRW weer. In het UPLG is deze opgave informatief benoemd om een compleet beeld te geven over alle opgaven die in gebiedsprocessen worden uitgewerkt. Als uit lopende onderzoeken van de provincie blijkt dat aanvullende regelgeving noodzakelijk is, zal dit niet via het UPLG, maar via de verordening in werking treden. Meer informatie over wat de provincie om gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen is in deze Statenbrief te vinden: https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/Documenten/Statenbrief-Voortgang-Gewasbeschermingsmiddelen-130126.pdf

217.	0488, 0612, 0642, 0691, 0790, 0848, 0985, 1013, 1063, 1140, 1265, 1282, 1434, 1494, 1525, 1563, 1670	Gemeente Lopik, Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, agrarische bedrijven, LTO Noord, SGP Stichtse Vecht, Schulp Vastgoed BV, particulier	Indieners stellen dat het mogelijke verbod op gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden, zoals aangegeven in het KRW-impulsprogramma, voor de fruitteelt veel te ver gaat en een extra kop vormt op het landelijk beleid, waardoor fruittelers onevenredig worden belast. Dit geldt ook voor biologische teelt. Zij stellen dat er geen rekening gehouden met het effect van landelijke maatregelen, wat pas over enkele jaren zichtbaar is.	We zijn momenteel samen met de sector een onderzoek gestart om vast te stellen of we voor het halen van de KRW-doelen, en de bescherming van het grondwater, aanvullende regels moeten stellen voor het gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden.
218.	0848	Agrarisch bedrijf	Indiener (fruitteler) geeft aan dat zijn bedrijfsbouwvlek zich in grondwaterbeschermingsgebied bevindt. Als de verzwaring van regels m.b.t. gewasbescherming in boorvrije zones vanuit de KRW worden afgezwakt of niet toegepast, maar de plannen voor uitfasering van gewasbeschermingsmiddelen in het grondwaterbeschermingsgebied wel doorgang krijgen, dan ontstaat de situatie van een bedrijf zonder huiskavels om op te telen. Met de verzwaring van gewasbeschermingsregels in de boorvrije zones wordt de teelt ook daar onmogelijk.	Voor boringsvrije zones gelden behoudens de zorgplicht geen specifieke regels voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en die zijn in het UPLG ook niet voorzien. Voor grondwaterbeschermingsgebieden wordt er wel gekeken naar de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op de grondwaterkwaliteit. Hiertoe wordt samen met de NFO een feitenonderzoek uitgevoerd. Op basis daarvan zal worden bepaald of er noodzaak is voor aanvullende maatregelen.

219.	0320, 0805, 0848, 0942, 1225, 1454, 1493	Agrarische bedrijven, gemeente Houten, particulieren	Indieners geven aan dat nadelige gevolgen van gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden nog onvoldoende zijn aangetoond. De Joint factfinding (JFF) loopt nog. Gemeente Houten geeft het belang aan om de JFF zorgvuldig met betrokkenheid van de sector te doorlopen, waar ook het geven van opvolging aan de uitkomsten onderdeel van uitmaakt.	Het onderzoek loopt nog en er zijn nog geen aanvullende beperkingen opgelegd in grondwaterbeschermingsgebieden. Wel hebben we de uitzondering die gold voor het toepassen van glyfosaat in het waterwingebied Bethunepolder verwijderd uit de ontwerp Omgevingsverordening, omdat van deze uitzondering geen gebruik wordt gemaakt. Voor grondwaterbeschermingsgebieden wordt gekeken naar de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op de grondwaterkwaliteit. Hiertoe wordt samen met o.a. NFO een feitenonderzoek uitgevoerd. Op basis daarvan zal worden bepaald of er noodzaak is voor aanvullende maatregelen.
220.	496	Natuurmonumenten	Het uitfaseren van gewasbeschermingsmiddelen wordt ondersteund, omdat deze grote risico's vormen voor natuur, bestuivers (zoals in de Natuurherstelverordening), waterkwaliteit en volksgezondheid. Natuurmonumenten vraagt om duidelijkheid over het moment waarop chemische middelen worden verboden.	Hier is nog geen duidelijkheid over. Voornamelijk ligt het bij het Rijk en het toelatingsbeleid om gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen of combinaties daarvan te beperken. Alleen in specifieke gevallen, zoals in grondwaterbeschermingsgebieden, ziet de provincie het als haar taak om specifieke, schadelijke middelen op deze plaatsen te verbieden.
221.	1602	Particulier	Verzoek om een totaalverbod in te stellen op kunstmest, Renure en pesticiden gebruik in en nabij waterwingebieden ter bescherming van ons drinkwater.	Er geldt reeds een verbod op deze middelen in onze waterwingebieden, behalve voor het gebruik van kunstmest in de waterwingebieden Lexmond, Woerden en Vianen. De uitzondering die nu nog geldt voor het toepassen, onder strikte voorwaarden van glyfosaat in de Bethunepolder, zal met de wijziging van de Omgevingsverordening per 1 januari 2027 komen te vervallen. In de nabijheid van de waterwinningen, de zogenaamde grondwaterbeschermingsgebieden, onderzoeken we of het nodig is om, aanvullend op landelijke beperkingen en regels, striktere regels voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op te stellen. Voor kunstmest hebben we in de grondwaterbeschermingsgebieden geen aanvullende regels.
222.	0651, 1626	Agrarische bedrijven	Fipronil is de meest vervuilende stof die in het grondwater wordt gevonden.	De provincie meet periodiek de kwaliteit in het grondwater in het landelijke gebied. In de laatste grondwatermeetronde (2023 en 2024) is in de provincie

			Huisdieren honden en katten krijgen vlooienmiddel waarin Fipronil zit. Dit is in de agrarische sector verboden. Zijn aantal jaar terug nog vele pluimveehouders voor bestraft omdat ze het niet wetende gebruikt hadden. Indieners verzoeken de provincie om te zoeken naar manieren om dit te weren uit de natuur.	Utrecht geen Fipronil aangetoond in het grondwater. Fipronil is geen landelijk genormeerde stof voor de KRW. Voornamelijk ligt het bij het rijk en het toelatingsbeleid om gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen of combinaties daarvan te beperken. De stof Fipronil wordt wel door diverse waterschappen in Nederland gemeten. In het Utrechtse oppervlaktewater is Fipronil in 2024 alleen aangetoond bij waterschap Vallei en Veluwe in rivier de Eem. Bij HDSR is op verschillende locaties gemeten, waarbij alle meetwaarden onder de rapportagegrens zijn aangetroffen. Bij Rivierenland en Amstel Gooi en Vecht werd de stof niet gemeten in Utrechts oppervlaktewater in 2024. Ondanks dat Fipronil in de laatste metingen niet in het grondwater is aangetoond, gaan we de metingen herhalen in 2026, omdat de stof wel in het oppervlaktewater terecht kan komen.
223.	0109	Particulier	Indiener verzoekt de provincie om de agrarische functie binnen grondwaterbeschermingsgebieden te handhaven en de passage in het ontwerp UPLG waarin wordt gestuurd op functiewijziging naar natuur en recreatie te schrappen.	De tekst in paragraaf 3.2.2. vierde bullet onder tekst SP2 geeft een indicatie hoe functies te combineren zijn. Het is niet de intentie om bestaande functies in grondwaterbeschermingsgebieden te wijzigen. Paragraaf 3.2.2., vierde bullet onder tekst SP2, laatste zin wordt aangepast naar: "Waterwingebieden zijn te combineren met extensieve recreatie en natuur. Ook zijn in waterwingebieden bepaalde vormen van landbouw, zoals natuurinclusieve landbouw, mogelijk."
224.	0044, 0492, 0493, 0634, 0709, 1140	Particulier, agrarische bedrijven	Indieners veronderstellen dat gewasbescherming overal moet worden teruggedrongen en voorzien ernstige problemen voor bedrijfsvoering. De voorgestelde maatregelen leiden tot onrendabele teelt. Afnemers stellen hoge eisen en die zijn niet te halen zonder gewasbeschermingsmiddelen.	In het UPLG worden geen algemene extra beperkingen voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen opgelegd. Wel loopt in de grondwaterbeschermingsgebieden een gezamenlijk onderzoekstraject. Hetzelfde geldt voor de Natura 2000-gebieden. De provincie wil met sectoren verkennen waar nog winst te behalen valt.
225.	0413, 1074	LTO, Agrarisch bedrijf	Indieners wijzen erop dat gewasbescherming onder Europees en nationaal toelatings- en gebruikskader valt en dat de provincie nu strengere	De toelating van gewasbeschermingsmiddelen is inderdaad uitputtend geregeld op Europees en nationaal niveau, maar over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen kunnen decentrale overheden wel degelijk nadere regels stellen, zolang dat de belangen dient die de Omgevingswet

			normen hanteert dan het Ctgb. Provinciale beperkingen zijn alleen gerechtvaardigd indien: - een duidelijke wettelijke grondslag bestaat - causaliteit met gebiedsspecifieke kenmerken is aangetoond - geen dublures met bestaande regelgeving	beoogt te beschermen. Voor grondwaterbeschermingsgebieden heeft de provincie een duidelijke verantwoordelijkheid en een groot belang voor schoon en veilig drinkwater, ook voor de toekomst. Dit geldt ook voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot Natura 2000-gebieden, dat blijkt bijvoorbeeld uit recente jurisprudentie.
226.	0711	Gemeente Rhenen	Indiener vraagt de provincie om te beoordelen of omschakeling naar sierteelt beperkt of verboden zou moeten worden, zowel vanwege gebruik van bestrijdingsmiddelen als ook vanwege aanzienlijk watergebruik.	Deze beoordeling is uitgevoerd naar aanleiding van de aangenomen motie 'Sierteelt zonder venijn'. De beoordeling is echter gedaan vanuit het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en niet vanuit watergebruik. Er is in het ontwerp van de omgevingsverordening een uitbreidingsverbod opgenomen voor sierteelt waarbij chemisch-synthetische gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt.

3.3.2 Klimaatbestendig bodem- en watersysteem

Ruimte voor water: zoekgebieden voor waterberging (bovenregionaal en regionaal) of beperkingengebied natuurlijke laagte

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
227.	1606, 1616, 1829	Gemeente Woerden, gemeente Oudewater, particulier	Verzoek om te verduidelijken hoe waterbergingsgebieden worden aangewezen, welke criteria daarbij worden gebruikt en hoe afstemming plaatsvindt.	De zoekgebieden voor regionale waterberging, zoals deze in het UPLG op de kaart zijn weergegeven, zijn aangedragen door de waterschappen. Voor aanwijzing van een bergingsgebied moet deze worden opgenomen in de legger van het waterschap en daarnaast moet het gebied in het omgevingsplan een functie voor waterstaatkundige doeleinden worden toebedeeld. De provincie heeft een instructieregel in de verordening, op grond waarvan de gemeente geen regels op mag nemen in het omgevingsplan die in strijd zijn met de waterbergende functie van het gebied. De zoekgebieden voor noodoverloopgebieden langs het Amsterdam Rijnkanaal (ARK) zijn door de samenwerkende overheden in Deltaregio Centraal Holland aangedragen. Noodoverloopgebieden moeten na aanwijzing door de gemeente vastgelegd worden in het omgevingsplan.

				Opname in de legger is voor deze gebieden niet verplicht, deze maken in tegenstelling tot waterbergingsgebieden namelijk geen deel uit van het regionale watersysteem. Voor definitieve aanwijzing van zowel bergingsgebieden als een noodoverloop gaat een hydrologische en ruimtelijke analyse (incl eigendomssituatie) vooraf en wordt gekeken welk effect een waterberging heeft op het reduceren van risico op extreme wateroverlast bijvoorbeeld voor stedelijk gebied. Criteria zijn dus het hydrologisch effect, het effect op reductie van risico's en ruimtelijke inpassing. Daarnaast benoemt het UPLG een opgave voor het opvangen van regenwater van piekbuien op maaiveld in poldergebieden. We verwachten dat dit 10-15% van de ruimte in polders vraagt, en kijken hiervoor in eerste instantie naar de laagste delen waar dit regenwater van nature naartoe loopt.
228.	o810	Hofstede Sterreschans BV	Indiener stelt dat er geen trend is richting extreem weer (KNMI heeft dat onlangs moeten toegeven); daarom zijn overloopgebieden voor Amsterdam Rijn Kanaal niet nodig. Gemalen slimmer aan de weersvoorspelling koppelen is vooralsnog afdoende.	Wij baseren ons op de verschillende klimaatscenario's van het KNMI. Het klimaat is nu al veranderd en dat merken we aan de toename van extremen in hitte, droogte en neerslag. De KNMI klimaatscenario's (zie https://www.knmi.nl/kennis-en-datacentrum/achtergrond/knmi-23-klimaatscenario-s en de nieuwsupdates van het KNM) laten zien wat Nederland nog meer te wachten staat. Alle vier de scenario's laten zien dat we hoe dan ook te maken krijgen met zeespiegel- en temperatuurstijging, drogere zomers en nattere winters. Alleen de grootte van de verandering verschilt per scenario. De verwachting is dus dat extreem weer in de toekomst voor kan (blijven) komen. We willen hier weerbaarder tegen worden. We werken samen met andere overheden in de Delta-regio Centraal Holland aan de meest optimale mix van maatregelen. Bij extreme buien kunnen noodoverloopgebieden een significante bijdrage leveren aan deze weerbaarheid. Dit in combinatie met het verbeteren van de afvoercapaciteit (onder andere de gemalen in het hoofdwatersysteem). De wijze waarop wordt de komende periode onderzocht.
229.	o354	Waterschap AGV	Indiener zou graag zien dat bij de noodoverloopgebieden die nodig zijn langs het ARK ook zoekgebieden worden aangegeven in het UPLG.	Deze zijn op kaart 3 weergegeven.

230.	0589, 0798, 1088, 1175	Agrarisch bedrijf, particulieren	Indieners zien dat bepaalde gebieden staan ingetekend als zoekgebied waterberging hoofdwatersysteem. Dit geeft veel onzekerheid en mogelijke waardedaling van de grond en nadelig effect op huizen en gebouwen. Zij vragen wat dit concreet betekent voor bewoners en bedrijven binnen deze gebieden en hoe zij worden geïnformeerd. Indieners uiten zorgen over Zegveld.	Waterbergingsgebieden worden aangewezen vooral voor de ontlasting van vitale en kwetsbare objecten, infrastructuur en stedelijk gebied. Dit kan gestuurd (waterberging) of via natuurlijke inundatie. Voor het aanwijzen van waterberginglocaties gaat altijd eerst een hydrologische en ruimtelijke analyse (incl. eigendomssituatie) vooraf en wordt gekeken naar de effecten van water op maaiveld of het inzetten van een waterberging. Het (gestuurd) inzetten van een waterberging komt laagfrequent voor (ca 1 keer per 10/50 jaar) en zal altijd zorgvuldig worden afgewogen en is dus juist bedoeld om gebouwen te ontzien.
231.	0704	Waternet	Verzoek om bij het opzetten van peilen en aanwijzen van noodoverloopgebieden en piekbergingen rekening te houden met de verschillende functies ten behoeve van de drinkwatervoorziening. Het kan immers een knelpunt opleveren voor de drinkwatervoorziening: in de aanwezige wingebieden en/of met de vitale infrastructuur (leidingen) die in het landelijk gebied aanwezig zijn.	Voor aanwijzing van een bergingsgebied moet deze worden opgenomen in de legger van het waterschap en daarnaast moet het gebied in het omgevingsplan een functie voor waterstaatkundige doeleinden worden toebedeeld. De zoekgebieden voor noodoverloopgebieden langs het Amsterdam Rijnkanaal (ARK) zijn door de samenwerkende overheden in Deltaregio Centraal Holland aangedragen. Voor definitieve aanwijzing gaat een hydrologische en ruimtelijke analyse vooraf (en wordt o.a. gekeken naar andere functies zoals aanwezigheid van wingebieden en vitale infrastructuur. En naar andere ruimtelijke opgaven waar ook ruimte voor wordt gezocht zoals energie infrastructuur). Belanghebbenden worden in dit proces betrokken.
232.	0421	Gemeente amersfoort	Gemeente Amersfoort geeft aan dat gebieden langs de Eem zich ook lenen voor waterberging om regenwater en water vanuit de polder op te vangen. De gebieden zijn daarmee ook als weidevogelgebied interessant. De gemeente vraagt of deze als zoekgebied waterberging hoofdwatersysteem kunnen worden opgenomen.	Bedankt voor de suggestie. Dit is voorgelegd aan het waterschap. Indien dit specifiek gaat om de buitendijkse gebieden tussen de regionale waterkering (ten westen van de Eem) en de primaire waterkering (ten oosten van Eem) dan zijn deze gebieden in beperkte mate geschikt om bij extreme weersomstandigheden water vanuit de polder te ontvangen, omdat een groot deel van Eemland bemalen wordt door gemalen. Er is namelijk een vrij beperkte capaciteit om water de polder uit te malen naar de Eem/Eemmeer.
233.	0407	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt een vraag over nieuwe locaties voor waterberging: de locatie	Indiener heeft gelijk dat deze betreffende percelen droog zullen blijven. Waterschap Vallei en Veluwe heeft gebieden aangewezen met relatief groot

			tussen Weteringsteeg en de Maatsteeg op zijn perceel ligt hoog, dus hoe krijg je het water daar?	belang voor het regionale watersysteem, waar water zich verzamelt op maaiveld in een extreme situatie. Er is bewust niet gekozen voor het detailniveau van perceelgrenzen, omdat deze uitwerking niet past bij het begrip "zoekgebied". Het gevolg van bovenstaande methode is dat er percelen binnen het zoekgebied vallen, die van nature droog blijven bij extreem natte omstandigheden. Dit is inherent aan de gekozen methode. Het gaat immers in dit stadium nog om (grovere) zoekgebieden. De zoekgebieden zijn ook niet geschikt om op perceelniveau de consequenties in beeld te brengen.
234.	1465	Agrarisch bedrijf	Indiener vraagt waarom er nu weer nieuwe zoekgebieden voor waterberging zijn aangewezen rond N2000 Binnenveld, nadat hier 10 jaar geleden ook al waterbergingsgebied en natuur is gecreëerd via kavelruil.	Het blijkt dat er door klimaatverandering en groter wordende kans op extreme regen er meer ruimte voor water nodig is. De gebieden die in het Binnenveld op kaart 3 zijn gezet zijn zoekgebieden. In deze gebieden liggen natuurlijke laagtes die bij extreme regenval van nature inunderen. Hier zal in het grondgebruik rekening gehouden moeten worden. Deze gebieden zullen niet aangewezen en ingericht worden als formeel/gestuurd waterbergingsgebied. In paragraaf 3.3.2, tweede bullet onder 'waterberging in het regionale watersysteem' scherpener we de definities aan. Voor zoekgebieden waterberging in het gebied van waterschap Vallei & Veluwe wordt de term "beperkingengebied natuurlijke laagte" aangehouden, deze gebieden kunnen door een grote kans op water op maaiveld een beperking voor RO-ontwikkelingen hebben, echter worden deze niet aangewezen als "formeel" waterbergingsgebied.
235.	0570	Waterschap Rivierenland	Indiener vindt de stappen richting bescherming van ruimte voor water positief. Het waterschap vraagt de provincie hierbij nadrukkelijk ook de verschillende wateroverlast-studies van de waterschappen te betrekken, zodat er een nauwkeuriger beeld ontstaat waar ruimte voor waterberging nodig is en effectief kan zijn.	Het weerbaarder worden tegen wateroverlast en het zoeken naar ruimte voor water zien we als een gezamenlijke opgave van o.a. waterschap en provincie. Hier werkt de provincie al nauw samen met de Utrechtse waterschappen. De gebieden die op kaart 3 staan zijn gebieden die zijn aangedragen door de waterschappen. Er is reeds afstemming geweest met waterschap Rivierenland, graag bespreken we hoe we hier de komende tijd verder invulling aan kunnen geven en welke studies we hiervoor gebruiken.

236.	0661, 0927, 1200, 1706	Agrarische bedrijven, particulieren	Indiener stellen dat ten aanzien van de waterberging geen onderbouwing met cijfers bekend is op de vragen over kwantiteit, over wegzijging, over watertoevoer, over hoe de opvang van piekbuien is geregeld.	Uitwerking en onderbouwing voor specifieke maatregelen per deelgebied worden in later stadium uitgevoerd o.a. in het kader van de gebiedsprocessen.
237.	0554, 1606, 1616	Alle vier waterschappen, gemeente Oudewater, gemeente Woerden	De waterschappen geven aan dat het vasthouden van water versus ruimte voor piekberging om heldere keuzes vraagt. Zij willen deze opgaven samen uitwerken en de KNMI-klimaatscenario's hierbij gebruiken.	Het dilemma van het meer vasthouden van water versus wateroverlast is bekend. De provincie Utrecht werkt nauw samen met de Utrechtse waterschappen aan het weerbaarder worden tegen wateroverlast en droogte. Het onderwerp ruimte voor water wordt gezamenlijk opgepakt, waarbij we de voorspellingen uit de (klimaat)scenario's meenemen in het bepalen van het gewenste beschermingsniveau.
238.	0451, 1606, 1616	Particulier, gemeente Oudewater, gemeente Woerden	Indiener vragen aandacht voor het piekbergend vermogen van waterbergingsgebieden wanneer het waterpeil in deze bergingsgebieden wordt verhoogd. Er zit spanning tussen het vraagstuk van piekberging en het verhogen van (grond)waterstanden. Indiener 0451 vreest dat bewoners in buitengebied de rekening betalen (wateroverlast, waardedaling bezit).	Inderdaad is er een spanning tussen het verhogen van de (grond)waterstanden om bodemdaling af te remmen en CO ₂ uitstoot te beperken, en het vergroten van het bufferend vermogen van het (grond)watersysteem om bewoners en bedrijven in het buitengebied te beschermen tegen risico's bij extreme wateroverlast. We zoeken een goede balans tussen deze doelen. Wat we wel al weten is dat dit om ruimte vraagt voor water in poldergebieden.

Ruimte voor water: laagste delen van de polders / afvoergebieden (circa 10-15%) geschikt voor water op maaiveld bij hoge neerslag

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
239.	0268	Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	De indiener ondersteunt de plannen om meer ruimte voor water te borgen. Het vasthouden van water in de diepste delen van afvoergebieden sluit goed aan bij hun visie om piekbuien op te vangen, zowel in polders als in het Kromme Rijngebied. Ze steunen ook het aanwijzen van zoekgebieden voor	Dank voor deze waardering en ondersteuning. Zowel het vasthouden van water voor droge tijden als het bergen van water bij teveel water is een grote opgave. Het zoeken naar ruimte voor water is een gezamenlijk proces wat we o.a. met de waterschappen en het de partners in Deltaregio Centraal Holland doorlopen. Een gebiedsgerichte uitwerking zal, in samenhang met andere opgaven, onder meer plaatsvinden in de gebiedsprocessen.

			waterberging, zodat kwetsbare ontwikkelingen daar worden voorkomen.	
240.	1540	Agrarisch bedrijf	Kaart 3; titel dekt niet de lading, de polders zijn niet begrenst. Indieners ziet dat halve polders zijn ingekleurd, dus meer dan 10%. Verzoek om een kaart met de laagste 10% per polder of per peilvak. Waarom ook niet voor Oost? Verzoek om kaart 3 toe te voegen aan stapelkaart veenweiden.	In het UPLG staat de ambitie om (indicatief) 10-15% van de polders geschikt te maken voor water op maaiveld bij extreme neerslag (bijvoorbeeld een bui die 1 keer per 100 jaar kan voorkomen). Dit is een situatie die van nature voor kan voorkomen, het water stroomt dan naar de laagste delen in polders. Met deze ambitie willen we ons beter voorbereiden op dit soort gebeurtenissen. Op dit moment wordt onderzocht om hoeveel water en hoeveel ruimte het ongeveer per polder gaat. De gebiedsgerichte uitwerking hiervan vindt, in samenhang met andere opgaven, plaats in gebiedsprocessen. We beseffen dat dit voor grondeigenaren in een dergelijke situatie tijdelijk overlast kan geven. Op de stapelkaart veenweide, kaart 14, staan de opgaven CO₂ uitstoot, bodemdaling en N₂₀₀₀. In Atlas (kaarten omgeving) kunnen overigens alle lagen over elkaar worden gelegd, zoals de diepste delen van de polders, KRW en grondwaterbeschermingsgebieden.
241.	1504	particulier	Indiener mist de zoekgebieden voor lokale waterberging. 1. Piekberging in de buurt van stedelijke gebied, industriegebieden en andere locaties als energiestations. 2. Waterberging voor water vasthouden (droogte) 3. Waterbergingen voor de 40% extra zoetwater toevoer voor WIS Verzoekt op de kaart met zoekgebieden waterberging ook zoekgebieden voor lokale waterbergingen op te nemen (per polder ha indicatie)	Het klopt dat de zoekgebieden voor lokaal ruimte voor water niet op kaart zijn gezet. Het per polder indicatief bepalen hoeveel ruimte voor water er bij extreme neerslag nodig is, is in samenwerking met de waterschappen opgestart. Waar deze komen te liggen vraagt nadere uitwerking in de gebiedsprocessen in samenwerking met de gebiedspartners.
242.	0253	Particulier	Indiener vindt het onacceptabel om in 10-15% van het veenweidegebied water op maaiveld toe te staan. Dit heeft een	Door circa 10-15% van (alle) polders geschikt te maken voor water op maaiveld willen we onze weerbaarheid tegen situaties van extreme neerslag (die bijvoorbeeld gemiddeld eens in de 100 jaar voorkomt) vergroten. Op dit moment kan er ook al water op maaiveld staan in de diepe delen van de

			grote impact op het landbouwkundig gebruik.	polders na extreme neerslag. De overlast van water op maaiveld is tijdelijk. Op dit moment wordt onderzocht om hoeveel water en hoeveel ruimte het ongeveer per polder gaat. De gebiedsgerichte uitwerking hiervan vindt, in samenhang met andere opgaven, plaats in gebiedsprocessen. We beseffen dat dit voor grondeigenaren in een dergelijke situatie tijdelijk overlast kan geven.
243.	o807	agrarisch bedrijf	In het UPLG wordt gesproken over een piekberging in de laagste 10% van de polder met een gemiddelde drooglegging van slechts 20 cm. Dit is in polder Zegveld een zeer ingrijpende maatregel, waarbij de verhouding tussen de omvang van de polder en de voorgestelde opgave niet meer in balans is. Indien dit wordt doorgezet, betekent dit een zware aanslag op de bestaande veehouderijen in het gebied.	De veenweide opgave is niet nieuw in het UPLG: de circa 10% transitiegebieden is al ingezet met het klimaatakkoord (2019) en Regionale veenweiden strategie Utrechtse Veeweiden (RVS, 2022). In het UPLG staat de ambitie om (indicatief) 10-15% van de polders geschikt te maken voor water op maaiveld bij extreme neerslag (bijvoorbeeld een bui die 1 keer per 100 jaar kan voorkomen). Dit is een situatie die van nature voor kan voorkomen, het water stroomt dan naar de laagste delen in polders. Met deze ambitie willen we ons beter voorbereiden op dit soort gebeurtenissen. Op dit moment wordt onderzocht om hoeveel water en hoeveel ruimte het ongeveer per polder gaat. De gebiedsgerichte uitwerking hiervan vindt, in samenhang met andere opgaven, plaats in gebiedsprocessen. We beseffen dat dit voor grondeigenaren in een dergelijke situatie tijdelijk overlast kan geven.
244.	352	Gemeente Soest	In 3.3.2 onder kopje 'Waterberging in het regionale watersysteem, punt 1 mist een referentie naar in welke bijlage de kaart is opgenomen.	Dank voor de opmerking. In het definitieve UPLG zijn de kaarten in de hoofdtekst ingevoegd, dus Bijlage XI vervalt.

3.3.3 Grondwatersysteem in balans

Herstel hydrologisch systeem Heuvelrug

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
245.	0121, 0268	gemeente Baarn, Hoogheemraadschap de	Indieners ondersteunen de focus op een robuust watersysteem voor de Heuvelrug.	Fijn dat de gemeente deze aanpak ondersteunt.

		Stichtse Rijnlanden		
246.	0268, 1442	Hoogheemraad schap De Stichtse Rijnlanden, agrarisch bedrijf	Indieners vragen aandacht voor het verhoogde risico op wateroverlast op de flanken van de Heuvelrug, als gevolg van het vasthouden van water op de Heuvelrug.	Hier hebben we zeker aandacht voor. Dat zullen we in de tekst nog verder verduidelijken. We hebben een onderzoek laten uitvoeren naar risicogebieden voor grondwateroverlast en welke aandachtspunten dit oplevert voor het vasthouden en infiltreren van water. Daarnaast zijn er naar aanleiding van de natte winter van 2023-2024 diverse maatregelen genomen, maar overlast bij dergelijke extreme gebeurtenissen kan niet worden voorkomen. Daarom willen we de bewustwording van de eigen verantwoordelijkheid van eigenaren vergroten. De volgende tekstwijzigingen zijn doorgevoerd: - Paragraaf 3.3.3 eerste bullet, bij herstel watersysteem is een zin toegevoegd: "Dit draagt bij aan de grondwatervoorraad, de waterbeschikbaarheid in watergangen en het herstel van kwel naar de omgeving." - Paragraaf 4.4.2 Opgaven voor het landschap Utrechtse Heuvelrug, bij voorkomen wateroverlast "Daarnaast is er in het stedelijk gebied op de flanken van de Heuvelrug een risico op hoge grondwaterstanden die kunnen zorgen voor wateroverlast binnen de bebouwde kom." - Bij paragraaf 3.3.2 onder lokale aanpak klimaatadaptatie is opgenomen dat we een stimulerende rol hebben bij bewustwordingscampagnes voor eigen handelingsperspectief eigenaren. - Bij paragraaf 3.4.2 : "Een vergelijkbare situatie van het vervallen van vrijstellingen geldt voor de grondwateronttrekkingen in de omgeving van de Natura 2000-gebieden die in hun kwaliteiten afhankelijk zijn van grondwater".
247.	0593	Particulier	In de praktijk kunnen maatregelen grote gevolgen hebben voor landbouwgronden, landgoederen en het dagelijks beheer van terreinen. Indiener mist in de plannen waarborgen dat bestaande functies en	De uitvoering van maatregelen zal in overleg met partijen, waaronder waterschap en gemeente, in de gebiedsgerichte aanpak verder worden uitgewerkt. Daarbij wordt ook getoetst op de gevolgen voor de omgeving.

			particulier beheer niet onevenredig worden geraakt door deze systeemingrepen.	
248.	1442	Agrarisch bedrijf	Indiener maakt bezwaar tegen peilverhogingen in de langbroekerwetering en pogingen om meer water op de Heuvelrug vast te houden. Onmogelijk om meer water vast te houden op de Heuvelrug door peil te verhogen in de langbroekerwetering.	Ons beleid is om op de hogere delen van de Heuvelrug water vast te houden. Daarmee bestrijden we verdroging, herstellen we kwel en zorgen we voor voldoende aanvoer naar watergangen bij droogte op de flanken. Gezien de huidige opbolling van grondwater onder de Heuvelrug is het dus goed mogelijk om daar water vast te houden in de ondergrond. Het stroomt met een vertraging van weken tot maanden naar de lage delen af. Daarbij willen we de kwel dus benutten voor genoemde doelen. Dit kan gestuurd worden door gerichte peilmaatregelen te nemen. De provincie Utrecht voert zelf geen peilwijziging door. Peilwijzigingen vinden plaats na een peilbesluit door het waterschap, waarbij een brede belangenafweging plaatsvindt.
249.	0671	Particulier	Het verhogen van grondwaterstanden aan de flanken van de Utrechtse Heuvelrug heeft grote gevolgen voor agrarische bedrijven en bepaalde delen van de bossen. Het herstellen van kwelstromen zou volgens indiener effectiever en natuurlijker zijn, met minder schade aan bestaande functies.	Het verhogen van grondwaterstanden is geen doel op zichzelf. We willen vooral de kwel herstellen en de droogte/ verdroging in de flanken tegengaan door meer water vast te houden. Daarbij houden we rekening met het optreden van grondwateroverlast. We hebben door middel van onderzoek de risicogebieden hiervoor in beeld gebracht, zodat we daar rekening mee kunnen houden. Voor het herstel van N2000-gebieden moeten we noodzakelijke hydrologische maatregelen nemen. Bijvoorbeeld om langer water vast te houden op de flanken om daarmee bij te dragen aan kwelherstel. De hydrologische maatregelen worden in het kader van de N2000 herstelaanpak via onderzoeken nader uitgewerkt.
250.	0327, 0705	Particulieren	Verzoek om concreet te maken hoe onttrekkingen worden meegewogen, begrensd en gemonitord, zodat peilmaatregelen niet worden tenietgedaan.	Grondwateronttrekkingen moeten aan algemene regels voldoen, voor grotere grondwateronttrekkingen is een vergunning nodig. Daarbij geldt dat er sprake moet zijn van beperkte en acceptabele effecten op de omgeving, er is dus sprake van regulatie. Daarmee is ook geborgd dat de onttrekkingen alleen acceptabel effect hebben op handhaving van peilen en wateraanvoer.
251.	496	Natuurmonumenten	Indiener vraagt waarom de provincie geen grondwateronttrekkingsplafonds instelt en geen meldingsplicht hanteert voor alle onttrekkingen, terwijl drinkwater- en	In paragraaf 3.3.3 van het UPLG is beschreven dat wij als provincie na het afronden van de handreiking van het Rijk een onttrekkingenplafond willen gaan uitwerken. Het Rijk werkt ook aan een voorstel voor aanscherping van de meldings- en vergunningsgrenzen en betere registratie.

			industriële onttrekkingen toenemen en cumulatieve effecten onbekend blijven. Zij betwijfelen daardoor of de voorgestelde watermaatregelen voldoende effect zullen hebben.	
252.	496	Natuurmonumenten	Relatie hogere delen-lagere delen watersysteem: het verkennen van lange termijn oplossingen is niet meer nodig. In de Blauwe Agenda heeft deze verkenning al plaats gevonden. Indiener daagt de provincie uit om de Blauwe agenda concreter tot uitvoer te brengen en de doelen uit deze agenda sterker te verankeren.	De ambities van de Blauwe Agenda zijn zowel verankerd in het UPLG, als in de Omgevingsvisie en ons Bodem- en waterprogramma. We werken momenteel al aan de uitvoering van diverse maatregelen vanuit de Blauwe Agenda. Voor een aantal watermaatregelen is een meer integrale uitwerking voorzien in de gebiedsaanpak om de aanpak te kunnen koppelen aan landbouw en natuurmaatregelen.
253.	1604	particulier	Er wordt meer aandacht gevraagd voor het herstel van kwel en bijbehorende kwelnatuur.	Herstel van kwel en herstel van verbindingen zijn inderdaad belangrijke voorwaarden voor natuurherstel. In de paragrafen 4.4.2., 4.4.3 en 3.4.2 is dit op diverse plekken benoemd. De relatie tussen de Utrechtse Heuvelrug en omliggende gebieden is ook benoemd in het ambitiedocument van de Blauwe Agenda Utrechtse Heuvelrug (www.blauweagenda.nl). De aanpak van het watersysteem van de Heuvelrug en omgeving is mede hierop gebaseerd. Daarbij is het goed om te beseffen dat het UPLG een programma op hoofdlijnen is, waarbij de verdere uitwerking in de gebiedsprocessen zal plaatsvinden. Daar zal ruimte zijn voor de uitwerking van diverse onderdelen die worden genoemd.
254.	0266	werkgroep Kromme Rijn	Verzoek om op p. 29 het structurerend principe als volgt aan te passen: "We brengen het grondwatersysteem in balans. Hierbij geven we voorrang aan herstel van het hydrologisch systeem van de kwetsbare Natura 2000-gebieden en aan het robuust maken van het hydrologisch systeem van de Heuvelrug, <u>waar het verslechterde Natura 2000-</u>	Het aanpakken van verslechterende Natura2000 gebieden kent al een sterke juridische basis. Activiteiten die een aantoonbaar negatief effect op het behalen van de Natura2000 doelstellingen hebben, zullen zich moeten aanpassen. Er is echter wel enige ruimte voor afweging van bestaand gebruik (artikel 2 lid 3 van de Habitatrichtlijn). Het ligt dus genuanceerder dan opgenomen in de voorgestelde aanpassing.

			<u>gebieden betreft boven economische en andere belangen zoals die van de landbouw en drinkwaterwinning.</u> We streven naar een duurzame inpassing van bestaande en nieuwe drinkwaterwinningen.”	
255.	0484	Staatsbosbeheer	Voorstel om taskforce op te zetten voor realisatie doelen grondwaterafhankelijke natuur. Zowel voor grondwaterafhankelijke N2000 gebieden als andere gebieden.	Het hydrologisch herstel van Natura2000 gebieden is opgenomen in ons Impulsprogramma KRW en in de Natura 2000-beheerplannen. Dit onderstreept het belang en de inzet die we hieraan geven. We kunnen ons vinden in uw idee om met betrokken partijen zoals de waterschappen hierover afspraken te maken en ons gezamenlijk hiervoor in te zetten. De manier waarop we dit doen, zullen we nog nader bepalen.
256.	0979	Burgercoalitie Stationsgebied Driebergen-Zeist	Indiener maakt zich zorgen over industriële grondwateronttrekkingen en de gevolgen die dit heeft voor omgeving (bodemdaling en achteruitgang natuur). Gemeentelijke belangen zijn groot en vaak conflicterend met natuur. Ze pleiten voor een kritische provincie en waterschap om de belangen in balans te krijgen.	Om het grondwatersysteem in balans te brengen gaan we samen met de waterpartners, indien nodig een grondwateronttrekkingplafond binnen een bepaald gebied, instellen. Een dergelijk plafond is gebaseerd op alle aanwezige onttrekkingen (inclusief de onttrekkingen van de drinkwaterbedrijven) binnen een bepaald gebied.
257.	1227	Vitens	Indiener heeft een verzoek over de tekst op p30 van het Ontwerp UPLG over grondwateronttrekkingsplafonds. Verzoek: Licht toe wat de grondwateronttrekkingsplafonds voor bijv. drinkwaterwinningen maar ook andere winningen zouden kunnen gaan betekenen en welke rol Vitens hierin kan spelen. Belangrijk is om een sluitende waterbalans van gebied integraal en afgewogen keuzes te maken	De uitwerking van de grondwateronttrekkingsplafonds doen we samen met de partners de komende jaren.

Drinkwaterwinningen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
258.	1227	Vitens	Pag 29 in Ontwerp UPLG: "We brengen het grondwatersysteem in balans. Hierbij geven we voorrang aan herstel van het hydrologisch systeem van de kwetsbare Natura 2000-gebieden en aan het robuust maken van het hydrologisch systeem van de Heuvelrug. We streven naar een duurzame inpassing van bestaande en nieuwe drinkwaterwinningen." Verzoek om in deze paragraaf expliciet te maken dat zowel drinkwaterwinning als natuurdoelen onderdeel zijn van de integrale afweging binnen een hydrologisch systeem.	We herkennen het aandachtspunt. Bij de afweging is het startpunt het juridisch kader, waarbinnen we een integrale afweging maken.
259.	1227	Vitens	blz 30 Ontwerp UPLG: "De prioritering is als volgt: 'Nieuwe drinkwateronttrekkingen worden toegestaan, mits ze duurzaam inpasbaar zijn, ook in relatie tot de verdrogingsproblematiek en het effect op bestaand gebruik.' Voor de korte termijn krijgt het drinkwaterbelang daar waar nodig en onder strikte voorwaarden prioriteit, vanwege de leveringsplicht van drinkwaterbedrijven en de zorgplicht van overheden." Indiener vindt het onduidelijk welke strikte voorwaarden hier worden bedoeld. Huidige wet- en regelgeving tav effecten al strikt genoeg om nieuwe drinkwaterwinningen niet zomaar toe te staan. En wat wordt bedoeld met 'korte termijn'. Verzoek om hier op hoofdlijnen wat meer duiding aan geven.	Met deze zin geven we aan dat we voor de korte termijn, daar waar nodig, rekening houden met het feit dat de drinkwatervoorziening onder druk staat. Vanuit de studie naar het onttrekkingenplafond zouden bijvoorbeeld restricties kunnen volgen, maar gezien de druk op de drinkwatervoorziening kan dit leiden tot een afweging om deze pas later in te voeren. Dat is uiteraard een politiek-bestuurlijke afweging.

260.	1227	Vitens	blz 30 Ontwerp UPLG: "Momenteel wordt gewerkt aan de voorbereiding van een nieuwe winning bij Schalkwijk en een uitbreiding van een bestaande winning bij Eemdijk. Voor de winning bij Benschop is een beschermingszone aangewezen. Hier wordt gewerkt aan het operationeel maken van deze drinkwaterwinning." Indiener doet hier een tekstsuggestie.	De tekst beoogt niet om volledig te zijn. In de regionale actieplannen drinkwaterbronnen zijn alle lopende projecten van de 3 drinkwaterbedrijven genoemd.
261.	1227	Vitens	blz 30, Huidige tekst: 'Nieuwe drinkwateronttrekkingen worden toegestaan mits ze duurzaam inpasbaar zijn, ook in relatie tot de verdrogingsproblematiek en het effect op bestaand gebruik. Aandachtspunt: indiener vindt het onduidelijk wat bedoeld wordt met 'duurzame inpassing van drinkwater'. Vitens onderzoekt dit zelf nog. Vitens is afhankelijk van keuzes die gemaakt worden in maatschappij. Bijv landbouw, bodemenergie. Maatregelen en afwegingen sluiten wat ons betreft aan bij de gebruikelijke bronaanpak passend bij drinkwaterwet: voorkomen van bronbelasting, mitigeren waar nodig en tot slot compenseren.	We gaan in de drinkwaterraad samen onderzoeken wat duurzame inpassing van drinkwater is.
262.	0704, 1227	Waternet, vitens	Indieners verzoeken om bij het opzetten van peilen, noodoverloopgebieden en piekbergingen rekening te houden met de drinkwatervoorziening (technische assets en beschermingsgebieden) als een kwetsbaar object. Knelpunten kunnen ontstaan in de aanwezige wingebieden en de aanwezige vitale infrastructuur (leidingen). Bij de Utrechtse Waterpartners zijn	Voor aanwijzing van een bergingsgebied moet deze worden opgenomen in de legger van het waterschap en daarnaast moet het gebied in het omgevingsplan een functie voor waterstaatkundige doeleinden worden toebedeeld. De zoekgebieden voor noodoverloopgebieden langs het Amsterdam Rijn Kanaal zijn door de samenwerkende overheden in Deltaregio Centraal Holland aangedragen. Voor definitieve aanwijzing gaat een hydrologische en ruimtelijke analyse vooraf (en wordt o.a. gekeken naar andere functies

			geschiktheidskaarten opgesteld die de functies voor de drinkwatervoorziening goed in beeld brengen.	zoals aanwezigheid van wingebieden en vitale infrastructuur). Belanghebbenden worden in dit proces betrokken.
263.	0450	Gemeente veenendaal	Noem in het UPLG het belang en de opgave voor de drinkwatervoorraad, aangezien drinkwater schaarser wordt. Deze missen we nu in dit stuk.	De drinkwater opgave is zeker een opgave waar we ook vanuit het UPLG aan werken. Dit beschrijven we in paragraaf 2.4 en in paragraaf 3.3.3 grondwatersysteem in balans. Aanvullend is de aanpak van de drinkwateropgave breder beschreven in de Ontwerp Omgevingsvisie. En zijn we voornemens om de aanpak van de drinkwateropgave op te nemen in het op te stellen Beleidsprogramma Bodem en Water 2028-2033.
264.	0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0671, 1539	Particulier, agrarische bedrijven	In waterwingebieden worden normen opgelegd die in de praktijk niet haalbaar zijn en niet zijn onderbouwd door feitelijke gebiedsdata, zonder realistische alternatieven, heldere compensatie- en uitkoopregelingen en reële overlooptermijnen. Zelfs een biologische bedrijfsvoering is onhaalbaar.	In het UPLG leggen we geen extra normen op voor waterwingebieden.
265.	0939	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat ontwikkeling van een nieuwe locatie om drinkwater te winnen bij Schalkwijk een groot nadelig effect kan hebben op voortgang bedrijf door normen die gesteld worden in grondwaterbeschermingsgebieden.	De locatie voor een nieuwe drinkwaterwinning bij Schalkwijk komt voort uit een breed onderzoek naar de meest geschikte locatie. Daarbij proberen wij de impact van ons beschermingsbeleid zo klein mogelijk te houden. We hebben daarbij oog voor bestaande belangen, maar maken daarbij ook een afweging voor het maatschappelijk belang van de beschikbaarheid van voldoende drinkwater. Mocht er sprake zijn van onevenredig nadelige effecten voor een belanghebbende, dan zal er gekeken worden naar compensatie.
266.	0738	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat de grootste oorzaak van inklinking komt door de waterwinning van Oasen. Dit water wordt door het stedelijk gebied gebruikt, waar mensen niet zuinig omgaan met drinkwater. Vervolgens krijgt agrarisch Nederland de schuld. De invloed van waterwinning op de bodemdaling wordt door waterschap Rivierenland erkent, maar in het	De waterwinning van Oasen heeft een vergunning. Bij het verlenen van de vergunning is getoetst op acceptabele omgevingseffecten, waaronder bodemdaling. Daarbij is het goed te beseffen dat de drinkwaterwinning Lexmond circa 70% van het water uit de rivier en kanaal aantrekt via de ondergrond. De winning van het water vindt plaats onder een slecht doorlatende laag, waardoor de doorwerking naar het ondiepe grondwatersysteem beperkt is. Voor de grondwaterstanden zijn de gehanteerde oppervlaktewaterpeilen veel

			UPLG weggelaten, omdat het niet in het frame paste.	bepalender. Wij zijn het met u eens dat het belangrijk is om zuinig om te gaan met water. Via het ondersteunen van landelijke bewustwordingscampagnes en ons beleid, zoals beschreven in het Bodem- en Waterprogramma, werken wij aan (drink)waterbesparing.
267.	0368, 1011, 1144, 1383, 1413, 1717	Particulier, agrarische bedrijven	Neem waterwinning/onttrekking door Vitens expliciet mee: zonder regie daarop kan peilbeleid contraproductief worden. Maak concreet hoe onttrekkingen worden meegewogen, begrensd en gemonitord, zodat peilmaatregelen niet worden tenietgedaan.	Om het grondwatersysteem in balans te brengen gaan we samen met de waterpartners, indien nodig een grondwateronttrekkingplafond binnen een bepaald gebied instellen. Een dergelijk plafond is gebaseerd op alle aanwezige onttrekkingen (inclusief de onttrekkingen van de drinkwaterbedrijven) binnen een bepaald gebied.
268.	0501	Agrarisch bedrijf	Indiener uit Montfoort vindt het gek dat Vitens wel een vergunning krijgt voor 3 miljoen m3 en een daling veroorzaakt, waardoor waterpeil zakt en er dan 'vies' IJssel water moet worden ingelaten in de polder waardoor waterkwaliteit achteruit gaat (KRW)	Grondwateronttrekkingen moeten aan algemene regels voldoen, voor grotere grondwateronttrekkingen is een vergunning nodig. Drinkwater heeft weliswaar een hoog maatschappelijk belang, maar voor de gevolgen voor de KRW wordt altijd onderzocht hoe deze kunnen worden voorkomen of gemitigeerd. Daarbij geldt dat er sprake moet zijn van beperkte en acceptabele effecten op de omgeving, er is dus sprake van regulatie. Daarmee is ook geborgd dat de onttrekkingen alleen acceptabel effect hebben op handhaving van peilen en wateraanvoer. Dat betekent dat de beperkte extra wateraanvoer van drinkwaterwinning er niet toe leidt dat de waterkwaliteitsopgave voor de landbouw groter wordt.
269.	0060	Particulier	Indiener pleit voor het stopzetten van drinkwaterwinning uit grondwater in kwetsbare natuurgebieden en voor het investeren in alternatieven voor de drinkwatervoorziening. Verdroging is belangrijkste drukfactor voor biodiversiteit.	Veel natuurgebieden hebben last van verdroging, waardoor de biodiversiteit onder druk staat. We zetten ons in om het grondwatersysteem meer in balans te brengen. Per natuurgebied brengen we in kaart wat nodig is om het hydrologisch systeem te versterken. Hierbij kijken we naar maatregelen om water langer vast te houden en beter te infiltreren in de bodem. Aanvullend beoordelen we de effecten van alle onttrekkingen in de provincie Utrecht. Het doel is dat in de toekomst alle onttrekkingen (inclusief de drinkwaterwinningen) duurzaam zijn ingepast. Daarbij onderzoeken we ook de inzet van oppervlaktewater en andere alternatieve bronnen.

				Onder 3.4.2. SPg vierde alinea voegen we toe: "Een vergelijkbare situatie van het vervallen van vrijstellingen geldt voor de grondwateronttrekkingen in de omgeving van de Natura 2000-gebieden die in hun kwaliteiten afhankelijk zijn van grondwater".

3.3.4 Vitale bodems

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
270.	1009	Particulier	Zorgen over de bodemvitaliteit door intensivering van het grondgebruik. Drie V's: vermesting, verdroging en vervuiling. Steun voor de integrale aanpak UPLG.	Hartelijk bedankt voor uw steun voor de integrale aanpak UPLG en het belang van bodemvitaliteit/ gezonde bodem.
271.	0193	Gemeente Zeist	Verzoek om de doorwerking van de nieuwe Europese bodemmonitoringsrichtlijn in het programma op te nemen. Welk proces is voorzien om dit te verwerken?	De Europese bodemmonitoringsrichtlijn is op 16 december 2025 in werking getreden en heeft tot doel om in 2050 gezonde bodems te bereiken. We nemen dit op in tabel 1 van het UPLG. Uiterlijk drie jaar na inwerkingtreding moet de richtlijn omgezet zijn in nationale wetgeving. Dit is richtinggevend voor ons beleid en zullen we meenemen in dan lopende beleidstrajecten.
272.	0496, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531	Natuurmonumenten, agrarische bedrijven	Bij vitale bodems (3.3.4) zien we weinig concrete maatregelen voor natuurbodems. Een deel van de natuurbodems heeft te maken met fosfaat uit het verleden en te weinig basen. We zouden graag zien dat de provincie dit toevoegt.	Het UPLG beschrijft op hoofdlijnen wat we willen doen om de doelen voor het landelijk gebied te behalen. Dit vormt het vertrekpunt voor een integrale gebiedsgerichte uitwerking zoals beschreven in hoofdstuk 5 van het UPLG. Deze uitwerking doen we samen met gebiedspartijen en zal leiden tot meer concrete maatregelen, waarbij we ook aandacht hebben voor natuurbodems.
273.	0266	Werkgroep kromme rijncorridor	De indiener verzoekt om de passage op p.31 als volgt aan te passen: "In en rondom natuurgebieden werken we samen met de terreinbeheerders en de waterschappen aan de verbetering van het watersysteem, zodat basenrijk grondwater of oppervlaktewater de bodem kan bufferen <u>en een teveel aan in de bodem opgeslagen stikstof door kwelstromen kan worden afgevoerd.</u> Het meenemen van bodemvitaliteit in de gebiedsprocessen moet	Het doel van de versterking van de kwel is primair om daarmee te kunnen voldoen aan de instandhouding voor de aangewezen natuurdoelen. Voor het afvoeren van stikstof uit de bodem zijn uiteenlopende maatregelen te nemen. De verplichtingen die voortkomen uit de Habitatrictlijn zijn uiteraard sturend, dit is reeds opgenomen in de tabel in paragraaf 2.2 en de opgavetabel in paragraaf 2.4 van het ontwerp UPLG. De Europese Bodemmonitoringsrichtlijn is van kracht en wordt momenteel doorvertaald naar Nederlandse regelgeving. De komende tijd wordt duidelijk hoe Nederland de

			nog verder worden vormgegeven. Hierbij zijn de landelijke ontwikkelingen richtinggevend, <u>echter onverlet de verplichting van het College om bij verslechterde Natura 2000-gebieden onmiddellijk maatregelen te nemen.</u> Indiener verwijst ook naar de Europese Bodemonitoringsrichtlijn, die inmiddels van kracht is en vanuit waar de verplichting voortvloeit om bodem verontreinigde locaties te identificeren en beheren. Zij verzoekt in het UPLG op te nemen dat uiterlijk per eind 2029 maatregelen zullen worden vastgesteld voor identificatie en beheer van mogelijk met een stikstofoverschot in de bodem verontreinigde locaties (met name stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden) én om in alle Natura 2000-gebieden en NNN-gebieden ook in de bodem te monitoren op PFAS, pesticiden en hun metabolieten en bij het aantreffen daarvan passende beheersmaatregelen te nemen.	bodemmonitoringsrichtlijn implementeert en hoe invulling gegeven wordt aan de monitoring van de bodemgezondheid/kwaliteit. In paragraaf 2.2 updaten we de stand van zaken van de Bodemonitoringsrichtlijn. En in paragraaf 3.3.4. voegen we de bekende informatie uit de Bodemonitoringsrichtlijn toe en geven aan dat in het nieuwe beleidsprogramma Bodem en Water 2028-2033 het onderwerp gezonde bodem verder wordt uitgewerkt. In hoofdstuk 4 geven we aan dat overige doelen of structurerende principes - waaronder gezonde bodem - in het integrale gebiedsproces gelijktijdig meegenomen kunnen worden.
274.	0768, 0937, 0940, 0941, 1594, 1614, 1618	Coöperatie de Boeren met Toekomst, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat bodemkwaliteit in de knel komt omdat minder dierlijke mest, meer nutriënten er uitspoelen. Gezonde, gevoede bodem houdt nutriënten vast zodat gewassen en uiteindelijk het vee het op kunnen nemen. Straks moeten we dieren en bodem blijven voeden om het natuurlijke evenwicht in stand te houden wat als gevolg heeft gezonde dieren en gezonde voeding voor de mensen.	De provincie Utrecht begrijpt dat de afbouw van derogatie gepaard kan gaan met meer gebruik van kunstmest om opbrengsten gelijk te houden. En dat hierdoor de kans op uitspoeling van nutriënten toe kan nemen. Kunstmest kan ook negatieve effecten hebben op organisch stof en bodemleven. Maar het mestbeleid is een landelijke aangelegenheid en voor ons een gegeven. De provincie zet in op doelsturing. Dat zou op termijn meer ruimte moeten geven op de bedrijven met minder middelvoorschriften. Zodat een ondernemer zijn eigen bemestingstrategie en bodembeheer kan kiezen. Daarnaast zet de provincie in op het stimuleren van duurzaam bodembeheer. Hierbij kijken we o.a. naar de kwaliteit van dierlijke mest.

275.	1407, 1610	Boerennatuur Utrecht Oost, agrarisch bedrijf	De ondergrondse biodiversiteit en kwaliteit van de bodem vraagt extra aandacht. Het is opvallend dat er in 2026 geen ruimte in het ANLb voor extra Klimaatregelen, terwijl deze de voorgaande jaren juist extra aandacht kregen. Dit is niet de gewenste continuïteit. Een vruchtbare bodem vraagt om het doelgericht inzetten van ruige mest en om een afweging om bovengronds aanwenden toe te passen in plaats van injecteren of zodebemesten. Bij betere mestkwaliteit kan het vrijkomen van ammoniakale stikstof worden beperkt en de biodiversiteit van de bodem worden verbeterd.	Om een openstelling in 2026 te kunnen doen, was Provincie Utrecht afhankelijk van Rijksmiddelen. De €5,4 miljoen euro die de provincie van het Rijk kreeg toebedeeld, was niet genoeg om te kunnen voldoen aan zowel de wettelijke indexering van het bestaande beheer, als alle uitbreidingswensen van de agrarische collectieven. Er is gekozen om voorrang te geven aan de indexering van het bestaande beheer, zodat de huidige contracten in ieder geval onder gezonde financiële voorwaarden voortgezet konden worden. Het geld wat daarna nog overbleef, was zoals gezegd niet voldoende om aan alle uitbreidingswensen te voldoen. Dat betekent dus helaas ook dat er geen extra beheer kon worden afgesloten in de categorie Klimaat.
276.	1539	Agrarisch bedrijf	UPLG zet in op beperken gebruik dierlijke mest terwijl de aankoop van kunstmest wel wordt toegestaan. Het vervangen van dierlijke mest door kunstmest draagt niet bij aan verbetering van de bodemstructuur en kan negatieve effecten hebben op bodemleven en mogelijk overgrondwater. Het beleid werkt kostenverhogend zonder aantoonbare milieuwinst.	Het UPLG zet in algemene zin niet in op minder dierlijke mest. Alleen binnen de Natura-2000 gebieden zal een verbod op het uitrijden van zowel dierlijke mest als kunstmest gaan gelden, enkele uitzonderingen daargelaten (indien agrarisch natuurbeheer plaatsvindt). In de Stikstofreductiezones (250 meter zone) wordt er een beperking gesteld aan de hoeveelheid dierlijke mest die mag worden uitgereden. Het UPLG zet niet in op een verbod op beweiding. In de Stikstofreductiezones geldt ook een verbod op het gebruik van kunstmest. Daarbuiten worden er alleen eisen gesteld aan de ammoniakemissies, niet aan de hoeveelheid uit te rijden dierlijke mest en kunstmest.

3.3.5 Beekdalen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
277.	1405	NMU	Indiener vindt maatregelen te beperkt en te vrijblijvend voor duurzaam herstel van het bekensysteem (water en natuur) en niet in lijn met 7e nitraatrichtlijn.	Wij delen het belang van duurzaam herstel van het bekensysteem en de kaders van de 7e Nitraatrichtlijn. Voor de bredere bufferzone (100–250 meter) zetten wij juist in op een gebiedsgerichte aanpak met maatregelen zoals agrarisch natuurbeheer, groenblauwe dooradering en gerichte voorlichting,

				zodat waterkwaliteitsdoelen effectief worden bereikt zonder generieke brede zonerings. Om het behalen van de opgaven in de beekdalen concreet te maken is samen met Provincie Gelderland en Waterschap Vallei en Veluwe een onderzoek gestart om een systeemgerichte aanpak op te stellen. Met behulp van dit onderzoek kunnen wij de maatregelen voor het brede beekdalsysteem verder uitwerken, met een hoger detail niveau dan nu in het UPLG is meegenomen. Gedurende het onderzoek zal blijken welke maatregel het meest effectief is, welke breedte passend is en wat de gevolgen zijn voor agrariërs. Daarbij letten we nadrukkelijk op proportionaliteit, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid.
278.	552	Utrechts Landschap	De indiener vindt dat de aanpak van de beekdalen in het UPLG veel te beperkt is. Brede bufferstroken zijn essentieel voor waterkwaliteit, beekherstel en biodiversiteit, maar worden niet overgenomen, terwijl de voorgestelde smalle zones en vrijwillige maatregelen onvoldoende effect hebben. Daarom vraagt zij om in 2027 een besluitmoment vast te leggen voor het instellen van brede, effectieve bufferstroken, gebaseerd op het lopende WUR-onderzoek.	De Provincie Utrecht herkent het belang van effectieve maatregelen voor waterkwaliteit, beekherstel en biodiversiteit, maar ziet brede generieke bufferstroken niet als enige of meest doelmatige oplossing. Voor de bredere bufferzone (100–250 meter) zetten wij juist in op een gebiedsgerichte aanpak met maatregelen zoals agrarisch natuurbeheer, groenblauwe dooradering en gerichte voorlichting, zodat waterkwaliteitsdoelen effectief worden bereikt zonder generieke brede zonerings. Op dit moment loopt een gezamenlijk onderzoek met de Provincie Gelderland en Waterschap Vallei en Veluwe, waarin een concreet systeemgericht maatregelpakket wordt uitgewerkt dat zonder brede bufferzone invulling geeft aan de doelen voor de Kaderrichtlijn Water, het Natuurnetwerk Nederland, GBDA en de droogteaanpak. Gedurende het onderzoek zal blijken welke maatregel het meest effectief is, welke breedte passend is en wat de gevolgen zijn voor agrariërs. Daarbij letten we nadrukkelijk op proportionaliteit, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid.
279.	0101, 0450, 0554	Agrarisch bedrijf, waterschap Vallei en Veluwe, Gemeente Veenendaal	De beekdalen zijn provinciegrensoverschrijdend. Daarom is voor beken samenwerking met het Rijk en met de Provincie Gelderland en regio Foodvalley essentieel. Wij doen de oproep om interbestuurlijk concrete afspraken te maken over die	De Provincie Utrecht onderschrijft het belang van provinciegrensoverschrijdende samenwerking en is het eens met de oproep tot interbestuurlijke afstemming. Wij zoeken actief naar samenwerkingsmogelijkheden met het Rijk en de Provincie Gelderland, bijvoorbeeld door aansluiting te zoeken bij de aanpak Veluwe, juist omdat maatregelen in Gelderland direct doorwerken op het benedenstroomse systeem in Utrecht. Op dit moment is al nauw ambtelijk contact tussen

			samenwerking en afstemming van beleid. Water stopt immers niet bij de provinciegrens.	Provincie Utrecht, Provincie Gelderland en Waterschap Vallei en Veluwe over de beekdalen.
280.	0273, 1036	Gemeente Renswoude, agrarisch bedrijf	Indieners vragen maatwerk in gebiedsprocessen voor invulling essentiële percelen natuur langs beekdalen in relatie tot extensivering landbouw.	Provincie Utrecht heeft in de Utrechtse Vallei essentiële percelen voor natuur aangewezen langs delen van een aantal beken. Wij onderschrijven het belang van maatwerk in gebiedsprocessen voor realisatie van natuur langs deze beken, in samenhang met de extensivering van de landbouw. Deze lijn sluit aan bij de aanpak van de provincie. Na de zomer van 2026 starten wij met gebiedsprocessen voor de beekdalaanpak, waarin juist ruimte is voor gebiedsspecifieke uitwerking.
281.	Ca 120 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, agrarische bedrijven, Agractie, Wolswinkel Mengvoeders, Broekenbos Natuurbeheer, Loonbedrijf Balvert, Amersfoort voor Vrijheid	Indieners stellen dat de provincie een ongewenste kop zet op Europees beleid onder andere wat betreft de verwerving van gronden in een strook van 15 – 40 meter bij de beken in het oosten van de provincie om de beken weer te laten meanderen en bij de mogelijke aanwijzing van “brede beekdalen” van 100 – 250 meter met een extensiveringsverplichting.	Voor de doelen van het Natuurnetwerk Nederland is het noodzakelijk om de directe beekzone (15–40 meter) natuurlijk in te richten en ruimte te geven aan het watersysteem. Over de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland zijn afspraken gemaakt met het Rijk. De maatregelen dragen ook bij aan het bereiken van de doelen voor Kaderrichtlijn Water (KRW). Voor de brede bufferzone (100–250 meter) zetten wij in op een gebiedsgerichte aanpak met stroomgebiedsbrede maatregelen zoals agrarisch natuurbeheer, groenblauwe dooradering en gerichte voorlichting, zodat waterkwaliteitsdoelen effectief worden bereikt zonder generieke brede zonerings.
282.	0306	Agrarisch bedrijf	Indiener vindt het 250 meter beekdalenbeleid onzin, en verwijst daarbij naar een WUR-rapport. Het KRW-lichaam de Moorsterbeek heeft als enige aandachtspunt nog het fosfaat niveau; het heeft geen nut om gronden langs de Moorsterbeek op te kopen en de bestemming te wijzigen.	We begrijpen uw zorg rondom de aanleg van bufferstroken. In plaats van de bredere bufferzone (100–250 meter) zetten wij juist in op een gebiedsgerichte aanpak met stroomgebiedsbrede maatregelen zoals agrarisch natuurbeheer, groenblauwe dooradering en gerichte voorlichting, zodat waterkwaliteitsdoelen effectief worden bereikt zonder generieke brede zonerings. Naast fosfor zijn er in 2025 ook problemen met stikstof, temperatuur en hydrologie in de Moorsterbeek. De gebiedsgerichte maatregelen kunnen helpen om de problemen in de Moorsterbeek te verminderen en water beter bovenstrooms vast te houden. Op dit moment loopt er nog vervolgonderzoek naar de effectiviteit van deze maatregelen. Mocht uit het lopende onderzoek blijken dat bufferzones in ons gebied

				effectief zijn, dan gaan we dit verder uitwerken. We bekijken dan waar deze maatregel het meest effectief is, welke breedte passend is en wat de gevolgen zijn voor agrariërs. Daarbij letten we nadrukkelijk op proportionaliteit, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. Dit doen we in samenwerking met de provincie Gelderland en waterschap Vallei en Veluwe.
283.	0265	Particulier	Eigenaar van percelen langs Lunterse beek: de voorgestelde beplantingsstrook van 30 meter leidt tot een behoorlijk verlies van bruikbare landbouwgrond. Dit heeft direct economische gevolgen voor de bedrijfsvoering, die onvoldoende worden meegewogen. Er ontbreekt bovendien een onderbouwing waaruit blijkt dat een smallere strook onvoldoende zou zijn om de waterkwaliteit te verbeteren.	Wij begrijpen de zorg over het verlies aan landbouwgrond en de economische gevolgen voor de bedrijfsvoering. Daarbij is het goed om te benadrukken dat de genoemde 30 meter niet alleen de beplantingsstrook betreft. Naast de beplanting zijn in de 30 meter ook een beheerpad en ruimte voor waterberging opgenomen. De daadwerkelijke beplantingsstrook voor beschaduwning is beperkter en ligt, afhankelijk van de beek, doorgaans tussen de 5 en 12 meter. Tegelijk onderschrijven wij dat dit maatwerk vraagt. In de gebiedsprocessen gaan wij daarom graag in gesprek met agrariërs om de benodigde ruimte voor de beekzone zorgvuldig af te wegen tegen de economische waarde van de gronden.
284.	0411	Agrarisch bedrijf	Er worden extra gebieden langs beken en andere waterlopen ingericht als natuur/bos, wat ten koste gaat van goede landbouwgrond. Indiener stelt dat deze opgaven prima in het huidige landschap bekeken kunnen worden, zonder extra natuur.	Wij begrijpen uw zorg over het verlies van landbouwgrond. Tegelijk zijn maatregelen juist in de directe beekzone (circa 15–40 meter) noodzakelijk om doelen voor NNN te behalen en helpt mee om de doelen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) te bereiken. Belangrijke knelpunten voor waterkwaliteit en ecologie liggen direct langs de beek, waar afspoeling van nutriënten plaatsvindt en waar ruimte nodig is voor natuurlijke oevers en variatie in stroming. Door juist hier in te grijpen, verbeteren we waterkwaliteit, biodiversiteit en de robuustheid van het watersysteem. We streven ernaar dit zo zorgvuldig mogelijk te doen, met oog voor landbouw en in samenhang met het gebied. Hiervoor gaan wij met alle aangelegen perceeleigenaren in gesprek voordat er een project gestart wordt.
285.	1243, 1367, 1387, 1429	Agrarische bedrijven, particulier	Nieuwe natuur langs de beek leidt tot krimp in areaal voor weideland en ruwvoerwinning en maakt andere percelen minder bereikbaar. Indieners	Wij begrijpen uw zorg over verlies van landbouwgrond en bereikbaarheid van percelen. Tegelijk werken wij, vanuit de water- en natuuropgaven, toe naar een beekzone van circa 15 tot 40 meter aan beide zijden van de beek. Deze zone bestaat uit onder andere beplanting (ca. 5–12 meter), een beheerpad en ruimte voor waterberging op plekken die vaker overstromen. Bij de

			vinden dat dit voorkomen moet worden. Zij vragen om inspraak en maatwerk.	uitwerking houden wij nadrukkelijk rekening met de bedrijfsvoering. We streven naar een inrichting die versnippering en bereikbaarheidsproblemen zoveel mogelijk beperkt. Dit doen wij in overleg met agrariërs en het waterschap, met oog voor maatwerk en een zo werkbaar en klimaatbestendig mogelijke situatie in het gebied.
286.	0421	Gemeente Amersfoort	Indiener vraagt om ook recreatieve mogelijkheden toe te voegen als maatregel bij de herinrichting van beekdalen.	Wij onderschrijven het belang van het benutten van recreatieve mogelijkheden bij de herinrichting van beekdalen. De uitwerking van recreatieve voorzieningen nemen wij mee in het gebiedsproces, samen met betrokken partijen. Daarbij kijken we naar passende vormen van recreatie die aansluiten bij de cultuurhistorische waarden, de natuurwaarden en mogelijkheden van het gebied.
287.	0554	Waterschap Vallei en Veluwe	In de bijlagerapport bij het UPLG, Bijlage III, paragraaf 1.5 (blz 13) betreffende beken, staat: "Een deel van deze maatregelen zal voor 2028 zijn gerealiseerd. Het deel van de maatregelen dat we niet kunnen onderbrengen binnen het UPLG adresseren we bij het waterschap of het Rijk om op te nemen in de volgende KRW-periode 2028-2033." Dit kan voor het waterschap grote consequenties hebben, en is zoals het nu is opgeschreven niet te overzien. Verzoek om de zinnen te schrappen en het adresseren van maatregelen in samenwerking met waterschap Vallei en Veluwe te doen.	Wij kunnen ons vinden in uw opmerking. Het adresseren van maatregelen richting waterschap vindt plaats binnen de afspraken zoals vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst tussen waterschap en provincie (SOK PU - WVV, ondertekend op 26 februari j.l.). Wij zullen de betreffende passage hierop aanpassen, zodat deze beter aansluit bij de bestaande afspraken en werkwijze. We schrappen de zin "Een deel van deze maatregelen zal voor 2028 zijn gerealiseerd. Het deel van de maatregelen dat we niet kunnen onderbrengen binnen het UPLG adresseren we bij het waterschap of het Rijk om op te nemen in de volgende KRW-periode 2028-2033" in bijlage III, laatste deel van paragraaf 1.5.
288.	0928	Agrarisch bedrijf	Indiener heeft twijfels bij het nut van een bufferstrook, als daarachter intensief akkerbouwgewas groeit in plaats van gras.	We streven als provincie naar natuurinclusieve kringlooplandbouw. Daarbij zal o.a. zo min mogelijk nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen kunnen uit- en afspoelen naar het oppervlaktewater. Daarom kijken wij in de gebiedsgerichte aanpak nadrukkelijk naar de samenhang tussen beekzones en het gebruik van omliggende gronden.

289.	1010	Agrarisch bedrijf	Indiener is bang dat de nieuwe strook natuur van enkele tientallen meters breed in de toekomst aanleiding is om deze uit te breiden naar 250 meter die niet bemest mag worden, waarmee het perceel te klein en ongeschikt wordt om nog langer te verpachten. Het is nog maar de vraag of dit in de toekomst volledig gecompenseerd wordt, en of door cumulatie van maatregelen de grondprijs zakt en daarmee zijn pensioenvoorziening in gevaar komt. Er wordt immers al gesproken over de mogelijke aanwijzing van "brede beekdalen" van 100 – 250 meter met een extensiveringsverplichting.	Wij begrijpen de zorgen over mogelijke toekomstige uitbreiding en de gevolgen voor de waarde en het gebruik van gronden. Het is belangrijk om te benadrukken dat de benadering van brede beekdalen geen generieke bufferzone van 100-250 betreft. Wij zetten in op een gebiedsgerichte aanpak met maatregelen zoals agrarisch natuurbeheer, groenblauwe dooradering en gerichte voorlichting, zodat waterkwaliteitsdoelen effectief worden bereikt zonder generieke brede zonering.

3.4 Natuur

3.4.1 Zienswijzen over natuur algemeen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
290.	0266	Werkgroep kromme rijncorridor	Indiener stelt het op prijs dat de provincie inzet op herstel van het NNN in zijn algemeenheid.	Dank u voor uw steunbetuiging aan het UPLG
291.	0121	Gemeente Baarn	Indiener stelt dat natuurverbetering een belangrijke randvoorwaarde en daarmee sleutel voor de algehele vitaliteit van hun gemeente is.	Dank u voor uw steunbetuiging aan het UPLG
292.	0484	Staatsbosbeheer	Indiener doet een voorstel voor het toevoegen van een 18e structurerende principe: zoeken naar nature based principes. Argument: natuur is niet alleen een issue of opgave maar biedt	Wij zijn het met u eens dat nature based solutions een belangrijk onderdeel kan zijn van maatregelen in het kader van het UPLG. Daar waar mogelijk kiezen wij daar ook voor, denk bijvoorbeeld aan de groenblauwe dooradering en onze bomen- en bossenstrategie. Het is evenwel geen structurerend principe in het UPLG, omdat op onderdelen het ook innovatie en oplossingen

			ook talloze oplossingen zoals ruimte voor waterberging, verkoeling onder bomen.	kan belemmeren die wel degelijk leiden tot verder doelbereik. Bijvoorbeeld onze aanpak tot vermindering van ammoniakemissie in stallen of waterinfiltratie in de bodem. Wij houden nadrukkelijk vast aan doelsturing voor de agrarische sector, zodat de boer zelf verantwoordelijk is voor het 'hoe' van de doelrealisatie.
293.	0340, 0416, 0427, 0430, 0463, 0496, 0643, 0756, 0790, 0807, 0813, 0882, 0943, 0952, 0958, 0961, 1024, 1026, 1027, 1046, 1072, 1262, 1306, 1341, 1434, 1463, 1494, 1526, 1563, 1575, 1605, 1639	Natuurmonumenten, agrarische bedrijven, LTO Noord, agrarische natuurvereniging Noorderpark, Het Beloken Land, particulieren	Indieners missen of hebben zorgen over faunabeleid predatie, ganzenbeheer in het UPLG. Ook missen ze de invloed van beschermde diersoorten zoals roofvogels en dassen op weidevogels.	De genoemde zaken zijn al vastgesteld in het Omgevingsprogramma Faunabeleid en Monitoring (OFM) en geen onderdeel van het UPLG; Ook zullen deze onderdelen worden benoemd in het nog op te stellen Beleidsprogramma natuur.
294.	0014	Particulier	Indiener stelt dat het UPLG leidt tot ecologische tegenstrijdigheden waardoor de biodiversiteit kan verslechteren.	Voor het UPLG is er een planMER (strategisch milieueffectenrapport) opgesteld. Het doel van de PlanMER is om de mogelijke effecten van het nieuwe beleid op de leefomgeving inzichtelijk te maken. Daaruit blijkt niet dat het UPLG de biodiversiteit doet afnemen, maar daar juist versterkt.
295.	0016, 0192, 0682, 1494, 1497, 1616, 1621	Gemeente Montfoort, gemeente Woerden, particulieren, agrarische bedrijven	De indiener geeft aan dat het natuursysteem in het geheel in het oog gehouden moet worden. Niet blindstaren op percentages (GBDA) en hectares maar naar het totaal kijken of het voldoet aan de gewenste biodiversiteit en connectiviteit.	Het gaat inderdaad om het behalen van het bereiken van een robuust natuursysteem. Om hier sturing aan te kunnen geven werken we met doelen en streefwaarden. Bij evaluaties van ons beleid bekijken wij of wij hiermee onze doelen voldoende behalen.
296.	0188, 0457, 0483, 0633, 0882, 0941, 0978, 1005, 1144, 1383, 1427, 1569, 1610, 1626, 1659, 1829	Agrarische bedrijven, particulieren	Landbouw en natuur zijn met elkaar verbonden. Ook in de weilanden is natuur: indieners zien er buizerds, ooievaars, zwanen, eenden, hoentjes, meerkoeten, ganzen, kikkers, aalscholvers, ijsvogels, Koekoek,	Het klopt dat ook in het landelijk gebied veel verschillende soorten voorkomen. Veel plant- en diersoorten zijn voor hun overleven echter afhankelijk van bijvoorbeeld natuurgebieden of bepaalde extensievere vormen van agrarisch natuurbeheer. Om ook die soorten te kunnen beschermen, proberen we in te zetten op het juiste beheer in de juiste gebieden.

			zanglijster etc. Boerenactiviteit (bijv. uitrijden mest) trekt natuur aan, bijvoorbeeld door schuilplaatsen en voedsel te bieden. Minder boeren betekent minder natuur.	
297.	0819	Particulier	Verzoek om aan te geven op welke plekken de natuur ongemoeid wordt gelaten, vrij van planologie en bebouwing?	We streven naar zoveel mogelijk systeemherstel van de natuur. Dat betekent dat we maatregelen willen nemen die de natuurlijke processen in en rondom het gebied herstellen waardoor ingrijpen in de natuur minder nodig is om soorten en habitats te behouden. De natuur in de provincie Utrecht ligt veelal in het Natuurnetwerk Nederland of zelfs in Natura 2000. Daar zijn op basis van regelgeving ruimtelijke ingrepen zoals bebouwing sterk beperkt.
298.	0552, 1803	Utrechts Landschap, agrarisch bedrijf	Volgens de indiener moet een functiewijziging pas plaatsvinden wanneer natuur daadwerkelijk is gerealiseerd, omdat dit een realistischer beeld geeft van de voortgang. Zij vragen de provincie om helderheid en consistente informatie over de omvang, ligging en status van de natuuropgave.	Om een goed inzicht te bieden in de voortgang rapporteren we (via een landelijk vastgestelde manier) separaat over het aantal ha's wat van functie is veranderd en wat is ingericht. Het klopt dat het aantal ha's wat ingericht is achterblijft bij het aantal ha's wat van functie is veranderd. Grootste knelpunten bij de inrichting zijn o.a. personele capaciteit en complexe vergunningprocedures.
299.	0318, 1135, 1157, 1363, 1579, 1648, 1829, 1838	Agrarische bedrijven, particulieren	Volgens indieners ontbreekt een onderbouwing dat de natuur door de voorgestelde maatregelen daadwerkelijk verbetert. Natuurverbetering is niet onderbouwd. Welk natuurherstel en biodiversiteit is voldoende?	De onderbouwing waarom de voorgestelde maatregelen bijdragen aan natuurherstel van onze Natura 2000-gebieden is terug te vinden in de natuurdoelanalyses en de adviezen van de Ecologische Autoriteit. De aankomende jaren zal ook de monitoring van de effectiviteit van maatregelen worden uitgebreid. De gunstige staat van instandhouding kent indicatoren die per Natura 200-gebied zijn vastgelegd in de aanwijzingsbesluiten en worden toegelicht in de natuurdoelanalyses. Informatie over de instandhouding van de Natura 2000-gebieden en de natuurdoelanalyses en adviezen per Natura 2000-gebied zijn te vinden via de website: https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/natuur/natura-2000
300.	0002, 0599, 1157, 1829, 1843	Particulieren, fractie Lokaal De Bilt	Indieners geven aan dat veranderingen in de natuur en biodiversiteit van alle tijden is, en dat de natuur zich zal	In de Omgevingsvisie is de term 'doorontwikkelen' bij de landschappen opgenomen om rekenschap te geven van de veranderingen in de omstandigheden. Door de mens en klimaatverandering vinden deze veranderingen echter sneller plaats dan veel ecosystemen en soorten zich

			aanpassen aan de huidige omstandigheden.	kunnen aanpassen. Hierdoor neemt de biodiversiteit af. Onze natuurwetgeving richt zich mede op het behoud van ook de zeldzame ecosystemen, zodat biodiversiteit behouden blijft.
301.	1597	Particulier	Provincie stelt in bijlage VI dat de verdeling van de benodigde bossen per provincie nog niet is gemaakt. Waarom gaat de provincie dan toch verder met aanleg van bos? Wat doet de provincie met de vrijgekomen gronden als de vraag lager blijkt te zijn dan verwacht, mogen de agrariërs deze dan terug hebben?	Landelijk is vastgelegd dat het Nederlandse bos de komende jaren met 10% moet groeien, dat betekent 37.000 hectare nieuw bos en bomen. Utrecht heeft aangegeven maximaal 1.500 hectare bos en bomen te kunnen realiseren. Dit staat voor 0,10 Mton CO ₂ eq. De bosopgave is groot en complex en de kans dat we meer gaan doen dan 0,10 Mton CO ₂ eq is uiterst klein. Daarnaast is koolstofvastlegging slechts één van de doelen onder meer bos. Met meer bos wordt ook ingespeeld op de grote recreatiebehoefte die ontstaat door de vele extra woningen die worden gebouwd de komende jaren.
302.	1496	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat de uitbreiding van bossen en Natura2000-gebieden ten koste gaat van het landbouwareaal waarmee extensivering van de landbouw onmogelijk wordt. Ook extensivering levert een bijdrage aan de achterliggende doelstelling van de bossenstrategie.	Het klopt dat bosuitbreiding en uitbreiding van natuurareaal t.b.v. Natura2000 gebieden ten koste gaan van landbouwgrond. Dat geldt ook voor de opgaven voor woningbouw, duurzame energie en infrastructuur. Voor de uitbreiding van bos is daarom bijna een derde van de opgave vertaald naar bomen, hagen en houtsingels die langs landbouwpercelen een plek kunnen krijgen. En naar productieve vormen met bomen zoals agroforestry en voedselbossen. Ook worden bomen aangeplant specifiek langs beken waar ze positief werken voor de Kaderrichtlijn water opgave. Op al deze manieren wordt de opgave voor bos en bomen zoveel mogelijk gecombineerd om de druk op landbouwgrond niet onnodig groot te maken.
303.	0172	Particulier	Indiener verzoekt niet verder te ontbossen. Ontbossing is al eerder gebeurd bij natuurontwikkeling of aanleg moerasbos.	Het ontbossen ten behoeve van natuurontwikkeling of ander landgebruik is aan regels gebonden die zijn opgenomen in de Omgevingswet en Omgevingsverordening. Ook heeft de provincie haar bosbeleid vastgelegd in het strategische bosbeleid (2022). Daarin staan doelen voor meer bos, kwalitatief beter bos en bescherming van bos. Soms is het nodig dat bos moet wijken voor een andere natuurontwikkeling, waarbij altijd de regels voor herplant en compensatie worden gevolgd. Maar de provincie zet zich in om het bos- en bomenareaal in Utrecht de komende periode te laten groeien met 1.500 hectare.
304.	0711	Gemeente Rhenen	Er zijn verschillende zones van toepassing (essentiële percelen,	De provinciale regels zijn opgenomen in de (ontwerp) Omgevingsverordening. In het Omgevingsloket, via het onderdeel 'regels op

			stikstof, maatwerkaanpak stalemissies). Er is behoefte aan meer inzicht in welke regels of normen voor agrariërs van toepassing zijn.	de kaart' kan iedereen zien welke regels en welk beleid op bepaalde locaties gelden. In het Omgevingsloket wordt het beleid uit het UPLG specifiek geduid per werkingsgebied voor de gebiedsspecifieke aanpak stikstof en essentiële percelen natuur.
305.	0127, 0174, 0446, 0463, 0505, 0512, 0827, 1056, 1281	Agrarische bedrijven, particulieren, Vallei en Wetering dierenartsen, Manege de Mallejan	Indieners maken zich zorgen over de impact van wolven op natuur, recreatie en landbouw. Een aantal indieners stellen dat wolven zorgen voor ecologische armoede. Met meer weidegang komt vee in gevaar door wolven. Veebeschermingsmaatregelen zijn ook nadelig voor andere fauna. Angst voor wolf als er geen 'beheer' komt. Het nemen van wolfwerende maatregelen brengt extra kosten en arbeidsintensief onderhoud met zich mee, zonder dat dit volledige zekerheid biedt.	Het beleid rondom het beheer van beschermde soorten zoals de wolf is geregeld in het Omgevingsprogramma Faunabeleid en Monitoring (OFM) en wordt mogelijk geactualiseerd in het beleidsprogramma natuur.
306.	0959	Milieuwerkgroep Houten	Verzoek aan het college om het tegengaan van lichtvervuiling als maatregel toe te voegen aan het Strategisch bosbeleid (paragraaf 4 Natuur en Bijlage VI). Daarin wordt het volgende concrete tekstvoorstel gedaan: - het effectief verlagen van de lichtvervuiling aan bosranden: verlichting in bosranden heeft nadelig effect op plant en dier. - en bij aanleg van nieuw bos, in de tekst van 2.4 samenvattende tavel UPLG-	Dank voor uw suggestie. Het Strategisch Bosbeleid is al eerder vastgesteld. Het is niet meer mogelijk om via het UPLG hier een wijziging in aan te brengen. Daar waar lichtvervuiling een negatief effect heeft op het behalen van de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden, zullen maatregelen in het kader van de Natura 2000-beheerplannen worden genomen.

			doelen te vermelden dat lichtvervuiling vermeden wordt. - het effectief verlagen van lichtvervuiling in het overgangsgebied tussen zowel bebouwde omgeving (inclusief kassen) en Natura 2000, NNN als overige natuurlijke gebieden, bijvoorbeeld hekkenlandschappen.	
307.	0450	Gemeente Veenendaal	De gemeente adviseert aan te moedigen om in de op te stellen 'slootplannen' voor het ecologisch onderhouden en beheer van sloten ook bewerkingsvrije zones op te nemen. Afhankelijk van grondsoort, helling, windrichting zou deze zone 4 tot 10 meter kunnen bedragen. Wij zien graag dat voor alle watervoerende lichamen in het gehele gebied die hydrologisch invloed hebben op N2000 gebieden een bewerkingsvrije zone wordt ingesteld van bijvoorbeeld 10 m.	Bewerkingsvrije zones langs natuurvriendelijke oevers kunnen zeker bijdragen aan een hogere oppervlaktewaterkwaliteit. In het UPLG is opgenomen dat ecologisch beheer van sloten de standaard zou moeten zijn, als onderdeel van een 'goede landbouwpraktijk', om de KRW-doelen te kunnen halen. We zetten mede daarom via 'Maatregelpakket 1: Groenblauwe Linten en Scheggen en Boerensloten' provincie breed in op het vergroten van het areaal aan ecologisch beheerde sloten. We ondersteunen hiermee boeren die hun bedrijfsvoering natuurinclusiever willen maken in hun transitie. Voor veel van onze Natura 2000-gebieden is in dit stadium helaas nog onvoldoende duidelijk welke maatregelen precies nodig zijn om de hydrologische condities binnen de gebieden (zowel kwaliteit als kwantiteit) op orde te krijgen. Hier wordt momenteel onderzoek voorbereid of al uitgevoerd. De uitkomsten van deze onderzoeken zijn input voor de gebiedsprocessen. We kunnen deze gebruiken om de gelden uit de maatregelpakketten zo efficiënt mogelijk in te zetten om ook de oppervlaktewaterkwaliteit in de gebieden te verhogen. Bewerkingsvrije zones kunnen daarin uiteindelijk zeker een rol spelen maar dit zal op basis van een gebiedsgerichte systeemaanpak moeten blijken.

3.4.2 Natuurherstel in Natura 2000-gebieden

Zienswijzen op Natura 2000 algemeen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
308.	0080, 0084, 0112, 0146, 0216, 0269,	Particulieren, agrarische	Indieners vinden dat het UPLG te veel nadruk legt op de landbouw (en stikstof)	Bij het opstellen van de natuurdoelanalyses is per Natura 2000 onderzocht welke bedreigingen/risico's er zijn. Tegen al deze bedreigingen worden er

	0285, 0323, 0367, 0368, 0408, 0487, 0505, 0512, 0644, 0677, 0719, 0722, 0739, 0785, 0790, 0937, 0947, 0951, 0958, 0969, 0975, 1002, 1012, 1040, 1041, 1043, 1045, 1163, 1164, 1282, 1342, 1346, 1390, 1398, 1404, 1423, 1434, 1439, 1454, 1470, 1477, 1478, 1494, 1518, 1526, 1546, 1551, 1554, 1563, 1564, 1589, 1605, 1606, 1611, 1616, 1680, 1681, 1682, 1683, 1717, 1825	bedrijven, gemeente Oudewater, Gemeente Woerden, CDA Vijfheerenlanden, SGP fractie De Bilt, LTO Noord West Utrecht, LTO Noord	als drukfactor op Natura 2000-gebieden, ook andere factoren (zoals ganzen, NOx, industrie, woningbouw, verkeer, verdroging) zouden beter in beeld gebracht moeten worden inclusief bijbehorende normering en instrumentarium.	maatregelen genomen, waar dit UPLG op in gaat. Voor het waarborgen van natuurkwaliteit zijn zowel maatregelen binnen natuurgebieden nodig als in de omgeving. Voor systeemherstel is het van belang dat er ook maatregelen bij de bron worden genomen. De landbouwsector speelt een belangrijke rol op zowel het gebied van stikstofemissies als in gebruik en inrichting van percelen grenzend aan natuurgebieden. Het Rijk (en de EU) gaat primair over het nemen van maatregelen om de stikstof te reduceren vanuit de industrie en het verkeer. Het UPLG (en de NDA's) beschrijven ook de maatregelen die nodig zijn om andere drukfactoren tegen te gaan. Eén van deze drukfactoren is verdroging. In het ontwerp UPLG was niet duidelijk waar verdrogingsgevoelige natuur ligt en met welke prioriteit deze wordt aangepakt. In het UPLG is een kaart opgenomen met verdrogingsgevoelige natuur (N2000 en NNN) in paragraaf 3.3.3, met een verwijzing naar de kaart in paragraaf 3.6.3.
309.	0658	Agrarisch bedrijf	In meerdere gebieden is waterkwaliteit de drukfactor voor de natuur. Daar stikstofzones omheen leggen is niet eerlijk voor de boeren en gaat de natuur niet helpen.	Bij al onze natura 2000-gebieden zijn er meerdere drukfactoren geconstateerd, waarvoor er maatregelen nodig zijn. De stikstofzones worden ingesteld bij de gebieden waar het bijdraagt om onder de KDW te komen. Er worden andere maatregelen genomen om daar waar nodig de waterkwaliteit te verbeteren.
310.	0255, 0263, 0310, 0313, 0335, 0349, 0377, 0401, 0411, 0509, 0542, 0547, 0548, 0567, 0568, 0640, 0653, 0680, 0685, 0756, 0770,	Agrarische bedrijven, Ontwikkelwaar de BV, particulieren	Indiërs stellen dat uitbreiding van bos en Natura2000 meer predatoren aantrekt, en dat dit slecht is voor weidevogels.	Het wijzigen van de Natura 2000-begrenzing is een bevoegdheid van het Rijk en is met het UPLG niet aan de orde. De hoeveelheid aan predatoren hangt niet af van de aanwezigheid van Natura 2000-gebieden, maar of de omgeving een geschikt leefgebied is. Zo maakt het agrarische landschap en zelfs stedelijk gebied onderdeel uit van het leefgebied van vossen. Daarvan kan de predatiedruk van vossen ook worden verminderd door het landschap te vernatten. Ons natuurbeleid houdt rekening met predatiedruk van roofvogels

	0771, 0772, 0941, 1217, 1230, 1248, 1250, 1338, 1367, 1387, 1398, 1422, 1462, 1463, 1464, 1473, 1489, 1491, 1540, 1610			op weidevogels. Bosrealisatie vindt daarom meestal niet plaatst naast gebieden met hoge dichtheden van weidevogels.
311.	0563, 0724, 1218, 1363	Bouwman Westbroek B.V., particulier, agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat zowel Omgevingswet als Habitatrichtlijn vereisen dat natuurherstelmaatregelen wetenschappelijk onderbouwd moeten zijn en aantoonbaar bijdragen aan het behoud of herstel van de gunstige staat van instandhouding van relevante habitattypen en soorten, volgens het aanwijzingsbesluit. Aan deze eis van causaliteit moet worden voldaan. Zij stellen dat wanneer deze ontbreekt, de (gevolgen van) maatregelen niet op de individuele ondernemer verhaald kunnen worden.	De benodigde natuurherstelmaatregelen zijn wetenschappelijk onderbouwd in de desbetreffende natuurdoelanalyses. Deze zijn vervolgens onafhankelijk beoordeeld door de Ecologische Autoriteit. Van alle drukfactoren is stikstof een cruciale drukfactor voor heel veel Natura 2000-gebieden, waaronder de Utrechtse. Door een te hoge stikstofdepositie wordt de biodiversiteit aangetast en dreigen zowel beschermde habitattypen als leefgebieden van soorten te verdwijnen. Maatregelen die betrekking hebben op het reduceren van de stikstofuitstoot dragen wetenschappelijk onomstreden bij aan het herstel van Natura 2000-gebieden. Informatie over de instandhouding van de Natura 2000-gebieden en de natuurdoelanalyses en adviezen per Natura 2000-gebied zijn te vinden via de website: https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/natuur/natura-2000
312.	0034, 0049, 0231, 0233, 0234, 0235, 0237, 0356, 0359, 0361, 0441, 0713	Particulieren, Broekenbos Natuurbeheer	De plannen maken onvoldoende concreet hoe en wanneer de wettelijke stikstofdoelen worden gehaald en hoe Natura 2000-gebieden zo snel mogelijk in een gunstige staat van instandhouding worden gebracht. Deze doelen volgen uit de Wet stikstofreductie en natuurherstel en recente rechterlijke uitspraken en kunnen niet vrijblijvend worden geïnterpreteerd. Ik verzoek u deze	Voor de N2000-natuurgebieden worden beheerplannen opgesteld waarin aangegeven wordt welke passende maatregelen genomen worden om te werken aan natuurherstel. Provincie Utrecht is voortouwnemer van vijf beheerplannen, die nu geactualiseerd worden. De stikstof-maatregelen uit het UPLG, die geborgd worden in de Omgevingsverordening, zorgen voor reductie van de depositie. Andere maatregelen hebben tot doel de andere drukfactoren, zoals bijvoorbeeld hydrologie, connectiviteit en exoten, te verkleinen. Het geheel aan maatregelen wordt middels monitoring bijgehouden en eventueel bijgesteld. Informatie over de instandhouding van de Natura 2000-gebieden en de natuurdoelanalyses en adviezen per Natura 2000-gebied zijn te vinden via de website: https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/natuur/natura-2000

			doelen expliciet leidend te maken in beleid en uitvoering.	
313.	0221, 0743, 0745, 0748, 1333, 1345, 1688	Particulier, Siegfried en Christine Bentinck Stichting, stichting de Boom, Landgoed Kolland, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Amersfoort voor Vrijheid	Maatwerk voor natuurherstel Natura 2000 zou volgens indieners nadrukkelijker moeten worden uitgewerkt in de maatregelen binnen het UPLG.	Het UPLG is een kaderstellend document voor de uitvoeringsagenda's en gebiedsprocessen die hieruit volgen. Het maatwerk doen we in overleg met de grondeigenaren en betrokken organisaties.
314.	0484	Staatsbosbeheer	Naast aanpak van de drukfactoren vindt indiener het van belang om gelijktijdig in te zetten op de veerkracht van de natuur door deze (klimaat)robuust en adaptief te maken. Dit is een onderling versterkende aanpak.	Klimaatadaptatie wordt als opgave meegenomen in het UPLG om het landelijk gebied beter bestand te maken tegen de gevolgen van klimaatverandering zoals droogte, wateroverlast en bodemdaling. Het UPLG richt zich op het landelijke gebied. Onze algemene acties en doelen voor klimaatadaptatie, zowel voor landelijk gebied als stedelijk en bebouwd gebied, staan in het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie (2025-2028). Het algemene provinciale beleid voor klimaatadaptatie in relatie tot water en bodem staat in het Bodem en Waterprogramma (2022-2027) en voor natuur werkt de provincie dit nader uit in het Beleidsprogramma Natuur, ook is het opgenomen in de Ontwerp wijziging Omgevingsvisie provincie Utrecht.
315.	Ca 120 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, agrarische bedrijven, Agractie, Bouwman Westbroek BV, particulieren,	Volgens artikel 2 lid 3 van de Habitatrichtlijn moet bij maatregelen om te komen tot behoud en/of verbetering van de natuur in Natura 2000 gebieden rekening worden gehouden met economische, sociale en culturele en lokale belangen. Deze	Bij het treffen van instandhoudingsmaatregelen moet rekening worden gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. Hiervoor is er in het kader van het UPLG een sociaal economische impact analyse (SEIA) opgesteld. Daarbij is echter vereist dat voldaan wordt aan artikel 6 van de Habitatrichtlijn. Het bereiken van een gunstige staat van instandhouding mag niet worden

		Fedecom, Wolswinkel Mengvoeders, Broekenbos Natuurbeheer, Loonbedrijf Balvert, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, Amersfoort voor Vrijheid	gevolgen zijn volgens indieners niet in kaart gebracht en evenwichtig meegewogen.	bemoeilijkt. Gegeven dit kader is een zorgvuldige belangenafweging gemaakt die heeft geresulteerd in de maatregelen zoals opgenomen in het UPLG.
316.	0556, 0566, 0627, 0664, 0738, 0811, 0892, 0937, 1008, 1296	Particulieren, agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat voor een gemiddeld familiebedrijf in de landbouw een passende beoordeling een gecompliceerd en kostbaar traject is.	We begrijpen dat het opstellen van een passende beoordeling lastig kan zijn, maar vanuit natuurbescherming is het een wettelijk onderdeel van vergunningverlening. Daarmee kunnen eventuele negatieve effecten door activiteiten worden voorkomen.
317.	0764	LTO Noord afdeling Gelderse Vallei	Verzoek om juridisch toetsbare nulmetingen vast te stellen voor zowel de vergunningspositie van agrarische bedrijven als de staat van instandhouding van Natura 2000-gebieden, voordat normen juridisch worden verankerd.	Met het vastleggen van de aanwijsbesluiten Natura 2000 heeft Nederland de plicht om te voldoen aan de instandhoudingsdoelen van gebieden. Daarbij zijn we als provincie verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Een forse stikstofreductie is daarvoor noodzakelijk; dat geven ook de onafhankelijk getoetste natuurdoelanalyses aan. De aanwijsbesluiten zien wij daarom als o-situatie voor de gebieden. Voor het UPLG geldt dat de emissies van 2019 het o-punt vormen voor de reductiedoelen.
318.	0266	Wergroep Kromme Rijn corridor	Verzoek om de monitoring van de staat van Natura 2000-gebieden toe te voegen en daarbij de hydrologie in en rond die gebieden en het beheer van de gebieden vanaf het begin mee te nemen (dus niet alleen monitoring op stikstof)	Monitoring is een structureel en verplicht onderdeel van natuurbeleid dat continu indien nodig wordt verbeterd en uitgebreid. Monitoring van onze Natura 2000-gebieden is breder dan stikstof en omvat onder andere het meten van grondwaterstanden, soorten en de effecten van maatregelen.

319.	0954, 1606	Gemeente Oudewater, agrarisch bedrijf	Indieners verzoeken het college om consequenties te verbinden aan het niet goed beheren van Natura 2000 gebieden.	Er zijn consequenties verbonden aan het niet goed beheren van Natura 2000-gebieden. Echter, het juiste beheer is afhankelijk van een groot aantal factoren. We zien in toenemende mate dat beheer, ondanks inspanningen van de TBO's, niet (meer) toereikend is om de doelen te halen en om verslechtering te voorkomen. Directe en indirecte bemesting, tegennatuurlijke peilen en peilverlagingen in de omgeving bemoeilijken het beheer, dat mede als gevolg hiervan flink kostbaarder wordt.
320.	0915, 1003, 1556	Particulier, agrarische bedrijven	Voorstel om het beheer van N 2000 gebieden onafhankelijk te laten inventariseren, hoe het beheer er uit heeft gezien. Middels verklaringen van omwonenden en uiteraard niet de provincie of de terrein beherende organisatie zelf.	Het beheer van Natura 2000-gebieden is geëvalueerd door onafhankelijke adviesbureaus bij het opstellen van de natuurdoelanalyses die vervolgens zijn beoordeeld door de Ecologische Autoriteit. Ook vindt er een evaluatie van het beheer plaats bij evalueren en actualiseren van de Natura 2000-beheerplannen. Bij dit proces wordt ook de input van omwonenden meegenomen.
321.	0375, 0704, 1052	Waternet (in rol van drinkwaterbedrijf), particulieren	Indieners geven aan dat er ruimte nodig is voor maatwerk, waarbij terrein beherende organisaties de samenwerking met agrariërs aan kunnen blijven gaan voor het natuurbeheer, ook in habitatrichtlijngebied. Wanneer dit natuurbeheer niet meer door agrariërs uitgevoerd kan worden verwachten we dat beheerkosten onbetaalbaar kunnen worden.	Er blijft ruimte voor samenwerking met agrariërs voor natuurbeheer, ook in habitatrichtlijngebieden. De vorm van natuurbeheer moet daarbij bijdragen aan het bereiken van de aangewezen instandhoudingsdoelen.
322.	Ca 120 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, agrarische bedrijven, Agractie, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht,	Indieners stellen dat uitbreiding van Natura 2000 gebieden met gronden in als rondom Natura 2000 gebieden waarbij voor essentiële percelen onteigening niet uitgesloten is, landbouw op die gronden feitelijk onmogelijk maakt. Zij vinden dat een disproportioneel zware maatregel.	Wij begrijpen dat de omvorming van landbouwgrond naar natuur een ingrijpende maatregel is. Tegelijkertijd is de provincie gehouden aan de realisatie van de Natura 2000-doelstellingen, waardoor in en nabij Natura 2000-gebieden maatregelen nodig zijn. De essentiële percelen zijn percelen waarvan op basis van ecologische inzichten is bepaald dat deze essentieel zijn voor de realisatie van de Natura 2000-doelstellingen en het Natuurnetwerk Nederland. Dit zijn dus percelen waar functieverandering naar natuur nodig is. Daarbij is kritisch gekeken of percelen noodzakelijkerwijs moeten worden

		Loonbedrijf Balvert, Wolswinkel Mengvoeders, Broekenbos Natuurbeheer, Amersfoort voor Vrijheid		omgevormd naar natuur om de doelen te halen, of dat met andere maatregelen - zoals extensivering of het opzetten van het waterpeil - kan worden volstaan. Met het aanwijzen van percelen als essentieel wordt de begrenzing van het Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Een deel van de essentiële percelen ligt in Natura 2000 en heeft al sinds de aanwijzing van het Rijk dezelfde status.
323.	1329	Agrarisch bedrijf	Verzoek om nieuwe natuur niet dezelfde bescherming als N2000 te geven. Dat heeft volgens indiener desastreuze gevolgen.	De formele aanwijzing van Natura 2000-gebieden gebeurt door de Rijksoverheid volgens Europese richtlijnen. Provincies hebben niet de bevoegdheid om aan nieuwe gebieden dezelfde bescherming te geven.
324.	1106	Particulier	Verzoek om de N2000 gebieden te schrappen	De formele aanwijzing van Natura 2000-gebieden gebeurt door de Rijksoverheid volgens Europese richtlijnen. Provincies zijn niet bevoegd om deze status te wijzigen
325.	0132, 0529, 0937, 0989, 1838	Agrarische Natuurvereniging het Binnenveld, agrarische bedrijven, particulier	Bedrijven op de provinciegrens hebben te maken met verschillende maatregelen. Afstemming met buurprovincies op doelen, termijnen en maatregelen horen in het UPLG. Ook omdat maatregelen aan één kant van een provinciegrens impact hebben op een groter gebied.	De provincie Utrecht hecht aan een goede samenwerking met onze buurprovincies. Die samenwerking vindt vaak plaats in IPO (interprovinciaal overleg)-verband of samenwerkingsverbanden zoals Regio Foodvalley. Ook via gebiedsprocessen bestaat vaak een intensieve samenwerking met andere provincies. Afstemming met de buurprovincies hoe we de verschillende doelstellingen in gebieden gaan bereiken, is noodzakelijk en hebben voortdurend onze aandacht.
326.	0266	Werkgroep Kromme Rijnkorridor	Wij steunen de inzet zoals die in de tekstbox op p. 34 staat, maar zouden daarin graag een verwijzing naar de uitbreidingsdoelstellingen opnemen: "We nemen passende maatregelen om (verdere) verslechtering van de Natura 2000-gebieden te voorkomen en waar nodig herstel <u>en waar wettelijk vereist areaaluitbreiding</u> van de beschermde soorten en habitats te realiseren. De	Onder structurerend principe 10 is aangegeven dat het landgebruik in de omgeving van Natura 2000-gebieden vaak een belangrijk knelpunt is om in voldoende mate te kunnen borgen dat zicht blijft bestaan op het behalen van de instandhoudingsdoelen van de relevante habitats en doelsoorten in deze gebieden. Om deze reden realiseren wij overgangsgebieden rondom Natura 2000-gebieden. De benodigde omvang en inrichting kan variëren afhankelijk wat er nodig is voor natuurherstel.

			Natuurdoelanalyses (NDA's) en de beoordeling daarvan door de Ecologische Autoriteit zijn zwaarwegend en kaderstellend voor de te nemen maatregelen, zowel binnen als buiten de Natura 2000-gebieden."	
327.	0266	Wergroep Kromme Rijn	Verzoek aan het college om te expliciteren dat het college niet alleen procesverantwoordelijke is, maar indien nodig ook een instructie of aanwijzing (al dan niet als maatwerkvoorschrift) zal geven aan waterschappen of gemeenten ten aanzien van maatregelen of beleid dat nodig is voor Natura 2000-gebieden. Gaarne hiertoe de volgende passage aanpassen: "De voortouwnemer is verantwoordelijk voor het hele proces om tot een beheerplan te komen, inclusief aanspreekpunt voor de buitenwereld, <u>en om waar nodig een instructie, aanwijzing of maatwerkvoorschrift te geven aan gemeenten of waterschappen.</u> "	De voorgestelde toevoeging is onwenselijk, omdat dit maatwerk in de weg staat. De provincie voldoet aan haar wettelijke taken met inzet van haar instrumentarium.

Overgangsgebieden rondom Natura 2000

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
328.	0484, 1405	NMU, Staatsbosbeheer	Stel voor alle Utrechtse habitatrichtlijn gebieden een integrale overgangszone (water, stikstof, connectiviteit en vergroten areaal natuur) in, deze kan flexibel zijn (250 tot 1000 meter) afhankelijk van de drukfactoren.	We definiëren een overgangsgebied op basis van wat nodig is voor het behalen de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000-gebied. Dat verschilt per aspect (water, stikstof, connectiviteit, areaal natuur) en per gebied. Door eenzelfde (grotere) afstand in te stellen voor al deze aspecten, worden er ook onnodige beperkingen opgelegd.

329.	1602	Particulier	Stel een totaal verbod in voor kunstmest, Renure en pesticiden 400 meter rondom N2000 gebieden en NNN	Op dit moment is in het UPLG gekozen voor een stikstofzone van 250 meter. Dat houdt rekening met de deposities vanuit bronnen binnen die zone maar ook met de impact die de maatregel voor bedrijven heeft. Deze afmeting komt ook als meest zinvol naar voren als het gaat om het creëren van een geleidelijkere overgang van natuur naar agrarisch gekoppeld aan effectieve depositiereductie. Op dit moment zijn wij niet voornemens om de zone uit te breiden. Met betrekking tot pesticiden is het instellen van een zone op dit moment vanuit jurisprudentie niet mogelijk, omdat men nog onvoldoende kan onderbouwen welke afstand proportioneel en evenredig is. De Raad van State heeft vorig jaar wel een uitspraak gedaan die ertoe leidt dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot Natura 2000-gebieden vergunningsplichtig is. Wij zijn met het Rijk, andere provincies en de sector in gesprek over hoe dit beleidsmatig moet worden uitgewerkt.
330.	0582, 0607, 1140	Werkgroep landbouw VHL, agrarische bedrijven	Verzoek om beperkingen in overgangsgebieden (o.a. meststoffen en gewasbescherming) te vervangen door andere maatregelen en te onderzoeken of die juridisch kunnen worden geborgd.	Het UPLG leg geen beperking op voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in en rondom Natura 2000-gebieden, maar herhaalt recente jurisprudentie dat voor het gebruik ervan landelijk een (mogelijke) vergunningplicht geldt. Emissie reducerende maatregelen in de overgangsgebieden leveren de grootste depositiereductie op.
331.	1504	particulier	De indiener geeft aan dat er te veel onduidelijkheid heerst over de overgangsgebieden rondom N2000. Er worden forse maatregelen aangekondigd, maar op kaart 5 is de begrenzing nog niet compleet (overgangsgebieden m.b.t. hydrologie). Kaart 5 moet volledig zijn, met een uitleg van de exacte doelen en maatregelen per overgangsgebied, zodat iedereen weet waar hij of zij aan toe is. De indiener stelt voor om hiertoe een onafhankelijke taskforce aan te wijzen, die zwaarwegend advies kan	Het overgangsgebied wordt gedefinieerd als het gebied rondom een Natura 2000-gebied dat nodig is voor het behalen van de aangewezen instandhoudingsdoelen. Het gebruik en de inrichting zal hier integraal op moeten worden afgestemd, waarbij het kunnen halen van de instandhoudingsdoelen een belangrijke voorwaarde zal zijn. De omvang van het overgangsgebied verschilt per soort maatregel (stikstof, hydrologie, connectiviteit, vergroten natuurareaal), waarvan de overgangsgebieden voor hydrologie, connectiviteit en vergroten natuurareaal nog verder geconcretiseerd moeten worden op basis van onderzoek. De wijze waarop invulling gegeven wordt aan deze overgangsgebieden varieert ook per locatie. Dit betekent dat die gronden niet per definitie allemaal natuur moeten worden. De nadere uitwerking van de inrichting vindt plaats in de gebiedsprocessen.

			geven over integrale doelbenadering en duidelijke begrenzingen kan aangeven voor de overgangsgebieden. Deze taskforce zou ook een kostenbatenanalyse kunnen opstellen.	Ter verduidelijking is de kaart Natura 2000 + overgangsgebieden aangepast.
332.	0301	particulier	De overgangsgebieden zijn onvoldoende effectief.	Overgangsgebieden worden in het UPLG gedefinieerd als de zone rondom de Natura 2000-gebieden die nodig zijn om de instandhoudingsdoelen van de aangewezen soorten en habitats te halen. Daarbij wordt er een onderscheid gemaakt tussen de zone die nodig is voor hydrologisch herstel, connectiviteit, uitbreiding natuurareaal en stikstof (reductie veldemissies). Het klopt dat naast het instellen van een stikstofzone er meer nodig is voor de benodigde stikstofreductie: daarvoor dient de generieke aanpak, het aanvullende maatwerk reductie stalemissies en bijdragen van Rijk en andere provincies.
333.	0268, 0354, 0554, 0570, 1405	waterschap AGV, HDSR, waterschap Vallei en Veluwe, waterschap Rivierenland, NMU	De indiener vraagt om een goede uitwerking en onderbouwing van de te nemen maatregelen. Wij vragen aandacht voor het feit dat huidige hydrologische condities vaak voortvloeien uit een lange ontstaansgeschiedenis van de verschillende watersystemen en daarmee ook grenzen stellen. Technische maakbaarheid heeft beperkingen.	Uit de natuurdoelanalyses blijkt dat bij veel van de Natura 2000-gebieden het huidige hydrologische systeem onvoldoende bijdraagt aan het behalen van de aangewezen instandhoudingsdoelen. Hierdoor is er sprake van drukfactoren zoals verdroging en slechte waterkwaliteit. Al zijn de drukfactoren bekend, is er in veel gevallen meer onderzoek nodig om de benodigde maatregelen verder uit te werken. Hiervoor trekken we samen op met de waterschappen, ook in het kader van de actualisatie Natura 2000-beheerplannen.
334.	0268, 0354, 0554, 0570	waterschap AGV, HDSR, waterschap Vallei en Veluwe, waterschap Rivierenland	Hydrologische maatregelen ten behoeve van natuur kunnen gevolgen met zich meebrengen voor het huidige landgebruik. In situaties waar functieverandering om deze reden gewenst is, vraagt dat ruimtelijke borging in provinciale kaders.	Indien een functieverandering noodzakelijk is, zal de betreffende gemeente dit in het omgevingsplan moeten opnemen. De gemeente regelt in het omgevingsplan de evenwichtige toedeling van functies aan locaties.

335.	0266	werkgroep kromme rijncorridor	Wij stellen het op prijs dat u inzet op breder hydrologisch herstel buiten Natura 2000-gebieden, waaronder herstel van kwelstromen.	Dank u voor deze steunbetuiging
336.	0266	werkgroep kromme rijncorridor	We verzoeken het college om in deze tekst te expliciteren dat voor Natura 2000- gebieden waar uit de NDA en het EA-advies, dan wel door onderzoek, al is gebleken welke overgangsgebieden nodig zijn, die resultaten over te nemen in de Omgevingsvisie 2026. Hiervoor op p 35 van het UPLG de tekst in middelste alinea aanvullen.	Bij het detailniveau van de Omgevingsvisie past het niet om de overgangsgebieden tot in detail op te nemen op basis van de uitkomsten van NDA's of onderzoeken. In de Omgevingsvisie zijn de overgangsgebieden indicatief aangegeven. In het UPLG wordt ten onrechte op pagina 35 de indruk gewekt dat de overgangsgebieden bij de wijziging van de Omgevingsvisie preciezer zullen worden aangegeven. Deze zin wordt verwijderd uit het UPLG om niet de verkeerde indruk te wekken. Op de kaart overgangsgebieden in paragraaf 3.4.2 is op hoofdlijnen te zien voor welke Natura 2000-gebieden welke overgangsgebieden nodig zijn. Daarnaast wordt de inrichting van de overgangsgebieden ook onderdeel van de gebiedsprocessen.
337.	0266	werkgroep kromme rijncorridor	Het aantal genoemde hectaren op pagina 35-36 in alinea achter 'vergroten areaal natuur' moet i.p.v. 400 hectare 900 hectare zijn.	De 500 hectare die wordt genoemd in de NDA Kolland & Overlangbroek hoeft niet volledig natuur te worden, want aan de verbinding tussen de deelgebieden kan ook worden gewerkt via onder andere Groenblauwe Dooradering en extensiever agrarisch gebruik.

NDA's

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
338.	Ca 320 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Bouwman Westbroek BV, agrarische bedrijven, particulieren, De Coöperatie Boeren met Toekomst, gebiedscoöperatie het Binnenveld, LTO Noord afdeling	Het beleid rust volgens de indieners op onvoldoende ecologische en feitelijke onderbouwing (gegevens zijn verouderd of onjuist). De NDA's zijn door de Ecologische Autoriteit en Min LNV als onvoldoende beoordeeld; KDW wordt gehanteerd als een absoluut juridisch eindpunt i.p.v. als onderdeel van een bredere beoordeling. Dat is	De Ecologische Autoriteit heeft gekeken of de conclusies die in de meest recente NDA's worden getrokken, te begrijpen zijn en met de juiste wetenschappelijke informatie zijn onderbouwd. Als kennis ontbreekt in de NDA - bijvoorbeeld omdat gegevens nog niet beschikbaar of verouderd zijn - heeft de Ecologische Autoriteit bekeken of dan op de juiste manier met deze onzekerheden is omgegaan en hoe deze kennis alsnog kan worden opgehaald. De EA geeft nadrukkelijk aan dat de momenteel beschikbare gegevens voldoende richting geven voor het uitwerken van maatregelen die urgent moeten worden uitgevoerd. De

		Woerden, LTO Noord, Agrarische Jongeren Contacten Zuid West-Utrecht, gemeente Utrechtse Heuvelrug, gebiedscoöperatie het Binnenveld, eerste kamerfractie BBB, Coöperatie de Boeren met Toekomst, Loonbedrijf Balvert, Wolswinkel Mengvoerders, Kenniscirkel Landbouw West., Broekenbos Natuurbeheer, CDA Lopik, Alteline consultancy, Amersfoort voor Vrijheid	onrechtmatig. Een heldere probleemanalyse ontbreekt: het is niet duidelijk welk concreet probleem per gebied of habitatype wordt aangepakt. Transparante analyse tussen maatregelen en beoogd resultaat ontbreekt. Zonder dit causale verband kan de rechtmatigheid en proportionaliteit niet worden beoordeeld. Provincie Utrecht biedt geen inzicht in de staat van de natuur op de referentiedatum vs. de huidige toestand. Ook ontbreekt er een nulmeting ten tijde van de aanwijzing van de Natura 2000-gebieden.	EA deelt namelijk de conclusie dat verslechtering heeft plaatsgevonden of niet kan worden uitgesloten. Dat verplicht het bevoegde gezag om onmiddellijk passende maatregelen te nemen. Het is niet altijd mogelijk om met terugwerkende kracht een nulmeting te bepalen. Echter is op basis van de trend (meetreeksen) of de huidige abiotiek wel te bepalen of een gunstige staat van instandhouding wordt gehaald en wat er aanvullend nog nodig is.
339.	0296, 0375, 0446, 0651, 0888, 0937, 1052, 1109, 1270, 1280, 1435, 1456, 1479, 1517, 1524, 1593, 1671, 1695, 1733	Agrarische bedrijven, particulieren, LTO Noord afdeling Woerden, SSC, Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV)	NDA's zijn volgens indieners niet gebaseerd op metingen uit het veld maar op modelberekeningen.	Dit is feitelijk onjuist. Er is bij het totstandkomen van de NDA's ook gebruik gemaakt van informatie afkomstig uit veldmetingen en monitoring. Daarbij gaat het om metingen zoals grondwaterstanden, stikstofconcentraties, vegetatiekarteringen en soortmonitoring.
340.	1012	Agrarisch bedrijf	Indiener vraagt wie er zorgt voor het opstellen van de NDA's. Dat was WUR,	Provincies zijn vanuit de wet verplicht om natuurdoelanalyses op te stellen voor de gebieden waar zij voortouwnemer voor zijn. Provincie

			maar volgens indiener kennelijk nu de provincie. Indiener stelt de vraag in hoeverre de NDA's betrouwbaar zijn.	Utrecht heeft hiervoor de opdracht verleend aan twee onafhankelijke adviesbureaus. De natuurdoelanalyses zijn vervolgens door de Ecologische Autoriteit beoordeeld op hun wetenschappelijke onderbouwing en dus hun betrouwbaarheid. Bij enkele natuurdoelanalyses in Nederland is de WUR betrokken geweest bij het aanleveren van kennis en onderbouwing voor de staat van de natuur.
341.	0413, 0937, 0995, 1507	LTO, agrarische bedrijven	De NDA's moeten niet als juridisch toetsingskader gaan functioneren zonder wettelijke grondslag of duidelijke beoordelingsruimte.	De natuurdoelanalyses geven een zo compleet mogelijk beeld van alle drukfactoren voor de Natura 2000-gebieden. De Ecologische Autoriteit heeft de natuurdoelanalyses vervolgens getoetst op het correct omgaan met kennisleemtes en of de genomen conclusies voor verslechtering voldoende zijn onderbouwd. Als bevoegd gezag zijn wij verplicht om de benodigde aanvullende maatregelen te nemen nu verslechtering is geconstateerd of niet kan worden uitgesloten.
342.	0556, 0566, 0720, 0754, 0787, 0793, 0811, 0827, 0990, 1129, 1324, 1583, 1600, 1631	Agrarische bedrijven, Gebiedscoöperatie Binnenveld , IV Bouw & montage, particulieren	De staat van instandhouding van de natuur is volgens de rapportages aan de Europese Commissie veel beter dan in het UPLG. Europese rapportages voor N2000 laten zien dat staat van instandhouding deels stabiel of verbeterd is en dat stikstof niet de dominante drukfactor is. Verzoek dat UPLG aanhaakt bij de aan de Europese Commissie gemelde data.	Het UPLG baseert zich op de meest recente informatie over de staat van onze Natura 2000-gebieden in Utrecht, waaronder de natuurdoelanalyses (2023) en de adviezen van de Ecologische Autoriteit. Daarbij staat doelbereik in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden centraal. In zowel de natuurdoelanalyses als het UPLG komen ook de andere drukfactoren aan bod. Ook de VHR rapportage laat zien dat maar 6 van de 52 habitattypen op landelijk niveau zich in een gunstige staat bevindt.
343.	0408	Agrarisch bedrijf	Er vindt een herijking plaats van de NDA's om een goede nulmeting te hebben voor wat betreft de staat van de natuur. Zijn alle N2000 gebieden al van zo'n herijking voorzien en in hoeverre zijn de beheerplannen hiervoor ook opgesteld en/of aangepast?	De Ecologische Autoriteit heeft in 2023 de natuurdoelanalyses beoordeeld en geconstateerd dat er voldoende informatie beschikbaar is om uitspraken te doen over de staat van de natuur. De natuurdoelanalyses zullen uiteindelijk worden geactualiseerd op basis van nieuwe informatie uit bijvoorbeeld onderzoeken en na het uitvoeren van de voorgestelde maatregelen. Bij het actualiseren van de Natura 2000-beheerplannen wordt deze ook informatie meegenomen. Een belangrijke constatering uit de verschillende adviezen is dat systeemherstel nodig is voor een gunstige staat van instandhouding en

				het niet alleen met goed beheer binnen de gebieden in stand te houden is.

Gewasbeschermingsmiddelen rondom Natura 2000-gebieden

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
344.	0790, 1282, 1405, 1434, 1494, 1563	NMU, LTO Noord, agrarische bedrijven, particulier	Geef helderheid wanneer middelen worden uitgefaseerd/verboden	In het UPLG is ter informatie de laatste jurisprudentie benoemd met betrekking tot gewasbeschermingsmiddelen en Natura 2000. Meer informatie over wat de provincie doet om gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen is in de recente Statenbrief te vinden.
345.	0446, 0607, 0627, 0664, 0738, 0811, 0882, 0892, 1280, 1296, 1435, 1456, 1479, 1517, 1524, 1583, 1600, 1631, 1671, 1695, 1733	Agrarische bedrijven, SSC, Nederlandse Melkveehouder s Vakbond (NMV), particulieren	Voor inperking van gewasbescherming gaat het UPLG uit van de Drentse lelieteelt zaak in het natuurspoor. Daar was geen sprake van bestaand gebruik dat bij andere sectoren zoals fruit wel degelijk aan de orde kan zijn. Waar is de onderbouwing welke middelen van binnen en buiten de landbouw waar zijn gemeten. Na vele jaren van framen er geen duidelijk verband gevonden tussen Parkinson en gewasbescherming.	Wat betreft de mogelijke effecten van gewasbeschermingsmiddelen op Natura 2000, legt het UPLG geen inperking op. Het UPLG benoemt de conclusies uit de laatste jurisprudentie over het onderwerp. Er is steeds meer bekend over de negatieve effecten van gewasbeschermingsmiddelen op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden. Vanuit het wettelijke voorzorgsprincipe is het niet toegestaan om voor dergelijke activiteiten een vrijstelling op te nemen in de Natura 2000-beheerplannen. De gebruiker moet via een passende beoordeling aantonen dat er geen significante negatieve effecten zijn op het behalen van de instandhoudingsdoelen. Uit de passende beoordeling kan een mogelijke, zeer waarschijnlijke, vergunningplicht volgen. In paragraaf 3.4.2. wordt de volgende zin ter verduidelijking van het proces toegevoegd: We zijn in gesprek met andere provincies, het Rijk, sector- en milieuorganisaties over hoe we passend beleid en maatregelen hiervoor kunnen ontwikkelen die enerzijds recht doen aan de natuurwaarden en anderzijds agrariërs ook perspectief bieden.
346.	0221	gemeente Utrechtse Heuvelrug	Het is onduidelijk wat wordt verstaan onder significante nadelige effecten bij vergunningplicht voor gebruik chemische gewasbeschermingsmiddelen.	Significante nadelige effecten zijn effecten die het behalen van instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden in gevaar brengen. Er is sprake van significantie als een activiteit, zoals het gebruik van chemische gewasbescherming, kan leiden tot aantasting van de kwaliteit of de oppervlakte van habitattypes/leefgebieden of tot een afname van een populatie. Dit is verduidelijkt in het UPLG.

				De zin onder structurerend principe 9 is verduidelijkt: "In heel Nederland, waaronder provincie Utrecht geldt er een mogelijke vergunningplicht voor het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen voor bedrijven, vanwege het mogelijke effect ervan op instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden. Belangrijk daarbij is dat significante nadelige effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden via een passende beoordeling moeten worden uitgesloten".
347.	496	Natuurmonumenten	Natuurmonumenten mist aandacht voor de verspreiding van pesticiden via de lucht, die grote afstanden kunnen overbruggen, zoals blijkt uit recente metingen op de Marker Wadden, waar ondanks 7 kilometer afstand tot landbouwgebruik toch 37 verschillende pesticiden werden aangetroffen.	Gewasbeschermingsmiddelen kunnen zich inderdaad ook via de lucht verspreiden. We brengen schadelijke effecten van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op Natura 2000-gebieden in beeld. Samen met de telers werken we, in lijn met het coalitieakkoord en het beleid van de KRW-impuls, naar uitfasering van het gebruik van die schadelijke middelen. Daarnaast zetten we in op een helder landelijk beleid betreffende (de toelating van) gewasbeschermingsmiddelen.
348.	0882, 1129	Agrarische bedrijven	Nadelige gevolgen van gebruik van bestrijdingsmiddelen is onvoldoende door onderzoek aangetoond	Vanuit het voorzorgsprincipe is het aan de gebruiker om aan te tonen dat het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen geen negatieve effecten heeft op Natura 2000-gebieden. Omdat negatieve effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, is het aan de gebruiker om een passende beoordeling op te stellen waar mogelijk een vergunningplicht uit volgt.
349.	1378	Vereniging Mooi Wageningen	Gebruik neutrale term pesticiden of bestrijdingsmiddelen in plaats van producten en gebruikers van deze middelen. Door taalgebruik van de lobby over te nemen verbloemt de provincie de toxische effecten van deze middelen op natuur en gezondheid	De term gewasbeschermingsmiddelen is in wet- en regelgeving een meer duidelijk afgebakende term dan bestrijdingsmiddelen. Ook is de term gewasbeschermingsmiddelen beter bekend in de sector. Provincie Utrecht deelt het sentiment van de indiener niet dat met deze neutralere term de toxische effecten in het UPLG worden verbloemd. Het UPLG gaat nadrukkelijk in op welke (mogelijke) negatieve effecten er zijn op de natuur- en wateropgave.
350.	0259, 0269, 0547, 1282, 1355, 1528	CDA Vijfheerenlanden, Gemeente Vijfheerenlanden	Verzoek: Haal het verbod op gewasbeschermingsmiddelen binnen 250 meter van Natura 2000-gebieden uit het UPLG. Indieners vinden de	In het UPLG is geen sprake van een verbod op gewasbeschermingsmiddelen of een ingestelde zone waarin geen middelen mogen worden gebruikt. De Raad van State heeft vorig jaar wel een uitspraak gedaan die ertoe leidt dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot Natura 2000-

		n, agrarische bedrijven, particulieren	250-meterzone m.b.t. gewasbeschermingsmiddelen in de fruitteeltsector onterecht. Er zijn geen aanwijzingen dat fruitteelt zorgt voor teruggang in natuurkwaliteit in N2000-gebieden. Er is de afgelopen jaren veel vooruitgang geboekt. Sommige indieners geven aan: GS verwijst naar een uitspraak van de Raad van State over een lelieteler, maar die uitspraak verplicht niet tot het instellen van zo'n zone. De hoeveelheid middelen in de fruitteelt is bovendien veel lager dan in de lelieteelt waar de uitspraak over ging.	gebieden vergunningsplichtig is. Wij zijn met het Rijk, andere provincies en de sector in gesprek over hoe dit beleidsmatig moet worden uitgewerkt.
351.	0096	Agrarisch bedrijf	Een beperking op gewasbeschermingsmiddelen rondom de Natura 2000 gebieden is voor de indiener zeer ingrijpend.	In het UPLG is geen sprake van een verbod op gewasbeschermingsmiddelen of een ingestelde zone waarin geen middelen mogen worden gebruikt. De Raad van State heeft vorig jaar wel een uitspraak gedaan die ertoe leidt dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot Natura 2000-gebieden vergunningsplichtig is. Wij zijn met het Rijk, andere provincies en de sector in gesprek over hoe dit beleidsmatig moet worden uitgewerkt.
352.	0501	Agrarisch bedrijf	In het UPLG wordt er ook veel beschreven over gewasbeschermingsmiddelen. Wat mij echter opvalt is hoe Prorail het spoor onkruid vrij houdt. Er wordt gewoon glyfosaat gebruikt op stenen met naast het spoor over het algemeen sloten. Alles om en rond het spoor wordt dood gespoten. De landbouw doet enorm zijn best om het gebruik van chemische middelen terug te dringen. Hoe kunnen we de landbouw nu met strengere	Onkruid op en rond het spoor kan de veiligheid en betrouwbaarheid van het treinverkeer in gevaar brengen. Op schouwpaden belemmert hoge begroeiing de doorgang voor medewerkers, hulpdiensten en evacuaties. In het ballastbed tast onkruid de stabiliteit van het spoor aan, wat invloed heeft op de levensduur van de infrastructuur. ProRail moet dus onkruid bestrijden. Op sommige plekken maakt Prorail daarom nog gebruik van de chemische stof glyfosaat. ProRail heeft tot doel om chemische onkruidbestrijding geheel uit te faseren, vanwege de nadelige effecten op mens, dier en milieu. Daarom werkt Prorail aan een gefaseerde afbouw én test Prorail volop milieuvriendelijke alternatieven. Zij stoppen met chemische stoffen in 2028, op voorwaarde dat deze alternatieven geschikt blijken. ProRail is al gestopt met het gebruik van glyfosaat in de meest kwetsbare gebieden, zoals

			maatregelen belasten? Terwijl Prorail het complete spoor met chemische bestrijding onkruid vrij houdt?	waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden. Ook op de schouwpaden grenzend aan Natura 2000-gebieden is een verbod op het gebruik van glyfosaat ingevoerd. Dat gaat in bij iedere vernieuwing van het onderhoudscontract. De verwachting is dat in 2026 een volgende stap in de afbouw is gemaakt.
353.	0412, 0425, 0426, 0481, 0488, 0507, 0607, 0611, 0612, 0620, 0636, 0639, 0641, 0644, 0646, 0656, 0659, 0663, 0676, 0693, 0698, 0708, 0736, 0737, 0763, 0785, 0803, 0805, 0814, 0820, 0821, 0823, 0832, 0838, 0848, 0870, 0889, 0939, 0942, 0944, 0975, 0978, 0985, 1002, 1025, 1040, 1041, 1043, 1045, 1051, 1058, 1115, 1118, 1132, 1140, 1141, 1150, 1163, 1164, 1185, 1208, 1238, 1246, 1253, 1282, 1289, 1346, 1355, 1375, 1461, 1470, 1477, 1521, 1528, 1532, 1534, 1551, 1554, 1563, 1564, 1589, 1611, 1670, 1745	Particulieren, agrarische bedrijven, NFO, European Fruitserveise Board BV	Aangekondigde aanscherpingen rond Natura 2000-gebieden, zoals het vervallen van ontheffingen, zorgen voor grote onzekerheid bij fruittelers over afstanden, vergunningplichten en toekomstperspectief. Boomgaarden die al bestonden vóór de vaststelling van Natura 2000-gebieden zouden onder het overgangsrecht moeten vallen.	Het overgangsrecht speelde een grote rol toen gebieden als Natura 2000 werden aangewezen. Veel activiteiten werden gezien als bestaand gebruik en hoefden niet direct een vergunning aan te vragen. Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft echter duidelijk gemaakt dat overgangsrecht niet in strijd mag zijn met de Habitatrichtlijn. Ook bestaand gebruik kan significante negatieve effecten hebben op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden. Zulke rechtelijke uitspraken hebben tot gevolg dat bestaand gebruik en overgangsrecht steeds verder wordt beperkt. Het is bovendien erg lastig om aan te tonen dat activiteiten zoals het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, sinds de aanwijzing niet in hoeveelheden, frequentie of middelen zijn gewijzigd. Daarmee is geen sprake meer van bestaand gebruik. Het vervallen van vrijstellingen en de vergunningplicht voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zijn het gevolg van deze jurisprudentie. Dit zijn geen gevolgen van het UPLG. In het UPLG is dit benoemd ter informatie.

354.	0693	Agrarisch bedrijf	Het lijkt er op dat de provincie bang is voor rechterlijke uitspraken, terwijl het hier om een andere provincie, ander gebied, andere grondsoort gaat etc. Dat wil niet zeggen dat de uitspraak in Utrecht hetzelfde zal zijn. Is het niet beter de huidige ontheffing te repareren op de punten waar de ontheffing in Drenthe is gesneuveld i.p.v. wachten op een handhavingsverzoek?	In steeds meer onderzoeken komt naar voren dat gewasbeschermingsmiddelen negatieve gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Dit heeft geleid tot handhavingsverzoeken waarbij de rechter heeft geoordeeld dat die verzoeken niet zomaar kunnen worden afgewezen. Wij kunnen deze uitspraken als provincie niet negeren en naast ons neerleggen. Als bevoegd gezag zijn wij verplicht om verslechtering van onze Natura 2000-gebieden te voorkomen. Alleen als aangetoond kan worden dat de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen geen significant negatieve effecten heeft op de Natura 2000-gebieden, dan mogen de middelen worden gebruikt. Het is vanwege dit verslechtingsverbod en het voorzorgsbeginsel niet meer toegestaan om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op voorhand vrij te stellen van een vergunningplicht in Natura 2000-beheerplannen.
355.	0547, 0870, 1118, 1140, 1282, 1425, 1532	Agrarische bedrijven, particulier	Het niet mogen gebruiken van gewasbeschermingsmiddelen in de fruitteelt maakt dat er een kettingreactie van problemen ontstaat die direct invloed hebben op productie, kwaliteit, voedselveiligheid en economische haalbaarheid. Zonder gewasbeschermingsmiddelen kunnen ziekten en plagen zich razendsnel verspreiden.	In het UPLG is geen sprake van een verbod op gewasbeschermingsmiddelen of een ingestelde zone waarin geen middelen mogen worden gebruikt. De Raad van State heeft vorig jaar wel een uitspraak gedaan die ertoe leidt dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot Natura 2000-gebieden vergunningsplichtig is. Wij zijn met het Rijk, andere provincies en de sector in gesprek over hoe dit beleidsmatig moet worden uitgewerkt.
356.	0693, 0737	Agrarische bedrijven	Indieners stellen dat er Europees gezien al een ongelijk speelveld is op het gebied van regels voor middelengebruik en dat daarbovenop niet ook nog eens provinciale beperkingen moeten worden gelegd. Er wordt verwezen naar het Ctgb. De overheid heeft middelen al goedgekeurd die zij mogen gebruiken, dus waarom extra eisen?	Het toetsingskader van het Ctgb neemt effecten op instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden onvoldoende mee. De goedgekeurde middelen kunnen dus alsnog effecten hebben op soorten die in het kader van Natura 2000-gebieden moeten worden beschermd. De Raad van State heeft hierdoor vorig jaar geoordeeld dat de vrijstelling voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is komen te vervallen en dat hierdoor een vergunningsplicht geldt. Wij zijn met het Rijk, provincies en de sector in gesprek over hoe dit beleidsmatig moet worden uitgewerkt.

Natura 2000-gebied Binnenveld

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
357.	0694, 0757	Agrarische bedrijven	Indieners vragen om inzicht te bieden in de huidige ammoniakuitstoot van agrarische bedrijven in het Binnenveld én concrete reductie- & natuurdoelen die de provincie nastreeft, zodat er duidelijkheid en richting komt.	Emissieregistratie geeft inzicht in de ammoniakemissies van de landbouw in de provincie, al is het meest recente beeld een overzicht van 2-3 jaar geleden. Het reductiedoel staat duidelijk benoemd in het UPLG en bedraagt 46% t.o.v. basisjaar 2019. De natuurdoelen die nagestreefd worden liggen vastgelegd in de aanwijsbesluiten van de Natura 2000-gebieden. Dat is ook het uitgangspunt van de beheerplannen, de NDA's en het UPLG.
358.	0512, 1465	Agrarische bedrijven	Indieners stellen dat maatregelen rondom natuurinrichting en emissiereductie rond N2000-gebied De Hellen zinloos is zolang de rondweg oost erdoorheen gaat, er zware industrie is en een nieuwe woonwijk naast wordt gebouwd. Landbouw is minder schadelijk dan bouwen.	Uit de Natuurdoelanalyse en de gedane evaluatie Binnenveld, welke door de ecologische autoriteit is beoordeeld, blijkt dat spoedig systeemherstel van groot belang is. Dat kan gerealiseerd worden door maatregelen in en om het N2000-gebied te nemen. Daarbij dient, zoals indiener terecht aangeeft, breed gekeken te worden naar alle drukfactoren in en om de gebieden. Uit de analyses blijkt dat het grootste percentage van de stikstof die neerslaat op het Natura 2000-gebied afkomstig is uit de landbouw.
359.	0764, 1214, 1266	LTO Noord afdeling Gelderse Vallei, Regio Foodvalley, Stichting Mooi Binnenveld, agrarisch bedrijf	Indieners verzoeken om goede afstemming tussen de overheden aan weerszijde van De Grift. Een indiener stelt dat dit belangrijk is omdat er sprake is van één systeem, en er kansen liggen vanwege koppeling tussen natuurgebieden en connecties met zowel Heuvelrug als Veluwe. Indiener verzoekt om bestaande ecologische verbindingen te erkennen, zodat onnodige ruimtelijke claims op Utrechtse landbouwgrond worden voorkomen.	Er is inderdaad sprake van een provinciegrens overschrijdend systeem. Om die reden vindt er interprovinciale afstemming plaats met Gelderland en andere gebiedspartijen over de verbinding die dit systeem vormt tussen de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe.
360.	0711, 0764, 1214, 1324	LTO Noord afdeling Gelderse Vallei, gemeente Rhenen, Regio	Voer eerst een integrale ecologische onderbouwing uit vóór eventuele uitbreiding van natuur, inclusief: • actuele ecologische analyses inclusief hydrologisch onderzoek; • afronding van de actualisatie van beheerplannen; • onderzoek	Op basis van de natuurdoelanalyses en advies van de Ecologische Autoriteit wordt momenteel het beheerplan voor dit gebied opgesteld. Dit is een uitvoeringsprogramma, waarin onder andere hydrologische onderzoeksmaatregelen zijn opgenomen om te komen tot de juiste maatregelen ten behoeve van natuurherstel.

		Foodvalley, gebiedscoöperatie het Binnenveld	naar alternatieven in (agrarisch) landgebruik, oppervlakte, maar ook (bestaande) alternatieven buiten de provincie Utrecht	De uitgevoerde evaluatie voor het opstellen van het beheerplan geeft voldoende onderbouwing om aanvullende passende maatregelen op te nemen.
361.	0711	Gemeente Rhenen	Voor de oplossing van het probleem van de achteruitgang van het N2000 gebied 'de Hellen' wordt vooral naar de agrarische sector gekeken. Indiener ziet in het nader onderzoek graag terug wat de invloed is van de rondweg, de bouw van woningen, de ontwikkeling van bedrijventerreinen en de (bestaande) wateronttrekkingsactiviteiten op het hydrologisch systeem.	De achteruitgang is een gevolg van meerdere drukfactoren zoals de hoeveelheid stikstofdepositie, verdroging en gebrek aan connectiviteit beschreven in de natuurdoelanalyse (2023) en het evaluatierapport beheerplan (2026). In samenhang worden de verschillende drukfactoren onderzocht. In het hydrologische onderzoek worden alle vormen van landgebruik meegenomen.
362.	0450, 0711	Gemeente Veenendaal, gemeente Rhenen	Indiener noemen de aanwijzing van essentiële percelen natuur aan en de stikstofzone rondom natura 2000 Binnenveld. Deze ruimteclaims hebben invloed op het huidige agrarische gebruik en raken de verstedelijkingsopgave die we onderzoeken voor De Nieuwe Meent. Ze verzoeken om deze opgaven sterker in verband met elkaar te bezien, mogelijk dubbelgebruik te onderzoeken en om zo tot een integrale passende gebiedsinrichting te kunnen komen.	Om de natuurdoelen van het Natura 2000-gebied te gaan realiseren zijn de inrichting van de essentiële percelen nodig om de hydrologische condities voor het Natura 2000-gebied te versterken en de verbindingen tussen de verschillende natuurgebieden te realiseren. Mogelijkheden om dat te combineren met agrarisch gebruik en verstedelijking kan een onderdeel zijn van de inrichtingsmogelijkheden die in overleg met de grondeigenaren en betrokken organisaties nader wordt ingevuld.

Natura 2000-gebied Botshol

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
363.	496	Natuurmonumenten	In Natura 2000-gebieden zoals Botshol is het natuurbeheer al maximaal geoptimaliseerd, zoals ook de Ecologische Autoriteit bevestigt. Verdere verbetering ligt buiten het gebied zelf en vraagt maatregelen in de omgeving. Het	In bijlage IV van het UPLG wordt de natuurherstelopgave per Natura 2000-gebied uitgebreider toegelicht. De grootste drukfactoren voor Botshol zijn het functioneren van het huidige hydrologische systeem en de hoge stikstofdepositie. De nadruk om te komen tot natuurherstel ligt bij het nemen van bron- en systeemherstelmaatregelen.

			UPLG benoemt dit onvoldoende en beschrijft de natuurherstelopgaven veel minder gedetailleerd dan bijvoorbeeld de KRW-opgaven.	
364.	0728	Agrarisch bedrijf	Wat gaat een bemestingsvrije bufferzone helpen bij het veenmosrietland, waar het beheer niet helemaal op orde is om het te beschermen? Hoe gaat PU om met de agrarische bedrijven in Noord-Holland (noordzijde Botshol)?	Het instellen van een stikstofzone helpt met het reduceren van stikstof dat neerslaat op stikstofgevoelige natuur zoals veenmosrietland. We zien in toenemende mate dat beheer, ondanks inspanningen van de TBO's, niet (meer) toereikend is om de doelen te halen en om verslechtering te voorkomen. Bemesting van percelen, met name in de eerste 250 meter, draagt bij aan de hoeveelheid stikstof die neerslaat op de natuur. Zulke activiteiten bemoeilijken het beheer, dat mede als gevolg hiervan kostbaarder wordt. De Ecologische Autoriteit stelt dat ondanks maximale inzet van beheermaatregelen de kwaliteit van de natuur in Botshol achteruit blijft gaan. Met het UPLG doen wij onze proportionele bijdrage aan stikstofreductie. Er ligt ook een opgave bij (agrarische bedrijven in) provincie Noord-Holland om een proportionele bijdrage te leveren aan het verminderen van de stikstof die neerslaat op Botshol
365.	1169, 1760	Agrarische bedrijven	Indieners stellen dat er te veel nadruk ligt op stikstof, terwijl andere drukfactoren belangrijker zijn. Voor Botshol wordt o.a. hydrologie, droogte, waterkwaliteit, predatoren, klimaatverandering, wegen en schiphof genoemd. Bij Oostelijke Vechtplassen / Botshol is de KDW 1700 mol, dus voor 95% van de habitats is er geen probleem.	Als bevoegd gezag is provincie Utrecht verplicht om verslechtering van alle aangewezen natuurwaarden te voorkomen en de bijbehorende instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden te halen. In bijlage 5 van het UPLG worden per Natura 2000-gebied in Utrecht de belangrijkste drukfactoren toegelicht, gebaseerd op de uitkomsten van de natuurdoelanalyses en de adviezen van de Ecologische Autoriteit. In zowel Oostelijke Vechtplassen en Botshol komt het habitatype Veenmosrietlanden voor dat een KDW van 500 mol kent. Dat betekent dat er nog een aanzienlijke opgave ligt om stikstof te reduceren. De bijdrage van andere stikstofbronnen is in te zien op AERIUS Monitor. Ook worden er in de gebieden zelf de NH ₃ + en NO _x -concentraties gemeten.
366.	0937	Agrarisch bedrijf	Indiener vraagt aandacht voor de drukfactor water bij Botshol. Botshol ligt zo'n 2 meter onder NAP, Groot Mijdrecht zo'n 6 meter onder NAP. Toch wordt daar het	Het huidige hydrologische systeem vormt een belangrijke drukfactor voor Botshol. In bijlage 5 van het UPLG wordt deze conclusie, afkomstig uit de natuurdoelanalyse (NDA) en het advies van de Ecologische Autoriteit (EA), verder toegelicht. Door het hoogteverschil zijgt er nu veel water vanuit Botshol weg naar lageregelegen polders zoals Groot Mijdrecht, waardoor gebiedsvreemd water moet worden ingelaten.

			waterpeil omhoog gebracht. Risico op wegzijging naar Groot Mijdrecht.	Hierdoor is het lastig om de juiste waterkwaliteit in Botshol te behouden. Het peil opzetten in omliggende polders zou wegzijging vanuit Botshol kunnen verminderen, waardoor er minder gebiedsvreemd water hoeft te worden ingelaten. Zowel alternatieven voor het inlaatwater, andere maatregelen om de waterkwaliteit en hydrologie in het gebied te verbeteren, als de mate van peilopzet in de omgeving maken onderdeel uit van het aanvullende onderzoek dat zal worden uitgevoerd voor het hydrologische herstel van Botshol.

Natura 2000-gebied Eemmeer en Gooimeer Zuidoever

Geen zienswijzen.

Natura 2000-gebied Kolland & Overlangbroek

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
367.	0717, 0894, 0954, 1003, 1392	Particulieren, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat veel doelen in N2000-gebieden worden niet gehaald door slecht natuurbeheer. Specifiek over Kolland & Overlangbroek wordt het gebruik van grote machines en minder frequent onderhoud genoemd. Het gebied gaat achteruit. Luister naar de boeren die het gebied door en door kennen.	Natuurherstel en doelbereik voor onze Natura 2000-gebieden is afhankelijk van een groot aantal drukfactoren die vaak een onderling versterkend effect hebben. We zien in toenemende mate dat beheer, ondanks inspanningen van de TBO's, niet toereikend is om de doelen te halen en om verslechtering te voorkomen. Directe en indirecte bemesting, tegennatuurlijke peilen en peilverlagingen bemoeilijken het beheer, dat mede als gevolg hiervan flink kostbaarder wordt. Via zowel de Natura 2000-beheerplannen als via het UPLG nemen we maatregelen om alle drukfactoren tegen te gaan. Daar vallen ook het verbeteren van het beheer als het nemen van systeemherstelmaatregelen in en rondom de Natura 2000-gebieden onder.
368.	0266	Werkgroep Kromme Rijn corridor	Indiener verzoekt het college om de voor Kolland & Overlangbroek benodigde maatregelen integraal op te nemen in het UPLG en die buiten een eventuele gebiedsaanpak voor het Langbroekerweteringgebied te houden.	De benodigde systeemherstelmaatregelen vormen de kaders waarbinnen de gebiedsprocessen zullen plaatsvinden. Het in beeld brengen van de effecten op bijvoorbeeld landbouw, waterveiligheid en infrastructuur is onderdeel van goed bestuur en zorgvuldige besluitvorming.

369.	0111, 0266	werkgroep Kromme Rijnkorridor, Vereniging Natuur en Milieu / IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Indieners vermoeden dat het UPLG onvoldoende herstel biedt voor het Natura 2000-gebied Kolland en Overlangbroek en dat er te laat wordt gehandeld. Een indiener noemt dat het afbouwpad stikstofbelasting te laat, te beperkt en onvoldoende geborgd is om het additionaliteitsvereiste mee af te dekken. Een andere indiener verzoekt het college om voor alle delen van Natura 2000-gebied Kolland & Overlangbroek alsnog een overgangszone voor stikstof op te nemen in het UPLG en aan te wijzen in de Omgevingsverordening 2026.	In UPLG kiezen wij er voor om géén stikstofreductiezone in te stellen rondom Kolland & Overlangbroek omdat op basis van vastgesteld landelijke beleid en voorgestelde generieke stikstofmaatregelen in het UPLG de depositie reductie zal leiden tot een significante daling tot onder de geldende KDW. Met aanvullende gebiedspecifieke ontwikkelingen in de omgeving zoals de kavelruil zal ook hier de depositie nog verder dalen. Daarmee zeggen we niet dat de natuur in een gunstige staat is of al gaat komen. Daarvoor zijn zeker nog maatregelen nodig om de andere drukfactoren tegen te gaan. Dit wordt benoemd in het Natura 2000-beheerplan. Onderdeel van de voorgestelde maatregelen is het verbinden van de deelgebieden (connectiviteit en robuustheid natuur) en het nemen van hydrologische maatregelen.
370.	0266	werkgroep Kromme Rijnkorridor	We verzoeken het college om het hydrologisch overgangsgebied, zoals blijkt uit het rapport van Sweco op te nemen op kaart 5.	Uit het rapport van Sweco komen verschillende scenario's voor hydrologisch herstel naar voren, waarvan de keuze bepalend is voor de exacte omvang van het hydrologische overgangsgebied. Omdat de exacte omvang nog niet vaststaat, is ervoor gekozen om via een ster op kaart 7 aan te geven dat er een hydrologisch overgangsgebied nodig is.
371.	0111	Vereniging Natuur en Milieu / IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	De indiener vindt dat het UPLG onterecht geen stikstofzone instelt rond dit Natura 2000-gebied Kolland & Overlangbroek. Het plan gaat ervan uit dat de KDW in 2030 wordt overschreden, maar dit is onzeker en onderwerp van een lopende rechtszaak. Volgens recente wetenschappelijke inzichten ligt de werkelijke KDW waarschijnlijk lager (10–15 kg N/ha/jaar), waardoor het gebied nog steeds te veel stikstof krijgt. De natuur verslechtert nog steeds, wat volgens de indiener bewijst dat de KDW niet echt wordt gehaald. Het vertrouwen op toekomstige hydrologische maatregelen noemt men riskant	Het aangevoerde punt is tevens onderdeel van een lopende gerechtelijke procedure. Gelet hierop achten wij het niet passend om hier inhoudelijk op vooruit te lopen.

			en onvoldoende, omdat stikstof blijft neerslaan zolang er geen harde reductie plaatsvindt. De indiener pleit daarom voor het instellen van een stikstofzone uit voorzorg en vindt dat herstelmaatregelen niet mogen worden uitgesteld.	
372.	1580	Agrarisch bedrijf	De overgangsgebieden voor 'vergroten natuurareaal' en 'connectiviteit' staan onduidelijk op de kaart. Het UPLG en Omgevingsverordening dienen opnieuw met duidelijke kaarten en volledige informatie ter inzage te worden gelegd.	De verschillende deelgebieden van het Natura 2000-gebied Kolland & Overlangbroek zijn versnipperd en met relatief veel oppervlak grenzend aan gebruik dat andere eisen stelt aan de inrichting. De kwaliteit van het Natura 2000-gebied kan worden versterkt door de samenhang te versterken en de scherpe overgang tussen natuurpercelen en omliggende percelen te verzachten. Ook zijn enkele natuurpercelen te klein in omvang voor een robuust boscysteem. Dit leidt ertoe dat we op een aantal percelen het bosareaal vergroten. Voor het versterken van de samenhang en de verbinding tussen de percelen kan naast bos ook ingezet worden op Groenblauwe Dooradering (GBDA), natuurgraslanden en agrarisch natuurbeheer. Hiervoor gaan we samen in gesprek met het gebied dat op termijn kan leiden tot een concretere versie van de kaart.
373.	1580	Agrarisch bedrijf	Het hydrologisch overgangsgebied veroorzaakt enorme schade voor landbouwbedrijven, de onderbouwing mist en eenzijdige, onjuiste gegevens en rapporten zijn gebruikt. Daarom dient het hydrologisch overgangsgebied op landbouwgrond te worden geschrapt.	Vanuit de Habitatrichtlijn is het een verplichting om de hydrologie op orde te hebben van een Natura 2000-gebied. In het UPLG definiëren we een overgangsgebied als de zone rondom Natura 2000-gebied dat nodig is voor het halen van de aangewezen instandhoudingsdoelen. Op basis van onderzoeken en metingen kunnen we bij Kolland & Overlangbroek concluderen dat het huidige hydrologische systeem onvoldoende bijdraagt aan de kwaliteitseisen van het Natura 2000-gebied. Grondwaterstanden zakken in de zomer te ver uit, in de winter is er sprake van onvoldoende afvoer van regenwater en het kwel komt onvoldoende tot in de wortelzone in de natuurpercelen. Lokale aanpassingen hebben dit onvoldoende kunnen verhelpen. De benodigde systeemherstelmaatregelen worden komende periode verder uitgewerkt, evenals de effecten op het huidige gebruik.

374.	o266	Wergroep Kromme Rijn	Verzoek aan het college om in het UPLG expliciet te vermelden dat het Natura 2000-gebied Kolland & Overlangbroek op een realistische termijn zal worden hersteld als essenhakhout en dat de aanplant van andere boomsoorten een tijdelijke overlevingsmaatregel is tot die tijd, of indien niet, dat het zal worden omgevormd tot Elzenzegge-Elzenbroek.	De ontwikkelingsstrategie en -visie van het Natura 2000-gebied Kolland & Overlangbroek zal verder worden uitgewerkt in het Natura 2000-beheerplan van het gebied. Vanwege de essentaksterfte is inboeten met andere habitateigen boomsoorten noodzakelijk om het habitattypen en de epifytische mossenflora te behouden, conform het aanwijzingsbesluit. Daarbij blijft het bostype Vogelkers-essenbos en/of Elzenzegge-Elzenbroek het doel.
375.	o266	Wergroep Kromme Rijn	De benodigde hectaren voor connectiviteit, zoals ook aangegeven in de NDA, zijn nu niet op de kaarten opgenomen. Indien er verzoek om dit in kaart 5 (overgangsgebieden) en kaart 8 (essentiële percelen) en in de Omgevingsverordening op te nemen.	De 500 hectare die in de NDA Kolland & Overlangbroek wordt genoemd voor connectiviteit hoeft niet volledig natuur te worden, want aan de verbinding tussen de deelgebieden kan ook worden gewerkt via onder andere Groenblauwe Dooradering en extensiever agrarisch gebruik. Daarmee komt het niet op de kaart van essentiële percelen te staan. Op de kaart van overgangsgebieden staat aangegeven dat er voor Kolland en Overlangbroek een overgangsgebied voor connectiviteit nodig is.
376.	o683	Gemeente Wijk bij Duurstede	Verzoek om beheerdoelen, verantwoordelijkheden, financiering en monitoring expliciet te verankeren in UPLG voor Kolland & Overlangbroek. Dagelijks beheer moet financieel en organisatorisch op orde zijn en toezicht en handhaving hierop moet worden uitgevoerd. Dat vergroot niet alleen ecologische doelen, maar ook begrip en draagvlak in omgeving.	De instandhoudingsdoelen zijn door het Rijk formeel vastgesteld via het aanwijzingsbesluit. Gedeputeerde Staten stelt via het Natura 2000-beheerplan de maatregelen vast om deze doelen te halen. Voor het reguliere beheer ontvangen terreinbeheerders vanuit SNL subsidie. Wij erkennen de constatering dat deze subsidie onder de huidige omstandigheden niet voldoende is om de kwaliteit van het Natura 2000-gebied te behouden. Voor de korte termijn stellen wij aanvullende middelen beschikbaar via het UPLG (maatregelpakket 4) en Programma Natuur fase 2. Wij zijn in IPO-verband met het Rijk in gesprek om het financiële tekort ook voor het beheer op de lange termijn te kunnen dichten.

Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen

377.	0046, 0509, 1491, 1680, 1681, 1682, 1683	Agrarische bedrijven, particulieren	Er is afstemming nodig voor het N2000 gebied Lingegebied en omgeving met aangrenzende provincies (Gelderland en Zuid Holland) over gestelde natuurdoelen en natuurambities, planvorming en regelingen en consequenties van de regelingen voor bedrijven met percelen in meerdere provincies.	De provincie Utrecht hecht aan een goede samenwerking met onze buurprovincies. Die samenwerking vindt vaak plaats in IPO (interprovinciaal overleg)-verband of samenwerkingsverbanden zoals Regio Foodvalley. Ook via gebiedsprocessen bestaat vaak een intensieve samenwerking met andere provincies. Afstemming met de buurprovincies hoe we de verschillende doelstellingen in gebieden gaan bereiken, is noodzakelijk en hebben voortdurend onze aandacht. Ook voor de stikstofmaatregelen uit het UPLG is er afstemming geweest met de provincies Zuid-Holland en Gelderland.
378.	0096	Agrarisch bedrijf	Voor dit N2000-gebied is maar een beperkt beeld van de stand van zaken van de instandhoudingsdoelen. Het is onzorgvuldig om hier maatregelen op te baseren.	De natuurdoelanalyse (NDA) voor dit gebied, behandelt een breed scala aan drukfactoren. Voor een aantal drukfactoren is nog nader onderzoek nodig, waarna hier passende maatregelen uit volgen. Op basis van de NDA's blijkt dat de depositie van stikstof op het gebied te hoog is. Met de stikstofmaatregelen uit het UPLG beoogt de provincie een proportionele bijdrage te leveren aan het verminderen van de stikstofdepositie op dit gebied.
379.	0300, 0330, 0685	Agrarisch bedrijf, particulieren	Een geringe vermindering van de stikstofdepositie uit de directe omgeving van een hoog dynamisch en voedselrijk gebied als Diefdijk-Zuid, zal nauwelijks tot geen invloed hebben op de biodiversiteit in het Natura 2000 gebied. Het geringe positieve effect staat bovendien in geen verhouding tot de gevolgen voor de agrarische (gebruiks)waarde in die zone.	Op basis van de Natuurdoelanalyse (NDA) en recente depositiegegevens is de depositie op het gebied blijvend te hoog. Dit geldt voor meerdere habitattypen, waaronder Glanshaverhooilanden en Vossenstaarthooilanden die langs de Diefdijk liggen. In de NDA valt te lezen dat deze overschrijding naar verwachting nadelig is voor de kwaliteit van stikstofgevoelige habitattypen. Dit verplicht de provincie Utrecht ertoe om passende maatregelen te treffen. Met de stikstofmaatregelen uit het UPLG beoogt de provincie een proportionele bijdrage te leveren aan het verminderen van de stikstofdepositie op dit gebied.
380.	0151, 0262, 0636, 0639, 0685	Particulier, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat er geen aantoonbare verslechtering is in het gebied, maar er toch strenge beperkingen worden opgelegd. Een indiener wijst ook op recente data (Aeriusupdate oktober 2025) die laat zien dat de KDW voor het Lingegebied & Diefdijk-Zuid er goed voor staan (66,3% van de doelen	Voor het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-zuid is door provincie Zuid-Holland een natuurdoelanalyse (NDA) opgesteld die vervolgens onafhankelijk is beoordeeld door de Ecologische Autoriteit (EA). De EA concludeert dat (verdere) verslechtering van de in de NDA behandelde habitattypen niet kan worden uitgesloten. De bevoegde gezagen zijn vanuit het voorzorgsprincipe verplicht passende maatregelen te nemen om verslechtering te voorkomen. In AERIUS

			wordt behaald in 2025). In de prognose richting 2035 wordt zelfs ruim 90% gehaald. Ver boven het gesteld landelijke beleid van 74% in 2035.	Monitor is te zien dat de KDW van een aantal habitattypen ook in 2030 nog wordt overschreden en dat verslechtering door stikstof hierdoor niet kan worden uitgesloten.
381.	0300	Particulier	De natuurwaarde van het Natura2000-gebied Diefdijk wordt veroorzaakt door al tientallen jaren ontbrekend noodzakelijke beheer, en niet door de inwaai van stikstof van de omringende landbouwpercelen.	Naast stikstof zijn er zeker ook andere drukfactoren die doelbereik voor dit Natura 2000-gebied in de weg staan. Intensivering van beheer in het gebied heeft ook bij ons de aandacht. In het kader van het Programma Natuur gaan we in de komende zes jaar met de terreinbeheerder aan de slag om het beheer in het gebied verder te optimaliseren en te intensiveren. Er zal onder andere vaker gemaaid worden en we zullen strooisel en verruiging gaan verwijderen. Dit ontslaat ons echter niet van de plicht om ook de te hoge stikstofdepositie aan te pakken
382.	0300	Particulier	Het instellen van een 250 meter zone met een op natuur aangepast peilbeheer (verhoogd winterpeil t.o.v. het zomerpeil) rondom Diefdijk-Zuid (geldt niet voor andere Natura2000-gebieden) resulteert in verminderde uitstoot broeikasgassen. Bij een verhoging van het winterpeil met 30 a 35 cm zal er nog steeds voldoende drooglegging zijn voor normaal agrarisch gebruik.	Op dit moment voeren we een hydrologisch onderzoek uit om meer duidelijkheid te krijgen over de rol van het vigerende peilbeheer op de staat van de natuur in het gebied. Hier zullen naar verwachting maatregelen uit voortkomen waarmee we in de komende jaren aan de slag gaan. Dit gebeurt binnen het kader van het Natura 2000-beheerplan voor dit gebied.
383.	1140, 1282	Agrarische bedrijven	Indieners stellen dat het verhogen van de waterstand fataal is voor de langjarige fruitteelt. Het kan leiden tot natschade in boomgaarden en beperking bedrijfsvoering.	Mocht blijken dat voor het behalen van de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000-gebied het waterpeil via een peilbesluit moet worden verhoogd in het hydrologische overgangsgebied, kan dat van invloed zijn op het huidige gebruik en inrichting van dergelijke percelen. In zulke gevallen zal onderzocht worden of nadelige effecten op het huidige gebruik gemitigeerd kunnen worden of dat eventuele natschade gecompenseerd moet worden.
384.	0300	Particulier	Indiener stelt dat voor de functieverandering van sommige essentiële percelen natuur een eenvoudige kavelruil met hooguit 6-7 deelnemers nodig is. Hierbij kan ook het Natura2000-gebied Diefdijk Zuid	Wij danken u voor uw suggesties betreffende een maatwerkaanpak voor realisatie van de NNN en Natura 2000-doelstellingen. Deze kunnen worden ingebracht bij de gebiedsprocessen die volgen uit het UPLG

			ondergebracht worden bij het Utrechts Landschap, wat kostenefficiënt is. De provincie zou ruilgrond kunnen verwerven ter compensatie van de eigenaren van essentiële percelen.	
385.	0300	Particulier	Om de natuurwaarden binnen de 250 meter zone te optimaliseren is vermindering van de bemesting nodig. Dit heeft echter grote financiële gevolgen voor de agrariërs in deze zone. Indiener stelt daarom voor om als instrumentarium in te stellen: 1. ANLb-2026-2028 beheerpakketten van het Agrarisch collectief Alblasserwaard/Vijfheerenlanden; hierbij is een overeenkomst van 12 , maar beter van 20 jaar of langer, gewenst. 2. SKNL subsidie voor afwaardering en beheer. Hierbij moeten de betreffende percelen worden toegevoegd aan het NNN.	Het UPLG en de ontwerp wijziging Omgevingsverordening stelt voor de 250 meter zone (stikstofreductiezone) een norm (een maximum) aan de hoeveelheid dierlijke mest die via uitrijden mag worden aangewend. En een verbod voor de toepassing van kunstmest. Voorgestelde instrumenten zijn op basis van vrijwilligheid en vormen geen geborgd alternatief voor de beperking van de stikstofzonerings. Wel kunnen verschillende subsidiemogelijkheden perspectief bieden voor het gebruik van percelen die vallen binnen de stikstofzonerings.
386.	0300	Particulier	Indiener is eigenaar en beheerder van percelen (kadastrale nummers worden genoemd) in 250 meter zone van Natura2000-gebied Diefdijk Zuid. Hier is de op de natuur afgestemde peilbeheer en aanvullend beheer graslanden (ANLb) al gerealiseerd. Indiener stelt zijn percelen ter beschikking voor monitoring van de effecten van deze maatregelen.	Wij danken u voor uw suggesties betreffende de monitoring van een maatwerkaanpak voor realisatie van de NNN en Natura 2000-doelstellingen. Deze kunnen worden ingebracht bij de gebiedsprocessen die volgen uit het UPLG.
387.	0485, 0661	Particulier, agrarisch bedrijf	De zone van 250 meter waar geen kunstmest en minder bemest mag worden omdat er misschien plantje last heeft, geldt dit dan ook voor het verkeer op b.v de diefdijk en wordt de A2 wat er dwars door heen gaat, worden	Met de stikstofmaatregelen die beschreven staan in het UPLG beoogt de provincie een proportionele bijdrage te leveren aan het oplossen van het stikstofprobleem. Daarbij richten wij ons tot de landbouw omdat wij de bevoegdheid hebben om deze sector op dit vlak te reguleren, en omdat deze sector verreweg het grootste aandeel heeft in de stikstofdepositie.

			die dan afgesloten voor het verkeer want daar zal de natuur ook wel niet beter van worden van al die auto's.	We kijken nadrukkelijk naar andere partijen, waaronder het Rijk, om ook reducties te bewerkstelligen in andere sectoren met een significant aandeel in de stikstofdepositie. Dit gaat ook om sectoren als mobiliteit en industrie.
388.	0046	Particulier	De emissie van recreatievaart over de Linge hebben een grotere belasting op het natura 2000-gebied dan de 250 m stikstofzone.	Op basis van de gegevens uit AERIUS-Monitor draagt de landbouw voor meer dan 50% bij aan de stikstofdepositie op dit gebied. De totale bijdrage van alle vormen van mobiliteit (auto's, schepen etc.) is ca. 11%. Daarbij is de provincie niet het bevoegd gezag voor het vaarverkeer op de Linge. Dit is het Waterschap Rivierenland.
389.	0824	Agrarisch bedrijf	Indiener deelt de zorg dat door aankoop of onteigening van percelen om Natura2000-gebied uit te breiden de bufferzone verder richting het bedrijf zal opschuiven.	De provincies Utrecht, Gelderland en Zuid-Holland streven dezelfde instandhoudingsdoelen na voor het Natura 2000-gebied Lingegebied en Diefdijk Zuid. Deze komen uit een door het Rijk vastgesteld aanwijzingsbesluit en wijzigingsbesluit. Momenteel wordt gewerkt aan de vaststelling van een Natura 2000-beheerplan waarbij alledrie de provincie betrokken zijn, onder het voortouwnemersschap van Gelderland. Bij het behalen van de doelen en het voorkomen van verslechtering is en blijft iedere provincie primair verantwoordelijk voor het treffen van passende maatregelen voor het deel van het gebied dat zich binnen haar grenzen bevindt.
390.	0269	CDA Vijfheerenlanden	De indiener wijst erop dat veel van de overbelaste hexagonen in het gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid niet in Utrecht, maar in Gelderland liggen. Daardoor hebben Utrechtse maatregelen nauwelijks effect op de daadwerkelijke overbelasting. Daarnaast laat de prognose tot 2040 zien dat bij voortzetting van het huidige beleid vrijwel alle overbelasting verdwijnt, behalve een klein deel (circa 5%). Voor die resterende hexagonen is volgens de indiener een gerichte analyse nodig: gaat het om gemeten waarden of modeluitkomsten, en passen de cijfers bij wat in het veld zichtbaar is?	Ook in het Utrechtse deel van het gebied bevinden zich stikstofgevoelige habitattypen, zoals Glanshaver- en Vossenstaarthooilanden. De prognoses in AERIUS worden sinds het najaar van 2025 weergegeven over grotere hexagonen dan voorheen (16 ha vs 1 ha). Dit is gedaan omdat het model feitelijk niet in staat is om betrouwbare voorspellingen te geven op het niveau van 1 ha hexagonen. Daardoor ontstaat wel een te rooskleurig beeld, waarbij de gemiddelde belasting over een groter gebied wordt beschouwd, in plaats van de belasting die lokaal, zeker langs de rand van het gebied vele malen hoger kan zijn. De verwachting is dat de maatregelen uit het UPLG nodig zijn om ook hier richting of onder de KDW te komen. Aanvullend sturen we op basis van de doelstellingen van de Wet Stikstofreductie en natuurverbetering op 2035 en niet op 2040.

391.	1401	LTO Alblasserwaard	De indiener geeft aan dat de natuur bij Diefduik Zuid / Lingedijk grotendeels is aangelegd tijdens een ruilverkaveling van ruim 30 jaar geleden en dat van sommige habitats nog steeds geen doeltype is vastgesteld. Hoe kan hier dan beleid op toegepast worden? Deze voormalige landbouwpercelen hebben nog een rijke voedingsbodem, hadden destijds veel meer invloed van buitenaf door andere aanwendingstechnieken van de mest en hogere normen. Hoe is dit meegenomen in de uitwerkingen?	Na de aanwijzing als Natura 2000-gebied is er door voortouwnemer provincie Gelderland een eerste habitatkartering (To) gereconstrueerd. Op deze kartering is aangegeven waar in het Natura 2000-gebied habitattypen aanwezig zijn en vanuit het voorzorgsprincipe waar er mogelijk habitattypen aanwezig konden zijn. Provincie Gelderland is momenteel bezig om op basis van verschillende vegetatieopnamen en abiotische gegevens een nieuwe kartering (T1) op te stellen. Daarmee komt er meer duidelijkheid over de laatste aspecten die op basis van de To nog moesten worden uitgezocht en kan men op basis van de To en T1 tot een formele trendanalyse komen. Al constateert de Ecologische Autoriteit een aantal kennisleemten waardoor verslechtering vanuit het voorzorgsprincipe niet kan worden uitgesloten, wordt wel geconcludeerd dat er een aantal drukfactoren in het gebied aanwezig zijn die kunnen leiden tot verslechtering. Zo is voor een aantal habitattypen momenteel de stikstofdepositie nog te hoog.

Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen en De Haeck

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
392.	0308, 0499, 1635, 1816	Agrarisch bedrijf, particulieren	In het landelijk gebied rond Zegveld vervullen agrarische bedrijven een essentiële rol in het beheer van het landschap, het behoud van weidevogels en de leefbaarheid van het platteland. Het Ontwerp-UPLG legt echter een onevenredig groot deel van de lasten bij agrariërs, terwijl onvoldoende inzichtelijk wordt gemaakt welke bijdrage andere sectoren en terreinbeherende organisaties van het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen leveren aan natuurherstel.	Wij erkennen dat de agrariërs een belangrijke rol hebben in het beheer van het behoud van de weidevogels op agrarisch gebied. De grond in het Natura 2000 gebied heeft functie natuur en vraagt een ander beheer dan op grond met een agrarische functie. Voor het Natura 2000 gebied zijn vegetatiedoelen die hoge grondwaterstanden nodig hebben en schoon, niet te voedselrijk water met een zeer lage stikstofdepositie. De terreinen waterbeheerder dragen zeer intensief bij aan het natuurbeheer. Deze maatregelen voor terrein- en waterbeheerders binnen het Natura 2000-gebied zijn opgenomen in het beheerplan.
393.	0308, 0982, 1635, 1816	Particulieren, agrarische bedrijven	Indiëners stellen dat er voor het gebied Nieuwkoopse Plassen onvoldoende gebiedsspecifieke onderbouwing is die	De gebiedsspecifieke onderbouwing voor welke bronnen bijdragen aan de drukfactoren die van invloed zijn op het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & de Haeck is terug te vinden in het Natura 2000-beheerplan, de

			causaliteit tussen landbouw en natuurachteruitgang aantoont. Zij verzoeken om meer inzichten te bieden in het causale verband tussen agrarische emissies en natuurachteruitgang; alternatieve drukfactoren (hydrologie, beheer, invasieve soorten, externe depositie) en bij ontbreken van voldoende causaliteit af te zien van aanvullende beperkingen voor agrariërs.	natuurdoelanalyse, het advies van de Ecologische Autoriteit op de natuurdoelanalyse en wat betreft stikstof in AERIUS Montior en de stikstofmetingen die al langjarig in het gebied worden uitgevoerd. Informatie over de instandhouding van de Natura 2000-gebieden en de natuurdoelanalyses en adviezen per Natura 2000-gebied zijn te vinden via de website: https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/natuur/natura-2000
394.	o807, 1518	Agrarische bedrijven	De oorzaak van de negatieve trend van Blauwgrasland in de Schraallanden is niet de stikstofdepositie maar het verkeerde beheer. Ten behoeve van het maaibeheer is jarenlang elk jaar het waterpeil langs de Meije en daarmee het grondwaterpeil veel te laag gezet gedurende een veel te lange periode.	Bij veel stikstof groeien planten harder en sneller. Op agrarische grond is dat vaak het doel zodat het meer voedsel oplevert, maar er zijn ook vegetaties waarbij een lage voedselrijkdom en stikstof noodzakelijk zijn. Maaien vindt (vaker) plaats om de hoge hoeveelheden van stikstof af te voeren, maar voor behoud op de lange termijn is dat niet voldoende. Daarvoor zijn er ook maatregelen bij de bron nodig. Daarnaast zijn er ook andere drukfactoren waardoor de natuur onder druk staat. Daarvoor zijn onlangs al een aantal maatregelen uitgevoerd om het hydrologische systeem beter af te stemmen op wat de natuurwaarden nodig hebben.
395.	1586	Agrarisch bedrijf	Waaruit blijkt dat stikstof nadelig is voor het blauwgrasland?	Soorten van blauwgraslanden groeien het beste bij zeer lage stikstofdepositie en een lage voedselrijkdom. Met veel stikstof gaan andere soorten harder groeien en verdringen de plekken van de blauwgraslandsoorten. Het zijn vaak dan grassen die dan de concurrentie winnen.
396.	o807, 1635	Particulier, agrarisch bedrijf	Provincie stelt "dat de natuur op omvallen staat". Dat klopt niet voor het Natura2000-gebied Nieuwkoop. Van de stikstofgevoelige habitats met een lage Kritische depositiewaarde (KDW) is het Veenmosrietland met de laagste KDW van 500 mol/ha/jr. vooruit gegaan.	De provincie Utrecht beschrijft met name de natuur die in de provincie Utrecht ligt en niet de natuur in de provincie Zuid-Holland waar ook het grootste oppervlakte aan veenmosrietland ligt. De Ecologische Autoriteit constateert desalniettemin dat de habitats en leefgebieden in het gehele Natura 2000-gebied nog niet aantoonbaar in een goede staat zijn.

397.	0310, 0874	agrarisch bedrijf, CWV Ons belang	De Nieuwkoopse Plassen ligt in provincie Zuid-Holland. Heeft de provincie Utrecht in kaart gebracht wat het effect is op het opleggen van een maatregelenpakket met betrekking tot dit gebied door provincie Utrecht, zonder dat er overeenstemming is geweest met de bevoegde provincie over de doelen in dit gebied?	Met de provincie Zuid-Holland is intensief contact. Zeker voor een gebied als de Nieuwkoopse Plassen & de Haeck dat in twee provincies ligt vindt dat plaats.
398.	0843	Agrarisch bedrijf	Indiener heeft een snijbloemenkwekerij en ligt in 250 meter zone. Hij geeft aan: de uitstoot en kwaliteit van het water in relatie met de natura 2000 Nieuwkoopse plassen gebied, het waterpeil aan de Zegveldse kant is bijna een meter lager. En de blauw graslanden is een eigen poldertje en als daar al water wordt ingelaten komt dat uit het Nieuwkoopse gebied. Dus hoe kunnen wij daar invloed op hebben? Dan ook het punt dat het alleen maar achteruitgaat met de natuur, met name die blauwgraslanden.	Uit de natuurdoelanalyse die door provincie Zuid-Holland is opgesteld blijkt dat er meerdere factoren zijn die van invloed zijn op de (verslechterde) staat van de natuur. Alhoewel het aantal boerderijen de afgelopen jaren is afgenomen, is de hoeveelheid stikstof die wordt uitgestoten nog te hoog om stikstofgevoelige natuur te kunnen behouden. Dit komt omdat veel bedrijven in omvang wel zijn toegenomen. Van de stikstof die neerslaat op het Natura 2000-gebied, is volgens AERIUS Monitor ongeveer 47% afkomstig uit de landbouw. Het klopt dat het waterpeil van het Utrechtse deel wordt gereguleerd met een stuw die open en dicht kan om water uit het Zuid-Hollandse deel binnen te laten. Dit is nodig in droge periodes en omdat ook water deels weer wegstroomt naar de nog lager gelegen polders rondom het Utrechtse deel. De waterkwaliteit van het Zuid-Hollandse deel wordt wel direct beïnvloed door agrarisch gebruik in de omgeving.
399.	0874, 0927	Agrarisch bedrijf, CWV Ons belang	Indiener stelt dat er onvoldoende onderbouwing is t.a.v. waterberging, wegzijging, toevoer en opvang piekbuien. Berekening Waterschap Rijnland: geringe horizontale wegzijging Nieuwkoopse plassen: waterpeil Zegveld niet verhogen. Verder is er geen noodzaak voor een stikstofzone, omdat de stikstofgevoelige habitats te ver weg liggen en maatregelen in de zone dus niet effectief zijn.	Het waterpeil in het Utrechtse Natura 2000-deel is hoger dan in de omliggende agrarische percelen. Water stroomt van hoog naar laag en dat vindt ook plaats vanuit het natuurgebied naar de omliggende lagere gebieden. Voor de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied is het ook van belang dat bodemdaling in de omgeving via vernatting beperkt wordt, zodat het peilverschil en dus de mate van wegzijging in de toekomst niet groter wordt. Voor het instellen van stikstofzones wordt er ook rekening gehouden met de instandhoudingsdoelen voor uitbreiding van een aantal habitattypen. Daarvoor is het noodzakelijk dat ook de juiste omstandigheden worden gecreëerd voor de realisatie van extra areaal van habitattypen.

400.	0280, 1365	Agrarische bedrijven	Indieners stellen dat het Natura 2000 gebied Nieuwkoopse Plassen en De Haack niet aantoonbaar verslechterd zijn, of zijn verbeterd in de afgelopen jaren n.a.v. eerder gevoerd beleid. Grondwaterstranden, waterkwaliteit, habitats, stikstofdepositie zijn allemaal verbeterd.	Uit de natuurdoelanalyse en het Natura 2000-beheerplan die door provincie Zuid-Holland is opgesteld blijkt dat er nog meerdere drukfactoren aanwezig zijn die van invloed zijn op de (verslechterde) staat van de natuur. Alhoewel er al een aantal herstelmaatregelen zijn getroffen, zijn deze nog niet voldoende om de instandhoudingsdoelen te halen.

Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
401.	0553, 0810, 1520	Particulier, Hofstede Sterreschans BV, agrarisch bedrijf	Indieners vinden generieke reductiemaatregelen onevenredig en onvoldoende gemotiveerd. Het is uit het UPLG niet duidelijk wat de impact is van de 4 bedrijven in Westbroek op de natuur. In Westbroek is het totaal aantal melkkoeien sinds de jaren zestig/zeventig met meer dan 62% afgenomen, terwijl het aantal agrarische bedrijven zelfs met ruim 88% is gedaald.	De impact van de stikstofmaatregelen uit het UPLG zijn niet per bedrijf in beeld gebracht. Wel is duidelijk dat veel Natura 2000-doelen in Utrecht niet gehaald worden en dat stikstof een van de belangrijke drukfactoren is. De Natuurdoelanalyses die onafhankelijk getoetst zijn bevestigen dat beeld. Als provincie zijn we verplicht passende maatregelen te nemen om verslechtering tegen te gaan. Een forse stikstofemissiereductie is daarbij noodzakelijk.
402.	1546	SGP fractie De Bilt, particulier	Indiener geeft aan dat er met het UPLG wordt afgeweken van eerdere afspraken. De natuurdoelen uit eerdere landinrichting zijn gerealiseerd en de beschermde status is reeds verhoogd.	In hoeverre eerdere natuurontwikkelingsprojecten hebben bijgedragen aan het behalen van de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen, staat beschreven in de natuurdoelanalyses die door provincies Utrecht (voor Noorderpark) en Noord-Holland (gehele Oostelijke Vechtplassen) zijn opgesteld. Daaruit blijkt dat deze nog niet voldoende zijn geweest voor doelbereik en zelfs een aantal populaties en arealen door de aanwezigheid van drukfactoren verder is afgenomen. Deze conclusies worden gedeeld door de onafhankelijke Ecologische Autoriteit. Voor het behalen van de instandhoudingsdoelen zijn aanvullende maatregelen nodig. Deze staan beschreven in de natuurdoelanalyses en het UPLG.

403.	0597	Particulier	Indiener verzoekt om een bronanalyse uit te voeren zodat vast komt te staan welke bronnen verantwoordelijk zijn voor de belasting op de Oostelijke Vechtplassen.	Voor de overbelasting op stikstofgevoelige habitattypen is duidelijk dat dit niet door slechts enkele bronnen veroorzaakt wordt. Dat is ook in belangrijke mate afhankelijk van alle bronnen en alle sectoren. Om die reden zet het UPLG in op zowel generiek beleid als op een stikstofzone waar dat nodig is. In https://dashview.rivm.nl/#herkomst is per gebied te zien waar de belangrijke bronnen zich ongeveer (per km hok) bevinden.
404.	0117, 0349, 1526, 1605	Agrarische bedrijven, particulieren	Indieners vinden dat het UPLG zich ten onrechte alleen op stikstof richt. De NDA van de Oostelijke Vechtplassen geeft 30 drukfactoren voor de verschillende habitatrichtlijnsoorten weer, waarvan 2 stikstof en 20 drukfactoren voor de vogelrichtlijnsoorten waarvan 1 stikstof. Sinds de aanwijzing van dit N2000-gebied zijn er al veehouderijbedrijven gestopt en de overige bedrijven hebben fors geïnvesteerd in emissie-reducerende maatregelen en innovatieve staltechnieken. Recente data (Aeriusupdate oktober 2025) laat zien dat de KDW voor de Oostelijke Vechtplassen er goed voor staan (ruim 90% van de doelen wordt behaald). het ontwerp UPLG schuift het stikstofprobleem onevenredig af op boeren, terwijl zij al decennialang inzetten op innovatie en emissiereductie.	Het UPLG richt zich op alle drukfactoren die van invloed zijn op de staat van de natuur van Natura 2000-gebieden en gaat daar in de bijlage per Natura 2000-gebied op in. Van de drukfactoren is stikstof een grote en ook maatschappelijk urgent, omdat door een te hoge stikstofdepositie en een overschrijding van de KDW vergunningen voor landbouw, woningbouw en infrastructuur momenteel vastlopen. De landbouw draagt relatief het meest bij aan de stikstof die neerslaat op de natuur. Alhoewel er in het verleden al stappen zijn gezet om emissies vanuit de landbouw te reduceren, wordt de KDW van het meest stikstofgevoelige habitatype veenmosrietlanden in de Oostelijke Vechtplassen nog op 100% van het areaal nog overschreden. In het UPLG richt de provincie zich vooral op het terugdringen van de ammoniakuitstoot uit de veehouderij conform de opdracht zoals deze onder het ontwerp-NPLG gold. Van het Rijk verlangen wij een goede borging van de in het Startpakket beoogde reducties van 50% voor industrie en mobiliteit.
405.	1364	Agrarisch bedrijf	Indieners vragen aandacht voor vervuiling van het n2000 gebied Oostelijke Vechtplassen t.g.v. ganzen. Zij zorgen voor stikstofuitstoot, gewasschade, natuurschade, waterkwaliteit en ziekteverspreiding.	Van alle ganzen die in Utrecht overwinteren is het overgrote deel (meer dan 95 procent) inheems: het zijn dieren die zich op eigen kracht in Nederland hebben gevestigd. Ze zijn daarom beschermd op basis van de Europese Vogelrichtlijn. Bovendien zijn kolgans en grauwe gans doelsoorten voor Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen. Het is absoluut correct dat ganzen zorgen voor gewasschade en lokaal ook voor de aantasting van natuur. Door de status van Ganzenrustgebied mogen

				ganzen hier in de winter echter niet verstoord worden. Hiermee geeft de provincie invulling aan de beschermingsplicht. De ganzenrustgebieden zijn essentieel voor het ganzenbeheer. Agrariërs in deze zone komen in aanmerking voor volledige vergoeding van de getaxeerde ganzenschade. Waar ganzen de beschermde natuurwaarden van het Natura 2000-gebied aantasten worden maatregelen genomen om dit aan te pakken. Denk hierbij aan het uitrasteren van moerasplanten en het beheer van de ganzenpopulatie buiten de rustperiode om. Meer hierover is te vinden in het Natura 2000-beheerplan van het gebied. Uit onderzoek en modelstudies is verder gebleken dat ganzen in de provincie Utrecht een relatief zeer klein percentage stikstof bijdragen aan de totale allochtone stikstofinput in stikstofgevoelige natuurgebieden. De Landbouw blijft met ca. 45 procent verreweg de grootste bron. Wat ziekten betreft: grote concentraties watervogels hebben een verhoogd risico op het verspreiden van ziekten als vogelgriep. De hoog-pathogene vormen die zich de laatste jaren verspreiden zijn echter ontstaan bij intensieve pluimveehouderijen. Het is niet juist om de verantwoordelijkheid hiervoor af te schuiven op wilde watervogels.
406.	0313, 0941, 1248, 1422, 1491, 1498, 1610	Agrarische bedrijven	In een artikel uit 2021 (Provincie Utrecht, 2021, Zwarte stern broedt weer in de Westbroekse Zodden, Nature Today) zou een boswachter van Staatsbosbeheer hebben verteld dat de staat en ontwikkeling van het Natura2000-gebied Westbroekse Zodden goed was. Ook zou er in een presentatie van de provincie Utrecht op 2 juli 2022 zijn verteld dat het goed zou gaan met de staat van de natuur en de trilveengronden in dit gebied. Indiener vraagt waar de verschillen in gedachtegoed (UPLG zegt staat van natuur is slecht) uit voortkomen.	Het Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen is aangewezen vanwege de bijzondere natuurwaarden die er voorkomen. Voor deze natuurwaarden zijn er instandhoudingsdoelen opgesteld: https://www.natura2000.nl/gebieden/noord-holland/oostelijke-vechtplassen/oostelijke-vechtplassen-doelstelling. Rond 2023 is er door de provincie Utrecht (voor het zuidelijke deel Noorderpark) en provincie Noord-Holland (voor het gehele gebied) een natuurdoelanalyse opgesteld, waaruit is gebleken dat de instandhoudingsdoelen nog niet zijn gehaald en dat er zelfs voor een aantal instandhoudingsdoelen we er slechter voorstaan dan op het moment van aanwijzen. Op lokaal niveau kan het voorkomen dat er door het nemen van (herstel)maatregelen successen worden geboekt, zoals de realisatie van nieuw leefgebied in de Westbroekse Zodden voor de Zwarte Stern en dat die er ook weer is gaan broeden. Echter zien we dat we bijvoorbeeld onze doelen om 110

				broedparen Zwarte Sterns in de Oostelijke Vechtplassen nog niet hebben gehaald. In 2019 waren er nog maar 16 broedparen waargenomen.
407.	1062	Particulier	Indiener is van mening dat in het verleden zijn particuliere bosperceel onterecht en onevenredig is aangewezen als Natura2000-gebied. Verzoek om uiterst zorgvuldig te zijn en geen onomkeerbare maatregelen te koppelen aan betwiste of foutief opgelegde aanduidingen, zeker zolang correctie op Europees niveau nog niet heeft plaatsgevonden.	Het aanwijzen en het wijzigen van de begrenzing van het Natura 2000-gebied is een bevoegdheid van het Rijk. Het bosperceel waarnaar wordt verwezen valt binnen de Natura 2000-begrenzing en het NNN. Het bosperceel maakt onderdeel uit van de waarden van het natuurgebied en draagt bij aan diens robuustheid. Daarbij maakt het niet uit op wiens grond het ligt. Eventuele discussie over dit specifieke perceel heeft geen invloed op de voorgenomen stikstofmaatregelen uit het UPLG.
408.	1012	Agrarisch bedrijf	In Oostelijke Vechtplassen loopt een gebiedsproces met als doel toekomst voor landbouw en natuur in de polder. In UPLG staat de hele polder - incl. de grond van indiener - ingetekend als overgangsgebied natuur én als weidevogelgrasland moeras en schraalland. Indiener vraagt hoe verschillende kaarten en doelen over een gebied getekend kunnen worden op hetzelfde moment.	In de Oostelijke Vechtplassen is landbouw en natuur met elkaar verweven. Daar hechten wij als provincie veel waarde aan en daar blijft in de toekomst ook de ruimte voor. Tegelijkertijd constateren we dat er ook nog vormen van landbouw plaatsvinden die onvoldoende bijdragen aan de natuurdoelen waarvoor het gebied is aangewezen. De provincie Utrecht wil toe naar een meer extensieve en natuurinclusieve vorm van landgebruik dat een bijdrage levert aan de aangewezen natuurdoelen. Afhankelijk van de locatie kan dat hand in hand gaan met weidevogelgrasland, moeras en schraalland. Kaart Natura 2000 + overgangsgebieden is ter verduidelijking hierop aangepast.
409.	0484	Staatsbosbeheer	Ten aanzien van hydrologie mist een verbinding tussen de Oostelijke Vechtplassen en de Utrechtse Heuvelrug i.v.m. het belang van versterken grondwaterstromen voor schoon en voedselarm kwelwater.	In het UPLG is opgenomen dat ook bij het grondwaterafhankelijke Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen een hydrologisch overgangsgebied nodig is. In de bijlagen van het UPLG is verder uitgewerkt dat hiervoor ook maatregelen nodig zijn om de grondwaterstromen vanaf de Utrechtse Heuvelrug te versterken.
410.	0194	Gemeente de Bilt	In de N2000-percelen in Westbroek zijn de stikstofconcentraties licht gedaald. Alleen voor het habitatype overgangs- en trilvenen / veenmosrietlanden wordt nog	Provincie Utrecht is niet bevoegd om een instandhoudingsdoel te heroverwegen. Als provincie zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering te voorkomen en de aangewezen instandhoudingsdoelen te halen. Op basis van de natuurdoelanalyse(s) is

			een stikstofprobleem geconstateerd. Dit is goed uitlegbaar en het is wellicht nooit realistisch om bij dat habitattype het doel te halen. Daarom verzoek om dit natuurdoeltype in het OVP-gebied Westbroek te heroverwegen.	gebleken dat verslechtering heeft plaatsgevonden en dat er meerdere drukfactoren zijn waardoor de instandhoudingsdoelen nog niet zijn gehaald. Veenmosrietlanden kent een zeer lage KDW. Met het UPLG leveren wij als provincie onze proportionele bijdrage aan stikstofreductie. Om bij de KDW van veenmosrietland te komen is ook een proportionele bijdrage van de buurtprovincies en het Rijk nodig. Bij het kunnen aantonen van natuurherstel en het behalen van de instandhoudingsdoelen, kan heroverwogen worden in hoeverre aanvullende stikstofmaatregelen nog mogelijk zijn en welke andere drukfactoren wel volledig aangepakt kunnen worden. Het al dan niet halen van instandhoudingsdoelen is niet alleen afhankelijk van stikstofdepositie.
411.	0704	Waternet (drinkwaterbedrijf)	Indiener vraagt de provincie om ruimte te blijven bieden voor maatwerk waarbij terreinbeherende organisaties de samenwerking met agrariërs aan kunnen blijven gaan voor het natuurbeheer, ook in habitatrichtlijngebied.	Het UPLG is een kaderstellend document waarbinnen maatwerk mogelijk blijft om de samenwerking aan te gaan voor natuurbeheer op een manier die bijdraagt aan de instandhoudingsdoelen.
412.	1033	Betrokken bewoners	Indiener signaleert een fundamentele tekortkoming: het Noorderpark met de Bethunepolder wordt ten onrechte ondergebracht bij het Groene Hart, waardoor de eigen problematiek onvoldoende wordt herkend. Hier spelen geen bodemdaling of veenoxidatie, maar complexe ecohydrologische vraagstukken rond kwel, verdroging en drinkwaterwinning, essentieel voor Natura 2000-herstel. Wij roepen u op het Noorderpark als zelfstandig gebied te benoemen en het noodzakelijke hydrologische herstel integraal op te nemen.	In het gebied van het Noorderpark spelen inderdaad ecohydrologische vraagstukken die essentieel zijn voor herstel van het Natura 2000-gebied, zoals ook is aangegeven in bijlage IV Natura 2000-gebieden. Daarnaast bevindt het gebied zich binnen het landschap Groene Hart, zoals we die benoemd hebben in de Provinciale Omgevingsvisie en is het onderdeel van het veenweidegebied, waarvoor de Regionale Veenweidestrategie Utrechtse Veenweiden van toepassing is. Via de gebiedsgerichte aanpak nemen we alle opgaven in dit gebied mee, waaronder de ecohydrologische vraagstukken.

413.	1364	Agrarisch bedrijf	Indiener constateert in toenemende mate verwaarlozing van het onderhoud van het natuurgebied in Westbroek door onvoldoende middelen. Ik verzoek u het onderhoud aantoonbaar uit te voeren.	Provincie Utrecht stelt aanvullende middelen beschikbaar voor terreinbeheerders voor het beheer van hun terreinen in Natura 2000-gebied (tweede fase van Programma Natuur). Daarnaast is provincie Utrecht samen met de andere provincies in overleg met het Rijk om de reguliere beheersubsidies beter te laten aansluiten op de beheerkosten.
414.	0483	Particulier	Het strookje tussen N201 en de Kleizuwe waaraan de boerderij is gelegen, heet Natura 2000 gebied. Met de restricties die dat oplevert voor de boerderij komt dat ridicul over en is moeilijk serieus te nemen. Ook bijzonder is dat particuliere huishoudens wel zoveel mest en gif in hun tuin mogen strooien als ze willen.	De strook in kwestie is door het Rijk aangewezen als Natura 2000-gebied, vanwege de aanwezigheid van het habitatype Hoogveenbossen. In tuinen worden in het algemeen niet dezelfde hoeveelheden mest uitgereden als op agrarische gronden. De verwachting is dat er al wordt voldaan aan de bemestbeperkingen van het UPLG. Wat betreft het gebruik van bestrijdingsmiddelen door particulieren (zoals in tuinen) ligt de bevoegdheid bij de Rijksoverheid voor het stellen van strengere toelatingseisen.
415.	1829	Particulier	Indiener geeft aan dat bij afgravingen in Westbroekse polder door de provincie 5500 bomen zijn gerooid.	Het ontbossen ten behoeve van natuurontwikkeling of ander landgebruik is aan regels gebonden die zijn opgenomen in de Omgevingswet en Omgevingsverordening. Ook heeft de provincie haar bosbeleid vastgelegd in het strategische bosbeleid (2022). Daarin staan doelen voor meer bos, kwalitatief beter bos en bescherming van bos. Soms is het nodig dat bos moet wijken voor een andere natuurontwikkeling, waarbij altijd de regels voor herplant en compensatie worden gevolgd. Maar de provincie zet zich in om het bos- en bomenareaal in Utrecht de komende periode te laten groeien met 1.500 hectare.

Natura 2000-gebied Rijntakken

Geen zienswijzen.

Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek

Geen zienswijzen.

Natura 2000-gebied Zouweboezem

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen

416.	0704	Waterschap Rivierenland, Waternet	Niet alles is technisch realiseerbaar. Voor de Vijfheerenlanden geldt dit in het bijzonder voor het Natura 2000-gebied de Zouweboezem. In de reactie op het KRW-Impulsprogramma zijn eerder al zorgen geuit over de voorgestelde maatregelen. Wij verzoeken u deze zorgen opnieuw nadrukkelijk in beschouwing te nemen.	De uitwerking en uitvoering van hydrologische maatregelen loopt via het Natura 2000-beheerplan en een gebiedsgerichte aanpak waar Waterschap Rivierenland aan deelneemt. We zetten dit proces graag gezamenlijk voort waarbij we alle complexe belangen rondom het Natura 2000-gebied integraal in beschouwing nemen.
417.	0474	Agrarisch bedrijf	De waterkwaliteit in N2000 de Zouweboezem is slecht als gevolg van achterstallig onderhoud ter plaatse.	Beheer en onderhoud is niet de primaire bron voor de slechte waterkwaliteit van de Zouweboezem. De Ecologische Autoriteit geeft in haar advies op de natuurdoelanalyse (NDA) aan dat de beheerders het gebied uitstekend kennen en met goede afstemming van het beheer veel resultaten weten te bereiken. Desondanks zijn er duidelijke knelpunten voor het voortbestaan van het gebied, zoals de NDA ook beschrijft. De beschikbaarheid van voldoende water van goede kwaliteit is nu al een drukfactor, en dat vergt veel beheer. Waterkwaliteit kan in de toekomst, als het omliggende veenweidegebied verder blijft dalen, een steeds lastiger te beheren factor worden. De benoemde maatregelen in de NDA, zoals een peilverhoging in de Zouweboezem, (het voortzetten van) het baggeren, en een cyclisch peilbeheer in het natuurontwikkelingsgebied de Boezem, zijn hiervoor van groot belang. Daarnaast is er ook intensiever ganzenbeheer nodig en een manier om de kwaliteit van het inlaatwater te verbeteren.
418.	1368, 1767	Particulier, agrarisch bedrijf	Indieners stellen dat het beheer van de hooilanden in polder Achthoven verwaarloosd is door de terrein beherende organisatie. Kijk niet alleen naar de landbouw als het gaat om verslechtering maar ook naar het beheer van de TBO.	Een goed beheer van de natuur is inderdaad een essentieel onderdeel om te komen tot natuurherstel. Hier besteden wij veel aandacht aan door beheermaatregelen via het Programma Natuur fase I en fase II en de maatregelpakketten. Ook gaan wij het gesprek aan met de terreinbeherende organisaties om te komen tot optimaal beheer. Ter verduidelijking is dit aangevuld in paragraaf 5.5.4. In de natuurdoelanalyse (2023) en het evaluatierapport (2026) en het advies van de Ecologische Autoriteit die voor het Natura 2000-gebied zijn opgesteld, worden verschillende drukfactoren genoemd voor het Natura 2000-gebied

				Zouweboezem, waar polder Achthoven onderdeel van uitmaakt. Het beheer van dit gebied is gebaseerd op veel lokale deskundigheid en ervaring, waardoor er, ondanks de aanwezigheid van drukfactoren, nog een hoge kwaliteit van habitats aanwezig is en veel soorten het goed doen. Voortzetting en waar nodig intensiveren van dit beheer is noodzakelijk om de huidige natuurwaarden te behouden.
419.	0094, 0335	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat onderzoek uit 2023 naar stikstofbronnen Zouweboezem aangeeft dat aanwezige vogels de grootste bron van stikstof zijn.	In de zienswijze wordt verwezen naar een verslag dat is geschreven als onderdeel van een stageopdracht door een HBO-student Veehouderij. Dit heeft niet de status van een peer-reviewed onderzoek en bevat talloze fundamentele fouten. Op basis van dit verslag kan geen enkele conclusie getrokken worden over een bijdrage van vogels aan stikstofdepositie in het gebied. AERIUS Monitor geeft een realistische weerspiegeling van de emissieverdeling voor Natura 2000-gebieden. Biogene emissies (waaronder die van vogels) zitten impliciet in dit model verwerkt en zijn nauwelijks significant ten opzichte van antropogene bronnen. Het RIVM heeft een degelijk onderbouwde inschatting gemaakt van de totale jaarlijkse ammoniakuitstoot van alle in het wild levende dieren in Nederland. Dit is anderhalf procent van de totale ammoniakuitstoot. In de Zouweboezem speelt directe vermessing door ganzen een rol in de waterkwaliteit. Daarvoor worden gerichte maatregelen getroffen.
420.	0295	Gemeente Vijfheerenlanden	De gemeente Vijfheerenlanden vraagt de provincie te onderzoeken of de huidige rolverdeling rond de Zouweboezem nog logisch is. Het gebied valt hydrologisch onder Waterschap Rivierenland, wordt ontwikkeld in samenwerking met Molenlanden en de Alblasserwaard, en is grotendeels eigendom van het Zuid-Hollands Landschap. Door verschillen in provinciale regels ervaren agrariërs in het grensgebied problemen. Daarom willen zij dat wordt verkend of	Het Natura 2000-gebied Zouweboezem ligt sinds 2019, net als de gemeente Vijfheerenlanden zelf, in zijn geheel in de provincie Utrecht. Op basis van de voormalige Wet natuurbescherming en de huidige Omgevingswet is de provincie Utrecht daarom het bevoegde gezag voor dit Natura 2000-gebied. In deze hoedanigheid is de provincie ook voortouwnemer en verplicht tot het nemen van maatregelen om een goede toestand in dit gebied te bereiken. De provincie Utrecht heeft het huidige, door Zuid-Holland opgestelde beheerplan daarom in 2019 ook vastgesteld en werkt nu aan de actualisatie van dit plan. Hierbij is de gemeente, evenals andere genoemde gebiedspartners, nadrukkelijk betrokken. Een heroverweging van rollen is juridisch niet haalbaar en in de ogen van de provincie ook niet wenselijk. Daar waar beleid de hele A5H aangaat is er nadrukkelijk afstemming tussen de gebiedsregisseurs van beide provincies.

			een andere rolverdeling tussen Utrecht en Zuid-Holland passender is, en vragen zij om een duidelijke, onderbouwde reactie. Ook is het momenteel onduidelijk in het UPLG wie verantwoordelijk is voor de Zouweboezem.	
421.	0269	CDA Vijfheerenland en	Het UPLG moet rekening houden met de feitelijke bodemsoorten en daarmee passende habitattypen hanteren, zodat maatregelen beter aansluiten bij de realiteit in de gebieden.	Het blauwgrasland in de Zouweboezem is gelegen op kleigrond en daarmee in principe minder stikstofgevoelig dan hetzelfde habitatype op voedselarmere gronden. Tegelijkertijd moet de beheerder het blauwgrasland vaker maaien dan op lange termijn ecologisch verantwoord is. Dit komt omdat het grasland te productief is. Fauna die in het blauwgrasland voorkomt heeft onder dit extra maaien te lijden. Er is hier derhalve nog steeds behoefte aan reductie van stikstofdepositie.
422.	0094, 0267, 0335, 0417, 1129, 1401, 1540	Agrarische bedrijven, LTO Alblasserwaard	De verbreden van de A27 wordt niet volwaardig betrokken in ontwerp-UPLG. Rijksweg doorkruist Zouweboezem. Hierdoor incompleet beeld van de feitelijke druk op het Natura 2000-gebied. Onacceptabel: landbouw wordt beperkt, terwijl A27 buiten maatregelenpakket blijft.	De provincie is niet de initiatiefnemer voor de verbreding van de A27. Dit is het Rijk. De provincie is wel het bevoegde gezag om negatieve effecten op het gebied te voorkomen. Het Rijk heeft voor de verbreding van de snelweg een Passende Beoordeling laten uitvoeren en een vergunning verkregen. Op basis van het aangeleverde kon een significant negatief effect op de natuurwaarden in de Zouweboezem worden uitgesloten. Volgens het AERIUS-model zijn alle mobiliteitsbronnen samen (dus inclusief de A27) verantwoordelijk voor twaalf procent van de stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied. Op basis van geborgd beleid daalt die bijdrage naar verwachting tot onder de tien procent in 2035. De huidige bijdrage van de landbouw is boven de vijftig procent. Van die relatieve bijdrage is op basis van geborgd beleid geen afname, maar een toename te verwachten. De landbouwsector in Utrecht moet een proportionele bijdrage leveren aan stikstofreductie. De stikstofmaatregelen in het UPLG beogen dit te bewerkstelligen.
423.	0094, 0417, 1129, 1368, 1527, 1543	Agrarische bedrijven	Indieners stellen dat feitelijke onderbouwing voor vergaande maatregelen tekortschiet. Betrouwbare referentiegegevens ontbreken en dus is er geen objectieve vaststelling van	De Natuurdoelanalyses zijn onafhankelijk beoordeeld door de Ecologische Autoriteit (EA). Ook de EA erkent kennisleemten die een completer beeld zouden geven van de toestand van de natuurwaarden in het gebied. Over de specifieke kennisleemte genoemd in de zienswijze zegt de EA: "De richting van de opgave is wel goed te bepalen, doordat de systeemkennis van het

			natuurverslechtering mogelijk. Zij zien geen bewijs dat agrarische activiteit (o.a. stikstof) slecht is voor natuur (landbouw zit er al eeuwen) en geen bewijs dat stikstofreductie de UPLG-doelstellingen zal realiseren.	gebied goed is. De omvang van de opgave is echter niet goed te bepalen." De EA zegt ook nadrukkelijk dat het niet is toegestaan "om te wachten met het nemen van maatregelen totdat verdere verslechtering optreedt." In de Natuurdoelanalyse wordt toegelicht waarom stikstof als drukfactor negatieve effecten op de natuur in de Zouweboezem. Momenteel is de hoeveelheid stikstof die neerslaat in de Zouweboezem nog te hoog om het behoud van de stikstofgevoelige natuur te kunnen borgen. Daarvan is volgens AERIUS Monitor 55% afkomstig uit de landbouw.
424.	0094, 0335, 0433, 0644, 0785, 0975, 1002, 1040, 1041, 1043, 1045, 1163, 1164, 1346, 1368, 1454, 1470, 1477, 1478, 1493, 1551, 1554, 1564, 1581, 1589, 1611	Particulieren, agrarische bedrijven	Indieners vragen waarom de provincie Utrecht wil doen geloven dat het slecht gaat met de natuur in de Zouweboezem. Zij stellen dat het gebied er goed voor staat door eerder getroffen maatregelen en/of dat de EU getallen anders laten zien. Een indiener noemt dat er voor Zouweboezem er volgens de EU geen sprake is van high maar 'medium pressure'. GS noemt makkelijk stikstof oorzaak van het probleem door onjuiste inschatting.	Rond 2023 zijn voor alle stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, waaronder de Zouweboezem, natuurdoelanalyses opgesteld om inzichtelijk te maken wat de staat van de natuur is en door welke factoren deze gebieden onder druk staan. Uit de natuurdoelanalyse voor Zouweboezem is gebleken dat verslechtering heeft plaatsgevonden door onder andere de nog te hoge stikstofdepositie en het huidige hydrologische systeem dat onvoldoende is afgestemd op het behalen van de aangewezen instandhoudingsdoelen. De vergelijking met 'EU getallen' is niet helemaal juist. De EU-rapportage van lidstaat Nederland uit 2025 geeft geen oordeel per Natura 2000, maar het gemiddelde van een habitatype in heel Nederland. Daarnaast wordt er een vergelijking gemaakt met data afkomstig uit de achterliggende standaardgegevensformulieren die voor de Zouweboezem uit 2013 dateren. Die gegevens zijn niet alleen ouder, maar ook minder uitgewerkt dan die uit de natuurdoelanalyse. De verwijzing naar 'medium pressure' is afkomstig uit de achterliggende standaardgegevensformulieren. Deze dateren uit 2013 en zijn dus minder actueel dan onze inzichten afkomstig zoals uit de natuurdoelanalyse (2023). Ook gaat de natuurdoelanalyse in op welke drukfactoren (oorzaken) er nog meer zijn en van invloed zijn op het behalen van de aangewezen instandhoudingsdoelen.
425.	1040, 1041, 1043, 1045	Agrarische bedrijven	Indieners hebben bedrijven die grenzen aan een uitloper van N2000-gebied Zouweboezem. Deze uitloper is een oude eendenkooi van circa 13ha waarop geen stikstofgevoelige natuur, zoals	Met de ligging van de stikstofzonerings is rekening gehouden met de opgave voor uitbreiding van het blauwgrasland. Daarbij dient de provincie alle potenties in het gebied te benutten, ook als deze elders in het gebied liggen dan bij het bestaande blauwgrasland.

			blauwgrasland groeit. Het blauwgrasland staat langs de Zederik en is circa 1km verwijderd van het bedrijf terwijl de maatregelen voor hun bedrijven wel gebaseerd zijn op het blauwgrasland.	
426.	1401	LTO Alblasserwaard	Voor de Zouweboezem zijn geen beginmetingen bekend, dus is de meting die nu gedaan is automatisch al een verbetering. Hoe wordt hier mee omgegaan? En de natuurdoelen voor blauwgrasland, het stikstof gevoelige habitat van de Zouweboezem zijn gebaseerd op een zandbodem, terwijl het hier om pure veengrond gaat.	Er zijn veel historische gegevens, waaronder vegetatieopnames, van de Zouweboezem bekend. Deze geven, ook bij gebrek aan een precieze nulmeting ten tijde van de aanwijzing van het Natura 2000-gebied, inzicht in de ontwikkeling van het gebied. Daarbij verstrekt ook de beheerder waardevolle informatie over het gebied. Het is correct dat het habitatype blauwgrasland op zandgronden en op veengronden voor kan komen en dat de stikstofgevoeligheid op zandgronden hoger is. Dit is overigens niet uniek voor blauwgraslanden, ook voor andere habitattypen geldt dat ze op de ene standplaats gevoeliger zijn voor stikstof dan op de andere. Om tot een werkbaar model te komen worden wetenschappelijk verantwoorde kritische depositiewaarden bepaald. De provincie wordt aan het gebruik van deze waarden gehouden. Specifiek voor de Zouweboezem geldt dat het blauwgrasland, om vergrassing en verruiging tegen te gaan, vaker dan vroeger gemaaid moet worden. Dit komt hoogstwaarschijnlijk door een samenloop van stikstofdepositie en klimaatverandering. Door vaker te maaien blijven kenmerkende plantensoorten in het gebied behouden, maar het is funest voor de diersoorten die in blauwgrasland voor moeten kunnen komen. Los van de discussie of de KDW precies klopt voor dit habitatype, ligt er dus alsnog ecologisch beschouwd een noodzaak om depositie te reduceren tot een niveau waarop de maaifrequentie weer kan zakken.
427.	0644, 0785, 0975, 1002, 1040, 1041, 1043, 1045, 1163, 1164, 1346, 1454, 1470, 1477, 1478, 1551, 1554, 1564, 1589, 1611	Particulieren, agrarische bedrijven	Al voordat het N2000-gebied Zouweboezem werd aangewezen, waren er fruittelers in het gebied. Indienen trekken in twijfel of maatregelen m.b.t. stikstof en gewasbeschermingsmiddelen uit de	Alhoewel de landbouw, waaronder fruitteelt, al lang in het gebied voorkomen, kan de omvang en de manier van bedrijfsvoering wel veranderd zijn. Als bevoegd gezag is provincie Utrecht verplicht passende maatregelen te nemen nu uit de natuurdoelanalyse voor Zouweboezem is gebleken dat verslechtering heeft plaatsgevonden. Voor een aantal natuurtypes slaat er nog te veel stikstof neer op het gebied en zijn er maatregelen op korte termijn nodig om stikstof te reduceren. Het UPLG legt geen beperking op voor het

			fruitteelt hier wel noodzakelijk zijn voor natuurherstel.	gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, maar informeert men over de laatste jurisprudentie. Daaruit blijkt er een vergunningplicht te gelden voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, omdat op voorhand de effecten ervan op de instandhoudingsdoelen niet zijn uit te sluiten.

3.4.3. Stikstofaanpak

Algemene opmerkingen over de stikstofaanpak

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
428.	0094, vitaleo335, 0336, 0462, 0523, 0533, 0578, 0634, 0796, 0845, 0876, 0878, 0881, 0890, 0916, 0934, 0941, 0947, 0952, 0957, 0970, 0973, 0990, 0994, 1013, 1057, 1155, 1165, 1260, 1328, 1329, 1354, 1384, 1392, 1482, 1489, 1493, 1546, 1701, 1814	Agrarische bedrijven, Boerinnenstudiegroep Het groene Hart, Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, SGP fractie de Bilt, Countus accountants + adviseurs, vestiging Odijk, particulieren	Indieners vinden de stikstofaanpak onrealistisch en onuitvoerbaar en zien een grote impact op het voortbestaan van (hun) bedrijven. Er moeten realistische maatregelen genomen worden om van het stikstofslot af te komen. Verzoek om te werken met doelsturing, innovatie en vrijwilligheid zodat reductie haalbaar is zonder dat er gezinsbedrijven worden opgeofferd.	Om verslechtering van natuur tegen te gaan zal een forse stikstofreductie bereikt moeten worden. Met de generieke normen voor stikstof gaan wij over op doelsturing. In de stikstofzone is (nog) geen sprake van doelsturing door de beperkingen op het uitrijden van mest in die zone. De impact die de normen hebben op bedrijven verschilt sterk tussen bedrijven. Wij gaan ervan uit dat de meeste bedrijven hun bedrijf, al dan niet in aangepaste vorm voort kunnen zetten. Gebaseerd op huidige praktijkcijfers van bedrijven en het rapport van Boerenverstand gaan wij ervanuit dat voor veel melkveehouders de norm van 42 kg/ha/jaar haalbaar is met voeren en managementmaatregelen. Andere opties zijn het toepassen van technieken voor stallen en mestopslag of extensivering. Afhankelijk van het type bedrijf zijn de financiële gevolgen van de normeringen in het UPLG sterk verschillend. De financiële gevolgen van voeren en managementmaatregelen zijn relatief gering, die van toepassing van techniek en met name extensivering kunnen groot zijn. Wel hebben bedrijven tot 2035 de tijd om naar de generieke normen te groeien en ook de financiële gevolgen te dragen. Bedrijven kunnen gebruik maken van kennis die in het kader van de UMDL ontwikkeld wordt, van investeringssubsidies, van toenemende budgetten voor agrarisch natuurbeheer en in specifiekere gevallen van extensiveringsregelingen of andere

				subsidies. Daarnaast is er soms maatwerk mogelijk, zowel voor een individuele ondernemer als voor een gebied of samenwerking van boeren.
429.	0522, 0833, 1364, 1625	Agrarische bedrijven	Indieners stellen dat het niet bewezen is dat als de totale landbouwgrond tot natuurgebied gemaakt zou worden, het stikstofprobleem opgelost zou zijn. Indiener geeft aan dat uitbreiding, legalisatie of verduurzaming daardoor juridisch onmogelijk blijft.	Utrecht gaat uit van de redenering dat wij met het UPLG onze proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035 leveren; en daarmee de additionaliteit kunnen onderbouwen. We kunnen in Utrecht niet al onze gebieden onder KDW krijgen door alleen maatregelen in Utrecht te nemen en wij kunnen geen maatregelen buiten Utrecht nemen. Of een rechter (volledig) meegaat in deze redenering is op voorhand niet zeker. Zeker is wel dat niets doen ook geen optie is. Als we niets doen zullen we op last van de rechter meer handhavend moeten optreden en vergunningen in moeten trekken. Of b.v. verduurzaming niet mogelijk is bij indiener kan op basis van deze informatie niet geduid worden.
430.	Ca 175 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Gemeente Woerden, Gemeente Oudewater, gemeente Lopik, Particulieren, agrarische bedrijven, Gemeente Montfoort, Gemeente Soest, ChristenUnie Renswoude, CDA fractie Stichtse Vecht, NMV, agrarische bedrijven, particulieren, gemeente Stichtse Vecht, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, gebiedscoöperatie Stichtse Vecht, Broekbos natuurbeheer,	Indieners maken zich zorgen over de (juridische) houdbaarheid en uitvoerbaarheid van de aanpak stikstof om vergunningen van het slot te krijgen. Zij stellen dat vergunningverlening op basis van doelsturing uiterst fragiel is en zekerheid vraagt. Kan hiermee aan additionaliteitsvereiste worden voldaan? De proefprocessen zouden eerst doorlopen moeten worden voordat maatregelen in de Omgevingsverordening op 1 jan 2027 worden ingevoerd. Verschillende indieners doen een pleidooi voor inkadering van het begrip significante effecten in art. 6.3 van Habitatrichtlijn. De maatregelen in het UPLG sluiten niet aan	Vergunningverlening is pas weer mogelijk als natuurherstel voldoende geborgd is. Dit probleem speelt landelijk. De provincie Utrecht neemt met het UPLG vergaande maatregelen om de staat van instandhouding van beschermde habitats te verbeteren. De provincie Utrecht is niet bevoegd tot het wijzigen van de Habitatrichtlijn. Proefprocessen zullen niet succesvol zijn voordat maatregelen voldoende geborgd zijn. Om te zorgen voor de noodzakelijke juridische borging is het nodig te normeren. Iedere keuze voor een normering kent voor- en nadelen. Utrecht gaat uit van de redenering dat wij met het UPLG onze proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035 leveren; en daarmee de additionaliteit kunnen onderbouwen. We kunnen in Utrecht niet al onze gebieden onder KDW krijgen door alleen maatregelen in Utrecht te nemen en wij kunnen geen maatregelen buiten Utrecht nemen. Of een rechter (volledig) meegaat in deze redenering is op voorhand niet zeker. Zeker is wel dat niets doen ook geen optie is. Als wij niets doen zullen we

		Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West- Utrecht, Cooperatie De boeren met Toekomst, gemeente Veenendaal, Regio Amersfoort, gebiedscooperatie het Binnenveld, Kenniscirkel landbouw West, SGP fractie De Bilt, LTO Noord, CWV Ons belang, gemeente Zeist, Agractie, SSC, LTO Noord afdeling Woerden	op de stroomschema's van de Raad van State voor een passende beoordeling. Het UPLG reduceert alleen het Utrechtse deel van de stikstofbelasting. Is de conclusie dat met 46% stikstofreductie alleen in Utrecht de stikstoflast op de Utrechtse N2000-gebieden voldoende gedaald is dat er geen overschrijdingen zijn van de KDW? Kan dit cijfermatig worden onderbouwd?	op last van de rechter meer handhavend moeten optreden en vergunningen in moeten trekken. Voor doelsturingsvergunningen worden de passende beoordelingen uitgevoerd op bedrijfsniveau, conform de stroomschema's van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Additionaliteit wordt zoveel mogelijk bedrijfs overstijgend onderbouwd. We beseffen ons dat er tussen datum vaststelling UPLG en de wijziging Omgevingsverordening en de datum inwerkingtreding weinig tijd zit. Om bedrijven iets meer tijd te geven om hun bedrijfsvoering aan te passen op de stikstofzoning zullen deze maatregelen in 2029 ingaan. Jurisprudentie lokt de provincie Utrecht uit door de wijziging van de Omgevingsverordening in te brengen als verweer tegen handhavings- en intrekkingverzoeken bij de Raad van State, maar zonder ten minste een wijziging van de Omgevingsverordening ter inzage te hebben gelegd kan zal een rechter zich in een proefproces niet uitspreken over de voorgenomen wijziging.
431.	0671, 1172	Particulier, agrarisch bedrijf	Verzocht wordt om de juiste overgangstermijnen te gebruiken.	We beseffen ons dat er tussen datum vaststelling UPLG en de verordening en de datum inwerkingtreding weinig tijd zit. Om bedrijven iets meer tijd te geven om hun bedrijfsvoering aan te passen op de stikstofzoning zullen deze maatregelen in 2029 ingaan. Op plekken waar de zoning samenvalt met essentiële percelen natuur met schadeloosstelling zal de zoneringsmaatregel in 2031 ingaan. Dit is in paragraaf 3.4.3 onder ad 2 aangepast. Bedrijven hebben tot 2035 de tijd om aan de generieke normen te voldoen. Een langere periode hanteren is juridisch niet

				verstandig. Met deze termijn tot 2035 wordt aangesloten bij wat in jurisprudentie als een redelijke termijn beoordeeld wordt zoals gangbare afschrijvingstermijnen van stalsystemen. Uit jurisprudentie is af te leiden dat een termijn rond de 10 jaar evenredig is met de natuurbelangen.
432.	Ca 160 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Agrarisch collectief Lopikerwaard, agrarische bedrijven, Amersfoort voor Vrijheid, particulieren, gebiedscoöperatie het Binnenveld, LTO Noord afdeling Zuid-West, LTO Noord afdeling Woerden, Kernboerinnen, Agractie, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, LTO Alblasserwaard, Loonbedrijf Balvert, Wolswinkel Mengvoerders, Broekenbos Natuurbeheer	Er wordt niet juridisch gewaarborgd dat de in het UPLG voorgestelde maatregelen (mn. 40-42kg opnemen in de verordening) daadwerkelijk zullen leiden tot het beoogde doel, te weten het weer mogelijk maken van vergunningverlening en het beschermen van bestaande vergunningen tegen intrekkingsverzoeken. Wat is ervoor nodig om de vergunningverlening weer op gang te krijgen.	Zie ook ons antwoord op de regel hierboven. In aanvulling daarop; de betekenis van het UPLG bij het afwijzen van handhavings- en intrekkingsverzoeken wordt hoog geacht. Of een rechter met ons tot het oordeel komt dat Utrecht met het UPLG haar proportionele bijdrage doet tot 2035 en daarmee (reductie)vergunningen kan verstrekken kunnen wij niet garanderen. Zonder UPLG zal het nog lastiger zijn vergunningen te verlenen.
433.	0045, 0089, 0296, 0446, 0530, 0627, 0664, 0717, 0738, 0800, 0892, 0952, 1054, 1059, 1109, 1280, 1285, 1286, 1296, 1301, 1319, 1435, 1456, 1472, 1479, 1513, 1517, 1524, 1671, 1695, 1733	Agrarische bedrijven, SSC, kerngroep bioboeren, Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV), particulieren	Het UPLG stuurt aan op meer weidegang, maar door het stoppen van de mestderogatie zijn veehouders genoodzaakt een groter deel van hun organische mest op te slaan in de stal voor afvoer en dus juist minder gaan weiden. Het stimuleren van weidegang zonder rekening te houden met deze realiteit is wordt daarmee als innerlijk tegenstrijdig ervaren en werkt volgens indieners averechts op zowel	Het UPLG gaat uit van doelsturing en met de generieke normen voor de melkveehouderij wordt niet expliciet op de maatregel weidegang gestuurd maar stimuleert dat wel. We begrijpen dat weidegang en afbouw derogatie op gespannen voet met elkaar kunnen staan. Maar beweiding pakt nu eenmaal de ammoniak-emissie bij de bron aan door meer vers gras en scheiding van mest en urine. We begrijpen dat de bemesting door weidegang niet gelijkmatig verspreid is over het perceel en door minder weide-uren op te geven kan er meer worden uitgereden. We schrijven weidegang niet voor maar het is wel een eenvoudig toepasbare effectieve maatregel.

			milieudoelen als de praktische uitvoerbaarheid van het beleid. En ook op de doelstelling van kringlooplandbouw die het UPLG zegt na te streven.	Ook alternatieve opties zijn mogelijk. Zoals de toepassing van staltechnieken. Die keuze is aan de ondernemer. Hierbij beseffen wij ons dat door de problemen rondom de vergunningverlening de mogelijkheden voor investeringen in (innovatieve) technieken momenteel helaas sterk ingeperkt. Dat komt echter niet door het UPLG. Met het UPLG wil de provincie juist haar bijdrage leveren aan het weer op gang brengen van de vergunningverlening. Zodra dit weer mogelijk is wil de provincie hiervoor ook weer subsidies ter beschikking stellen. En de verwachting is dat het Rijk dat ook zal doen. De beperkingen in de stikstofreductiezone gelden niet voor beweiden, alleen voor het uitrijden van mest. De rest van de plaatsingsruimte kan benut worden via beweiding en dit stimuleert weidegang inderdaad extra.
434.	0119, 0353, 0530, 0810, 0912, 0941	Agrarische bedrijven, Hofstede Sterreschans BV, particulier	Bij wegvallen derogatie mag nog steeds dezelfde hoeveelheid stikstof op het land worden gebracht, alleen is nu een deel kunstmest. Dus de boer moet organische mest tegen betaling af laten voeren en tegen betaling kunstmest kopen. Hij is dus duurder uit en de grond wordt door teruglopen organische stof minder vruchtbaar.	Ook tijdens de derogatie mochten bedrijven kunstmest gebruiken. Het stoppen van de derogatie is geen besluit van de provincie Utrecht.
435.	0034, 0049, 1119, 1384	Particulieren, agrarisch bedrijf, Countus accountants + adviseurs, vestiging Odijk	Zonder reductie van het aantal gehouden dieren is het volgens indieners niet realistisch om stikstofdoelen te halen.	Reductie van stikstofuitstoot kan op veel verschillende manieren. Reductie van dieraantallen is er daar één van. We kiezen er bewust voor geen maatregelen voor te schrijven maar doelen te stellen.
436.	0384	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat beperkingen alleen zijn toegestaan in het algemeen belang met een billijke vergoeding. Dit staat niet uitgewerkt in het UPLG.	De provincie heeft juridisch laten toetsen of de 42 kilogram per hectare per jaar en de staleisen in de Omgevingsverordening een evenredig maatregel is om emissiereductie te borgen. Daarop is postief geadviseerd. Door de lange termijn waarop de generieke norm behaald moet worden, is de norm voldoende voorzienbaar voor ondernemers - zo blijkt uit een uitspraak van de rechter over

				de Noord-Brabantse stallenverordening. De bestuursrechter heeft onder andere in de uitspraak van 16 april 2025 (ECLI:NL:RBOBR:2025:2330) bevestigd dat de belangen van bescherming van stikstofgevoelige habitats een inbreuk toestaan op het eigendomsrecht en het beperken van vergunde ammoniakemissies.
437.	1144, 1378, 1383	Vereniging Mooi Wageningen, agrarische bedrijven	Indieners denken dat op korte termijn de voorgestelde aanpak van vermindering van de uitstoot van ammoniak onvoldoende is. Juridisch niet geborgde vrijwillige sturing op vermindering van de uitstoot voldoet niet.	Emissiereducties vinden al plaats en ook de afschaffing van derogatie geeft een forse emissiereductie. Wij gaan uit van doelsturing en de keuze hoe het doel van 42 kg/ha/jr gehaald wordt is hierbij aan de agrarische ondernemer. Als provincie zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Daarvoor is o.a. een geborgde stikstofreductie noodzakelijk; vrijwilligheid levert geen borging. Wij hebben normen opgenomen in de ontwerp wijziging Omgevingsverordening en daarmee zijn ze juridisch geborgd. De generieke norm voor grondgebonden veehouderij is in paragraaf 3.4.3 onder ad 1 gewijzigd in 42 kg / ha / jaar, in plaats van 40 kg / ha / jaar.
438.	0433, 0458, 0533, 0622, 0845, 0922, 0934, 0951, 0952, 0958, 0983, 1050, 1642, 1816, 1837	Particulieren, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat eerder genomen maatregelen onvoldoende zijn meegenomen. Wat is gebeurd met stikstofruimte ontstaan door het staken van activiteiten van diverse melkveehouderijen vanaf 2019? Zijn deze geregistreerd? Reductie van de afgelopen jaren is niet naar landbouw (PAS) teruggegaan maar naar Schiphol, industrie, natuur en transport. En wie krijgt de reductie die de agrarische sector stikstof ruimte gaat 'leveren door reductie'? Een indiener maakt zich zorgen	Alle reducties die al plaats hebben gevonden sinds 2019 tellen mee voor het reductiepad. Deze worden meegenomen in Emissieregistratie. Vanwege het additionaliteitsvereiste komt reductie eerst ten gunste van natuur. Dat is ook noodzakelijk om weer vergunningen te kunnen gaan verlenen waarbij iedere activiteit voor de eigen emissieruimte moet zorgen. In paragraaf 3.4.3 is toegevoegd dat bij het verlenen van een nieuwe vergunning, aanvullend op de behaalde UPLG-reductie er intern en/of extern gesaldeerd dient te worden.

			dat dit niet ten goede komt aan de agrarische sector.	
439.	0951	Agrarisch bedrijf	Indiener vraagt wat de berekende milieuwinst is als alle bedrijven hun reductiedoel behalen.	Als alle normen en doelen uit het UPLG behaald worden doet Utrecht haar proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035. Daarmee doet Utrecht wat binnen haar vermogen ligt. Daarnaast is het noodzakelijk dat ook andere provincies en/of het Rijk met beleid komen, ook omdat veel Natura 2000-gebieden op de provinciegrens liggen.
440.	0513, 1606, 1616	Gemeente Woerden, gemeente Oudewater, gemeente De Ronde Venen	In het plan-MER is op pagina 134 een kwalitatieve beoordeling gegeven dat bij 46% reductie van stikstoflast op de Utrechtse Natura 2000-gebieden bij 7 van de 9 gebieden er geen overschrijdingen van de KDW zijn. Indieners stellen dat dit het geval is, als het gaat om 46% van de totale stikstofbelasting. Het UPLG reduceert alleen het Utrechtse deel van de stikstofbelasting. Indieners vinden, op advies van hun omgevingsdienst, het onnavolgbaar zo'n conclusie te trekken zonder te weten of nationaal deze Utrechtse ambities gevolgd worden. Verzoek om cijfermatig inzichtelijk te maken wat het effect is van de generieke stikstofreductie van 46% zonder dat de stikstofreductie navolging krijgt in andere provincies, al dan niet met een Aeriusberekening.	Als provincie Utrecht kunnen wij alleen reducerende maatregelen nemen in onze eigen provincie. Wij verwachten echter dat het Rijk vergelijkbare reducties zal gaan borgen in de rest van Nederland. Als dat het geval is verwachten wij dat het voor 6 van de 9 gebieden waarschijnlijk is dat de KDW zal worden onderschreden of deze dicht benaderd wordt. Voor 3 gebieden zal dit waarschijnlijk nog niet het geval zijn. Voor natuurherstel zullen overigens meer maatregelen dan alleen stikstofreductie nodig zijn.
441.	0655	Agrarisch bedrijf	Er worden tegenstrijdigheden in het emissiebeleid rond mestaanwending ervaren. Indieners stellen dat er verwacht wordt dat er geïnvesteerd wordt in emissiearme toepassingen, en	De voorwaarden waaronder mest bovengronds uitgereden mag worden zorgen ervoor dat de emissies daarvan niet groter zijn dan nodig. Wel zijn deze groter dan van emissiearme aanwending. Dit is vanuit landelijke regelgeving gereguleerd en geen besluit in het UPLG. Vanwege andere

			tegelijkertijd bovengronds uitrijden onder voorwaarden wordt toegestaan, terwijl dit tot hogere emissies kan leiden.	biodiversiteitsvoordelen van bovengronds uitrijden is hiervoor gekozen.
442.	0941	Agrarisch bedrijf	Bovengrondse mest is nodig voor goed bodemleven voor weidevogels en minder ammoniakuitstoot	Het bovengronds uitrijden van mest wordt gereguleerd door landelijke regelgeving en is zeker goed voor bodemleven en weidevogels. De ammoniakemissies van bovengronds uitrijden van mest zijn overigens wel veel hoger dan van emissiearme aanwendingstechnieken. Dat is ook de reden waarom dit aan bepaalde voorwaarden verbonden is.
443.	0405, 0597, 0668, 0886	Agrarische bedrijven, particulieren	Door de vermindering van mest op het land, worden de oogsten minder, het land schraler, waardoor er meer voer moet worden aangekocht. Doordat er per bedrijf meer mest niet geplaatst kan worden, neemt de verkeersbelasting in het buitengebied toe, heeft gevolgen voor CO ₂ .	De beperkingen in de stikstofzone betreffen beperkingen op het uitrijden van mest, beweiding wordt niet beperkt. Minder bemesten kan inderdaad (op termijn) tot minder gewasopbrengst leiden. De emissiereductie door beperkingen voor het uitrijden van mest staan niet in verhouding tot een eventuele toename in vervoersbewegingen.
444.	0932, 1183, 1233, 1500, 1505, 1643	Particulier, agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat zodra je minder gaat bemesten, gewassen ook minder opnemen omdat ze minder goed gaan groeien, en dat lost het nitraatprobleem niet op maar kost wel voedselproductie. Ook leidt het tot mindere kwaliteit van ruwvoer wat weer invloed heeft op diergezondheid.	Het UPLG stelt voor verreweg het grootste deel van het landbouwareaal (ten opzichte van landelijk beleid) geen beperkingen aan de hoeveelheid mest die toegepast mag worden. De beperkingen hebben vooral betrekking op de hoeveelheid toegestane ammoniakemissies. Minder uitrijden van mest zorgt voor minder uitstoot van ammoniak naar de lucht. Dat vermindert de depositie in Natura 2000- gebieden. Dat kan (op termijn) gepaard gaan met verminderde gewasopbrengst. Het nitraatprobleem gaat over uitspoeling van stikstof naar grond en oppervlakte water.
445.	0941, 1610	Agrarische bedrijven	Indieners stellen dat verzuring niet komt door stikstof maar door zwavel. Verzuring moet opgelost. Eurofins kan de provincie van data voorzien dat de zuurgraad op vrijwel alle agrarische percelen in orde is, in tegenstelling tot een aantal	Verzuring en vermesting zijn twee problemen voor met name voedselarme natuurgebieden die veroorzaakt worden door een teveel aan stikstofdepositie (nu en in het verleden). Met name het verzurend effect van ammoniak is daarin belangrijk. Verzuring zorgt o.a. voor het versneld uitspoelen van mineralen naar diepere grondlagen.

			natuurgebieden waar de lage zuurgraad desastreus is voor de vegetatie.	
446.	1606	Gemeente Oudewater	De afstand van de gemeente Oudewater tot een stikstofgevoelig Natura2000-gebied is circa 5 km. Dit maakt het effect van stikstofdepositie vanuit onze melkveehouders nihil. De werking van de stikstofdeken en de uitstootnormeringen is voor de agrariërs in de gemeente niet duidelijk. Kan de impact van de melkveehouderij op de stikstofdeken en de uitstootnormeringen beter onderbouwd worden?	Een belangrijk deel van de deposities komt van de velen bronnen in Nederland (de deken). Om die reden is er een generieke reductie nodig. Alleen dicht bij stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden worden gebiedsgerichte maatregelen ingezet zoals de stikstofzone en de aanpak maatwerk aanpak stalemissies.
447.	1492	Universiteit Utrecht	Indiener verzoekt een uitzonderingspositie of alternatieve beoordelingssystematiek voor onderwijs- en onderzoekactiviteiten voor Diergeneeskunde. Indiener geeft aan dat activiteiten zich niet kwalificeren als productielandbouw.	De gevraagde uitzondering is niet noodzakelijk, omdat de eisen aan de stikstofemissies van de Omgevingsverordening nog altijd minder streng zijn dan de duurzaamheidsambities van de Universiteit Utrecht zelf tot 2035.
448.	1011	Agrarisch bedrijf	Neem maatregelen tegen 'immigratie' van bedrijven van buiten de provincie die meer uitstoten dan toegestaan.	Alle bedrijven dienen aan dezelfde Utrechtse (en landelijke) regels te voldoen.
449.	1109, 1259	Kernboerinnen, particulier	Indieners verzoeken om duiding te geven aan de begrippen innoveren / verbreden, extensiveren, verplaatsen, stoppen.	Het trappetje van Remkes kan een hulpmiddel zijn om heldere keuzes te maken over de toekomst van het boerenbedrijf. Wat betreft stoppen en verplaatsen; daarvoor heeft zowel het Rijk als de provincie regelingen. De transitiepaden innoveren, voer- en managementmaatregelen en extensiveren zijn nader toegelicht in Bijlage X van het definitieve UPLG.
450.	1008	Particulier	Pleidooi voor het toepassen voor het 'trappetje van Remkes'.	Wat betreft de generieke normen gaat het UPLG uit van doelsturing. Het is daarbij aan de ondernemer om te bepalen hoe die norm gehaald wordt. Alle treden uit het trappetje van Remkes staan hierbij ter beschikking. Ook bij de stikstofzone of de

				maatwerkaanpak stalemissies zetten wij zo veel als mogelijk is het trappetje van Remkes in.

Huidige (NB) vergunningen en doelsturingsvergunningen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
451.	0025, 0230, 0295, 0296, 0306, 0466, 0511, 0530, 0618, 0650, 0733, 0740, 0839, 0874, 0911, 0927, 0934, 0951, 0961, 1013, 1054, 1088, 1135, 1170, 1261, 1363, 1369, 1423, 1518, 1520, 1549, 1596, 1637, 1803, 1809, 1829	Agrarische bedrijven, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, CWV Ons belang, LTO Noord West Utrecht, Gemeente Vijfheerenlanden, agrarisch bedrijf, Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, Bouwend Nederland, NEPROM, Aedes, particulieren	Indieners vrezen dat in 2035 bij het niet behalen van de generieke stikstofnormen hun geldige (NB) vergunning wordt ingetrokken ('nieuwe PAS melders'). PU schrijft zelf dat niet zeker is of de doelvergunningen stand zullen houden bij de rechter. Dit leidt tot grote (rechts)onzekerheid. Of dat anderszins hun legitieme vergunningen dat niet meer zullen zijn (bijvoorbeeld waterbeheervergunningen).	Utrecht gaat uit van de redenering dat wij met het UPLG onze proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035 leveren; en daarmee de additionaliteit kunnen onderbouwen. We kunnen in Utrecht niet al onze gebieden onder KDW krijgen en/of natuurherstel op een andere manier geborgd krijgen door alleen maatregelen in Utrecht te nemen en wij kunnen geen maatregelen buiten Utrecht nemen. Of een rechter (volledig) meegaat in deze redenering is op voorhand niet zeker. Zeker is wel dat niets doen ook geen optie is, dan zullen we op last van de rechter meer handhavend moeten optreden en vergunningen in moeten trekken. Bij stelselmatige grove overtreding van vergunningsvoorschriften kan een overheid die vergunning intrekken, want deze voorschriften waren een voorwaarde voor het verlenen van deze vergunning. Wegens overschrijding van een regel in de Omgevingsverordening kan een overheid geen vergunning intrekken. Als de aanpak met het UPLG onvoldoende blijkt betekent dat niet dat er vergunningen ingetrokken moeten worden; maar er zal dan wel nog meer gedaan moeten worden om verslechtering van natuur tegen te gaan. Wanneer de rechter een doelsturingsvergunning vernietigt, valt de veehouder terug op zijn oude natuurvergunning.
452.	0608, 0609, 0615, 0667, 0678, 0686, 0710, 0720, 0754, 0757, 0787, 0793, 0932, 0934, 1370,	G.E. van Dam Grond- en Sloopwerken B.V, werkgroep landbouw VHL, Vechtplassenco	De Provincie Utrecht heeft aangekondigd vanaf 1 januari 2027 over te willen stappen op doelsturende vergunningverlening. Het UPLG geeft echter volgens indieners geen duidelijkheid over de wijze waarop deze nieuwe vorm van vergunningverlening zal worden ingericht,	De rekenregels in de Kringloopwijzer voor de Bedrijfsspecifieke Emissie Ammoniak (BEA) geven een goed beeld van de emissies, omdat de zwakke plekken in de gegevenskwaliteit met aanvullende controles door het bevoegde gezag en verplichte weidegangregistratie worden gedicht. Naast de KLW kan bij de doelsturingspilots ook gekeken worden naar zaken als

	1388, 1390, 1444, 1523	missie, particulier, agrarische bedrijven	toegepast en juridisch geborgd, handhaafbaar en effectief is voor de natuurdoelen. Uitgebreid systeem van monitoring en aanleververplichting én mogelijke aanscherping creëert geen stabiel toekomstpad. Daarbij worden maar twee voorbeelden gegeven van monitoring: tankmelkureum en weidegang. Dat betekent dat weidegang in feite een verplichting wordt.	tankmelkureum. De WUR echter beschouwt op dit ogenblik het ureumgehalte als nuttige sturingsinformatie voor de veehouder, maar is nog niet overtuigt dat de emissie van verschillende veehouderijen met dit getal met voldoende zekerheid kan worden berekend. We kunnen niet langer wachten op nieuwe nog betere methoden voor het bereken van de emissie, want zonder juridische geborgde maatregelen kan een bestuursrechter besluiten tot intrekking van een vergunning, als het natuurbelang dat vereist. Het UPLG verplicht niet tot weidegang. Met het UPLG gaan wij ervan uit, op basis van huidige praktijkcijfers en verschillende onderzoeken, dat de norm van 42 kg / hectare / jaar voor verreweg de meeste melkveehouders te halen is, met voer- en managementmaatregelen (waaronder weidegang) en indien nodig in combinatie met staltechnieken. Wij realiseren ons dat het momenteel zeer problematisch is dat de werking van de meeste technieken (met name in het geval van 'open' stallen) niet geborgd is en niet vergunbaar. Dat vergunningverlening op dit moment zeer moeizaam verloopt komt niet door het UPLG, met dit programma willen we juist een bijdrage leveren aan het weer mogelijk maken hiervan. Wij gaan er als provincie vanuit dat hier de komende jaren weer verandering in komt. Aangezien het generieke stikstofdoel in 2035 gehaald moet zijn, biedt dit de nodige tijd om meer geborgde maatregelen te ontwikkelen. Bij doelsturing wordt in de vergunning een ammoniakemissieplafond opgenomen. Het is aan de ondernemer om een pakket maatregelen te kiezen hoe aan dat plafond kan worden voldaan. De generieke norm voor grondgebonden veehouderij is in het definitieve UPLG 42 kg/ ha / jaar, in plaats van 40 kg / ha / jaar. Ook is er meer uitleg toegevoegd over doelsturing en doelsturingsvergunningen.

453.	0934, 1427, 1523	Vechtplassen commissie, agrarische bedrijven	Maak een onderscheid tussen de weide- en stalperiode bij beoordeling van ureumwaarden, aangezien er een prikkel ontstaat om koeien eerder op stal te zetten als er strikt wordt gestuurd op jaargemiddelden. Weeg weidegang zwaarder mee bij doelsturingsvergunningstraject. Waardeer ook bedrijven zonder kunstmestgebruik en met hoge weidegang passend in dit traject.	Gedifferentieerder kijken naar de combinatie van ureumwaarde en weidegang per deel van het jaar kan voor een aantal bedrijven zeker een ander beeld geven. Wij kijken of en zo ja hoe we deze mogelijkheid in kunnen bouwen. Het ontwikkelen van nieuwe nog betere methoden voor het bereken van de emissie kost echter tijd die we niet hebben, want zonder juridische geborgde maatregelen kan een bestuursrechter besluiten tot intrekking van een vergunning, als het natuurbelang dat vereist. Wij zetten ons in de rekenregels in de kringloopwijzer te verbeteren of de juiste regels te implementeren in een afrekenbare stoffenbaklans om bedrijven met veel weidegang niet te benadelen. Bij doelsturing wordt in de vergunning een ammoniakemissieplafond opgenomen. Het is aan de vergunninghouder een pakket maatregelen te kiezen hoe aan dat plafond kan worden voldaan (met of zonder weidegang). De norm van 42 kg / hectare / jaar is te behalen met o.a. voldoende weidegang en voedermaatregelen. In paragraaf 3.4.3 onder ad 1 grondgebonden veehouderij is aangevuld met informatie waarop de verwachting van de haalbaarheid van de norm is gebaseerd.
454.	0194, 1571	HAJK, gemeente De Bilt	Indieners vinden de beweging van middelensturing naar doelsturing positief.	Dank.
455.	0354, 0570, 1269	Waterschap AGV, waterschap Rivierenland, stichting Upfarming	Indieners spreken waardering uit voor de inzet om de vergunningverlening weer los te trekken door bezig te gaan met het stikstofvraagstuk.	Dank.
456.	0608, 0609, 0615, 0650, 0667, 0678, 0720, 0754, 0787, 0793, 0951	IV Bouw & montage, particulier, agrarische bedrijven	Doelsturingsvergunning voor niet-grondgebonden bedrijven heeft volgens indieners geen zin omdat die één maatregel krijgen opgelegd, namelijk luchtwassers. Dit is een beperking van maatwerk en innovatie.	De provincie verplicht niet tot de inzet van chemische luchtwassers (maatregel), maar stelt een dierplaatsemisiegrenswaarde (doel). Het is aan veehouders om zelf te kiezen welke (combinatie van) (technische) maatregelen genomen wordt om aan de norm te voldoen.

				N.a.v. o.a. de zienswijzen zullen wij de generieke norm voor niet-grondgebonden veehouderij aanpassen naar 80% voor een bestaande stal en 90-95% voor een nieuwe stal. Dit is in paragraaf 3.4.3 onder ad 1. Niet-grondgebonden veehouderij aangepast. Daarvoor wordt een termijn gegeven tot 2035. De gestelde normen zijn nu al haalbaar met de inzet van (alleen) chemische luchtwassers. Ook kunnen luchtwassers gecombineerd worden met staltechnieken en managementmaatregelen waardoor deze normen haalbaar moeten zijn. De provincie Utrecht ziet chemische luchtwassers als BBT (best beschikbare techniek). Chemische luchtwassers zijn al in meerdere uitspraken van de bestuursrechter overeind gebleven. Wij verwachten daarnaast ook een stimulerend effect op de ontwikkeling van innovatie door het stellen van (strengere) normen. Wij hebben groot vertrouwen in de innovatiekracht van de sector, daarmee moeten deze doelen, zeker richting 2035 haalbaar zijn.
457.	0036, 0088, 0523, 0721, 0850, 0997, 1034, 1054, 1364	Agrarische bedrijven, particulier	De onzekerheid over toekomstige normen en mogelijke aanscherping daarvan maakt investeren of bedrijfsopvolging bijzonder risicovol.	Met het UPLG willen we juist helderheid geven tot 2035. Op dit moment is het een hele onzekere tijd voor de landbouw door de impact van de vele gerechtelijke uitspraken (2019 PAS-uitspraak, 2024 Rendac-uitspraak). Door heldere normen tot 2035 te stellen verwachten wij te voldoen aan de eisen die de bestuursrechter stelt. Het voor meer dan 10 jaar in de toekomst stellen van normen vergroot het risico op het bieden van schijnzekerheid.
458.	0141, 0221, 0346, 0650, 0661, 0667, 0678, 0686, 0720, 0754, 0757, 0787, 0793, 0927, 0951, 0955, 1054, 1088, 1095, 1255, 1274, 1363, 1427, 1444, 1571, 1829	Agrarische bedrijven, HAJK, Agractie, gemeente Utrechtse Heuvelrug, IV Bouw & montage, particulieren	Wat gebeurt er als blijkt dat na enkele jaren deze doelsturingvergunning juridisch geen standhoudt? Worden de maatregelen dan teruggedraaid? En wordt dan de eerdere natuurvergunning (die dan is ingetrokken) herleefd?	De provincie Utrecht start in het programma doelsturing met een geringe groep pilotbedrijven (minder dan 10) in verschillende subsectoren (melkvee, intensief, biologisch). Pas nadat de bestuursrechter de doelsturingvergunningen voor deze pilot-bedrijven heeft beoordeeld, zal voor grotere groepen doelsturingvergunningen worden afgegeven. Hiermee wordt voorkomen dat grote groepen veehouders (weer) met een onbetrouwbare toestemming komen te zitten. Een manier om herleving van de natuurvergunning te bereiken bij eventuele

				vernietiging van de doelsturingsvergunning, is door beide besluiten (intrekking natuurvergunning en verlening oude doelsturingsvergunning) te combineren in hetzelfde besluit. Wordt de doelsturing vernietigd, dan daarmee ook de intrekking van de natuurvergunning die dan herleeft. In het definitieve UPLG is meer uitleg toegevoegd over doelsturingsvergunningen.
459.	o580, o584	Particulier, agrarisch bedrijf	Indieners verzoeken om NB vergunde rechten volledig te respecteren; geen materiële uitholling zonder individueel besluit	Het is zeer tijdrovend en daarmee juridisch risicovol vanwege handavings- en intrekkingverzoeken om alle vergunningen aan te passen aan de beschikbare milieugebruiksruimte. Dat zou meerdere jaren tijd kosten. De vergunde milieugebruiksruimte moet niet als eigendom gezien worden. Als bevoegd gezag voor natuurkwaliteit is de provincie verplicht de milieugebruiksruimte op het gebied van stikstof verder te beperken. In een aantal uitspraken van de rechtbank Oost-Brabant (ECLI:NL:RBOBR:2025:2330) en andere zaken bepaalt de bestuursrechter dat het natuurbeschermingsbelang een wettelijke grondslag biedt voor een inbreuk op het eigendomsrecht, zoals dat wordt beschermd door artikel 1 van het Protocol bij het Europees verdrag van de mens en de fundamentele vrijheden. Een verplichte reductie tot 85% levert volgens de bestuursrechter (nog steeds) geen onredelijke inbreuk op dit eigendomsrecht op.
460.	o895	Agrarisch bedrijf	Indiener mist in het UPLG ten aanzien van vergunningverlening: • Een expliciete borging dat bestaand vergund gebruik wordt gerespecteerd en niet indirect wordt uitgehold via nieuwe rekenregels. • Duidelijk overgangsrecht voor bedrijven die al hebben geïnvesteerd of in een vergunningsprocedure zitten. • Een garantie dat eenmaal verleende doelsturingsvergunningen niet tussentijds	Zie ook het antwoord op de regel hierboven. De normen in het UPLG en de Omgevingsverordening kunnen meer beperkend zijn dan de bestaande toestemming. Die toestemming blijft dan wel bestaan, maar een bedrijf moet zich ook aan de verordening houden. Een van de belangrijkste redenen het UPLG uit te voeren is verleende vergunningen niet te hoeven intrekken en bedrijven niet gedwongen te moeten sluiten, maar al in de Wet milieubeheer was de bevoegdheid opgenomen voor de overheid aanpassingen en aanscherpingen in de bedrijfsvoering te kunnen eisen. Bedrijven die al geïnvesteerd hebben in emissiereductie

			eenzijdig kunnen worden aangescherpt. • Transparantie over monitoring, handhaving en mogelijke sancties. • Een duidelijk evaluatiemoment met betrokkenheid van de sector vóór eventuele aanscherping van normen.	hebben doorgaans een kleinere opgave. Wij zijn transparant over de monitoring. Als het gaat om handhaving en eventueel op te leggen sancties zijn wij transparant naar de bedrijven die dat treft.
461.	0358, 1473	Agrarische bedrijven	Indiener heeft een vergunning via de Nbw. Met het UPLG wordt deze vergunning onderuit gehaald omdat er voldaan moet worden aan nieuwe emissie-eisen. Stikstof die bij het bedrijf van indiener hoort wordt afgepakt en vervolgens moet indiener ook voor de kosten opdraaien die erbij horen.	Het is juist dat de normen meer beperkend kunnen zijn in de uitstoot van een bedrijf dan een bestaande natuurvergunning. We ontkomen niet aan het normeren van de stikstofuitstoot voor het behalen van Natura 2000-doelen en om af te kunnen blijven zien van handavings- of intrekkingsverzoeken. Voor het behalen van Natura 2000-doelen zijn we verplicht om passende maatregelen te nemen. Het (deels) intrekken van een vergunning of het normeren van uitstoot is zo'n passende maatregel. De bestuursrechter heeft onder andere in de uitspraak van 16 april 2025 (ECLI:NL:RBOBR:2025:2330) bevestigd dat de belangen van bescherming van stikstofgevoelige habitats een inbreuk toestaan op het eigendomsrecht en het beperken van vergunde ammoniakemissies.
462.	1760	Agrarisch bedrijf	indiener is van mening dat de rechten in de vergunning boven de nieuwe normen van de verordening gaan, zoals bij de stikstofzoning of de beperking uitstoot ammoniak.	De regels in de Omgevingsverordening gaan boven die in een individueel besluit zoals een vergunning. Daardoor kan het zijn dat deze regels meer beperkend zijn dan de vergunning voor een individueel bedrijf.
463.	1170	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat zij een onherroepelijke NB vergunning hebben en dat dreigen met intrekken van deze vergunning als zij de beoogde normering niet halen een maatregel is die zij zo nodig juridisch zullen aanvechten.	Het intrekken van een natuurvergunning is een sanctie, welke Gedeputeerde Staten van Utrecht volgens ons handavingsbeleid slechts bij stelselmatige grove overtredingen van de regels opleggen. Het staat iedereen vrij besluiten van de overheid juridisch aan te vechten. De bestuursrechter heeft onder andere in de uitspraak van 16 april 2025 (ECLI:NL:RBOBR:2025:2330) bevestigd dat de belangen van bescherming van stikstofgevoelige habitats een inbreuk toestaan op het eigendomsrecht en het beperken van vergunde ammoniakemissies.

464.	0627, 0664, 0717, 0738, 0892, 1034, 1296, 1641	Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht particulieren, agrarische bedrijven	Borging van emissieplafonds in 2035 in de Omgevingsverordening verandert niets aan de depositienorm die in de Habitatrichtlijn art. 6.3 is vastgelegd en die al verplicht tot het aanvragen van een vergunning. Zolang KDW's worden overschreden zullen reducties volledig ten goede moeten komen aan de natuur en worden die niet ingezet bij het verkrijgen van een vergunning. Dit betekent dat het voor indieners nooit mogelijk wordt om hun bedrijf te optimaliseren.	De habitatrichtlijn legt geen depositienorm op, maar verplicht tot de instandhouding van beschermde habitats. Met de maatregelen in het UPLG levert de provincie Utrecht haar proportionele bijdrage aan het wegnemen van drie drukfactoren die volgens natuurdoelanalyses en adviezen van de Ecologische Autoriteit aan natuurherstel in de weg staan. Wanneer voldaan wordt aan het additionaliteitsvereiste kunnen vergunningen verleend worden, ook als KDW's nog worden overschreden, zeker als met deze vergunningen bedrijven worden geoptimaliseerd om zo de stikstofemissie te verminderen. Voor extern en intern salderen stelt de rechter de eis bij de additionaliteitstoets, dat het bevoegde gezag onderbouwt dat de vrijkomende depositieruimte niet noodzakelijk is voor natuurherstel. Gedeputeerde Staten van Utrecht kunnen onderbouwen voor natuurherstel bij een melkveehouderij al de vrijkomende stikstofdepositie te gebruiken van de '42 kilogram per hectare per jaar'- eis en bij een intensieve veehouder een forse reductie door de stalnormen. Bij de bedrijven die onder de maatwerkaanpak stalemissies vallen zal afhankelijk van de toestand van het nabijgelegen Natura 2000-gebied een strengere norm worden opgelegd.
465.	0450, 1054, 1169	Gemeente Veenendaal, agrarische bedrijven	Natura 2000-gebieden zullen volgens indieners nooit op het gewenste niveau komen, doordat er veel beïnvloeding van buiten de provincie plaatsvindt, waar geen UPLG wordt gevoerd. Door het ontbreken van nationale uitvoering kunnen boeren niet voldoen aan het additionaliteitsvereiste, zeker als gebieden deels in een andere provincie liggen. Het deel buiten de provincie Utrecht kan de boer niet beïnvloeden, maar zijn resultaten worden wel beïnvloed door wat daar gebeurt. Vergunningverlening komt daarmee niet los.	Met het UPLG doet Utrecht haar proportionele bijdrage aan natuurherstel. Het is duidelijk dat andere provincies en/of het Rijk ook een forse opgave hebben. Alle provincies zijn bezig met het maken van plannen en ook het Rijk verwacht in 2026 nog met een aanpak te komen.

466.	0352, 1362	Gemeente Soest, Regio Amersfoort	Verzoek om spanning te benoemen tussen realisatie monovergisting t.b.v. verminderen methaanuitstoot en stagnatie vergunningverlening stikstofsloot.	Wij zijn ons bewust van de problemen rondom vergunningverlening; dit speelt landelijk. De spanning zit hem vooral in het additionaliteitsvereiste. Wij gaan ervan uit dat de vergunningverlening de komende jaren weer op gang komt. Het Rijk, provincies en anderen zetten zich hiervoor in. Met het UPLG willen wij hier ook juist een bijdrage aan leveren. In paragraaf 3.4.3 ad 1 onder niet-grondgebonden veehouderij is meer uitleg gegeven over hoe inzet van techniek om de opgave te halen tot een vergunning kan leiden.
467.	1398	Agrarisch bedrijf	Bij overname van grond dient er een wijzigingsverzoek (artikel 1.9a) worden ingediend in de nieuwe wijze van vergunningverlening. Dit bemoeilijkt bedrijfsovername binnen de familie met bestaansonzekerheid tot gevolg. En geeft geen vergunningszekerheid.	Wanneer het doelvoorschrift voor de melkveehouder - net als de emissiegrenswaarde in de Omgevingsverordening - wordt verwoord als een norm per hectare, hoeven mutaties in de door de melkveehouder gebruikte percelen - net als nu - alleen maar worden doorgegeven aan de RVO in de gecombineerde opgave. Immers, door bestandskoppeling worden deze gegevens ingevuld in de KringloopWijzer.
468.	0034, 0049, 0111	Vereniging Natuur en Milieu / IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, particulieren	Borging van de natuurkwaliteit is noodzakelijk voor het starten van de vergunningverlening.	Dat is correct en ook het uitgangspunt van het UPLG waarbij het zeker niet alleen om de stikstofdepositie gaat.
469.	0111	Vereniging Natuur en Milieu / IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Volgens de indiener is na jaren van uitstel een stevige, afdwingbare aanpak verminderen stikstofdepositie noodzakelijk. Het UPLG is juridisch kwetsbaar vanwege het te lage tempo en onvoldoende borging van de noodzakelijke daling van de stikstofdepositie.	Doordat Utrecht doet wat binnen haar mogelijkheden ligt verwachten wij dat wij onze proportionele bijdrage aan natuurherstel leveren tot 2035. Ondernemers in Utrecht moeten niet extra beperkt worden als andere provincies en het Rijk nog niet voldoende reduceren. Of een rechter deze redenering overneemt is nog niet met zekerheid te zeggen. De eerste signalen van het huidige kabinet zijn dat het Rijk dit jaar nog met een eigen aanpak zal komen. De stikstofmaatregelen uit het UPLG worden grotendeels geborgd in de omgevingsverordening.

470.	0193, 1606, 1616	Gemeente Oudewater, gemeente Woerden, gemeente Zeist	In vergunningprocedures ligt het voor de hand te verwijzen naar het UPLG om aan te tonen dat de provincie werkt aan natuurherstel, terwijl de uitvoering van het UPLG zelf deels afhankelijk is van vergunningverlening. Dit leidt tot een risico op een cirkelredenering. De gemeente raadt aan met praktijkcases een scenario te beschrijven, waarmee een start gemaakt kan worden. Bijvoorbeeld door eerst stikstofruimte uit de landelijke stoppersregelingen voor een beperkt deel in Utrecht voor innovatie te gebruiken, zodat de doelstelling op gang kan komen.	Om de uitvoering niet afhankelijk te maken van de vergunningverlening, zijn de doelen verplichtend opgenomen in de ontwerp wijziging van Omgevingsverordening. De provincie Utrecht herkent het beeld van een cirkelredenering niet, maar wijst op een sluitende motivatie waarbij een programma maatregelen voorschrijft, waarbij deze maatregelen (vergunningen) vervolgens bijdragen aan het behalen van de doelen uit het programma. Voor praktijkvoorbeelden van de UPLG-aanpak bij het verplaatsen en omschakelen van veehouderijen verwijzen wij u naar de natuurvergunningen voor stikstofmaatregelen in de kavelruil in het oostelijke deel van het Kromme Rijn Gebied.
471.	0193, 0450	Gemeente Zeist, gemeente Veenendaal	Indiener stelt dat ook wanneer de stikstofdepositie onder de KDW komt, dit niet automatisch betekent dat vergunningverlening mogelijk wordt. Historische overbelasting van stikstof blijft medebepalend. Dit kan betekenen dat vergunningverlening voor stikstof emitterende activiteiten niet verantwoord is en jaren langer kan duren. Dit uitgangspunt komt onvoldoende duidelijk terug in het programma. Verzoek is om dit expliciet mee te nemen.	Het is helder dat de bodem nog gedurende een tijd stikstof kan naleveren en dat er stikstof in vegetatie of humuslaag is opgeslagen. Deze heeft meer te maken met deposities uit het verleden dan die van nu. Met beheermaatregelen kunnen in veel gevallen maatregelen genomen worden. Deze hoeven dan niet beperkend te zijn voor vergunningverlening als de KDW wel behaald wordt. Het halen van de KDW is overigens in weinig gebieden aan de orde. In paragraaf 3.4.3 onder Ad 1 is meer uitleg gegeven over de waarde van de KDW.
472.	0195, 0951	Gemeente Stichtse Vecht, agrarisch bedrijf	Indieners verzoeken om duidelijk te maken hoe de situatie wordt voorkomen dat voor het nemen van maatregelen eerst de vergunningverlening op orde moet zijn en dat er eerst maatregelen nodig zijn om weer vergunningen te kunnen verlenen. En hoe voorkomt de provincie dat ondernemers door nieuwe eisen juist hun rechtsgeldige vergunning positie verliezen?	Door de maatregelen die in het UPLG zijn opgenomen en via de Omgevingsverordening worden geborgd, binden wij ons juridisch waardoor voldoende maatregelen worden genomen om bij vergunningverlening met onze proportionele bijdrage additionaliteit te kunnen onderbouwen. Of een rechter deze redenering overneemt is nog niet met zekerheid te zeggen.
473.	0450, 0711, 0951	Gemeente Veenendaal,	Het UPLG leunt voor een belangrijk deel op stikstofreductie via innovatie en andere	Het UPLG schrijft geen maatregelen voor maar stelt doelen in het generieke spoor. Daarmee is het aan de ondernemer hoe de norm

		gemeente Rhenen, agrarisch bedrijf	maatregelen op agrarische bedrijven. Een groot deel van deze maatregelen is zelf vergunningsplichtig. Bij de beoordeling van vergunningaanvragen moet het additionaliteitsvereiste worden betrokken, wat inhoudt dat de stikstofreductie die nodig is voor herstel van Natura 2000-gebieden niet tevens kan worden ingezet om nieuwe stikstofemitterende activiteiten mogelijk te maken. In vergunningsprocedures ligt het voor de hand te verwijzen naar het UPLG om aan te tonen dat de provincie voldoende werkt aan natuurherstel. Zo ontstaat een onwenselijke cirkelredenatie.	bereikbaar is. Voor grondgebonden veehouderijen kan er veel gereduceerd worden met voer- en managementmaatregelen waarvoor geen vergunning vereist is. De provincie Utrecht ziet in het UPLG een consistente logica van een integraal programma waarin vergunningen een passende plek hebben, waarbij die vergunningen bijdragen aan de realisatie van de doelen van het programma.
474.	0694, 0757, 1444	Agrarische bedrijven	Bij het aanschaffen van emissiebeperkende technieken verschuiven de emissiepunten. Daardoor zal een project opnieuw beoordeeld moeten worden en nieuwe natuurvergunning. Verzoek om niet alleen techniek maar ook vergunningverlening te borgen.	Het toepassen van emissie reducerende techniek vergt inderdaad een nieuwe vergunning. Daarvoor is het noodzakelijk dat er geen twijfel bestaat over de reductie die de techniek oplevert. Middels doelsturingsvergunningen verwacht de provincie Utrecht op termijn weer vergunningen te kunnen verlenen voor de toepassing van ammoniakemissie reducerende technieken.
475.	1314	Vereniging Leefmilieu	Wordt in het UPLG met grondgebonden veehouderij alle melkveehouderij bedoeld, ook indien over zeer beperkte eigen grond wordt beschikt en de dieren permanent worden opgesteld?	Ja.
476.	1314	Vereniging Leefmilieu	Indiener vraagt of feitelijke ammoniakemissies op bedrijfsniveau in 2025 bekend zijn. Geldt in de actueel verleende omgevingsvergunningen onderdeel natuur een emissieplafond? Zo nee, gegeven de onduidelijkheid over de bedrijfsemissies van veel hokdierbedrijven, hoe wordt bepaald wat de effectiviteit is van de te stellen emissie-eisen per	In de huidige vergunningensystematiek zit geen emissieplafond, maar vergunning op emissies uit stalsystemen en aantal dierplaatsen en de daaraan gerelateerde depositie effecten. De meest recente beschikbare geharmoniseerde data die beschikbaar is betreft de emissieregistratie dataset uit 2019-2023. Deze dataset dient als basis dataset om de subsectorale landbouwemissies op provinciaal niveau te herleiden. De feitelijke emissies per bedrijf kennen wij niet, wel de vergunde uitstoot.

			dierplaats? Immers, als er geen nulmeting bekend is, dan kan toch ook de effectiviteit niet worden bepaald? Tevens vraagt indiener of voor grondgebonden bedrijven de nulmeting wordt afgeleid uit de kringloopwijzer. En wat deze gegevens voldoende betrouwbaar maakt.	In de Omgevingsverordening wordt voorgesteld emissienormen per gerealiseerde dierplaats op te nemen. Daarnaast is voorgestelde de plicht op te nemen om stalsystemen met ammoniakemissie sensoren uit te rusten, om te bepalen of het systeem aan het beoogde emissieplafond voldoet. De referentiesituatie voor grondgebonden bedrijven in 2019 wordt op meerdere manieren herleid, op regionaal niveau met de emissieregistratiedataset 2019-2023 en aangevuld met beschikbare KLW gegevens uit de periode 2019-2025. Als onderdeel van de monitoring en borgingsaanpak wordt de beschikbare datasets geanalyseerd op robuustheid, betrouwbaarheid en representativiteit. Deze monitorings- en borgingsmethodiek zal ook geëvalueerd en bijgewerkt worden. De rekenregels van de kringloopwijzer geven een zo goed mogelijk beeld van emissies. Binnen enkele jaren verwachten wij dat het Rijk een afrekenbare stoffenbalans zal herimplementeren. Er is een aanvullende technische onderbouwing van de maatregelen opgenomen in de bijlage VIII Stikstof. Daarnaast is de tekst in paragraaf 3.4.3 over de Kringloopwijzer verduidelijkt.
477.	1314	Vereniging Leefmilieu	U stelt per 2027 de 'doelsturingsvergunningen' te willen gaan verlenen. Echter, het verlenen van natuurvergunningen waarbij significante gevolgen kunnen optreden is niet toegelaten zonder een passende beoordeling. Hoe verhoudt uw doelsturingsvergunning zich tot de eis van artikel 6 lid 3 Hrl die als voorwaarde stelt dat een passende beoordeling wordt gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied? Graag een toelichting bij uw antwoord.	De provincie Utrecht stelt niet dat voor doelsturingsvergunningen geen passende beoordeling nodig zal zijn. Doelsturingsvergunningen moeten ook voldoen aan het additionaliteitsvereiste. Doelsturingsvergunningen zullen ook betrekking hebben op niet-grondgebonden veehouderijen.

			Tevens is gevraagd of doelsturingsvergunning ook betrekking hebben op andere sectoren dan melkveehouderij.	

Relatie met landelijk, Europa, aansluiting buiten Provincie Utrecht

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
478.	o6o8, o6o9, o615, o678, o694, o876, o878, o881, o916, o958	Agrarische bedrijven	De provincie loopt vooruit op het landelijk systeem, juridische borging is nog onduidelijk. Hoe voorkomt de provincie dat er een nieuwe groep 'Pas-melders' ontstaat als afgegeven doelsturingsvergunning niet houdbaar blijkt?	De provincie Utrecht heeft haar eigen verantwoordelijkheid als het gaat om het instandhouden van Natura 2000-doelen. Daarnaast willen we het risico verkleinen dat Utrecht op last van een rechter handhavend moet optreden tegen een PAS-melder of een vergunning moet intrekken. Hierom heeft het college ervoor gekozen niet langer af te wachten en doelen juridisch te borgen in de wijziging Omgevingsverordening. Provincies verzoeken het Rijk al enkele jaren om generieke doelen te stellen en over te gaan op doelsturing. Dit heeft nog niet tot concrete resultaten geleid. Mede door de Greenpeace uitspraak verwachten wij toch ook vanuit de Rijksoverheid een stevige generieke sturing. Het Kabinet Jetten heeft aangegeven hiermee aan de slag te gaan. Utrecht gaat uit van de redenering dat wij met het UPLG onze proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035 leveren; en daarmee de additionaliteit kunnen onderbouwen. Of een rechter (volledig) meegaat in deze redenering is op voorhand niet zeker. Zeker is wel dat niets doen ook geen optie is, dan zullen we op last van de rechter meer handhavend moeten optreden en vergunningen in moeten trekken. De provincie Utrecht start in het programma doelsturing met een geringe groep pilotbedrijven (ca. 10) in verschillende subsectoren (melkvee, intensief, biologisch). Pas nadat de bestuursrechter de doelsturingsvergunningen voor deze pilot-bedrijven heeft beoordeeld, zal voor grotere groepen doelsturingsvergunningen worden afgegeven. Hiermee wordt voorkomen dat grote groepen veehouders (weer) met een onbetrouwbare toestemming komen te zitten.

479.	0764, 0937, 1169, 1324	LTO Noord afdeling Gelderse Vallei, gebiedscoöperatie het Binnenveld, agrarische bedrijven	Verzoek om het UPLG te beperken tot doelstellingen en ambities, en geen afdwingbare normen vast te leggen in de Omgevingsverordening zonder landelijke borging. De borging van ammoniakemissies moet landelijk worden vastgesteld, niet per provincie.	De rechter eist een juridische borging van maatregelen. De provincie Utrecht heeft haar eigen verantwoordelijkheid als het gaat om het instandhouden van Natura 2000-doelen. Daarnaast willen we het risico verkleinen dat Utrecht op last van een rechter handhavend moet optreden tegen een PAS-melder of een vergunning moet intrekken. Hierom heeft het college ervoor gekozen niet langer af te wachten. Provincies verzoeken het Rijk al enkele jaren om generieke doelen te stellen en over te gaan op doelsturing. Dit heeft nog niet tot concrete resultaten geleid. Mede door de Greenpeace uitspraak verwachten wij toch ook vanuit de Rijksoverheid een stevige generieke sturing. Het Kabinet Jetten heeft aangegeven hiermee aan de slag te gaan. Een rapport van het Planbureau voor de leefomgeving uit maart 2026 (https://www.pbl.nl/publicaties/monitoring-en-evaluatie-van-het-programma-stikstofreductie-en-natuurverbetering) gaf aan dat landelijk stikstofbeleid voor verkeer en industrie effectief is, maar effectiviteit van rijksmaatregelen m.b.t. de landbouw achter blijft.
480.	0932, 1597	Agrarisch bedrijf, particulier	Indieners vragen waarom er provinciale regels worden opgesteld terwijl er landelijk ook al aangescherpte regels zijn. Het is volgens hen goed om af te wachten welke aanvullende regels de Rijksoverheid gaat afleggen.	De huidige landelijke regelgeving en autonome ontwikkelingen leveren inderdaad een daling van de ammoniakuitstoot van de landbouw, maar deze is onvoldoende om verdere verslechtering van de natuur te kunnen uitsluiten. Als provincie Utrecht zijn wij bevoegd gezag voor het behalen van instandhoudingsdoelen Natura 2000 in onze gebieden. Als bevoegd gezag voor natuurkwaliteit is de provincie genoodzaakt de milieugebruiksruimte op het gebied van stikstof verder te beperken. Provincies verzoeken het Rijk al enkele jaren om generieke doelen te stellen en over te gaan op doelsturing. Dit heeft nog niet tot concrete resultaten geleid. Een rapport van het Planbureau voor de leefomgeving uit maart 2026 (https://www.pbl.nl/publicaties/monitoring-en-evaluatie-van-het-programma-stikstofreductie-en-natuurverbetering) gaf aan dat landelijk stikstofbeleid voor verkeer en industrie effectief is, maar effectiviteit van rijksmaatregelen m.b.t. de landbouw achter blijft.

481.	0323, 0336, 0431, 0589, 0595, 0667, 0678, 0697, 0718, 0851, 0955, 0958, 1008, 1019, 1036, 1138, 1423	Agrarische bedrijven, LTO Noord West Utrecht, ChristenUnie Renswoude, Boerinnenstudiegroep Groen Hart, particulieren	Indiener vinden dat de borging van de stikstofuitstoot per bedrijf landelijk moet worden vastgesteld en dat de provincie het landelijke tijdspad richting 2035 moet volgen en daar niet vooruit moet lopen. Door daar niet bij aan te sluiten ontstaan er verschillende normeringen met als gevolg rechtsongelijkheid. Er ontbreekt een solide landelijke en juridische basis voor de voorgestelde maatregelen in het landelijk gebied. Rijk is verantwoordelijk voor Meststoffenwet.	Toekomstige onzekere ontwikkelingen - zoals nog vast te stellen wetswijzigingen - vindt de rechter geen reden nu een verzoek tot handhaving of een intrekkingverzoek af te wijzen. Vaak staat de rechter pas toe voor uit te lopen op wijzigingen, wanneer een meerderheid in de Eerste Kamer zeker is. Als bevoegd gezag voor natuurkwaliteit is de provincie genoodzaakt de milieugebruiksruimte op het gebied van stikstof verder te beperken. Provincies verzoeken het Rijk al enkele jaren om generieke doelen te stellen en over te gaan op doelsturing. Dit heeft nog niet tot concrete resultaten geleid. Een rapport van het Planbureau voor de leefomgeving uit maart 2026 (https://www.pbl.nl/publicaties/monitoring-en-evaluatie-van-het-programma-stikstofreductie-en-natuurverbetering) gaf aan dat landelijk stikstofbeleid voor verkeer en industrie effectief is, maar effectiviteit van rijksmaatregelen m.b.t. de landbouw achter blijft. De Meststoffenwet heeft als doel de naleving door Nederland van de Nitraatrichtlijn, maar als provincie Utrecht zijn wij bevoegd gezag voor het behalen van instandhoudingsdoelen van Natura 2000 - gebieden op grond van de Habitatrichtlijn. Wij hebben juridisch laten toetsen of we als provincie de maatregelen uit het UPLG en de wijziging Omgevingsverordening zelfstandig mogen inzetten, daar is positief over geoordeeld. Desgevraagd heeft het ministerie van LVVN dit ons ook bevestigd.
482.	0413, 0650, 0954, 0955	LTO, agrarische bedrijven	Indiener ondersteunt de denkrichting maar wil dat invoering aansluit bij landelijke systematiek, monitoring en uitvoeringscapaciteit. Indiener vraagt om onderbouwing waarom vooruitlopend op landelijke herijking stikstofinstrumentarium wordt gekozen voor provinciale normering.	De provincie Utrecht heeft haar eigen verantwoordelijkheid als het gaat om het instandhouden van Natura 2000-doelen. Daarnaast willen we het risico verkleinen dat Utrecht op last van een rechter handhavend moet optreden tegen een PAS-melder of een vergunning moet intrekken. Hierom heeft het college ervoor gekozen niet langer af te wachten. Provincies verzoeken het Rijk al enkele jaren om generieke doelen te stellen en over te gaan op doelsturing. Dit heeft nog niet tot concrete resultaten geleid. Als het Rijk met een geborgde aanpak komt dan zal Utrecht bezien of dit ook voldoende is om in Utrecht de doelen te halen en als dat mogelijk is het UPLG daarop

				aanpassen. Een recent PBL rapport (https://www.pbl.nl/publicaties/monitoring-en-evaluatie-van-het-programma-stikstofreductie-en-natuurverbetering) gaf aan dat landelijk stikstofbeleid voor verkeer en industrie effectief is, maar effectiviteit van rijksmaatregelen m.b.t. de landbouw achter blijft. Mede door de Greenpeace uitspraak verwachten wij toch ook vanuit de Rijksoverheid een stevige generieke sturing. Het Kabinet Jetten heeft aangegeven hiermee aan de slag te gaan.
483.	1571	HAJK	Indiener geeft aan dat de UPLG-aanpak op een aantal fundamentele punten niet in lijn is met het door de provincie ondertekende bouwstenendocument emissiereductie landbouw.	De bouwsteen landbouw en stikstof van IPO en andere organisaties is een oproep aan het Rijk en geen zelfbindend beleidsstuk van de provincie. Op de meeste punten past het UPLG wel bij het bouwstenendocument.
484.	0273, 0450, 0711, 1214	Gemeente Veenendaal, gemeente Rhenen, Regio Foodvalley, Gemeente Renswoude.	Indieners verzoeken de provincie om afstemming en aansluiting op stikstofaanpak van Regio Foodvalley en Gelderland.	Wij kennen het plan van Regio Foodvalley en onderzoeken met de regio wat de verschillen en de overeenkomsten zijn tussen de plannen. In paragraaf 3.4.3 is meer duidelijkheid gegeven over de mogelijkheid van maatwerk aanpak en dat wij in 2026 nog met een handreiking tot maatwerk komen.
485.	0178, 1147	Agrarische bedrijven	Indiener maakt zich grote zorgen over de invoering van stikstofzones van 250 meter rond Natura 2000-gebieden. Binnen deze zones worden bemestingsbeperkingen opgelegd die zijn bedrijfsvoering ingrijpend raken. Tegelijkertijd gelden er al Europese regels voor mestgebruik, de provincie voegt daar nu aanvullende beperkingen aan toe. De vraag is of deze extra laag aan regels daadwerkelijk bijdraagt aan natuurherstel.	Als provincie Utrecht zijn wij bevoegd gezag voor het behalen van instandhoudingsdoelen Natura 2000 in onze gebieden. Als bevoegd gezag voor natuurkwaliteit is de provincie genoodzaakt de milieugebruiksruimte op het gebied van stikstof verder te beperken. Uit onderzoek van de UvA blijkt relatief veel stikstof op zeer korte afstand van de bron neer te slaan en met emissiereductie dicht bij de Natura 2000-gebieden een relatief grote depositiereductie bereikt wordt. Daarnaast beperkt het UPLG alleen het uitrijden van dierlijke mest. Niet de hoeveelheid dierlijke mest die middels beweiding wordt aangewend. Daarnaast is het gebruik van kunstmest (vervangers) na inwerkingtreding van de stikstofzone niet langer toegestaan om de

				waterkwaliteit te verbeteren en de biodiversiteit te versterken. Zo creëren we een zachtere overgang tussen landbouw en natuur.
486.	1314	Vereniging Leefmilieu	Indiener stelt dat op grond van artikel 2.15a van de Omgevingswet aan reductienormen moet worden voldaan die zijn gesteld voor de jaren 2030 en 2035. Er zal ook moeten worden voldaan aan de uitspraak van 22 januari 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:578 (Greenpeace). Daarbij wil de indiener graag duidelijkheid hoe de verdeling is tot het behalen van de reductiedoelen.	Er zijn geen analyses gemaakt om te bepalen op welke wijze kan worden voldaan aan de eisen uit art. 2.15a van de Omgevingswet. De verantwoordelijk voor het behalen van de doelen zoals die ook blijken uit de genoemde uitspraak zijn tot op heden enkel bindend voor de Rijksoverheid. Om de gestelde doelen te halen leveren we vanuit de Provincie Utrecht onze proportionele bijdrage en zijn daarnaast ook afhankelijk van maatregelen op Rijksniveau en in andere provincies. Wanneer ieder daarin zijn verantwoordelijkheid neemt verwachten wij dat de gestelde doelen worden behaald.
487.	1314	Vereniging Leefmilieu	Oordeelt u het noodzakelijk dat naast het UPLG nog aanvullende eisen voor de melkveehouderij komen te gelden op grond van landelijke wetgeving om de noodzakelijke emissiereductie te realiseren?	Met het UPLG doet Utrecht haar proportionele bijdrage aan natuurherstel. Het is duidelijk dat daarmee niet alle natuurdoelen behaald worden. Een aanpak vanuit het Rijk en/of de andere provincies achten wij noodzakelijk.

Overige dieren: paarden, hobbydieren etc.

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
488.	0923, 0977, 1257	Agrarische bedrijven	Indieners verzoeken om meer duidelijkheid te geven over wat het UPLG betekent voor paardenbedrijven. Een paardenbedrijf mag niet gelijkgesteld worden aan intensieve melkveehouderij.	De generieke normering voor ammoniakemissies (de 42 kg / ha / jaar) is van toepassing op de melkveehouderij en is dus niet van toepassing op de paardenhouderij. De beperkingen voor bemesting voor de Natura 2000 gebieden en de Stikstofreductiezone (250 meter zone) wel. Hier geldt voor paardenhouders in principe de norm uit de stikstofzone. Wij verwachten dat paardenhouders deze norm eenvoudig kunnen behalen. Door het toevoegen van een bedrijfsomschrijving in de wijziging Omgevingsverordening zal het misverstand worden voorkomen, dat de normen voor een melkveehouderij ook gelden voor een paardenbedrijf.

489.	0655, 0759, 1646	Agrarische bedrijven, particulier	Indieners vragen welke beperkingen er kunnen gelden voor particulieren die hobbydieren houden.	De provincie Utrecht stelt geen eisen aan het aantal gehouden dieren maar legt normen vast om de emissie van ammoniak te beperken. Hierbij zullen er verschillen kunnen bestaan tussen bedrijven die hobbymatig enkele stuks vee houden en bedrijven die op commerciële basis vee houden en daarmee aan meer regels moeten voldoen. De mestmaatregelen in en om Natura 2000-gebieden gelden voor landbouwers en particulieren. Voor de melkveehouderijen zal in de begripsomschrijving het aantal dieren als maatstaaf worden gebruikt, net als in artikel 4.806 van het Besluit activiteiten leefomgeving. De emissiegrenswaarden voor de intensieve veehouderijen gelden onafhankelijk of de veehouder wel of geen winstoogmerk heeft.
490.	1443	Particulier	Indiener vraagt zich af waarom er in het UPLG geen aandacht is voor de vleesveehouderij, specifiek de zoogkoeienhouderij.	Vleesveehouderij valt niet in de categorie melkvee en heeft op dit moment geen normering. Voor vleeskalverhouderij die niet grondgebonden is is wel een norm vastgelegd.

Andere sectoren, andere programma's

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
491.	Ca 110 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, agrarische bedrijven, dorpsplatform Zegveld, Cooperatie de Boeren met Toekomst, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, G.E. van Dam Grond- en Sloopwerken B.V,	Indieners stellen dat stikstof niet de enige drukfactor is voor het halen van de natuurdoelen. Er is bijvoorbeeld ook impact van kreeften en ganzen. Ook zijn er andere stikstofbronnen dan die van landbouw: auto's, vliegtuigen (Schiphol), scheepvaart, industrie, huishoudens en het buitenland. Verzoek om die kwantitatief naast elkaar te zetten. In het UPLG wordt nu alleen naar de boeren gekeken. Aan de Provincie wordt ook gevraagd om kaders t.a.v. NOx-emissies aan te geven.	Het is zeker waar dat stikstof zelden de enige drukfactor is voor het niet halen van instandhoudingsdoelen. In het UPLG zijn daarom ook maatregelen opgenomen ter verbetering van waterkwaliteit en waterkwantiteit en ook voor verbetering van verbindingen en het robuuster maken van gebieden en beheermaatregelen. Het klopt dat er in het UPLG geen normen voor NOx emissies zijn opgenomen. Dat wil niet zeggen dat deze uitstoot niet beperkt moet worden. Ook het startpakket Nederland van het slot van commissie Schoof geeft een taakstelling van 42-46% NH ₃ reductie voor de landbouw en 50% NOx reductie voor industrie en mobiliteit. Ook de plannen van het huidige kabinet laten dezelfde ambitie zien. De emissies van NOx uit andere sectoren dalen al lang (zoals ook de ammoniakemissies) en worden vooral gereguleerd door landelijke wetgeving. Een rapport van het Planbureau voor de leefomgeving uit maart 2026

		Ontwikkelwaar de BV, Verstoep bouwkundigen BV, Handelondern eming Bolex		(https://www.pbl.nl/publicaties/monitoring-en-evaluatie-van-het-programma-stikstofreductie-en-natuurverbetering) gaf aan dat landelijk stikstofbeleid voor verkeer en industrie effectief is, maar effectiviteit van rijksmaatregelen m.b.t. de landbouw achter blijft. Door ook meer op ammoniakreductie te gaan sturen wordt de nu bestaande rechtsongelijkheid wat gelijkgetrokken. Mede door de Greenpeace uitspraak verwachten wij toch ook vanuit de Rijksoverheid een stevige generieke sturing. Het Kabinet Jetten heeft aangegeven hiermee aan de slag te gaan. In paragraaf 3.4.2 kondigen we aan dat we werken aan een strategie natuurherstel.
492.	0710	G.E. van Dam Grond- en Sloopwerken B.V	Indiener verzoekt zekerheid te geven dat andere sectoren niet een emissiebeperking wordt opgelegd als de agrarische sector de ammoniakreducties niet haalt.	Vanuit het UPLG ligt er geen doelstelling voor andere sectoren. Wel is het zo dat als de reducties niet geborgd zijn ook vergunningverlening voor andere sectoren bemoeilijkt blijven vanwege het additionaliteitsvereiste. Een rapport van het Planbureau voor de leefomgeving uit maart 2026 (https://www.pbl.nl/publicaties/monitoring-en-evaluatie-van-het-programma-stikstofreductie-en-natuurverbetering) gaf aan dat landelijk stikstofbeleid voor verkeer en industrie effectief is, maar effectiviteit van rijksmaatregelen m.b.t. de landbouw achter blijft.
493.	1046, 1112, 1364	Particulier, agrarische bedrijven	Er is geen beleid tegen ganzen op genomen terwijl deze een grote stikstof uitstoter zijn. Een indiener gaat daarbij specifiek in op de oostelijke vechtplassen (OVP), Volgens indiener levert de grote hoeveelheid ganzen het grootste aandeel in de stikstofbelasting in het Natura2000-gebied OVP.	De stikstofuitstoot van ganzen is in Utrecht onderzocht en was ver onder de uitstoot van de belangrijkste sectoren. Lokaal kan er wel sprake zijn van vermessing van terreinen of waterlichamen door de uitwerpselen van ganzen, dit staat dan ook in de natuurdoelanalyses benoemd en daar moet ook een aanpak op komen.
494.	0421, 1362	Regio Amersfoort, gemeente Amersfoort	Indieners onderschrijven de noodzaak om stikstofreductie juridisch houdbaar vorm te geven, maar constateren dat het ontwerp-UPLG geen stikstofruimte vrijmaakt voor andere sectoren. Dat beperkt de mogelijkheden voor maatschappelijke	Onder het UPLG wordt geen stikstofreductie van de landbouw vrijgemaakt om andere sectoren aan een vergunning te helpen. Vanwege het additionaliteitsvereiste komt reductie eerst ten gunste van natuur. Dat is ook noodzakelijk om weer vergunningen te kunnen gaan verlenen waarbij iedere activiteit voor de eigen

			opgaven zoals grote infrastructuurprojecten. Wij vragen om een strategie waarin reductie niet alleen natuurherstel dient, maar – waar verantwoord – ook ruimte creëert voor projecten met groot maatschappelijk belang.	emissieruimte moet zorgen. Utrecht gaat uit van de redenering dat wij met het UPLG onze proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035 leveren; en daarmee de additionaliteit kunnen onderbouwen. We kunnen in Utrecht niet al onze gebieden onder KDW krijgen door alleen maatregelen in Utrecht te nemen en wij kunnen geen maatregelen buiten Utrecht nemen. Of een rechter (volledig) meegaat in deze redenering is op voorhand niet zeker. Zeker is wel dat niets doen ook geen optie is, dan zullen we op last van de rechter meer handhavend moeten optreden en vergunningen in moeten trekken.
495.	0014, 0157, 0222, 0384, 0553, 1052, 1088, 1200	Agrarische bedrijven, particulieren	Indieners denken dat de stikstofreductie vanuit de landbouw de vergunningverlening voor andere sectoren niet zal helpen. Het additionaliteitsvereiste schrijft voor dat stikstofwinst die wordt behaald eerst ingezet wordt voor natuurherstel.	Onder de habitatrichtlijn is de provincie verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Een geborgde stikstofreductie is daarmee noodzakelijk. Bij voldoende borging van natuurherstel zal vergunningverlening voor alle sectoren weer eenvoudiger worden. Vanwege het additionaliteitsvereiste komt reductie eerst ten gunste van natuur. Dat is ook noodzakelijk om weer vergunningen te kunnen gaan verlenen waarbij iedere activiteit voor de eigen emissieruimte moet zorgen. Utrecht gaat uit van de redenering dat wij met het UPLG onze proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035 leveren; en daarmee de additionaliteit kunnen onderbouwen. Of een rechter (volledig) meegaat in deze redenering is op voorhand niet zeker.
496.	1314	Vereniging Leefmilieu	Indiener vraagt of het de provincie bekend is dat met het PAS eveneens sprake was van vrijwillige maatregelen om emissies te reduceren, en door de bestuursrechter is geoordeeld dat het vrijwillige karakter van de maatregelen onvoldoende moet worden geoordeeld om van geborgde maatregelen te kunnen spreken? Zie ECLI:NL:RVS:2019:1603, r.o. 20.13.	De maatregelen voor stikstof in het UPLG worden verplicht via de omgevingsverordening. Een vergelijk met het PAS gaat dan ook niet op.

Alternatieve voorstellen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
497.	0740	Particulier	Indiener geeft aan dat mestverwerking een aantoonbaar deel van de oplossing kan zijn; er zijn meer oplossingsrichtingen dan alleen krimp. Verzoek om: 1. Mestverwerking als strategisch instrument op te nemen in het UPLG; 2. duidelijk te maken welke rol deze maatregel krijgt in het veenweidegebied; 3. concreet aan te geven welke beleidsruimte en financiële ondersteuning beschikbaar komt.	Een goede, emissiearme mestaanwending of betere mestverwerking op het bedrijf kunnen zeker bijdragen aan emissiereductie. Utrecht heeft ervoor gekozen over te gaan op doelsturing, zoals landelijk ook de wens is. Daar past het niet bij om maatregelen voor te schrijven in generiek beleid. Mestverwerking zien wij zeker als een van de opties om de productie te verduurzamen. De keuze om degelijke technieken in te zetten is aan de ondernemer en bijvoorbeeld samenwerkingsverbanden. Als provincie koppelen wij de inzet hiervan op voorhand niet aan bijvoorbeeld specifieke sectoren of gebieden. Bedrijven hebben tot 2035 de tijd om naar de generieke normen te groeien en ook de financiële gevolgen te dragen en waar mogelijk gebruik te maken van subsidies. Bedrijven kunnen gebruik maken onder meer het kennisaanbod en investeringssubsidies. Dit heeft ook betrekking op de onderwerpen die in deze zienswijze worden genoemd. Daarnaast investeert de provincie Utrecht samen met anderen in de ontwikkeling en praktische toepassing van technieken, waaronder mestverwerking. Het Fieldlab Groene Hart is hiervan een voorbeeld.
498.	0932, 1394	Agrarische bedrijven	Indieners stellen voor om vergunningverlening mogelijk te maken met intern salderen.	Uit de Rendac-uitspraak in december 2024 is af te leiden dat intern salderen vergunningplichtig is. Vergunningverlening is pas weer mogelijk als natuurherstel voldoende geborgd is. Dit probleem speelt landelijk. De provincie Utrecht neemt met het UPLG vergaande maatregelen om de staat van instandhouding van beschermde habitats te verbeteren. Ook bij intern salderen moet voldaan worden aan het additionaliteitsvereiste, aantonen dat vergunde stikstofdepositieruimte niet eerst nodig is voor natuurherstel.

Onderbouwing stikstofmaatregelen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
499.	0222, 0431, 0500, 0778, 0810, 0843, 0941, 0958, 1012,	ChristenUnie Renswoude, Agrarische	Indieners vinden de KDW's niet geschikt als harde norm. Ze geven een schijnprecisie. KDW's zijn instabiel, juridisch kwetsbaar en beleidsmatig	Een van de doelen in het UPLG is het behalen van instandhoudingsdoelen Natura 2000. Stikstof, en daarmee de mate waarin een habitattype daar gevoelig voor is, is hierin een factor.

	1070, 1135, 1148, 1169, 1307, 1563, 1641, 1706, 1731	Jongeren Kontakten Zuid West- Utrecht, Hofstede Sterreschans BV, particulieren, agrarische bedrijven	omstreden. Indieners verwijzen naar onderzoek van Matt Briggs en Jaap Hanekamp van Stichting Agrifacts, Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en Ronald Meester en Wouter de Heij.	Reductie van stikstof is noodzakelijk om deze habitattypen in stand te houden. Daar sturen we op. We sturen daarmee dus niet op het behalen van de KDW, maar op het behalen van instandhoudingsdoelen. In paragraaf 3.4.3 onder Ad 1 is meer uitleg gegeven over de waarde van de KDW.
500.	0050, 0080, 0094, 0108, 0194, 0222, 0258, 0289, 0290, 0296, 0315, 0393, 0408, 0446, 0465, 0466, 0500, 0556, 0566, 0627, 0664, 0671, 0718, 0738, 0778, 0786, 0810, 0887, 0892, 0932, 0941, 0948, 0958, 1008, 1052, 1109, 1135, 1169, 1270, 1280, 1296, 1368, 1435, 1442, 1456, 1459, 1479, 1517, 1524, 1541, 1557, 1583, 1600, 1631, 1641, 1671, 1695, 1706, 1728, 1733	Particulieren, agrarische bedrijven, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West- Utrecht, LTO Noord afdeling Woerden, gemeente de Bilt, SSC, Hofstede Sterreschans BV, Nederlandse Melkveehoud ers Vakbond (NMV)	Indieners hebben verschillende bezwaren tegen het gebruik van het AERIUS-model. Men vindt het model wetenschappelijk omstreden. Men is van mening dat je op Aerius niet kunt vergunnen. De maatregelen zouden gebaseerd moeten zijn op metingen ipv modellen. Indieners verwijzen naar de inhoudelijke kritiek van prof. dr. han Lindeboom en naar het werk van ir. Wouter de Heij en Ronald Meester.	Het gebruik van Aerius voor vergunningverlening is wettelijk voorgeschreven op dit moment. Het UPLG en de NDA's zijn niet (alleen) op Aerius gebaseerd. Voor een reactie op het werk van ir. De Heij en Meester kan indiener terecht op https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/Documenten/Rapport-Meesters-ingediend-door-SGP-beantwoording.pdf
501.	0080, 0155, 0222, 0293, 0522, 0556, 0566, 0627, 0664,	Amersfoort voor Vrijheid, Agractie,	Het stikstofbeleid in het ontwerp-UPLG is grotendeels gebaseerd op Natuurdoelanalyses die volgens indieners uitgaan van overschrijding van	De Natuurdoelanalyses (NDA's) en adviezen van de ecologische autoriteit laten eenduidig zien dat op basis van de feitelijk geobserveerde staat van de natuur in de stikstofgevoelige habitats

	0717, 0738, 0799, 0810, 0811, 0833, 0892, 0903, 0941, 0947, 0971, 0993, 1034, 1060, 1095, 1098, 1128, 1167, 1307, 1404, 1556, 1597, 1640, 1641, 1688, 1829	Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, Hofstede Sterreschans BV, particulieren, agrarische bedrijven	KDW's op basis van modelberekeningen, zonder feitelijk aantoonbare verslechtering van de natuur ten opzichte van referentiejaar/actuele data. Toepassing KDW's is daarmee niet terecht.	actuele stikstofdepositie en historische stikstofbelasting een belangrijke drukfactor zijn die natuurherstel en zicht op een gunstige staat van instandhouding in de weg staat. Generieke en gebiedsspecifieke maatregelen die leiden tot geborgde emissiereductie kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het tegengaan van verslechtering en zicht krijgen op herstel. Er zijn meerdere specifieke zeer stikstofgevoelige habitats in Natura2000 gebieden die of een vergaande staat van verslechtering verkeren of verdwenen zijn uit de meest recente vegetatiekartering. Een van de doelen in het UPLG is het behalen van instandhoudingsdoelen Natura 2000. Stikstof, en daarmee de mate waarin een habitatype daar gevoelig voor is, is hierin een factor. Reductie van stikstof is noodzakelijk om deze habitattypen in stand te houden. Daar sturen we op. We sturen daarmee dus niet op het behalen van de KDW, maar op het behalen van instandhoudingsdoelen. In paragraaf 3.4.3 onder Ad 1 is meer uitleg gegeven over de waarde van de KDW.
502.	1148	Particulier	Indiener stelt dat sommige KDW's zó laag zijn dat het geen zin heeft om maatregelen in de landbouw te nemen. Het verstoort gebiedsgericht werken (het doel wordt nooit gehaald). Richt je op herstel, beheer en inrichting die past bij landschappelijke en ecologische realiteit.	Het feit dat sommige KDW's onhaalbaar laag zijn betekent niet dat maatregelen niet zinvol zijn. De beheerbaarheid van een habitatype wordt veel beter bij een matige overbelasting. Een van de doelen in het UPLG is het behalen van instandhoudingsdoelen Natura 2000. Stikstof, en daarmee de mate waarin een habitatype daar gevoelig voor is, is hierin een factor. Reductie van stikstof is noodzakelijk om deze habitattypen in stand te houden. Daar sturen we op. We sturen daarmee dus niet op het behalen van de KDW, maar op het behalen van instandhoudingsdoelen. In paragraaf 3.4.3 onder Ad 1 is meer uitleg gegeven over de waarde van de KDW.
503.	0790, 1282, 1434, 1494, 1563	LTO Noord, agrarische bedrijven, particulier	Het vasthouden aan de KDW past niet bij de afspraken die er zijn gemaakt tussen provincies en LTO in het nationale bouwstenendocument stikstof.	Als provincie zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Verslechtering is in veel gebieden geconstateerd in de Natuurdoelanalyses. Een van de doelen in het UPLG is het behalen van instandhoudingsdoelen Natura 2000. Stikstof, en daarmee de mate waarin een habitatype

				daar gevoelig voor is, is hierin een factor. Reductie van stikstof is noodzakelijk om deze habitattypen in stand te houden. Daar sturen we op. We sturen daarmee dus niet op het behalen van de KDW, maar op het behalen van instandhoudingsdoelen. De bouwsteen landbouw en stikstof van IPO en andere organisaties is een oproep aan het Rijk en geen zelfbindend beleidsstuk van de provincie. Op de meeste punten past het UPLG wel bij het bouwstenendocument. In paragraaf 3.4.3 onder Ad 1 is meer uitleg gegeven over de waarde van de KDW.
504.	0431	ChristenUnie Renswoude	Het hanteren van de KDW als sturend instrument staat volgens indiener haaks op de ambitie om te werken met doelsturing.	Als provincie zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Verslechtering is in veel gebieden geconstateerd in de Natuurdoelanalyses. De omgevingswaarden (% onder KDW) is hierin niet van betekenis. Een van de doelen in het UPLG is het behalen van instandhoudingsdoelen Natura 2000. Stikstof, en daarmee de mate waarin een habitatype daar gevoelig voor is, is hierin een factor. Reductie van stikstof is noodzakelijk om deze habitattypen in stand te houden. Daar sturen we op. We sturen daarmee dus niet op het behalen van de KDW, maar op het behalen van instandhoudingsdoelen. Hierin zien wij geen spanning met doelsturing. In paragraaf 3.4.3 onder Ad 1 is meer uitleg gegeven over de waarde van de KDW.
505.	0295, 1170	Gemeente Vijfheerenlanden, agrarisch bedrijf	AERIUS-kaarten laten zien dat stikstofdrukpunten in Vijfheerenlanden beperkt zijn, terwijl recente WUR-analyses lagere druk laten zien. Volgens de indiener ontbreken duidelijke bron- en causaliteitsanalyses, waardoor de juridische houdbaarheid van generieke maatregelen onder druk staat. Zij vragen daarom om transparante onderbouwing en juridische toetsing.	Op grond van de landelijk emissie monitoring blijkt dat de gemeente Vijfheerenlanden een relatief grote regionale bijdrage levert aan de sectorale emissiebijdrage vanuit landbouw. Daarnaast blijkt uit de uitgevoerde regionale analyse van de effecten vanuit verschillende gemeentes dat het relatieve doelbereik vanuit Vijfheerenlanden op relevante nabijgelegen Utrechtse Stikstofgevoelige habitats groot is. De stikstofaanpak in het UPLG richt zich op het verlagen van de stikstofdeken door generieke normen en gebiedsspecifiek, waar dat nodig is aanvullend te reduceren in stikstofzones. Indien een bedrijf

				aan kan tonen dat de emissies van een bedrijf niet tot significante gevolgen leidt kan dit bedrijf een vergunning aanvragen. In de bijlage VIII stikstof van het UPLG is meer beeld opgenomen van de analyses die gedaan zijn.
506.	0295, 0605, 0718, 0947, 1013, 1050, 1556, 1717, 1728	Gemeente Vijfheerenlanden, CDA de Bilt, Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, agrarische bedrijven, particulieren	De indiener betwijfelt de betrouwbaarheid en actualiteit van de data achter het ontwerp-UPLG. Verschillende referentie jaren en uitgangspunten worden door elkaar gebruikt, wat de onderbouwing van de reductiedoelen aantast.	Voor de stikstofmaatregelen gaan wij overal uit van referentiejaar 2019 en de emissies van dat jaar uit emissieregistratie. In het UPLG en de daarbij behorende bijlage worden veel bronnen genoemd en waar mogelijk ook verwezen naar rapporten en andere publicaties met links. Ook is gewerkt met de meest recent beschikbare gegevens, al lopen we daarmee soms enkele jaren achter. Als voorbeeld; emissieregistratie geeft als meest recente beeld een overzicht van 2-3 jaar geleden. Daar waar gegevens missen of deze achterhaald lijken te zijn wordt nader onderzoek gedaan. In de bijlage VIII stikstof in het UPLG is meer beeld opgenomen van de analyses die gedaan zijn.
507.	0200, 0430	Agrarisch bedrijf, particulier	Indieners stellen dat bij natuurgebieden in hun buurt geen aantoonbare verslechtering van natuur vastgesteld is, terwijl wel zware beperkingen worden opgelegd.	Een belangrijk deel van de deposities komt van de velen bronnen in Nederland (de deken). Om die reden is er een generieke reductie nodig. Alleen dicht bij stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden worden gebiedgerichte maatregelen ingezet zoals de stikstofzone en de aanpak maatwerkaanpak stalemissies.
508.	0178, 0255, 0263, 0310, 0313, 0377, 0411, 0485, 0509, 0542, 0547, 0548, 0567, 0581, 0653, 0680, 0729, 0770, 0771, 0772, 1217, 1230, 1248, 1250, 1367, 1387, 1398, 1422, 1462, 1463, 1473, 1491, 1540	Particulieren, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat de staat van Natura 2000-gebied Zouweboezem/Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-zuid/ Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen/ Natura 2000-gebied Oosterlijke Vechtplassen/ Gelderse Vallei/ Het Groene Hart is gebaseerd op verouderde data. Uit recente data (Aeriusberekening oktober 2025) zou blijken dat de KWD er goed voor zou staan. Verslechtering van het gebied is niet de schuld van het agrarisch bedrijf.	In het UPLG is gewerkt met de meest recent beschikbare gegevens, al lopen we daarmee soms enkele jaren achter. Als voorbeeld; emissieregistratie geeft als meest recente beeld een overzicht van 2-3 jaar geleden. Daar waar gegevens missen of deze achterhaald lijken te zijn wordt nader onderzoek gedaan. Wij houden rekening met de data in de meest recente versie van Aerius en ook de meest recente natuurdoelanalyses. Hoewel het beeld iets positiever is geworden zijn we in veel gebieden toch nog lang niet aan de KDW of is natuurherstel op een andere manier bereikt. Alle emissiebronnen samen dragen bij aan het teveel aan depositie op stikstofgevoelige habitattypen.

509.	0778, 0837, 1563	Particulieren, agrarisch bedrijf	Het UPLG gaat er in sterke mate van uit dat een daling van berekende deposities vanzelf leidt tot natuurherstel. PBL en WUR geven echter aan dat de natuurmonitoring nog onvoldoende fijnmazig en langjarig is om dat verband duidelijk en overal te kunnen aantonen. Zo dreigt de provincie vooral te sturen op modelcijfers in plaats van op feitelijk gemeten natuurontwikkeling. Vragen: 1. Welk concreet bewijs laat zien dat een berekende daling van stikstofdepositie daadwerkelijk leidt tot aantoonbaar beter functionerende natuur in de provincie Utrecht? 2. Hoe verhoudt het sturen op modeluitkomsten zich tot de verplichting om natuurherstel te volgen via gemeten indicatoren, zoals bedoeld in de Europese Habitatrichtlijn? 3. Wat zijn de gemeten waarden van stikstofdepositie in de provincie (met meetpunten en jaartal van meting), en na hoeveel jaar worden de maatregelen geëvalueerd op basis van deze en andere ecologische metingen? 4. Hoe wordt gecontroleerd of de gekozen maatregelen in de praktijk leiden tot betere ecologische indicatoren in het veld (zoals soortenrijkdom en vegetatiestructuur)?	Uit de natuurdoelanalyses en adviezen van de Ecologische Autoriteit daarbij blijkt dat beschermde habitats in een verslechterde staat verkeren door een overaanbod aan stikstof, hydrologische problemen en een gebrek aan connectiviteit. De natuurdoelanalyses komen tot stand op basis van ecologisch veldonderzoek, niet alleen op basis van modellen. Emissiecijfers zijn in te zien via emissieregistratie.nl; depositiemetingen zijn in te zien bij het RIVM. In het UPLG erkennen wij dat natuurherstel door alleen maatregelen in het UPLG niet overal mogelijk zal zijn. Daarvoor is ook een aanpak nodig in andere provincies en/of vanuit het Rijk. Wij doen met het UPLG onze proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035. Hierbij is nadrukkelijk ook gekeken naar de uitkomsten van de natuurdoelanalyses, die niet gebaseerd zijn op middelen maar op monitoring. Hierbij wordt ook zeker breder gekeken dan alleen stikstof. Het is een feit dat als de overbelasting van een gebied afneemt dat de beheerbaarheid beter wordt. Er kan niet aangegeven worden wanneer natuurherstel afgerond is omdat dit van meer factoren afhankelijk is dan alleen stikstof en het niet altijd te voorspellen is hoe snel de natuur reageert op de betere omstandigheden. Metingen van stikstof zijn openbare gegevens en deze zijn via het RIVM in te zien. Deze metingen worden meegenomen in Aeries. De natuurdoelanalyses zullen elke 3 jaar geüpdatet worden met de meest recente monitoringsgegevens.
510.	0009, 0084, 0106, 0190, 0323, 0327, 0705, 0719, 0747, 0776, 0927, 0982, 1011, 1314, 1579, 1717, 1829	Agrarische bedrijven, Mechanisatie bedrijf W.H. de Bruijn, Vereniging Leefmilieu, particulieren	Verzoek om meer onderbouwing en transparantie op de stikstofmaatregelen. Het moet duidelijker zijn dat deze maatregelen noodzakelijk zijn en zullen leiden tot ecologisch herstel. Sommigen geven aan dat differentiatie in de normering nodig is: motiveer waarom gebieden met beperkte stikstofgevoeligheid dezelfde norm zouden moeten volgen. Verzoek om specificatie van bronnen.	In het UPLG en de bijlage wordt onderbouwd in welke mate en voor welke doelen stikstofreductie noodzakelijk is. Het is ook duidelijk dat met alleen maatregelen in Utrecht niet overal ecologisch herstel mogelijk zal zijn. Daarvoor is ook een aanpak in andere provincies nodig. De provincie is verplicht om passende maatregelen te nemen die verslechtering van natuurgebieden stopt. Voor de meeste gebieden is stikstofreductie noodzakelijk wordt in de natuurdoelanalyses

				aangegeven die onafhankelijk getoetst zijn door de ecologische autoriteit. In de bijlage VIII stikstof in het UPLG zijn meer gegevens opgenomen van de bronnen en analyses.
511.	0927, 1200, 1594, 1614, 1618	Coöperatie de Boeren met Toekomst, agrarische bedrijven	Dat er 12000 woningen niet gebouwd kunnen worden door stikstof, is volgens indianen niet waar. Dat komt door vele andere oorzaken. Zij vinden het onvoldoende onderbouwd dat er een stikstofslot is.	Uit de natuurdoelanalyses blijkt dat beschermde habitats in de provincie Utrecht in verslechterde staat verkeren door een overdaad aan stikstof, hydrologische problemen en een gebrek aan connectiviteit. Veel vergunningen worden door de bestuursrechter vernietigd zolang deze habitats in verslechterde staat verkeren. Dit wordt het stikstofslot genoemd. In Nederland zijn en worden veel vergunningen door rechters vernietigd omdat onvoldoende duidelijk is dat het beetje stikstofdepositie van activiteiten toegestaan kan worden tegen de achtergrond van het niet halen van instandhoudingsdoelen Natura 2000. Er zijn daarnaast inderdaad ook andere belemmeringen bij woningbouw, zoals netcongestie.
512.	0141, 0957, 1135, 1243, 1297, 1331, 1386, 1429, 1468, 1481, 1634	Agrarische bedrijven, particulier	De uitstoot van ammoniak in Nederland is sinds 2005 met 27% afgenomen. Hiermee voldoet Nederland ruim aan de Europese reductiedoelstellingen voor 2020-2029. Bovendien zijn de strengere doelen voor 2030 nu al behaald. Dat blijkt uit cijfers van het Compendium voor de Leefomgeving en gaan over de doelstellingen in de Europese NEC-richtlijn.	De National Emission Ceilings (NEC) richtlijn verplicht EU-lidstaten om de totale jaarlijkse uitstoot van luchtverontreinigende stoffen te beperken tot vastgestelde maxima. Het doel van deze richtlijn is de luchtkwaliteit te verbeteren door reducties van stikstofoxiden, ammoniak, zwaveldioxide, vluchtige organische stoffen (NMVOS) en fijnstof met specifieke doelen voor 2020 en 2030. De NEC opgave is echter niet direct te vertalen naar de emissiereductie opgaves die nodig zijn voor natuurherstel op grond van de Habitatrichtlijn, zoals wel zijn opgenoemd in de Wet Stikstofreductie en Natuurherstel en vertaald is naar opgaves in het programma Stikstofreductie en Natuurherstel.
513.	0343, 0490, 0515, 0523, 0724, 0931, 0951, 1052, 1307	Bouwman Westbroek BV, particulier, agrarische bedrijven	Onderbouw keuze en noodzakelijkheid van stikstofmaatregelen met kwantitatieve analyse van reductie, depositie en ecologische effecten, incl. afweging van alternatieven en proportionaliteit.	Voor met name een aantal voedselarme habitattypen is alom bekend dat een overmaat van stikstofdepositie problematisch kan zijn. Dat is en wordt uitgebreid gedocumenteerd in wetenschappelijk onderzoek, ook in internationaal onderzoek. Ook in de Natuurdoelanalyses komt het stikstofprobleem naar voren. Deze NDA's zijn vervolgens weer onafhankelijk getoetst door de

				Ecologische Autoriteit. Onder de habitatrichtlijn is de provincie verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Stikstofreductie is daarin noodzakelijk. Een alternatief voor stikstofreductie is er niet in de volle breedte. De impact van de maatregelen op bedrijven verschilt sterk tussen bedrijven. Wij gaan ervan uit dat de meeste bedrijven onder de maatregelen hun bedrijf, al dan niet in aangepaste vorm voort kunnen zetten.
514.	0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 1008, 1296	Particulier, agrarische bedrijven	PU moet kunnen onderbouwen welke daling van stikstofdepositie noodzakelijk is en binnen welke termijn deze moet worden gerealiseerd (nav uitspraak RvS 2/7/2025). PU laat dit na door: 1. Passende beoordeling ontbreekt. 2. Verklaring van EA of verslechtering na uitvoering van maatregelen (zoals in afd. 8.3 verordening) is uitgesloten, ontbreekt. 3. Er wordt alleen gekeken naar Utrechtse deel N2000 en niet naar het hele gebied.	Onder de habitatrichtlijn is de provincie verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Een geborgde stikstofreductie is daarmee noodzakelijk. Utrecht gaat uit van de redenering dat wij met het UPLG onze proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035 leveren; en daarmee de additionaliteit kunnen onderbouwen. Of een rechter (volledig) meegaat in deze redenering is op voorhand niet zeker. Er is in de verdeling van de reductieopgave tussen provincies zeker ook gekeken naar de opgave buiten de eigen provincie. Voor Utrecht speelt de opgave bij de Veluwe bijvoorbeeld mee. In de MER is ook een Passende Beoordeling opgenomen.
515.	0193	Gemeente Zeist	Verzoek aan de provincie de passende beoordeling aan te vullen met stikstofscenario berekeningen, zodat deze juridisch gezien bruikbaar is. Daarbij beseft de indiener dat dit ook komt door een afhankelijkheid van de provincie van het Rijk en andere provincies. Het kan een meerwaarde zijn om kwantitatief te laten zien dat andere bijdragen hard nodig zijn. Dit vergroot het draagvlak en motiveert andere partijen.	In de bijlage VIII stikstof in het UPLG zijn meer gegevens opgenomen van de bronnen en analyses.
516.	1218	Agrarisch bedrijf	Volgens recente jurisprudentie van de Afdeling is vergunningverlening slechts mogelijk bij een project-specifieke passende beoordeling. Generieke programma's kunnen geen project-specifieke passende beoordeling vervangen en	Project specifieke passende beoordelingen zijn al verplicht sinds de inwerkingtreding van de Habitatrichtlijn, om aan te tonen dat significante effecten op beschermde habitats zijn uit te sluiten. Generieke programma's zoals het UPLG dragen enerzijds bij aan het robuuster maken van beschermde habitats, zodat significante

			bieden op zichzelf geen zekerheid voor vergunningverlening.	effecten minder snel optreden, en anderzijds leveren zij een belangrijke bijdrage aan het leveren van een dragende motivatie voor passende beoordelingen.
517.	0413, 0984	LTO, agrarisch bedrijf	Indiener vraagt bij elke norm/zone expliciete onderbouwing van: - welke monitoring en handhaving nodig is - hoe zich het verhoudt tot de beoogde landelijke aanpak - hoe lasten en uitvoeringskosten worden beperkt.	In de bijlage bij het ontwerp UPLG is per gebied onderbouwd of en waarom een stikstofzone nodig wordt geacht. Ook is in het monitoringshoofdstuk van het ontwerp UPLG uitgewerkt hoe wij met monitoring om zullen gaan. Hoe het UPLG zich verhoudt tot een landelijke aanpak kunnen we pas bezien op het moment dat er ook een landelijke aanpak is. Wij proberen de uitvoeringslasten voor ondernemers te beperken; maar beseffen ons ook dat het UPLG impact op bedrijven zal hebben.
518.	0351	Agrarisch bedrijf	Aangegeven wordt dat Methaan het belangrijkste klimaatargument achter stikstofbeleid is. Volgens artikel op foodlog is methaanuitstoot koeien echter verwaarloosbaar.	De klimaatproblematiek en de stikstofproblematiek staan grotendeels los van elkaar. Vanwege de nadelige gevolgen van een teveel aan stikstofdepositie op stikstofgevoelige natuur zijn wij verplicht om reducerende maatregelen te treffen. Om (verdere) klimaatverandering te verminderen zal de uitstoot van broeikasgassen moeten dalen. Methaan is een sterk broeikasgas en de rundveehouderij heeft een flink aandeel in de uitstoot hiervan. Verschillende sectoren zullen een bijdrage moeten leveren om een vermindering van de uitstoot van broeikasgassen voor elkaar te krijgen. Een norm hiervoor is het UPLG voor nu niet opgenomen. Eventueel toekomstig beleid zal afhangen van het Rijk.
519.	0101, 1307	Agrarische bedrijven	Er is volgens indieners geen transparante analyse tussen de UPLG-maatregelen en het beoogde resultaat. De 40 kg/ha-systematiek, doelsturing via data en generieke zonebenaderingen zijn niet vanzelfsprekend herleidbaar naar depositie- of waterkwaliteitsverbetering op de relevante plekken, terwijl ze wel zware rechtsgevolgen kunnen hebben.	Wij hebben met het bepalen van de maatregelen in het UPLG uitgebreid gekeken naar doelbereik en proportionaliteit. In paragraaf 3.4.3 en bijlage VIII stikstof hebben wij meer gegevens van de analyse opgenomen.
520.	0286	Particulier	De indiener vindt dat het UPLG een grondig onderzoek naar agrarische activiteiten zonder bovenmatige uitstoot in de landbouw mist.	De emissies van de landbouw (en ook die van andere sectoren) zijn behoorlijk goed in beeld. Er is voldoende kennis om de noodzaak te beargumenteren van stikstofemissiereductie, bij alle sectoren.

				Uiteraard is er ruimte voor agrarische activiteiten met een geringe uitstoot, deze activiteiten voldoen doorgaans nu al aan de gestelde normen. Er is al veel kennis over emissiearme(re) landbouw. Uiteindelijk is het de keuze van de bedrijven of ze dit een plek willen geven in hun onderneming.
521.	0368, 1393, 1717	Particulier, agrarische bedrijven	Verzoek tot publicatie van kaart en protocol van meetpunten/meetnet (locaties, meetmethode, meetfrequentie, validatie).	Emissiecijfers zijn in te zien via emissieregistratie; depositiemetingen zijn in te zien op de website van RIVM.
522.	1258	Eemland300 en Vereniging Vrij Polderland	Verzoek om bevestiging dat stikstofdepositie vanuit Eemland op stikstofgevoelige NNN-gebieden van Gooi en Utrechtse Heuvelrug volledig is meegenomen. Verzoek om bevestiging dat later geen aanvullende maatregelen nodig zijn door onvolledige berekeningen	Alle ammoniakemissies uit de landbouw zijn meegenomen in het UPLG. Omdat de overmatige stikstofdeposities veroorzaakt wordt door vele bronnen is ingezet op generiek beleid aangevuld met gebiedsspecifieke maatregelen waar dat nodig is. Onze berekeningen zijn zorgvuldig uitgevoerd en extern herbevestigd, toch kunnen wij niet helemaal uitsluiten dat er later aanvullende maatregelen nodig zijn als bedrijven andere keuzes maken dan voorzien of als dit voor het halen van natuurdoelen noodzakelijk is. Op dit moment zijn stikstofmaatregelen niet nodig voor NNN gebieden die geen Natura 2000 gebied zijn. Het is niet uit te sluiten dat dit onder de natuurherstelverordening nog tot extra maatregelen zal leiden.
523.	0327, 0705, 1144, 1383	Agrarische bedrijven, particulieren	Publiceer de sectorale verdeling achter "xx kg/ha" en "kton": hoe zijn kippen, varkens, vleeskalveren en andere hokdieren verrekend in de provinciale totalen en in de beleidskeuzes? Wat is het uitgangspunt geweest voor de berekeningen?	Emissies van (deel) sectoren kunnen ingezien worden op emissieregistratie. De mate waarin (deel)sectoren bijdrage aan de depositie in een gebied is in te zien op dashview.rivm.nl/#herkomst . Dit zijn openbare bronnen. In de doelen die voor stikstof gesteld zijn is niet alleen gekeken naar de hoogte van de bronnen maar ook naar het reductiepotentieel en de mate van vrijheid van het kiezen van reducerende maatregelen die juridisch houdbaar zijn.
524.	0368, 0729, 1393, 1717	Particulier, agrarische bedrijven	Verzoek: 1. Leg vast op welke datum/ peilmoment het vertrekpunt is gebaseerd (tijdstip, bronbestand). 2. Publiceer een (geanonimiseerd) provinciaal overzicht van dieren aantallen per sector (melk,	Voor de stikstofmaatregelen gaan wij overal uit van referentiejaar 2019 en de emissies van dat jaar uit emissieregistratie. Gegevens over dieren aantallen worden door CBS jaarlijks gerapporteerd. We hebben geen rekening gehouden met forfaitaire emissies maar gebruiken emissieregistratie als basis. Daarnaast zetten we een eigen

			vleeskalveren, varkens, pluimvee, etc.) dat aan de berekeningen ten grondslag ligt, incl. onderscheid tussen vergund en werkelijk. 3. Maak waar nodig onderscheid tussen de forfaitaire emissies en de werkelijke emissies in gevallen waar emissie reducerende technieken zijn toegepast. 4. Er wordt door de provincie binnen het UPLG geen rekening gehouden met melkveehouders die naar PU zijn verhuisd en hun bedrijf op de oude locatie hebben beëindigd. Hierdoor is er zonder twijfel ammoniakreductie, zij het op een andere plek, zonder dat de PU hiervoor gecompenseerd wordt.	emissie monitoring op. Voor niet grondgebonden veehouderijen (hokdierbedrijven) zijn de normen opgenomen in de bijlage van het UPLG en in de ontwerp wijziging Omgevingsverordening. Wij houden rekening met alle bedrijven die in Utrecht gevestigd zijn en niet met waar ze eventueel vandaan zijn gekomen. De huidige emissies zijn bepalend voor het beleid.
525.	1292	Van Buuren Continuum Advisory	Indiener stelt verschillende vragen over een gelijk speelveld bij gebiedsgerichte zonering en maatregelen. Hoe borgt de provincie Utrecht in het (definitieve) UPLG dat gebiedsgerichte zonering en maatregelpakketten niet leiden tot een ongelijk speelveld, en dat rondom vergelijkbare natuurgebieden een aantoonbaar vergelijkbare aanpak (omvang zonering en benodigde maatregelen) wordt gehanteerd? Indiener vraagt om een afwijkingenregister "gelijk speelveld": per vergelijkbaar natuurgebied de omvang van zonering/maatregelen, eventuele afwijkingen t.o.v. vergelijkbare gebieden/provincies, en per afwijking de onderbouwing (noodzaak/proportionaliteit) en de gekozen toets criteria. Tot slot stelt de indiener een aantal vragen rondom verankering. Indien GS van oordeel is dat (delen van) bovenstaande	Over de vergelijkbaarheid van natuurgebieden valt te discussiëren. In de verschillende gebieden komen verschillende habitattypen voor en ook de mate en duur van de overschrijding met stikstof is tussen gebieden anders. Daarnaast is de invloed van andere drukfactoren ook per gebied verschillend. Ook bedrijven verschillen sterk in grootte, ligging en intensiteit. Vanwege alle bijzondere omstandigheden bij elke van onze Natura 2000-gebieden is het speelveld niet zo gelijk als indiener lijkt aan te geven. De Europese Unie streeft naar een gelijk economisch speelveld in haar economische recht, maar in het natuurbeschermingsrecht is een dergelijke doelstelling niet opgenomen. Een afwijkingenregister met de mate van afwijking van een standaard hebben we daarom niet aangelegd. Het UPLG is geschreven vanuit de opdracht zoals die gold onder het NPLG. Daar is geen specifieke opdracht voor een zonering in opgenomen. Een nieuwe of aangepaste opdracht van het huidige kabinet hebben we (nog) niet. Ook zonder een afwijkingenregister en tegemoetkoming aan de

			borging nog niet op detailniveau in het UPLG thuishoort, verzoekt indiener GS om dit expliciet te verankeren in het definitieve UPLG door: (i) opname van een toets-/besluitkader, (ii) expliciete verwijzing naar het instrument waarin dit uiterlijk wordt uitgewerkt, en (iii) een concreet herijkings- en besluitmoment met monitoringindicatoren.	andere wensen uit deze zienswijzen is het UPLG voldoende gemotiveerd om vastgesteld te kunnen worden.
526.	1314	Vereniging Leefmilieu	Indien het emissie reductiedoel voor de melkveehouderij omstreeks de 30% ligt ten opzichte van 2019, op grond waarvan oordeelt u die emissiereductie voldoende om aan de omgevingswaarden voor stikstof uit de Omgevingswet te voldoen, inclusief de Greenpeace-uitspraak? Op grond waarvan oordeelt u een emissienorm van 40-42 kg NH₃ voldoende om de noodzakelijke emissiereductie voor melkveehouderij te realiseren?	In totaal worden de ammoniakemissies uit de landbouw met 46% terug gebracht. Onze analyses geven aan dat als iedere provincie haar proportionele bijdrage aan natuurherstel doet Utrecht de omgevingswaarden voor 2030 en 2035 haalt. De provincie Utrecht is niet rechtstreeks betrokken bij de juridische consequenties in de Greenpeace zaak. Er is een aanvullende technische onderbouwing van de maatregelen opgenomen in de bijlage VIII stikstof.

Monitoring stikstof / Kringloopwijzer

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
527.	0296, 0378, 0379, 0380, 0384, 0388, 0390, 0391, 0395, 0399, 0408, 0471, 0475, 0504, 0556, 0566, 0586, 0608, 0609, 0627, 0664, 0678, 0686, 0689, 0697, 0718, 0720, 0738, 0740, 0749,	Agrarische bedrijven, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, LTO Noord	De indieners stellen dat de Kringloopwijzer ongeschikt is om te gebruiken als juridisch instrument voor de monitoring van stikstofnormen. De uitkomsten zijn volgens hen te afhankelijk van externe factoren zoals weer, bodem en voerkwaliteit, waardoor ze sterk kunnen schommelen en niet goed te beïnvloeden zijn door de boer. Daarom achten zij het systeem onbetrouwbaar en juridisch onzeker voor vergunningverlening of	De rekenregels in de Kringloopwijzer voor de Bedrijfsspecifieke Emissie Ammoniak (BEA) geven een goed beeld van de emissies, waarbij zwakke plekken in de gegevenskwaliteit worden gedicht met aanvullende controles door het bevoegde gezag, zoals verplichte weidegangregistratie. Het is juist dat ook weersinvloeden bepalend kunnen zijn in de emissies en niet door bedrijven gestuurd kunnen worden. Vanwege externe factoren zoals weersinvloeden wordt de norm van 42 kg/ha/jaar berekend als vijfjaarsgemiddelde, waardoor deze factoren minder bepalend zijn.

	0754, 0764, 0767, 0780, 0787, 0790, 0793, 0827, 0828, 0846, 0890, 0892, 0895, 0923, 0937, 0957, 0960, 0983, 0984, 0991, 1004, 1012, 1021, 1036, 1050, 1055, 1074, 1126, 1160, 1167, 1170, 1176, 1234, 1243, 1261, 1262, 1266, 1270, 1271, 1280, 1282, 1285, 1286, 1297, 1308, 1319, 1331, 1332, 1373, 1398, 1401, 1429, 1434, 1494, 1507, 1513, 1563, 1571, 1601, 1641, 1650, 1673, 1693, 1694, 1846	afdeling Woerden, HAJK, LTO Noord, GGA Eemland, LTO Alblasserwaard, LTO Noord Afdeling Gelderse Vallei, IV Bouw & montage, Utrechtse Agrarische Collectieven, particulieren	handhaving. Wel erkennen zij dat de Kringloopwijzer bruikbaar is als vrijwillig hulpmiddel voor bedrijfssturing, maar deze zou niet verplicht of afdwingbaar moeten worden gemaakt. In combinatie met zorgen over mogelijke fraudegevoeligheid en betrouwbaarheid pleiten zij ervoor om eerst via pilots ervaring op te doen, in plaats van de Kringloopwijzer direct verplicht te stellen.	Daarnaast is er geen tijd om te wachten met beleid voor het ontwikkelen van nieuwe, nog betere methoden voor het berekenen van emissies, zonder juridisch geborgde maatregelen blijft het risico bestaat dat de bestuursrechter oordeelt tot intrekking van een vergunning indien het natuurbelang dat vereist. Alternatieven voor de Kringloopwijzer worden de komende jaren wel nader onderzocht.
528.	0296, 0378, 0379, 0380, 0384, 0388, 0390, 0391, 0395, 0399, 0408, 0471, 0475, 0504, 0556, 0566, 0586, 0608, 0609, 0627, 0664, 0678, 0686, 0689, 0697, 0718, 0720, 0738, 0740, 0749, 0754, 0764, 0767,	Agrarische bedrijven, Agrarische Jongeren Contacten Zuid West-Utrecht, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, LTO Noord afdeling	Indieners uiten kritiek op de beperkte toepasbaarheid van de Kringloopwijzer voor andere vormen van landbouw, zoals biologische en natuurinclusieve bedrijven. Volgens de indieners sluit het systeem onvoldoende aan bij deze bedrijfsmodellen en legt het te veel nadruk op gangbare productie. Zij pleiten daarom voor het toestaan van alternatieve rekenmethodes, zoals de Biomonitor (WUR/Louis Bolk Instituut) of de Integrale Kwantitatieve Analyse (Provincie	De provincie beseft dat voor biologische bedrijven en bedrijven met veel weidegang de rekenregels van de Kringloopwijzer niet helemaal passend zijn. Daarom wordt onderzocht of een meer genuanceerd kijken naar ureum en weidegang goed borgbaar is. Binnen doelsturingpilots kan naast de Kringloopwijzer ook gekeken worden naar andere informatie, zoals een maandgemiddelde tankmelkureum, al beschouwt WUR het ureumgehalte op dit moment vooral als nuttige sturingsinformatie voor de veehouder en is men nog niet overtuigd dat hiermee emissies tussen bedrijven kunnen worden berekend. De ontwikkeling van alternatieve methoden blijft onderwerp van

	0780, 0787, 0790, 0793, 0827, 0828, 0846, 0890, 0892, 0895, 0923, 0937, 0957, 0960, 0983, 0984, 0991, 1004, 1012, 1021, 1036, 1050, 1055, 1074, 1126, 1160, 1167, 1170, 1176, 1243, 1261, 1262, 1266, 1270, 1271, 1280, 1282, 1285, 1286, 1297, 1308, 1319, 1331, 1332, 1373, 1398, 1401, 1429, 1434, 1494, 1507, 1513, 1563, 1571, 1601, 1641, 1650, 1673, 1693, 1694, 1846	Woerden, HAJK, LTO Noord, GGA Eemland, LTO Alblasserwaard, LTO Noord Afdeling Gelderse Vallei, IV Bouw & montage, particulieren	Zuid Holland), waarin ook aspecten zoals kruidenrijk grasland, bodemopbouw, organisch-stofbeheer, biodiversiteit en extensief beheer worden meegenomen.	onderzoek, maar de inzet van juridisch geborgde maatregelen is op korte termijn noodzakelijk. In de tekst in paragraaf 3.4.3 over de Kringloopwijzer geven we aan dat we ons inzetten voor zo objectief mogelijke rekenregels die niet nadelig mag zijn voor bedrijven met veel weidegang.
529.	0296, 0378, 0379, 0380, 0384, 0388, 0390, 0391, 0395, 0399, 0408, 0471, 0475, 0504, 0556, 0566, 0586, 0608, 0609, 0627, 0664, 0678, 0686, 0689, 0697, 0718, 0720, 0738, 0740, 0749, 0754, 0764, 0767, 0780, 0787, 0790,	Agrarische bedrijven, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, LTO Noord afdeling Woerden,	Indieners uiten zorgen over privacy en het gebruik van gegevens. Zij vrezen dat gevoelige bedrijfsinformatie openbaar kan worden gemaakt, bijvoorbeeld via WOO-verzoeken, en dat dit in strijd kan zijn met privacywetgeving en concurrentiebelangen. Ook is er onduidelijkheid over eigenaarschap en gebruik van de data.	De borging van de privacy van aangeleverde Kringloopwijzer-gegevens wordt nader onderzocht, onder andere in het Fieldlab Foodvalley. De gegevens van de bedrijfsspecifieke ammoniakemissie zullen niet actief openbaar worden gemaakt. Bij een eventueel WOO-verzoek wordt door de provincie getoetst aan de relevante bepalingen uit het EVRM en het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. Daarnaast is juridisch getoetst dat het opvragen van de Kringloopwijzer een evenredige maatregel is om emissiereductie te monitoren.

	0793, 0827, 0828, 0846, 0890, 0892, 0895, 0923, 0937, 0957, 0960, 0983, 0984, 0991, 1004, 1012, 1021, 1036, 1050, 1055, 1074, 1126, 1160, 1167, 1170, 1176, 1243, 1261, 1262, 1266, 1270, 1271, 1280, 1282, 1285, 1286, 1297, 1308, 1314, 1319, 1331, 1332, 1373, 1398, 1401, 1429, 1434, 1494, 1507, 1513, 1563, 1571, 1601, 1641, 1650, 1673, 1693, 1694, 1846	HAJK, LTO Noord, GGA Eemland, LTO Alblasserwaard, LTO Noord Afdeling Gelderse Vallei, IV Bouw & montage, vereniging Leefmilieu te Nijmegen, particulieren		In de tekst in paragraaf 3.4.3 over de Kringloopwijzer is meer informatie opgenomen over de bescherming van gegevens in deze context.
530.	0296, 0378, 0379, 0380, 0384, 0388, 0390, 0391, 0395, 0399, 0408, 0471, 0475, 0504, 0556, 0566, 0586, 0608, 0609, 0627, 0664, 0678, 0686, 0689, 0697, 0718, 0720, 0738, 0740, 0749, 0754, 0764, 0767, 0780, 0787, 0790, 0793, 0827, 0828,	Agrarische bedrijven, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, LTO Noord afdeling Woerden, HAJK, LTO	Indieners vragen de provincie te bevestigen dat voor het gebruik van de 'deler' (de hectares toegerekend aan het bedrijf) de kringloopwijzer wordt gevolgd. Daaronder vallen onder meer zowel agrarische gronden inclusief bufferstroken als ook natuurgronden met landbouwkundig gebruik (percelen met gewascode 331 in de perceelregistratie).	Natuurgronden die conform uw gecombineerde opgave (RVO-opgave) bijdragen aan uw mestplaatsingsruimte, tellen ook mee in de Kringloopwijzer om te voldoen aan de generieke norm van 42 kg / ha / jaar. Deze toelichting is in paragraaf 3.4.3 toegevoegd.

	0846, 0890, 0892, 0895, 0923, 0937, 0957, 0960, 0983, 0984, 0991, 1004, 1012, 1021, 1036, 1050, 1055, 1074, 1126, 1160, 1167, 1170, 1176, 1243, 1261, 1262, 1266, 1270, 1271, 1280, 1282, 1285, 1286, 1297, 1308, 1319, 1331, 1332, 1373, 1398, 1401, 1429, 1434, 1494, 1507, 1513, 1563, 1571, 1601, 1641, 1650, 1673, 1693, 1694, 1846	Noord, GGA Eemland, LTO Alblasserwaard, LTO Noord Afdeling Gelderse Vallei, IV Bouw & montage, particulieren		
531.	0895, 1304, 1405, 1427, 1466	Stichting Wij.land, NMU, agrarische bedrijven	Verzoek om, mocht er in het UPLG toch gekozen worden voor een aanpak met berekening van de NH ₃ emissies per hectare voor grondgebonden landbouw, ook andere, meer op Natuurinclusieve bedrijven toegesneden rekenmethoden zoals de Biomonitor (WUR/Louis Bolk Instituut) of de Integrale Kwantitatieve Analyse(Prov. Zuid-Holland), toe te staan dan de Kringloopwijzer om de te rapporteren gegevens aan te leveren, omdat de Kringloopwijzer niet gekalibreerd is op natuurinclusieve en/of biologische bedrijven. weeg ook kruidenrijk grasland, bodemopbouw, organische-stofbeheer en	We sturen binnen het generieke normeringspoor voor melkveehouderij primair op monitoring met kentallen zoals deze in de KLW opgenomen zijn. De integrale kwantitatieve aanpak van Zuid-Holland is bedoeld als een beleidsevaluerend instrument en niet als een te borgen instrument binnen de kaders van de Omgevingsverordening. In de Biomonitor wordt ook gebruik gemaakt van o.a. de KLW. De rekenregels van de Kringloopwijzer geven een goed beeld van de emissies, al beseffen we dat er enkele onvolkomenheden in zitten. Doordat ook biologische melkveehouders meedoen aan de UMDL krijgen we ook inzicht hoe de KLW voor deze bedrijven werkt. De komende jaren verwachten wij een her-implementatie van een afrekenbare stoffenbalans. We zijn met koplopers in gesprek. Zo werken veel biologische melkveehouders niet met de KLW. Naast de KLW kan ook gekeken worden naar specifieke grootheden zoals tankmelkureum, productie per ha en weidegang.

			extensieve beweiding mee. kijk niet alleen naar liters melk per koe (zoals nu in de kringloopwijzer zo is). Om de provinciale opgave tussen de gebieden eerlijk, transparant en kosteneffectief te verdelen, kan gebruik worden gemaakt van een integrale kwantitatieve aanpak zoals Prov. Zuid-Holland momenteel ontwikkelt, in plaats van de op dit moment in de wijziging van de omgevingsverordening voorgestelde verplichte aanlevering van de Kringloopwijzer.	Totdat de afrekenbare stoffenbalans voltooid is, schrijft de provincie Utrecht gebruik van de Kringloopwijzer voor. We sturen binnen het generieke normeringspoor voor melkveehouderij primair op monitoring met kentallen zoals deze in de KLV opgenomen zijn. Echter kan deze aangevuld worden met indicatoren uit de BIO Monitor indien deze nader inzicht geven in bedrijfsspecifieke omstandigheden in relatie tot de emissiereductieopgave. De integrale kwantitatieve aanpak van Zuid-Holland is bedoeld als een beleidsevaluerend instrument en niet als een te borgen instrument binnen de kaders van de Omgevingsverordening.
532.	1760	Agrarisch bedrijf	Indiener deelt de zorg dat de Kringloopwijzer Landbouw zal worden gebruikt als handhavinginstrument. Het moet voldoen aan de bepalingen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming.	De kringloopwijzer zal worden gebruikt als monitoringsinstrument tot er een afrekenbare stoffenbalans is geïntroduceerd. Als blijkt dat een bedrijf niet aan de norm voldoet kan er handhavend worden opgetreden.
533.	1427	Agrarisch bedrijf	Verzoek om meer duidelijkheid over de meet- en rekenmethodiek waarmee wordt vastgesteld of ammoniakdoelen zijn gehaald (kringloopwijzer). Te harde grenswaarden zonder marges vergroten de (juridische) onzekerheid omdat de (biologische) agrarische praktijk veel natuurlijke variatie kent.	Zie onder andere de reactie op regel 524. De rekenregels van de Kringloopwijzer voor de Bedrijfsspecifieke Emissie Ammoniak (BEA) worden gebruikt bij de bepaling van de ammoniakemissies op bedrijfsniveau. Wij monitoren op een vijfjarig gemiddelde om b.v. weersinvloeden te compenseren. De methodiek van de Kringloopwijzer is nader uitgewerkt in paragraaf 3.4.3 en opgenomen in de bijlage VIII stikstof. Ook is een voorstel toegevoegd om te werken met een periodiek te updaten handreiking en toetsingskader dat wij op onze website publiceren.
534.	0107, 0327, 0608, 0705, 0790, 0984, 1282, 1434, 1494, 1507, 1563, 1829	Particulieren, agrarische bedrijven, LTO Noord	Verzoek om meer duidelijkheid over de stikstofmonitoring. Op welke wijze gaat provincie bepalen hoe tussendoelen worden vastgesteld. Als emissienorm alsnog verplicht wordt, dan moet ook duidelijk zijn dat deze norm ecologisch noodzakelijk, technisch	Op blz 106 en verder van het ontwerp UPLG staat uitgelegd hoe wij met monitoring om willen gaan. Er zijn zeker ook nog zaken nader uit te werken hierin. Omdat de generieke doelen uiterlijk 2035 behaald moeten worden is hier ook ruimte voor. Grondgebonden veehouderijen kunnen nu al hun presteren monitoren met de kringloopwijzer. De aanpak van het UPLG past bij de aanpak zoals het huidige kabinet

			haalbaar en economisch uitvoerbaar is. Dat éérst juridisch en praktisch goed uitwerken.	dit voorstaat; echter, het UPLG is al veel gedetailleerder uitgewerkt. Als provincie zijn we verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Een forse reductie van de stikstofdeposities is daarbij noodzakelijk. Dat geven ook de natuurdoelanalyses aan die onafhankelijk getoetst zijn door de ecologische autoriteit. Uit praktijkcijfers blijkt dat nu al een serieus deel van de bedrijven voldoet aan de norm van 42 kg / ha / jaar. De ecologische noodzaak volgt uit de staat van instandhouding van beschermde habitats, zoals vastgelegd in de Natuurdoelanalyses. Een rapport van het Planbureau voor de leefomgeving uit maart 2026 (https://www.pbl.nl/publicaties/monitoring-en-evaluatie-van-het-programma-stikstofreductie-en-natuurverbetering) gaf aan dat landelijk stikstofbeleid voor verkeer en industrie effectief is, maar effectiviteit van rijksmaatregelen m.b.t. de landbouw achter blijft.
535.	0368, 1393	Agrarische bedrijven	Indieners verzoeken om volledige herleidbaarheid te leveren: dataset, bronnen, onzekerheidsmarges, en jaarlijkse update-systematiek, zodat de sector kan controleren of monitoring eerlijk en consistent is m.b.t. het emissieplafond van 2,836 kton.	Wij baseren onze aanpak zoveel mogelijk op openbare bronnen en wetenschappelijke publicaties. Als onderdeel van de monitoring en borging van de Utrechtse stikstofmaatregelen en de Utrechtse emissiereductie opgave wordt een transparante monitoringsaanpak opgezet, waarbij periodiek monitoring gerapporteerd wordt en evaluatiemomenten worden voorbereid. Onafhankelijke toetsing van de effecten van de Utrechtse stikstofaanpak is daarnaast een academische opgave. Herleidbaarheid en transparantie is inherent aan wetenschappelijke studies. In paragraaf 3.4.3 en bijlage VIII stikstof hebben wij meer gegevens van de analyse opgenomen..
536.	1235, 1637	Agrarische bedrijven	Indiener geeft aan dat de gevolgen van stikstofnormen groot zijn voor het bedrijf, doordat een groot deel van de koeien weg moeten. Hierdoor kan indiener niet meer aan de aflossingsverplichtingen voldoen. Indiener gebruikt nu grond van gestopte ondernemers in de omgeving voor	Gebaseerd op huidige praktijkcijfers van bedrijven en het rapport van Boerenverstand gaan wij ervanuit dat voor veel bedrijven deze norm wel haalbaar zal zijn door voer- en managementmaatregelen. Voor een deel van de bedrijven zal dit echter niet eenvoudig zijn, maar deze hebben tot 2035 de tijd om de doelen te halen. Ook zullen er in de tussentijd meer managementmaatregelen onderzocht zijn en geborgd zijn. Een andere optie is het toepassen van technieken voor stallen en

			mestplaatsing en voederwinning, maar mag deze niet meetellen voor de amoniak per ha, omdat deze ondernemers dit belastingtechnisch op eigen naam willen houden. Ook pachters van bv landgoederen mogen niet onderverhuren maar ontvangen oa. mest en indiener koopt ruwvoer van hun. Door voer/mest contracten is doelbereik op papier in de kringloopwijzer slechter dan in het echt. Indiener roept de provincie daarom op om ook een vorm van voer-mestcontracten mee te laten tellen voor de ammoniakemissie per hectare norm.	mestopslag. Wij gaan ervan uit dat verreweg de meeste agrariërs met een van beide opties (of een combinatie daarvan) de doelen zullen halen. Het afzetten van mest, waarheen dan ook, levert ondernemers inderdaad geen voordeel op in relatie tot de norm voor grondgebonden bedrijven. Het pachten van genoemde gronden zou wel helpen. Het is inderdaad een bekend fenomeen dat gestopte boeren vanwege belastingtechnische voordelen hun bedrijf op papier aanhouden. Ook door de gestegen afzetprijzen voor mest. We kunnen daar de Minister van LNV op wijzen. Mogelijk kunnen we deze groep boeren ook in gebiedsprocessen hierop aanspreken.
537.	0462, 0638, 0658, 0690, 0872, 0927, 0934, 0957, 1011, 1088, 1160, 1200, 1421, 1486, 1642, 1673	Agrarische bedrijven, particulieren	Bij pacht kan het aantal hectares grond onder een bedrijf per jaar verschillen. Dat kan ervoor zorgen dat de norm niet gehaald wordt bij het kwijtraken van hectares pacht en dat een deel van de veestapel dan weg moet. Indiener stelt voor om de totale referentie emissie (ha x 40kg) als maatregel aan te houden, ook als er minder grond is. Indiener stelt ook de algemene vraag welke gronden meetellen, pachtgronden, natuurgronden.	Het klopt dat bij verlies van hectares het moeilijker zal zijn de norm voor grondgebonden veehouderij te halen. Bij kortdurende pacht gaan gronden doorgaans naar een andere pachter waar de norm dan weer eenvoudiger haalbaar is. Om dubbeltelling te voorkomen (als hectares zowel bij de oude pachter als de nieuwe pachter mee mogen tellen) kunnen we nu niet anders. En wanneer we de gronden niet zouden meetellen met de nieuwe pachter, wordt deze daardoor benadeeld om de gestelde doelen te kunnen halen. Of gronden meetellen in de KringloopWijzer is afhankelijk van de gewascode die natuurgronden hebben. Bijvoorbeeld ruige mest die wordt uitgereden over natuurgrond mag toch worden meegerekend als afgevoerde mest in de berekening van de Bedrijfsspecifieke emissie. Natuurgronden die op grond van de KLV meetellen, tellen dus ook mee voor de norm. Natuurgronden die conform uw gecombineerde opgave (RVO-opgave) bijdragen aan uw mestplaatsingsruimte, tellen ook mee in de KLV om te voldoen aan de generieke norm van 42 kg / ha / jaar. Wij werken bovendien met een 5-jarig gemiddelde in het monitoren of de norm voor grondgebonden

				veehouderij behaald wordt vanwege weersinvloeden en andere fluctuerende factoren.
538.	1074, 1152, 1301, 1384, 1563	Agrarische bedrijven, Countus accountants + adviseurs, vestiging Odijk	Indieners stellen dat doordat natuurgronden en gronden met natuurbestemming niet mogen worden benut voor mestplaatsing en beweiding, het beschikbare areaal voor grondgebonden landbouw kunstmatig wordt verkleind. Dit leidt tot een scheef beeld van wat haalbaar is binnen de gestelde normen. Het wordt moeilijker om kringlopen te sluiten, koeien in de wei te houden en mest op eigen of nabijgelegen grond verantwoord af te zetten.	Of gronden meetellen in de KringloopWijzer is afhankelijk van de gewascode die natuurgronden hebben. Bijvoorbeeld ruige mest die wordt uitgereden over natuurgrond mag toch worden meegerekend als afgevoerde mest in de berekening van de Bedrijfsspecifieke emissie. Natuurgronden die op grond van in de KLW meetellen, tellen dus ook mee voor de norm. Natuurgronden die conform uw gecombineerde opgave (RVO-opgave) bijdragen aan uw mestplaatsingsruimte, tellen ook mee in de KLW om te voldoen aan de generieke norm van 42 kg / ha / jaar.
539.	0327, 0368, 0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0504, 0586, 0705, 0719, 0729, 0740, 0749, 0767, 0780, 0828, 0846, 0923, 0960, 0984, 0991, 1004, 1055, 1266, 1271, 1319, 1332, 1373, 1393, 1650, 1693, 1694, 1717	Particulieren, agrarische bedrijven, GGA Eemland	Verzoek om te monitoren met een langjariger gemiddelde om weersomstandigheden te corrigeren. Verzoek om monitoring robuuster te maken: 5-jarig rollend gemiddelde óf 3-jarig gemiddelde met correctiemechanisme voor uitzonderlijke weersomstandigheden.	Ten behoeve van de meerjarig monitoring wordt gebruik gemaakt van wetenschappelijk geaccepteerde monitoringsprincipes voor milieu en luchtkwaliteitsmonitoring, zoals toegepast door onder ander het RIVM, KNMI en het CBS. De meest gebruikelijke methode is het vijfjarig gemiddelde. Wij zullen dit principe ook in onze monitoring aanhouden en 5-jarig gemiddelde nemen. Voor de monitoring van ammoniak wordt zowel de landelijke emissie monitoring gevolgd (emissieregistratie) als de regionale emissie monitoring door middel van de geaggregeerde data uit de bedrijfsspecifieke emissie ammoniak (BEA) uit de Kringloopwijzer. In paragraaf 3.4.3 is de monitoring van de generieke stikstofaanpak voor grondgebonden veehouderij op basis van de kringloopwijzer met een 5-jarig gemiddelde gesteld (in plaats van 3-jarig).
540.	0060	Particulier	Het kwantificeren van de denitrificatie in de verschillende bodems (nat/ droog – veehouderij/ natuur) is volgens indiener nodig voor een zorgvuldige monitoring van stikstof en doelmatige maatregelen. In de kringloopwijzer voor melkveehouders wordt stikstof die verdwijnt door denitrificatie in de	In de KLW is denitrificatie opgenomen als onderdeel van de Bedrijfsspecifieke N stromen (BEN). Binnen de BEN wordt echter wel gerekend met gestandaardiseerde methodes. In paragraaf 4.3 van de rekenregels KLW is beargumenteerd waarom deze methode op dit moment de best toepasbare methode is, waarbij ook rekening gehouden wordt met denitrificatie op verschillende types en condities

			bodem niet gekwantificeerd en onterecht bij het overschot meegeteld. Literatuuronderzoek wijst uit dat het overschot van stikstof in de landbouw ca. 43 % minder is als dit wel wordt meegeteld. Denitrificatie is ook belangrijk voor natuurgebieden.	op landbouwbodems. Op pagina 88 is een voorstel gedaan voor toekomstige ontwikkelingen.
541.	o886	Agrarisch bedrijf	In het huidige beleid wordt vooral gestuurd op modelberekeningen met aannames en correctiefactoren, terwijl er ook praktijkindicatoren beschikbaar zijn die direct en continu meetbaar zijn, zoals ureum in melk. Deze kunnen ondernemers helpen om gericht te sturen op emissiereductie. Indiener mist een grotere rol voor dergelijke meetbare en stabiele indicatoren, terwijl dit kan bijdragen aan zowel effectiviteit als draagvlak.	Met het UPLG vragen we bedrijven om meer sturing toe te passen op hun emissies met b.v. cijfers als ureumgetal en aantal uren weidegang.
542.	o996	Agrarisch bedrijf	Biologische bedrijven werken niet met de Kringloopwijzer. De klant wil dat het bedrijf natuurlijk werkt i.p.v. efficiënt. Voor biologische bedrijven moet een uitzondering komen voor het gebruik van de Kringloopwijzer.	Wij beseffen ons dat biologische bedrijven momenteel nog niet hoeven te werken met de Kringloopwijzer. Wij willen hierin echter geen onderscheid gaan maken tussen verschillende melkveehouders in de provincie. Het invullen van de Kringloopwijzer wordt niet beschouwd als een zware administratieve verplichting, ook omdat veel gegevens al vooraf ingevuld (kunnen) worden middels bestandskoppeling. De verplichting om de Kringloopwijzergegevens toe te zenden wordt opgenomen in de ontwerp wijziging Omgevingsverordening. De meeste biologische melkveehouders zijn relatief extensief. Het ligt daarom voor de hand dat met alleen voer- en managementmaatregelen de gestelde normen te halen moeten zijn. Ook als deze bedrijven natuurinclusief werken. Dat proberen wij als provincie juist ook te stimuleren. We beseffen ons ook dat voor biologische bedrijven en bedrijven met veel weidegang de rekenregels van de KLW niet helemaal passend zijn.

				We onderzoeken of een meer genuanceerd kijken naar ureum en weidegang goed borgbaar is.
543.	1023	Agrarisch bedrijf,	Indiener bezit een jongvee-opfokbedrijf, maar wordt geschaard onder de melkveehouders. Zijn bedrijf is van een andere aard. Daardoor is de Kringloopwijzer, een managementtool, voor hem niet bruikbaar. Bovendien is de Kringloopwijzer niet bedoeld en niet geschikt als controlemiddel in de monitoring. Verzoekt expliciet om een specifieke uitzondering voor jongvee-opfokbedrijven m.b.t. de regels voor ammoniakemissie.	Wij zijn van mening dat de KringloopWijzer ook voor jongvee-opfokbedrijven bruikbaar is als managementtool.
544.	1443	Particulier	Indiener heeft een zoogkoeienhouderij (met korte keten verkoop). Daarmee geen verplichting om een kringloopwijzer in te vullen. Vraagt aandacht voor de hoge kosten en oneerlijke concurrentie als gevolg. Onderzoek ook hoe om te gaan met de gehele groep veehouders die niet verplicht met kringloopwijzer werken, niet alleen biologische boeren zoals in het UPLG staat.	De generieke normering voor ammoniakemissies (de 42 kg / ha / jaar) zijn niet van toepassing op de zoogkoeienhouderij. De beperkingen voor bemesting voor de Natura 2000 gebieden en de Stikstofreductiezone (250 meter zone) wel. Zoogkoeien worden door de Kringloopwijzer gezien als 'overige graasdieren', waarbij de excretie wordt berekend aan de hand van forfaits, in plaats van gebruikersgegevens. Voer wordt in de Kringloopwijzer bij overige graasdieren niet op detailniveau doorgerekend, zoals dit bij melkvee wel gebeurt. Het aantal uren weidegang wordt bij overige grazers in de Kringloopwijzer wel meegerekend in de bedrijfsspecifieke ammoniakemissie. Omdat de Kringloopwijzer voor zoogkoeien weinig waarde toevoegt als sturingsinstrument, hoeft de Kringloopwijzer door zoogkoeienhouderijen niet te worden ingevuld. In de verordening wordt aangegeven voor welke categorie dieren de generieke stikstofnorm voor grondgebonden veehouderij geldt.
545.	0106, 0327, 0368, 0705, 1717	Particulieren, agrarische bedrijven	Verzoek om een correctiemechanisme op te nemen in monitoring/rapportage dat rekening houdt met bedrijfsverplaatsingen over provinciegrenzen, zodat Utrecht niet	Omdat de locatie bepalend is in hoeverre emissies tot deposities in de gebieden leidt maakt het op zich niet uit of een ondernemer altijd in Utrecht heeft gezeten of een ondernemer van buiten een bedrijf heeft overgekocht. Een vergunning voor een nieuw startend bedrijf lijkt op korte termijn in elk geval niet aan de orde te zijn.

			onevenredig de rekening krijgt van verschuivingen	
546.	1507, 1637	Agrarische bedrijven	Indieners verzoeken om de kringloopwijzer juridisch laten borgen om zo reducties die per bedrijf worden geboekt een mee te nemen in doelen per gebied of provincie. Niet forfaitair afrekenen.	Wij borgen de normen in de ontwerp wijziging Omgevingsverordening en maken ze daarmee verplicht voor ondernemers. De kringloopwijzer is een prima monitoringsinstrument om doelbereik te monitoren. In gebiedsgericht maatwerk kan er tussen bedrijven gedifferentieerd een maatwerkplan gemaakt worden. De komende jaren verwachten wij een her-implementatie van een afrekenbare stoffenbalans vanuit het Rijk die wettelijk geborgd zal worden.
547.	1539	Agrarisch bedrijf	Indieners geven aan dat het opleggen van generieke doelen en toetsen via UMDL leidt tot hoge administratieve lasten en kostenstijging. Ook doet het geen recht aan de verschillen per bedrijf. Indiener acht het onjuist om zonder individuele bedrijfsbeoordeling verregaande verplichtingen op te leggen.	Als provincie zijn wij verplicht passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. De in het UPLG gestelde normen reduceren de deposities op natura 2000-gebieden. Door gebruik te maken van de kringloopwijzer worden de administratieve lasten voor bedrijven beperkt. De UMDL wordt NIET gebruikt voor toetsing. De UMDL is bedoeld om kennis op te doen over integrale verduurzaming op het bedrijf. Deze kennis kunnen alle melkveehouders gebruiken om aan de generieke norm te werken.
548.	1636	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat ook een minas 2.0 (afrekenbare stikstoffen balans) nog heel ver weg is, want de volledige toelevering en afzet moet hierin meegenomen worden op een fraudebestendige manier.	In het verleden werkte de MINAS goed. Wij verwachten dat binnen enkele jaren een afrekenbare stoffenbalans geherintroduceerd zal zijn. Hierbij zijn wij afhankelijk van het Rijk. Tot die tijd werken wij met o.a. de gegevens uit de kringloopwijzer en RVO data.
549.	1178, 1386	Particulier. Agrarisch bedrijf	De provincie wil emissieplafonds per hectare en per dierplaats borgen in de Omgevingsverordening met doeljaar 2035. Tegelijk erkent men dat meetmethoden nog in ontwikkeling zijn. Het juridisch vastleggen van normen terwijl meet- en handhavingssystematiek nog niet generiek toepasbaar is, leidt tot rechtsonzekerheid. Indieners verzoeken geen generieke	Met de kringloopwijzer en andere data hebben wij voldoende gegevens in handen voor monitoring op doelbereik. Binnen enkele jaren verwachten wij ook dat het Rijk een afrekenbare stoffenbalans herintroduceert en ondertussen werken wij aan verbetering van monitoring. Wij zien hierin geen reden om de borging van normen in de Omgevingsverordening te verlaten.

			emissieplafonds vast te stellen zonder juridisch robuuste meetmethodiek.	
550.	1666	Stichting Mooi Binnenveld	Indiener is kritisch als het gaat om doelsturing. Zij verwacht hier een streng toezicht op en zo nodig ook snel en adequaat ingrijpen. Dit vraagt om extra aandacht voor handhaving. Specifiek voor de Gelderse vallei ("Binnenveld") geldt dat harmonisatie met de aanpak van "Food Valley/Gelderland" in hun optiek nodig is en blijft, om te voorkomen dat draagvlak voor maatregelen afnemen en het risico op "ontwijken" toeneemt.	Wij zijn het met indiener eens dat er extra aandacht moet zijn voor toezicht en eventueel handhaving als dat nodig is. Wij kennen het plan van regio Food Valley en onderzoeken momenteel wat de overeenkomsten en verschillen zijn en hoe we daar mee om kunnen gaan.
551.	0475	Agrarisch bedrijf	Indien de KringloopWijzer leidend wordt, voldoet indiener op dit moment niet aan de ammoniakemissie-eisen die naar verwachting al vanaf 2030 van toepassing zullen zijn. Om aan deze normen te kunnen voldoen, zal cliënt naar alle waarschijnlijkheid moeten kiezen tussen het aankopen van extra grond of het verminderen van het aantal dieren. Beide opties hebben ingrijpende bedrijfseconomische gevolgen. De aankoop van grond is financieel mogelijk niet haalbaar, terwijl het reduceren van het aantal dieren de rendabiliteit van het bedrijf ernstig onder druk zet. In beide scenario's bestaat het reële risico dat voortzetting van het bedrijf niet langer economisch verantwoord is, wat uiteindelijk kan leiden tot beëindiging van de bedrijfsvoering.	Bedrijven hebben tot 2035 de tijd om aan de generieke normen te voldoen. Dit wordt als een redelijke termijn gezien om de benodigde maatregelen te nemen op bedrijven. Met het UPLG gaan wij ervan uit, op basis van huidige praktijkcijfers van bedrijven en het rapport van Boerenverstand, dat voor veel bedrijven de gestelde generieke stikstofnormen haalbaar zijn door voer- en managementmaatregelen. Andere opties zijn het toepassen van technieken voor stallen en mestopslag of extensivering. Afhankelijk van het type bedrijf zijn de financiële gevolgen van de normeringen in het UPLG sterk verschillend. De financiële gevolgen van voer- en managementmaatregelen zijn relatief gering, die van toepassing van techniek en met name of extensivering kunnen groot zijn. Welk ontwikkelpad de ondernemer kiest om te verduurzamen is aan de betreffende ondernemer. Met het ontwikkelpad 'extensiveren' kunnen, naast de doelen voor stikstof, vaak eenvoudiger dan via andere opties integraal verschillende doelen uit het UPLG worden behaald. Bijvoorbeeld doelen voor klimaat en natuurinclusiviteit. Maar extensiveren is niet eenvoudig vanwege de in Nederland zeer hoge grondprijs, en het is niet eenvoudig om met minder vee (zonder extra grond) er bedrijfseconomisch niet op achteruit te gaan. Dat lijkt alleen

				een optie als bewust wordt gekozen voor een andere bedrijfsmodel met aanvullende verdienmogelijkheden. Via verbreding of een hogere prijs voor de producten.
552.	1314	Vereniging Leefmilieu	Indiener vraagt de provincie, indien zij niet meent per direct een emissieplafond op bedrijfsniveau te moeten stellen, hoe zij dan in de komende jaren kan toezien op de emissies van de hokdierbedrijven? Daarbij wordt ook specifiek aandacht gevraagd voor het gebruik en kalibreren van sensoren en welke onderzoeken en ervaringen het idee geven dat dit ene deugdelijke meetmethode is.	De monitoring van reductie van ammoniak emissies uit hokdierbedrijven zal onderdeel worden van de monitoring en borgingsaanpak, waarbij de effectiviteit van reeds genomen maatregelen gemonitord, getoetst en geëvalueerd zal worden. In fieldlab foodvalley worden op dit moment pilots gedaan met o.a. gebruik van sensoren. Deze kennis en ervaring zal naar onze verwachting leiden tot het breder uit kunnen rollen van deze meettechniek.
553.	1314	Vereniging Leefmilieu	Indien in 2029 door GS zou worden besloten om geen emissienorm per hectare te stellen, wat beweegt de bedrijven dan nog om meer emissiereductie te realiseren?	Jaarlijks zal opnieuw bekeken worden of de sector nog op of onder het afbouwpad zit. Indien dit niet het geval is zal alsnog de bedrijfsnorm gehanteerd gaan worden.
554.	1314	Vereniging Leefmilieu	Moet u bevestigen dat de eerste helft van de beoogde emissiereductie makkelijker uitvoerbaar zal zijn dan de tweede helft? Welke gevolgen verbindt u daar aan?	Dat bevestigen wij. Door verplichtend te normeren verwachten wij dat bedrijven beter op hun emissies gaan sturen, meer innovatie in gaan zetten en extensiveren.
555.	1314	Vereniging Leefmilieu	Het UPLG stelt: <i>Als de reductie achterblijft, zal vanaf 2030 verplichtend instrumentarium worden ingezet en mogelijk met een tussendoel worden gewerkt.</i> Indiener vraagt, indien in 2029 zou moeten worden besloten om een emissienorm per hectare te stellen, welke norm zou dan per 2030 komen te gelden? Is het een lineair te stellen normdoel, leidend naar het doel van 40-42 kg NH ₃ /ha in 2035? Wat is het reductiedoel voor 2030 voor de grondgebonden veehouderij? Is dat dan halverwege het traject 58 kg NH ₃ /ha en 40 kg NH ₃ /ha, dus 49 kg NH ₃ /ha?	Indien de werkelijke emissies uit de landbouw niet op of onder het lineaire pad tussen de emissies van 2019 en het emissiedoel voor 2035 zitten zal besloten worden nadere eisen te stellen. Of deze nadere eisen een bedrijfsdoel zullen zijn en hoe hoog deze zal worden moet nog bepaald worden.

556.	1314	Vereniging Leefmilieu	Indien in 2030 wel zou moeten worden besloten om wel een emissienorm per hectare te stellen, hoe wordt dan bepaald of die dan te stellen emissienorm per hectare wordt nageleefd? Zullen alle gegevens openbaar zijn op basis waarvan die beoordeling dan wordt gemaakt?	De beoordeling zal onderdeel worden van de monitoring en evaluatie van het UPLG. Deze evaluatie zal transparant binnen de wettelijke (WOO en AVG) kaders openbaar gedeeld worden. Als een bedrijfsemissienorm van kracht wordt zal er op individuele basis gemonitord worden. De kringloopwijzer is voor de melkveehouderij een geschikt middel daarvoor en bovendien vrij beschikbaar zonder kosten via de Wageningen Universiteit. Voor het zover is verwachten wij dat er landelijk een afrekenbare stoffenbalans geherintroduceerd zal zijn.
557.	1314	Vereniging Leefmilieu	Indien een emissienorm per hectare komt te gelden, hoe wordt dan toegezien op enerzijds de bestemming van de mest (op welke percelen van welk bedrijf het wordt uitgereden) en anderzijds de mestkwaliteit? Opgemerkt wordt dat uit de mestkwaliteit (TAN-gehalte) volgt welk volume mest kan worden uitgereden. Indiener vraagt zich ook af of kennis van het TAN-gehalte van de mest nodig voor een handhaafbare emissienorm per hectare.	De bemestingsnorm zal aan het bemestingsplan van ondernemers worden gecontroleerd. De bemestingsplannen voldoen aan de eisen die het RVO hieraan stelt. Niet per definitie is kennis van het TAN-gehalte nodig, echter voegt een breder inzicht in de aard en samenstelling van dierlijke meststromen wel een veel effectiever sturingsmogelijkheid toe om te sturen op geborgde emissiereductie
558.	1314	Vereniging Leefmilieu	Indien een emissienorm per hectare komt te gelden, wordt dan ook een mestmengverbod ingesteld van mest van verschillende bedrijven?	Nee, echter dient de aard en samenstelling van meststromen wel uniform herleidbaar te zijn om te bepalen of aan de regels voldaan wordt.

Generieke stikstofaanpak – algemene opmerkingen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
559.	0266, 1327	Werkgroep Kromme Rijnkorridor, CDA fractie Lopik	Verzoek aan het college om het reductiedoel te verhogen tot wat nodig is om alle stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in de provincie Utrecht onder de KDW te krijgen, of als het	Met alleen maatregelen in Utrecht (of zelfs Nederland) is niet overal de KDW te halen er zijn daarom ook maatregelen op zowel nationaal niveau als in andere provincies noodzakelijk. Dit staat ook in het UPLG toegelicht.

			college onverhoopt daartoe niet bereid zou zijn, in het UPLG te benoemen dat de reductiedoelstelling Europees- en nationaalrechtelijk nog niet volstaat.	
560.	0106, 0107, 0553, 0556, 0566, 0623, 0651, 0670, 0797, 0811, 0818, 1225, 1270, 1296, 1583, 1600, 1641	Agrarische bedrijven, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, LTO Noord afdeling Woerden, gemeente Houten, particulieren	Uit wetenschappelijke inzichten blijkt dat circa 90% van ammoniakdepositie binnen 250 meter van de bron plaatsvindt. Voor bedrijven op grotere afstand ontbreekt een aantoonbare proportionaliteit en effectiviteit van generieke maatregelen. Volgens indiener komt 65-75% van de ammoniakemissie tot depositie op boerengrond zelf.	Nergens uit de wetenschap is gebleken dat 90% van de depositie binnen 250 meter plaatsvindt. Zie RIVM voor meer achtergrond bij de verspreiding van stikstofemissies. Er is uitgebreid onderbouwd dat er een teveel aan stikstofdepositie op daarvoor gevoelige habitattypen terechtkomt. Depositie op natuurgebieden komt van de vele bronnen in Nederland en is in belangrijke mate het effect van de stikstofdeken. Alleen een aanpak op bronnen dicht bij die gebieden levert onvoldoende reductie op de depositie.
561.	0615, 0720, 0754, 1003, 1386, 1468, 1481	Particulier, Agrarische bedrijven	Het reductiepercentage doet volgens indieners geen recht aan investeringen en reductie die al gerealiseerd is (bijvoorbeeld door voer-managementmaatregelen en stalsystemen (bronaanpak)).	Bedrijven krijgen geen reductiepercentage als doel maar een norm per hectare voor grondgebonden veehouderij of een norm per gerealiseerde dierplaats voor niet grondgebonden veehouderij. Het UPLG stelt dus een norm en verlangt geen reductiepercentage van individuele bedrijven. Reeds gedane investeringen en inspanningen blijven daarmee ook van waarde. Bij de norm voor niet grondgebonden bedrijven is rekening gehouden met afschrijftermijnen van eventueel al eerder geïnstalleerde techniek.
562.	1760	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat de ammoniaknorm niet effectief is, want: 1. er wordt niet aangegeven wat de afstand is tot de stikstofgevoelige habitat, 2. er wordt niet aangegeven wat de feitelijk depositiebijdrage is per bedrijf, 3. er wordt niet aangegeven wat de dominante drukfactoren per habitattype zijn en	Er is wetenschappelijk vrijwel geen twijfel of reductie van stikstofemissies noodzakelijk is voor natuurherstel. Door de grote hoeveelheid van bronnen is met name een generieke reductie van belang. Er is niet voor alle bedrijven berekend wat de afstand is tot stikstofgevoelige habitattypen of wat hun feitelijke depositie is. Wel is duidelijk dat alle sectoren in heel Nederland hun emissies zullen moeten beperken. In de Natuurdoelanalyses is aangegeven wat de staat van de natuur is in Natura 2000-gebieden en welke drukfactoren evt van belang zijn voor het niet behalen van de doelen. Deze NDA's zijn onafhankelijk getoetst door de Ecologische Autoriteit.

			4. er wordt geen inzicht gegeven in alternatieve herstelmaatregelen.	Voor natuurherstel is een stikstofreductie maar ook een aanpak op andere drukfactoren en optimaal beheer allemaal noodzakelijk.
563.	0109, 1056, 1104, 1385, 1673	Dierenartsen ULP Harmelen, Vallei en Wetering dierenartsen, particulieren, agrarisch bedrijf	De indiener stelt dat melkveehouders in de praktijk maar heel weinig écht geborgde maatregelen hebben om stikstof te reduceren. De opties die wel geborgd zijn, zoals emissiearme vloeren, luchtwassers en ingrijpende stal- en voermaatregelen, zijn extreem kostbaar en voor veel bedrijven financieel onhaalbaar. Een indiener vraagt specifiek naar hoe voermaatregelen juridisch geborgd worden, omdat veehouders anders aan verplichtingen moeten voldoen die niet toetsbaar zijn.	De provincie zet in op voer- en managementmaatregelen. Die zijn inderdaad niet allemaal geborgd. Weidegang en de hoeveelheid eiwit in het voer zijn wel te meten en worden ook borgbaar geacht. Het melkureumgehalte heeft een sterke relatie met de hoeveel eiwit in het voer en kan worden benut als managementtool. Zie hiervoor de betreffende tabel in de stikstofbijlage van het UPLG. Aan de borging van andere managementmaatregelen wordt volop gewerkt door de provincie Utrecht, andere overheden en kennisinstellingen. Zo zijn de in de zienswijze genoemde emissiearme vloeren in de open rundveestallen momenteel niet geborgd. Er wordt wel op ingezet om ook dit soort meer technische maatregelen de komende jaren weer vergund te krijgen. Utrecht draagt hier bijvoorbeeld aan bij door onderzoeken in de Fieldlabs Groene Hart en Food Valley. Aangezien het generieke stikstofdoel in 2035 gehaald moet zijn, biedt dit de nodige tijd om meer geborgde maatregelen te ontwikkelen.
564.	0895	Agrarisch bedrijf	Moeten ondernemers extra reducties realiseren bovenop de reeds vergunde en gerealiseerde maatregelen? Hoe verhoudt dit zich tot bestaand vergund gebruik?	Het is juist dat de normen in het UPLG en de verordening meer beperkend kunnen zijn dan de bestaande toestemming. Die toestemming blijft dan wel bestaan, maar een bedrijf moet zich ook aan de verordening houden. In het belangen van bescherming van stikstofgevoelige habitats is een inbreuk toegestaan op het eigendomsrecht en het beperken van vergunde ammoniakemissies.
565.	1225	Gemeente Houten	De indiener vraagt in hoeverre er een prioritering is van functies waaraan vrijgekomen stikstofruimte wordt toebedeeld en vergunningen worden verleend. Denk aan PAS-melders.	Alle stikstof reducerende maatregelen in het UPLG leveren een vermindering van deposities op natura 2000-gebieden. Deze ruimte is niet voor andere functies in te zetten zolang niet voldaan kan worden aan het additionaliteitsvereiste. Wel helpen de reducties om handhavings- en intrekkingsverzoeken af te kunnen blijven wijzen en in de toekomst vergunningen te kunnen gaan verlenen. Depositieruimte die niet op de stikstofbank is geplaatst is door de provincie niet gericht uit te geven.
566.	1597	Particulier	Indiener wijst erop dat Tabel 22 in Bijlage VIII een reductie van gemiddeld 2,55 kiloton laat zien in de periode van 2022 tot 2030, en slechts 0,64 kiloton	In de PBL publicatie 'toelichting op de geraamde ontwikkelingen van de ammoniakemissie uit de landbouw tot 2030/2035' wordt nader toegelicht hoe deze cijfers tot stand zijn gekomen. Met name beëindigingsregelingen en stoppen derogatie geven veel reductie van emissies. Door gebrek aan beleid

			per jaar tussen 2030 tot 2035. Waar komt deze vertraging vandaan?	richting de toekomst worden de emissiereducties na 2030 lager ingeschat door PBL. Dat kan veranderen als er meer beleid gevoerd gaat worden.
567.	0327, 0705, 1413, 1717	Particulieren, agrarisch bedrijf	Verzoek om een logische systematiek op te nemen die voorkomt dat het beleid eindigt in onevenredige lasten op individuele resterende bedrijven wanneer het provinciale/gebiedsdoel feitelijk al wordt gerealiseerd. Stel er blijft hypothetisch nog één melkveebedrijf over in Utrecht met 47 kg/ha: moet dit bedrijf dan nog verder reduceren, ook als provinciaal doel al gehaald is?	De gestelde opgaven zijn bedoeld voor individuele bedrijven. Als wij met het UPLG en als maatschappij een inspanning vragen aan bedrijven om te verduurzamen dan vinden wij het als provincie wel zo eerlijk dat ook iedereen aan die gestelde normen gaat voldoen. Afwijking is wel mogelijk, maar in beginsel alleen als er door een gebied of groep agrariërs gezamenlijk een alternatief plan wordt opgesteld. Dit alternatieve plan (maatwerk dus) moet in natuurherstel mogelijk maken. Wij komen nog met een handreiking voor dit maatwerk. In theorie is afwijking van de norm mogelijk, al zal dat in de praktijk lastig te beargumenteren zijn In paragraaf 3.4.3 is meer duidelijkheid gegeven over de mogelijkheid van maatwerken en dat wij in 2026 nog met een handreiking tot maatwerk komen.

Generieke stikstofaanpak – norm voor grondgebonden veehouderij

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
568.	Ca 185 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Gebiedscoöperatie Groot Wilnis-Vinkeveen, gemeente Montfoort, agrarische bedrijven, CDA fractie Stichtse Vecht, ChristenUnie Renswoude, Boerinnenstude	De eis van 40–42 kg ammoniak per hectare is volgens hen in de praktijk nauwelijks te realiseren, omdat hiervoor veel extra grond nodig is die óf niet beschikbaar is, óf onbetaalbaar. Extensiever worden is daardoor voor de meeste bedrijven financieel onmogelijk. In een aantal zienswijzen wordt concreet gevraagd de norm van 40kg NH ₃ per hectare per jaar uit de Omgevingsverordening te halen (onder andere omdat Utrecht slechts proportionele bijdragen levert,	Gebaseerd op huidige praktijkcijfers van bedrijven en het rapport van Boerenverstand gaan wij ervanuit dat voor veel bedrijven deze norm wel haalbaar zal zijn door voer- en managementmaatregelen. Voor een deel van de bedrijven zal dit echter niet eenvoudig zijn, maar deze hebben tot 2035 de tijd om de doelen te halen. Een andere optie is het toepassen van technieken voor stallen en mestopslag. Wij gaan ervan uit dat verreweg de meeste agrariërs met een van beide opties (of een combinatie daarvan) de doelen zullen halen. Wij realiseren ons dat voor de toepassing van technische installaties vaak een aangepaste vergunning nodig is en dat dit momenteel vaak niet mogelijk is. Er wordt door Utrecht en andere provincies en het Rijk gewerkt om dit wel weer mogelijk te maken. En we gaan ervan uit dat dit de komende jaren weer mogelijk wordt.

		egroep Het Groene Hart, gemeente Bunschoten, CDA Rhenen, gemeente Rhenen, Regio Foodvalley, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, HAJK, LTO Noord, LTO Noord West Utrecht, Werkgroep GGA Eemland, CDA Vijfheerenlanden, LTO Noord West Utrecht, Agractie, SGP fractie De Bilt, Puur Natuur Hovenier, Broekenbos Natuurbeheer, LTO Noord Afdeling Gelderse Vallei, CWV "Ons Belang", Countus	maatregelen in Omgevingsverordening veel te groot), Opname in omgevingsverordening maakt dat vrijwillig reductiepad via voer- en managementmaatregelen een verplichting wordt. Eerst aantonen dat generieke norm ecologisch noodzakelijk, technisch haalbaar en economisch uitvoerbaar is. Verduurzaming bedrijf kan worden afgeremd, omdat elke ontwikkeling effect heeft op de norm per hectare.	Een derde mogelijkheid om de doelen te halen is extensivering. Door minder vee of meer grond. Er heerst al enige tijd spanning op de (agrarische) grondmarkt. Het stoppen van derogatie draagt daaraan bij. Binnen de planperiode van het UPLG is het wel de verwachting dat door natuurlijk verloop (stoppers) ook weer gronden vrijkomen die op de markt gebracht zal worden. Het niet opnemen van normen in de verordening, en het dus volgen van het vrijwillige pad maakt dat er geen borging van de reducties is waardoor dit niet kan bijdragen aan vergunningverlening. Wel zullen wij in de verordening 42kg als norm opnemen n.a.v. de zienswijzen. Vergunningverlening zien wij als noodzakelijk om bedrijfsontwikkeling mogelijk te maken en hiermee ook weer perspectief te bieden. De generieke norm voor grondgebonden veehouderij is in het definitieve UPLG in paragraaf 3.4.3 onder ad 1.veranderd in 42 kg/ ha / jaar in plaats van 40 kg / ha / jaar. Onderaan de paragraaf over de generieke norm voor grondgebonden veehouderij is een paragraaf toegevoegd over de haalbaarheid van deze norm.

		accountants + adviseurs, vestiging Odijk, particulieren		
569.	1622, 1760	agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat de aangekondigde norm van 40 kg NH ₃ per hectare een groot risico vormt voor de continuïteit van hun bedrijf. Extra inspanningen via weidegang (>1500 uur), laag ureum en deelname aan UMDL worden onvoldoende meegewogen indien de norm niet wordt gehaald.	Wij erkennen dat bedrijven met veel weidegang nadeel hebben bij de rekenregels in de kringloopwijzer en zetten ons in voor een verbetering van deze rekenregels. Gebaseerd op huidige praktijkcijferservaring van bedrijven en het rapport van Boerenverstand gaan wij er vanuit dat voor veel bedrijven deze norm wel haalbaar zal zijn door voer- en managementmaatregelen. Voor een deel van de bedrijven zal dit echter niet eenvoudig zijn, maar deze hebben tot 2035 de tijd om de doelen te halen. De generieke norm voor grondgebonden veehouderij is in het definitieve UPLG in paragraaf 3.4.3 onder ad 1.veranderd in 42 kg/ ha / jaar in plaats van 40 kg / ha / jaar.
570.	0193, 0556, 0608, 0609, 0618, 0678, 0686, 0720, 0754, 0787, 0793, 0807, 0945, 1074, 1200, 1324, 1329, 1363, 1370, 1392, 1402, 1429, 1438, 1571, 1597, 1760, 1829	CDA Rhenen, gebiedscoöperatie het Binnenveld, HAJK, gemeente Zeist, IV Bouw & montage, particulieren, agrarische bedrijven	Er zijn nog aanzienlijke onduidelijkheden over de technische en economische haalbaarheid van de norm van 40 kg ammoniakuitstoot per hectare per jaar voor bestaande bedrijven, maar de norm wordt al als harde randvoorwaarde opgenomen. Waarom nu al opnemen in verordening? Pas later - of mogelijk helemaal niet wordt onderbouwd of deze normen daadwerkelijk het beoogde effect hebben. Dat tast het vertrouwen en de rechtszekerheid aan.	Om te zorgen voor de noodzakelijke juridische borging is het nodig te normeren. Vrijwilligheid zorgt niet voor een geborgde reductie. Zonder geborgde maatregelen kunnen we niet voldoen aan de additionaliteitsvereiste en kan vergunningverlening niet op gang worden gebracht. De generieke norm voor grondgebonden veehouderij is in het definitieve UPLG in paragraaf 3.4.3 onder ad 1.veranderd in 42 kg/ ha / jaar in plaats van 40 kg / ha / jaar. Onderaan de paragraaf over de generieke norm voor grondgebonden veehouderij is een paragraaf toegevoegd over de haalbaarheid van deze norm.
571.	0218, 0261, 0332, 0364, 0433, 0511, 0530, 0531, 0553, 0603, 0658, 0719, 0728, 0729, 0799, 0802, 0895, 0925,	Agrarische bedrijven, veehouders langs de Nederwoudse	Door een hectarenorm in te stellen stuurt de provincie op extensivering. Dat is ongewenst in de huidige situatie waar zo veel grondschaarste is. Intensieve bedrijven komen nooit aan de voorgestelde norm.	Met het UPLG sturen we niet op extensivering; wij stellen doelen, hoe een bedrijf de doelen haalt is aan het bedrijf zelf. Gebaseerd op huidige praktijkcijfers van bedrijven en het rapport van Boerenverstand gaan wij ervanuit dat voor veel bedrijven deze norm wel haalbaar zal zijn door voer- en managementmaatregelen. Voor een deel van de bedrijven zal dit echter niet eenvoudig zijn, maar deze hebben tot 2035 de tijd om de doelen te

	0938, 0949, 1011, 1012, 1297, 1379, 1556, 1634	beek, particulieren		halen. Een andere optie is het toepassen van technieken voor stallen en mestopslag. Wij gaan ervan uit dat verreweg de meeste agrariërs met een van beide opties (of een combinatie daarvan) de doelen zullen halen. Wij realiseren ons dat voor de toepassing van technische installaties vaak een aangepaste vergunning nodig is en dat dit momenteel vaak niet mogelijk is. Er wordt door Utrecht en andere provincies en het Rijk gewerkt om dit wel weer mogelijk te maken. En we gaan ervan uit dat dit de komende jaren weer mogelijk wordt. Een derde mogelijkheid om de doelen te halen is extensivering. Door minder vee of meer grond. Er heerst al enige tijd spanning op de (agrarische) grondmarkt. Het stoppen van derogatie draagt daaraan bij. Binnen de planperiode van het UPLG is het wel de verwachting dat door natuurlijk verloop (stoppers) ook weer gronden vrij komen die op de markt gebracht zal worden. Het ontwikkelpad 'extensiveren' heeft zeker (ook) voordelen. Hiermee kunnen, naast de doelen voor stikstof, vaak eenvoudiger dan via andere opties integraal verschillende doelen uit het UPLG worden behaald. Bijvoorbeeld doelen voor klimaat en natuurinclusiviteit. Maar extensiveren is niet eenvoudig vanwege de in Nederland zeer hoge grondprijs, en het is niet eenvoudig om met minder vee (zonder extra grond) er bedrijfseconomisch niet op achteruit te gaan. Dat lijkt alleen een optie als bewust wordt gekozen voor een andere bedrijfsmodel met aanvullende verdienmogelijkheden. Via verbreding of een hogere prijs voor de producten.
572.	0368, 0729, 0955	Agrarische bedrijven	Verzoek: Als extensivering gewenst is, faciliteer dit dan door: - langjarige, goedkopere pacht op te zetten, Hiermee worden percelen in eigendom van de provincie ingezet voor de gewenste doelstellingen; gebieden in te richten voor extensievere	Extensivering is een van de mogelijkheden die bedrijven kunnen aanwenden om de normen te halen. Hierin schrijft het UPLG niets voor. Bedrijven die daarvoor in aanmerking komen kunnen nu al gebruik maken van de extensiveringsregeling van het Rijk. Extensivering is wel wenselijk in de overgangsgebieden en delen van de veenweiden. Hier zet de provincie in op ondersteunende regelingen, zoals herwaardering en langdurige vergoedingen voor ANLB-pakketten. Via de

			bedrijfsvormen, waardoor de concurrentie om grond verlaagd wordt en het makkelijker wordt voor veehouders om aan grond te komen. - structurele vergoedingen te bieden voor bedrijven die willen extensiveren in aantallen dieren vergelijkbaar met de landelijke regeling voor extensivering in veenweide en overgangsgebieden N2000.	extensiveringsregeling van LVVN kunnen nu al stappen gezet worden. We zetten in op een bestending van de resultaten als deze subsidieregeling eindigt. Daarnaast kan wel degelijk provinciaal eigendom worden ingezet binnen een gebiedsproces, waarin met bedrijven afspraken zijn gemaakt over extensivering. Daarnaast willen we ook afspraken maken met andere verpachters. Als provincie zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Verslechtering is in veel gebieden geconstateerd in de Natuurdoelanalyses. Een van de doelen in het UPLG is het behalen van instandhoudingsdoelen Natura 2000. Extensivering is een van de mogelijkheden om te komen tot een lagere stikstofemissie. Reductie van stikstof is noodzakelijk om deze habitattypen in stand te houden. Daar sturen we op. We sturen daarmee dus niet op extensivering, maar op het behalen van instandhoudingsdoelen.
573.	0466, 0717, 0802, 0911, 1296, 1442	Agrarische bedrijven	Grondgebonden landbouw kent vele variabelen, dat geldt ook voor het ecologisch systeem. De emissie is afhankelijk van o.a. voersamenstelling, mestaanwending, mestopslag, weidegang, weersomstandigheden, bodemtype. Een belangrijk deel van deze factoren ligt buiten onze directe invloed. Juist bij bedrijven met relatief weinig hectares werkt het systeem extra hard door: iedere hectare minder of iedere tegenvallende weersituatie heeft direct grote impact op de berekende emissie per hectare. De normen zijn daardoor niet toepasbaar, de voorgestelde maatregelen zijn onverantwoord en in strijd met de vereisten van rechtszekerheid en evenredigheid.	De provincie Utrecht heeft juridisch laten toetsen of het inzetten van de omgevingsverordening een geëigend middel is om de provinciale ammoniakuitstoot te verlagen. Deze toetst oordeelde daar positief over. Gebaseerd op huidige praktijkcijfers van bedrijven en het rapport van Boerenverstand gaan wij ervan uit dat voor veel bedrijven deze norm wel haalbaar zal zijn door voer- en managementmaatregelen. Voor een deel van de bedrijven zal dit echter niet eenvoudig zijn, maar deze hebben tot 2035 de tijd om de doelen te halen. Weersinvloeden worden verzacht doordat we werken met 5-jaar gemiddelden van de KLW. Een andere optie is het toepassen van technieken voor stallen en mestopslag. Wij gaan ervan uit dat verreweg de meeste agrariërs met een van beide opties (of een combinatie daarvan) de doelen zullen halen. Een derde mogelijkheid om de doelen te halen is extensivering. Door minder vee of meer grond.

574.	0678, 0686, 0720, 0754, 0757, 0876, 0878, 0881, 0895, 0916, 0937, 1129, 1324, 1760	Agrarische bedrijven, gebiedscoöperatie het Binnenveld	Indieners verzoeken om eerst aan te tonen dat emissienorm noodzakelijk, technisch haalbaar en economisch uitvoerbaar is vóórdat norm wordt vastgesteld. Zij zien het als een grote ingreep in hun eigendomsrecht. Zij vragen of hiervoor een sociaaleconomische analyse is gemaakt.	Als provincie zijn we verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Het normeren van de emissies is een passende maatregel die voor veel bedrijven continuering van hun bedrijf mogelijk maakt, al dan niet in aangepaste vorm. Het UPLG gaat er op basis van praktijkcijfers en onderzoeken vanuit dat de gestelde normen ook haalbaar en uitvoerbaar. Zie ook het antwoord op eerdere reacties. Aanvullend heeft de WUR een doorrekening gedaan van de bedrijfseconomische gevolgen van de belangrijkste maatregelen uit het UPLG. In de eerste helft van 2026 wordt hier nog een vervolgstudie voor gedaan.
575.	0101, 0375, 0431, 0433, 0512, 0957, 1632	ChristenUnie Renswoude, agrarisch bedrijf, particulieren, agrarische bedrijven	Indieners vinden de norm van 40 kg/ha/jr is ongeschikt als sturingsinstrument. Als je drie droge of natte jaren achter elkaar hebt, dan zit je fout. Daar valt niet op te sturen.	Er zijn meerdere manieren om te normeren op de ammoniakuitstoot. Een ammoniaknorm per ha/jr is daar een van. Iedere norm heeft voor en nadelen. Utrecht heeft gekozen voor een hectarenorm voor melkveehouderij. We hebben hiervoor gekozen omdat naar ons oordeel andere manieren van normering meer nadelen hebben. Zo zijn fosfaatrechten verplaatsbaar waardoor niet geborgd is dat lokaal emissies niet toe gaan nemen. De kans op juridische problemen wordt hiermee groter. Een norm per GVE is voornamelijk voor intensievere bedrijven aantrekkelijker, maar is minder behulpzaam in b.v. de klimaatanpak en daarmee minder integraal op de doelen. Het klopt dat het weer de emissies behoorlijk kan beïnvloeden. Maar dat heeft bij de andere voorbeelden net zo goed gevolgen. Om de invloed van weersomstandigheden wat te beperken gaan wij werken wij met een 5-jarig gemiddelde in het monitoren of de norm voor grondgebonden veehouderij behaald wordt. De generieke norm voor grondgebonden veehouderij is in het definitieve UPLG in paragraaf 3.4.3 onder ad 1. veranderd in 42 kg/ ha / jaar in plaats van 40 kg / ha / jaar. Voor de monitoring wordt gebruik gemaakt van een 5-jarig gemiddelde, in plaats van 3-jarig.
576.	0008, 0101, 0107, 0323, 0887, 0937,	Agrarische bedrijven,	Het hanteren van ammoniakemissie per hectare is fundamenteel ondeugdelijk	De provincie Utrecht heeft juridisch laten toetsen of het inzetten van de omgevingsverordening een geëigend middel is om de provinciale

	1297, 1384, 1438, 1641	stichting I-Vee, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, CDA Rhenen, Countus accountants + adviseurs, vestiging Odijk	(ongeschikt als sturingsinstrument), omdat: • ammoniakemissie ontstaat bij de bron (stal, opslag, aanwending); • koppelt emissies aan grondoppervlak i.p.v. emissiebronnen (stallen, meststromen en managementkeuzes); • beloont grondbezit i.p.v. emissiereductie • het areaal bij grondgebonden bedrijven jaarlijks fluctueert door pacht, ruil en tijdelijke overeenkomsten. Hierdoor ontstaat een variabele noemer, waarop een ondernemer niet kan sturen.	ammoniakuitstoot te verlagen. Deze toets oordeelde daar positief over. Ammoniakemissies vinden zowel in de stal en opslag plaats als vanuit het veld bij bemesting. Om te zorgen voor de noodzakelijke juridische borging is het nodig te normeren. Iedere keuze voor een normering kent voor- en nadelen. Utrecht heeft gekozen voor een hectarenorm voor melkveehouderij. Met de hectarenorm behalen we in Utrecht wel degelijk een emissiereductie, het aantal hectaren in Utrecht kan immers niet toenemen. Veel bedrijven die nu al duurzaam zijn zullen al aan de norm voldoen of kunnen dit relatief eenvoudig halen. Deze bedrijven hebben dus een voordeel. Vooral de melkveebedrijven met relatief veel koeien of productie per hectaren hebben een grotere opgave. Een individuele norm past het best bij de eis van de habitatrichtlijn dat een activiteit individueel beoordeeld moet worden. Daarnaast is er soms maatwerk mogelijk, zowel voor een individuele ondernemer als voor een gebied of samenwerking van boeren.
577.	0727, 0757	Particulier, agrarisch bedrijf	Als de 46% reductie niet wordt gehaald, dan treedt de norm van 40-42 kg/ha in werking. Het bedrijf van de indieners stoot op dit moment 73 kg/ha uit aan ammoniak. De 40-42 norm betekent halvering bedrijf. Als andere (bouw)plannen wel doorgaan: hoe helpen we daarmee de natuur?	Als het reductiepercentage van 46% niet gehaald lijkt te worden, treedt inderdaad een individuele norm in werking. Voor een individueel melkveebedrijf geldt dan het doel van 42 kg/ha/jr als toegestane bedrijfsemissie ammoniak, te behalen uiterlijk in 2035. Doelsturing is een belangrijke basis voor het UPLG en dus is het aan de ondernemer om te bepalen hoe hij of zij dit doel (voor 2035) halen. Voor een bedrijf dat momenteel meer dan 70kg/ha aan ammoniakemissie per hectare heeft ligt er echt wel een opgave die mogelijk niet met alleen voer- en managementmaatregelen behaald kan worden. De inzet van technieken kan ook een flinke reductie opleveren. Ook kan meer grond verworven worden. Wij realiseren ons dat voor de toepassing van technische installaties vaak een aangepaste vergunning nodig is en dat dit momenteel vaak niet mogelijk is. Er wordt door Utrecht en andere provincies en het Rijk gewerkt om dit wel weer mogelijk te maken. Andere (bouw) plannen zullen ook moeten reduceren en voor hun eigen stikstofruimte zorgen en kunnen op dit moment ook heel moeilijk aan een vergunning komen.

578.	0746, 0961, 1384, 1622, 1636, 1673, 1829	Particulier, agrarische bedrijven, Countus accountants + adviseurs, vestiging Odijk	De generieke norm (40-42 kg) is niet haalbaar met alleen voer- en managementmaatregelen voor dit grondgebonden melkveebedrijf. Zij zetten al in op het verlagen van ruw eiwitgehalte door gebruik van eigen ruwvoer; emissies worden beperkt bij het uitrijden door toevoeging van water. Dit leidt tot aantoonbare emissiereductie, maar is momenteel nog niet te verantwoorden binnen de KringloopWijzer. Daarbij zorgt dit voor aanzienlijke stijging van loonwerkkosten.	Het klopt dat veel maatregelen waarvan wordt vermoed of via onderzoek is aangetoond dat ze bijdragen aan vermindering van ammoniak- (of andere) emissies, niet mogen worden meegerekend in de berekening van de emissies. Hiervoor moeten deze maatregelen ook daadwerkelijk in de praktijk te borgen en juridisch houdbaar zijn. De toepassing van staltechnieken zijn hiervan het bekendste voorbeeld, maar dit geldt evenzeer voor veel andere meer laagtechnologische oplossingen. Er wordt door Utrecht en andere provincies en het Rijk gewerkt om verschillende laag- en hoogtechnologische maatregelen geborgd en vergund te krijgen en de rekenregels van de kringloopwijzer aan te laten sluiten. Dit doen wij als Utrecht bijvoorbeeld in het Fieldlab Groene Hart en het Fieldlab Food Valley. In samenwerking met onder meer agrariërs en kennisinstellingen zoals de WUR.
579.	1332	Agrarisch bedrijf	De generieke norm (40-42 kg) is voor de situatie van de indiener zeer lastig realiseerbaar, omdat mest regionaal wordt verplaatst via langdurige samenwerkingen, de gronden niet op zijn naam staan, zijn bedrijf op aanzienlijke afstand ligt van Natura 2000-gebieden, innovaties nog onvoldoende geborgd zijn om bij te dragen aan reductie en deze ondermijnen de economische positie van zijn bedrijf, de kringloopwijzer de NH ₃ -wijzer per ha niet gecorrigeerd wordt voor BEX-voordeel. Zienswijze: pas de doelstelling van 40-42 kg/ha aan naar een haalbaar niveau, dan wel corrigeer deze voor lokale samenwerkingsverbanden en BEX-voordelen. Dit stimuleert vakmanschap en gebiedsontwikkeling. Zorg daarnaast voor borging van	Als provincie zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Verslechtering is in veel gebieden geconstateerd in de Natuurdoelanalyses. Het stikstofdepositiegetal is daarvan een afgeleide. Een van de doelen in het UPLG is het behalen van instandhoudingsdoelen Natura 2000. Stikstof, en daarmee de mate waarin een habitatype daar gevoelig voor is, is hierin een factor. Reductie van stikstof is noodzakelijk om deze habitattypen in stand te houden. Daar sturen we op. We sturen daarmee dus niet op reductiepercentages, maar op het behalen van instandhoudingsdoelen. Samen met andere provincies en het Rijk zoeken wij naar borging voor innovatie die behulpzaam zijn voor het behalen van stikstofreducties. Ook zetten wij ons in voor verbetering van de rekenregels in de kringloopwijzer of het implementeren van een afrekenbare stoffenbalans. Zonder de exacte situatie van indiener te kennen is het moeilijk om op deze individuele casus in te gaan, daar is ook de zienswijzeprocedure niet voor bedoeld.

			innovaties om uitstoot te kunnen reduceren. Zonder borging is dit onmogelijk en gebeurt er niets.	
580.	0934, 0961, 1386	Agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat zij al veel inspanningen leveren om aan duurzaamheid bij te dragen, werken met kringloopwijzer en dat nodige reductie onrealistisch is.	Gebaseerd op huidige praktijkcijfers van bedrijven en het rapport van Boerenverstand gaan wij ervanuit dat voor veel bedrijven deze norm wel haalbaar zal zijn door voer- en managementmaatregelen. Voor een deel van de bedrijven zal dit echter niet eenvoudig zijn, maar deze hebben tot 2035 de tijd om de doelen te halen. Een andere optie is het toepassen van technieken voor stallen en mestopslag. Wij gaan ervan uit dat verreweg de meeste agrariërs met een van beide opties (of een combinatie daarvan) de doelen zullen halen. Een derde mogelijkheid om de doelen te halen is extensivering. Door minder vee of meer grond.
581.	0961, 1362	Agrarisch bedrijf, Regio Amersfoort	Indieners verzoeken om duidelijkheid over de praktische uitvoerbaarheid van de generieke aanpak. Voe- en managementmaatregelen zijn niet overal eenvoudig toe te passen en kunnen, in combinatie met andere structurerende principes, onbedoelde effecten hebben op grondgebruik en bedrijfsvoering, zoals de transitie van veeteelt naar akkerbouw. Overgang van veehouderij naar akkerbouw kan leiden tot hogere watervraag en gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Deze effecten moeten integraal worden meegewogen. Wij vragen om in kaart te brengen welke gevolgen dit heeft.	Door normen vast te leggen en geen maatregelen (doelsturing) laten we het aan de ondernemer hoe de norm te halen. Gebaseerd op huidige praktijkcijfers van bedrijven en het rapport van Boerenverstand gaan wij ervanuit dat voor veel bedrijven deze norm wel haalbaar zal zijn door voer- en managementmaatregelen. Voor een deel van de bedrijven zal dit echter niet eenvoudig zijn, maar deze hebben tot 2035 de tijd om de doelen te halen. Een andere optie is het toepassen van technieken voor stallen en mestopslag. Wij gaan ervan uit dat verreweg de meeste agrariërs met een van beide opties (of een combinatie daarvan) de doelen zullen halen. Het is mogelijk dat ondernemers van veehouderij overschakelen op akkerbouw, dan is ook zonder UPLG het geval. Voor een toename in gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zal bekeken moeten worden of daarmee geen significant negatieve impact op natura 2000 doelen worden veroorzaakt en kan en vergunning nodig zijn.
582.	0368, 0719, 0729, 1011, 1067, 1393, 1717	Agrarische bedrijven, particulier	Verzoek om hardheidsclausule op te nemen: investeringen die aantoonbaar reductie realiseren, mogen niet later alsnog 'onvoldoende' worden verklaard	De Omgevingsverordening in huidige vorm heeft in artikel 1.8 reeds een hardheidsclausule.

			door verschuivende (reken)regels/definities.	
583.	0323, 0597, 1200, 1301, 1590	Agrarische bedrijven, particulier	Indieners stellen dat het UPLG anticipeert op een norm zonder dat deze juridisch is vastgesteld. Dit is vooruitlopen op niet-bestaand recht, wat in strijd is met de rechtszekerheid.	Als hier bedoeld wordt op de norm van 42kg NH ₃ /ha/jr dan is deze geborgd via de ontwerp wijziging Omgevingsverordening waar nu de norm in is opgenomen. De provincie Utrecht heeft juridisch laten toetsen of het inzetten van de omgevingsverordening een geëigend middel is om de provinciale ammoniakuitstoot te verlagen. Deze toetst oordeelde daar positief over.
584.	0937	Agrarisch bedrijf	De ammoniaknorm houdt geen rekening met de Meststoffenwet van het Rijk. Combinatie van beide leidt tot een dreigende functieverandering.	De Meststoffenwet heeft als oogmerk bescherming van de bodem. De provincie Utrecht stelt beperkingen aan het uitrijden van mest vanuit het oogmerk van de bescherming van Natura 2000-gebieden. De provincie is op grond van artikel 2.18 van de Omgevingswet bevoegd gezag voor maatregelen voor Natura 2000-gebieden en op grond van artikel 11.6 van het Bal daarom bevoegd om maatwerkregels daarover te stellen. De beperkingen voor het uitrijden van mest leiden niet tot functieverandering, al is het wel aannemelijk dat er (op termijn) minder eiwit van deze percelen zal gaan komen.
585.	0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0802, 0881	Agrarische bedrijven	Indieners verzoeken de provincie om: - het generieke emissieplafond van 40 kg NH ₃ /ha niet onverkort juridisch vast te leggen; - ruimte te bieden voor bedrijfsspecifiek maatwerk; - te sturen op toepassing van best beschikbare technieken in plaats van starre hectare-normen; - reductie te koppelen aan vergunningsruimte voor innovatie. Wanneer bedrijven aantoonbaar investeren in erkende technieken, mag het risico van modelonzekerheid of veranderende rekenmethoden niet	Wij kunnen vanwege het verkrijgen van juridische zekerheid de norm in de verordening nu niet verlaten, maar verhogen deze naar 42kg. Deze norm kan op verschillende manieren behaald worden door: voer- en management, techniek en extensiveren. De optie om emissies te reduceren met technieken is er wat de provincie betreft dus ook. Voor de intensieve veehouderij gaan wij uit van de inzet van de best beschikbare technieken (BBT). Wij gaan ervan uit dat ook melkveehouders de inzet van (stal)technieken kunnen gebruiken om emissies te verminderen. Wij realiseren ons dat voor de toepassing van technische installaties vaak een aangepaste vergunning nodig is en dat het verlenen daarvan momenteel vaak niet mogelijk is. Er wordt door Utrecht en andere provincies en het Rijk gewerkt om dit wel weer mogelijk te maken. En we gaan ervan uit dat dit de komende jaren weer mogelijk wordt. Daarnaast is er wel ruimte voor individuele bedrijven of regio's om met een maatwerkaanpak te komen mits dat natuurherstel niet in de weg staat.

			volledig bij de ondernemer worden gelegd.	De generieke norm voor grondgebonden veehouderij is in het definitieve UPLG in paragraaf 3.4.3 onder ad 1.veranderd in 42 kg/ ha / jaar in plaats van 40 kg / ha / jaar.
586.	0266	Werkgroep Kromme Rijn	Indiener verzoekt om de voorziene vrijwillige doelrealisatie op basis van doelsturing met onzekere resultaten te borgen door bindende juridisch afdwingbare jaarlijkse doelen op bedrijfsniveau vast te leggen.	Naast het vrijwillige spoor voor de eerste jaren staan er in de ontwerp wijziging Omgevingsverordening al doelen vastgelegd voor grondgebonden en niet grondgebonden veehouderijen en voor een stikstofzone rond 6 gebieden. Deze doelen zien op een jaarlijks plafond voor bedrijfsemissies of het uitrijden van mest in de stikstofzone. Deze doelen gelden dan voor ieder individueel bedrijf.
587.	0011, 0192, 0345, 0678, 0682, 0734, 0911, 0996, 1011, 1034, 1405, 1472, 1494	NMU, gemeente Montfoort, Grootouders voor het Klimaat Utrecht, agrarische bedrijven, kerngroep bioboeren, particulieren	Indieners stellen voor om een aangepaste norm voor biologische en natuurinclusieve bedrijven te overwegen, en praktijkkennis mee te nemen.	Op dit moment is er geen onderscheid gemaakt tussen grondgebonden bedrijven maar zien we wel dat veel extensieve en biologische bedrijven niet heel ver van de norm af zitten. Gebaseerd op huidige praktijkcijfers van bedrijven en het rapport van Boerenverstand gaan wij ervanuit dat voor veel bedrijven deze norm wel haalbaar zal zijn door voer- en managementmaatregelen, zeker voor wat extensievere bedrijven. Voor niet grondgebonden bedrijven geldt dat er een uitzondering mogelijk is voor bedrijven met een groter oppervlak per dier, dit geldt ook voor biologische bedrijven.
588.	1031, 1052, 1613	Agrarisch bedrijf, particulieren	Verzoek om onderscheid te maken tussen duurzame bedrijven en bedrijven die nu geen inspanningen leveren op duurzaamheid. Dat is disproportioneel. Als voorbeelden worden genoemd: zonnepanelen, weidevogelbeheer, kruidenrijk grasland, ecologisch slootschonen, onderhoud knotbomen en landschapselementen.	Provincie Utrecht waardeert het zeer dat veel bedrijven hun bijdrage leveren aan b.v. weidevogelbeheer, onderhoud van landschapselementen en andere ecologische zaken. Toch kunnen we niet weggijken van de grote stikstofopgave die er ligt in Nederland en Utrecht. De ene groep wat meer ontzien betekent dat een andere groep steviger zal moeten reduceren. Als een agrarisch bedrijf op dit moment op het punt van ammoniakemissies al goed presteert dan hoeft dat bedrijf uiteraard ook minder (of geen) inspanning te leveren om de doelen te halen.
589.	0179	Agrarisch bedrijf	Er wordt volgens indiener onvoldoende gedifferentieerd tussen bedrijven die reeds hebben geïnvesteerd in	Bedrijven die al geïnvesteerd hebben in emissiereductie zijn doorgaans al dichterbij de te behalen doelen dan bedrijven die dat niet gedaan hebben. Als emissiereductie samengegaan is met een veestapeluitbreiding dan kan

			emissiereductie en bedrijven die dat niet hebben gedaan.	er mogelijk toch een grote restopgave liggen. Door te kiezen voor generieke normen die voor iedereen gelijk zijn worden bedrijven die nu al goed scoren op de gestelde norm (en op dat aspect dus duurzaam zijn) juist ontzien.
590.	1304, 1472	Stichting Wij.land, kerngroep bioboeren	Door de korte periode waarin 46% reductie gehaald moet worden ontstaat een soort 'chicken game' waarbij zonder regie de kans groot is dat iedereen wacht tot een ander de noodzakelijke investering maakt om tot de benodigde korte en lange termijn reductie te komen. De aangekondigde aanpak zal daardoor eerder leiden tot vertraging (verlamming) dan versnelling. Indien er stelt voor om voor de 'stikstofdeken' een gebiedsgerichte aanpak te hanteren met een langere proeftijd (herijking in 2028 én 2030) i.p.v. een sectorale opgave om de reducties vanaf 2028 te behalen en bij niet behalen een bedrijfsspecifiek plafond in te voeren. Door de gebiedsruimte intern verhandelbaar te maken (cap & trade), kunnen extensieve bedrijven 'verdienen' met extensivering. Door toepassing van de tweede bullet van structurerend principe 12 ('piekbelasters') kunnen in de NDA geïdentificeerde kwetsbare zones binnen het gebied ontzien of extra beschermd worden.	Om te zorgen voor de noodzakelijke juridische borging is het nodig te normeren. Iedere keuze voor een normering kent voor- en nadelen. Een gebiedsgericht doel kan als nadeel hebben dat niemand zich er verantwoordelijk voor voelt; daarom is ervoor gekozen om een bedrijfsspecifiek doel te formuleren. Daarnaast is het mogelijk om regionaal maatwerk toe te passen mits dat natuurherstel mogelijk maakt. Hierbinnen kan er verschil tussen bedrijven bestaan. Wij werken nog aan een handreiking voor een maatwerkaanpak. De verplichting om de generieke reducties te behalen bestaat pas in 2035. Indien het reductiepad achterblijft dan kan er wel voor gekozen worden met een tussendoel te gaan werken. Uiterlijk in 2035 moet de provincie Utrecht de 46% reductie bereikt hebben.
591.	0368, 1011	Agrarische bedrijven	Indieners vragen waarom dezelfde generieke norm wordt opgelegd in niet-stikstofgevoelige gebieden (o.a. Eemland)? Onderbouw en differentieer:	Een belangrijk deel van de deposities komt van de velen bronnen in Nederland (de deken). Om die reden is er een generieke reductie nodig. Alleen dicht bij stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden worden extra

			pas normering en instrumentarium toe waar het effect op Natura 2000-doelen aantoonbaar is, en motiveer separaat waarom gebieden met beperkte stikstofgevoeligheid dezelfde norm zouden moeten volgen.	gebiedsgerichte maatregelen ingezet zoals de stikstofzone en de aanpak maatwerkaanpak stalemissies.
592.	0295, 0106, 0273, 0378, 0431, 0705, 0529, 0859, 0109, 0608, 0609, 0513, 0729, 1214, 0327, 0790, 1434, 1494, 0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0504, 0586, 0749, 0,767, 0780, 0846, 0923, 0960, 0991, 1004, 1055, 1266, 1271, 1319, 1332, 1373, 1650, 1693, 1694. 0937, 1011, 1095, 0582, 0607, 0984	Gemeente Vijfheerenland, Gemeente Renswoude, ChristenUnie Renswoude, Gemeente Ronde Venen, Regio Foodvalley, LTO Noord, Werkgroep GGA Eemland, Agractie, Werkgroep landbouw VHL, agrarische bedrijven	Indieners benadrukken dat een gebiedsgerichte aanpak noodzakelijk is, omdat bedrijven, landschappen en water- en bodemopgaven sterk verschillen. Men wil dat de norm van 40–42 kg ammoniak per hectare per jaar op gebiedsniveau mag worden gerealiseerd, en niet door elke individuele agrariër afzonderlijk. Met reële overgangstermijnen en passende compensatie en grondinstrumenten. Een aantal indieners stellen voor stikstofzones pas in de omgevingsverordening op te nemen nadat maatwerk per gebied is uitgevoerd.	De norm van 42 kg/ha betreft een individuele norm die in 2035 behaald moet zijn. Wel is er in de ontwerp wijziging Omgevingsverordening de mogelijkheid ingebouwd om gebiedsspecifiek maatwerk toe te passen mits dit natuurherstel mogelijk maakt. In een gebiedsplan kan er gedifferentieerd met de norm worden omgegaan. Wij komen nog in 2026 met een handreiking voor maatwerk. Om te zorgen voor de noodzakelijke juridische borging is het nodig te normeren. Iedere keuze voor een normering kent voor- en nadelen. Een gebiedsgericht doel kan als nadeel hebben dat niemand zich er verantwoordelijk voor voelt; daarom is ervoor gekozen om een bedrijfsspecifiek doel te formuleren. In paragraaf 3.4.3 is meer duidelijkheid gegeven over de mogelijkheid van maatwerkaanpak en dat wij in 2026 nog met een handreiking tot maatwerk komen.
593.	0729, 1717	Agrarisch bedrijf, particulier	Verzoek: Neem op dat normering van 40 kg/ha (indien ingevoerd) evenredig en gebiedsspecifiek wordt toegepast, met reële overgangstermijnen en passende compensatie en grondinstrumenten.	Zie ook ons antwoord op de vorige zienswijze. In het UPLG is nadrukkelijk gekeken naar dat wat voor natuurherstel snel nodig is en wat voor bedrijven een realistische overgangstermijn is. Voor de stikstofzone is slechts een geringe overgangstermijn, vandaar dat we daar rekening houden met nadeelcompensatie. Voor de normen die in 2035 bereikt moeten zijn achten wij voldoende overgangstermijn te hebben ingebouwd. Er is gebiedsspecifiek maatwerk mogelijk mits dat natuurherstel niet in de weg

				staat. Een gebiedsnorm heeft als nadeel dat het risico bestaat dat niemand zich er verantwoordelijk voor voelt; daarom is hier niet voor gekozen.
594.	0368	Agrarisch bedrijf	Neem een logische systematiek op die voorkomt dat het beleid eindigt in onevenredige lasten op individuele resterende bedrijven wanneer het provinciale/gebiedsdoel feitelijk al wordt gerealiseerd.	Provincie Utrecht denkt met de normen in het UPLG een logische systematiek te hebben aangebracht voor zover dat binnen de mogelijkheden van de provincie liggen. Welke normering ook gekozen wordt; er zullen verschillen bestaan waarin dit bestaande ondernemingen belast. Dit is niet te voorkomen. Als regionaal doelen al worden behaald kan daar weer meer ruimte vergund worden. Wij verwachten niet dat dat al met de huidige maatregelen bereikt gaat worden.
595.	1405	NMU	Verzoek niet alleen te kijken naar hoeveelheid stikstof per ha maar ook naar de kwaliteit van de mest, in aansluiting op UMDL.	Wij zijn het met indiener eens dat de kwaliteit van de mest ook van belang is. Wij onderzoeken of en hoe we de kwaliteit van de mest mee kunnen wegen in de normering. Hierbij moet een alternatief borgbaar en te monitoren zijn en natuurherstel mogelijk maken.
596.	0658	Agrarisch bedrijf	Reductie ammoniakemissies doe je door te meten, en niet door te koppelen aan de hectares en dat in de omgevingsverordening op te nemen.	Het meten van emissies kan nooit voor reductie zorgen. Om reducties te borgen is een vorm van normering geschikt. Iedere keuze voor een normering kent voor- en nadelen. Utrecht heeft gekozen voor een hectarenorm voor melkveehouderij. We hebben hiervoor gekozen omdat naar ons oordeel andere manieren van normering meer nadelen hebben. Zo zijn fosfaatrechten verplaatsbaar waardoor niet geborgd is dat lokaal emissies niet toe gaan nemen. De kans op juridische problemen wordt hiermee groter. Een norm per GVE is voornamelijk voor intensievere bedrijven aantrekkelijker, maar is minder behulpzaam in b.v. de klimaatanpak en daarmee minder integraal op de doelen. Daarnaast is er soms maatwerk mogelijk, zowel voor een individuele ondernemer als voor een gebied of samenwerking van boeren. Veel bedrijven die nu al duurzaam zijn zullen voldoen al aan de norm voldoen of kunnen dit relatief eenvoudig halen. Deze bedrijven hebben dus een voordeel. Vooral de intensievere melkveebedrijven met relatief veel koeien of productie per hectare hebben een grotere opgave. Een individuele norm past het best bij de eis van de habitatrichtlijn dat een activiteit individueel beoordeeld moet worden. Daarnaast is er soms

				maatwerk mogelijk, zowel voor een individuele ondernemer als voor een gebied of samenwerking van boeren.
597.	0008, 0336	Boerinnenstudiegroep Het Groene Hart, I-Vee	De indieners vinden dat de 40kg / ha niet doelsturing is maar middelsturing.	Wij achten de norm voor grondgebonden veehouderij toch echt doelsturing. Het doel wordt aangegeven maar wij sturen niet op de manier waarop een bedrijf dat doel dient te behalen. Het staat landbouwers vrij de norm te behalen door zelf het middel te kiezen, extensivering, meer landbouwgrond, technische innovaties of voer- en managementmaatregelen.
598.	1405	NMU	Indiener vindt het onverstandig om de mogelijkheid open te houden om naar boven af te wijken van de norm (pag 39 Ontwerp UPLG). Op die manier straft de stok de koplopers.	Op basis van de zienswijzen gaan wij over op een norm van 42kg/ha/jr voor grondgebonden veehouderij. Het naar boven bijstellen van de norm is daarmee niet meer aan de orde. De generieke norm voor grondgebonden veehouderij is in het definitieve UPLG in paragraaf 3.4.3 onder ad 1. veranderd in 42 kg / ha / jaar in plaats van 40 kg / ha / jaar. Hiermee vervalt ook het bijstellen van de norm. Dit is verwijderd.
599.	0957, 1243, 1297	Agrarische bedrijven	Met een hoogproductieve veestapel komt er niet alleen voldoende inkomen uit een bedrijf, maar worden ook de emissie van broeikasgassen laag gehouden. Alleen al het streven naar een extreem lage ammoniakemissie kan de productie van broeikasgassen per kg melk enorm doen stijgen. Waarom is er hiermee geen rekening gehouden?	Aansluitend bij nationale en internationale doelen kent het UPLG meerdere doelen. Zo zijn er naast de doelen voor ammoniak ook doelen voor broeikasgassen, waterkwaliteit en -kwantiteit en biodiversiteit opgenomen. In het ideale geval gaat het behalen van doelen samen op. Een voorbeeld hiervan is de verhoging van het waterpeil en bepaalde VHR-doelen (zoals weidevogels). In andere gevallen is dat niet het geval of staan ze zelfs op gespannen voet. Het doel (en uitdaging) is juist om zoveel mogelijk integraal bij te dragen aan de verschillende doelen. De doelen voor ammoniak zijn zeer urgent en mede daarom ook concreter uitgewerkt op bedrijfsniveau. Wij gaan ervan uit dat deze doelen door verreweg de meeste melkveehouders in Utrecht met voer- en managementmaatregelen, eventueel in combinatie met de inzet van technieken, behaald kunnen worden.
600.	1484	Agrarisch bedrijf	Voer een ammoniaknorm per fosfaatrecht in, i.p.v. de 40 kg/ha/jr norm zoals deze nu in het UPLG staat.	Om te zorgen voor de noodzakelijke juridische borging is het nodig te normeren. Iedere keuze voor een normering kent voor- en nadelen. Utrecht heeft gekozen voor een hectarenorm voor melkveehouderij. We hebben hiervoor gekozen omdat naar ons oordeel andere manieren van normering meer nadelen hebben. Zo zijn fosfaatrechten verplaatsbaar waardoor niet

				geborgd is dat lokaal deposities niet toe gaan nemen. De kans op juridische problemen wordt hiermee groter. Een norm per GVE is voornamelijk voor intensievere bedrijven aantrekkelijker, maar is minder behulpzaam in b.v. de klimaataanpak en daarmee minder integraal op de doelen. Een flink aantal bedrijven die nu al duurzaam werken voldoen al aan de norm of kunnen deze relatief eenvoudig halen. Deze bedrijven hebben dus een voordeel omdat reeds gedane inspanning op deze manier meetellen. Vooral de intensievere melkveebedrijven met relatief veel koeien of productie per hectaren hebben een grotere opgave. Maar wij gaan ervan uit, op basis van huidige cijfers en onderzoeken, dat met de combinatie van voer- en management en de inzet van technieken ook verreweg de meeste van deze melkveehouders aan de gestelde norm kan voldoen. Een individuele norm past het best bij de eis van de habitatrichtlijn dat een activiteit individueel beoordeeld moet worden. Daarnaast is er soms maatwerk mogelijk, zowel voor een individuele ondernemer als voor een gebied of samenwerking van boeren.
601.	0799	Agrarisch bedrijf	De huidige manier van rekenen met uitstoot per hectare houdt onvoldoende rekening met verschillen tussen bedrijven, zoals de ligging van percelen (bijvoorbeeld dicht bij huis of verder weg). Daardoor kunnen maatregelen in de praktijk juist leiden tot extra vervoersbewegingen en mogelijk meer uitstoot. Ook wordt geen rekening gehouden met deze effecten in de keten. Daarnaast ontbreekt een aanpak waarbij bedrijven stapsgewijs en naar verhouding worden aangesproken op hun uitstoot.	Wij hebben met het UPLG gekozen voor een norm per hectare. Omdat andere opties meer nadelen hebben. Ook bij een norm per bijvoorbeeld kilogram fosfaat of GVE zijn er verschillen tussen bedrijven als het gaat om de ligging van bedrijven. Dat maakt voor de bedrijfsvoering niet direct een verschil. De opgave voor de agrarische sector gaat in de eerste plaats om de uitstoot van de hoeveelheid ammoniak. De uitstoot van de hoeveelheid stikstofoxiden (NOx) door de agrarische sector is daarmee vergeleken overigens erg beperkt. Om het generieke ammoniak doel te kunnen halen is een goede landbouwstructuur wenselijk. Zodat meer weidegang mogelijk is. Verder is het van belang dat kosten bespaard worden door kavelruil zodat er minder vervoersbewegingen nodig zijn. Hiervoor hebben we aandacht binnen de gebiedsprocessen. Doordat we het generieke ammoniakdoel over 10 jaar verplicht stellen hebben boeren juist de tijd om hier stapsgewijs naar toe te werken. De kennis die we samen met de sector ontwikkelen binnen de

				UMDL helpt hierbij. Daarnaast kunnen door gebiedsplannen bedrijven naar verhouding worden aangesproken, mits het plan maar dezelfde reductie oplevert. Hiervoor ligt de regie bij de bedrijven zelf.
602.	1261	LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht	Het plan spreekt over vrijwillige maatregelen, maar houdt tegelijk de mogelijkheid open om alsnog een verplichte norm op te leggen. Dat kan zelfs als de vrijwillige maatregelen genoeg resultaat opleveren. Dit ondermijnt het vertrouwen en maakt 'vrijwillig' feitelijk onzeker.	Het niet opnemen van normen in de verordening, en het dus alleen volgen van het vrijwillige pad maakt dat er geen borging van de reducties is waardoor vergunningverlening geen perspectief krijgt. Wel zijn er verschillende mogelijkheden om de emissies te verminderen en een agrarische ondernemer kan zelf kiezen wat het beste bij hem of haar past.
603.	0158, 0349, 0459, 0462, 0530, 0634, 0685, 0793, 0801, 0827, 0830, 0845, 0876, 0878, 0881, 0893, 0895, 0911, 0916, 0922, 0934, 0949, 0989, 1021, 1028, 1049, 1059, 1074, 1152, 1158, 1160, 1167, 1173, 1176, 1260, 1364, 1371, 1402, 1421, 1442, 1480, 1500, 1505, 1518, 1520, 1522, 1638, 1640, 1642, 1728, 1760	Agrarische bedrijven, particulieren	Indieners geven aan dat de generieke norm (40-42kg) zware financiële gevolgen kent, dit vraagt investeren in onder andere nieuwe stalsystemen. Alternatief is extra grond aankopen, hetgeen nauwelijks beschikbaar is en extreem duur. Of minder koeien gaan melken, wat financieel niet mogelijk is i.v.m. investeringen of omzetsdaling. Juist de grote financieel draagkrachtige bedrijven krijgen de meeste kansen. Het beleid leidt tot een einde van familiebedrijf en veel andere bedrijven, terwijl die op grond van het UPLG gewenst zijn. Fixatie op een norm is inperking ondernemerschap en leidt tot financiële onzekerheid voor overname. Een aantal indieners vragen de stikstofnormering gelijk te houden aan de huidige (landelijke) norm.	Gebaseerd op huidige praktijkcijfers van bedrijven en het rapport van Boerenverstand gaan wij er vanuit dat voor veel bedrijven deze norm wel haalbaar zal zijn door voer- en managementmaatregelen. Andere opties zijn het toepassen van technieken voor stallen en mestopslag of extensivering. Afhankelijk van het type bedrijf zijn de financiële gevolgen van de normeringen in het UPLG sterk verschillend. De financiële gevolgen van voer- en managementmaatregelen zijn relatief gering, die van toepassing van techniek en met name extensivering kunnen groot zijn. Afhankelijk van het type bedrijf kunnen er dus financiële gevolgen te verwachten zijn van de normeringen in het UPLG. Wel hebben bedrijven tot 2035 de tijd om naar de generieke normen te groeien en ook de financiële gevolgen te dragen. Bedrijven kunnen gebruik maken van kennis die in het kader van de UMDL ontwikkeld wordt, van investeringssubsidies, van toenemende budgetten voor agrarisch natuurbeheer en in specifiekere gevallen van extensiveringsregelingen. Een landelijke normering op het gebied van ammoniakemissies is er (nog) niet.
604.	0695, 0747, 0937, 0952, 1050, 1073,	Agrarische bedrijven, particulieren	Een reductie van 46% in stikstof en ammoniak betekent (voor indiener(s)) een forse krimp van een (extensieve)	Het reductiepercentage van 46% moet niet als een bedrijfsdoel gezien worden. Voor een individueel melkveebedrijf geldt het doel van 42 kg/ha/jr als toegestane bedrijfsemissie ammoniak, te behalen uiterlijk in 2035.

	1186, 1505, 1613, 1648, 1760		veestapel en dus een aanzienlijk inkomensverlies. Een bedrijf van 100 koeien is noodzakelijk om aan alle vaste en variabele verplichtingen te voldoen. met een reductie van 46% is het bedrijf niet levensvatbaar.	Gebaseerd op huidige praktijkcijfers van bedrijven en het rapport van Boerenverstand gaan wij ervanuit dat voor veel bedrijven deze norm wel haalbaar zal zijn door voer- en managementmaatregelen. Andere opties zijn het toepassen van technieken voor stallen en mestopslag of extensivering. Indien de indiener inderdaad een (relatief) extensieve bedrijfsvoering heeft dan zullen de normen naar verwachting met voer- en managementmaatregelen gehaald kunnen worden, eventuele aangevuld met de inzet van staltechnieken. In zijn algemeenheid zijn de financiële gevolgen van de normeringen in het UPLG sterk verschillend en afhankelijk van het type bedrijf. De financiële gevolgen van voer- en managementmaatregelen zijn relatief gering, die van toepassing van techniek en met name extensivering kunnen groot zijn. Wel hebben bedrijven tot 2035 de tijd om naar de generieke normen te groeien en ook de financiële gevolgen te dragen. Daarnaast is er soms maatwerk mogelijk, zowel voor een individuele ondernemer als voor een gebied of samenwerking van boeren. Veel duurzame bedrijven voldoen al aan de norm of kunnen daar relatief eenvoudig aan voldoen.
605.	0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 1049	Agrarische bedrijven	Extensieve bedrijven, die in het verleden kozen voor aankopen van meer grond om de stikstofdruk te verlagen, zien deze mogelijkheid nu afgesneden door de hoge grondprijzen. Bedrijven en instellingen met een dikke portemonnee kopen de beschikbare grond en leggen er vervolgens een claim op (zonnevelden, natuur), waardoor er nog minder beschikbare grond is voor landbouw.	Extensieve bedrijven met veel grond onder hun bedrijf zullen in veel gevallen niet nog meer grond nodig hebben om aan de 42kg norm te voldoen. Gebaseerd op huidige praktijkcijfers van bedrijven en het rapport van Boerenverstand gaan wij ervanuit dat voor veel bedrijven deze norm wel haalbaar zal zijn door het nemen van voer- en managementmaatregelen. Voor een deel van de bedrijven zal dit echter niet eenvoudig zijn, maar deze hebben tot 2035 de tijd om de doelen te halen. Een andere optie is het (aanvullend) toepassen van technieken voor stallen en mestopslag. Wij gaan ervan uit dat verreweg de meeste agrariërs met een van beide opties (of een combinatie daarvan) de doelen zullen halen. Wij realiseren ons dat voor de toepassing van technische installaties vaak een aangepaste vergunning nodig is en dat het verlenen daarvan momenteel vaak niet mogelijk is. Er wordt door Utrecht en andere

				provincies en het Rijk gewerkt om dit wel weer mogelijk te maken. En we gaan ervan uit dat dit de komende jaren weer mogelijk wordt.
606.	0679, 0961	Agrarisch bedrijf, particulier	Verzoek om af te stappen van de emissienorm per hectare en dat te wijzigen in een emissienorm per kg meetmelk.	Om te zorgen voor de noodzakelijke juridische borging is het nodig te normeren. Iedere keuze voor een normering kent voor- en nadelen. Utrecht heeft gekozen voor een hectarenorm voor de melkveehouderij. We hebben hiervoor gekozen omdat naar ons oordeel andere manieren van normering meer nadelen hebben. Zo zijn fosfaatrechten verplaatsbaar waardoor niet geborgd is dat lokaal emissies niet toe gaan nemen. Hetzelfde geldt voor een norm per kg meetmelk. De kans op juridische problemen wordt hiermee groter. Een norm per GVE is voornamelijk voor intensievere bedrijven aantrekkelijker, maar is minder behulpzaam in b.v. de klimaataanpak en daarmee minder integraal op de doelen. Een emissienorm per kg melk vormt een prikkel tot intensivering.
607.	0340, 1176, 1455	Agrarische bedrijven	Verzoek om de 40 kg/ha ammoniakemissie-eis af te schaffen.	Om te zorgen voor de noodzakelijke juridische borging is het nodig te normeren. Iedere keuze voor een normering kent voor- en nadelen. Utrecht heeft gekozen voor een hectarenorm voor melkveehouderij. We hebben hiervoor gekozen omdat naar ons oordeel andere manieren van normering meer nadelen hebben. Wij gaan ervan uit dat verreweg het grootste deel van de Utrechtse bedrijven met voer- en managementmaatregelen indien nodig in combinatie met stalinnovaties de normen kan halen. Een individuele norm past het best bij de eis van de habitatrichtlijn dat een activiteit individueel beoordeeld moet worden. Daarnaast is er soms maatwerk mogelijk, zowel voor een individuele ondernemer als voor een gebied of samenwerking van boeren. Wel verhogen wij de norm naar 42 kg/ha.
608.	1304, 1472	Stichting Wij.land, kerngroep bioboeren	Indiener vraagt om, zo lang er geen bestemming 'landschapsgrond' of 'agrarische natuur' bestaat, de stikstofvolumes uit begrazing en toediening van ruige mest op natuurpercelen niet mee te tellen bij het berekenen van de 'agrarische' stikstofemissies. Een alternatieve	Stikstofbemesting door begrazing telt niet mee voor de beperking op het uitrijden van dierlijke mest. Het uitrijden van ruige mest telt hierin wel mee; hier komen immers wel emissies bij vrij. Percelen die bedrijven opgeven in de gecombineerde opgave tellen mee.

			oplossing is dat voor de berekening van de NH ₃ emissies per hectare voor een natuurinclusief bedrijf ook de hectares met natuurbestemming worden meegenomen in de berekening (emissies in kg NH ₃ /ha = ((totale emissies NH ₃ / (ha agrarische grond in gebruik + ha natuurgrond in gebruik))).	
609.	1225	Gemeente Houten	Oproep aan PU om helder en expliciet te zijn over te hanteren areaal voor norm van 40 kg/ha/jaar. 2 opties zien zij voor zich: 1. bij verlaging areaal landbouwgrond door functiewijziging wordt de norm van 40 kg N/ha/jaar verhoogd of 2. de norm van 40 kg N/ha/jaar blijft gelijk, waarbij de vrijgekomen stikstofruimte voor andere doeleinden dan wordt gebruikt (bijv voor vergunningverlening)	De norm voor grondgebonden veehouderijen geldt voor ieder bedrijf en is gerelateerd aan het areaal grond wat agrarisch bestemd is en in gebruik is. Natuurgronden die conform uw gecombineerde opgave (RVO-opgave) bijdragen aan uw mestplaatsingsruimte, tellen ook mee in de KLV om te voldoen aan de generieke norm van 42 kg / ha / jaar. Of stikstofreductie voor vergunningen gebruikt kan worden is sterk afhankelijk van het kunnen voldoen aan het additionaliteitsvereiste. Daarbij zal de provincie geen stikstofruimte voor andere activiteiten beschikbaar kunnen stellen. In paragraaf 3.4.3 wordt meer uitleg gegeven over welke gronden meetellen voor de hectarenorm.
610.	0327, 0462, 0658, 0705, 1074, 1427, 1466, 1571, 1717	HAKJ, particulieren, agrarische bedrijven	Gevraagd wordt om WEL alle grond mee te tellen in emissieberekeningen voor de generieke norm, waaronder pachtgronden natuur/ natuurgronden (bij natuurinclusieve bedrijven; die aantoonbaar onderdeel zijn van de bedrijfsvoering). Als die niet meetellen verdwijnt de voornaamste reden om die gronden te pachten van natuurorganisaties. Zij moeten dan bovendien zelf het beheer uitvoeren.	Gronden die mee tellen zijn gronden die daadwerkelijk in agrarisch gebruik zijn en waar bemesting op plaats mag vinden. Als natuur bestemde gronden tellen hier in principe niet in mee. Natuurgronden die conform uw gecombineerde opgave (RVO-opgave) bijdragen aan uw mestplaatsingsruimte, tellen ook mee in de KLV om te voldoen aan de generieke norm van 42 kg / ha / jaar. In paragraaf 3.4.3 wordt meer uitleg gegeven over welke gronden meetellen voor de hectarenorm.
611.	0679	Particulier	Als emissies berekend gaan worden per ha eigen grondgebruik, dan wordt	Ons pachtbeleid geeft punten aan biologische landbouw, boeren in omschakeling en boeren die meedoen aan een duurzaamheidsprogramma

			verwacht dat er betere mogelijkheden komen om grond te kunnen huren van overheidsinstanties. Zonder skal nummer en als intensief bedrijf, kom je bijna niet in aanmerking om de grond te huren. Terwijl de intensievere bedrijven over het algemeen wel het meeste baat hebben om die grond erbij te huren.	van de zuivelketen. Dat zet intensieve bedrijven inderdaad op achterstand. Daarnaast werkt de provincie met 3-jarige pachtcontracten met mogelijkheid tot nog een drie jaar verlenging. Door het UPLG krijgen we nieuwe beleidsregels waarmee we in ons pachtbeleid rekening kunnen houden. Ook willen we met andere verpachters in gesprek over het ondersteunen van de noodzakelijke transitie. Verder dringen wij er bij het Rijk op aan om grond in te brengen in gebiedsprocessen. Wij gaan ervan uit dat voor de meeste bedrijven in Utrecht de gestelde normen voor ammoniakemissies voor de melkveehouderij haalbaar zal zijn door voer- en managementmaatregelen, eventueel in combinatie met het toepassen van technieken voor stallen en mestopslag.
612.	0455, 1011	Agrarische bedrijven	Het gebruik van 2019 als referentiejaar leidt volgens indieners mogelijk tot een vertekend beeld van de feitelijke bedrijfsomvang, aangezien dit jaar samenvalt met de effecten van de invoering van fosfaatrechten. Hierdoor wordt uitgegaan van een tijdelijk lager productieniveau, wat de omvang van de opgave voor bedrijven kunstmatig vergroot.	Het Rijk sprak in eerste instantie, rond het uitkomen van het NPLG, over 2018. Maar sinds enkele jaren wordt uitgegaan van referentiejaar 2019 voor de emissiereductie. Dit geldt niet alleen voor Utrecht maar ook voor het Rijk en andere provincies. In kamerbrieven refereert de minister van LNV hier ook herhaaldelijk naar en ook het Startpakket Nederland van het Slot van Commissie Schoof gaat uit van basisjaar 2019. Dit verandert overigens niets aan de opgaven. Daarvoor worden normen vastgelegd en is het referentiejaar uiteindelijk niet van belang. Alle reducties, ongeacht wanneer deze plaats hebben gevonden helpen bij het verlagen van de stikstofdruk op sommige natuurdoelen. Daarmee helpen ze ook met het op termijn heropenen van de vergunningverlening. Het gaat hierbij om de emissies en niet zozeer om de bedrijfsomvang.
613.	0141, 0295, 0368, 0378, 0582, 0605, 0607, 0632, 0718, 0719, 0729, 0790, 0843, 1074, 1261, 1282, 1401, 1423, 1434, 1494, 1637	Agrarische bedrijven, Gemeente Vijfheerenlanden, CDA de Bilt, werkgroep landbouw VHL, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht,	Door het referentiejaar te veranderen naar 2019 i.p.v. 2018 telt eerder behaalde reductie niet meer mee. Dit kan grote gevolgen hebben voor individuele bedrijven. Indieners vragen waarom de provincie dat gedaan en welke invloed heeft dat heeft op de opgave?	Het Rijk sprak in eerste instantie, rond het uitkomen van het NPLG, over 2018. Maar sinds enkele jaren wordt uitgegaan van referentiejaar 2019 voor de emissiereductie. Dit geldt niet alleen voor Utrecht maar ook voor het Rijk en andere provincies. In kamerbrieven refereert de minister van LNV hier ook herhaaldelijk naar en ook het Startpakket Nederland van het Slot van Commissie Schoof gaat uit van basisjaar 2019. Dit verandert overigens niets aan de opgaven van natuurherstel. Daarvoor is het referentiejaar uiteindelijk niet van belang. Alle reducties die zijn gerealiseerd sinds 2019 worden meegenomen. ook eerder behaalde reductie helpen bij het bereiken van de instandhoudingsdoelen. De berekeningen worden uitgevoerd op basis van

		Kenniscirkel landbouw West, LTO Noord, LTO Alblasserwaard, LTO Noord West Utrecht, particulier		de feitelijke emissies. Alle reducties, ongeacht wanneer deze plaats hebben gevonden helpen bij het verlagen van de stikstofdruk op sommige natuurdoelen. Daarmee helpen ze ook met het op termijn heropenen van de vergunningverlening. Als provincie zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Verslechtering is in veel gebieden geconstateerd in de Natuurdoelanalyses. Een van de doelen in het UPLG is het behalen van instandhoudingsdoelen Natura 2000. Het gebruikte referentiejaar is hierbij niet belangrijk. De provincie Utrecht stuurt op het behalen van instandhoudingsdoelstellingen en doet dat door middel van (onder andere) emissieplafonds en dan is het referentiejaar niet van belang
614.	1083, 1144, 1266, 1271, 1383, 1393, 1717	Agrarische bedrijven, particulier	Voor verlagen van ureum en verhoging weidegang is er de mogelijkheid tot 2029. Dit moet langer. Indieners verzoeken om de sector langer de tijd te geven om met voer- en managementmaatregelen te sturen.	Om te zorgen voor de noodzakelijke juridische borging is het nodig te normeren. Bedrijven hebben tot 2035 de tijd om aan de generieke normen te voldoen. Deze norm kan door veel bedrijven behaald worden met voer- en managementmaatregelen w.o. beweiding. Bedrijven kunnen ook langer dan tot 2029 sturen op ureum en weidegang. Een langere periode hanteren voor het halen van doelen dan 2035 is juridisch niet verstandig.
615.	0252, 0261, 0327, 0364, 0368, 0408, 0658, 0705, 0719, 0729, 0827, 1011, 1368, 1413, 1829	Agrarische bedrijven, HAJK, particulieren	De sector krijgt te weinig tijd om aan de stikstofnorm te voldoen en er is geen ruimte voor bedrijfsgerichte aanpak en om van elkaar te leren. Sommigen stellen concreet voor de periode te verruimen tot 2032.	Bedrijven hebben tot 2035 de tijd om aan de generieke normen te voldoen. Een langere periode hanteren is juridisch niet verstandig. Met deze termijn tot 2035 wordt aangesloten bij wat in jurisprudentie als een redelijke termijn ervaren wordt zoals gangbare afschrijvingstermijnen van stalsystemen. Uit jurisprudentie blijkt dat een termijn rond de 10 jaar evenredig is met de natuurbelangen. Voor de stikstofzoning rond 6 gebieden zullen wij de datum van inwerkingtreding verleggen tot 2029. Vanwege de snelle inwerkingtreding van de stikstofzone gaan wij hier wel uit van nadeelcompensatie of afwaardering van de grond. In de verordening is maatwerk mogelijk gemaakt mits dat natuurherstel mogelijk maakt.
616.	0368, 1505	Agrarische bedrijven	Voor weidegang/ureum als reductieroute vinden indieners de termijn te kort. Verzoek om de periode te verruimen (tot 2032). Deze route vraagt tijd (leren,	Bedrijven hebben de eerste jaren de tijd om zelf hun emissies te reduceren zonder dwingende regels. Sturen op eiwitgehalten van het rantsoen (en daarmee op een lager ureumgetal) en meer weidegang is daarbij zeer behulpzaam. Het zijn opties, geen verplichting. Mocht blijken dat de

			sturen, bedrijfsaanpassingen, variatie in jaren). Maak de "leer- en implementatiefase" langer en realistischer dan enkele jaren; borg dat bedrijven die aantoonbaar op koers liggen niet voortijdig in een verplicht regime worden gedrukt.	hectarenorm voor 2035 in werking gaat treden dan hebben bedrijven nog steeds tot die tijd om deze norm in dat jaar te halen op de manier die het beste bij het eigen bedrijf past. De borging van het reductiepad is nodig voor natuurherstel en om meer juridische effectiever te kunnen reageren op intrekkings- en handavingsverzoeken van natuurbelangenorganisaties.
617.	0545, 0556, 0566, 0608, 0609, 0811, 1095	Agrarische bedrijven, Agractie, particulieren	Verdergaande emissiereductie kan - waar dat bewezen effectief is – volgens indieners bereikt worden door het stimuleren van managementaanpassingen en innovatie.	Met het UPLG gaan we over op doelsturing. Het is aan de ondernemer of deze daar voer- en managementmaatregelen, extensivering of innovatie voor in wil zetten.
618.	0337, 1162, 1673	Dairy Impact BV, agrarische bedrijven	Indiener verzoekt om voer- en managementmaatregelen een explicietere en gelijkwaardige plaats in het UPLG te geven, inclusief duidelijke borging in monitoring en vergunningverlening en erkenning van gerealiseerde emissiereducties op bedrijfsniveau.	Wij gaan uit van doelsturing en de keuze hoe het doel van 42 kg/ha/jr gehaald wordt is hierbij aan de agrarische ondernemer. Het doel is, als die hectarenorm van kracht wordt om in 2035 het doel; een bedrijfsemissie van 42 kg NH ₃ ha/jr te bereiken. Dat kan dus op veel verschillende manieren bereikt worden. Als provincie zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Daarvoor is o.a. een geborgde stikstofreductie noodzakelijk; vrijwilligheid levert geen borging helaas. Deze borging is ook noodzakelijk om juridisch sterker te staan bij handavings- en intrekkingsverzoeken en vergunningverlening. Voer en managementmaatregelen zijn voor veel bedrijven een prima manier om hun emissies te reduceren tot de 42 kg / ha / jaar in 2035, daar gaat het UPLG ook van uit.
619.	0678, 1507	Agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat door twee mogelijkheden (tankmelkureum en weidegang) te noemen om stikstofreductie te bereiken, en daar de monitoring op te richten, is dat feitelijk een verplichting. Dit tast ondernemersvrijheid/ mogelijkheden voor andere oplossingen aan.	Er worden geen verplichtingen gesteld voor het bereiken van een bepaald tankmelkureum of aantal uren weidegang. Deze worden als voorbeeld aangedragen waarmee bedrijven zelf kunnen sturen op hun emissie. Het staat ondernemers vrij hoe ze de generieke normen behalen.

620.	0874, 1013, 1472	Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, CWV Ons belang, kerngroep bioboeren	Er is onduidelijkheid over wat er met de vergunning gebeurt als de norm niet wordt behaald? Worden die ingetrokken, kan daar bezwaar op worden gemaakt?	Als een bedrijf niet aan de norm voldoet dan zal de handhavingstrategie in werking treden. Eerst wordt een bedrijf dan aangeschreven. In het uiterste geval kan een vergunning (deels) worden ingetrokken, als alle andere middelen uit de handhavingstrategie er niet toe leiden dat de norm gehaald wordt. Tegen de intrekking van een vergunning is bezwaar en beroep mogelijk.
621.	0255, 0263, 0310, 0313, 0377, 0396, 0411, 0509, 0542, 0548, 0567, 0568, 0640, 0653, 0677, 0680, 0770, 0771, 0772, 0941, 1217, 1230, 1248, 1250, 1338, 1367, 1395, 1398, 1422, 1429, 1444, 1457, 1462, 1463, 1473, 1491, 1496, 1540, 1610, 1641	Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht , Ontwikkelwaar de BV, particulieren, agrarische bedrijven	Indieners vinden dat er in het UPLG onvoldoende zekerheid wordt geboden dat de reductiedoelen in 2035 gehaald zullen worden. Welke maatregelen worden genomen als het doel niet behaald wordt? Gaat de provincie de norm verlagen? Of als de rechter zegt dat 40kg/ha niet voldoende is, past de provincie de norm dan naar beneden bij? Er is onzekerheid over het doel bij vrijwillige investeringen en de mogelijkheid dat de generieke norm toch wordt ingevoerd.	Onderdeel van het UPLG is het meerjarig monitoren en tussentijds evalueren of de voorgenomen Utrechtse Stikstofmaatregelen het beoogde doel in voldoende mate halen of in zicht brengen. Gedurende het monitorings- en evaluatieproces zal bijtijds aangegeven worden of mogelijk doelen te ver uit zicht blijven en aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. Het doel van het UPLG is echter om met het pakket van voorgenomen maatregelen en het monitoring en borgingssysteem aan te tonen dat deze doelen wel gehaald worden en het beoogde effect hebben. Mede door de Greenpeace uitspraak verwachten wij toch ook vanuit de Rijksoverheid een stevige generieke sturing. Het Kabinet Jetten heeft aangegeven hiermee aan de slag te gaan. Utrecht gaat uit van de redenatie dat wij met het UPLG onze proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035 leveren; en daarmee de additionaliteit kunnen onderbouwen. Of een rechter (volledig) meegaat in deze redenering is op voorhand niet zeker. Zeker is wel dat niets doen ook geen optie is, dan zullen we op last van de rechter meer handhavend moeten optreden en vergunningen in moeten trekken.
622.	0421	Gemeente Amersfoort	De gemeente vraagt om duidelijkheid over het voorgenomen emissiedoel van 40–42 kg NH ₃ per hectare per jaar vanaf 2029. Het is onduidelijk of dit doel betrekking heeft op alle emissies, dus op zowel mesttoediening als stalemissies, of alleen op bemesting. Daarnaast vragen zij hoe deze emissies dan gemeten of vastgesteld gaan worden.	De 42 kg norm betreft een totaal aan bedrijfsesmissies ammoniak verdeeld over de hectaren in agrarisch gebruik. Dit betreft dus alle ammoniakemissies op het bedrijf (stal, mestplaats en bemesting). Dit doel moet niet in 2029 maar in 2035 bereikt zijn. In de kringloopwijzer kunnen bedrijven nu al zien hoe ze op deze norm scoren. De normen worden aangepast naar 42kg en duidelijk opgenomen in het UPLG, de daarbij horende bijlage en in de verordening. De duidelijkheid van de norm zegt daarbij niets over de haalbaarheid ervan op bedrijfsniveau, dat kan van bedrijf op bedrijf sterk verschillen.

623.	0106, 0252, 0258, 0349, 0368, 0466, 0719, 0729, 0750, 0938, 0965, 1011, 1012, 1049, 1050, 1144, 1265, 1363, 1383, 1393, 1480, 1520, 1597, 1617, 1680, 1681, 1682, 1683, 1717	agrarische bedrijven, gemeente Lopik, particulieren	Indieners ervaren veel onduidelijkheid over de normen. Wat is de sturing primair: provinciaal emissieplafond (k/ton) of 46% reductie of 40-42 kg/ha norm? Of emissieplafond 2836 ton? Welk kengetal wordt leidend voor een individueel bedrijf? Onduidelijk of per perceel, gebied of hele provincie wordt bedoeld. Zonder openheid over onderbouwing is er geen vertrouwen, geen draagvlak en geen basis voor investeringen. Pas aan het eind van het jaar weet je of je aan de norm zit; dan kun je niet meer bijsturen. Welke ruimte is er voor gebiedsgerichte maatwerk?	De normen staan duidelijk in het UPLG, de daarbij horende bijlage en in de verordening. De duidelijkheid van de norm zegt daarbij niets over de haalbaarheid ervan op individueel bedrijfsniveau, dat kan van bedrijf tot bedrijf sterk verschillen. De 46% en het emissieplafond van 2.836 ton is een doelstelling voor de provincie. Deze is naar bedrijven doorvertaald in normen voor grondgebonden en niet grondgebonden bedrijven en een stikstofzone rond 6 gebieden. Voor grondgebonden bedrijven is het doel om uiterlijk in 2035 aan de norm van 42kg/ha/jr te voldoen. Er is ruimte voor individueel of gebiedsgericht maatwerk mits dat natuurherstel mogelijk maakt.
624.	0327, 0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0504, 0586, 0705, 0749, 0767, 0780, 0846, 0923, 0960, 0984, 0991, 1004, 1011, 1055, 1067, 1144, 1266, 1271, 1319, 1332, 1373, 1383, 1393, 1650, 1693, 1694	Agrarische bedrijven, Werkgroep GGA Eemland, particulieren	Welk kengetal is leidend: 46% reductie, 40-42 kg/ha of emissieplafond 2,836 kton. Aangezien er omstandigheden zijn waarbij het ene kengetal wel wordt gehaald en het andere niet. kernvraag: wat gebeurt er als een bedrijf al 50% gereduceerd heeft maar nog niet onder de 40-42 kg/ha komt? Geef helderheid of de 40-42 kg/ha een bedrijfsnorm, gebiedsnorm of provinciaal gemiddelde wordt. Werk voorwaarden uit voor 'collectief gemiddelde': schaal, deelname-eisen, borging, aansprakelijkheid, uit-/instap.	Voor individuele bedrijven gelden de normen zoals die in de verordening worden opgenomen, bijvoorbeeld de 42 kg/ha norm voor grondgebonden veehouderij. Deze dienen door alle bedrijven behaald te zijn in 2035 tenzij bedrijven een maatwerkvoorschrift of vergunning hebben gekregen. Maatwerk is alleen mogelijk als dit natuurherstel mogelijk maakt. De 46% reductie in 2035 ten opzichte van 2019 en provinciebrede emissie van niet meer dan 2,836 kton in 2035 zijn hetzelfde. Dit is leidend om samen met het verminderen van de drukfactoren hydrologie en robustheid/connectiviteit van natuurgebieden te komen tot het beoogde natuurherstel. Het reductiepercentage van 46% en het daarvan afgeleide emissieplafond van 2,836 Kton zijn een provinciaal doel en geen bedrijfsdoel. De 42 kg/ha is een van de maatregelen om daar te komen. In het UPLG is dit beter uitgelegd. Als provincie zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Verslechtering is in veel gebieden geconstateerd in de Natuurdoelanalyses. Het stikstofdepositiegetal is daarvan een afgeleide. Een van de doelen in het UPLG is het behalen van instandhoudingsdoelen Natura 2000. Stikstof, en daarmee de mate waarin

				een habitatype daar gevoelig voor is, is hierin een factor. Reductie van stikstof is noodzakelijk om deze habitatypen in stand te houden. Daar sturen we op. We sturen daarmee dus niet op reductiepercentages, maar op het behalen van instandhoudingsdoelen.
625.	0192, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0608, 0609, 0678, 0682, 0686, 0719, 0729, 0938, 1066, 1324, 1333, 1345, 1392, 1393, 1453, 1494, 1507, 1583	Agrarische bedrijven, gemeente Montfoort, gebiedscooperatie het Binnenveld, Stichting de Boom, Landgoed Kolland, particulier	Indieners verzoeken om nadere onderbouwing van hoe het vertrekpunt per hectare is vastgesteld en om het publiceren van de rekenwijze; specificeer welke bronnen zijn gebruikt en hoe die zijn gecombineerd; maak duidelijk of wordt uitgegaan van vergunde dieren aantallen of feitelijke dieren aantallen per peildatum; leg vast of 46% norm voor de hele provincie geldt, per gebied of per bedrijf.	In het definitieve UPLG is toegelicht hoe de norm van 42kg is gekozen, incl. bronnen waar dat mogelijk was. Uitgangspunt is de werkelijke emissies (volgens emissieregistratie) en niet de vergunde emissies of dieren aantallen. Het reductiepercentage van 46% en het daarvan afgeleide emissieplafond van 2,836 Kton zijn een provinciaal doel en geen bedrijfsdoel. Een individuele norm past het best bij de eis van de habitatrichtlijn dat een activiteit individueel beoordeeld moet worden. Daarnaast is er soms maatwerk mogelijk, zowel voor een individuele ondernemer als voor een gebied of samenwerking van boeren. In het UPLG en de daarbij behorende bijlage worden veel bronnen genoemd en waar mogelijk ook verwezen naar rapporten en andere publicaties met links. Ook is gewerkt met de meest recent beschikbare gegevens, al lopen we daarmee soms enkele jaren achter. Als voorbeeld; emissieregistratie geeft als meest recente beeld een overzicht van 2-3 jaar geleden. Daar waar gegevens missen of deze achterhaald lijken te zijn wordt nader onderzoek gedaan. In het definitieve UPLG zullen wij de uitgangspunten en analyses verder aanvullen.
626.	0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531	Agrarische bedrijven	Indieners stellen een aantal vragen: Mestbeperking leidt tot verandering grondgebruik en gewas, 1. Geldt de beperking voor grond op basis van de meststoffenwet of op basis van het GLB? 2. Wat als er meer emissies worden uitgestoten ondanks minder grondgebruik? 3. Waarom wordt er niet ook gekeken naar stalemissies?	Mestbeperking kan inderdaad (op termijn) een beperkte gewasopbrengst geven. De beperkingen voor het uitrijden (dus niet aanwenden) van mest geldt alleen op percelen in de reductiezone. De beperkingen voor het uitrijden van mest gelden alleen voor de Natura-2000 gebieden en een zone rond 6 gebieden. Deze beperkingen zijn gebaseerd op natuurwetgeving. Minder dierlijke mest en geen kunstmest zorgen in de praktijk voor minder emissie van ammoniak en broeikasgassen en minder uitspoeling van nutriënten naar grond- en oppervlaktewater. In het UPLG is zeker ook gekeken naar stalemissies. De norm voor grondgebonden veehouderij betreft bedrijfsemissies, dat is dus de optelsom

				van emissies bij aanwenden, stal en opslag. Daarnaast is er een maatwerkaanpak voor stallocaties.
627.	1144, 1266, 1271, 1383, 1388, 1394	Agrarische bedrijven	Verzoek om te onderbouwen op basis van welke data de emissieplafonds zijn vastgesteld.	In het UPLG en de daarbij behorende bijlage worden veel bronnen genoemd en waar mogelijk ook verwezen naar rapporten en andere publicaties met links. Ook is gewerkt met de meest recent beschikbare gegevens, al lopen we daarmee soms enkele jaren achter. Als voorbeeld: de emissieregistratie geeft als meest recente beeld een overzicht van 2-3 jaar geleden. Daar waar gegevens missen of deze achterhaald lijken te zijn wordt nader onderzoek gedaan. In het definitieve UPLG zullen wij de uitgangspunten en analyses verder aanvullen. In de bijlage VIII stikstof is meer informatie opgenomen over de methode en data achter de maatregelen.
628.	0876, 0878, 0881, 0916, 1394	Agrarische bedrijven	Indieners stellen dat de provincie ingrijp op hun eigendom en dat daarvoor zwaarwegende argumenten voor aangevoerd dienen te worden waarbij er onderzoek dient gepleegd te worden naar het effect van deze maatregelen. Echter in gesprek met de gedeputeerden van Provincie Utrecht blijkt dat dergelijk onderzoek helemaal niet uitgevoerd is. Zij stellen dat door het ontbreken van onderliggende en consistente onderzoeken het schort aan een deugdelijke motivering.	Als hier bedoeld wordt op een onherroepelijke vergunning dan moet deze milieugebruiksruimte niet als eigendom gezien worden. Als bevoegd gezag voor natuurkwaliteit is de provincie verplicht de milieugebruiksruimte op het gebied van stikstof verder te beperken. In een aantal uitspraken van de rechtbank Oost-Brabant (ECLI:NL:RBOBR:2025:2330) en andere zaken bepaalt de bestuursrechter dat het natuurbeschermingsbelang een wettelijke grondslag biedt voor een inbreuk op het eigendomsrecht, zoals dat wordt beschermd door artikel 1 van het Protocol bij het Europees verdrag van de mens en de fundamentele vrijheden. Een verplichte reductie tot 85% levert volgens de bestuursrechter (nog steeds) geen onredelijke inbreuk op dit eigendomsrecht op. Om te zorgen voor de noodzakelijke juridische borging is het nodig te normeren. De provincie Utrecht heeft de plicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuurgebieden tegen te gaan. Daarnaast willen we het risico verkleinen dat Utrecht op last van een rechter handhavend moet optreden tegen een PAS-melder of een vergunning moet intrekken.
629.	1423	LTO Noord afd Noord West Utrecht	Indiener mist een inzichtelijk afwegingskader bij toepassing van normen zoals 40 kg N/ha. Ook een	Als provincie zijn wij verplicht passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. De in het UPLG gestelde normen reduceren de deposities op natura 2000-gebieden. Zonder geborgde

			afwegingskader voor uitzonderingen ontbreekt.	maatregelen kunnen we niet voldoen aan het additionaliteitsvereiste en kan vergunningverlening niet op gang worden gebracht. Individueel of gebiedsgericht maatwerk is mogelijk zolang dit natuurherstel mogelijk maakt. Daarbij is het aan de ondernemer(s) om aan te tonen dat natuurherstel niet bemoeilijkt wordt met de door hun aangevraagde maatwerk.
630.	o690	Particulier	Indiener stelt dat het begrip "grondgebondenheid" in het UPLG op een manier gebruikt wordt die verwarring schept. Uit navraag blijkt dat de provincie alle melkveehouderijen als grondgebonden aanmerkt. Tegelijkertijd is de 40 kg-norm ontwikkeld als instrument voor daadwerkelijk grondgebonden bedrijven, waarbij mestproductie en mestplaatsingsruimte op fosfaatbasis in balans zijn. Door dit onderscheid los te laten, ontstaat feitelijk een generieke hectarenorm die niet het beoogde stikstofdoel oplost, maar bedrijven via een de hectarenorm beperkt. Indiener stelt dat dat inhoudelijk onjuist en beleidsmatig onzorgvuldig is.	De term 'grondgebonden' in het UPLG wordt inderdaad verbonden met de melkveehouderij. Dat is een sector die voor een groot deel van de bedrijfsvoering afhankelijk is van grond. Dat geldt voor vrijwel alle melkveehouders in Utrecht. Ook al is melkveehouderij zonder grond theoretisch ook mogelijk. De term grondgebonden in het UPLG zegt in die zin niets over de verhouding aantal koeien en aantal hectares of de vraag of er mest afgevoerd moet worden. Het UPLG heeft niet als doel op zich om te sturen op extensivering. Het heeft wel als doel om (onder meer) de hoeveelheid ammoniakemissies te verminderen. En hier wordt dus ook een concreet doel voor gesteld. Er zijn verschillende mogelijkheden om de emissies per hectare te verlagen. Zie hiervoor ook het antwoord op regel 585. Het klopt dat melkveehouders die een intensievere bedrijfsvoering hebben (meer koeien per hectare) gemiddeld gezien een grote inspanning moeten leveren. Wij gaan ervan uit dat met voer- en managementmaatregelen en eventueel de inzet van technieken verreweg het grootste deel van de Utrechtse melkveehouders aan de gestelde norm kan voldoen.
631.	o368, o530, o937, 1011, 1074, 1144, 1383, 1465	Agrarische bedrijven	Vraag: hoe wordt omgegaan met weersomstandigheden bij de berekening van de uitstoot van bedrijven? Hierdoor kan – buiten de macht van de ondernemer om – een verhoging of verlaging van emissie plaatsvinden.	Om de invloed van weersomstandigheden wat te beperken werken wij met een 5-jarig gemiddelde in het monitoren of de norm voor grondgebonden veehouderij behaald wordt.
632.	o608, o787, 1144, 1383	Agrarische bedrijven, IV Bouw & montage	Bedrijven in 250 meter gebieden rondom kwetsbare N2000 gebieden worden zwaarder belast qua stikstofmaatregelen. Indiener stellen dat generieke	De generieke doelen en de stikstofzoning dragen samen bij aan de 46% reductie die voor Utrecht nodig is. Meer maatregelen in de zone en minder in het generiek beleid betekent een nog grotere belasting voor de bedrijven in de zone. Bovendien dragen de generieke maatregelen het meest bij aan

			maatregelen daarmee verlicht kunnen worden. Zij vragen de provincie om gebieden aan te wijzen waar generieke normen minder zwaar worden.	de vermindering van de emissies in het algemeen, en zijn de maatregelen in de zones specifiek bedoeld om de stikstofdepositie in dat natuura 2000 gebied verder te verminderen. Beide maatregelen zijn niet zomaar inwisselbaar. Het aanwijzen van gebieden waar generieke normen minder zwaar worden wordt op dit moment niet verantwoord geacht. Daarnaast acht de provincie de norm van 42kg technisch en economisch haalbaar. Wij volgen daarnaast nauwgezet de ontwikkelingen op Rijksniveau ten aanzien van mogelijke generieke maatregelen en houden in de gaten wat dat betekent voor de Utrechtse aanpak.
633.	0694	Agrarisch bedrijf	De indiener is onder de 40kg ammoniakuitstoot / ha / jaar terecht gekomen, maar door aanwijzing van essentiële percelen wordt doelbereik toch weer lastig. Hoe wordt voorkomen dat deze aanwijzing de agrariërs niet benadeeld waarvan grond is aangeduid als essentieel perceel?	Als de grond waarover indiener schrijft tot de essentiële percelen met schadeloosstelling behoort dan acht de provincie deze grond nodig voor het halen van natuurdoelen. Voor de essentiële percelen zonder schadeloosstelling geldt dat deze tot natuur omgevormd kunnen worden, maar dat hier geen onteigening voor zal worden ingezet. In beide gevallen is zelfrealisatie ook een mogelijkheid. In een gebiedsproces kan de grond worden verkocht aan de provincie en kan vervangende grond worden gevraagd.
634.	0690, 0728, 0916, 1673, 1760	Agrarische bedrijven, particulier	Het behalen van de 40 kg- norm wordt onder andere bereikt door veel weidegang toe te passen. Door de voorgenomen peilverhoging naar gemiddeld -40 cm worden delen van de percelen echter structureel minder goed begaanbaar en zal de weidegang naar verwachting minimaal halveren. Daarmee raakt de 40 kg NH ₃ -norm voor indieners buiten bereik.	Weidegang en vernatting kunnen conflicterend zijn. We zien echter in de Utrechtse veenweiden ook bedrijven die veel beweiden bij een drooglegging van 40-35 cm onder maaiveld. Door middel van WIS kan de weidegang nog versterkt worden. Net als voor de generieke stikstofnorm geldt ook voor peilverhoging dat hiervoor nog tijd is en dat we peilverhogingen via gebiedsprocessen willen vormgeven waarbij we zoveel mogelijk rekening willen houden met het toekomstperspectief van de melkveehouderij. Mogelijk kan via kavelruil de mogelijkheid tot beweiding worden vergroot. In het UPLG streven we in het veenweidegebied naar een gemiddelde grondwaterstand in de zomer van 40 cm onder het maaiveld. Dat betekent dat in delen van een peilvak waarvan het maaiveld lager ligt een drooglegging ontstaat van minder dan 40 cm. In de Taskforce veenweide wordt uitgewerkt hoe we omgaan met verschillen in gebieden en welke maatregelen we als overheden kunnen nemen om hiermee om te gaan. Dit wordt uitgewerkt in handelingsperspectief per gebied en een prioritering

				daarvan tot een aanpak per gebied. Maatwerk, zoals kleinere peilvakken of passief vernatten door peilen niet aan te passen aan de maaiveldvaling (indexering), maken daar onderdeel van uit.
635.	1266, 1271, 1393, 1717	Agrarische bedrijven, particulier	Eemland zit op ruime afstand van stikstofgevoelige gebieden. Eemland kenmerkt zich door een extensieve vorm van landbouw. Effectiviteit stikstofreductie op natuurgebied is zeer beperkt. Daarom verzoek om voor Eemland een lagere reductiedoelstelling/hogere norm voor kg NH ₃ per hectare te hanteren. Impact op natuurgebied is nihil.	Het is duidelijk dat de stikstofdepositie niet alleen veroorzaakt wordt door emissies dichtbij Natura 2000 gebieden. In belangrijke mate is het ook een dekeneffect. Wij hebben ervoor gekozen generiek te normeren en daarbij aanvullende beperkingen te stellen waar nodig in een stikstofzone rond enkele gebieden. Eemland had in 2023 gemiddeld 2,12 GVE per ha, wat op het landelijk gemiddelde zit. Maar omdat de melkproductie per koe relatief hoog is, is Eemland niet echt extensief te noemen.
636.	0474	agrarisch bedrijf	De N-belasting in Vijfheerenlanden is laag, indiener verzoekt om de opgave aan te passen.	Een belangrijk deel van de deposities komt van de velen bronnen in Nederland (de deken). Om die reden is er een generieke reductie nodig. Alleen dicht bij stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden worden gebiedsgerichte maatregelen ingezet zoals de stikstofzone en de aanpak maatwerkaanpak stalemissies.
637.	0295, 0582, 0607, 1209, 1388	Werkgroep Landbouw VHL, collectief Alblasserwaard Vijfheerenlanden, gemeente Vijfheerenlanden, agrarische bedrijven	In de gemeente Vijfheerenlanden en Molenlanden wordt samen met provincie Utrecht, provincie Zuid Holland en ministerie van LNVN gewerkt aan een collectieve aanpak emissiereductie. Verzoek om VHL ruimte te geven om met een eigen aanpak te komen. Indieners vragen Vijfheerenlanden een aparte status te geven als pilotgebied door het gebied uit te zonderen van de generieke regels voor emissieplafond en overgangsgebieden in de omgevingsverordening en vervang deze voor doelafspraken in een collectieve aanpak. Maak afspraken wederkerig en	In de ontwerp wijziging Omgevingsverordening is de mogelijkheid opgenomen voor individueel en gebiedsgericht maatwerk voor zover dit maatwerk bijdraagt aan natuurherstel. Voor de generieke norm, die in 2035 bereikt moet zijn is het niet noodzakelijk nu een aparte status aan een pilotgebied toe te kennen. Samen met de regio Vijfheerenlanden verkennen wij of en hoe een eigen aanpak mogelijk gemaakt kan worden. Als blijkt dat de voortgang onvoldoende is in Utrecht bestaat de kans dat er tussendoelen gesteld gaan worden.

			formuleer tussendoelen voor 2030 zoals 45 kg NH ₃ per ha en een passende natuurvergunning voor minsten 50 agrarische knelgevallen.	
638.	0100, 0236, 1049, 1324	Particulier, gebiedscooperatie het Binnenveld, Puur Natuur Hovenier, agrarisch bedrijf	Indiener vraagt expliciet vast te leggen dat nadere uitwerking plaatsvindt via gebiedsgerichte, depositiegerichte en bedrijfsspecifieke benaderingen, dit met behoud van ruimte voor maatwerk en het zelfstandig invulling kunnen geven aan vakmanschap van de boer.	Soms is maatwerk mogelijk, zowel voor een individuele ondernemer als voor een gebied of samenwerking van boeren. Deze mogelijkheid is in de ontwerp wijziging Omgevingsverordening opengehouden.
639.	0351, 0466, 0690, 1172	Agrarische bedrijven, particulier	Indieners missen de mogelijkheid tot maatwerk en een bijbehorend beoordelingskader voor de toepassing van de stikstofmaatregelen.	Via regels in de ontwerp wijziging Omgevingsverordening wordt maatwerk voor individuele ondernemers of vanuit gebiedsprocessen mogelijk gemaakt zolang dit natuurherstel niet in de weg staat. Het is aan veehouders om aan te tonen dat zij voldoen aan de voorwaarden voor maatwerk, wel werken wij aan een handreiking om maatwerkopties verder te verduidelijken. In paragraaf 3.4.3 is aangegeven dat wij in 2026 nog met een handreiking tot maatwerk komen.
640.	1304, 1472	Stichting Wij.land, kerngroep bioboeren	Indieners vinden het niet duidelijk hoe de stikstofemissies berekend gaan worden voor bedrijven die land in gebruik hebben dat deels binnen en deels buiten de provincie ligt. Als de stal en een deel van de percelen in Utrecht liggen, worden dan de gehele bedrijfsemissies of de gehele stalemissies gedeeld door het aantal hectares in Utrecht om tot de emissies per hectare te komen? Wat als de norm in de belendende provincie anders is, op een ander moment ingaat of een ander	Percelen die tot het bedrijf horen en agrarisch in gebruik zijn tellen mee in het halen van de norm voor grondgebonden veehouderijen. De ligging kan daarmee deels buiten Utrecht zijn. De kans bestaat dat het Rijk of andere provincies op een andere manier gaan sturen. Als dat het geval is zullen we bekijken wat daarvan de impact is op de doelen zoals die nu in het UPLG en de verordening zijn vastgelegd.

			instrument dan de omgevingsverordening wordt ingezet voor stikstofmaatregelen?	
641.	1067	Agrarisch bedrijf	Hoe wordt emissienorm toegerekend als grootste deel van gronden buiten de provincie ligt? En hoe wordt monitoring dan beschouwd als grootste deel van de input buiten de provincie ligt?	Gronden in eigendom bij een bedrijf en agrarisch bestemd en in gebruik tellen mee voor het halen van de generieke norm voor grondgebonden bedrijven. Dat geldt ook als de gronden niet in Utrecht liggen.
642.	1314	Vereniging Leefmilieu	Is het juist dat tot en met 2029 geen juridische bindende eisen worden gesteld aan grondgebonden veehouderij? En welke borging wordt geboden voor het behalen van het beoogde reductiedoel?	Nee, want de uitrij-maatregelen in artikel 8.8 en 8.9 van de omgevingsverordening stellen ook juridisch bindende eisen voor grondgebonden veehouderij voor 2029. De norm van 42 kg / hectare per jaar moet inderdaad uiterlijk behaald worden in 2035. De reducties die bereikt worden met de stikstofzones worden al voor 2030 gerealiseerd. Andere normen zijn niet eerder vereist dan in 2035 vanuit het UPLG. De afschaffing van derogatie en autonome ontwikkelingen leveren voor die tijd al een emissiereductie.
643.	1314	Vereniging Leefmilieu	Is een onvermijdelijk gevolg van de UPLG-maatregelen dat de gemiddelde melkproductie per koe daalt? Er zijn redenen c.q. oorzaken waarom in de afgelopen decennia de melkveehouderij eiwit intensiever is geworden: het levert meer melk op. Waar is uw veronderstelling op gebaseerd dat deze trend kan worden omgebogen op basis van vrijwilligheid? Waarom meent u dat bedrijfssector die zich heeft toegelegd op het maximaliseren van de melkproductie per koe zich nu zal conformeren aan de beperkingen van het UPLG?	Bij de meest intensieve bedrijven kan het zijn dat vergaande voer- en managementmaatregelen tot een verminderde melkopbrengst gaan leiden. Wij denken niet dat dit over de volle breedte van bedrijven het geval zal zijn. Bij doelsturing op emissieniveau is er geen sprake van vrijwilligheid. Door de normen op te nemen in de verordening verwachten wij dat bedrijven zich hieraan zullen conformeren. Met toezicht zullen wij hierop controleren.
644.	1314	Vereniging Leefmilieu	Wat weerhoudt u om per direct een progressieve emissienorm per hectare te stellen, met een overgangstermijn van	Om bedrijven de tijd te geven de transitie te maken en doelsturing op hun bedrijf te implementeren zijn de stevige doelen gesteld met een uiterlijke termijn van 2035.

			bijvoorbeeld 2 jaar? Graag een toelichting bij uw antwoord.	
645.	1314	Vereniging Leefmilieu	Indiener verzoekt duidelijkheid over de criteria op basis waarvan wordt besloten of de norm van 40-42 kg in werking treedt. Daarbij lijkt volgens indiener in het UPLG uit te worden gegaan van sectorale gemiddelden in plaats van bedrijfsspecifieke emissies. Daarbij worden zorgen uitgesproken over stilzitters, met mogelijk hoge emissies, die meeliften met bedrijven die wel maatregelen nemen en daarmee het gemiddelde van de sector omlaag helpen. Daarbij vraagt indiener ook duidelijk dat wanneer over wordt gegaan tot invoering van de hectarenorm of dan ruimte blijft voor bedrijven om hier ver boven te blijven. En als bedrijven inderdaad boven de norm kunnen blijven wil indiener graag weten wat dan nog motivaties zijn om wel reducerende maatregelen te nemen.	Artikel 2.15a Omgevingswet stelt een resultaatverplichting in de vorm van omgevingswaarden en geen reductieopgave. Indien de werkelijke emissies uit de landbouw niet op of onder het reductiepad tussen de emissies van 2019 en het emissiedoel voor 2035 zitten zal besloten worden nadere eisen te stellen. De normen gelden dan voor ieder bedrijf. Wij kennen geen gebiedsplafond. De hectarenorm zal gaan gelden als bedrijfsemissienorm omgerekend naar het aantal hectaren in agrarisch gebruik. Deze norm laat geen ruimte voor bedrijven daar ver boven te blijven zitten. Wel is de mogelijkheid open gehouden voor gebiedsgericht maatwerk mits dat natuurherstel niet in de weg staat.

Generieke stikstofaanpak – norm voor niet-grondgebonden veehouderij

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
646.	0205, 0316, 0368, 0420, 0608, 0711, 0754, 0787, 0796, 0951, 0957, 1144, 1214, 1237, 1324, 1383, 1386, 1468,	Particulieren, agrarische bedrijven, gemeente Rhenen, Regio Foodvalley, gebiedscoöpera	De norm van 90-95% is (mogelijk) niet haalbaar met de best beschikbare technieken. Daarom moet volgens indieners de reductieeis naar beneden bijgesteld worden, om te zorgen dat het haalbaar is. Minder hoge emissiereductie én	Wij hebben er alle vertrouwen in dat de norm haalbaar is uiterlijk 2035. De normen sluiten aan bij systemen die (tot op heden) juridisch overeind zijn gebleven en ook zijn opgenomen in het BAL (Besluit Activiteiten Leefomgeving). We kennen de twijfel bij de toepassing van de techniek over de haalbaarheid van de normen. Toch zijn de chemische luchtwassers overeind gebleven in rechtszaken. Wel kan er verschil bestaan tussen de werking van dergelijks systemen bij een bestaande stal of bij een nieuw te

	1481, 1546, 1563, 1717	tie het Binnenveld, SGP fractie de Bilt, IV Bouw & montage	differentiatie/maatwerk op bedrijfsniveau (bijvoorbeeld ene stal wel, andere stal niet - en totaal wel voldoende emissiebeperking). Ruimte in beleidskader voor alternatieve vormen van emissiebeperking, innovatie en maatwerk.	bouwen stal die optimaal vormgegeven kan worden op de juiste werking. Om die reden zullen wij in het definitieve UPLG en de verordening een differentiatie aanbrengen tussen bestaande stallen en nieuw te bouwen stallen. Ook kunnen luchtwassers gecombineerd worden met staltechnieken en managementmaatregelen waardoor deze normen haalbaar moeten zijn. Daarbij hoeven ze pas in 2035 behaald te zijn. Wij verwachten ook een stimulerend effect op de ontwikkeling van innovatie door het stellen van (strengere) normen. Wij hebben groot vertrouwen in de innovatiekracht van de sector, daarmee moeten deze doelen, zeker richting 2035 haalbaar zijn. In paragraaf 3.4.3 onder niet-grondgebonden veehouderij hebben we een differentiatie aangebracht tussen bestaande stallen (80%) en nieuw te bouwen stallen (90-95%).
647.	0186, 0316, 0951, 0957, 1314, 1386, 1444, 1563	Producenten Organisatie Varkenshouderij, Vereniging Leefmilieu agrarische bedrijven, particulier	Indieners vinden dat de provincie Utrecht onrealistische eisen stelt door van varkenshouders en pluimveehouders 95% emissiereductie te verlangen. Dit zou alleen haalbaar zijn met chemische luchtwassers die in de praktijk minder goed werken en bovendien slechter scoren op geurvermindering. De sector ontwikkelt brongerichte maatregelen die beter zijn voor dieren, werknemers en innovatie. De verplichte inzet op chemische luchtwassers staat haaks op integrale verduurzaming en op dierenwelzijnseisen uit nieuw beleid.	De provincie verplicht niet tot de inzet van chemische luchtwassers (maatregel), maar stelt een dierplaatsemisiegrenswaarde (doel). Het is aan veehouders om zelf te kiezen welke (combinatie van) (technische) maatregelen genomen wordt om aan de norm te voldoen. Daarvoor wordt een termijn gegeven tot 2035. De gestelde normen zijn nu al haalbaar met de inzet van (alleen) chemische luchtwassers. De provincie Utrecht ziet chemische luchtwassers als BBT (best beschikbare techniek). Wij hebben er alle vertrouwen in dat de norm haalbaar is uiterlijk 2035. De normen sluiten aan bij systemen die (tot op heden) juridisch overeind zijn gebleven en ook zijn opgenomen in het BAL (Besluit Activiteiten Leefomgeving). We kennen de twijfel bij de toepassing van de techniek over de haalbaarheid van de normen. Toch zijn de chemische luchtwassers overeind gebleven in rechtszaken. Ook kunnen luchtwassers gecombineerd worden met staltechnieken en managementmaatregelen waardoor deze normen haalbaar moeten zijn. Daarbij hoeven ze pas in 2035 behaald te zijn. Wij verwachten ook een stimulerend effect op de ontwikkeling van innovatie door het stellen van (strengere) normen. Wij hebben groot vertrouwen in de innovatiekracht van de sector, daarmee moeten deze doelen, zeker richting 2035 haalbaar zijn.

				Wel kan er verschil bestaan tussen de werking van dergelijks systemen bij een bestaande stal of bij een nieuw te bouwen stal die optimaal vormgegeven kan worden op de juiste werking. Om die reden zullen wij in het definitieve UPLG en de verordening een differentiatie aanbrengen tussen bestaande stallen en nieuw te bouwen stallen. In paragraaf 3.4.3 onder niet-grondgebonden veehouderij hebben we een differentiatie aangebracht tussen bestaande stallen (80%) en nieuw te bouwen stallen (90-95%).
648.	0407	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat de maatregelen certificering eieren negatief beïnvloeden, de financiële investering is zeer hoog.	De normen sluiten aan bij systemen die (tot op heden) juridisch overeen zijn gebleven en ook zijn opgenomen in het BAL (Besluit Activiteiten Leefomgeving). In de verordening zijn mogelijkheden tot maatwerk opgenomen voor vrije-uitloop en biologische bedrijven, op basis van vloeroppervlak per dierplaats.
649.	0616, 1056	agrarisch bedrijf, dierenartsen	Indiener geeft aan dat het aanschaffen van een chemische luchtwasser + aanpassing ventilatiesysteem samen 200.000 euro kost. Daarnaast zijn er grote kosten t.g.v. het convenant dierwaardige veehouderij. Dat is niet dragelijk en rendabel.	De provincie verplicht niet tot de inzet van chemische luchtwassers (maatregel), maar stelt een dierplaatsemissiegrenswaarde (doel). Het is aan veehouders om zelf te kiezen welke (combinatie van) (technische) maatregelen genomen wordt om aan de norm te voldoen. Daarvoor wordt een termijn gegeven tot 2035. De gestelde normen zijn nu al haalbaar met de inzet van (alleen) chemische luchtwassers. De provincie Utrecht ziet chemische luchtwassers als BBT (best beschikbare techniek). Wij hebben er alle vertrouwen in dat de norm haalbaar is uiterlijk 2035. De normen sluiten aan bij systemen die (tot op heden) juridisch overeen zijn gebleven en ook zijn opgenomen in het BAL (Besluit Activiteiten Leefomgeving). We kennen de twijfel bij de toepassing van de techniek over de haalbaarheid van de normen. Toch zijn de chemische luchtwassers overeenkomstig gebleven in rechtszaken. Ook kunnen luchtwassers gecombineerd worden met staltechnieken en managementmaatregelen waardoor deze normen haalbaar moeten zijn. Daarbij hoeven ze pas in 2035 behaald te zijn. Wij verwachten ook een stimulerend effect op de ontwikkeling van innovatie door het stellen van (strengere) normen. Wij hebben groot vertrouwen in de innovatiekracht van de sector, daarmee moeten deze doelen, zeker richting 2035 haalbaar zijn.

				Wel kan er verschil bestaan tussen de werking van dergelijks systemen bij een bestaande stal of bij een nieuw te bouwen stal die optimaal vormgegeven kan worden op de juiste werking. Om die reden zullen wij in paragraaf 3.4.3 onder niet-grondgebonden veehouderij en de verordening een differentiatie aanbrengen tussen bestaande stallen (80%) en nieuw te bouwen stallen (90-95%). Uit jurisprudentie blijkt dat een termijn rond de 10 jaar evenredig is met de natuurbelangen. In een gezonde bedrijfssituatie is de afschrijving van bedrijfsmiddelen voorzien in het bedrijfsplan.
650.	1367, 1387	Agrarische bedrijven	In het UPLG wordt benoemd dat de op te nemen toelaatbare normen voor emissies van NH₃ 90-95% lager liggen dan een traditioneel stalsysteem, en doorgaans alleen met een luchtwasser gehaald kunnen worden. De normen zijn volgens het ontwerp momenteel al haalbaar met beschikbare technieken, daarom wordt een termijn van 10 jaar als realiseerbaar geacht. Indieners vragen of provincie hierin ook heeft meegenomen hoe realistisch het is voor een bedrijf om een dergelijke investering te kunnen maken in 10 jaar? Staat hier dan ook een compensatie tegenover om de bedrijven te helpen waarvoor dit niet realistisch is?	Bedrijven hebben tot 2035 de tijd om aan de generieke normen te voldoen en ook de financiële gevolgen te dragen. Met deze termijn tot 2035 wordt aangesloten bij wat in jurisprudentie als een redelijke termijn ervaren wordt zoals gangbare afschrijvingstermijnen van stalsystemen. Uit jurisprudentie blijkt dat een termijn rond de 10 jaar evenredig is met de natuurbelangen. In een gezonde bedrijfssituatie is de afschrijving van bedrijfsmiddelen voorzien in het bedrijfsplan. Op basis van de gegevens waarover de provincie beschikt verwachten wij dat al een deel van de intensieve veehouderijbedrijven voldoet aan de normen voor 2035. Een deel zal echter ook nog stalaanpassingen in combinatie met voer- en managementmaatregelen moeten doen in deze periode. De verwachting is dat de overheid (Rijk en provincies) hiervoor de komende jaren weer investeringssubsidies beschikbaar zal stellen (zie ook het nationale coalitieakkoord 2026). We beseffen ons dat het hiervoor noodzakelijk is dat de vergunningverlening voor dergelijke investeringen weer op gang komt. Er zijn op dit moment door de provincie geen middelen beschikbaar gesteld voor de inzet van deze innovatie. Zoals ook met de BBT-plicht in de industrie geldt; de kosten voor het voldoen aan deze BBT plicht komen voor rekening van de ondernemer. Het voldoen aan de BBT is onderdeel van de toekomstzekerheid van een bedrijf.
651.	0504	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat voor de ammoniakreductie een paar systemen zijn gekeurd, onder andere de lely sphere en de koe toilet van Hanskamp.	De productieomstandigheden tussen landen kan inderdaad sterk verschillen. Klimaat, vakkennis, de aanwezigheid van grondstoffen, logistiek, arbeid, financiering en vele andere zaken zijn allemaal van belang voor de productieomstandigheden en hebben een grote invloed op de kostprijs. De

			Dit zijn systemen die een hoge investering vragen en daardoor oneerlijk speelveld creëren in Nederland, Europa en de wereld.	concentratie van agrarische productie biedt voor- en nadelen. Een groot nadeel is dat de concentratie aan veehouderij, zoals dat in Nederland het geval is, ook een concentratie van bepaalde emissies met zich meebrengt. Eisen die door de maatschappij aan de wijze van productie worden gesteld kunnen ook van land tot land verschillen en de eisen die gesteld worden aan onder meer ammoniakemissies komen voor een groot deel voort uit de concentratie aan veehouderij in ons land. Deze eisen kunnen dus afwijken van andere landen. Deze eisen en een verschil in eisen zijn daarmee op zich niet nieuw. De provincie Utrecht acht de vermindering van stikstofemissies als noodzakelijk en onvermijdelijk. Afhankelijk van het type bedrijf zijn de financiële gevolgen van de normeringen in het UPLG sterk verschillend. Bedrijven hebben tot 2035 de tijd om naar de generieke normen te groeien en ook de financiële gevolgen te dragen. Voor investeringen kunnen agrarische bedrijven veelal gebruik maken van investeringssubsidies. Het Rijk heeft hiervoor de komende jaren ook weer aanvullende regelingen voor aangekondigd. Wij beseffen ons dat dit niet alle kosten dekt en dat in deze periode tot 2035 door de bedrijven zelf ook een flinke investering gedaan zal moeten worden.
652.	0720, 0754, 0787, 0793, 0957, 1307, 1331, 1342, 1350, 1381, 1386, 1468, 1481, 1500	IV Bouw & montage, agrarische bedrijven	Indieners noemen verschillende nadelen van chemische luchtwassers, onder andere: gebrek aan ruimte in/achter de stal, overcapaciteit luchtwasser omdat deze gebaseerd is op de laatste paar weken opfok, verslinden energie, geen stroomaansluiting mogelijk i.v.m. netcongestie, geen bijdrage aan beter stalklimaat, zuren tasten de stallen aan, hoge kosten en risico's op haalbaarheid, afzet te veel aan spuiwater, etc. Ook nadelen voor dierenwelzijn. Gebrek aan integrale duurzame afweging door het de facto verplicht stellen van chemische	De provincie verplicht niet tot de inzet van chemische luchtwassers (maatregel), maar stelt een dierplaatsemisiegrenswaarde (doel). Het is aan veehouders om zelf te kiezen welke (combinatie van) (technische) maatregelen genomen wordt om aan de norm te voldoen. Daarvoor wordt een termijn gegeven tot 2035. De gestelde normen zijn nu al haalbaar met de inzet van (alleen) chemische luchtwassers. De provincie Utrecht ziet chemische luchtwassers als BBT (best beschikbare techniek). Chemische luchtwassers zijn al in meerdere uitspraken van de bestuursrechter overeind gebleven. Inzet chemische luchtwassers is inzet van innovatie, de norm voor niet grondgebonden veehouderij kan ook met een combinatie van maatregelen bereikt worden. Wij verwachten daarnaast ook een stimulerend effect op de ontwikkeling van innovatie door het stellen van (strengere) normen. Wij hebben groot vertrouwen in de innovatiekracht van de sector, daarmee moeten deze doelen, zeker richting 2035 haalbaar zijn. Uitdagingen

			luchtwassers. Het is onduidelijk of met luchtwassers het gewenste resultaat kan worden behaald.	in het stroomverbruik zijn deels te verminderen met zonnepanelen. Uitdagingen met netcongestie zijn deels te verminderen met batterijen, die buiten piekuren opgeladen worden en tijdens piekuren ingezet kunnen worden.
653.	1378	Vereniging Mooi Wageningen	Luchtwassers werken volgens indiener in de praktijk niet altijd goed of worden niet goed onderhouden, of zelfs uitgezet. Ook zouden deze technieken zorgen voor meer dierenleed en milieu- en natuurschade buiten Nederland. Daarom is de indiener tegen het financieren van deze technieken, en waar het gebruikt wordt te controleren of ze voldoende werken.	Chemische luchtwassers is inzet van innovatie waarbij ook sensoren vereist zijn die de werking en het in bedrijf zijn van de techniek monitoren. Wij zijn er ons van bewust dat gezondheid en dierenwelzijn een aandachtspunt is bij huidige en de ontwikkeling van nieuwe systemen. Bij een goede werking van de systemen en voldoende onderhoud moet er geen gevaar voor mens en dier bestaan. Volgens de WUR is het dierenwelzijn gewaarborgd in een gesloten stal met de op stapel staande wetgeving. Inzet van extensivering of omvorming naar biologisch kan uiteraard ook een oplossing bieden aan bedrijven.
654.	0093, 0186, 0273, 0445, 0667, 0720, 0754, 0808, 0827, 0932, 0951, 1095, 1237, 1252, 1342, 1386, 1413, 1571, 1846	Gemeente Renswoude, agrarische bedrijven, HAJK, Producenten Organisatie Varkenshouderij, particulieren, Agractie	Indieners stellen dat de inzet op chemische luchtwassers innovatie en dierenwelzijn belemmert (door bijvoorbeeld innovatie in voer- en managementmaatregelen kun je stikstof reduceren en minder geavanceerde luchtwassers toepassen), gevaar voor mens en dier. Tegelijk moeten bedrijven binnenkort voldoen aan nieuwe eisen uit het convenant Dierwaardige Veehouderij. De provincie zou moeten zoeken naar alternatieve maatregelen en niet volledig inzetten op chemische luchtwassers. Het ontwikkelen van integraal duurzame stalconcepten, waar momenteel met SVB subsidie aangewerkt wordt, is met verplicht installeren luchtwassers in één klap ten einde. Bronmaatregelen in	De provincie verplicht niet tot de inzet van chemische luchtwassers (maatregel), maar stelt een dierplaatsemisiegrenswaarde (doel). Het is aan veehouders om zelf te kiezen wel (combinatie van) (technische) maatregelen genomen wordt om aan de norm te voldoen. Daarvoor wordt een termijn gegeven tot 2035. De gestelde normen zijn nu al haalbaar met de inzet van (alleen) chemische luchtwassers. De provincie Utrecht ziet chemische luchtwassers als BBT (best beschikbare techniek). Inzet chemische luchtwassers is inzet van innovatie. Bij niet grondgebonden veehouderij levert inzet van voer- en management slechts beperkt reductie. Op dit moment hebben veel andere, minder geavanceerde luchtwassers juridisch niet standgehouden. De normen sluiten aan bij systemen die (tot op heden) juridisch overeind zijn gebleven en ook zijn opgenomen in het BAL (Besluit Activiteiten Leefomgeving). Wij zijn er ons van bewust dat gezondheid en dierenwelzijn een aandachtspunt is bij huidige en de ontwikkeling van nieuwe systemen. Bij een goede werking van de systemen en voldoende onderhoud moet er geen gevaar voor mens en dier bestaan. Volgens de WUR is het dierenwelzijn gewaarborgd in een gesloten stal met de op stapel staande wetgeving.

			combinatie met opkoopregelingen zorgt voor het voldoen aan landelijke doelstellingen.	Inzet van extensivering of omvorming naar biologisch kan uiteraard ook een oplossing bieden aan bedrijven.
655.	0667, 0951, 0957, 1615	Particulieren, agrarische bedrijven	Luchtwassers en andere technische innovaties zijn geen duurzame oplossing voor de toekomst. Ze gebruiken veel stroom en zwavelzuur, waardoor het restproduct niet bruikbaar is, maar ook het hoge stroomgebruik is ongewenst. Veel agrariërs zetten de luchtwassers daarom vaak ook uit. Het stal klimaat voor de dieren wordt er ook niet beter op.	Wij zien de inzet van technische installaties als een belangrijke en in de praktijk noodzakelijke optie om de doelen te halen. In de melkveehouderij zal met voer- en managementmaatregelen een groot deel van de doelstellingen behaald kunnen worden. Voor de sector intensieve veeteelt is de toepassing van technische installaties voor verreweg de meeste veehouders de belangrijkste optie. De inzet van deze installaties zal met sensoren worden gemonitord. Verder moeten de inzet worden toegepast binnen de wettelijke kaders.
656.	0925, 1386	Agrarische bedrijven	Luchtwassers halen in de praktijk het gestelde reductiepercentage niet.	De gestelde normen zijn nu al haalbaar met de inzet van (alleen) chemische luchtwassers. De provincie Utrecht ziet chemische luchtwassers als BBT (best beschikbare techniek). Wij hebben er alle vertrouwen in dat de norm haalbaar is uiterlijk 2035. De normen sluiten aan bij systemen die (tot op heden) juridisch overeind zijn gebleven en ook zijn opgenomen in het BAL (Besluit Activiteiten Leefomgeving). We kennen de twijfel bij de toepassing van de techniek over de haalbaarheid van de normen. Toch zijn de chemische luchtwassers overeind gebleven in rechtszaken. Ook kunnen luchtwassers gecombineerd worden met staltechnieken en managementmaatregelen waardoor deze normen haalbaar moeten zijn. Daarbij hoeven ze pas in 2035 behaald te zijn. Wij verwachten ook een stimulerend effect op de ontwikkeling van innovatie door het stellen van (strengere) normen. Wij hebben groot vertrouwen in de innovatiekracht van de sector, daarmee moeten deze doelen, zeker richting 2035 haalbaar zijn. Wel kan er verschil bestaan tussen de werking van dergelijke systemen bij een bestaande stal of bij een nieuw te bouwen stal die optimaal vormgegeven kan worden op de juiste werking. Om die reden zullen wij in paragraaf 3.4.3 onder niet-grondgebonden veehouderij en de verordening een

				differentiatie aanbrengen tussen bestaande stallen (80%) en nieuw te bouwen stallen (90-95%).
657.	0266	Wergroep Kromme Rijn	Indiener verzoekt het college om de geraamde emissiereductie door luchtwassers te corrigeren en om het depositiereductietekort dat daaruit voortvloeit te compenseren door inperking van de bestaande vergunningen.	Wij hebben er alle vertrouwen in dat de norm haalbaar is uiterlijk 2035. De normen sluiten aan bij systemen die (tot op heden) juridisch overeind zijn gebleven en ook zijn opgenomen in het BAL (Besluit Activiteiten Leefomgeving). We kennen de twijfel bij de toepassing van de techniek over de haalbaarheid van de normen. Toch zijn de chemische luchtwassers overeind gebleven in rechtszaken. De normen uit de ontwerp wijziging Omgevingsverordening beperken bestaande vergunningen.
658.	0445	Onderneming namens agrarisch bedrijf	Volgens indiener zijn ammoniaksensoren beperkt betrouwbaar. Het is beter en eenvoudiger om de N/P-methode toe te passen als borging. Indiener heeft deze methode in een bijlage toegevoegd.	Ammoniaksensoren worden alleen bij niet grondgebonden veehouderij verlangd. Bij grondgebonden veehouderij werkt meten onvoldoende. Wij hebben er vertrouwen in dat sensoren in luchtwassers voldoende betrouwbaar zijn of zullen zijn voor 2035. Daarnaast onderzoeken wij of de N/P methode breder inzetbaar is.
659.	0608, 0615, 0650, 0667, 0720, 0787, 0793, 0827, 1056, 1324, 1386, 1444, 1563	Agrarische bedrijven, gebiedscoöperatie het Binnenveld, dierenartsen, IV Bouw & montage, particulieren	Volgens indieners zijn niet alle stallen geschikt of geschikt te maken voor een luchtwasser. Het is bovendien een enorme investering, niet alleen de wasser zelf, maar ook aanpassing aan stallen én onderhoud. Energieverbruik, aanvoer zwavelzuur, restproducten maken luchtwasser slecht voor milieu. Milieubalans/voetafdruk kan negatief uitvallen omdat er meer energie wordt gebruikt (hogere CO ₂ uitstoot), en reststromen (circulariteit in bv. kalverhouderij) uit de voedingsindustrie nu niet zijn meegewogen. Verhoging energiegebruik strookt niet met voorkomen netcongestie.	Wij erkennen dat er verschil kan bestaan tussen de werking van dergelijke systemen bij een bestaande stal of bij een nieuw te bouwen stal die optimaal vormgegeven kan worden op de juiste werking. Om die reden zullen wij in paragraaf 3.4.3 onder niet-grondgebonden veehouderij en de verordening een differentiatie aanbrengen tussen bestaande stallen (80%) en nieuw te bouwen stallen (90-95%). Wij verwachten daarnaast ook een stimulerend effect op de ontwikkeling van innovatie door het stellen van (strengere) normen. Wij hebben groot vertrouwen in de innovatiekracht van de sector, daarmee moeten deze doelen, zeker richting 2035 haalbaar zijn. Uitdagingen in het stroomverbruik zijn deels te verminderen met zonnepanelen.

660.	0368, 0615, 0667, 1386, 1563, 1571	Agrarische bedrijven, HAJK, particulier	Emissiereductie is sterk afhankelijk van het type stal en de bedrijfsvoering. Volledig gesloten systemen of chemische luchtwassers zijn niet voor alle bedrijven toepasbaar, bijvoorbeeld bij vrije uitloopssystemen, Beter Leven systemen en biologische veehouderijen. Hier wordt op geen enkele manier rekening mee gehouden. Ga uit van de Best Beschikbare Technieken. Overweeg als alternatief dagontmesting.	In de verordening zijn mogelijkheden tot maatwerk opgenomen voor vrije-uitloop en biologische bedrijven, op basis van vloeroppervlak per dierplaats. De normen sluiten aan bij systemen die (tot op heden) juridisch overeind zijn gebleven en ook zijn opgenomen in het BAL (Besluit Activiteiten Leefomgeving). We kennen de twijfel bij de toepassing van de techniek over de haalbaarheid van de normen. Toch zijn de chemische luchtwassers overeind gebleven in rechtszaken. Wij erkennen dat er verschil kan bestaan tussen de werking van dergelijke systemen bij een bestaande stal of bij een nieuw te bouwen stal die optimaal vormgegeven kan worden op de juiste werking. Om die reden zullen wij in paragraaf 3.4.3 onder niet-grondgebonden veehouderij en de verordening een differentiatie aanbrengen tussen bestaande stallen (80%) en nieuw te bouwen stallen (90-95%). Ook kunnen luchtwassers gecombineerd worden met staltechnieken en managementmaatregelen waardoor deze normen haalbaar moeten zijn. Daarbij hoeven ze pas in 2035 behaald te zijn. Wij verwachten ook een stimulerend effect op de ontwikkeling van innovatie door het stellen van (strengere) normen. Wij hebben groot vertrouwen in de innovatiekracht van de sector, daarmee moeten deze doelen, zeker richting 2035 haalbaar zijn. In paragraaf 3.4.3 is de nog te verschijnen handreiking voor maatwerkmogelijkheden aangekondigd.
661.	0951, 0957, 1254, 1386, 1468, 1481	Agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat zij i.v.m. ammoniakplafond uit 2012 een systeem hebben ingezet wat werkt, emissiereductie wordt nu gehaald. De in het UPLG gewenste emissiereductie zal het bedrijf niet halen. Indiener constateert dat PU dit systeem als enige oplossing ziet voor intensieve sectoren. Er zijn zorgen over elektriciteitsverbruik/	De provincie verplicht niet tot de inzet van chemische luchtwassers (maatregel), maar stelt een dierplaatsemisiegrenswaarde (doel). Het is aan veehouders om zelf te kiezen wel (combinatie van) (technische) maatregelen genomen wordt om aan de norm te voldoen. Daarvoor wordt een termijn gegeven tot 2035. De gestelde normen zijn nu al haalbaar met de inzet van (alleen) chemische luchtwassers. De provincie Utrecht ziet chemische luchtwassers als BBT (best beschikbare techniek). Chemische luchtwassers zijn al in meerdere uitspraken van de bestuursrechter overeind gebleven. Wij verwachten daarnaast ook een stimulerend effect op de ontwikkeling van innovatie door het stellen van (strengere) normen. Wij hebben groot

			netcongestie, beschikbaarheid zwavelzuur en spuiwater, milieuschade.	vertrouwen in de innovatiekracht van de sector, daarmee moeten deze doelen, zeker richting 2035 haalbaar zijn. Uitdagingen in het stroomverbruik zijn deels te verminderen met zonnepanelen. Uitdagingen met netcongestie zijn deels te verminderen met batterijen, die buiten piekuren opgeladen worden en tijdens piekuren ingezet kunnen worden. Wij erkennen dat er verschil kan bestaan tussen de werking van dergelijke systemen bij een bestaande stal of bij een nieuw te bouwen stal die optimaal vormgegeven kan worden op de juiste werking. Om die reden zullen wij in paragraaf 3.4.3 onder niet-grondgebonden veehouderij en de verordening een differentiatie aanbrengen tussen bestaande stallen (80%) en nieuw te bouwen stallen (90-95%).
662.	0615, 0720, 1386, 1563	Agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat emissie en fijnstofreductie via warmtewisselaarsysteem (i.h.k.v. Beter Leven) moeilijk/niet te combineren is met een chemische luchtwasser. Dit vraagt enorme investeringen. Bijvoorbeeld afsluiten van koude 'scharrelruimte'. Het staat haaks op maatschappelijk wens voor dierenwelzijn en leidt tot schaalvergroting.	Het UPLG stuurt niet op dichte stallen, maar bij dichte stallen moet er wel op termijn aan emissiedoelen voldaan zijn. In de ontwerp wijziging Omgevingsverordening zijn maatwerkmogelijkheden opgenomen voor stallen, waarbij dieren meer leefruimte hebben, ter ondersteuning van beter leven stallen. In paragraaf 3.4.3 is de nog te verschijnen handreiking voor maatwerkmogelijkheden aangekondigd.
663.	0005, 0273, 0327, 0368, 0382, 0431, 0445, 0608, 0650, 0705, 0720, 0754, 0793, 0827, 0902, 0911, 0925, 1213, 1252, 1324, 1381, 1393, 1472, 1501, 1533, 1717	Gemeente Renswoude, Particulieren, agrarische bedrijven, ChristenUnie Renswoude, veehouders langs de Nederwoudse	De indiener stelt dat de voorgestelde ammoniakreductiemaatregelen, met name het gebruik van chemische luchtwassers, niet goed toepasbaar zijn voor biologische pluimveehouderij. Dit komt doordat deze techniek in strijd kan zijn met Europese regelgeving en lastig te combineren is met vormen van houderij waarbij dieren (deels) buiten lopen. Hierdoor rijzen vragen over de	In de verordening zijn mogelijkheden tot maatwerk opgenomen voor vrije-uitloop en biologische bedrijven, op basis van vloeroppervlak per dierplaats, waarbij dieren meer leefruimte hebben, ter ondersteuning van beter leven stallen. In paragraaf 3.4.3 is de nog te verschijnen handreiking voor maatwerkmogelijkheden aangekondigd.

		beek, Biologische Pluimveehouders Vereniging, gebiedscoöperatie het Binnenveld, Biologische geitenhouders in de provincie Utrecht, kerngroep bioboeren, agrarische bedrijven	haalbaarheid en meetbaarheid van emissiereductie, en over de handhaafbaarheid bij halfopen stallen. Daarnaast wordt gewezen op bredere knelpunten: maatregelen zouden kunnen botsen met dierenwelzijnsconcepten (zoals Beter Leven), mogelijk negatieve effecten hebben op de diergezondheid en leiden tot meer gesloten stallen en intensivering van de sector. Ook wordt gevraagd hoe deze eisen zich verhouden tot toekomstige ontwikkelingen, zoals het convenant dierwaardige veehouderij.	
664.	0757, 1386	Agrarische bedrijven	Een gemengd bedrijf met 200 koeien en slechts 40 kippen zou luchtwasser moeten hebben. Er is alleen een uitzondering voor biologische bedrijven en bedrijven met extra dierenwelzijnsmaatregelen. Die laatste categorie is niet uitgewerkt. Indieners vragen welke specifieke normen/ rekenmethodes gaan gelden voor gemengde bedrijven.	Een gemengd bedrijf kan aan 2 doelen moeten voldoen. De grondgebonden tak moet aan de hectarenorm voldoen en een niet grondgebonden tak aan de generieke norm voor hokdieren. Bij 40 kippen (en een vrij uitloop) kan het zijn dat deze norm niet aan de orde is vanwege de uitzondering die voor vrije uitloop bestaat.
665.	0790, 1282, 1434, 1494	LTO Noord, agrarische bedrijven, particulier	Indieners zien dat de maatregelen een stimulans zijn om op stal te blijven, terwijl de provincie juist ook meer biologisch wil boeren en meer dierenwelzijn wil.	Voor niet grondgebonden bedrijven zijn in de verordening mogelijkheden tot maatwerk opgenomen voor vrije-uitloop en biologische bedrijven, op basis van vloeroppervlak per dierplaats. Voor grondgebonden bedrijven stimuleren wij juist meer weidegang. Grondgebonden bedrijven kunnen op die manier hun emissie beperken en ook bij de stikstofzonerings wordt alleen het uitrijden van mest beperkt, niet de beweiding.

				In paragraaf 3.4.3 is de nog te verschijnen handreiking voor maatwerkmogelijkheden aangekondigd.
666.	0977	Agrarisch bedrijf	Indiener verzoekt generieke stikstof- en gebiedsmaatregelen te vervangen door sectorspecifiek maatwerk.	Om te zorgen voor de noodzakelijke juridische borging is het nodig te normeren. Iedere keuze voor een normering kent voor- en nadelen. Individueel of gebiedsgericht maatwerk is mogelijk mits dat natuurherstel mogelijk maakt. Er is dus maatwerk mogelijk.
667.	0368, 1393	Agrarische bedrijven	Wat betreft de verrekening hokdieren in kg/ha en transparantie sectorbijdragen: verzoek om de sectorale verdeling achter "xx kg/ha" en "k ton" te publiceren: hoe zijn kippen, varkens, vleeskalveren en andere hokdieren verrekend in de provinciale totalen en in de beleidskeuzes? Wat is het uitgangspunt geweest voor de berekeningen?	De norm voor hokdieren is niet weergegeven in kg/ha omdat deze bedrijven niet/minder grondgebonden zijn. De Utrechtse (stikstof)maatregelen in het UPLG en landelijke maatregelen zoals derogatieafbouw en stoppersregelingen tellen samen op tot 46% reductie in de provincie. Daarbij is ook gekeken naar het reductiepotentieel bij bedrijven in relatie tot de best beschikbare technieken (BBT).
668.	0608, 0615, 0720, 0754, 0787, 0793, 0827, 0951, 0957, 1386, 1468, 1481	IV Bouw & montage, particulier, agrarische bedrijven	Het provinciebrede reductiedoel is 46%. Indiërs vragen waarom er van de intensieve veehouderij een reductie van 95% wordt verwacht. Zij zien geen onderbouwing van het onevenredig grote reductiepercentage in vergelijking met grondgebonden veehouderij.	Het reductie doel voor de provincie Utrecht is 46%, dat moet niet gezien worden als een bedrijfsdoel. De Utrechtse stikstofmaatregelen in het UPLG en landelijke maatregelen zoals derogatieafbouw en stoppersregelingen tellen samen op tot 46% reductie in de provincie. Daarbij is ook gekeken naar het reductiepotentieel bij bedrijven in relatie tot de best beschikbare technieken (BBT). Veel niet grondgebonden bedrijven zullen niet 90-95% hoeven te reduceren als ze al eerder emissiereductie gerealiseerd hebben. Bedrijven die nog weinig aan emissiereductie gedaan hebben zullen wel een grote opgave hebben. Andere emissie reducerende techniek bij niet grondgebonden veehouderijen zijn juridisch niet overeind gebleven.
669.	1011	Agrarisch bedrijf	Graag in tabel in het UPLG een specificatie van de specifieke norm per type dier (kippen, kuikens, geiten etc.) opnemen.	De specifieke normen voor de verschillende diercategorieën worden opgenomen in de Omgevingsverordening. Ze staan niet meer in het UPLG zelf.
670.	0368, 1393	Agrarische bedrijven	Verrekening hokdieren in kg/ha en transparantie sectorbijdragen: Publiceer de sectorale verdeling achter "xx kg/ha"	De norm voor hokdieren is niet weergegeven in kg/ha omdat deze bedrijven niet/minder grondgebonden zijn. De Utrechtse (stikstof)maatregelen in het UPLG en landelijke maatregelen zoals derogatieafbouw en

			en “k ton”: hoe zijn kippen, varkens, vleeskalveren en andere hokdieren verrekend in de provinciale totalen en in de beleidskeuzes? Wat is het uitgangspunt geweest voor de berekeningen?	stoppersregelingen tellen samen op tot 46% reductie in de provincie. Daarbij is ook gekeken naar het reductiepotentieel bij bedrijven in relatie tot de best beschikbare technieken (BBT).
671.	0790, 1282, 1434, 1444, 1494	LTO Noord, agrarische bedrijven, particulier	Indieners zijn bezorgd dat de voorgestelde norm UPLG in de toekomst wordt gewijzigd door het Rijk. Hoe krijgt de sector de garantie dat 'dit het is'?	Als provincie hebben wij de plicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Daarom worden er nu door Utrecht stikstofreductiedoelen gesteld. Het kan zijn dat het Rijk op een andere manier gaat normeren of sturen. Ook is het mogelijk dat normen op termijn toch worden aangepast. Wij kunnen dat helaas niet uitsluiten. Als er vanuit het Rijk aan de normen, de manier van normeren of de wijze van sturen iets wijzigt, dan zullen wij bezien of dat voldoende is om de doelen in Utrecht te halen en eventueel daar de provinciale normering op aanpassen.
672.	0218, 0937	Agrarische bedrijven	Er zullen door het UPLG voorlopig geen vergunningen worden verleend. Voor de bedrijven van indieners betekent dit dat ze geen stalaanpassingen kunnen doen om het bedrijf verder te verduurzamen. En wat betekenen de nieuwe stalvoorwaarden voor de dierenrechten van een bedrijf; is er het risico dat dit wordt afgeroomd?	Wij zijn ons bewust van de problemen rondom vergunningverlening voor de inzet van staltechnieken. Deze problemen worden niet veroorzaakt door het UPLG. Wij gaan ervan uit dat de vergunningverlening de komende jaren weer op gang komt. Het Rijk, provincies en anderen zetten zich hiervoor in. Met het UPLG willen wij hier onze proportionele bijdrage aan leveren en werken wij aan een kader additionaliteit. Het UPLG grijpt niet in op dierenrechten, Met het verplicht reduceren bij hokdierbedrijven wordt vergunningverlening juist eenvoudiger omdat de techniek vereist is om aan de norm te kunnen voldoen.
673.	1361, 1386	Kring Leghennenhouders LTO Nederland, agrarisch bedrijf	Indieners geven aan dat er andere emissiegrenswaarden worden genoemd in de verordening als in de bijlage van het UPLG. In het UPLG zijn reductie percentages genoemd van 90%. Van de traditionele scharrelstal (0.315 kg/dier/jaar) naar de nieuwe waarden (0.0315 kg/dier/jaar). Maar in de omgevingsverordening staat 0.00315 kg/dier/jaar. Dat betekent 99% reductie.	Terecht wijst u ons op een vergissing in het ontwerp van de Omgevingsverordening. In de definitieve versie is deze tikfout rechtgezet. Desgevraagd heeft de WUR bevestigd, dat de uit de Omgevingsregeling in de Omgevingsverordening overgenomen reductiepercentage haalbaar zijn. De specifieke normen voor de verschillende diercategorieën worden opgenomen in de Omgevingsverordening. Ze staan niet meer in het UPLG zelf.

			Indieners geven aan dat 90% reductie al niet haalbaar is.	
674.	1367, 1387, 1597	Agrarische bedrijven, particulier	De uitspraak over het plan van de regio food valley om tot 60% reductie te komen heeft een tegenstelling. Hier staat dat het onduidelijk is hoe deze reducties moeten worden bereikt maar dat het wel aansluit op het UPLG, waar sluit het dan op aan?	In de regio foodvalley zitten relatief veel niet grondgebonden veehouderijen. Zoals in het UPLG aangegeven verlangen wij van niet grondgebonden veehouderijen een reductie van 80% voor bestaande stallen en 90-95% voor nieuwe stallen in vergelijking met een basisstal. Daardoor verwachten wij dat de doelstelling van RFV past bij de doelstelling van het UPLG. het plan van RFV maakt echter nog niet duidelijk hoe de reducties bereikt gaan worden en hoe geborgd wordt dat dit ook daadwerkelijk gebeurt.
675.	1314	Vereniging Leefmilieu	Betekent het UPLG dat hokdierbedrijven tot 2035 niet zijn gebonden aan emissie reducerende maatregelen, anders dan nu gesteld in de geldende omgevingsvergunningen, wellicht met uitzondering van een beperkt aantal bedrijven binnen of nabij de 250 meter zone rondom N2000? Of gelden er ook tussendoelen?	Veel hokdierbedrijven hebben meerdere stallen. Het is niet onze verwachting dat bedrijven tot het laatste jaar wachten met het (beginnen met) plaatsen van emissie reducerende techniek. Ze willen voorkomen dat ze in 2035 stallen moeten leeg zetten voor de emissie reducerende techniek is aangelegd als installatiebedrijven de werkzaamheden dat laatste jaar niet aankunnen. Wanneer doelsturingvergunning worden verleend voor intensieve veehouderijen voor 2035, dan wordt het emissieplafond in deze vergunningen gebaseerd op de normen uit de omgevingsverordening die generiek gaan gelden per 2035.
676.	1314	Vereniging Leefmilieu	Wat weerhoudt u om in de nabije toekomst een emissieplafond in te stellen op basis van de berekende stalemissies van de vigerende omgevingsvergunning inclusief een bedrijfsemissiemeetplicht, zodat informatie beschikbaar komt over de actuele bedrijfsemissies van de hokdierbedrijven?	Met de maatregel voor niet grondgebonden bedrijven is rekening gehouden met de beschikbaarheid van innovatie zoals sensoren maar ook met afschrijvingstermijnen van systemen. Voor zover het voorgestelde emissieplafond, inclusief bedrijfsemissiemeetplicht, in een omgevingsvergunning voor de Natura 2000-activiteit opgenomen zou worden, wordt dit momenteel bemoeilijkt door het additionaliteitsvereiste, dat ook geldt bij intern salderen.
677.	1314	Vereniging Leefmilieu	Is onderzoek beschikbaar naar de financieel- en technisch-realistische toepasbaarheid en uitvoerbaarheid van chemische luchtwassers bij met name pluimveebedrijven?	De problematiek van de combinatie van (fijn)stof en ammoniakemissiereductie in pluimveehouderijen in relatie tot chemische luchtwassers kan ondervangen worden door systemen te combineren, waarbij er effectieve stofreductie en ammoniakemissiereductie. Hiervan zijn meerdere systemen bekend.

678.	1314	Vereniging Leefmilieu	Indien de eisen voor hokdierbedrijven pas vanaf 2035 gelden, welke zekerheid wordt gegeven dat deze maatregel daadwerkelijk zal worden uitgevoerd? Het jaar 2035 is immers 3 bestuursperiodes verder. Welke zekerheid is aan de uitvoering van de maatregel gekoppeld? Wat is de realiteitswaarde van een aangekondigde maatregel die pas over 9 jaar komt te gelden?	Veel hokdierbedrijven hebben meerdere stallen. Het is niet onze verwachting dat bedrijven tot het laatste jaar wachten met het (beginnen met) plaatsen van emissie reducerende techniek. Ze willen voorkomen dat ze in 2035 stallen moeten leeg zetten voor de emissie reducerende techniek is aangelegd als installatiebedrijven de werkzaamheden dat laatste jaar niet aankunnen. De provincie Utrecht is niet (meer) bevoegd opvolging te geven aan voorstellen voor een alternatief op ons democratisch stelsel.
679.	0839	Agrarisch bedrijf	Het UPLG dwingt de indiener tot kostbare investeringen in onzekere stalsystemen of tot het verminderen van het aantal koeien, wat leidt tot lagere inkomsten en financiële druk door stijgende kosten.	Bedrijven hebben tot 2035 de tijd om aan de generieke normen te voldoen. Met deze termijn tot 2035 wordt aangesloten bij wat in jurisprudentie als een redelijke termijn ervaren wordt zoals gangbare afschrijvingstermijnen van stalsystemen. Uit jurisprudentie blijkt dat een termijn rond de 10 jaar evenredig is met de natuurbelangen. In een gezonde bedrijfssituatie is de afschrijving van bedrijfsmiddelen voorzien in het bedrijfsplan. Naast inzet van innovatie zijn ook met b.v. voer- en managementmaatregelen reducties te bereiken en met extensivering

Gebiedsspecifieke stikstofaanpak - mestverbod binnen Natura 2000

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
680.	0100, 0160, 0303, 0556, 0566, 0573, 0574, 0966, 1091, 1130, 1324, 1450	Gebiedscoöperatie het Binnenveld, particulieren, agrarisch bedrijf	Indieners stellen dat een mestverbod binnen Natura 2000 er feitelijk toe leidt dat de boeren daar de nek worden omgedraaid. Dit staat gelijk aan een functiewijziging naar natuur en zal financieel gecompenseerd moeten worden.	De meeste percelen binnen N2000 zijn aangemerkt als essentiële percelen natuur waarvoor er een verwervingsopgave ligt met volledige schadeloosstelling. Om de verwerving van essentiële percelen met schadeloosstelling niet teveel te belemmeren met de stikstofzone zal deze maatregel op die percelen pas in 2031 ingaan. Ook zelfrealisatie met afwaardering is hier een mogelijkheid. Op de essentiële percelen met schadeloosstelling zal de stikstofzone pas in 2031 ingaan.

681.	0433	Particulier	Indiener stelt dat een mestverbod binnen Natura 2000 gebieden ingaat tegen de ambitie 5 (zorgvuldig omgaan met landbouwgrond), 8 (landbouw onderdeel samenleving) en 9 (duurzaam en gezond voedingspatroon) van de 'Toekomst Landbouw en Voedsel provincie Utrecht 2050'.	In een afweging tussen de wettelijke plicht verslechtering van natuur tegen te gaan en verantwoord omgaan met landbouwgrond denken wij dat de keuze voor een verbod op het uitrijden van mest binnen Natura 2000-gebieden gerechtvaardigd is.
682.	0688	Boeren met perspectief	Het instellen van de beperkingen in en rondom N2000 forceert eigenlijk om te komen tot biologisch boeren, aldus indiener.	Met geen van de maatregelen in het UPLG dwingen wij boeren om om te schakelen naar biologisch.
683.	0286	Particulier	De vogel - of habitatrichtlijngebieden zullen niet succesvol zijn vanwege het ontbreken van bemeste weiden.	Voor het behalen van de Natura 2000-doelen onder de VHR is (vrijwel) geen bemesting noodzakelijk. Wel kan verminderde groei in ganzen opvanggebieden op termijn de werking van die gebieden verminderen.
684.	1188	Agrarisch bedrijf	Indiener vraagt om een uitzonderingspositie binnen het UPLG voor de zonering van 250 meter en het verbod op bemesten van land binnen natura 2000 gebieden. Indiener heeft namelijk al fors gereduceerd en hebben meegedacht met de overheid.	Samen met het generieke beleid is ook een reductie in de stikstofzone nodig om verslechtering van de natuurdoelen te stoppen. Op een paar punten wordt de stikstofzone aangepast om inhoudelijke redenen. Voor zover dat de instandhoudingsdoelen mogelijk maakt, kunnen Gedeputeerde Staten maatwerk mogelijk maken voor afwijkingen van de beperkingen in de stikstofreductiezone. Het is aan de veehouders om aan te tonen dat ze voldoen aan dit vereiste. Vanwege de korte termijn tussen vaststelling van de verordening en inwerkingtreding van de stikstofzone gaan wij de datum van inwerkingtreding naar begin 2029 veranderen. Op de essentiële percelen met schadeloosstelling zal de stikstofzone pas in 2031 ingaan.
685.	0264	Particulier	Indiener wijst er op dat overige herkauwers in de natuur van Natura 2000-gebieden bemesten en methaan uitstoten, en vraagt waarom daar geen aandacht voor is.	Begrazing door herkauwers in natuurgebieden voeren netto stikstof af door dat ze (vrijwel) niet worden bijgevoerd. Door het doorgaans lagere eiwitgehalte van de vegetatie in natuurgebieden is de methaanuitstoot relatief laag. Alternatief voor deze begrazing zou machinaal beheren inhouden waar weer stikstofoxide bij vrijkomt.

686.	0520, 0521, 0522, 0523, 0686, 0688, 0743, 0745, 0748, 1064, 1178, 1393, 1580	Siegfried en Christine Bentinck Stichting, Boeren met perspectief, Landgoed Beverweerd, agrarische bedrijven, particulieren	Een onderbouwing voor het bemestingsverbod binnen de begrenzing van habitatrichtlijngebieden ontbreekt en lijkt disproportioneel. Indiërs verzoeken om te onderbouwen per gebied/habitat waarom 250 meter juist de grens is en niet 100/150/400m. Werk met maatwerk op basis van werkelijke afstand tot stikstofgevoelig habitat en landschappelijke barrières, waar dat aantoonbaar kan.	Uit de wetenschap is duidelijk dat deposities het grootst zijn op korte afstand van emissiebronnen. Om die reden is het duidelijk dat emissies binnen stikstofgevoelige natura 2000-gebieden een relatief grote impact hebben. Dat bleek uit eigen berekeningen maar ook uit de in de bijlage van het UPLG aangehaalde RIVM publicatie (blz 54). Overall wordt 250 meter als het omslagpunt gezien in de efficiëntie van een stikstofzone. Per gebied is in de bijlage ingegaan op de noodzakelijkheid van de stikstofzone. Er wordt met het UPLG geen bemestingsverbod voor de 250 meter zone ingesteld, uitsluitend een verbod op het uitrijden van kunstmest, het uitrijden van dierlijke mest wordt beperkt.
687.	1091	Particulier	Indiener stelt dat natuurorganisaties ook kunstmest en kalk gebruiken in natuurgebieden. Mogen zij dat blijven doen en agrariërs niet?	Ons is geen voorbeeld bekend dat natuurorganisaties kunstmest gebruiken. Mocht dat toch gebeuren dan moeten ook deze organisaties zich aan de verordening houden. Bekalking in natuurgebieden gebeurt wel, dat is om de verzurende werking van een teveel aan stikstofdepositie tijdelijk tegen te gaan. Dit is agrariërs ook toegestaan.
688.	1211	Loonbedrijf en groenvoorziening Fa. Van Bezooijen	Voor verbreding A27 binnen N2000 gebied wordt wel gewerkt met dieselmotoren, indiener ziet dit als meten met twee maten.	Ook voor andere activiteiten is het krijgen van een vergunning zeer bemoeilijkt. De vergunning voor verbreding A27/A12 is door de rechter vernietigd.
689.	0688, 1594, 1614, 1618	Coöperatie de Boeren met Toekomst, Boeren met perspectief, agrarische bedrijven	Het is indiërs onduidelijk waarom de provincie stelt dat er geen kunstmest gebruikt mag worden.	Gebruik van kunstmest heeft ook nadelige effecten voor de biodiversiteit. Kunstmest is schadelijk voor de bodemstructuur, het beperkt het bodemleven en vergroot het risico op uitspoeling van stikstof en fosfaat naar grondwater. Het UPLG laat voldoende ruimte voor het uitrijden van mest om kruidenrijk grasland in stand te houden, voor voeding aan koeien.
690.	0509, 0548, 1540	Agrarische bedrijven	In het UPLG wordt het gebruik van kunstmest aan banden gelegd. Indiërs zien dit juist als de ideale meststof i.c.m. weidegang om zo	Het UPLG verbiedt het gebruik van kunstmest enkel in de stikstofzones rondom de zes stikstofgevoelige N2000 gebieden. Gebruik van kunstmest heeft ook nadelige effecten voor de biodiversiteit. Kunstmest is schadelijk voor de bodemstructuur, het beperkt het bodemleven en vergroot het risico op uitspoeling van stikstof en fosfaat naar grondwater. Het UPLG laat

			koeien voldoende gras te kunnen aanbieden in de droge zomerperiode.	voldoende ruimte voor het uitrijden van mest om kruidenrijk grasland in stand te houden, voor voeding aan koeien.
691.	1427	Agrarisch bedrijf	Indiener vraagt om expliciete bevestiging dat begrazing met koeien binnen N2000-gronden mogelijk blijft	De bemestingsmaatregel binnen Natura 2000-gebieden betreft alleen het uitrijden van mest. Beweiding is daarmee niet onmogelijk gemaakt. Uiteindelijk is het aan de grondeigenaar of er ook beweiding toegestaan wordt.
692.	0194, 0937	Gemeente De Bilt, agrarisch bedrijf	1 januari 2027 is te snel gezien de ingrijpende aanpassing die wordt gevraagd van bedrijven in en om N2000.	Vanwege de korte termijn tussen vaststelling van de verordening en inwerkingtreding van de stikstofreductiezone gaan wij de datum van inwerkingtreding naar begin 2029 veranderen, voor essentiële percelen met schadeloosstelling (binnen en buiten Natura 2000) zal de stikstofzonering pas in 2031 ingaan.

Gebiedsspecifieke stikstofaanpak – 250 meter stikstofzones rondom Natura 2000

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
693.	0067, 0096, 0100, 0108, 0110, 0117, 0142, 0160, 0175, 0208, 0222, 0245, 0277, 0318, 0431, 0458, 0465, 0566, 0573, 0574, 0603, 0606, 0607, 0618, 0621, 0634, 0638, 0662, 0665, 0670, 0686, 0690, 0697, 0756, 0757, 0797, 0801, 0807, 0824, 0825, 0862, 0863, 0868, 0952, 0958, 0970, 0989, 1012, 1014, 1060, 1090, 1091, 1108, 1123, 1129, 1147, 1166,	ChristenUnie Renswoude, agrarische bedrijven, particulieren, Fedecom, gebiedscoöperatie het Binnenveld, CDA Stichtse Vecht	De indieners stellen dat de stikstofzones een disproportionele impact hebben op individuele bedrijven en vraagt om compensatie en een eerlijk overgangsregime. Ook wordt gewezen op waardedaling van grond en de behoefte aan duidelijkheid over het toekomstperspectief van legaal bestaande bedrijven binnen deze zones. Daarnaast wordt aangegeven dat de ecologische en juridische onderbouwing van de bemestingsnormen onvoldoende is. De indiener verzoekt om de stikstofzones opnieuw te beoordelen, beter te onderbouwen op uitvoerbaarheid en proportionaliteit, en te komen tot juridisch houdbare en realistische regels.	Uit de wetenschap is duidelijk dat deposities het grootst zijn op korte afstand van emissiebronnen. Om die reden is het duidelijk dat emissies binnen stikstofgevoelige natura 2000-gebieden een relatief grote impact hebben. Dat bleek uit eigen berekeningen maar ook uit de in de bijlage van het UPLG aangehaalde RIVM publicatie (blz 54). De maatregelen in de stikstofzone die op korte termijn ingaan geven bedrijven minder tijd de maatregelen in hun bedrijf in te passen. Daarom gaan we daar ook uit van nadeelcompensatie of afwaardering van grond. Vanwege de korte termijn tussen vaststelling van de verordening en inwerkingtreding van de stikstofzone gaan wij de datum van inwerkingtreding naar begin 2029 veranderen, voor essentiële percelen met schadeloosstelling zal de stikstofzonering pas in 2031 ingaan. Ook is in het UPLG is een nieuwe paragraaf 5.6.4 toegevoegd over financieel perspectief voor de landbouw, met daarin een stuk over nadeelcompensatie in stikstofzones.

	1172, 1200, 1224, 1231, 1271, 1324, 1368, 1402, 1410, 1464, 1465, 1489, 1575			
694.	Ca 150 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Agrarische bedrijven, Boeren met perspectief, Agractie, Loonbedrijf Balvert, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, Broekerbos natuurbeheer, Wolswinkel Mengvoerders, Countus accountants + adviseurs, vestiging Odijk, Amersfoort voor Vrijheid, particulieren	De stikstofzones lijden tot inkomens- en vermogensschade (mest afvoeren, voer inkopen, waardevermindering grond), terwijl er geen inzicht is in planschade of andere vergoeding. Feitelijk wordt de landbouw hier onmogelijk gemaakt.	De maatregelen in de stikstofzone die op korte termijn ingaan geven bedrijven minder tijd de maatregelen in hun bedrijf in te passen. Daarom gaan we daar ook uit van nadeelcompensatie of afwaardering van grond. Vanwege de korte termijn tussen vaststelling van de verordening en inwerkingtreding van de stikstofzone gaan wij de datum van inwerkingtreding naar begin 2029 veranderen, voor essentiële percelen met schadeloosstelling zal de stikstofzonerings pas in 2031 ingaan. Voor de generieke normen is geen compensatie mogelijk. Bij het stikstofexclusiegebied en de stikstofreductiezone gaan wij wel uit van nadeelcompensatie of afwaardering van grond. Landbouw blijft mogelijk in de stikstofreductiezones, onder andere voor het beweiden van vee. Landbouw wordt in de stikstofzone niet onmogelijk gemaakt, maar zal in gevallen mogelijk op een andere manier moeten worden vormgegeven. In het UPLG is een nieuwe paragraaf 5.6.4 toegevoegd over financieel perspectief voor de landbouw, met daarin een stuk over nadeelcompensatie in stikstofzones.
695.	0160, 0255, 0263, 0310, 0313, 0330, 0335, 0349, 0377, 0509, 0547, 0548, 0567, 0618, 0640, 0653, 0680, 0685,	Agrarische bedrijven, Ontwikkelwaar de BV, particulieren	Indiener stelt dat de invoering van de 250 meter mestbeperkingszones rondom de gehele Zouweboezem/ gebied Lingegebied & Diefdijk-zuid/ gebied Nieuwkoopse Plassen/ Oosterlijke Vechtplassen/ Het Goene Hart leidt tot stijgende kosten voor het bedrijf van	We begrijpen dat de stikstofmaatregelen in de zone van 250 meter kosten met zich mee kan brengen. Daarom gaan we hier ook uit van nadeelcompensatie of afwaardering van grond. In het UPLG staat uitgelegd dat middels steekproeven aan het bemestingsplan beoordeeld zal worden of ondernemers op de juiste wijze de maatregel implementeren. Wij denken met het UPLG onze proportionele bijdrage

	0756, 0770, 0771, 0772, 0806, 1129, 1166, 1230, 1231, 1248, 1260, 1274, 1338, 1367, 1370, 1387, 1398, 1422, 1463, 1464, 1489, 1491, 1498, 1540, 1816		indiener. Het UPLG zou geen eenduidig beeld geven hoe de mestbeperkingszones geborgd gaan worden en of de maatregelen zich beperken tot enkel de 250 meter of op een later moment uitgebreid kunnen worden naar perceelniveau.	aan natuurherstel te leveren tot 2035 en dat we daarmee voldoende maatregelen nemen. Toch kan niet gegarandeerd worden dat er in de toekomst niet meer maatregelen noodzakelijk geacht worden. Mogelijk komt ook het Rijk nog met zoneringsmaatregelen. Als er vanuit het Rijk aan de normen, de manier van normeren of de wijze van sturen iets wijzigt, dan zullen wij bezien of dat voldoende is om de doelen in Utrecht te halen en eventueel daar de provinciale normering op aanpassen.
696.	1299	Rabobank	De gebiedsgerichte stikstofnormering, waaronder de norm van 100 kg N/ha/jaar uit dierlijke mest en het verbod op kunstmest binnen 250 meter van Natura 2000-gebieden, treedt al op 1 januari 2027 in werking. Dat betekent beperkte voorbereidingstijd voor ondernemers en financiers. De maatregelen leiden tot diverse risico's: • operationele risico's, zoals directe aanpassing van bedrijfsvoering en mogelijk lagere productie en inkomsten; • balansrisico's, doordat grond en gebouwen in specifieke zones in waarde kunnen dalen, wat gevolgen heeft voor onderpanden; • onzekerheid over nadeelcompensatie, die in het UPLG expliciet niet gegarandeerd is en afhankelijk blijft van diverse factoren. Compensatie is alleen risicobeperkend en maatschappelijk verantwoord als deze juridisch en financieel zeker is. Dat is in de huidige opzet onvoldoende het geval. Hierdoor ontstaat onzekerheid voor zowel ondernemers als financiers.	De maatregelen in de stikstofzone die op korte termijn ingaan geven bedrijven minder tijd de maatregelen in hun bedrijf in te passen. Daarom gaan we daar ook uit van nadeelcompensatie of afwaardering van grond. Vanwege de korte termijn tussen vaststelling van de verordening en inwerkingtreding van de stikstofzone gaan wij de datum van inwerkingtreding naar begin 2029 verplaatsen. Aan de mestbeperkingen in de stikstofreductiezone is op korte termijn te voldoen, omdat hier geen stalsystemen voor hoeven te worden aangepast. Vanwege de korte termijn tussen vaststelling van de verordening en inwerkingtreding van de stikstofzone gaan wij de datum van inwerkingtreding naar begin 2029 veranderen.

697.	0937, 1166, 1168, 1306, 1575	particulier, agrarische bedrijven	Indiener geeft aan dat harde kaartlijnen van 250m-zone die dwars door percelen lopen niet werkbaar zijn voor de agrariër. Delen van een perceel komen onder een ander regime te vallen. Dat is bedrijfsmatig onwerkbaar, slecht uitlegbaar, juridisch kwetsbaar en lastig controleerbaar	Wij hebben er niet voor gekozen af te ronden op hele percelen. Daarmee zouden we een grotere zone krijgen en ondernemers meer beperkingen opleggen of in sommige gevallen alsnog uitrijden van mest tot de grens van het gebied toestaan. In het UPLG staat uitgelegd dat middels steekproeven aan het bemestingsplan beoordeeld zal worden of ondernemers op de juiste wijze de maatregel implementeren.
698.	0958, 1274, 1459	Agrarische bedrijven	Verzoek om geheel af te zien van de 250m zone. Indiërs stellen dat de maatregel in niemands belang is; De zones die over bebouwing en wegen liggen zijn onzin. Dit levert wel schade op voor betreffende boer, waar geen compensatie tegenover staat.	Uit de wetenschap is duidelijk dat deposities het grootst zijn op korte afstand van emissiebronnen. Om die reden is het duidelijk dat emissies binnen stikstofgevoelige natura 2000-gebieden een relatief grote impact hebben. Dat bleek uit eigen berekeningen maar ook uit de in de bijlage van het UPLG aangehaalde RIVM publicatie (blz 54). Daar waar de stikstofzone over bebouwing of wegen ligt kan er geen schade voor boeren ontstaan. De maatregelen in de stikstofzone die op korte termijn ingaan geven bedrijven minder tijd de maatregelen in hun bedrijf in te passen. Daarom gaan we daar ook uit van nadeelcompensatie of afwaardering van grond. Vanwege de korte termijn tussen vaststelling van de verordening en inwerkingtreding van de stikstofzone gaan wij de datum van inwerkingtreding naar begin 2029 veranderen.
699.	0318, 0330, 0686, 0797, 0800, 0824, 0863, 0922, 0937, 1143, 1263, 1324, 1575	Agrarische bedrijven, gebiedscoöperatie het Binnenveld, particulieren	Door instelling van de zones is de mestgift daar te beperkt om goed ruwvoer te kunnen telen voor de dieren. Indiërs geven aan dat dit dwingt tot extra voeraankoop en meer opstallen van vee.	Door het verbod op kunstmest en de beperking op het uitrijden van dierlijke mest, zal de opbrengst in de 250 stikstofzone kunnen verminderen. De impact hiervan op de bedrijven hangt erg af van de hoeveelheid bedrijfsground die in de zone ligt. De beperkingen voor het uitrijden van mest maken het behouden van kruidenrijk grasland nog prima mogelijk waardoor met een ANLB pakket een deel van de opbrengstverliezen gecompenseerd kan worden. Daarnaast heeft de provincie middelen ter beschikking waarmee de waardedaling van de grond gecompenseerd kan worden waarmee de ondernemer de mogelijkheid heeft nieuwe grond te verwerven. Daarnaast is er een regeling beschikbaar waarmee het hele bedrijf geëxtensiveerd kan worden en er dus sprake is van een andere bedrijfsstrategie.

				Voor de stikstofzones gaan wij uit van schadeloosstelling of afwaardering van de grond.
700.	1317, 1731	Agrarische bedrijven	Indieners doen mee aan project rond extensivering in en rond stikstofgevoelige N2000 gebieden. Verzoek daarom om uitzonderingspositie vanwege forse ammoniakreductie op het bedrijf.	Indiener kan een verzoek tot maatwerk indienen bij de provincie mits blijkt dat maatwerk de voor dit Natura 2000-gebied geldende instandhoudingsdoelen mogelijk maakt. Het is aan de veehouder om aan te tonen dat voldaan wordt aan dit vereiste.
701.	0046, 0117, 0208, 02669, 0318, 0330, 0608, 0618, 0670, 0688, 0743, 0776, 0801, 0807, 0862, 0874, 0882, 1088, 1200, 1210, 1260, 1394, 1475, 1518, 1520, 1579, 1593, 1641	Agrarische bedrijven, particulieren, CDA Vijfheerenland, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, Boeren met perspectief, CWV Ons belang	De stikstofzone is niet effectief, dit levert te weinig reductie op. Een gebieds- en habitatspecifieke onderbouwing van de 250 meter stikstofzone als meest effectieve middel ontbreekt, terwijl het wel grote gevolgen heeft voor de landbouw. En geen meerwaarde voor aanwezige (gevoelige) natuur.	De stikstofzone als maatregel is op zichzelf onvoldoende voor natuurherstel. Met de maatregelen uit het UPLG opgeteld levert Utrecht haar proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035. De stikstofzone is een belangrijk onderdeel van de maatregelen in het UPLG. Uit de wetenschap is duidelijk dat deposities het grootst zijn op korte afstand van emissiebronnen. Om die reden is het duidelijk dat emissies binnen stikstofgevoelige natura 2000-gebieden een relatief grote impact hebben. Dat bleek uit eigen berekeningen maar ook uit de in de bijlage van het UPLG aangehaalde RIVM publicatie (blz 54).
702.	0438, 0638, 0764, 0910, 0941, 0949, 0989, 1200, 1210, 1260, 1317, 1353	LTO- Binnenveld, agrarische bedrijven, particulieren	Indieners verzoeken de stikstofzone rond stikstofgevoelige habitat binnen Natura 2000 gebieden tot maximaal 100 meter te beperken en af te zien van een zone van 250 meter. 250 m-zone heeft volgens hen geen aantoonbaar voordeel voor de natuur. Een indiener geeft aan dat de overheid zelf al een grens van 100 m hanteert waarbij de derogatie de afgelopen jaren niet meer geldig was, omdat de stikstofemissie vanaf 100 m al sterk gereduceerd is.	Voor eenzelfde doelbereik op natuur zal in een zone van 100 meter een stevigere reductie plaats moeten vinden en kan er mogelijk helemaal geen mestgift meer mogelijk zijn. Naast stikstofdepositiereductie heeft een zone van 250 meter met beperkingen voor het uitrijden van mest ook andere voordelen voor de biodiversiteit. Deze voordelen zouden minder groot zijn in een beperktere zone. De maatregelen vanuit de NV gebieden dienen een ander doel dan Natura 2000. Voor voldoende doelbereik heeft Utrecht voor 250 meter gekozen.
703.	1520, 1597	Particulieren	Volgens het onderzoek van Tietema et al. (2023) en de website van RIVM (2026), is de	Vanwege doelbereik en het feit dat er voor verschillende habitattypen een uitbreidingsdoelstelling is heeft Utrecht ervoor gekozen de

			meeste stikstof depositie ver van de boerderij af en is er een piek op minder dan 100 meter. Waarom handhaaft de provincie Utrecht deze onderzoeken niet. Echt stikstof gevoelige gebieden liggen dieper in het natuurgebied en de boerderijen hebben er om deze reden minimale invloed op de deposities.	stikstofzone te laten ingaan op de grens van het habitatrictlijn gebied. Daarmee voorkomen we dat een stikstofzone steeds verder opschuift als de grens van het habitatype opschuift. Wij baseren ons zeker op de best beschikbare wetenschappelijke kennis. Het is zeker niet zo dat bedrijven na enkele honderden meter nog nauwelijks invloed hebben al neemt de invloed wel af met de afstand. De benodigde depositiereductie wordt in belangrijke mate behaald door het verlagen van de vele bronnen (stikstofdeken).
704.	0667, 0754, 0793, 1814	Agrarische bedrijven, particulier	Vraag: gaat de provincie onderzoek doen naar een minder stringente (gebiedsspecifieke maatwerk) generieke norm in relatie tot de afstand van een N2000 gebied?	Utrecht heeft ervoor gekozen om generieke doelen te stellen en aanvullend een stikstofzone te leggen rond gebieden waar dat nodig is. Hiermee verdelen we de last zoveel als mogelijk is.
705.	1378, 1401	Vereniging Mooi Wageningen, LTO Alblasserwaard	Indieners vragen hoe toezicht gaat plaatsvinden op de mestbeperkingen en het gebruik van bestrijdingsmiddelen binnen deze zones.	Het toezicht op de bemestingsmaatregelen zal steekproefsgewijs plaatsvinden op basis van het bemestingsplan.
706.	0034, 0049, 0231, 0233, 0234, 0235, 0237, 0266, 0356, 0359, 0361, 0440, 0496, 1228	Particulieren, werkgroep Kromme Rijn Corridor, Natuurmonumenten, Caring Farmers	Indieners stellen dat de voorgestelde bufferzones rond natuurgebieden onvoldoende bescherming bieden, omdat ze beperkt van omvang zijn en bemesting grotendeels toestaan. Daarom wordt verzocht te onderzoeken of ruimere bufferzones mogelijk zijn en dit voor gangbare landbouw te veranderen in 2000 meter en voor biologische landbouw in 500 meter.	De stikstofzone als maatregel is op zichzelf onvoldoende voor natuurherstel maar is onderdeel van het totale pakket aan maatregelen in het UPLG. Met de maatregelen uit het UPLG opgeteld levert Utrecht haar proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035. De stikstofzone is een belangrijk onderdeel van de maatregelen in het UPLG. Het verruimen van de stikstofzone naar 2000 meter zien we als disproportioneel binnen het huidige maatregelenpakket. De impact op bedrijven is groot, de reducties verder dan 250 meter vallen onder het generieke beleid.
707.	1632	Agrarisch bedrijf	Indiener is bezorgd dat in de toekomst ook stikstofzones zullen worden aangewezen rondom NNN-gebieden.	Hoewel soms in NNN gebieden dezelfde habitattypen liggen geldt daar een minder strikt beschermingsregiem dan in Natura 2000-gebied. Er zijn geen voornemens om rond NNN gebieden die geen Natura 2000-gebied zijn een stikstofzone te leggen.
708.	Ca 190 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	CDA Stichtse Vecht, ChristenUnie	Indieners stellen dat er meer ruimte nodig is voor maatwerk in de stikstofzones, gericht op habitats van daadwerkelijke stikstofgevoelige	In de ontwerp wijziging Omgevingsverordening is de mogelijkheid voor maatwerk opgenomen mits blijkt dat maatwerk de voor dit Natura 2000-gebied geldende instandhoudingsdoelen mogelijk maakt.

		Renswoude, particulieren, Siegfried en Christine Bentinck Stichting, Natuurmonumenten, Loonbedrijf Balvert, Gemeente Ronde Venen, Agrarische Jongeren Contacten Zuid West-Utrecht, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, Agractie, SSC, Wolswinkel Mengvoeders, Broekenbos Natuurbeheer, Landgoed Beverweerd, Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV), Amersfoort voor Vrijheid,	natuur (zoals blauwgrasland). Een generieke benadering zonder specifieke gebiedsdiagnose kan in individuele gevallen disproportioneel uitpakken. Een aantal indieners pleiten voor het inkaderen van het begrip 'significante effecten' in artikel 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn door het invoeren van zogenoemde significantiestroken van 250 meter rond stikstofgevoelige habitats. Er wordt ook naar het trappetje van Remkes verwezen.	Het is aan de veehouder om aan te tonen dat voldaan wordt aan dit vereiste. Wij komen hiervoor nog met een handreiking. Vanwege doelbereik en het feit dat er voor verschillende habitattypen een uitbreidingsdoelstelling is heeft Utrecht ervoor gekozen de stikstofzone te laten ingaan op de grens van het habitatrichtlijn gebied. Daarmee voorkomen we dat een stikstofzone steeds verder opschuift als de grens van het habitatype opschuift. De significante effecten waar art 6 lid 3 over spreekt gaan over de effecten van een activiteit. Daarnaast is de provincie onder art 6 lid 2 verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering tegen te gaan. De provincie Utrecht is niet bevoegd de Habitatrichtlijn te wijzigen. Met het UPLG hebben wij gebiedsgericht gekeken waar een stikstofzone noodzakelijk is. Deze afweging is terug te lezen in de bijlage bij het UPLG.

		agrarische bedrijven		
709.	Ca 135 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, agrarische bedrijven, Agractie, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, Broekerbos natuurbeheer, LTO Noord afdeling Woerden, Loonbedrijf Balvert, Stichting Stikstofclaim, Amersfoort voor Vrijheid, Wolswinkel Mengvoeders	Agractie pleit voor vrijwillige emissiereductie binnen de significantiestroken volgens het 'trappetje van Remkes': innovatie, extensivering, verplaatsing, omschakeling en beëindiging, met compensatie en behoud van agrarisch gebruik. Buiten de stroken is in de ogen van Agractie sinds 2018 al sprake van een gestage daling van de emissie van ammoniak door productieplafonds, opkoop en afoming. Verdergaande emissiereductie kan – waar dat bewezen effectief is - bereikt worden door het stimuleren van managementaanpassingen en innovatie.	Het is juist dat er al stikstofreducties hebben plaatsgevonden en nog plaatsvinden. Als bevoegd gezag zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering tegen te gaan. Emissiereductie is daarbij noodzakelijk. Om te zorgen voor de noodzakelijke juridische borging is het nodig te normeren. Vrijwilligheid zorgt niet voor een geborgde reductie. Zonder geborgde maatregelen kunnen we niet voldoen aan de additionaliteitsvereiste en kan vergunningverlening niet op gang worden gebracht.
710.	0269, 0295, 0335, 0521, 0872, 1368, 1401, 1767	Gemeente Vijfheerenlanden, CDA Vijfheerenlanden, agrarische bedrijven, LTO Alblasserwaard, particulier	Indiener vindt de 250-meterzone disproportioneel omdat slechts een klein deel van de Natura-2000-gebieden in Vijfheerenlanden echt stikstofgevoelig is. De zone zou moeten worden gericht op deze kwetsbare natuur in plaats van op de volledige begrenzing. De huidige maatregel raakt ruim 600 hectare landbouwgrond en leidt feitelijk tot functieverandering zonder transparantie of	Voor eenzelfde doelbereik op natuur zal in een zone van 100 meter een stevigere reductie plaats moeten vinden en kan er mogelijk helemaal geen mestgift meer mogelijk zijn. Naast stikstofdepositiereductie heeft een zone van 250 meter met beperkingen voor het uitrijden van mest ook andere voordelen voor de biodiversiteit. Deze voordelen zouden minder groot zijn in een beperktere zone. Bij het stikstofexclusiegebied en de stikstofreductiezone gaan wij uit van nadeelcompensatie of afwaardering van grond. De functie hoeft daarbij niet te veranderen al zal er wel impact zijn op de mate van

			compensatie. Een indiener vraagt om heroverweging en juridische toetsing. Een andere stelt voor de zone te beperking tot 100 m vanaf stikstofgevoelig hexagoon.	agrarisch gebruik. Deze maatregel is juist gericht op het verlagen van depositie op de meest kwetsbare habitattypen.
711.	0874, 0927, 1088, 1518	Agrarische bedrijven, CWV Ons belang, particulier	Indieners geven aan dat stikstofgevoelige habitats in hun geval op 450 tot 1200 meter afstand liggen, op Zuid Hollands grondgebied. De depositie buiten 100 m is al afgenomen en op 250 m niet meer te herleiden. Wat als Zuid Holland een eigen zone bepaalt?	Met het UPLG doet Utrecht haar proportionele bijdrage aan natuurherstel. Het feit dat andere provincies nog niet zo ver zijn ontslaat Utrecht niet van haar eigen verantwoordelijkheid. Om te voorkomen dat de stikstofzone steeds aangepast moet worden heeft Utrecht ervoor gekozen de grens van het habitatrichtlijngebied te nemen vanwaar de zone ingaat.
712.	1597	Particulier	Hoe werkt de 250 meter grens in de praktijk als er op een perceel slechts een smalle strook binnen de bufferzone valt. Het is moeilijk om de grens dan precies aan te houden.	Wij hebben er niet voor gekozen af te ronden op hele percelen. Daarmee zouden we een grotere zone krijgen en ondernemers meer beperkingen opleggen of in sommige gevallen alsnog uitrijden van mest tot de grens van het gebied toestaan. In het UPLG staat uitgelegd dat middels steekproeven aan het bemestingsplan beoordeeld zal worden of ondernemers op de juiste wijze de maatregel implementeren. Daar waar de stikstofzone slechts marginaal een perceel raakt is de opgave voor de betreffende boer nihil.
713.	1597	Particulier	In bijlage VIII wordt gesteld dat er hoge nutriënt gehalten zitten in het oppervlaktewater, het is mogelijk dat de belangrijkste bron hiervan niet agrarisch is maar de natuur zelf (Rotgers, 2025; Schipper et al., 2025), mocht dit zo zijn en de natuur op 250 meter is niet stikstof gevoelig, worden dan de 250 meter buffers opgeven of gelden deze voor altijd?	Om te voorkomen dat de stikstofzone steeds aangepast moet worden heeft Utrecht ervoor gekozen de grens van het habitatrichtlijngebied te nemen vanwaar de zone ingaat. De nutriënten concentraties in water staat grotendeels los van de problematiek van stikstofdeposities in Natura 2000 gebied.
714.	0258, 0289, 0603, 0843, 1208, 1324, 1377, 1701, 1728, 1744, 1756, 1853, 1854	Gebiedscoöperatie het Binnenveld, particulieren, agrarische bedrijven	Hoewel er geen formele onteigening plaatsvindt, is dit een vorm van economische onteigening zonder schadevergoeding. Hiermee wordt een grondrechtelijk beschermde eigendomspositie uitgehold, onder het mom van milieubescherming.	Als provincie zijn we verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Emissiereducties dichtbij Natura 2000-gebieden leveren de meeste depositiereductie. Voor de generieke normen is geen compensatie mogelijk. Bij het stikstofexclusiegebied en de stikstofreductiezone gaan wij wel uit van nadeelcompensatie of afwaardering van grond.

				De bestuursrechter heeft onder andere in de uitspraak van 16 april 2025 (ECLI:NL:RBOBR:2025:2330) bevestigd dat de belangen van bescherming van stikstofgevoelige habitats een inbreuk toestaan op het eigendomsrecht en het beperken van vergunde ammoniakemissies.
715.	0937, 1641	Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, agrarisch bedrijf	Het aanwijzen van stikstofzones leidt volgens indieners niet tot stikstofreductie -het effect op de natuur is minimaal terwijl de impact op bedrijven enorm is omdat het alleen maar om reductie van ammoniak bij bemesting gaat. Kunstmest wordt helemaal niet meer toegestaan terwijl ammoniakemissie bij het gebruik van kunstmest nihil is, daardoor achten indieners deze maatregels niet proportioneel.	Uit de wetenschap is duidelijk dat deposities het grootst zijn op korte afstand van emissiebronnen. Om die reden is het duidelijk dat emissies binnen stikstofgevoelige natura 2000-gebieden een relatief grote impact hebben. Dat bleek uit eigen berekeningen maar ook uit de in de bijlage van het UPLG aangehaalde RIVM publicatie (blz 54). Gebruik van kunstmest heeft ook nadelige effecten voor de biodiversiteit. Kunstmest is schadelijk voor de bodemstructuur, het beperkt het bodemleven en vergroot het risico op uitspoeling van stikstof en fosfaat naar grondwater. Het UPLG laat voldoende ruimte voor het uitrijden van mest (100 kg) om kruidenrijk grasland in stand te houden.
716.	0336, 0670, 1420	Boerinnenstudiegroep Het Groene Hart, Fieldlab Groene Hart, agrarisch bedrijf	Indieners verzoeken om de 250-meter stikstofzone te herzien en alternatieven met gelijke natuurwinst maar minder bedrijfsschade te beoordelen. Fieldlab Groene Hart doet een concreet voorstel hiervoor: samenwerken aan alternatief voor 250m-stikstofzone. Zij stellen voor om dit eerst gebiedsgericht te testen, bijvoorbeeld in de polder Zegveld, en vragen of de provincie bereid is dit nog vóór het einde van het jaar op te pakken.	In de ontwerp wijziging Omgevingsverordening is de mogelijkheid voor maatwerk opgenomen mits blijkt dat maatwerk de voor dit Natura 2000-gebied geldende instandhoudingsdoelen mogelijk maakt. Het is aan de veehouder om aan te tonen dat voldaan wordt aan dit vereiste. Wij komen nog met een handreiking voor dit maatwerk. Wij werken al met verschillende gebiedsprocessen samen om te komen tot maatwerk.
717.	1597	Particulier	Indiener heeft gehoord dat een adviseur van de provincie heeft aangegeven dat er wel bemest mag worden in de 250 meter zone, namelijk de 100 kg stikstof, maar dat dit ook mag worden aangevuld met 70 kg stikstof via beweiding. Dit	De bemestingsmaatregel in de stikstofzone betreft een beperking op het uitrijden van mest tot 100 kg stikstof uit dierlijke mest. Dit mag worden aangevuld door beweiding.

			staat niet zo duidelijk beschreven, klopt deze aanname?	In paragraaf 3.4.3 onder Stikstofzone 250 meter lichten we toe dat de mestbeperking in de 250 meter stikstofzone een beperking op het uitrijden van dierlijke mest betreft (100 kg) en dat dit mag worden aangevuld door beweiding.
718.	0922, 1060, 1252, 1330	Particulier, agrarische bedrijven	Agrariërs die nabij Natura 2000-gebieden actief zijn, zouden actief moeten worden geholpen (financieel, technisch en juridisch) om de overstap naar biologische of natuurinclusieve bedrijfsvoering te maken. Publieke middelen zouden moeten worden ingezet om een symbiose tussen natuur en boer te realiseren. Nu blijft overstappen naar biologisch te uitdaging en financieel onzeker.	Dit is een goede suggestie. Op dit moment hebben wij geen subsidieregelingen beschikbaar die hier specifiek op gericht zijn. Wel werken wij aan een regeling voor onder meer afwaardering van deze gronden. Na afwaardering en de bijbehorende beperkingen zijn deze gronden beter inpasbaar in een extensieve bedrijfsvoering dan een meer reguliere bedrijfsvoering.
719.	0545, 0666, 0797, 0800, 1263	Agrarische bedrijven, particulieren	Indieners uiten zorgen om gevolgen van stikstofzones voor bedrijfsvoering: mestbeperkingen / verbod op mest kunnen leiden tot minder weidegang en daardoor het minder open houden van landschap.	De beperkingen in de stikstofzone gelden voor het uitrijden van mest. De plaatsingsruimte boven 100 kg stikstof uit dierlijke mest kan worden aangevuld, juist met beweiding (tot maximaal 170 kg). In paragraaf 3.4.3 onder Stikstofzone 250 meter lichten we dit beter toe.
720.	0285, 0756	Agrarische bedrijven	Door zone dwingend op te leggen vindt er geen innovatie meer plaats, leidt tot extensivering of bedrijfsbeëindiging. Verzoek om af te zien van generieke beperking in de stikstofzones.	Innovatie (waaronder de inzet van technieken) zien wij als een belangrijke mogelijkheid voor het behalen van de verduurzamingsdoelen in algemene zin, met name voor het behalen van de generieke normen. De beperkingen in de stikstofzone zijn gebiedsspecifiek en zien wij als aanvullende maatregel om verslechtering van natuur te voorkomen. Als met innovatie eenzelfde resultaat, zonder nadelige bijeffecten bereikt kan worden in de zone kan een bedrijf gebruik maken van de maatwerkmogelijkheid.
721.	0310	Agrarisch bedrijf	Er is nu een 250 meter zone aan de zuidzijde van de boerderij van indiener t.o.v. het Natura 2000-gebied de Nieuwkoopse Plassen ingetekend. Terwijl het doel van het ontwerp is om aan de noordzijde het Natura 2000-gebied te beschermen dan wel te herstellen. De	Met het UPLG doet Utrecht haar proportionele bijdrage aan natuurherstel. In veel gebieden bestaat ook een uitbreidingsdoelstelling voor habitattypen. Om te voorkomen dat de stikstofzone steeds aangepast moet worden heeft Utrecht ervoor gekozen de grens van het habitatrictlijngebied te nemen vanwaar de zone ingaat.

			intekening van deze zonering is in deze opzet volstrekt nutteloos en dient volledig in vorm herzien te worden.	
722.	1453	Agrarisch bedrijf	Waarom heeft PU gekozen voor een stikstofzone rond het N2000 gebied? Wat is het bewijs dat hiermee het N2000 gebied wordt verbeterd? Verduidelijk hoe PU is gekomen tot de 250 m bufferstrook rond N2000	Provincie Utrecht kiest er niet voor om een stikstofzone rondom het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek in te stellen. Met de beoogde emissiereductie vanuit generiek beleid en rijksbeleid zal hier grotendeels de KDW bereikt worden. Daarbij levert een aanpak op maatwerkaanpak stalemissies bij dit gebied meer reductie dan een stikstofzonering op zou leveren. Daarmee is het proportioneler om bij de bronnen op deze locaties aanvullend maatwerk toe te passen voor de reductie van stalemissies.
723.	0310, 0927	Agrarische bedrijven	Er is vanuit de provincie Utrecht geen onderzoek, noch onderbouwing, beschikbaar wat het maatregelenpakket oplevert aan vermindering van stikstofdepositie op de stikstofgevoelige Habitats. Indiener stelt dat provincie Zuid-Holland dit wel heeft. Hieruit zou blijken dat in de 250 meter zone rondom Natura 2000-gebied de Nieuwkoopse Plassen slechts 20 mol staldepositie en slechts 21 mol velddepositie plaatst. Dit wil zeggen dat wanneer alle veehouderijen rondom het Natura 2000-gebied zouden verdwijnen, er maar 41 mol, van de huidige 1049 mol depositie minder uitstoot zou zijn. Indiener vraagt of de provincie Utrecht voldoende in kaart gebracht heeft wat de effecten zijn op de te treffen maatregelen.	We hebben naar doelbereik gekeken bij de maatregelen in het UPLG. In de definitieve versie van het UPLG zullen we hier meer cijfers over opnemen.
724.	0678	Agrarisch bedrijf	Indiener doet voorstel om offers in 250 meter zone te compenseren met gebieden waar minder strenge generieke norm gaat gelden.	Het instellen van striktere maatregelen in de stikstofzone en een minder strenge generieke norm wordt op dit moment niet verantwoord geacht.
725.	1420	Fieldlab Groene Hart	De te behalen normen voor Fieldlab-subsidie en UPLG sluiten niet op elkaar aan. Indiener	De ontwerp wijziging Omgevingsverordening biedt ruimte voor maatwerk, zolang de emissiereductie op een andere manier ook

			vraagt om duidelijkheid over het emissiereductiedoel, binnen en buiten de overgangszone / 250m.	bereikt kan worden. Fieldlabs en andere gebiedsaanpakken kunnen hier gebruik van maken. Zonder de geborgde reductie is er echter ook geen juridische basis om vergunningen voor die andere aanpak te verlenen. De ambities van het Fieldlab Groene Hart hebben een ander tijdpad dan de generieke stikstofnormen uit het UPLG (42 kg / ha / jaar vanaf 2035). De provincie Utrecht ziet de uitkomsten uit het Fieldlab Groene Hart als waardevolle ondersteuning voor melkveehouders om tijdig te gaan voldoen aan deze generieke stikstofnormen. Waar toch conflicten optreden tussen het Fieldlab Groene Hart en de normen uit de ontwerp wijziging Omgevingsverordening, heeft de omgevingsverordening voorrang, als democratisch vastgestelde algemeen verbindend voorschriften. Het Fieldlab Groene Hart zal daar ook aan moeten voldoen.
726.	1420	Fieldlab Groene Hart	De indiener wijst op een onlogische situatie: binnen Natura 2000-gebied Meijegraslanden zijn beweiding en bemesting toegestaan, maar in de aangrenzende polder Zegveld gelden juist strengere beperkingen door de 250-meterzone. Dit leidt volgens hen tot rechtsongelijkheid. Daarom verzoek om deze 250-meterzone aan de noordkant van de polder Zegveld te schrappen.	Binnen de Utrechtse delen van alle 9 stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in de provincie Utrecht wordt het uitrijden van mest verboden. Omdat gelijke gevallen gelijk worden behandeld is geen sprake van rechtsongelijkheid. Met het UPLG doet Utrecht haar proportionele bijdrage aan natuurherstel. Het feit dat andere provincies nog niet zo ver zijn ontslaat Utrecht niet van haar eigen verantwoordelijkheid. Om te voorkomen dat de stikstofzone steeds aangepast moet worden heeft Utrecht ervoor gekozen de grens van het habitatrichtlijngebied te nemen vanwaar de zone ingaat.
727.	1324	gebiedscooperatie het Binnenveld	Voor het Binnenveld wordt een uitzondering gevraagd van de stikstofzone om voor het gehele gebied dat in twee provincies ligt een gebiedsplan te kunnen maken voor stikstofreductie.	Ook rond Binnenveld is een stikstofzone noodzakelijk geacht. De ontwerp wijziging Omgevingsverordening biedt wel ruimte voor maatwerk mits dit maatwerk bijdraagt aan natuurherstel.
728.	0308, 0413, 0490, 0564, 1423	Agrarisch bedrijf, Siegfried en Christine Bentinck	Indieners stellen dat gebruiksbeperkingen voor mest in stikstofzones de bedrijfsvoering inperkt en eigendomsrecht aantast. Provincie dient in plaats hiervan eigen gronden in te zetten.	Als provincie zijn we verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Emissiereducties dichtbij Natura 2000-gebieden leveren de meeste depositiereductie. We beseffen ons dat deze maatregel ingrijpend is en gaan uit van nadeelcompensatie of afwaardering van de grond. Ook hebben wij

		Stichting, gebiedscoöperatie het Binnenveld, LTO Noord West Utrecht, LTO, particulieren	Verzoek om het UPLG aan te passen door: - expliciet te motiveren op welke wettelijke grondslag deze zones berusten; - bestaande gebruiks- en eigendomsrechten expliciet te beschermen; - compensatie en flankerend beleid juridisch te borgen	juridisch laten toetsen of de verordening een geëigend middel is om stikstofreducties te borgen. Dat advies gaf daarover een positief oordeel. De bestuursrechter heeft onder andere in de uitspraak van 16 april 2025 (ECLI:NL:RBOBR:2025:2330) bevestigd dat de belangen van bescherming van stikstofgevoelige habitats een inbreuk toestaan op het eigendomsrecht en het beperken van vergunde ammoniakemissies. De onderbouwing van de noodzaak van de stikstofzone is per gebied weergegeven in de bijlage bij het UPLG.
729.	0453, 0686, 0744, 1060	Agrarische bedrijven, particulieren	Verzoek om expliciet maatwerk en individuele belangenafweging op te nemen voor kleinschalige grondeigenaren binnen stikstofzones. Generieke aannames over depositie doen onvoldoende recht aan locatie- en bedrijfsspecifieke omstandigheden. Individuele beoordeling voor het opleggen van structurele beperkingen is noodzakelijk. Maatregelen dienen gebaseerd te zijn op concrete, juridisch toetsbare en bedrijfsspecifieke analyses, waarbij maatwerk uitgangspunt is voor (extensieve) bedrijven die al bijdragen aan natuurdoelen.	Als provincie zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen tegen verslechtering van natuur. In de verordening is de mogelijkheid tot maatwerk opgenomen mits dit natuurherstel niet in de weg staat. Om tegemoet te komen aan individuele gevallen is het mogelijk middels maatwerk af te wijken van de beperkingen in de stikstofreductiezone, mits blijkt dat maatwerk de voor dit Natura 2000-gebied geldende instandhoudingsdoelen mogelijk maakt. Het is aan de veehouder om aan te tonen dat voldaan wordt aan dit vereiste. Wij komen nog met een handreiking voor dit maatwerk.
730.	0188, 0190, 0198, 0293, 0543, 0545, 0556, 0566, 0634, 0638, 0651, 0661, 0670, 0717, 0743, 0745, 0748, 0810, 0811, 0859, 0877, 0883, 0910, 1012, 1060, 1083, 1129, 1137, 1324, 1583, 1600, 1698	Siegfried en Christine Bentinck Stichting, gebiedscoöperatie het Binnenveld, Landgoed Beverweerd, Hofstede Sterreschans	Door de verregaande beperkingen in de stikstofzone wordt de landbouw volgens indieners feitelijk onmogelijk gemaakt. Ook is geen nadeelcompensatie voorzien. Zij stellen dat de maatregel geen rekening houdt met bedrijfsstructuur, niet gebaseerd is op emissie van bedrijven en dat er geen alternatieven zijn onderzocht.	Voor de generieke normen is geen compensatie mogelijk. Bij het stikstofexclusiegebied en de stikstofreductiezone gaan wij wel uit van nadeelcompensatie of afwaardering van grond.

		BV, particulieren, agrarische bedrijven		
731.	0632	Kenniscirkel Landbouw West	Indiener stelt dat de stikstofzones te rigide zijn en alternatieven niet zijn onderzocht.	Uit de wetenschap is duidelijk dat deposities het grootst zijn op korte afstand van emissiebronnen. Om die reden is het duidelijk dat emissies binnen stikstofgevoelige natura 2000-gebieden een relatief grote impact hebben. Dat bleek uit eigen alternatievenonderzoek maar ook uit de in de bijlage van het UPLG aangehaalde RIVM publicatie (blz 54). Overall wordt 250 meter als het omslagpunt gezien in de efficiëntie van een stikstofzone. Per gebied is in de bijlage ingegaan op de noodzaak van de stikstofzone.
732.	1466	Agrarisch bedrijf	Indiener doet een voorstel om naar Topmest te kijken als alternatief voor de bemestingsnorm in de stikstofzone.	Wij onderzoeken momenteel of en hoe de inzet van Topmest als alternatief voor de norm voor het uitrijden van mest in de stikstofzone ook borgbaar is. Het gaat hierbij in de praktijk om mest met een zodanige samenstelling dat de emissies een stuk lager zijn dan die van 'gemiddelde' drijfmest. Daarbij is het van groot belang dat er voldoende zekerheid is over de emissiefactor van meststromen geverifieerd met TOPmest. Wij zullen in paragraaf 3.4.3 onder ad 2. Stikstofzone 250 meter aangeven dat als alternatief een emissiefactor van 17kg/ha bij het uitrijden van mest mogelijk is.
733.	0686	Agrarisch bedrijf	Indiener vindt de juridische houdbaarheid, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid niet duidelijk als stikstofzones over emissie-eisen bij (lint)bebouwing worden gelegd.	In het UPLG staat uitgelegd dat middels steekproeven aan het bemestingsplan beoordeeld zal worden of ondernemers op de juiste wijze de maatregel implementeren. Daar waar de stikstofzone andere functies dan landbouw raakt zijn de normen niet relevant, daar vindt immers geen uitrijden van mest plaats.
734.	1052	Particulier	Indiener geeft aan dat voor bedrijven in de overgangszones de verplichte extensivering leidt tot een inkomensverlies tussen €50.000 en €70.000 per jaar. Dat is een halvering of zelf volledige verdamping van een gezinsinkomen.	Als provincie zijn we verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Reducties dichtbij Natura 2000-gebieden leveren de meeste depositiereductie. Ook hebben wij juridisch laten toetsen of de verordening een geëigend middel is om stikstofreducties te borgen. Dat advies gaf daarover een

				positief oordeel. We beseffen ons dat deze maatregel ingrijpend is en gaan uit van nadeelcompensatie of afwaardering van de grond. Voor de generieke normen is geen compensatie mogelijk. Bij het stikstofexclusiegebied en de stikstofreductiezone gaan wij wel uit van nadeelcompensatie of afwaardering van grond.
735.	0318	Agrarisch bedrijf	Indiener ziet compensatie met gronden buiten stikstofzone als de enige reële vorm van compensatie. Volgens indiener is dit mogelijk, want de provincie bezit voldoende gronden nabij zijn bedrijf. Beperking mestgift leidt tot opbrengstverlies van tenminste 50 % voor 12 ha gronden, dus 6 ha aan compensatiegrond nodig.	Bij het stikstofexclusiegebied en de stikstofreductiezone gaan wij uit van nadeelcompensatie of afwaardering van grond. Hoe deze exact vormgegeven wordt is nog niet besloten.
736.	0267	Agrarisch bedrijf	Generiek stikstofbeleid gaat uit van doelsturing, echter volgens indiener wordt bij de 250 m zone het tegenovergestelde gedaan. Dat is niet consistent en bedreigt gezonde bedrijven in deze zone. Indiener vindt dat ook hier doelsturing het uitgangspunt zou moeten zijn.	Het is juist dat de 100kg norm voor het uitrijden van mest geen doelsturing betreft. Wij zullen in paragraaf 3.4.3 onder ad 2. Stikstofzone 250 meter aangeven dat als alternatief een emissiefactor van 17kg/ha bij het uitrijden van mest mogelijk is. Ook is er in de ontwerp wijziging Omgevingsverordening de mogelijkheid opgenomen voor maatwerk mits blijkt dat maatwerk de voor dit Natura 2000-gebied geldende instandhoudingsdoelen mogelijk maakt. Het is aan de veehouder om aan te tonen dat voldaan wordt aan dit vereiste. Voor de generieke normen is geen compensatie mogelijk. Bij het stikstofexclusiegebied en de stikstofreductiezone gaan wij wel uit van nadeelcompensatie of afwaardering van grond.
737.	496	Natuurmonumenten	De indiener merkt op dat de provincie bij het ontwerp van stikstofzones nog geen rekening heeft gehouden met variabele zonering op basis van dominante windrichtingen. Volgens hen kan zo'n aanpak, eventueel met een ruimere maar flexibel ingestelde zone, een waardevolle aanvulling zijn op de huidige stikstofzones.	Dat is juist, de stikstofzone wordt overal in gelijke afmeting ingesteld. Het instellen van een grotere zone aan de zuidwestkant van gebieden en een kleinere aan de noordoostkant van gebieden is niet nader onderzocht. Naast de windrichting is ook de ligging t.o.v. stikstofgevoelige natuur relevant en zijn niet alle habitattypen even goed herstelbaar.

738.	0678	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat de onderbouwing van de stikstofzones niet goed is, omdat blijkt uit Europese rapportages van N2000 gebieden dat de instandhouding stabiel of verbeterd is en dat stikstof niet de dominante drukfactor is.	Nergens blijkt dat de instandhoudingsdoelen behaald worden en/of dat stikstof geen drukfactor van betekenis is. Uit de NDA's blijkt juist dat stikstof een van de belangrijkste drukfactoren is voor het niet halen van instandhoudingsdoelen.
739.	0801, 0927, 1394	Agrarische bedrijven, particulier	Indiener geeft aan dat het onduidelijk is of in de toekomst mogelijk aanvullende zonering komt. Het is van groot belang voor de continuïteit van bedrijven om te weten of hun gronden op termijn onder extra beperkingen kunnen komen te vallen. Ook is er onzekerheid over of deze zones ook voor NNN gaan gelden.	Met de maatregelen in het UPLG doet Utrecht haar proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035. Wij verwachten niet dat we binnen de planperiode verdere maatregelen moeten nemen, maar garanderen kunnen we het niet. Ook zal het Rijk met een aanpak komen die mogelijk ook een zonering bevat. Het is niet aannemelijk dat er ook een stikstofzone gaat gelden voor NNN buiten Natura 2000.
740.	0313, 0377, 0509, 0801	Agrarische bedrijven, particulier	Als blijkt dat het instellen van een 250-meterzone geen aantoonbare verbetering van de natuur oplevert, wat gebeurt er dan? Worden de zones verder uitgebreid of worden ze heroverwogen en eventueel geschrapt?	Met de maatregelen in het UPLG doet Utrecht haar proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035. Wij verwachten niet dat we binnen de planperiode verdere maatregelen moeten nemen, maar garanderen kunnen we het niet. Als door de maatregelen op het gebied van stikstof en op andere drukfactoren aangevuld door extra beheermaatregelen de natuur niet hersteld dan zal bezien moeten worden of het nodig en mogelijk is extra maatregelen te nemen.
741.	0225, 0585, 1095, 1200, 1282	Agractie, agrarische bedrijven, particulieren	Verzoek om het UPLG aan te passen met concrete compensatie- en beheerregelingen voor particulieren met agrarische grond in het overgangsgebied stikstofzone (o.a. voor het inleveren van grond).	Als provincie zijn we verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Reducties dichtbij Natura 2000-gebieden leveren de meeste depositiereductie. Ook hebben wij juridisch laten toetsen of de verordening een geëigend middel is om stikstofreducties te borgen. Dat advies gaf daarover een positief oordeel. We beseffen dat deze maatregel ingrijpend is en gaan uit van nadeelcompensatie of afwaardering van de grond. In het UPLG is een nieuwe paragraaf 5.6.4 toegevoegd over financieel perspectief voor de landbouw, met daarin een stuk over nadeelcompensatie in stikstofzones. In 2026 verwachten wij duidelijkheid te krijgen over een regeling voor afwaardering.

742.	o6o8, o6o9	Agrarische bedrijven	Staat van instandhouding in Europese rapportages stabiel of verbeterd. Dus stikstofzones niet overal nodig. En zones over bebouwing zijn overbodig.	Uit de natuurdoelanalyses blijkt duidelijk dat in verschillende gebieden verslechtering van natuur geconstateerd is of niet kan worden uitgesloten. Als provincie zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering tegen te gaan. Om die reden moeten we stikstofreducerende maatregelen treffen. Rond 6 van de 9 stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden wordt daarom een stikstofzoning noodzakelijk geacht.
743.	o67o, o795, o822, o847, o857, 1386, 15o4	Agrarische bedrijven, particulier	Indiener vraagt de provincie rekening te houden met wat er al is gereduceerd. In 2019 is er al flink gereduceerd door het verdunde mest uitrijden. Reeds genomen maatregelen, zoals innovatie, extensivering, verplaatsing, omschakeling en beëindiging van bedrijven, evenals door productieplafonds, opkoop en afoming wordt nu niet meegenomen. Ook bestonden de N2000 gebieden al voor 2019 en sindsdien is er al veel emissie gereduceerd. In het verlengde hiervan vraagt indiener eerst de balans op te maken van de maatregelen die de afgelopen jaren zijn genomen en de autonome ontwikkeling, voordat een generieke bufferzone wordt ingevoerd die in enkele gebieden tot op 450m van de stikstofgevoelige habitats ligt.	Uit de natuurdoelanalyses en adviezen van de Ecologische Autoriteit daarbij blijkt dat beschermde habitats in een verslechterde staat verkeren door een overaanbod aan stikstof, hydrologische problemen en een gebrek aan connectiviteit. Met het UPLG is ook gekeken naar de al behaalde reducties en de prognose van het BPL voor de reducties de komende jaren. Een rapport van het Planbureau voor de leefomgeving uit maart 2026 (https://www.pbl.nl/publicaties/monitoring-en-evaluatie-van-het-programma-stikstofreductie-en-natuurverbetering) gaf aan dat landelijk stikstofbeleid voor verkeer en industrie effectief is, maar effectiviteit van rijksmaatregelen m.b.t. de landbouw achter blijft.
744.	o269	CDA Vijfheerenlanden, 1011	Omdat de landbouwoppervlakte de komende jaren verder krimpt, verwachten indieners dat stikstofemissie en -depositie sowieso zal afnemen. Daarom pleiten zij voor gerichte maatregelen op de werkelijk overbelaste hexagonen, niet voor generieke zoneringen die grote gevolgen hebben voor het hele gebied.	Met de maatregelen in het UPLG is zeker gekeken naar waar stikstofreductie noodzakelijk is. Voor bijna alle stikstofgevoelige gebieden geldt dat er een stikstofreductie noodzakelijk is. Hierbij is ook gekeken naar de uitbreidingsdoelstellingen die er liggen binnen de huidige Natura 2000-gebieden.
745.	o165, o633, o672	Particulieren	Het beeld van koeien in de wei is onlosmakelijk verbonden met Nederland. Wanneer	De beperking voor het uitrijden van mest in de stikstofzone geldt niet voor beweiding. Boven die norm mag er met beweiding worden

			maatregelen voor stikstofzones ertoe leiden dat koeien vaker op stal moeten of bedrijven verdwijnen, verandert het landschap dat wij allemaal kennen en waarderen.	aangevuld tot maximaal 170 kg. Dit zullen we toelichten in het paragraaf 3.4.3.
746.	1304	Stichting Wij.land	In plaats van de beperkingen op te leggen en daarna de consequenties voor bedrijf en landgebruik te mitigeren, stelt indiener voor éérst op basis van onderzoek – bijvoorbeeld de NDA's vast te stellen welke mate van beweiding en extensivering gewenst is in de zone rondom het N2000 gebied, en pas daarna een (gebiedsspecifieke) mest- en beweidingnorm op te leggen (gekoppeld aan de NB-vergunning i.p.v. de omgevingsverordening). Als dit al voldoende duidelijk en expliciet is opgenomen in de wijziging van de omgevingsverordening, dan dient dit ook expliciet gemaakt te worden in het UPLG, want daarover bestaat in de inspraakperiode veel verwarring. Dit kan ons inziens goed gecombineerd worden met de opgaven t.a.v. ecologische verbindingen, het watersysteem en natuuumvang (structurerend principe 10).	Omwille van het verkrijgen van meer juridische zekerheid ontkomen we niet aan het normeren van stikstofuitstoot. Het (deels) wegnemen van emissies dicht bij Natura 2000-gebieden levert de meeste depositiereductie op. Beweiding wordt nu niet ingeperkt in de ontwerp wijziging Omgevingsverordening omdat daarmee veel minder emissies vrijkomen dan bij het uitrijden van mest. We zullen in paragraaf 3.4.3 nader toelichten dat boven de norm voor het uitrijden van mest nog mag worden beweide.
747.	0824	Agrarisch bedrijf	Indiener, een paardenfokkerij in bufferzone, geeft aan dat een paardenhouderij een significant (2,5x) lagere uitstoot heeft dan een melkveehouderij. Onderzoek van Hogeschool van Hall biedt modellen voor biodiverse, paardvriendelijke bedrijven die natuurdoelen kunnen versterken. Indiener denkt graag mee over het gebruik van paarden in de bufferzones.	Dank voor deze handreiking.

748.	0060, 0757	Particulier, agrarisch bedrijf	Indiener pleit voor het ruimhartig toestaan van RENURE om de hoeveelheid kunstmest verder te reduceren. Voor economisch haalbaar systeem voor RENURE is het nodig dat alle mogelijkheden er blijven, ook in de 250 meter zone.	In de stikstofzone is kunstmest en RENURE niet toegestaan. De nadelige gevolgen van deze middelen voor de biodiversiteit hebben hierin doorslag gegeven. Buiten de stikstofzone is het gebruik van deze middelen niet beperkt.
749.	0229	Stichting het Zuid-Hollands Landschap	De indiener vraagt om een heldere uitleg van het begrip 'natuurdoel' in het bemestingsverbod binnen Natura 2000-gebieden. Verzoek om te bevestigen dat "natuurdoel" zowel kan verwijzen naar doelen voor het Natuurnetwerk Nederland (zoals vochtig weidevogelgrasland) als naar Natura 2000-doelen (habitattypen en soorten).	Onder natuurdoelen in het kader van Natura 2000 verstaan wij de instandhoudingsdoelen onder de vogel- en habitatrichtlijn, daartoe behoren ook de uitbreidingsdoelen zoals die zijn vastgelegd in de aanwijzingsbesluiten.
750.	1425, 1547	Particulier, agrarisch bedrijf	Grondgebied van indieners ligt in de buurt van een N2000 gebied, (buiten de 250-meter zone, of N2000 gebied zonder zone). Zij delen de zorg dat er alsnog een stikstofzone gaat komen of dat deze wordt uitgebreid.	Op dit moment heeft Utrecht geen voornemens om een bredere zone in te stellen dan 250 meter vanaf de grens van het habitatrichtlijngebied.
751.	0450, 1324	Gemeente Veenendaal, gebiedscoöperatie het Binnenveld	Gevraagd wordt de 250-meterzones rond Natura 2000, voor zover deze binnen de bebouwde kom van Veenendaal vallen - zoals rond de Hellen, de N233 en bedrijventerrein Nijverkamp - te herzien of van specifieke lokale regels te voorzien, omdat deze niet onder het UPLG vallen en hier andere processen en regelgeving voor stikstofreductie gelden. de stikstofzone van Natura 2000-gebied Binnenveld valt zelfs over een woonwijk, industriegebied en rondweg heen. Het UPLG geeft echter geen enkele toelichting op hoe binnen deze zone moet worden voldaan aan de maximale emissie-eisen.	Daar waar de stikstofzone andere functies dan landbouw raakt zijn er geen gevolgen vanuit die stikstofzone, hier vindt immers geen uitrijden van mest plaats.

752.	1166	Particulier	Indiener geeft aan dat 250-meterzone effect heeft op hele gebied, omdat als bedrijven zwaar geraakt worden in de zone, dit ook effect heeft op de bedrijven daarbuiten. Dit tast het toekomstperspectief als geheel aan.	Als provincie zijn we verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Reducties dichtbij Natura 2000-gebieden leveren de meeste depositiereductie. Voor de generieke normen is geen compensatie mogelijk. Bij het stikstofexclusiegebied en de stikstofreductiezone gaan wij wel uit van nadeelcompensatie of afwaardering van grond.
753.	1688	Amersfoort voor Vrijheid	Indiener vraagt waarom er is gekozen voor een 250 meter benadering en welk effect wordt daarvan verwacht.	Uit de wetenschap is duidelijk dat deposities het grootst zijn op korte afstand van emissiebronnen. Om die reden is het duidelijk dat emissies binnen 250 meter van stikstofgevoelige natura 2000-gebieden een relatief grote impact hebben. Dat bleek uit eigen berekeningen maar ook uit de in de bijlage van het UPLG aangehaalde RIVM publicatie (blz 54). In de bijlage VIII stikstof van het UPLG nemen wij meer beeld op van de effecten van de maatregelen.
754.	1523	Vechtplassenco mmissie	Indiener stelt dat de 250 m zone functioneert als beleidsmatige normerende beschermingsschil waarvoor bedrijven in de zone worden opgeofferd; maar de zone ecologisch niet of nauwelijks effect heeft. Indiener geeft aan dat beter ingezet kan worden op aanpak piekbelasters op ruimere afstand van N2000, actieve ondersteuning van extensieve bedrijven, regeling voor opbrengstenderving en waardevermindering.	Uit de wetenschap is duidelijk dat deposities het grootst zijn op korte afstand van emissiebronnen. Om die reden is het duidelijk dat emissies binnen 250 meter van stikstofgevoelige natura 2000-gebieden een relatief grote impact hebben. Dat bleek uit eigen berekeningen maar ook uit de in de bijlage van het UPLG aangehaalde RIVM publicatie (blz 54). In de bijlage bij het UPLG staat per gebied toegelicht of een zone hier noodzakelijk wordt egacht. Een aanpak voor bovengemiddeld belastende bedrijven is rond een aantal gebieden een zinvolle aanvulling.
755.	0685, 1231	Agrarische bedrijven	UPLG geeft geen duidelijkheid over of de 250m maatregel zich beperkt tot de nu ingetekende gebieden of dat het meebeweegt met toekomstige nieuwe natuur.	Met het UPLG doet Utrecht haar proportionele bijdrage aan natuurherstel. Om te voorkomen dat de stikstofzone steeds aangepast moet worden heeft Utrecht ervoor gekozen de grens van het habitatrichtlijngebied te nemen vanwaar de zone ingaat. Het is niet onze verwachting dat de zone dan aangepast hoeft te worden bij toekomstige nieuwe natuur binnen het gebied.
756.	0215, 1526, 1575, 1605	Agrarische bedrijven, particulieren	Indiener stelt dat door stikstofzone de natuur wordt opgerekt. Verschraling van het gras leidt meer vraatschade op door hazen, reeën en ganzen op de reguliere percelen.	De kans bestaat dat op termijn het eiwitgehalte van gras in de stikstofzone lager wordt waardoor het met name voor ganzen minder aantrekkelijk wordt. Behalve in de ganzenfoerageergebieden geldt dat ganzen altijd verjaagd mogen worden. Wij achten het niet

				waarschijnlijk dat vraatschade groter wordt door verschraling van de vegetatie.
757.	1095	Agractie	Naast de eerder genoemde significatiestroken, stelt indiener ook voor om binnen 1000 meter rondom N2000 te komen tot BBT + trappetje Remkes. Dit koppelen ze aan het loslaten van de rekenkundige ondergrens; anders is dit niet mogelijk.	Uit de wetenschap is duidelijk dat deposities het grootst zijn op korte afstand van emissiebronnen. Een aanpak voor bovengemiddeld belastende bedrijven is rond een aantal gebieden een zinvolle aanvulling en voorzien in de maatwerkaanpak stalemissies. Daarbij willen we het trappetje van Remkes inzetten. Als provincie kunnen wij niet zelfstandig een hogere rekenkundige ondergrens invoeren.
758.	1581	agrarisch bedrijf	Indiener vraagt waar inzichtelijk is dat stikstofgebruik van de agrarische sector nadelig is voor het blauwgrasland in het Zouweboezemgebied.	In de natuurdoelanalyses is te lezen of de instandhoudingsdoelen voor blauwgrasland behaald worden en zo nee welke drukfactoren daar de oorzaak van zijn. Deze NDA's zijn onafhankelijk getoetst door de Ecologische Autoriteit. In AERIUS Monitor is terug te vinden wat de bijdrage van de agrarische sector is aan de stikstofdepositie. Daarvoor zijn ook stikstofconcentraties (NH ₃ + en NO _x) gemeten in de Zouweboezem.
759.	1314	Vereniging Leefmilieu	Indiener vraagt wie toezicht gaat houden en hoe dit zich verhoudt tot de bevoegdheden van de NVWA en RVO volgens de Meststoffenwet.	De bemestingsnorm zal door de provincie/ODU aan het bemestingsplan en/of de kringloopwijzer van ondernemers worden gecontroleerd. De Meststoffenwet heeft als oogmerk bescherming van de bodem. De provincie Utrecht stelt beperkingen aan het uitrijden van mest vanuit het oogmerk van de bescherming van Natura 2000-gebieden. Daarvoor zijn wij als provincie bevoegd gezag. De bevoegdheid tot het door de provincie Utrecht stellen van beperkingen aan het uitrijden van mest is met een extern juridisch advies bevestigd.

Gebiedsspecifieke stikstofaanpak – maatwerkaanpak stalemissies (prioritaire bedrijven)

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
760.	1420	Fieldlab Groene Hart	Indiener verzoekt om een maatwerkaanpak stalemissies uit te werken voor reductie van emissies in een bredere zone rond	Bij het plannen van de maatregelen hebben we nadrukkelijk gekeken wat het meeste doelbereik geeft. Soms is dat de stikstofzone maar soms levert ook een maatwerkaanpak stalemissies (prioritaire

			stikstofgevoelige N2000-gebieden. Dit kan immers een zeer doelmatige aanpak zijn.	bedrijven) een goede bijdrage aan de depositiereductie. Wij werken deze aanpak de komende tijd verder uit.
761.	1054, 1518	Agrarische bedrijven	Indiener vindt het niet logisch dat grote stallen extra emissiebeperkingen krijgen opgelegd, buiten de gehanteerde afstandszones. PU erkent dat emissies op grotere afstanden niet meer eenduidig zijn toe te rekenen aan individuele stallen. Het opleggen van aanvullende beperkingen leidt daardoor nauwelijks bij aan natuurherstel, maar vergroot onzekerheid en regeldruk bij bedrijven.	Uit het feit dat na 250 meter de emissies van een bedrijf niet meer te onderscheiden zijn van de deken, en dus niet meer herleidbaar zijn tot de bron kan niet afgeleid worden dat emissiereductie dan niet meer zinvol is. Bedrijven die relatief een grote bijdrage leveren aan deposities dienen onder deze aanpak versneld aan emissiereductie te doen.
762.	o686	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat het bedrijf in 250 meter zone ligt, waarbij niet duidelijk is welke habitattypen prioritair zijn. KDW is hoger dan achtergronddepositie, dus geen overbelasting van gebied. Voor indiener is de toepassing van de norm 100kg NH ₃ onduidelijk, mede met het oog op de achtergronddepositie.	Met het UPLG doet Utrecht haar proportionele bijdrage aan natuurherstel. Om te voorkomen dat de stikstofzone steeds aangepast moet worden heeft Utrecht ervoor gekozen de grens van het habitatrictlijngebied te nemen vanwaar de zone ingaat. Soms is dan de afstand tot de huidige ligging van stikstofgevoelige habitat groter dan 250 meter. Binnen het gebied Oostelijke vechtplassen liggen wel stikstofgevoelige habitattypen die een teveel aan stikstofdepositie krijgen zoals blauwgrasland. Bij dit gebied liggen een paar polders die aan drie zijden door het Natura 2000-gebied omgrenst worden. Om die reden is er voor gekozen deze hele polders tot de zone te rekenen omdat het hier om enclaves binnen het gebied gaat. In paragraaf 3.4.3 zullen wij meer duidelijkheid geven over toepassing van de norm in de stikstofzone.
763.	1556	Agrarisch bedrijf	"Onderzoek heeft aangetoond dat bepaalde emissiearme stalsystemen de in de RAV opgenomen emissiefactor niet halen" Het door u genoemde onderzoek was dat wetenschappelijk onderzoek? Kunt u deze onderzoeken ter beschikking stellen om duidelijkheid te krijgen welke emissiearme stalsystemen u bedoelt? Welke voldoen er volgens uw onderzoek wel en welke niet?	Het onderzoek is in te zien op: https://edepot.wur.nl/631641 Door onzekerheid over de werkelijke emissies zijn de meeste stalsystemen juridisch slecht houdbaar op dit moment.

764.	0839	Agrarisch bedrijf	Het UPLG dwingt de indiener tot kostbare investeringen in onzekere stalsystemen of tot het verminderen van het aantal koeien, wat leidt tot lagere inkomsten en financiële druk door stijgende kosten.	Bedrijven hebben tot 2035 de tijd om aan de generieke normen te voldoen. Met deze termijn tot 2035 wordt aangesloten bij wat in jurisprudentie als een redelijke termijn ervaren wordt zoals gangbare afschrijvingstermijnen van stalsystemen. Uit jurisprudentie blijkt dat een termijn rond de 10 jaar evenredig is met de natuurbelangen. In een gezonde bedrijfssituatie is de afschrijving van bedrijfsmiddelen voorzien in het bedrijfsplan. Naast inzet van innovatie zijn ook met b.v. voer- en managementmaatregelen reducties te bereiken en met extensivering

Fruitteelt in de stikstofzones

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
765.	0269, 0691	CDA Vijfheerenland n, Schulp Vastgoed BV	Indieners geven aan dat druppelbemesting in de fruitteelt niet tot significante stikstofuitstoot leidt. Beperkingen hierop zijn daarom niet effectief. Een eventueel verbod op druppelbemesting in de stikstofzones heeft een zeer groot financieel effect op fruittelers, het maakt het feitelijk onmogelijk om productie op peil te houden. Generieke bemestingsnormen werken onevenredig door in fruitteelt.	Druppelbemesting met kunstmest betreft geen uitrijden van kunstmest en dat is volgens de tekst in de ontwerp wijziging Omgevingsverordening niet verboden. Daarnaast wordt er om door inspreker genoemde redenen in een uitzondering gemaakt voor bestaande fruitteeltpercelen in de stikstofreductiezone (paragraaf 3.4.3) op het uitrijdverbod van kunstmest en Renure.
766.	0269, 1401	CDA Vijfheerenland n, LTO Alblasserwaard	Indieners wijzen erop dat veel fruitteeltbedrijven in Vijfheerenlanden hard worden geraakt door verbod op gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest binnen de 250-meterzone.	Provincie Utrecht stelt geen verbod op gewasbeschermingsmiddelen in, maar verwijst enkel naar jurisprudentie die zeer beperkend is. Het kunstmestverbod geldt alleen voor uitrijden van kunstmest. Er wordt een uitzondering gemaakt voor bestaande fruitteeltpercelen in de stikstofreductiezone (paragraaf 3.4.3) op het uitrijdverbod van kunstmest en Renure.
767.	0272, 1375, 1767	Particulier, agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat fruitteeltbedrijven die helemaal of deels in de stikstofzone vallen hierdoor financieel getroffen worden. Een indiener noemt dat bij de Zouweboezem	Het kunstmestverbod geldt alleen voor uitrijden van kunstmest. Er wordt een uitzondering gemaakt voor bestaande fruitteeltpercelen in de stikstofreductiezone (paragraaf 3.4.3) op het uitrijdverbod van kunstmest en Renure.

			deze bedrijven juist bijdragen aan CO ₂ -besparing.	
768.	0433	Particulier	Indiener stelt dat de norm in de stikstofzone voor fruitteelt strenger is dan voor biologische teelt, waardoor waardedaling van bedrijven zal plaatsvinden.	In de stikstofreductiezone wordt voor de norm van het uitrijden van dierlijke mest tot maximaal 100 kg N/ha/jaar een mogelijk alternatief opgenomen van een norm voor stikstofemissie van 17 kg/ha bij het uitrijden van mest. Op die manier is maatwerk mogelijk en kan een fruitteeler met de wijze van toediening van mest sturen op beperking van stikstofemissie. Dit is nodig voor de stikstofgevoelige natuur rondom deze zone. Voor de bestaande fruitteeltpercelen wordt in de stikstofreductiezone (paragraaf 3.4.3) een uitzondering gemaakt op het verbod op het uitrijden van kunstmest en Renure.
769.	0108	Particulier	Indiener spreekt zorgen uit voor collega fruitteelers die met verregaande beperkingen te maken krijgen.	De grootst ervaren belemmering betreft de beperkingen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Dat wordt door het UPLG echter niet beïnvloed, maar volgt uit jurisprudentie. Wat betreft bemesting in de stikstofreductiezone (paragraaf 3.4.3) wordt een uitzondering gemaakt voor bestaande fruitteeltpercelen op het uitrijdverbod van kunstmest en Renure.
770.	1048, 1087	Particulieren	Verzoek aan de provincie om naast de fruitteelers te gaan staan, niet tegenover hen.	Provincie Utrecht waardeert de fruitsector en is ook met hen in gesprek om samen te verkennen hoe de sector kan verduurzamen, zoals met de Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw.
771.	1077	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat het niet wetenschappelijk is onderbouwd dat boomgaarden leiden tot stikstofuitspoeling naar grond- of oppervlaktewater.	De beperking op bemesting is in de stikstofreductiezone is ook niet bedoeld voor stikstofuitspoeling, maar om stikstofemissie naar de lucht te reduceren.
772.	1282	Agrarisch bedrijf	Klein fruitteeltbedrijf dat raakt aan Natura-2000 gebied Diefdijk-zuid stelt dat door 'de plannen' er (te) weinig stikstof meer toegepast mag worden, zelfs niet in de vorm van dierlijke mest (= kringloop landbouw)	In de stikstofreductiezone wordt voor de norm van het uitrijden van dierlijke mest tot maximaal 100 kg N/ha/jaar een mogelijk alternatief opgenomen van een norm voor stikstofemissie van 17 kg/ha bij het uitrijden van mest. Op die manier is maatwerk mogelijk en kan een fruitteeler met de wijze van toediening van mest sturen op beperking van stikstofemissie. Dit is nodig voor de stikstofgevoelige natuur rondom deze zone. Voor de bestaande fruitteeltpercelen wordt in de stikstofreductiezone (paragraaf 3.4.3) een uitzondering gemaakt op het verbod op het uitrijden van kunstmest en Renure.

773.	0320	Particulier	Effectiviteit van beperkingen op de fruitteelt in overgangszone is nog onvoldoende aangetoond.	Er wordt een uitzondering gemaakt voor bestaande fruitteeltpercelen in de stikstofreductiezone (paragraaf 3.4.3) op het uitrijdverbod van kunstmest en Renure.
774.	1375, 1745	Agrarische bedrijven	Verzoek om bestaande fruitteeltbedrijven binnen 250 m zone maatwerk toe te passen en fruitteelt niet gelijk te stellen aan emissie-intensieve sectoren	Er wordt een uitzondering gemaakt voor bestaande fruitteeltpercelen in de stikstofreductiezone (paragraaf 3.4.3) op het uitrijdverbod van kunstmest en Renure.
775.	1778	Particulier	Fruitboomgaarden verdwijnen, hiermee ook ecologisch beheer en zal moeten worden gecompenseerd	Voor fruitteelt die binnen de milieugebruiksruimte weet te opereren en die niet nadelig is voor de Natura2000-gebieden blijft ruimte in de provincie en wordt gewaardeerd. Waar dat niet mogelijk is kan, indien van toepassing, beroep worden gedaan op nadeelcompensatie.
776.	0614	Agrarisch bedrijf	Indiener pleit voor een uitzonderingspositie voor de fruitteelt omdat ze de goedkoopste zijn voor wat betreft het onderhouden van groen en het absorberen van CO ₂ .	Er wordt een uitzondering gemaakt voor bestaande fruitteeltpercelen in de stikstofreductiezone (paragraaf 3.4.3) op het uitrijdverbod van kunstmest en Renure.
777.	0644, 0785, 0975, 1002, 1040, 1041, 1043, 1045, 1163, 1164, 1346, 1454, 1470, 1477, 1478, 1551, 1554, 1564, 1589, 1611	Particulieren, agrarische bedrijven	Waaruit blijkt dat toepassing van dierlijke mest (in de fruitteelt) leidt tot uitspoeling van nutriënten? We gebruiken expliciet dierlijke mest om onze organische stof te verhogen op minimale basis aangestuurd met precisiebemesting via druppelfertigatie om tot een optimale water/bemestingsgift te komen zonder verspilling en minimaal kunstmestgebruik.	De beperking op bemesting is in de stikstofreductiezone is ook niet bedoeld voor stikstofuitspoeling, maar om stikstofemissie naar de lucht te reduceren. Met deze maatregel wordt in de stikstofzone emissies van ammoniak beperkt.
778.	0644, 0785, 0975, 1002, 1040, 1041, 1043, 1045, 1163, 1164, 1346, 1454, 1470, 1477, 1478, 1551, 1554, 1564, 1589, 1611	Particulieren, agrarische bedrijven	Waaruit blijkt dat dat wij als fruitteeltsector met minimaal kunstmest gebruik dit tot 0 moeten reduceren binnen 1 jaar dat dit tot het behalen van de doelstellingen leidt? Geeft deze maatregel garantie tot succes?	Er wordt een uitzondering gemaakt voor bestaande fruitteeltpercelen in de stikstofreductiezone (paragraaf 3.4.3) op het uitrijdverbod van kunstmest en Renure.
779.	0320, 0467, 0582, 0607, 0942, 1208	Werkgroep landbouw VHL,	Fruitteelt wordt m.b.t. stikstofaanpak onterecht over een kam geschoren met	Er wordt een uitzondering gemaakt voor bestaande fruitteeltpercelen in de stikstofreductiezone (paragraaf 3.4.3) op het uitrijdverbod van

		agrarische bedrijven, particulieren	andere agrarische sectoren terwijl zij zich wezenlijk onderscheidt. Bemesting in fruitteelt is nauwkeurig en doelgericht en geen sprake van een uitspoelingsprobleem	kunstmest en Renure. De maatregelen in de stikstofreductiezone zijn bedoeld om de stikstofemissie te verlagen en zijn niet gericht op uitspoeling van stikstof. Daarom blijft er wel een beperking op het gebruik van dierlijke mest om de stikstofemissie (indien deze nu te hoog is) te verlagen.

3.4.4 Realisatie van beoogd natuurareaal

NNN en Groene Contour

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
780.	0496, 0552, 1148, 1258, 1405, 1666	NMU, Natuurmonumenten, Utrechts Landschap, Vereniging Natuur en Milieu/ IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Stichting Mooi Binnenveld, particulier, Eemland300 en Vereniging Vrij Polderland	Indieners vinden dat er meer aandacht moet zijn voor realisatie van het NNN. Ze vinden dit onderwerp onderbelicht. Er is versnelling nodig in de aanpak. Nu is hét moment om door te pakken, het NNN af te ronden en de natuur robuuster te maken. Het UPLG zou zich meer moeten richten op verbetering van robuustheid en ecologische samenhang, in plaats van enkel op areaaluitbreiding.	In het UPLG wordt sterk ingezet op NNN realisatie door middel van de aanwijzing van essentiële percelen waardoor aanvullend instrumentarium ingezet kan worden. Daarnaast is ook de versnelling van inrichting van percelen die al van functie veranderd zijn van groot belang, deze versnelling is al in gang gezet via overleg met direct betrokkenen (eigenaren en provincie). De tekst van paragraaf 3.4.4 is aangepast om de inzet voor de realisatie van het NNN te verduidelijken. Daarmee is realisatie van het NNN meer centraal komen te staan in het structurerend principe en hebben we dit ook toegevoegd aan de 'focus per landschap' voor alle landschappen.
781.	0552, 1405	NMU, Utrechts landschap	Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) ontbreekt als structurerend principe. De indieners stellen een nieuw structurerend principe voor: realisatie en bescherming NNN.	In het ontwerp UPLG richt paragraaf 3.4.4. zich o.a. op de realisatie van het NNN. De huidige tekst en het structurerend principe maken dit onvoldoende duidelijk. Wij passen dit structurerend principe en de tekst aan. Hierdoor is er geen nieuw structurerend principe nodig. Structurerend principe 13 en de toelichting daaronder is aangepast om de inzet voor de realisatie van het NNN te verduidelijken.
782.	0111, 0484, 0496	Natuurmonumenten,	In de Omgevingsvisie is de deadline voor NNN-realisatie op 2035 gesteld. Indieners	De ambitie voor NNN-realisatie hebben we in de ontwerp wijziging Omgevingsvisie aangepast naar 2030 voor de inrichting van natuur die

		Staatsbosbeheer, Vereniging Natuur en Milieu/ IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	verzoeken om deze deadline niet te verplaatsten.	al van functie is veranderd en 2035 voor de resterende hectares die nog moeten worden verworven. Het UPLG volgt de besluitvorming van de Omgevingsvisie. Deze ambitie is vanuit realisme bijgesteld maar uitdrukkelijk met de aanvulling dat we ons maximaal inzetten op eerdere realisatie. In het UPLG wordt hier invulling aan gegeven door essentiële percelen aan te wijzen, voor een deel van de percelen schadeloosstelling mogelijk te maken, percelen die al in bezit zijn van de overheid of terreinbeheerder organisaties zo snel mogelijk in te richten en in te zetten op gebiedsprocessen.
783.	0484	Staatsbosbeheer	Indiener stelt voor om de versnelling van het NNN Realisatieprogramma vast te leggen in een nieuw Akkoord van Utrecht (als invulling van het landelijk Natuurpact 2.0).	Voor de versnelling van het NNN is het niet nodig om nieuwe afspraken te maken in de vorm van een nieuw Akkoord van Utrecht. Mocht een landelijk Natuurpact 2.0 aanleiding geven tot nieuwe afspraken in de provincie Utrecht dan gaan we graag met u in gesprek over een nieuw Akkoord.
784.	0790, 0937, 1160, 1434, 1494	Agrarische bedrijven, LTO Noord, particulier	Indieners vragen om bevestiging dat afspraken in Akkoord van Utrecht nog steeds gelden en leidend zijn en dat nieuwe natuur is begrensd tot overeengekomen NNN-opgave?	Het Akkoord van Utrecht heeft betrekking op NNN-realisatie (oppervlakte nieuwe natuur benodigd voor het afronden van het NNN) en realisatie Groene Contour. Daarnaast is de provincie o.a. verplicht om verslechtering van Natura 2000 gebieden te voorkomen. Hier is in sommige gevallen extra natuur voor nodig. Ook de opgave vanuit de Natuurherstelverordening leidt mogelijk tot extra opgaven. Om het ruimtebeslag op landbouwgrond zo veel mogelijk te voorkomen worden deze opgaves zo veel mogelijk gecombineerd. Ook andere opgaven zoals vanuit Groen Groeit Mee (extra of kwalitatief beter groen in kader van verstedelijking en de Bossenstrategie (extra bos in kader van klimaat) worden zo veel mogelijk gecombineerd met de groene contour opgave. Wat betreft natuuropgaven houdt de provincie zich aan de (inter-) nationale verplichtingen en doet het haar uiterste best om dit binnen de afspraken conform het akkoord van Utrecht te realiseren.

785.	1423	LTO Noord West Utrecht	Indiener geeft aan dat voor gronden met de aanduiding Groene Contour duidelijke afspraken zijn gemaakt: inzet uitsluitend op vrijwillige basis, zonder aanvullende beperkende maatregelen, en met behoud van agrarisch gebruik. Het UPLG wijkt hiervan af. Ook de inzet op 800 hectare extra moeras buiten afgesproken gebieden achten wij onacceptabel.	De natuurrealisatie van de Groene contour maakt onderdeel uit van de afspraken binnen het Akkoord van Utrecht. In het UPLG wordt niet afgeweken van de afspraken: er is nog steeds sprake van vrijwillige realisatie en beperkingen zijn er alleen voor ontwikkelingen die een toekomstige inrichting kunnen belemmeren (zie Omgevingsverordening). Behoud van agrarische functie is geen onderdeel van de afspraken uit het akkoord. Wat betreft natuuropgaven houdt de provincie zich aan de (inter)nationale verplichtingen en doet het haar uiterste best om dit binnen de afspraken conform het Akkoord van Utrecht te realiseren.
786.	0121, 0252, 0281, 0593, 0719	Agrarische bedrijven, Gemeente Baarn, particulieren	Uitbreiding en versterking van het NNN, inclusief het toevoegen van nieuwe natuur en ecologische verbindingen heeft directe gevolgen voor agrariërs, particuliere grondeigenaren en het gebruik van gronden rondom natuurgebieden. Betrek agrariërs en particuliere grondeigenaren (landgoederen) als terreinbeheerders bij aanwijzing nieuwe natuur en voorkom beperking van de mogelijkheden voor een gezonde exploitatie van landgoederen.	Uitbreiding en versterking van het NNN is nodig om de natuurdoelstellingen te behalen. In programma's zoals het UPLG is dit nader uitgewerkt. Hierbij is binnen de kaders van het UPLG zoveel mogelijk ruimte gehouden om binnen de gebiedsprocessen naar een optimale invulling te kunnen komen in afstemming met de verschillende partners (waaronder terreinbeheerders) in deze gebieden.
787.	0106, 0327, 0368, 0705, 0729, 0925, 0927, 1717	Particulier, veehouders langs de Nederwoudse beek, agrarische bedrijven	Neem op dat waar functiewijziging naar natuur plaatsvindt, beheer door agrariërs (waar passend) de voorkeursroute is, met duidelijke contractvormen en langjarige zekerheid	Bij functiewijziging naar natuur is natuurbeheer mogelijk indien de eigenaar van de grond daarvoor kiest en daarvoor is gecertificeerd. Voor het beheer van natuur kunnen agrariërs worden ingeschakeld indien het natuurtype zich hiervoor leent. Dit is ter afweging aan de eigenaar van de grond. In de veel gevallen zal er echter een type natuur ontwikkeld worden waar op termijn geen beheer door agrariërs plaats kan vinden. Doordat de percelen te nat zijn of geen opbrengsten geven die geschikt zijn voor agrarisch gebruik.
788.	0296, 0349, 0491, 0903, 0927, 0932, 0945, 0958, 1023,	Agrarische bedrijven, particulier, Gemeente Baarn	Het ontwerp UPLG geeft onvoldoende duidelijkheid of en in hoeverre in de toekomst aanvullende beperkingen (beweiding, bewerking en	Het UPLG is een meerjarenprogramma waarin verschillende doelen zijn uitgezet in de tijd. Het betreft onder andere KRW-doelen, NNN-doelen, landbouwdoelen en stikstofdoelen. Zie ook figuur 6 in het UPLG. Om de doelen (tijdig) te behalen worden diverse concrete

	1068, 1500, 1525, 1527, 1575, 1829		gewasbescherming) zullen worden opgelegd aan agrarische bedrijven die grenzen aan NNN-gebieden. Het geeft geen eenduidig beeld hoe de zoekgebieden zullen uitgerold en ontwikkeld worden en of de maatregelen zich beperken tot enkel de nu ingetekende zoekgebieden of op termijn verder uitgebreid worden. Welke garanties kan de provincie geven dat de aangrenzende percelen, waaronder die van indiener, niet in de toekomst eveneens als natuurbestemming worden aangemerkt?	maatregelen genomen. Gedurende de uitvoering van die maatregelen zal uit monitoring en evaluatie volgen of de doelen tijdig worden behaald of dat bijsturing nodig is. Hiermee biedt het UPLG perspectief, duidelijkheid en zekerheid. Garanties voor de toekomst kunnen wij niet geven.
789.	1351	Stichting Heuvelrug in Goede banen	Indiener vraagt om de landbouwpercelen ten noorden van Maarsbergen om te vormen naar natuur met nevenfunctie van klimaatbuffer, waterberging en natuurgerichte recreatie.	Deze percelen vallen niet onder het NNN en/of de Groene contour dus op dit moment is hier geen omvorming van landbouwgronden beoogd. Een dergelijke aanpassing vraagt een integrale afweging waarbij ook rekening gehouden met worden met het belang vanuit onder andere landbouw. Ook ligt hier geen zoekgebied voor waterberging.
790.	0111	Vereniging Natuur en Milieu / IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Er staat volgens de indiener een fout op de Natura 2000-kaart. Grote delen van de uiterwaarden die wél als Natura 2000 én NNN zijn aangewezen, staan onterecht als witte vlakken weergegeven.	De kaart die wordt bedoeld is kaart 1 van het Natuurbeheerplan waarop de percelen staan aangegeven die als bestaande natuur zijn aangeduid en waarop is aangegeven welke percelen nog ontwikkeld dienen te worden als natuur of als zoekgebied NNN of Groene Contour gelden. U constateert dat op deze kaart delen niet als bestaande natuur, te ontwikkelen natuur of zoekgebied zijn aangewezen terwijl deze percelen wel binnen de begrenzing van het N2000-gebied zijn gelegen. We bedanken u voor deze constatering en zullen deze omissie herstellen in de eerstvolgende vaststelling van het Natuurbeheerplan.
791.	1095	Agractie	Wacht met maatregelen bij de Utrechtse Heuvelrug tot het nationale Natuurherstelplan is vastgesteld.	Het UPLG anticipeert op het nationale Natuurherstelplan door aan te geven waar de Europese Natuurherstelverordening een relatie heeft met bestaand beleid en opgaves. Dat wordt niet alleen voor de Utrechtse Heuvelrug gedaan, maar voor de gehele provincie. Wachten tot de aanscherping vanuit het Natuurherstelplan is niet wenselijk in relatie tot doelbereik. Daarnaast weten we met het van kracht worden van de Natuurherstelverordening in 2024 al dat we op een aantal

				thema's aan de slag moeten, denk aan de bestaande bossen die te lijden hebben onder verzuring en verdroging, en meer groenblauwe dooradering langs landbouwpercelen. De uitvoering daarvan o.a. ook in het kader van de Blauwe Agenda Utrechtse Heuvelrug, die al is begonnen voordat de Natuurherstelverordening van kracht was, zetten we door.
792.	0335	Agrarisch bedrijf	Indiener pleit voor inzet op gedegen onderhoud van landschapselementen en beplanting, in plaats van uitbreiding van natuur.	Onderhoud van beplanting is inderdaad belangrijk, net als herstel van landschapselementen die gedeeltelijk zijn verdwenen. Naast deze investering in behouden wat er al is zal het nodig blijven om op plekken meer landschapselementen aan te leggen om de flora en fauna die daarvan profiteert voldoende ruimte te kunnen geven. Dit past in de opgave voor 10% groenblauwe dooradering in 2050. In het ene gebied zal meer nodig zijn dan in het andere, soms gaat het over vooral slootbeheer, soms over heggen en hagen, vaak een combinatie van beide. Voor andere natuuropgaves is echter uitbreiding van natuur noodzakelijk.
793.	1577	Ouwehands Dierenpark	Indiener geeft aan dat er een sterke wens en noodzaak is voor substantiële uitbreiding van het dierenpark met 5-10 ha. Indiener geeft aan dat op dit moment gesprekken gevoerd worden over compensatie van gebruik van de oostelijke parkeerplaats van Ouwehands Dierenpark. Deze kan bij uitstek worden gecombineerd met de uitbreiding van het dierenpark in één integraal plan van aanpak. Opgaven in samenhang benaderen, waardoor een duurzame en toekomstbestendige oplossing wordt gerealiseerd. Voordelen voor natuur, recreatie, economie en regionale ontwikkeling. Indiener verzoekt het UPLG zodanig te wijzigen dat uitbreiding van het	Uw wens tot uitbreiding voor Ouwehands Dierenpark en compensatie voor de oostelijke parkeerplaats dienen te worden getoetst aan de vigerende wet- en regelgeving. Een belangrijk gegeven is dat Ouwehands Dierenpark is omringd door het Natuurnetwerk Nederland, waarbij ook sprake is van Oude bosgroeiplaatsen. Wettelijk is bepaald dat het Natuurnetwerk Nederland in omvang niet kleiner mag worden. Dit is ondermeer vertaald in de regels in Omgevingsverordening van de provincie waarin is vastgelegd dat aantasting niet mogelijk is behoudens enkele uitzonderingen. Of sprake is van een dergelijke uitzondering zal door u als initiatiefnemer moeten worden gemotiveerd. Voor de hierbij te doorlopen stappen is een handreiking bij de regels ter bescherming van het NNN opgesteld. Indien op basis van deze motivering gebruik kan worden gemaakt van de uitzonderingsmogelijkheden, is onder meer adequate compensatie van de aan te tasten natuur aan de orde. Een dergelijke motivering van de gewenste uitbreidingsplannen en de legalisering van de oostelijke parkeerplaats en vervolgens toetsing door gemeente en provincie

			dierenpark expliciet wordt gefaciliteerd en ondersteund.	verhinderen dat deze opgaven als beleidsopgaven van de provincie in het UPLG kunnen worden opgenomen.

Arealen Vogel- en Habitatrichtlijn

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
794.	0266	Werkgroep Kromme Rijnkorridor	Indiener verzoekt om een derde punt toe te voegen aan structurerend principe 13: "Realisatie van nieuwe natuur bij Natura 2000-gebieden, waar vanwege het verslechteringsverbod en de natuurdoelanalyses en adviezen van de Ecologische Autoriteit uitbreiding noodzakelijk is".	Onder structurerend principe 10 is aangegeven dat we benodigde maatregelen treffen zoals beschreven in de Natuurdoelanalyses en adviezen van de Ecologische Autoriteit. Bij de realisatie van het NNN worden natuurtypen gerealiseerd die bijdragen aan de doelen van dat gebied, zoals voor de Natura 2000-gebieden. In de toelichting onder Structurerend principe 13 is bovenstaande verduidelijkt.
795.	0314	Gebiedscoöperatie Groot Wilnis-Vinkeveen	De natuuropgave in Groot Wilnis-Vinkeveen (GWV) is veel te groot, ons gebied als zoekgebied voor moerasnatuur is onwenselijk. Er is al veel nieuwe natuur gerealiseerd (100ha). Hoe kunnen we extensiveren als er nog meer landbouwgrond moet verdwijnen?	Voor het realiseren van de Natura 2000 doelen en de nu nog indicatieve VHR doelen is er vanuit ecologisch perspectief een kanskaart voor verschillende VHR-typen gemaakt. Hierop is ook het natuurschap moeras aangegeven in Groot Wilnis-Vinkeveen. De functie van deze kaart is niet bedoeld om alle aangegeven percelen ook daadwerkelijk om te vormen naar die natuurtypen. Door de kansen voor de natuurtypen in beeld te hebben kan hier in de gebiedsprocessen vroegtijdig rekening mee gehouden worden, ook als er vanuit een andere opgave een ontwikkeling in het gebied plaats vindt. Op deze manier proberen we zo goed mogelijk doelen en opgaven te combineren en straks zo min mogelijk aanvullende hectaren te moeten zoeken voor de VHR-doelen.
796.	0244, 0668, 1247, 1433	Particulieren	Toename van natuurgronden zal leiden tot verder financieel tekort van terrein beherende organisaties en daarmee tot uitstel en besparingen op onderhoud, en daardoor verslechtering huidige natuur. Hoe wil de provincie omgaan met de te hoge ambities voor uitbreiding en beheer	In de budgetten voor SNL-beheervergoedingen wordt rekening gehouden met een toename van te beheren natuur. Grootste probleem is echter dat de kosten voor natuurbeheer substantieel hoger zijn geworden, waardoor SNL-beheervergoedingen niet meer toereikend zijn. De hoogte van SNL-beheervergoedingen wordt landelijk bepaald. Door de gezamenlijke provincies en natuurbeheerders wordt er met het Rijk onderhandeld over het beschikbaar stellen van aanvullende middelen zodat de SNL-

			van Natura 2000 en NNN gebieden zonder voldoende extra financiële middelen?	beheervergoedingen kunnen worden verhoogd overeenkomstig de geëvalueerde Standaardkostprijzen. In paragraaf 5.5.4 is ter verduidelijking tekst toegevoegd over de werkwijze rond natuurbeheer.
797.	308	Particulier	Indiener verzoekt om bosaanleg en nieuwe natuur te differentiëren naar landschapstype. Zo is bos niet geschikt voor weidevogelgebieden in de veenweiden.	Bij de aanleg van nieuwe natuur en bos kijken wij naar mogelijkheden van de locatie en de doelen die wij in die omgeving nastreven. Dit varieert per landschap.
798.	0421, 1362	Gemeente Amersfoort, regio Amersfoort	Er worden meerdere begrippen genoemd: weidevogelgrasland, weidevogelkerngebied en aanvalsplan grutto. Uit de tekst en op de kaart is het niet duidelijk wat deze begrippen betekenen, wat de samenhang is en wat dat betekent in de praktijk. Verzoek om dit te verduidelijken.	Met weidevogelgraslanden wordt het graslandhabitat voor weidevogels bedoeld. Dit kunnen zowel graslanden met agrarische als natuurfunctie zijn. Voor beide staat de opgave beschreven in bijlage V. Weidevogelkerngebieden zijn de agrarische gebieden waar de focus ligt van het weidevogelbeheer via het ANLb. Dit zijn in principe de beste agrarische weidevogelgebieden, en zijn daarom ook beschermd onder de Omgevingsverordening. Deze gebieden zijn kansrijk om de agrarische VHR-opgave voor weidevogels in te realiseren, maar mogelijk ook om de VHR-opgave voor meer weidevogelnatuur te realiseren. Het Aanvalsplan Grutto is een conceptueel plan om grote aaneengesloten gebieden door het hele land optimaal in te richten en te beheren voor weidevogels, zowel op agrarische als natuurgronden. Provincie Utrecht heeft voor de realisatie hiervan 5 zoekgebieden aangewezen binnen de al bestaande weidevogelkerngebieden, waar op zoek wordt gegaan naar vrijwillige deelnemers. Realisatie van deze gebieden zal bijdragen aan zowel de agrarische als natuuropgaven voor weidevogels.
799.	0495	Gemeente Bunschoten	Voor 2050 staat de VHR-opgave van ruim 33.400 hectare weidevogelgrasland. Wat is de definitie van weidevogelgrasland?	Met weidevogelgraslanden wordt het graslandhabitat voor weidevogels bedoeld. Dit kunnen zowel graslanden met agrarische als natuurfunctie zijn. De hectareopgave van ruim 33.400 hectare gaat specifiek over agrarisch weidevogelgrasland, waarvan de functie agrarisch is maar waar wel weidevogelbeheer plaats vindt.

800.	0495	Gemeente Bunschoten	Indiener maakt zich bij het zien van deze grote opgaven in hectaren voor weidevogelgraslanden grote zorgen over de totale gevolgen, specifiek voor Eemland waar al jaren succesvol weidevogelbeheer uitgevoerd wordt.	De hectareopgaven uit bijlage V van het UPLG zijn inderdaad groot, en maken duidelijk dat we nog een lange weg te gaan hebben om de uitdagingen rondom de weidevogelpopulaties op te lossen. Tegelijkertijd vormen gebieden als Eemland, waar inderdaad al veel aan agrarisch weidevogelbeheer gedaan wordt én waar veel natuurgebieden voor weidevogels liggen, ook lichtpuntjes. Dit betekent niet dat er in deze gebieden niets meer hoeft te gebeuren, maar misschien wel dat de ontwikkeling hier makkelijker zal gaan. De provincie Utrecht pakt de uitdagingen graag samen met haar gebiedspartners op.
801.	1258	Eemland300 en Vereniging Vrij Polderland	Verzoek om weidevogelkerngebieden te behouden en zoveel mogelijk uit te breiden.	De provincie heeft in principe niet de intentie om weidevogelkerngebieden te schrappen, tenzij hier een goede reden voor is. Waar mogelijk en gewenst, met name op locaties waar weidevogels in hoge dichtheden voorkomen, wordt er gekeken naar uitbreiding van weidevogelkerngebieden. Dit gaat altijd op basis van weidevogeltellingen, in afstemming met betrokken partijen en met inachtneming van de diverse opgaven die in het landelijk gebied liggen.
802.	1829	Particulier	Indiener reageert op de stelling dat arealen voor Vogel- en Habitatrichtlijn "waar mogelijk" gecombineerd worden met nieuwe agrarische natuurgebieden en stelt dat deze omschrijving erg vrijblijvend is. Daarbij wordt verzocht om aan te geven of dat mogelijk is.	We vullen de indicatieve VHR-areaalopgave voor uitbreiding van natuur en agrarisch natuurbeheer zo veel mogelijk in door het combineren van opgaven. Landbouw kan bijvoorbeeld goed gecombineerd worden met versterking en uitbreiding van weidevogelgebieden, afhankelijk van of de locatie geschikt is als leefgebied voor weidevogels.

803.	1628	Landgoederen Het Blauwe huis en Het Kombos	Indiener verzoekt om het aanwijzen/handhaven van een zoekgebied voor vochtige bossen (elzenbroekbossen) rondom de Heijgraaf en de Woudenbergse Grift.	Uw zienswijze verwijst naar Kaart E in Bijlage V met de indicatieve uitbreidingsarealen Vogel- en Habitatrichtlijn. Deze kaart heeft nog geen formele status en geeft een eerste indicatie vanuit ecologische potenties voor de realisatie van bepaalde uitbreidingsarealen VHR. De door u voorgestelde locaties voor vochtige bossen kunnen wellicht goed aansluiten bij en gecombineerd worden met de realisatie van andere natuurdoelen zoals de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (zie kaart 9 in paragraaf 3.4.4 en structurerend principe 13) en de realisatie van het strategisch bosbeleid (zie bijlage VI met o.a. de Inspiratiekaart Strategisch Bosbeleid met grote kansen voor bos op de flanken van de Utrechtse Heuvelrug). Als u concrete plannen heeft voor de realisatie van natte bossen nodigen we u van harte uit om contact op te nemen met de provincie, zodat we kunnen bespreken in hoeverre uw plannen aansluiten bij het de doelen uit het UPLG en ander relevant provinciaal beleid.

3.4.5 Essentiële percelen natuur

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
804.	0190, 0224, 0403, 0422, 0528, 0532, 0594, 0596, 0610, 0635, 0658, 0661, 0789, 0836, 0898, 1003, 1305, 1326, 1496, 1580, 1631	ABZ U.A., ABZ U.A., particulieren, agrarische bedrijven	Indiener is het niet eens met de voorgenomen aanwijzing van percelen als essentieel perceel natuur. Huidige planologische bestemming is agrarische bestemming en gebruik is normaal planologisch toegestaan agrarisch gebruik. Indiener stemt niet in met (feitelijke of juridische) functiewijziging of directe of indirecte beperkingen van het bestaande agrarisch gebruik.	De huidige geldende planologische bestemming is leidend voor het juridisch toegestane landgebruik en de waarde van de grond. De aanwijzing als essentieel perceel natuur heeft in zichzelf geen directe consequentie voor de planologisch vastgelegde functie van het perceel in het omgevingsplan. De percelen zijn echter essentieel voor het realiseren van de provinciale natuurdoelstellingen. Voor de percelen van de indieners geldt een vrijwillig spoor van natuurrealisatie. Dat houdt in dat we u aanmoedigen om vrijwillig de gewenste natuur te realiseren via zelfrealisatie met behulp van subsidies. Ook kan worden gezien of vrijwillige kavelruil als instrument kan worden ingezet. De aanwijzing als essentieel perceel natuur levert op zichzelf dan ook geen beperkingen op voor het gebruik van het perceel. In het volgende document is de methodiek bij de totstandkoming van de essentiële percelen nader toegelicht: Methodiek selectie essentiële percelen natuur We handhaven de aanwijzing als essentieel perceel natuur.

805.	0227, 0306, 0748, 0858, 1010, 1251, 1333, 1457, 1556, 1580	Stichting Kasteel Amerongen (SKA), Siegfried en Christine Bentinck Stichting, stichting de Boom, particulieren, agrarische bedrijven	Indiener is het niet eens met de voorgenomen aanwijzing van percelen als essentieel perceel natuur met schadeloosstelling. Huidige planologische bestemming is agrarische bestemming en gebruik is normaal planologisch toegestaan agrarisch gebruik. Indiener stemt niet in met (feitelijke of juridische) functiewijziging of directe of indirecte beperkingen van het bestaande agrarisch gebruik.	De huidige geldende planologische bestemming is leidend voor het juridisch toegestane landgebruik en de waarde van de grond. De aanwijzing als essentieel perceel natuur heeft in zichzelf geen directe consequentie voor de planologisch vastgelegde functie van het perceel in het omgevingsplan. De percelen zijn echter essentieel voor het realiseren van de provinciale natuurdoelstellingen. De percelen van de indieners zijn gelegen binnen Natura 2000 en de aangewezen percelen langs de beken in Oost-Utrecht. Voor deze percelen hebben Provinciale Staten op 4 februari het besluit genomen om naast het vrijwillig instrumentarium (zoals zelfrealisatie via subsidie of kavelruil) ook de mogelijkheid te bieden van aankoop door de provincie tegen volledige schadeloosstelling ter afwending van de inzet van meer dwingend instrumentarium. Bij de omvorming naar natuur wordt altijd ook getoetst of de beoogde natuur landschappelijk inpasbaar is. In het volgende document is de methodiek bij de totstandkoming van de essentiële percelen nader toegelicht: Methodiek selectie essentiële percelen natuur We handhaven de aanwijzing als essentieel perceel natuur.
806.	0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0532, 0582, 0607, 0610, 0635, 0711, 0743, 0745, 0748, 0898, 1003, 1010, 1307, 1333, 1345, 1386, 1556, 1580, 1760	Siegfried en Christine Bentinck Stichting, Stichting de Boom, Landgoed Kolland, Cooperatie de Boeren met Toekomst, werkgroep Landbouw VHL, gemeente Rhenen,	Indieners geven aan dat een concrete ecologische onderbouwing of gebiedspecifieke waardering van de aangewezen essentiële percelen natuur ontbreekt. Huidige aanduiding is onvoldoende gemotiveerd.	In het algemeen geldt dat voor de onderbouwing van de essentiële percelen natuur gebruik is gemaakt van onder meer de Natuurdoelanalyses die zijn opgesteld voor de Natura 2000 gebieden. Daarnaast is voor de realisatie van het NNN gekeken naar percelen die nodig zijn voor de afronding van het Natuurnetwerk. Beoogde natuurtypen zijn opgenomen op kaart 4 van het Natuurbeheerplan waarop de prioriteiten voor de verschillende gebieden zijn aangegeven. De precieze natuurtypen die kunnen worden gerealiseerd hangen af van nader uit te voeren (bodem)onderzoek. Aanwijzing als essentieel perceel natuur heeft als doel te borgen dat de natuurdoelen worden gerealiseerd voor inrichting van het perceel als natuur is subsidie beschikbaar.

		particulieren, agrarische bedrijven		
807.	0635, 0711, 0743, 0745, 0748, 0982, 1005, 1214, 1263, 1333, 1345, 1368, 1392	Siegfried en Christine Bentinck Stichting, Stichting de Boom, Landgoed Kolland, gemeente Rhenen, Regio Foodvalley, particulieren, agrarische bedrijven	Er is onduidelijkheid over de rechtsgevolgen en verwachtingen. Enerzijds wordt gesproken over vrijwilligheid en anderzijds over mogelijke onteigening. Welke concrete verplichtingen of beperkingen volgen uit de aanduiding? Welke natuurwaarden moeten op welke percelen gerealiseerd worden? Wat zijn de feitelijke rechtsgevolgen op korte en lange termijn? Welke beleidsinstrumenten kunnen in de toekomst worden ingezet? Welke percelen van de aangewezen gronden dienen daadwerkelijk omgevormd te worden tot natuur?	Van de 664 hectare die in het UPLG zijn aangewezen als essentiële percelen natuur, zijn 210 hectare opgenomen op de kaart Essentiële percelen natuur - schadeloosstelling. Deze kaart Essentiële percelen natuur - schadeloosstelling (met percelen binnen Natura 2000 gebieden en langs de beken in Oost-Utrecht) is op 4 februari via een separaat besluit, los van het UPLG, door Provinciale Staten vastgesteld. Voor deze 210 hectare is het mogelijk te verwerven op basis van volledige schadeloosstelling en hebben Provinciale Staten de bereidheid uitgesproken om in het uiterste geval het instrument onteigening in te zetten. Voor de overige hectares die als essentieel perceel natuur zijn aangeduid blijft vrijwilligheid uitgangspunt. Uit de aanduiding als essentieel perceel volgen geen concrete verplichtingen of beperkingen. Wel is subsidie beschikbaar voor afwaardering en inrichting van het perceel als natuur. Ook kan worden gezien of vrijwillige kavelruil een mogelijkheid is om het betreffende perceel vrij te spelen voor natuurontwikkeling. Aankoop door de provincie behoort ook tot de mogelijkheden. Op de kaart essentiële percelen natuur worden ook de essentiële percelen natuur - schadeloosstelling, zoals deze zijn vastgesteld door PS op 4 februari, opgenomen.
808.	0088, 0100, 0187, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0628, 0658, 0672, 0912, 1178, 1347, 1843	Agrarische bedrijven, fractie Lokaal De Bilt, particulieren	De aanwijzing van gronden voor natuurdoelen en de mogelijkheid van functiewijziging naar natuur roepen zorgen op. Inzet van onteigening bij essentiële percelen gaat veel te ver. Het UPLG laat expliciet ruimte voor inzet van zware instrumenten wanneer vrijwilligheid onvoldoende resultaat oplevert. Dat zet eigendomsrechten en langdurig	Van de 664 hectare die als essentieel perceel natuur is aangewezen komt 210 hectare in aanmerking voor verwerving op basis van volledige schadeloosstelling. Voor deze 210 hectare binnen Natura 2000 gebieden en langs de beken t.b.v. beekherstel hebben Provinciale Staten op 4 februari, separaat aan het UPLG, de bereidheid uitgesproken in het uiterste geval het instrument van onteigening in te zetten als alle mogelijkheden om vrijwillig tot overeenstemming te komen, zijn uitgeput. Voor de natuur binnen Natura 2000 gebieden zijn er wettelijke verplichtingen voor het bereiken van een gunstige staat van

			opgebouwde bedrijfsstructuren onder druk. Onteigening mag je alleen inzetten als het om het algemeen belang gaat, en niet voor natuur.	instandhouding van soorten en habitattypen. Het gaat niet goed met onze natuur binnen Natura 2000 gebieden waardoor maatregelen gericht op herstel en instandhouding noodzakelijk zijn. Hiervoor bestaat in het uiterste geval de bereidheid bij Provinciale Staten om tot onteigening over te gaan. De daadwerkelijke onteigening is afhankelijk van een separaat besluit van Provinciale Staten waarbij de mogelijkheid bestaat tot het indienen van zienswijzen tegen de ontwerpbeschikking en beroep kan worden ingesteld tegen de definitieve beschikking.
809.	0095, 0132, 0187, 0403, 0407, 0422, 0450, 0461, 0512, 0528, 0532, 0544, 0594, 0610, 0617, 0628, 0694, 0681, 0697, 0711, 0743, 0757, 0764, 0800, 0802, 0898, 0957, 1214, 1251, 1263, 1307, 1324, 1438, 1465, 1594, 1614, 1618	Gebiedscoöperatie het Binnenveld, gemeente Rhenen, gemeente Veenendaal, Regio Foodvalley, Agrarische natuurvereniging het Binnenveld, CDA Rhenen, Weidevogelbeschermingsgroep Binnenveld-West, LTO Noord Afdeling Gelderse Vallei, Coöperatie De Boeren met	Beleidsmatige aanwijzing als essentieel perceel kan gevolgen hebben voor toegestaan gebruik, vergunningverlening en economische waarde van het perceel. Dit is in strijd met beginsel van rechtszekerheid en inmenging in het ongestoorde genot van eigendom als bedoeld in artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM. Er ligt geen planologische natuurbestemming op de gronden.	Veel percelen aangewezen als essentieel perceel hebben al vele jaren vanuit de Omgevingsverordening een Natuurnetwerk Nederland (NNN) status en waren ook al jaren Prioritair gebied NNN. Binnen het NNN liggen zowel percelen die al natuur zijn, maar ook percelen die nog als natuur ingericht moeten worden. Daarnaast zijn nu voor het eerst percelen aangewezen als essentieel perceel die nodig zijn voor het realiseren van onze natuurdoelen. De aanwijzing als essentieel perceel geeft een extra prioriteit aan deze percelen omdat wij vinden dat deze percelen essentieel zijn om de natuur te versterken. De aanwijzing als essentieel perceel verandert op zichzelf niets aan de planologische functie die is vastgelegd in het omgevingsplan. Voor omvorming naar natuur is vrijwilligheid voor deze percelen uitgangspunt. Derhalve heeft de aanwijzing geen gevolgen voor gebruik, economische waarde en vergunningverlening en maakt om die redenen geen inbreuk op ongestoord eigendomsrecht.

		Toekomst, particulieren, agrarische bedrijven		
810.	0724, 1010	Bouwman Westbroek B.V., agrarisch bedrijf	Dat onteigening niet wordt uitgesloten voor essentiële percelen, creëert een onaanvaardbare rechtsonzekerheid, die elke vorm van normale bedrijfsvoering of verduurzaming blokkeert. Er is geen sprake van fair balance: economische waarde van een bedrijf wordt ontnomen zonder volledige schadeloosstelling of gelijkwaardig alternatief. Er is bovendien geen sprake van proportionaliteit: aantasting van eigendomspositie, gebruiksmogelijkheden en bedrijfsvoering lijken onevenredig t.o.v. onvoldoende aangetoonde natuurwinst. Motivering waarom minder ingrijpende alternatieven niet volstaan, ontbreekt.	De percelen van de indieners zijn gelegen binnen Natura 2000 en de aangewezen percelen langs de beken in Oost-Utrecht. De percelen binnen N2000 gebied zijn aangewezen met het oog op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000 op basis van de uitgevoerde Natuurdoelanalyse en het advies van de Ecologische Autoriteit of als onderdeel van het realiseren van het Natuurnetwerk Nederland. De percelen langs de beken ten behoeve van beekherstel. Voor deze percelen hebben Provinciale Staten op 4 februari het besluit genomen om naast het vrijwillig instrumentarium (zoals zelfrealisatie via subsidie of kavelruil) ook de mogelijkheid te bieden van aankoop door de provincie tegen volledige schadeloosstelling ter afwending van de inzet van meer dwingend instrumentarium. Bij de omvorming naar natuur wordt altijd ook getoetst of de beoogde natuur landschappelijk inpasbaar is. Alleen in het uiterste geval als alle mogelijkheden om vrijwillig tot overeenstemming te komen niet haalbaar blijken kan het onteigeningsinstrument worden ingezet. Dit vergt altijd een separaat besluit van Provinciale Staten en de procedure zal op basis van de Omgevingswet en Algemene wet bestuursrecht worden doorlopen. Dit houdt onder meer in dat zienswijzen tegen de ontwerpbeschikking kunnen worden ingediend en tegen de definitieve beschikking beroep kan worden ingesteld.
811.	0266, 0489, 0628, 1014	Werkgroep Kromme Rijnkorridor, agrarisch bedrijf, particulieren	Bij verslechtering van natuur op essentiële percelen is vrijwilligheid niet leidend. Doordat mogelijkheid van onteigening open blijft staan, is vrijwilligheid een farce. Tast gevoel van rechtszekerheid aan.	Bij de realisatie van natuur op de aangewezen essentiële percelen natuur is vrijwilligheid een belangrijk uitgangspunt. Voor de percelen binnen Natura 2000 en langs de beken in Oost-Utrecht hebben Provinciale Staten op 4 februari, separaat aan het UPLG, de bereidheid uitgesproken in het uiterste geval meer dwingend instrumentarium in te zetten in die gevallen waarin op basis van vrijwilligheid niet tot overeenstemming kan worden gekomen. Indien uiteindelijk het instrument onteigening wordt ingezet zal een zorgvuldige procedure worden gevolgd waarin ook mogelijkheid is

				voor het indienen van zienswijzen, beroep en onafhankelijke toetsing door de Rechtbank. De rechtszekerheid wordt hierdoor niet aangetast.
812.	0532, 0719, 0729, 1307	Agrarische bedrijven	Er wordt niet voldaan aan het vereiste van evenredigheid, nu minder ingrijpende alternatieven niet zijn onderzocht en de aanwijzing geen voorziening bevat voor compensatie of schadevergoeding.	De betreffende percelen stonden ook al op de kaart Prioritaire gebieden NNN die in 2009 door PS is vastgesteld. De kaart essentiële percelen natuur is een vervanging van de kaart Prioritaire gebieden NNN met dien verstande dat voor deze percelen verwerving op basis van schadeloosstelling niet langer mogelijk is, waarmee ook het instrument van onteigening in het uiterste geval ook niet meer aan de orde is. Voor deze percelen is vrijwilligheid uitgangspunt bij de omvorming naar natuur. De planologische functie van de percelen wordt daarmee in beginsel niet aangetast. Door alleen het aanwijzen als essentieel perceel treedt dan ook geen waardevermindering op, waardoor er geen sprake is van schade. Op het moment dat de eigenaar besluit de percelen om te vormen naar natuur, is subsidie beschikbaar om de waardedaling van de grond te compenseren. Bij de aanwijzing van essentiële percelen is zeer kritisch gekeken of omvorming naar natuur noodzakelijk is of dat ook met andere maatregelen de natuurdoelen gehaald kunnen worden. Voorts is onderzocht of natuur juist op die locatie noodzakelijk is om de doelen te halen. Dit onderzoek heeft geresulteerd in de huidige kaart met essentiële percelen. De aanwijzing is dus zorgvuldig afgewogen. Van strijd met het evenredigheidsbeginsel is geen sprake.
813.	0197, 0403, 0522, 0528, 0532, 0594, 0610, 1005, 1178, 1263, 1701	Gemeente Leusden, particulieren, agrarische bedrijven	Indieners verzoeken om bevestiging dat de aanwijzing als "essentieel perceel natuur" geen gevolgen heeft voor het huidige en toekomstige agrarische gebruik van hun percelen. Een bestemmingswijziging kan alleen via een omgevingsplan worden gerealiseerd. En dat deelname aan natuurontwikkeling ook in de toekomst volledig vrijwillig blijft.	De aanwijzing van de percelen als essentieel perceel natuur wijzigt niet direct de functie van het perceel in het Omgevingsplan en levert op zichzelf dan ook geen beperkingen op voor het gebruik van het perceel. We achten deze percelen echter noodzakelijk voor de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland. De inzet is om op basis van vrijwilligheid de omvorming naar natuur te realiseren. Provinciale Staten besluiten separaat aan het UPLG over de inzet van meer dwingend instrumentarium. Op 4 februari hebben PS de kaart Essentiële percelen natuur - schadeloosstelling vastgesteld. Dit betreft percelen binnen Natura 2000 gebieden en langs de beken in Oost-Utrecht waar verwerving kan plaatsvinden op basis van volledige schadeloosstelling en waarvoor de bereidheid bestaat in het uiterste geval het instrument onteigening in te

				zetten. Ook voor deze percelen is de inzet van de provincie er primair op gericht om langs vrijwillige weg tot overeenstemming te komen met de eigenaren. Hierbij zal nadrukkelijk ook worden gezien of vrijwillige kavelruil tot de mogelijkheden behoort. Alleen in het uiterste geval, als alle mogelijkheden om tot vrijwillige overeenstemming te komen zijn uitgeput kan het onteigeningsinstrument worden ingezet. Dit is echter een separaat besluit van Provinciale Staten.
814.	0407, 0617, 0694, 0797, 0898, 0957, 1324, 1386	Gebiedscoöperatie het Binnenveld, agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat functieverandering naar natuur grote impact op bedrijfsvoering en gebruiksmogelijkheden van bedrijfsgronden heeft. Bijvoorbeeld het verlies van mestplaatsingsruimte en Kringloopwijzeroppervlakte is nadelig.	De aangewezen essentiële percelen zijn nodig voor het realiseren van de provinciale natuurdoelstellingen. We begrijpen dat dit impact heeft op het bedrijf. In het kader van het realiseren van de essentiële percelen natuur gaan we daarom graag met u in gesprek om te bezien of natuurrealisatie op uw percelen kan worden gerealiseerd en hoe uw bedrijf daarbij toekomstbestendig blijft.
815.	0694, 1631 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0582, 0607, 0898, 1307, 1386, 1556, 1760	Werkgroep Landbouw VHL, agrarische bedrijven	Indieners geven aan de aangewezen essentiële percelen natuur nodig te hebben voor duurzame landbouwinitiatieven, zoals agrarisch natuurbeheer, beheer SBB-gronden of deelname aan het Beter Voor Koe, Boer & Natuur programma waarmee zij juist bijdragen aan extensivering, biodiversiteit, dierenwelzijn en duurzame landbouw. Indieners hebben het verzoek tot meer maatwerk richting natuurinclusieve, extensieve of biologische landbouw vanuit de aanname dat dit effectiever kan zijn voor doelstellingen natuur.	De aangewezen essentiële percelen zijn nodig voor het realiseren van de provinciale natuurdoelstellingen. Voor de realisatie van natuur op deze percelen is vrijwilligheid uitgangspunt. We gaan in het kader van de realisatie van essentiële percelen natuur graag met u in gesprek welke mogelijkheden er zijn voor het realiseren van natuur op uw percelen
816.	0221	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	De indiener vraagt nadrukkelijk aandacht voor pachters van percelen die als 'essentiële percelen natuur' zijn aangewezen. Omdat de provincie alleen met eigenaren communiceert, krijgen pachters vaak geen of onvolledige	In het kader van de essentiële percelen zal met betrokkenen in gebiedsprocessen worden gesproken over de mogelijkheden en de voorwaarden waaronder natuurrealisatie mogelijk is. Hierbij is oog voor de positie van de pachters.

			informatie, terwijl zij sterk afhankelijk zijn van deze gronden en zelf geen compensatie kunnen krijgen.	
817.	1352	agrarisch bedrijf	Op de kaart Natuurbeheerplan is het perceel van de indiener opgenomen op de kaart 'te ontwikkelen natuur'. Indiener is hierover als pachter niet geïnformeerd. Dit roept vragen op over de rechtszekerheid, de status van deze gronden en de wijze waarop dergelijke aanduidingen tot stand zijn gekomen. Wij verzoeken om opheldering over het moment van besluitvorming, de juridische grondslag en de gevolgen voor de bestaande pachtverhouding.	De procedure voor het Natuurbeheerplan staat los van de huidige zienswijze procedure rond het UPLG. De vaststelling van het Natuurbeheerplan gebeurt jaarlijks in een aparte procedure waartegen zienswijzen kunnen worden ingediend op de gewijzigde onderdelen van het plan. Het Natuurbeheerplan is een kader voor subsidies en heeft geen consequenties voor de planologische bescherming van percelen. Daarom is er destijds niet individueel gecommuniceerd.
818.	0484	Staatsbosbeheer	Essentiële percelen zijn noodzakelijk om te komen tot robuuste natuur. Het ligt meer voor de hand om het instrument essentiële percelen in het kader van omgevingsvisie en verordening te voeren en minder exclusieve aandacht te geven in het ontwerp UPLG vanwege technische karakter (uitwerking van eerder gemaakte keuzes).	De essentiële percelen natuur zijn op kaart aangewezen om duidelijkheid te bieden over welke percelen op precies die plek omgevormd moeten worden naar natuur om zo de beleidsopgaven in het kader van de Natura 2000-doelstelling, het Natuurnetwerk Nederland en de Groene Contour te realiseren. Wij zijn van mening dat deze aanwijzing aansluit bij de opzet van het UPLG. De planologische bescherming van deze percelen verloopt via de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland en de Groene Contour, die is vastgelegd in de Omgevingsverordening en met de voorliggende wijziging van de Omgevingsverordening wordt aangepast als gevolg van de aanwijzing van de essentiële percelen.
819.	0496	Natuurmonumenten	Indiener geeft aan dat voor de kaart essentiële percelen natuur niet goed herleidbaar is wat de scheidslijn is voor wel of niet toevoegen van percelen aan de kaart essentiële percelen. Indiener vraagt zich af of dit te maken heeft met externe werking van N2000-gebieden. Indiener vraagt zich af of daarom het grasland in Coelhorst niet	De kaart Prioritaire gebieden NNN uit 2009 is geactualiseerd. Percelen die in de tussentijd zijn gerealiseerd of die een herbegrenzing hebben ondergaan zijn van de kaart verwijderd. Ook zijn de percelen waarvan niet onomstotelijk kon worden vastgesteld dat precies op die plek natuur moet worden gerealiseerd niet in de geactualiseerde kaart opgenomen. Daarnaast zijn op basis van nieuwe ecologische inzichten, onder andere op basis van de Natuurdoelanalyses die ten behoeve van de Natura 2000 gebieden zijn opgesteld, percelen aan de kaart toegevoegd. Langs deze

			op deze kaart staat maar andere gebieden van Natuurmonumenten wel. Wel is indiener blij met aanwijzing essentiële percelen natuur voor afmaken van NNN en robuuste natuurverbindingen. Indiener verzoekt graag alle percelen uit nog te realiseren NNN toe te voegen aan de essentiële percelen natuur.	lijnen is de kaart geactualiseerd. Het is daarom niet mogelijk alle percelen uit de nog te realiseren NNN toe te voegen aan de kaart Essentiële percelen natuur. In het volgende document is de methodiek bij de totstandkoming van de essentiële percelen nader toegelicht: Methodiek selectie essentiële percelen natuur
820.	1227	Vitens	Bijlage XI kaart 8 essentiële percelen natuur: De kaart is alleen in PDF beschikbaar, de details van de percelen zijn niet te lezen. Verzoek om hier in het definitieve plan meer duidelijkheid in te geven en Vitens te voorzien van GIS bestanden.	De essentiële percelen natuur zijn in een viewer beschikbaar op de website van het UPLG https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/toekomst-landelijk-gebied/utrechts-programma-landelijk-gebied https://experience.arcgis.com/experience/899a7677684644209abb514b32d19ccd
821.	0143, 0711, 1433	Gemeente Rhenen, particulieren	Indieners verzoeken om de percelen achter de Rijksstraatweg 58 t/m 72 in Elst die tegen het natuurgebied Elsterbuitenwaard liggen en als tuin in gebruik zijn niet als essentieel perceel aan te wijzen.	Tijdens een bezoek aan de bewoners en de locatie van de percelen aan de Rijksstraatweg 58 t/m 72 hebben we vastgesteld dat de meeste eventuele nadelige invloed op het Natura 2000 gebied valt te verwachten op het achterste deel van de percelen tegen de nevengeul aan. Bij het inrichten van de Elsterbuitenwaard zijn afspraken gemaakt met de bewoners. We willen de afspraken met de bewoners respecteren en zullen de aanwijzing essentieel perceel natuur en Groene Contour laten vervallen direct achter de woningen. De grens zal de kadastrale grens van perceel 1106 volgen en in het verlengde daarvan naar het oosten lopen, overeenkomstig de begrenzing van het NNN. Kaart Essentiële percelen natuur bij het UPLG zal hierop worden aangepast. De aanpassing wordt ook meegenomen in de wijziging Omgevingsverordening en wijziging Omgevingsvisie. Een deel van de als essentieel perceel aangewezen percelen in Elst wordt verwijderd van de kaart essentiële percelen en voor deze percelen wordt ook de groene contour bij de wijziging omgevingsvisie en omgevingsverordening aangepast.

822.	0143, 0711, 1433	Gemeente Rhenen, particulieren	Indieners verzoeken om de percelen achter de Rijksstraatweg 74 t/m 90 in Elst die tegen het natuurgebied Elsterbuitenwaard liggen en als tuin in gebruik zijn niet als essentieel perceel aan te wijzen.	De percelen achter Rijksstraatweg 74 t/m 90 in Elst tegen het natuurgebied Elsterbuitenwaard zijn, in tegenstelling tot de meer westelijk gelegen percelen, gelegen binnen de Natura 2000 begrenzing. De provincie wil hier de eventuele nadelige invloed op het Natura 2000 gebied beperken. Tijdens een bezoek aan de bewoners en de locatie hebben we vastgesteld dat de percelen niet zijn meegenomen in het herinrichtingsproject van de Elsterbuitenwaard en dit niet als restopgave voor inrichting is gecommuniceerd naar de bewoners. Het deel van de percelen tegen de nevengeul heeft de meeste invloed op het Natura 2000 gebied. Daarom willen we op die delen de aanwijzing als essentieel perceel natuur handhaven (de grens zal de kadastrale grens van perceel 1106 volgen en in het verlengde daarvan naar het oosten lopen, overeenkomstig de begrenzing van het NNN). Voor het overige deel van de als essentiële percelen natuur en Groene contour aangewezen percelen op deze locatie zal de aanwijzing vervallen. De aanpassing wordt ook meegenomen in de wijziging Omgevingsverordening en wijziging Omgevingsvisie. We gaan in het kader van de realisatie van de essentiële percelen graag met u in gesprek hoe op deze percelen natuur kan worden gerealiseerd. Een deel van de als essentieel perceel aangewezen percelen in Elst wordt verwijderd van de kaart essentiële percelen en voor deze percelen wordt ook de groene contour bij de wijziging omgevingsvisie en omgevingsverordening aangepast.
823.	0095, 0132, 0407, 0450, 0512, 0544, 0617, 0694, 0697, 0711, 0757, 0764, 0802, 0898, 0957, 1214, 1324, 1438, 1465, 1594, 1614, 1618	Particulier, agrarische bedrijven, gebiedscoöperatie het Binnenveld, gemeente Rhenen, gemeente Veenendaal,	Indieners zijn het niet eens met de aanwijzing van de 84 ha in het Binnenveld (De Goede Troost). Er is al veel natuur in de omgeving gerealiseerd en dit betekent groot verlies van ruwvoer en bemestingsruimte, doordat grond moeilijk te compenseren is met grote financiële impact voor de bedrijven. In de periode 2015-2020 zijn er toezeggingen gedaan aan de agrarisch ondernemers dat het gebied	We begrijpen dat de aanwijzing van essentiële percelen natuur in het Binnenveld impact heeft op uw bedrijf. Tegelijk heeft de provincie de wettelijke verplichting om maatregelen te treffen voor de instandhouding van het Natura 2000 gebied het Binnenveld en voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding van soorten en habitattypen. Het aanwijzen van de essentiële percelen natuur is daar onderdeel van. De uitgevoerde kavelruil dateert van voor de uitspraak van de Raad van State inzake stikstof. Naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State zijn onder andere de Natuurdoelanalyses opgesteld, waarover de Ecologische Autoriteit advies heeft uitgebracht. Nadere informatie over

		Regio Foodvalley, Agrarische natuurvereniging het Binnenveld, CDA Rhenen, Weidevogelbeschermingsgroep Binnenveld-West, LTO Noord Afdeling Gelderse Vallei, Coöperatie De Boeren met Toekomst	na de ruilverkaveling toekomstbestendig zou zijn qua natuur en landbouw. Het vervlechten van de natuur in de landbouw is een prima alternatief. Indiciers vragen de aanwijzing van de 84 ha in het Binnenveld te heroverwegen en niet vast te leggen zolang lopende gebiedsprocessen, wetenschappelijke onderbouwing, bestaande afspraken en Natura 2000-beheerplannen niet zijn afgerond. Betrek bij deze onderzoeken de bestaande verbinding aan de Gelderse kant van het Valleikanaal. Werk aan een gezamenlijk plan binnen het gebiedsproces.	de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied en de natuurdoelanalyse en adviezen is te vinden via de website: https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/natuur/natura-2000 . De NDA's hebben nieuwe inzichten opgeleverd in de maatregelen die nodig zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000-gebieden en waarmee de wettelijke verplichtingen kunnen worden ingevuld om de gunstige staat van instandhouding van soorten en habitattypen te bereiken. Graag bekijken we samen met de grondeigenaren in het gebied naar de mogelijkheden om de natuurverbinding tussen De Hellen enerzijds en de Achterbergse Hooilanden anderzijds te realiseren. Idealiter werken we hiervoor in een gebiedsproces een gezamenlijk plan uit.
824.	0095, 0132	Weidevogelbeschermingsgroep Binnenveld-West, Agrarische Natuurvereniging het Binnenveld	Indiener pleit ervoor om het gebied rond de Grift en Goede Troost als landbouwgebied met natuurbeheer te behouden en niet te vernatten. Vernatting zal het als broedgebied voor weidevogels vernietigen. Boeren, burgers en natuurorganisaties werken hier al jaren samen aan weidevogelbescherming en hebben recent geïnvesteerd in verbetering van het gebied. De voorgestelde functiewijziging zou deze inspanningen tenietdoen.	Weidevogels en vernatting gaan over het algemeen goed samen, omdat agrarische percelen door vernatting over het algemeen juist geschikter worden als foerageergebied voor weidevogels.
825.	0711	Gemeente Rhenen	Hoe verhoudt de aanwijzing van essentiële percelen zich tot de Europese verplichtingen op het gebied van	De aanwijzing van essentiële percelen is ten behoeve van het behalen van de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Binnenveld. Dit Natura 2000-gebied is alleen vanuit de Habitatrichtlijn aangewezen en

			soortenbescherming (de Vogelrichtlijn) en in het bijzonder de unieke status die het Binnenveld heeft als uniek en waardevol weidevogelgebied?	kent een verslechteringsverbod voor de aangewezen habitattypen en habitatrichtlijnsoorten. De benodigde natuur draagt bij aan het tegengaan van de versnipperde ligging van het Utrechtse Natura 2000 deel de Hellen en aan het verkrijgen van een robuuste omvang. Aan de Gelderse kant liggen de Binnenveldse Hooilanden die geen onderdeel uitmaken van het Natura 2000-gebied, maar wel een waardevol weidevogelgebied zijn. De Binnenveldse Hooilanden heeft niet dezelfde gebiedsbescherming als het Natura 2000-gebied, bestaande uit het Utrechtse De Hellen en het Gelderse Bennenkomse Meent. De percelen die zijn aangewezen als essentieel hebben in tegenstelling tot de Binnenveldse Hooilanden momenteel een beperkte waarde voor weidevogels.
826.	1022	Agrarisch bedrijf	De aanwijzing van essentiële percelen met onteigeningstitel in Groot Mijdrecht Noord Oost is strijdig met de eerder gemaakte afspraken in het "Pact van Poldertrots". PU heeft hier ook voor getekend. Hiermee verdwijnt het vertrouwen in de overheid.	In het UPLG is een kaart Essentiële percelen natuur opgenomen waarop de percelen in Groot Mijdrecht Noord zijn aangegeven als essentieel voor de afronding van het NNN. Deze percelen zijn niet opgenomen op de kaart Essentiële percelen natuur- schadeloosstelling die op 4 februari door Provinciale Staten is vastgesteld. Er is voor de percelen in Groot Mijdrecht Noord derhalve geen onteigeningstitel. Realisatie van natuur gebeurt op vrijwillige basis.
827.	0039, 0666, 1740, 1825	Agrarisch bedrijf, particulieren	In een gebied als Westbroek waar landbouw en natuur al lang met elkaar verweven zijn, betekent functieverandering naar natuur een fundamentele ingreep in het bestaande landschap en in de sociale structuur van de polder. Pogingen om dit landschap om te vormen tot natte natuur of moeras negeren deze realiteit en leiden tot onomkeerbare aantasting van een eeuwenoud cultuurlandschap.	Provincie Utrecht heeft de wettelijke verplichting een gunstige staat van instandhouding te realiseren voor soorten en habitattypen. In dat kader zijn Natura 2000 gebieden aangewezen waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd en waarvoor ook uitbreidingsdoelen aan de orde zijn. Om de stand van zaken van de natuurdoelen voor de Natura 2000 doelen in kaart te brengen zijn zogenoemde Natuurdoelanalyses uitgevoerd voor de verschillende Natura 2000 gebieden. Deze analyses wijzen uit dat de doelen niet gehaald worden en dat er maatregelen nodig zijn om een verdere achteruitgang te stoppen en de natuur in stand te houden. Hiervoor is onder meer uitbreiding van bepaalde habitattypen noodzakelijk waardoor er functieverandering van grond naar natuur nodig is. Dit betekent onder meer dat landbouwgrond omgevormd moet worden naar natuur om de natuurdoelen te realiseren. Bij de realisatie hiervan zal ook altijd worden getoetst op de landschappelijke inpassing.

828.	0728	agrarisch bedrijf	Ten zuiden van Botshol staat essentiële natuur ingetekend. Indiener vraagt zich af wat die gaat bijdragen aan de stikstofreductie van Botshol, ook omdat nabije gebieden al grotendeels zijn ingericht als vochtig hooiland zonder bemesting.	De percelen ten zuiden van Botshol zijn als essentieel aangewezen om de afronding van het NNN te realiseren en de samenhang van het NNN te versterken. Ook draagt het bij aan het verbinden van het geïsoleerde Botshol met naastgelegen natuurgebieden. Ze zijn niet aangewezen voor de bijdrage aan de stikstofreductie van Botshol.
829.	0635	particulier	Perceel van indiener is van NNN-agrarisch, zoals vastgesteld op de kaart van het Natuurbeheerplan in essentieel perceel natuur gewijzigd. Op basis van welke beleidswijziging is dit doorgevoerd en waarom is dit niet individueel gecommuniceerd? Hoe verhoudt deze administratieve wijziging zich tot de zware kwalificatie "essentieel perceel natuur". Indiener is het hier niet mee eens. Tevens vraagt Indiener zicht af hoe de eerdere ophoging met grond afkomstig uit natuurontwikkeling zich verhoudt tot de huidige aanduiding als essentieel perceel.	Het perceel van de indiener is als essentieel perceel natuur aangewezen vanwege het belang voor het duurzaam in stand houden van het Natura 2000 gebied de Oostelijke vechtplassen. Maatregelen zullen primair zijn gericht op hydrologie, maar ook stikstofbeperking. Ondanks dat het perceel is opgehoogd willen we niet dat het eventuele toekomstige ander gebruik nadelige invloed kan hebben op het Natura 2000 gebied. Het perceel heeft al de functie natuur, dit willen wij zo handhaven en het gebruik van het perceel daarmee in overeenstemming brengen. Voor dit perceel is onteigening niet aan de orde, waardoor voor dit perceel vrijwilligheid uitgangspunt blijft.
830.	0497	Stichting het Voormalig Gast- en Weeshuis	Indiener is alleen akkoord met de gewenste bestemmingswijziging gezien de ligging bij kwetsbare natuur, als hiervoor compensatie in de vorm van volledige schadeloosstelling beschikbaar komt.	De betreffende percelen die in bezit zijn van de Stichting het Voormalig Gast- en Weeshuis staan op de kaart Essentiële percelen natuur in het UPLG. Deze percelen zijn niet opgenomen in het separate besluit op 4 februari door Provinciale Staten, waarmee de kaart Essentiële percelen natuur - schadeloosstelling is vastgesteld. De percelen in het Binnenveld komen volgens dat besluit niet in aanmerking voor volledige schadeloosstelling. We gaan graag met u in gesprek over de mogelijkheden om op uw percelen natuur te realiseren.
831.	0441	particulier	Verzocht wordt om af te zien van de voorgenomen functiewijziging naar natuur van het achterste gedeelte van de percelen aan Blokland 116 te Montfoort, die feitelijk	De betreffende percelen zijn begrensd als Groene Contour. Dit betekent dat er functieverandering mogelijk is op basis van vrijwilligheid. U hebt hier dus de mogelijkheid om natuur te ontwikkelen, maar hoeft dat niet te doen.

			al functioneren als weidevogelgebied (zie monitoring). Dit leidt tot aantoonbare verslechtering van het leefgebied, vanwege de keuze tot vershraling en vernatting (o.a. vanwege afnemend insectenaanbod voor kuikens), en is tegenstrijdig met Europese verplichtingen. Verzocht wordt om het bestaande agrarische natuurbeheer te erkennen als volwaardige invulling van natuur- en weidevogeldoelen, en maatwerk toe te passen en beleid te baseren op ecologische effectiviteit in plaats van grondcategorieën. Ook wordt verzocht om de bestaande samenwerking met het Collectief Lopikerwaard voort te zetten en te versterken.	
832.	0743	Particulier	Indiener heeft percelen in de Amerongse Bovenpolder. Indiener wil dat de mogelijkheid voor grondeigenaren blijft om gebruik te maken van subsidies bij de omvorming van agrarisch naar natuur, maar is niet akkoord met het oplegen als een grootschalig verplichting op hele gebiedsaanduidingen.	De percelen nabij kasteel Amerongen die als essentieel perceel natuur zijn aangemerkt zijn al onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland en het Natura 2000 gebied Rijntakken. Met de aanduiding als essentiële percelen natuur wil de provincie een versnelling realiseren in de omvorming naar natuur met oog op de Natura 2000-doelstellingen van het gebied. De omvorming naar natuur is nodig voor de uitbreidingsdoelstellingen van glanshaverhooiland en het leefgebied van de kwartelkoning in het Natura 2000 gebied Rijntakken. Deze doelen kunnen niet worden gerealiseerd in combinatie met bemesting, waardoor deze doelen niet kunnen worden gecombineerd met blijvend agrarisch gebruik. Voor het realiseren van natuur op deze locatie zijn subsidiemogelijkheden beschikbaar.
833.	0227,0743, 0748	Particulier, Siegfried en Christine Bentinck Stichting, Stichting	Specifiek ten aanzien van de gronden van de Siegfried en Christine Bentinck Stichting de aanduiding "essentiële percelen natuur" te laten vervallen zodat de voortzetting van agrarisch gebruik als onderdeel van het kasteelensemble in tact blijft.	De provincie erkent de cultuurhistorische waarde van het gebied rondom het kasteel Amerongen en het ensemble als geheel. Het noordelijke deel is reeds opgenomen in de buitenplaatsenzone Stichtse Vecht van de CHS thema Historische Buitenplaatsen. De percelen nabij kasteel Amerongen die als essentieel perceel natuur zijn aangemerkt zijn al onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland en het Natura 2000 gebied Rijntakken. Met de

		Kasteel Amerongen (SKA)		aanduiding als essentiële percelen natuur wil de provincie een versnelling realiseren in de omvorming naar natuur met oog op de Natura 2000-doelstellingen van het gebied. De typen natuur die hier worden beoogd, zoals glanshaverhooiland, tasten de verkavelingsstructuur en het open karakter van het landschap niet aan. Het kasteelensemble blijft daardoor intact. De gewenste natuurwaarden verdragen zich niet met het huidige agrarisch gebruik en bemesting. Gezien de duidelijke relatie en samenhang tussen het kasteel en de omliggende gronden stelt de provincie voor om mee te gaan in het verzoek van de indieners en de gronden die zijn aangeduid als essentiële percelen natuur ook op te nemen in de CHS, wat extra aandacht oplevert voor het rekening houden met de aanwezige cultuurhistorische waarden in het gebied. Daarnaast wijst de provincie erop dat de percelen nabij kasteel Amerongen ook zijn opgenomen op de kaart Essentiële percelen natuur - schadeloosstelling die op 4 februari 2026 is vastgesteld door Provinciale Staten. Hierbij is het mogelijk eventueel met schadeloosstelling te verwerven. Dit houdt in dat bij verwerving door de provincie behalve de waarde van de grond ook bijkomende kosten kunnen worden vergoed. De provincie treedt voorafgaand aan en tijdens de uitvoering graag met de indieners in overleg om verder af te stemmen op welke wijze de functieverandering naar natuur vormgegeven kan worden, waarbij oog is voor het behoud van de samenhang tussen het kasteel en zijn omgeving (inclusief landgoed Lievendaal) en voor het behoud van een kostendrager voor de duurzame instandhouding van dit waardevolle erfgoed.
834.	1433	Particulier	Het is indiener niet bekend dat het een gedeelte van hun perceel binnen de Natura 2000 is gelegen. Gelet op de aanwijzingscriteria voor Natura 2000 gebieden heeft indiener erop vertrouwd dat deze aanwijzingscriteria worden gerespecteerd en hun perceel niet binnen N2000 zou komen te liggen.	De aanwijzing van het Natura 2000 gebied en de begrenzing daarvan is een Rijks verantwoordelijkheid en vormt geen onderdeel van het UPLG. De provincie is niet bevoegd wijzigingen aan te brengen in de begrenzing van Natura 2000-gebieden.

835.	0654	Particulier	In het UPLG wordt onvoldoende tegemoet gekomen aan de huidige landbouwfunctie, terwijl op de huidige percelen van de indiener al ruimte voor het realiseren van de ecologische verbindingzone tussen de landgoederen Sandwijck en Oostbroek wordt gegeven.	De percelen zijn aangewezen vanwege het belang voor een ecologische verbinding tussen het ecoduct onder de A28 en de gronden van het Utrechts Landschap ten zuiden van Landgoed Sandwijck. In beginsel gaat een ecologische verbinding niet samen met agrarisch medegebruik. De percelen C 2047, C 283 en C 1901 zijn eigendom van de Staat en worden mogelijk ook omgevormd naar natuur.
836.	0266	Wergroep Kromme Rijnkorridor	De 500 ha nieuwe natuur die in de Natuurdoelanalyse is benoemd ter verbinding van de deelgebieden Kolland & Overlangbroek ontbreken op de kaart 8 (essentiële percelen natuur)	Op de kaart essentiële percelen zijn alleen percelen opgenomen waarvan het nodig is dat ze precies op die plek naar natuur moeten worden omgevormd om onze natuurdoelen te realiseren. Voor het creëren van de verbinding tussen Kolland en Overlangbroek is het niet per sé noodzakelijk dat alle hectares van die verbinding moeten worden omgevormd naar natuur. Natuur kan worden afgewisseld met percelen waarop agrarisch natuurbeheer plaatsvindt en/of waarop Groenblauwe dooradering wordt toegepast. Omdat de precieze locatie van de hectares die naar natuur moeten worden omgevormd nog niet vast staat voor deze verbinding en hierin keuzemogelijkheden zijn, zijn deze hectares niet op de kaart essentiële percelen natuur opgenomen.
837.	0221	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Een aantal percelen in de gemeente Utrechtse Heuvelrug worden aangeduid als "essentieel perceel natuur", welke al sinds jaar en dag gekenmerkt worden door een afwisseling van agrarisch gebruik en natuur.	Bij de realisatie van natuur op de percelen die zijn aangewezen als essentiële percelen natuur zal altijd ook de landschappelijke inpassing worden betrokken in de afweging. Het gebied kenmerkt zich door een afwisseling van bos en grasland percelen. Het streven is om bij de realisatie van natuur deze landschappelijke kenmerken te behouden. Per Natura 2000-gebied is er een natuurdoelanalyse opgesteld waarin de staat van de natuur is beoordeeld ten opzichte van het referentiejaar.
838.	1506	Agrarisch bedrijf	Het is onduidelijk wat nu het plan is op ons perceel. Op de kaarten is ons perceel aan de modderbeek schijnbaar NNN geworden. Ons bedrijf is biologisch en zeer extensief, maar het lijkt dat dit niet voldoende is voor de nieuwe plannen. Ik ben niet voornemens mee te werken aan nog meer nieuwe natuur.	De Modderbeek is al eerder ingericht en er is al eerder een strook aan het NNN toegevoegd. Als gevolg van het UPLG zijn er ten aanzien van de percelen langs de Modderbeek geen wijzigingen ten opzichte van de bestaande situatie.

839.	0797, 1829	Agrarisch bedrijf, particulier	Bij de Oostelijke Vechtplassen is in de nabijheid van agrarische bedrijven van de indieners de afgelopen jaren een flink areaal nieuwe natuur ontwikkeld, welke als kwetsbaar zijn aangemerkt, waardoor voor de agrarische bedrijven nu aanvullende beperkingen gelden.	De percelen zijn aangewezen als essentieel perceel natuur op basis van de natuurdoelanalyse die is uitgevoerd voor het Natura 2000 gebied Oostelijke vechtplassen/Noorderpark. Op grond van deze natuurdoelanalyse en het advies van de Ecologische Autoriteit zijn maatregelen nodig met oog op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000 gebied en het behalen van de gunstige staat van instandhouding van soorten en habitattypen. Voor het behalen van deze doelen is er in een aantal gevallen ook uitbreiding van zulke kwetsbare natuur nodig. De maatregelen in het UPLG zijn noodzakelijk om de natuur te beschermen en de vergunningverlening weer op gang te brengen
840.	1543	Agrarisch bedrijf	Delen van de grond van de indiener bij de uiterwaarden Lek zijn aangemerkt als essentiële percelen natuur binnen begrenzing NNN/Groene Contour. Hier krijgt voor de provincie natuurontwikkeling dus voorrang op het agrarisch gebruik. Terwijl wegens de ligging van het bedrijf niet is aan te tonen dat maatregelen een bewezen effect zullen hebben.	De percelen zijn aangewezen als essentiële percelen natuur met oog op de afronding van het Natuurnetwerk Nederland. Deze aanwijzing wijzigt niets aan de huidige planologische functie van de percelen. Voor deze percelen blijft het uitgangspunt dat omvorming naar natuur op vrijwillige basis plaatsvindt. U kunt omvormen naar natuur, maar u bent dit niet verplicht.
841.	0193	Gemeente Zeist	De wijzigingen van de percelen "Prioritaire gebieden" zijn niet afgestemd met de gemeente Zeist. De toewijzing strookt niet met het perspectief van de gemeente Zeist. Het verzoek is om in afstemming met gemeente Zeist te komen tot een definitieve kaart, die strookt met het ontwikkelperspectief van Kromme Rijn Linie Landschap en het rapport Kansen voor het Kromme Rijngebied.	De kaart essentiële percelen natuur betreft een actualisering van de kaart Prioritaire gebieden NNN uit 2009. Op basis van reeds gerealiseerde natuur, herbegrenzing van het NNN, de Natuurdoelanalyses voor Natura 2000-gebieden en ecologische inzichten omtrent de afronding van het NNN is de kaart uit 2009 aangepast. De kaart betreft geen definitief eindbeeld, maar kan op basis van onder meer het Natuurplan in het kader van de Natuurherstelverordening en het Beleidsprogramma Natuur opnieuw worden geactualiseerd. Inzichten vanuit de gemeente Zeist kunnen in een dergelijke actualisatie worden beoordeeld.
842.	1386	Agrarisch bedrijf	meer natuur (84 ha Binnenveld) leidt tot meer kans op vogelgriep	Er is mogelijk een verhoogde kans dat hoog pathogene vogelgriep wordt geïntroduceerd bij pluimvee die in de omgeving van natte natuurgebieden liggen. Er is echter veel onbekend over hoe besmettingen verlopen en of de nabijheid van natte natuur werkelijk een risicofactor is. Het voorkomen

				van wilde (water)vogels is immers niet beperkt tot natte natuurgebieden. Ganzen en eenden foerageren bijvoorbeeld intensief in onze agrarische gebieden. De beoogde natuurontwikkeling bij het Binnenveld is erop gericht om meer oppervlakte te creëren van natte graslanden en veenmosrietlanden. Deze natuurontwikkeling zal leiden tot verschraling en vernatting, maar dus niet op een manier die het gebied geschikter maakt voor watervogels. Het is daarom niet aannemelijk dat deze natuurontwikkeling zal leiden tot een verhoogd risico op besmettingen van pluimvee met vogelgriep
843.	0201	Particulier	Indiener heeft percelen binnen Natura 2000-gebied van de Diefdijk hebben op 26 nov 2025 een schrijven ontvangen mbt voornemen wijziging bestemming van hun perceel. N.a.v. gesprek met rentmeester op 16 jan 2026 zijn zij bereid mee te werken aan wijziging van de bestemming mits zij volledig worden gecompenseerd voor schade.	Het betreffende perceel is aangewezen als essentieel perceel natuur - schadeloosstelling. Bij verwerving door de provincie is het mogelijk om met volledige schadeloosstelling te verwerven. Indien de indiener in eigen beheer natuur wil ontwikkelen, staan hier subsidiemogelijkheden tegenover die de kosten van afwaardering en inrichting van de natuur afdekken.
844.	0743	Particulier	Indien de aanduiding "essentiële percelen natuur" vervalt, dan kan de aanduiding "Utrechtse Heuvelrug" in stand blijven; in het geval de aanduiding "essentiële percelen natuur" niet vervalt, dan wordt verzocht de aanduiding "Utrechtse Heuvelrug" te laten vervallen.	De Utrechtse Heuvelrug betreft alleen de aanduiding van één van de landschappen van de provincie Utrecht. Hieruit vloeien geen beperkingen voort. De aanwijzing als essentieel perceel wijzigt op zichzelf ook niets in de functie van de betreffende percelen. Alleen indien tot daadwerkelijke omvorming wordt overgegaan zal de functie van het perceel wijzigen en worden er beperkingen opgelegd inzake het gebruik. De omvorming vindt plaats op basis van een separaat besluit (wijziging van het omgevingsplan of een projectbesluit) waar volgens de geldende procedures inspraak en beroep en beroep tegen mogelijk is.
845.	0894	Particulier	Indiener maakt zich zorgen over de aanwijzing van percelen als essentiële percelen natuur rondom zijn bedrijf. Hij vindt deze aanwijzing onjuist, om verschillende redenen. Het blijvend grasland tegenover Langbroekdijk	Er zijn meerdere drukfactoren geconstateerd waardoor de natuur in het Natura 2000-gebied Kolland & Overlangbroek is verslechterd. Als bevoegd gezag zijn wij verplicht om de maatregelen te nemen die nodig zijn voor natuurherstel. Uit de natuurdoelanalyse en het advies van de Ecologische Autoriteit hierop is naast beter en intensiever beheer ook systeemherstel nodig. Daarbij gaat het om een aanpassing van aangrenzend gebruik, en in

			in Overlangbroek is niet meegenomen in de aanwijzing van het habitat-gebied van Kolland & Overlangbroek. Het beheer in het Natura 2000-gebied is slecht en heeft veel fauna te leiden onder predatoren zoals de wolf, vos en roofvogels. Hij vindt het onterecht om de natuur te verbeteren ten koste van de agrarische sector. Ook is de stikstofdepositie van de betreffende percelen verwaarloosbaar.	enkele gevallen de inrichting, naar een vorm die bijdraagt aan het behalen van de instandhoudingsdoelen. De percelen tegenover Langbroekerdijk zijn aangewezen als essentieel voor de omvorming naar natuur, omdat ze noodzakelijk worden geacht voor het in stand houden en herstellen van het naastgelegen natuurgebied. Daarbij gaat het om concrete maatregelen voor het robuuster maken van natuurareaal, het verbeteren van de hydrologie en het versterken van de verbinding met het NNN in het noorden. Deze percelen vormen onderdeel van de Groene Contour. Voor omvorming van deze percelen naar natuur is vrijwilligheid het uitgangspunt.

3.4.6 Kwaliteitsverbetering van bestaande natuur

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
846.	0016, 0313, 0315, 0401, 0408, 0411, 0431, 0499, 0542, 0579, 0581, 0582, 0607, 0624, 0651, 0668, 0671, 0796, 0894, 0908, 0941, 1060, 1134, 1142, 1157, 1200, 1257, 1270, 1274, 1306, 1368, 1392, 1442, 1462, 1526, 1565, 1605, 1816	Particulieren, agrarische bedrijven, ChristenUnie Renswoude, werkgroep Landbouw VHL, LTO Noord afdeling Woerden	Indieners stellen dat de oorzaak van de staat van de natuur (incl N2000) niet de stikstofdepositie is maar het verkeerde beheer. Het beheer van natuurterreinen is vaak niet op orde (vb: bestrijden invasieve soorten). Een aantal indieners verzoeken om deze reden aan de provincie om handhavend op te treden richting TBO's. Waarom wordt de landbouw zo hard aangepakt en staan er geen strengere maatregelen voor natuurbeheerders in het UPLG? Met name de stikstofgevoelige habitats zijn met goed beheer in stand te houden en zelfs te verbeteren.	We nemen maatregelen om alle drukfactoren tegen te gaan die van invloed zijn op de staat van de natuur. Van een aantal drukfactoren ligt de oorzaak of bron buiten de begrenzing van het natuurgebied. Voor het bereiken van de juiste omgevingscondities is het daarom nodig om ook buiten de natuurbegrenzing maatregelen te nemen. We zien in toenemende mate dat beheer, ondanks inspanningen van de terreinbeheerders, niet (meer) toereikend is om de kwaliteit te behouden en om verslechtering te voorkomen. Directe en indirecte bemesting, tegennatuurlijke peilen en peilverlagingen in de omgeving bemoeilijken het beheer, dat mede als gevolg hiervan kostbaarder wordt en minder goed is uit te voeren. Al kan in enkele gevallen het beheer nog worden verbeterd of worden geïntensiveerd, is het niet genoeg om alle drukfactoren tegen te gaan en de natuurkwaliteit te behouden.
847.	0322, 0349, 0548, 0624, 0653, 0680, 0932, 0945, 1134, 1248, 1250, 1367, 1387, 1422, 1462,	Particulieren, agrarische bedrijven	Het bedrijf van indiener ligt nabij percelen die volgens UPLG als 'te ontwikkelen natuur' zijn aangewezen. Het snel omvormen van landbouwgrond naar natuur is op deze gronden niet haalbaar. Reden hiervoor is dat de ecologische	De realisatie van nieuwe natuur is een traject van de lange adem. Eerst moet er voldoende grond beschikbaar zijn om over te gaan op inrichting van de natuurterreinen. Totdat de percelen ingericht zijn wordt er wel beheer uitgevoerd, maar dat is dan vaak vooral gericht op verschralen van de grond. Na inrichting wordt er alles aan

	1463, 1473, 1610, 1622, 1816, 1838		staat van bestaande natuurgebieden in de omgeving laat zien dat veel gebieden slecht beheerd worden en hun natuurdoelen niet halen. Ook wordt in beleidskaarten vaak verouderde of onvoldoende gedetailleerde data gebruikt, waardoor de werkelijke ecologische waarde van de grond niet goed wordt weergegeven. Het gevolg is dat het aanwijzen van meer grond als natuur geen garantie biedt voor functionele, goed beheerde natuur, maar leidt tot gebieden die slecht te onderhouden zijn en waarin de ecologische kwaliteit structureel achterblijft.	gedaan om de natuur die daar ontwikkeld moet worden een zo goed mogelijke start te geven. Hoe meer percelen aaneengesloten ontwikkeld kunnen worden, hoe beter de inrichting en het beheer afgestemd kunnen worden op de eindsituatie. Via ecologische monitoring houden wij bij hoe de biodiversiteit in Utrecht zich ontwikkelt, zowel binnen als buiten natuurterreinen.
848.	0194, 1052, 1404	Agrarisch bedrijf, gemeente de Bilt, particulier	Zonder onderhoud en beheer worden de natuurdoelen in nieuw in te richten natuur niet gehaald. Indiener verzoekt om een beheer- en onderhoudsplan voor de lange termijn op te stellen. Agrarische bedrijven vullen nu een belangrijk deel van het onderhoud in. Als agrarische bedrijven verdwijnen in de bufferzones en de ha's natuur toenemen, zal het onderhoud van die natuur onbetaalbaar worden.	Zonder beheer en onderhoud worden natuurdoelen niet gehaald. Daarom subsidieert de Provincie het natuurbeheer via de Subsidieverordening Natuur en Landschapsbeheer 2016 en voert gesprekken met beheerders over hun beheer waarbij de beheerder verantwoordelijk is en blijft voor het beheer van hun terreinen. Voor Natura 2000-gebieden is er voor elk gebied een Natura 2000-beheerplan waarin afspraken met de terreinbeheerder(s) zijn opgenomen voor de te nemen maatregelen. Veel maatregelen voor onder andere het maaien van grasland binnen natuurterreinen worden uitgevoerd door agrariërs die hierin een belangrijke rol vervullen. Over natuurbeheer voegen wij in paragraaf 5.5.4 de volgende tekst toe: "<u>Natuurbeheer</u>. De provincie geeft subsidie voor het beheer van natuurterreinen. De voorwaarden en de hoogte van de subsidie hangen af van het type natuur op dat terrein. Deze 'beheertypen' staan op de beheertypenkaart van het Natuurbeheerplan. En zijn beschreven in de Index natuur en landschap. Natuurbeheerders met meer dan 75 hectare natuurterrein kunnen individueel beheersubsidie aanvragen. Dat

				kan alleen als zij gecertificeerd zijn. Kleinere beheerders doen hun aanvraag via een collectief”.
849.	0941	Agrarisch bedrijf	Bossen hebben geen last van te hoge stikstofdepositie, maar hebben juist stikstof nodig. Problemen in de bossen dienen gezocht te worden in de onbalans in de bodem en niet in de stikstofuitstoot.	De mate van stikstofgevoeligheid van bossen verschilt sterk. Van b.v. oude eikenbossen is wel bekend dat deze redelijk gevoelig zijn voor de effecten van een teveel aan stikstofdepositie. Andere bossen zijn weer veel minder stikstofgevoelig. Daarbij zijn er naast bossen ook andere natuurdoelen te behalen in Utrecht.
850.	1523	Vechtplassenco mmissie	UPLG benadrukt het belang van biodiversiteit maar de vertaling naar ruimtelijke en recreatieve kwaliteit van het landschap blijft onderbelicht. Indiener verzoekt om duidelijke beheerlijnen voor het agrarische landschap op te nemen die de biodiversiteit centraal stellen en deze maatregelen expliciet te verbinden aan de landschappelijke en recreatieve waarde.	Zoals de indiener aangeeft gaan ruimtelijke en recreatieve kwaliteit vaak hand in hand met biodiversiteit. Maatregelen, zoals Groenblauwe dooradering, die in het UPLG zijn uitgewerkt versterken de biodiversiteit en andersom. De samenhang van deze kwaliteiten komt tot uiting bij de uitwerking in de gebieden. Hier zijn ons inziens geen beheerlijnen voor nodig.
851.	496	Natuurmonumenten	Klimaatbestendigheid betreft niet alleen water- en bodembeheer, maar ook vegetatiebeheer, bijvoorbeeld via klimaatbestendige beplanting op de Heuvelrug.	Dat klopt, ook de vegetatie op de Heuvelrug heeft te lijden onder verdroging en verzuring. In de uitwerking van de opgaven voor de Utrechtse Heuvelrug is dit al goed benoemd waarin we streven naar robuuste een weerbare natuur op de Heuvelrug en de flanken. Specifiek voor bos wordt er ingezet op revitalisering van bestaande bossen, waarmee ook wordt bedoeld te werken aan klimaatbestendige beplanting zoals de aanplant van loofbomen.
852.	496	Natuurmonumenten	De indiener vindt dat het UPLG te weinig bescherming biedt aan stikstofgevoelige natuur buiten Natura 2000, terwijl deze gebieden, zoals heide, schrale graslanden, bossen en blauwgraslanden, cruciaal zijn voor landelijke natuurdoelen. Zij pleiten voor sterkere verankering van kwaliteitsherstel van bestaande natuur, zoals het verbeteren van bossen via natuurlijke processen en het herstellen van open habitats, omdat deze gebieden nog steeds zwaar	In het UPLG is ook de kwaliteitsverbetering van bestaande natuur opgenomen. We zetten daarbij in op behoud en ontwikkeling van natuur ten behoeve van de VHR opgave. We nemen hydrologische maatregelen, zetten in op revitalisering van bossen en op stikstofreductie (o.a. via de Utrechtse monitor duurzame landbouw). We anticiperen daarbij op de uitwerking van het Natuurplan (Natuurherstelverordening).

			onder druk staan door stikstof en andere versturende factoren.	Ter aanvulling voor het onderdeel verdroging als drukfactor op natuur is in paragraaf 3.4.6 is een verwijzing naar de kaart verdrogingsgevoelige natuur opgenomen.
853.	0099, 0559, 0608, 0774, 0810, 0812, 0869, 0990, 1012, 1112, 1134, 1274, 1459, 1482, 1556, 1596, 1686, 1810, 1829	Particulieren, agrarische bedrijven, Hofstede Sterreschans BV	Het is niet waar dat het slecht gaat met de natuur in Utrecht. Er wordt een wensbeeld van ideaaltypische natuurdoelen nagejaagd. De living planet index van het WNF laat een stijgende lijn zien voor de staat van de natuur in Nederland. Is er een o-meting gedaan?	De Living Planet Index (LPI) is een graadmeter voor de biodiversiteit en meet de populatietrends van veel verschillende soorten. Het maakt geen onderscheid tussen algemene soorten en zeldzame soorten, terwijl wetgeving zich vaak richt op het (beter) beschermen van zeldzame en bedreigde soorten. Daarnaast geeft de LPI geen inzicht in de kwaliteit van leefgebieden of verschillende ecosystemen die we verplicht zijn te behouden zoals in de Natura 2000-gebieden. Per Natura 2000-gebied zijn er instandhoudingsdoelen aangewezen om specifieke habitattypen en soorten te beschermen. Voor deze habitattypen en soorten zijn er nog drukfactoren zoals stikstof, verdroging, invasieve exoten en versnippering aanwezig waardoor de natuur onder druk staat en natuurareaal in kwaliteit en omvang verslechtert. Het is niet altijd mogelijk om met terugwerkende kracht een volledige nulmeting of referentiewaarde (vanaf moment van aanwijzen) te bepalen. Echter kan op basis van de trend (meetreeksen) en huidige omgevingswaarden wel worden bepaald wat de staat van de natuur nu is en waaraan het zou moeten voldoen om te komen tot een gunstige staat van instandhouding.
854.	0096, 0670, 0910	Agrarische bedrijven	Verschraling van natuurgebied geeft teveel ruimte voor giftige plantensoorten (lidrus, heermoes, pitrus), het hooi uit deze gebieden is niet geschikt voor vee.	Bij het beheer zijn de na te streven natuurwaarden het uitgangspunt. Soms kan daar nog een tijd lang opbrengst vanaf komen die te gebruiken is in de agrarische bedrijfsvoering. Dat is echter geen uitgangspunt maar een bijkomstigheid.
855.	1604, 1666	Stichting Mooi Binnenveld, particulier	Goed dat er tevens aandacht wordt geschonken aan het aspect van recreatie, maar er moet ook voor gewaakt worden dat de recreatiedruk gevoelige natuursystemen niet verder onder druk brengen.	Dit is zeker een belangrijk aandachtspunt zoals we onder andere in paragraaf 3.2.3 aangegeven hebben. Hiertoe is een pilot gestart om te verkennen of recreatiezonering een oplossing hiervoor is. In paragraaf 4.7.2 ontwerp wijziging Omgevingsvisie wordt hier nader op ingegaan, in het bijzonder in de box op pagina 130.

856.	0739	Particulier	Indiener stelt dat de terreinbeheerders nu al niet in staat zijn om hun percelen te onderhouden en te bewerken. Daarnaast vindt de indiener dat terreinbeheerders beloond moeten worden voor wanneer het goed gaat met de natuur, in plaats van geld te ontvangen wanneer het slecht gaat.	De kwaliteit van de natuur wordt niet alleen beïnvloed door het beheer van terreinbeheerders, maar ook door factoren waar zij minder invloed op hebben zoals de overmate aan stikstof of een hydrologisch systeem in de omgeving dat onvoldoende is afgestemd op wat de natuur nodig heeft. Daarnaast zijn de huidige vergoedingen voor het beheer gebaseerd op standaardkostprijzen die recent zijn geëvalueerd. Op grond van deze evaluatie liggen de gemiddelde kostprijzen ca. 48% hoger. Omdat hiervoor de middelen ontbreken zijn de beheervergoedingen hierop nog niet aangepast. Provincies zijn via het IPO in gesprek met het Rijk over de financiering van het natuurbeheer met als doel taken en middelen meer in balans te brengen, zodat natuurbeheerders in staat zijn de natuur adequaat te beheren.
857.	1626	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat door de honden die in de bossen worden uitgelaten er veel stikstof en fosfaat langs de paden terechtkomt. Uit onderzoek (universiteit van Gent) blijkt het te gaan om tot 11 kg stikstof en 5 kg fosfaat per ha. De natuurdoelen zijn onhaalbaar als de gebieden niet worden afgesloten voor menselijke invloed. Het is niet eerlijk dat de provincie daarover zwijgt.	Het onderzoek van de Universiteit van Gent geeft aan dat het om een erg plaatselijk onderzoek gaat (op slechts vier locaties gemeten). Het effect van hondenpoep kan lokaal, zoals langs wandelpaden, merkbaar zijn, vooral bij kwetsbare heide of duinen. De aantallen honden en ook de hoeveelheden stikstof staan niet in verhouding tot andere bronnen (landbouw, industrie en verkeer) van stikstof en fosfaat.

3.4.7 Verhogen biodiversiteit in agrarisch gebied / agrarisch natuurbeheer

ANLb en weidevogels

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
858.	0049, 0157, 0192, 0210, 0241, 0290, 0291, 0311, 0341, 0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0430, 0472, 0478, 0499, 0504, 0515,	Gemeente Montfoort, particulieren, agrarische bedrijven, BoerenNatuur Utrecht Oost,	Indieners vragen om meer erkenning, aandacht en inzet op agrarisch natuurbeheer voor versterken biodiversiteit (meer hectares). Agrarische ondernemers beheren sloten, houtwallen, weidevogelgebieden, graslanden en cultuurhistorische landschappen vaak tegen lagere maatschappelijke kosten dan wanneer deze taken	De rol die agrariërs spelen in het beheer van agrarische landschappen is groot en wordt zeer gewaardeerd. Via het agrarisch natuurbeheer, maar ook via particulier natuurbeheer en andere regelingen, dragen agrariërs bij aan bijvoorbeeld biodiversiteit in het landelijk gebied, waterkwaliteit en emissiereductie. Wij proberen dit dan ook actief te stimuleren via subsidies en beleid, en benoemen bijvoorbeeld het ANLb als een

	0520, 0523, 0586, 0623, 0633, 0634, 0643, 0673, 0674, 0682, 0717, 0718, 0719, 0747, 0749, 0757, 0767, 0774, 0780, 0790, 0846, 0875, 0891, 0923, 0941, 0952, 0960, 0962, 0991, 1004, 1026, 1027, 1052, 1053, 1055, 1134, 1142, 1148, 1160, 1161, 1168, 1178, 1255, 1266, 1268, 1271, 1282, 1319, 1332, 1341, 1373, 1379, 1390, 1407, 1427, 1434, 1484, 1494, 1560, 1563, 1593, 1650, 1693, 1694, 1701, 1740, 1756, 1838	Agrarische natuurvereniging Noorderpark, LTO Noord, collectief Eemland, AgruniekRijnvallei Holding B.V., Wolswinkel Mengvoeders	volledig door terreinbeherende organisaties of overheden moeten worden overgenomen. Specifiek rondom natuurgebieden kan dit bijdragen aan de verwevenheid tussen natuur en landbouw. Daarnaast heeft het ook een maatschappelijke en soms educatieve functie. Als agrarische bedrijven verdwijnen, verdwijnt ook waardevolle kennis en ervaring van agrarisch natuurbeheer, terwijl die juist nodig zijn om natuurdoelen te realiseren.	belangrijk instrument in het UPLG. Door de biodiversiteit in het agrarisch gebied te versterken kan het juist in de overgang tussen natuur en landbouw van grote waarde zijn. Daarom zet de provincie samen met het Rijk in op een substantiële groei van het agrarisch natuurbeheer, waaronder het ANLb, in de komende jaren. Hierbij ligt de focus voor de komende jaren op weidevogelgebieden en de agrarische gebieden rondom N2000-gebieden. Voor de ontwikkeling van bepaalde typen natuur is enkel agrarisch beheer echter onvoldoende. Om de doelen hiervoor te bereiken is meer nodig, zoals de realisatie van extra natuur en de reductie van stikstofemissies.
859.	0004, 0192, 0194, 0268, 0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0504, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0570, 0586, 0608, 0609, 0615, 0624, 0682, 0740, 0749, 0767, 0776,	Gemeente Montfoort, Gemeente Woerden, agrarische bedrijven, Gemeente Woudenberg, BoerenNatuur Rijn Vecht &	Indieners verzoeken om te zorgen voor langjarige contracten voor agrarisch natuur- en waterbeheer (ecosysteemdiensten/ANLb en GBDA) en een eerlijke vergoeding in plaats van onkostenvergoeding. Dit betekent daadwerkelijk concurrerende en kostendeekkende vergoedingen en opschaling budget ANLb.	Provincie Utrecht ziet ook dat langjarige contracten voor het ANLb onmisbaar zijn om langjarige continuïteit van dit belangrijke beheer te verzekeren. Daarom zijn we in gesprek met het Rijk om contracten van 12 tot 30 jaar mogelijk te maken en hier langjarige financiering voor beschikbaar te stellen. De vergoedingen kunnen helaas niet zomaar verhoogd worden door de geldende staatsteunregels die meegenomen zijn in de vergoedingensystematiek. Een driejaarlijkse taxatie die sinds dit jaar plaats vindt zorgt voor rechtvaardigere vergoedingen, maar zorgt niet direct voor een verbetering van het verdienmodel

	0780, 0846, 0874, 0923, 0928, 0952, 0960, 0961, 0984, 0991, 1004, 1055, 1088, 1135, 1142, 1200, 1207, 1209, 1228, 1255, 1266, 1271, 1306, 1319, 1332, 1341, 1373, 1427, 1472, 1475, 1484, 1486, 1494, 1526, 1571, 1575, 1605, 1616, 1650, 1684, 1693, 1694, 1760	Venen, collectief Alblasserwaard Vijfheerenlanden, HAJK, agrarische natuurvereniging Noorderpark, HDSR, Waterschap Rivierenland, CWV Ons belang, Werkgroep GGA Eemland, Kerngroep bioboeren, Particulier, gemeente Woudenberg, agrarisch bedrijf, Caring farmers, gemeente De Bilt, particulieren		achter het ANLb. Daarom proberen we het ANLb aantrekkelijker te maken op andere manieren, door bijvoorbeeld de combinatie te zoeken met andere instrumenten. Het Aanvalsplan Grutto is daar een goed voorbeeld van. Daarnaast zetten we samen met het Rijk in op een substantiële groei van het agrarisch natuurbeheer, waaronder het ANLb, in de komende jaren.
860.	0961, 1268, 1304, 1523	Stichting Wij.land, Vechtplassenco mmissie, particulier, agrarisch bedrijf	Zonder passende verdienmodellen wordt onvoldoende perspectief geboden voor agrariërs die moeten of willen verduurzamen. De maatregelen die worden benoemd, zoals het UMDL of verzwaring van agrarisch beheer, dekken enkel de onkosten en de gedeelde inkomsten, maar bieden geen extra verdienmodel. Indiener stelt voor dat in	Zie voor ondersteuning bij bedrijfs optimalisatie en ontwikkeling van aanvullende verdienmodellen de reacties in deze Nota van Beantwoording onder 3.6.3 perspectief voor de landbouw. Naast meer ruimte voor verbreding op het boeren erf (zie de Omgevingsverordening) zet Utrecht zich de komende jaren ook in voor subsidies voor investeringen en meer en hogere vergoedingen voor groenblauwe diensten, waaronder het ANLb.

			het UPLG explicieter beschreven wordt welke ondersteuning er vanuit het UPLG beschikbaar gemaakt wordt om het landschap duurzaam te beheren en bij te dragen aan natuur- en milieudoelen en zodoende kan bijdragen aan een toekomstbestendig bestaansmodel. Verder verzoekt indiener in het UPLG op te nemen dat er naast niet-renderende vergoedingen als ANLb en faunaschade, ook structurele beloningen en verdienmodellen worden ontwikkeld voor natuur- en landschapszorg als alternatief bestaansmodel voor gangbare, productiegerichte landbouw. Hiertoe zal de Provincie Utrecht met andere provincies en rijk optrekken om betaling voor ecosysteemdiensten (zoals waterbeheer, koolstofvastlegging en biodiversiteit), landschapszorg en de zogeheten Gebiedsspecifieke Vergoedingen (GSV's) te integreren in het nieuwe GLB vanaf 2029, deze vergoedingssystemen te testen in de zgn. ANB-GLB pilots (2026-2029) waarbij UPLG middelen worden ingezet voor blijvende boeren die een bestaansmodel hebben of willen ontwikkelen binnen ecologische en maatschappelijke normen en grenzen. Dat differentiatie van vergoedingen tussen biologische en gangbare landbouw mogelijk is wordt getoond door Bij12 die bij faunaschade wel onderscheid maakt tussen gangbare en biologische gewassen.	Voor dit laatste zal het Rijk de komende jaren ook daadwerkelijk meer geld beschikbaar stellen. Door de combinatie te zoeken tussen verschillende instrumenten probeert de provincie het verdienmodel achter groenblauwe diensten te verbeteren. Het Aanvalsplan Grutto, waar de inzet van verschillende instrumenten gecombineerd wordt met de verbetering van weidevogelleefgebied, is daar een goed voorbeeld van. Hier wordt continu aan gewerkt, maar dit vraagt om een goede afstemming met betrokken partijen. Op dit moment wordt op landelijke schaal onderzocht of er mogelijkheden zijn voor het differentiëren in ANLb-tarieven tussen biologische en gangbare boeren. De provincie volgt hier de landelijke lijn in.
861.	20	gemeente Eemnes	Indiener geeft aan voor wat betreft het Weidevogelgebied dat de waterstand directe invloed heeft op de kwaliteit van deze weidevogelgebieden. Dat met het succesvolle	De provincie begrijpt de zorgen rondom de samenhang tussen generieke normering en een verhoging van de waterstand, en het agrarisch natuurbeheer. Zie voor ondersteuning bij bedrijfsoptimalisatie en ontwikkeling van aanvullende

			weidevogelgebied een grote groep agrariërs actief bezig is met agrarisch natuurbeheer. Een verhoging van de grondwaterstand en generieke normering met betrekking tot meststoffen vanaf 2027 kan grote gevolgen hebben voor deze agrariërs als beheerders van het landschap. Het gevolg kan zijn dat door bedrijfsbeëindiging, verkoop van gronden aan 'Flevoboeren', en door ontbreken van verbinding met het gebied, nauwelijks beheer voor dit weidevogelgebied kan plaatsvinden. Indien er vraagt deze inzet en stapeling van maatregelen te voorkomen door gebiedsgericht te kijken.	verdienmodellen de reacties in deze Nota van Beantwoording onder 3.6.3 perspectief voor de landbouw. Naast meer ruimte voor verbreding op het boerenerf (zie de Omgevingsverordening) zet Utrecht zich de komende jaren ook in voor subsidies voor investeringen en meer en hogere vergoedingen voor groenblauwe diensten, waaronder het ANLb. Voor dit laatste zal het Rijk de komende jaren ook daadwerkelijk meer geld beschikbaar stellen. Door de combinatie te zoeken tussen verschillende instrumenten probeert de provincie het verdienmodel achter groenblauwe diensten te verbeteren. Het Aanvalsplan Grutto, waar de inzet van verschillende instrumenten gecombineerd wordt met de verbetering van weidevogelleefgebied, is daar een goed voorbeeld van. Hierin speelt een gebiedsgerichte aanpak met gebiedspartners een cruciale rol.
862.	1234	Gezamenlijke agrarisch collectieven	Uitbreiding van ANLb is de komende jaren alleen mogelijk in aanvalsplan Grutto gebieden en in overgangszones. Neem dit daarom niet mee als een volwaardig verdienmodel tenzij een onbeperkte uitbreiding van het ANLB wordt gegarandeerd.	Een onbeperkte uitbreiding van het ANLb kan niet worden gegarandeerd, omdat middelen hiervoor niet onbeperkt beschikbaar zijn. Voor de komende jaren zijn we afhankelijk van budget van het Rijk hiervoor, met de daarbij geldende voorwaarden dat deze ingezet worden in de genoemde prioritaire gebieden. We zetten ons ervoor in om het ANLb ook in andere gebieden uit te kunnen breiden en zijn hierover in gesprek met het Rijk.
863.	1234	Gezamenlijke agrarisch collectieven	Indieners ervaren het als een klap in het gezicht dat sterke groei natuurbeheer langs sloten en aanvalsplan grutto niet mee wordt geteld als gerealiseerde hectares natuur, idem voor bufferstroken.	De enorme groei van het ANLb wordt zeer gewaardeerd door de provincie, getuige ook de inzet van provincie om jaarlijks uitbreiding mogelijk te maken, ondersteunende subsidieregelingen beschikbaar te stellen en de goede samenwerking en afstemming tussen collectieven en provincie. Over de groei van het agrarisch natuurbeheer wordt dan ook jaarlijks gerapporteerd aan Provinciale Staten en gecommuniceerd aan de buitenwacht. Agrarisch natuurbeheer is echter niet hetzelfde als percelen met

				de functie natuur. Daarom wordt over beide vormen van natuurbeheer apart gerapporteerd en gecommuniceerd. Dit neemt niet weg dat beide vormen van natuurbeheer hard nodig zijn om onze doelen te halen en zeer gewaardeerd worden.
864.	0349, 1393, 1427	Agrarische bedrijven	Vul de resterende natuuropgave mede in via agrarisch natuurbeheer, met structurele beheervergoeding en ruimte voor ruwvoerwinning of bemesting waar het de biodiversiteit en bodemgezondheid ten goede komt.	Het agrarisch natuurbeheer wordt gezien als een belangrijk instrument in het UPLG. Door de biodiversiteit in het agrarisch gebied te versterken kan dit beheer juist in de overgang tussen natuur en landbouw van grote waarde zijn. Daarom zet de provincie samen met het Rijk in op een substantiële groei van het agrarisch natuurbeheer, waaronder het ANLb, op langjarige beheercontracten en op de juiste vormen van beheer waar dit nodig is. Voor de ontwikkeling van bepaalde typen natuur is enkel agrarisch beheer echter onvoldoende. Om ook de doelen hiervoor te bereiken is meer nodig, zoals de realisatie van extra natuur.
865.	1427	agrarisch bedrijf	Indiener vreest dat ANLb niet subsidiabel zal blijven wegens cumulatie als de UPLG-maatregelen wettelijk worden verankerd, omdat de Europese subsidievoorwaarden vereisen dat ANLb bovenwettelijk is. Ook kan staatssteunproblematiek ontstaan ivm de de-minimisregels.	Het klopt dat cumulatie niet is toegestaan en dat vergoedingen in het ANLb bovenwettelijk moeten zijn. Dit in verband met de staatssteunregels. Het kan dus voorkomen dat onderdelen van bepaalde ANLb-beheerpakketten niet meer vergoed mogen worden, wanneer deze onderdelen al wettelijk verboden zijn. Dit betekent gelukkig niet dat er helemaal geen ANLb meer mogelijk is. Afhankelijk van het gebied en de geldende voorwaarden zullen sommige pakketten nog wel volledig mogelijk zijn, en zullen sommige pakketten nog gedeeltelijk vergoed mogen worden. Dit soort gedeeltelijke vergoedingen kennen we nu ook al in de combinatie tussen het ANLb en de verplichte bufferstroken of bepaalde activiteiten uit de ecoregeling.
866.	0952, 1207, 1472	BoerenNatuur Rijn Vecht & Venen, agrarisch bedrijf,	Indieners verzoeken GS om aanvullende beheerpakketten mogelijk te maken, eventueel met eigen financiële middelen.	Het ontwikkelen van nieuwe aanvullende ANLb-beheerpakketten is mogelijk in het ANLb-stelsel, maar is een taak die bij de agrarische collectieven ligt. Een collectief dient in dat geval een nieuw pakket te ontwikkelen en dit, met steun van enkele betrokken partijen zoals de provincie, in te dienen bij de commissie beheerpakketten. Wij staan er altijd voor open om met

		Kerngroep bioboeren		collectieven in gesprek te gaan over de ontwikkeling van nieuwe beheerpakketten. Voor de financiering van uitbreiding van het ANLb zijn we grotendeels afhankelijk van het budget wat het Rijk hiervoor beschikbaar stelt. We zijn in overleg met het Rijk over de hoogte van de budgetten en de kaders hiervoor. Tevens zijn we in gesprek met het Rijk om contracten van 12 tot 30 jaar mogelijk te maken en hier langjarige financiering voor beschikbaar te stellen.
867.	1304, 1501	Stichting Wij.land, agrarisch bedrijf	Indiener verzoekt een progressief tarief voor ANLB-hectarevergoedingen bij ANLB-arealen boven 20% op te nemen in het UPLG. Dit kan eventueel ook via een mozaiektoeslag of een gebiedsgerichte beloning, indien boeren gezamenlijk inspanningen leveren voor grotere arealen met hogere ecologische waarden. Een indiener verzoekt een biologische vergoeding binnen het ANLb	De ANLb-vergoedingen kunnen helaas niet zo maar verhoogd worden door de geldende staatsteunregels die meegenomen zijn in de vergoedingensystematiek, en deze systematiek is niet zo maar aan te passen. Een mozaiektoeslag is hierin al verwerkt. Een driejaarlijkse taxatie die sinds dit jaar plaats vindt zorgt voor rechtvaardigere vergoedingen, maar zorgt niet direct voor een verbetering van het verdienmodel achter het ANLb, zeker niet wanneer er sprake is van meer dan 20% areaal met ANLb-beheer. Daarom proberen we het ANLb aantrekkelijker te maken op andere manieren, door bijvoorbeeld de combinatie te zoeken met andere instrumenten. Het Aanvalsplan Grutto is daar een goed voorbeeld van. Op dit moment wordt op landelijke schaal onderzocht of er mogelijkheden zijn voor het differentiëren in ANLb-tarieven tussen biologische en gangbare boeren. De provincie volgt hier de landelijke lijn in.
868.	0520, 0666, 0668, 0690, 0795, 1160, 1207, 1556, 1567	Agrarische bedrijven, BoerenNatuur Rijn, Vecht & Venen, particulieren	De onzekerheid in continuïteit agrarisch beheer heeft gevolgen voor de toekomst van de weidevogels. Verzocht wordt om meer aandacht aan deze samenhang te geven.	Behoud van een duurzame landbouw met toekomstperspectief is een van de pijlers van het UPLG. De landbouw speelt een belangrijke rol bij het bereiken van de doelen voor natuur, bodem, water en klimaat, waaronder de toekomst van weidevogels. De provincie zet daarom, voor zover zij daartoe in staat is, in op ondersteuning van het verdienvermogen van de landbouw. Zie voor ondersteuning bij bedrijfsoptimalisatie en ontwikkeling van aanvullende verdienmodellen de reacties in deze Nota van

				Beantwoording onder 3.6.3 perspectief voor de landbouw. Naast meer ruimte voor verbreding op het boerenerf (zie de Omgevingsverordening) zet Utrecht zich de komende jaren ook in voor subsidies voor investeringen en meer en hogere vergoedingen voor groenblauwe diensten, waaronder het ANLb. Voor dit laatste zal het Rijk de komende jaren ook daadwerkelijk meer geld beschikbaar stellen.
869.	496	Natuurmonumenten,	Het UPLG leunt sterk op agrarisch natuurbeheer (ANLb), maar de doelen zijn vaak niet concreet genoeg. Indiener wijst erop dat SNL-natuurbeheer meestal betere resultaten oplevert dan ANLb en dat bedrijven onder druk komen te staan wanneer een groot deel van hun land onder ANLb valt. Langjarige financiële zekerheid is daarom nodig. De indiener vraagt de provincie het verdienmodel van ANLb te herzien en een evaluatiemoment in te bouwen om te toetsen of ANLb daadwerkelijk oplevert wat wordt beoogd.	Provincie Utrecht ziet ook dat langjarige contracten voor het ANLb onmisbaar zijn om langjarige continuïteit van dit belangrijke beheer te verzekeren. Daarom zijn we in gesprek met het Rijk om contracten van 12 tot 30 jaar mogelijk te maken en hier langjarige financiering voor beschikbaar te stellen. De ANLb-vergoedingen kunnen helaas niet zomaar verhoogd worden door de geldende staatsteunregels die meegenomen zijn in de vergoedingensystematiek, en deze systematiek is niet zomaar aan te passen. Een driejaarlijkse taxatie die sinds dit jaar plaats vindt zorgt voor rechtvaardigere vergoedingen, maar zorgt niet direct voor een verbetering van het verdienmodel achter het ANLb. Daarom proberen we het ANLb aantrekkelijker te maken op andere manieren, door bijvoorbeeld de combinatie te zoeken met andere instrumenten. Het Aanvalsplan Grutto is daar een goed voorbeeld van. Het ANLb is in 2025 geëvalueerd door Sovon en WEnR. De resultaten lieten zien dat het ANLb in toenmalige vorm nog onvoldoende werkte op landelijke schaal, maar dat het lokaal en op soortniveau wel resultaten op kon leveren. Deze resultaten zijn meegenomen door Rijk en provincies in de herziening van het beleid.
870.	1207, 1209, 1407, 1472	BoerenNatuur Rijn Vecht & Venen, collectief Alblasserwaard	Voor draagvlak van het ANLb is het belangrijk dat er meer ruimte komt voor lokaal maatwerk om op geheel vrijwillige basis en tegen concurrerende vergoedingen natuurdoelen te halen. De vaste looptijd van 6 jaar zou flexibeler moeten worden.	Wij herkennen de roep om voldoende ruimte voor maatwerk en concurrerende vergoedingen in het ANLb. Samen met partners zoals andere provincies, het Rijk en de agrarische collectieven werken we aan de doorontwikkeling van het ANLb waarin deze onderwerpen de aandacht krijgen. Ook de mogelijkheid tot het

		Vijfheerenland n, BoerenNatuur Utrecht Oost, Kerngroep bioboeren	Kortere looptijden zijn mogelijk voor beheer dat niet strikt aan een locatie gebonden is (bijv. wintervoedselakker). Voor landschap of botanisch beheer is veel langer zekerheid gewenst wat vraagt om langlopende contracten.	afsluiten van langjarige contracten worden nadrukkelijk onderzocht. We erkennen het belang hiervan en zijn daarom nadrukkelijk met het Rijk in gesprek over de ontwikkelstappen en Inagjarige financiering die hiervoor nodig zijn.
871.	1472	Kerngroep bioboeren	Indiener verzoek om binnen het ANLb de vergoeding voor gewasderving voor biologische boeren aan te passen, omdat biologisch gecertificeerd voer duurder is dan gangbaar voer.	Op dit moment wordt op landelijke schaal onderzocht of er mogelijkheden zijn voor het differentiëren in ANLb-tarieven tussen biologische en gangbare boeren. De provincie volgt hierin de landelijke lijn.
872.	0111	Vereniging Natuur en Milieu / IVN- afdeling Wijk bij Duurstede	De indiener pleit voor duidelijke, bindende afspraken en het expliciet vastleggen welke ANLb-maatregelen bijdragen aan natuurinclusieve landbouw. Daarnaast stelt men voor om bij ruimtelijke ingrepen verplichte landschappelijke inpassing op te nemen, en om voor het gehele landelijk gebied BKN-normen vast te leggen (bijv. 50% in 2030, 75% in 2035, 100% in 2040), in lijn met de Nota Ruimte en gemeentelijke omgevingsvisies.	Agrarisch natuurbeheer is onderdeel van natuurinclusieve landbouw. Daarnaast gaat natuurinclusieve landbouw over het verminderen van de schadelijke impact op natuur en over het gebruik maken van natuurlijke processen. We willen in 2026 een nulmeting natuurinclusieve landbouw uitvoeren waarbij we gebruik maken van de indeling in niveaus door de WUR en het Louis Bolk Instituut. Vooralsnog tellen we hierbij al vormen van agrarisch natuurbeheer mee maar we moeten wel kijken naar welke mate een maatregel meetelt. Tegelijkertijd gaan we aan de slag met BKN. Het is de vraag in hoeverre onze ambitie voor natuurinclusieve landbouw bijdraagt aan BKN. Wij zien de groenblauwe dooradering als één van de middelen om basiskwaliteit natuur te realiseren. De doelen voor deze GBDA zijn al concreet uitgewerkt in het Ontwerp UPLG. De KRW-doelen dragen ook bij aan BKN. Deze zijn ook al concreet benoemd in het Ontwerp UPLG. Overige middelen om BKN te realiseren worden nog nader uitgewerkt. Daarbij volgen wij zoveel mogelijk de landelijke normen, die nu nog in ontwikkeling zijn. In de Omgevingsverordening maakt het voorzien van een goede landschappelijke inpassing onderdeel uit van diverse

				instructieregels m.b.t. ruimtelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied.
873.	0295, 0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0474, 0504, 0582, 0586, 0607, 0632, 0688, 0749, 0767, 0780, 0846, 0923, 0960, 0984, 0991, 1004, 1055, 1207, 1209, 1234, 1266, 1271, 1304, 1319, 1332, 1373, 1401, 1562, 1650, 1693, 1694	Agrarisch collectief Lopikerwaard, werkgroep landbouw VHL, collectief Alblasserwaard Vijfheerenland n, gezamenlijke agrarisch collectieven, Kenniscirkel Landbouw West, Gemeente Vijfheerenland n, BoerenNatuur Rijn Vecht & Venen, Boeren met Perspectief, Werkgroep GGA Eemland, LTO Albasserwaard, Stichting Wij.land, particulieren, agrarische bedrijven	Indieners hechten eraan dat het vrijwillige karakter van het ANLB behouden blijft. Vervlechting UPLG doelen en ANLB wordt als ongewenste ontwikkeling gezien. Zeker voor gebieden die in twee provincies liggen en waar verschillende eisen kunnen gaan gelden, waarmee uitvoerbaarheid ANLB geraakt wordt. Bovendien is het voorwaardelijk voor de Europese subsidie dat het bovenwettelijk is en vrijwillig. Door de vervlechting met het halen van UPLG-doelen komt de vrijwilligheid in het geding. Tevens risico dat stapeling van regelingen niet meer mogelijk is.	Aan het vrijwillige karakter van het ANLB wordt met dit UPLG niet getornd. Uitbreiding van het ANLB blijft op basis van vrijwilligheid plaats vinden. De vervlechting van UPLG-doelen en ANLB is onvermijdelijk, aangezien het ANLB sinds 2016 al dezelfde doelen op het gebied van biodiversiteit, water, bodem en klimaat bedient. Daarom wordt het ANLB ook als zo'n belangrijk instrument in het UPLG benoemd. Het klopt dat cumulatie niet is toegestaan en dat vergoedingen in het ANLB bovenwettelijk moeten zijn. Het kan dus voorkomen dat onderdelen van bepaalde ANLB-beheerpakketten niet meer vergoed mogen worden, wanneer deze onderdelen al wettelijk verboden zijn. Dit betekent gelukkig niet dat er helemaal geen ANLB meer mogelijk is. Afhankelijk van het gebied en de geldende voorwaarden zullen sommige pakketten nog wel volledig mogelijk zijn, en zullen sommige pakketten nog gedeeltelijk vergoed mogen worden. Dit soort gedeeltelijke vergoedingen kennen we nu ook al in de combinatie tussen het ANLB en de verplichte bufferstroken of bepaalde activiteiten uit de ecoregeling.

874.	0268, 0354, 0554, 0570	alle vier waterschappen: AGV, HDSR, Vallei en Veluwe en Rivierenland.	Indieners vragen de provincie om bij het rijk te (blijven) agenderen dat de middelen van het ANLb ook nodig zijn voor wateropgaven, zowel de uitbreiding van de inzet op agrarisch waterbeheer als concurrerende vergoedingen en langjarige beheercontracten.	Ja, we onderschrijven uw oproep en blijven dit bij het rijk agenderen.
875.	0632, 1234	Kenniscirkel landbouw West, Gezamenlijke agrarisch collectieven	Een indiener stelt dat de invoering van stikstofzones naar verwachting zal leiden tot vermindering van ANLb-deelname. Opbrengstderving binnen zones kan leiden tot intensivering buiten zones, waardoor het beoogde natuurdoel wordt ondermijnd. Voorstel is om bemesting in de randzone toe te staan. Agrariërs kunnen slechts beperkte hoeveelheden ruwvoer van mindere kwaliteit verwerken en leveren hun percelen in waar nu weidevogelbeheer plaatsvindt. Daarmee verschuift het weidevogelbeheer naar de randzone.	Behoud van een duurzame landbouw met toekomstperspectief is een van de pijlers van het UPLG. De landbouw speelt een belangrijke rol bij het bereiken van de doelen voor natuur, bodem, water en klimaat. De provincie zet daarom, voor zover zij daartoe in staat is, in algemene zin in op ondersteuning van bedrijfsoptimalisatie en het verruimen van aanvullende verdienmogelijkheden van de landbouw. Voorbeeld van het eerste zijn structuurversterking en investeringssubsidies, voorbeelden van het tweede zijn meer mogelijkheden voor verbreding op het boerenerf en meer geld voor ANLb. De ambitie en verwachting voor de komende jaren is dat we het ANLb uitbreiden, ondanks de maatregelen die de provincie genoodzaakt is te nemen om andere natuurdoelen te kunnen halen, zoals het instellen van een stikstofzone. Het bereiken van de Natura 2000-opgave is juridisch gezien een belangrijke voorwaarde om van het stikstofslot te komen. Daarmee is het ook een belangrijke voorwaarde om op de lange termijn rust en perspectief te kunnen bieden aan de landbouw.
876.	0941, 1207, 1407	BoerenNatuur Rijn Vecht & Venen, BoerenNatuur Utrecht Oost, agrarisch bedrijf	Voorstel om het ANLb te gebruiken voor de borging van natuurinclusieve landbouw. De agrarische collectieven kunnen deze borging verzorgen.	Onder natuurinclusieve landbouw verstaat de provincie een vorm van duurzame landbouw die optimaal gebruik maakt van de natuurlijke omgeving en die integreert in de bedrijfsvoering. Natuurinclusieve landbouw bestaat uit drie onderdelen: ▪ Het inzetten van natuurlijke processen als alternatief voor externe 'inputs', zoals kunstmest en chemische gewasbeschermingsmiddelen ('benutten'). ▪ Het verminderen van de impact van ongewenste emissies op de natuur ('sparen').

				▪ Het zorgen voor de natuur, biodiversiteit en het landschap door het nemen van maatregelen gericht op specifieke soorten of landschapselementen ('verrijken'). Agrarisch natuurbeheer valt onder het verrijken van natuur en is daarmee een cruciaal onderdeel van natuurinclusieve landbouw. Natuurinclusieve landbouw gaat over het gehele bedrijf en niet alleen de percelen waarop ANLB wordt toegepast.
877.	0011	Particulier	Door langjare subsidies voor kruidenrijke graslanden beschikbaar te stellen kan eentonig eiwitrijk Engels Raaigras omgezet worden naar biodiverser grasland wat ook bijdraagt aan weidevogels, waterkwaliteit en versterking agrarisch cultuurlandschap	Provincie Utrecht ziet ook dat langjarige contracten voor het ANLB onmisbaar zijn om langjarige continuïteit van dit belangrijke beheer te verzekeren. Daarom zijn we in gesprek met het Rijk om contracten van 12 tot 30 jaar mogelijk te maken en hier langjarige financiering voor beschikbaar te stellen.
878.	0510, 1078	Vogelbescherming Nederland, particulier	Weidevogels profiteren alleen als zwaar beheer geclusterd wordt toegepast in kerngebieden. De uitvoerbaarheid hiervan moet geborgd worden via langjarige continuïteit en passende vergoedingen, waaronder (gedeeltelijke) herwaardering waar dit nodig is. De provincie moet bij het Rijk pleiten voor voldoende, langjarige financiering en kostendekkende vergoedingen.	Provincie Utrecht ziet ook dat langjarige contracten voor het ANLB onmisbaar zijn om langjarige continuïteit van dit belangrijke beheer te verzekeren. Daarom zijn we in gesprek met het Rijk om contracten van 12 tot 30 jaar mogelijk te maken en hier langjarige financiering voor beschikbaar te stellen.
879.	0690, 0718, 0943, 1072, 1079, 1082, 1085, 1089, 1306, 1486, 1673	Particulieren, agrarische bedrijven	Agrarisch natuurbeheer en/of de bescherming van weidevogels wordt bemoeilijkt door andere factoren, zoals ganzen, verkeer, jacht op vogels, jachtverbod op hazen, ziekte en menselijke constructies en predatoren zoals kraaien en vossen. Predatiebeheer is daarom noodzakelijk.	Wij zijn het er volledig mee eens dat predatiebeheer noodzakelijk is in de Utrechtse weidevogelgebieden. Dit wordt dan ook benadrukt in het Omgevingsprogramma Faunabeleid en Monitoring en in het Faunabeheerplan. Om een te hoge predatiedruk op weidevogels zo veel mogelijk te voorkomen neemt de provincie verschillende maatregelen. Via subsidies worden betere inrichting van weidevogelleefgebied en de aanschaf door collectieven van ondersteunende middelen als predatierasters en cameravallen gestimuleerd. Ook werken we samen met de Faunabeheereenheid aan benodigde vergunningen en maken we ons hard bij het Rijk voor verbeteringen via de stelselwijziging jacht en faunabeheer.

880.	1407	BoerenNatuur Utrecht Oost	Indiener vraagt speciale aandacht voor beheer gericht op de Kievit. Deze Utrechtse iconsoort krijgt niet de aandacht die nodig is, nu alle prioriteit naar de Grutto lijkt te gaan. In akkergebieden zien we nog vitale populaties van de Kievit die extra bescherming verdienen. Gericht agrarisch natuurbeheer en predatiebeheer kan daarvoor ingezet worden.	De focus in het weidevogelbeleid ligt op de grutto, maar dit betekent niet dat er geen aandacht is voor de kievit. De kievit profiteert in grote delen van Utrecht van maatregelen die genomen worden in het kader van het weidevogelbeleid, zoals ANLb-beheer, ondersteunende subsidieregelingen en maatregelen in het kader van predatiebeheer. Binnen bestaande instrumenten bestaat de ruimte al om, wanneer gewenst door collectieven, meer aandacht aan de kievit te geven, door bijvoorbeeld specifieke ANLb-pakketten te ontwikkelen of budget hier gericht voor in te zetten.
881.	1760	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat de beoogde synergie tussen moerasvorming en weidevogels er niet is in de praktijk.	Moeras- en weidevogelnatuur zijn twee verschillende natuurtypen, gericht op verschillende doelsoorten. Bij de uitvoering wordt in een gebied gekeken of synergie mogelijk is tussen natuurtypen en met andere opgaven, zoals vernatting van veenweidegebieden. Er is inderdaad niet altijd een combinatie mogelijk tussen alle opgaven.
882.	0520, 0523, 0813, 0910, 0952, 1143, 1566	Particulieren, agrarische bedrijven	Dat zelfs op natuurgrond nog minder mest mag geeft een verarming van de grond aldaar. Met het verbod van mest, dan wel minder beweiding, op het land wordt de weidevogelstand afgeschreven, want weidevogels zijn afhankelijk van insecten op mest.	Voor wat betreft agrarische gronden : Het klopt dat bemesting met ruige mest positieve effecten kan hebben op weidevogels, bijvoorbeeld door het aantrekken van insecten en het bieden van nestmateriaal. Ook kan een kleine mestgift in zeldzame gevallen goed zijn voor de kwaliteit van weidevogelhabitat, wanneer het grasland dusdanig verschaald is dat de productiviteit eigenlijk té laag is geworden. Deze mate van verschraling komt echter zelden voor buiten natuurgebieden. Weidevogels zijn inderdaad afhankelijk van insecten en wormen als voedsel. Juist door verschraling van grasland, waarmee de diversiteit in grassen en kruiden verhoogd wordt, wordt ook de insectenstand gestimuleerd. Daarnaast heeft dit een positief effect op bijvoorbeeld de bodem en de doorwaadbaarheid van de grasmat voor kuikens. In combinatie met het juiste beheer zal verschraling zorgen voor een impuls van het weidevogelleefgebied, niet voor een verslechtering daarvan.

				Voor wat betreft natuurgronden : Er zijn locaties binnen de provincie Utrecht waar terreinbeheerders weidevogeldoelstellingen hebben binnen onze Habitatrictlijngebieden van Natura 2000. Hiervoor wordt wat ruige stalmest uitgereden. Voor weidevogels geldt in deze gebieden geen formeel instandhoudingsdoel. In de regel in de ontwerp-Omgevingsverordening (artikel 8.8) is een uitzondering opgenomen voor ruige stalmest voor weidevogels.
883.	0496, 0510	Vogelbescherming Nederland, Natuurmonumenten,	Indieners benadrukken dat het Aanvalsplan Grutto een belangrijke pijler is voor herstel van biodiversiteit in het agrarisch gebied. Om de doelen te halen, vraagt de indiener de provincie om het Aanvalsplan Grutto nadrukkelijk te prioriteren, gebiedsgericht en stapsgewijs uit te voeren en ervoor te zorgen dat de Utrechtse focusgebieden uiterlijk in 2035 optimaal zijn ingericht en beheerd. Ook vragen zij de provincie om de regie te blijven nemen, boeren te ondersteunen met passend instrumentarium en jaarlijks met betrokken partijen samen te komen om voortgang en knelpunten te bespreken.	Het Aanvalsplan grutto vormt een van de speerpunten van het Utrechtse weidevogelbeleid. In december 2025 hebben de gezamenlijke provincies en toenmalig staatssecretaris van LVVN via de intentieverklaring Aanvalsplan Grutto de intentie uitgesproken om de Aanvalsplan Gruttogebieden zo snel mogelijk te realiseren. Afspraken hierover tussen Rijk en provincies worden uitgewerkt en geconcretiseerd. Passende instrumentaria, goede samenwerking en afstemming met gebiedspartijen en de juiste prioritering van beheer en inrichting maken hier onderdeel van uit.
884.	1409	Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen	In 3.4.7 staat dat ingezet wordt op o.a. "forse verzwaring van het beheeremozaïek in de weidevogelkerngebieden en in de daarbinnen gelegen Aanvalsplan Gruttogebieden". Echter, op Kaart 9 Weidevogelgebieden noch in andere documentatie bij het Ontwerp-UPLG zijn Aanvalsplan Gruttogebieden als zodanig geduid. In het kader van de VHR is de doelstelling in het Ontwerp-UPLG om voor 2030 ruim 500 hectare weidevogelgrasland in de veenweidegebieden gerealiseerd te hebben. Rekening houdend met de	Dank voor uw suggestie. Grote delen van Utrecht West staan op kaart 11 aangeduid als ecologisch potentieelrijk. De daadwerkelijke realisatie van weidevogelnatuurgrasland zal in afstemming met gebiedspartijen en betrokken partners tot stand moeten komen. De Aanvalsplan Gruttogebieden staan begrensd op kaart 7 van het Natuurbeheerplan 2026 en valt volledig binnen de begrenzing van de weidevogelkerngebieden. We zullen de begrenzing van het Aanvalsplan Grutto ook toevoegen aan de kaart met weidevogelgebieden van het UPLG.

			"stapelvoordelen" leent Utrecht-West zich daar goed voor.	
885.	1127	Stichting Weidevogelbeheer Eiland van Schalkwijk	Indiener verzoekt Kaart 9 aan te passen zodat ook het gebied de 'Pothoek' is aangeduid als kansrijk gebied voor weidevogels (aanduiding op kaart is in de zienswijze opgenomen).	Kaart 11 geeft een indicatie waar ecologisch gezien potentierijke gebieden voor weidevogels liggen, maar is niet limiterend. Pothoek is niet toegevoegd aan deze begrenzing, voornamelijk door de hoeveelheid versturende elementen in en rondom dit gebied. Dit betekent niet dat het gebied per definitie uitgesloten wordt voor toekomstige subsidies voor natuurrealisatie of agrarisch natuurbeheer. De provincie ziet daarom geen reden om de begrenzing op dit moment te wijzigen.
886.	1227	Vitens	Kaart 9 weidevogelgebieden: o.a. Schalkwijk wordt genoemd als kansrijk gebied voor weidevogelgrasland, en verder staan op de kaart alle huidige weidevogelkerngebieden genoemd. Op verschillende onderdelen in het UPLG wordt ingezet op uitbreiding van weidevogelleefgebied, weidevogelgebieden en weidevogelkerngebieden. Indiener vindt het onduidelijk waar welk type uitbreiding voor ogen is en wat het verschil is. Met name de uitbreiding van weidevogelkerngebieden vindt zij interessant. Pagina 46 licht e.e.a. toe, maar geen verduidelijking wat bedoeld wordt met 'kansrijke gebieden weidevogelgrasland'. Op pagina 43, 3e paragraaf wordt er niet verwezen naar deze kaart, maar wordt wel toegelicht dat de opgave voor ontwikkeling weidevogelgrasland, niet behaald kan worden binnen NNN of zoekgebieden NNN. Kan dat kaart 9 verklaren? We verzoeken hier om meer duidelijkheid in te geven.	Met weidevogelgraslanden wordt het graslandhabitat voor weidevogels bedoeld. Dit kunnen zowel graslanden met agrarische als natuurfunctie zijn. Voor beide staat de opgave beschreven in bijlage V (Natuurarealen conform de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR)). Weidevogelkerngebieden zijn de agrarische gebieden waar de focus ligt van het weidevogelbeheer via het ANLb. Dit zijn in principe de beste agrarische weidevogelgebieden, en zijn daarom ook beschermd onder de Omgevingsverordening. Deze gebieden zijn kansrijk om de agrarische VHR-opgave voor weidevogels in te realiseren, maar mogelijk ook om de VHR-opgave voor meer weidevogelnatuur te realiseren. Op kaart 11 zijn de vanuit ecologisch perspectief kansrijke gebieden voor de realisatie van weidevogelgrasland (agrarisch of natuur) aangeduid, waar dus ook de weidevogelkerngebieden binnen vallen. Binnen deze begrenzing is er dus potentie voor het realiseren of uitbreiden van weidevogelhabitat. Deze begrenzing is indicatief, niet limiterend of dwingend, en andere opgaven zijn hierin nog niet volledig meegenomen.
887.	1341, 1829	Agrarische natuurvereniging	Indieners zien weidevogelgebied gepland rond de Korssesteeg in Westbroek. Zij stellen dat het	Er is in het UPLG geen sprake van het verplaatsen van weidevogelgebieden. Op kaart 11 staan gebieden die ecologische

		g Noorderpark, particulier	daarmee lijkt alsof de weidevogels ten zijden van de Kerkdijk Westbroek verplaatst moeten worden. Echter rond de Korssesteeg is de druk van onder andere de ooievaar, de vos en de das groot. Dit opgeteld bij de steeds meer te ontwikkelen natuur in het Noorderpark gaat feitelijk het Noorderpark, met uitzondering van de Bethunepolder, als weidevogelgebied verloren.	gezien kansrijk leefgebied voor weidevogels kunnen vormen, en waar de provincie op zoek gaat naar mogelijkheden om op vrijwillige basis het leefgebied te verbeteren via beheer en/of inrichting. Predatiedruk en -beheer is hier onderdeel van.

Groenblauwe dooradering

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
888.	0457	Agrarisch bedrijf	Door de groenblauwe dooradering worden natuurgebieden verbonden en zal NL op slot gaan door daaraan verbonden richtlijnen die negatief zijn voor agrariërs. Ook kunnen bosbranden zich dan sneller verspreiden.	Groenblauwe dooradering gaat over het cultuurhistorische landschap, dat zich vertaalt in allerlei landschapselementen die daarbij horen, zoals bomen, hagen, poelen en begroeide slootoevers. Deze elementen geven ruimte aan flora en fauna, geven schaduw voor het vee en geven ruimte aan bestuivers voor gewassen en natuurlijke plaagonderdrukking. Met ANLb subsidie kunnen agrariërs een vergoeding ontvangen voor deze elementen. Agroforestry is een manier om dit soort elementen in te passen in het agrarische bedrijfssysteem. Juist door een klein beetje ruimte te geven aan groenblauwe dooradering gaat het beter met de natuur en kan Nederland van het slot af. Goed beheer en de afwisseling met blauwe elementen kan juist helpen bij het vertragen van de verspreiding van bosbranden.
889.	1475	Agrarisch bedrijf	Indiener doet een voorstel om een aanbesteding te doen voor GBDA voor 20 jaar met gunning aan de agrarische Collectieven.	Dank voor het voorstel. Agrarische collectieven spelen een belangrijke rol in het realiseren van groenblauwe dooradering in het landelijk gebied. Momenteel zijn de financiën ontoereikend om voor dit soort termijnen afspraken te maken.
890.	0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0504, 0586, 0749, 0767, 0780, 0846, 0923, 0960, 0984, 0991, 1004, 1055, 1266, 1271, 1319,	Werkgroep GGA Eemland, Agrarische bedrijven, particulier	Ambitieniveau GBDA botst met uitvoerbaarheid, veenbodemoelen en draagkracht. Herzie het ambitieniveau en de focus op weidevogelpakketten.	De doelen voor GBDA zijn landelijk vastgelegd en zijn ondersteunend voor de doelen voor natuur, water en klimaat. Het verlagen van het ambitieniveau helpt niet om de doelen te halen. Maatregelen voor weidevogels zijn belangrijk, maar dragen niet bij aan het netwerk van kleine groene en blauwe natuur- en landschapselementen dat invulling geeft aan de opgave voor GBDA.

	1332, 1373, 1650, 1693, 1694			
891.	1207	BoerenNatuur Rijn Vecht & Veneti	Hanteer een eenduidige (landelijke) en in de praktijk bruikbare definitie van groenblauwe dooradering die recht doet aan de ecologische kwaliteit, de ruimtelijke verscheidenheid en het eigendom van de elementen met aandacht voor de landschapskenmerken.	De opgave voor groenblauwe dooradering is een landelijk doel, waarbij vanuit het Aanvalsplan Landschap nadere definiëring is opgesteld. Deze definities worden periodiek op basis van signalen uit de praktijk tegen het licht gehouden. Dit zal leiden tot meer bruikbare definities, daar waar ze dat nu nog niet zijn. Ook met de landschapsverkenningen die de provincie uitvoert proberen we de opgave voor groenblauwe dooradering per Utrechts deelgebied concreet te maken.
892.	0941, 1407	BoerenNatuur Utrecht Oost, agrarisch bedrijf	Indiener ziet graag dat niet alle focus op bestaande en nieuwe natuur wordt gelegd, maar dat er vooral ook ruimte is voor kleine landschapselementen, sloten en oevers. Alle aandacht lijkt de komende periode uit te gaan naar overgangsgebieden rond N2000 en Aanvalsplan Grutto. We vrezen dat dit ten koste zal gaan van een brede investering in aanleg en beheer van groenblauwe dooradering. Dat zou een gemiste kans zijn.	Een uitbreiding van het ANLb die noodzakelijk is voor het adequaat beheren van aangelegde kleine landschapselementen voor het gehele landelijk gebied in Utrecht kan niet worden gegarandeerd, omdat middelen hiervoor nu niet beschikbaar zijn. Voor de komende jaren zijn we afhankelijk van budget van het Rijk hiervoor, met de daarbij geldende voorwaarden. We spreken het Ministerie wel aan op de behoefte voor breed inzetbare ANLb middelen, temeer ook voor de opgave vanuit de Natuurherstelverordening voor een stijgende trend van landschapselementen met een hoge diversiteit
893.	0790, 1434, 1494, 1563	LTO Noord, particulier, agrarische bedrijven	De uitgangspunten voor de groenblauwe dooradering bieden geen concreet meerjarenperspectief.	Het doel is 10% groenblauwe dooradering in 2050 met een tussendoel in 2030. Groenblauwe dooradering draagt bij aan de doelen voor waterkwaliteit, klimaat en natuur. Wij gaan ervan uit dat met de UPLG maatregelpakketten, de uitbreidingen van het ANLb en de provinciale subsidies door aanleg van kleine landschapselementen er voldoende perspectief is om de groenblauwe dooradering te laten groeien in de komende jaren. Het zorgen voor voldoende en toereikende beheersubsidies voor agrariërs blijft de komende jaren een uitdaging.

Biodiversiteit in agrarisch gebied

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
894.	0204, 0666, 0668, 0891, 1566, 1578	Particulieren	Welke verliezen van (agrarisch) natuurbeheer en biodiversiteit als gevolg van het omzetten van agrarische gronden naar schrale en nauwelijks bemeste gronden of natuurgronden zijn meegewogen en welke natuurdoelen moeten gehaald worden?	Ook het agrarisch gebied herbergt biodiversiteit, die met de juiste vorm en mate van beheer versterkt kan worden. Hetzelfde geldt voor natuurgebieden. Voor de ontwikkeling van bepaalde typen natuur is enkel agrarisch beheer echter onvoldoende. Om de doelen hiervoor te bereiken is meer nodig, zoals de realisatie van extra natuur. Verliezen van biodiversiteit bij omvorming van landbouwgrond naar natuur zijn op dit moment erg beperkt omdat de natuurwaarden van veel agrarische gronden op dit moment doorgaans erg beperkt zijn. Bij eventuele omvorming wordt rekening gehouden met al aanwezige natuurwaarden. De natuurdoelen die in het UPLG centraal staan, zijn opgesomd in H2.4: Samenvattende tabel UPLG-doelen.
895.	0123, 0124, 0668, 0891, 0913, 1021, 1052, 1290, 1541, 1566, 1823, 1846	Particulieren, agrarische bedrijven	Het omzetten van agrarische gronden naar schrale en nauwelijks bemeste gronden en of natuurgronden heeft tot gevolg dat er meer muggen en knutten overleven. Dit heeft gevolgen voor de volksgezondheid en het leefklimaat van de inwoners en groter risico op dierziektes. In welke mate zijn deze mogelijke gevolgen en gezondheidsrisico's meegenomen?	We verwachten van verschraling van agrarische gronden geen toename in het voorkomen van knutten en muggen en dus ook geen toename in gezondheidsrisico's door ziekten die deze dieren kunnen overdragen. Eerder is het tegenovergestelde te verwachten. Hoe hoger de voedselrijkdom van een water, zoals een sloot, hoe meer voedsel en minder predatie en concurrentie er is voor de larven van knutten en steekmuggen. Het is te ongunstige om te stellen dat vernatting per definitie leidt tot een toename van het aantal muggen en knutten. Andere factoren, zoals de beschikbaarheid van dierlijke mest en de aanwezigheid van predatoren en concurrenten spelen hierin ook een grote rol. Bij de inrichting van natte natuur wordt dusdanig gewerkt dat de geschiktheid voor muggen en knutten wordt beperkt. Daarbij kunnen veel soorten muggen en knutten ook goed gedijen op landbouwgrond. De knuttensoort die verantwoordelijk wordt gehouden voor de recente verspreiding van blauwtong komt juist nadrukkelijk meer voor op landbouwgrond, zowel in natte als drogere gebieden, dan in natte natuurgebieden.

896.	0959	Milieuwerkgroep Houten	Om de voortgang in het herstel van biodiversiteit te bewaken is een monitoringssysteem nodig. Het verzoek is dan ook om de Basiskwaliteit Natuur (BKN) expliciet te benoemen als structurerend principe voor de gehele provincie.	Voor het versterken van de biodiversiteit in het agrarisch gebied erkennen wij dat een basiskwaliteit natuur van belang is. Basiskwaliteit natuur is opgenomen in de ontwerp Omgevingsvisie en wordt verder uitgewerkt in het Beleidsprogramma Natuur.
897.	1209	Collectief Alblasserwaard Vijfheerenlanden	Indiener stelt dat het minimumniveau van de biodiversiteit in een gebied nooit als juridisch toetsingskader mag gaan dienen. Tal van factoren, ook niet-beïnvloedbare, kunnen hierop van invloed zijn.	Het UPLG schrijft geen juridisch afdwingbaar minimumniveau van de biodiversiteit in een gebied voor. Het herstellen en bescherming van de biodiversiteit is echter een internationaalrechtelijke verplichting. Het bepalen van een minimumniveau is daar een onderdeel van, dat verder wordt uitgewerkt in het provinciale 'Beleidsprogramma Natuur'.
898.	0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531	Agrarische bedrijven	De basiskwaliteit natuur is niet vertaald naar een norm voor de landbouw, indieners geven aan dat dit onzekerheid geeft voor de boeren.	Het begrip Basiskwaliteit Natuur (BKN) is nog in ontwikkeling, waaronder het uitwerken van welke omgevingskwaliteit nodig is en welke mate van beheer. Wel hebben we in het UPLG en de Visie Landbouw en Voedsel normen benoemd die hier invloed op hebben. Zo is streven wij voor natuurinclusieve landbouw naar 50% in 2030 op het laagste niveau conform de classificering van WUR en LBI. Of dit voldoende is voor BKN willen we onderzoeken. Voor groenblauwe dooradering zijn doelen in het UPLG benoemd.
899.	496	Natuurmonumenten	De pachtwet en pachtgronden worden niet genoemd, maar deze gronden kunnen een sleutelrol spelen in de omvorming van agrarische grond naar natuurgrond en in mogelijkheden voor extensivering.	Momenteel is ruim 30% van alle agrarische grond verpacht. Verpachters spelen daarmee een belangrijke rol in de landbouwtransitie. De provincie is inmiddels in overleg met verpachters in de provincie over de mogelijkheden om pachters te ondersteunen bij verduurzaming.
900.	0121	gemeente Baarn	Laat ook landgoederen in aanmerking komen voor financiële ondersteuning natuurbeheer.	Via het subsidiestelsel Natuur en Landschap komen landgoederen met natuurgebieden binnen het Natuurnetwerk Nederland waaraan in het Natuurbeheerplan natuurbeheer en landschapsbeheertypen zijn toegekend en die open staan voor subsidie, in aanmerking voor subsidie voor natuurbeheer. Het is bij de provincie bekend dat de exploitatie van landgoederen onder druk staat, wat natuurbeheer bemoeilijkt. Als provincie faciliteren we buitenplaatsen om economische kostendragers te creëren ten behoeve van het behoud, herstel of versterking van de

				buitenplaatszone. Hiertoe is in de Omgevingsverordening een uitzondering op het verstedelijkingsverbod opgenomen. Bij toepassing van deze mogelijkheid moeten de instructieregels die andere provinciale belangen beschermen in acht worden genomen, zoals het verbod op aantasting van het NNN.
901.	1325	Stichting Bee Foundation	Indiener benoemt het belang van bestuivers (bijen, hommels) in de provincie Utrecht, bijvoorbeeld voor de voedselproductie, en dat het tegelijkertijd slecht gaat door o.a. gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Oproep is om een stem te geven aan de bestuivers.	Onderdelen van het UPLG, zoals het verhogen van de biodiversiteit en het stimuleren van natuurinclusieve landbouw in het agrarisch gebied dragen bij aan het herstel van bestuivers; In het beleidsprogramma natuur werken we het beleid voor bestuivers verder uit.

3.5 Klimaat

3.5.1 Inleiding

Geen zienswijzen.

3.5.2 Veenweiden

Algemene zienswijzen over veenweiden

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
902.	0354, 0570, 0704, 0783, 1265, 1362	Waterschap AGV, waterschap Rivierenland, gemeente Lopik, particulier, Regio Amersfoort, Waternet	Indieners geven aan dat voor het slagen van een versnelling van de aanpak het ontwikkelen van draagvlak in de gebieden essentieel is, met daarbij voldoende financiële middelen.	Voor een versnelling in de aanpak hebben we het nodig dat we via verschillende wegen werken aan het verhogen van grondwaterstanden. Voor het vrijwillige spoor van de waterinfiltratiesystemen is draagvlak essentieel. Tegelijkertijd zien we dat de overheden ook een gezamenlijke knop in handen hebben waarmee gestuurd kan worden op grondwaterstanden via de droogleggingen. Hier is de overheid aan zet om een brede maatschappelijke afweging te maken. Draagvlak speelt hier een rol, maar zal niet altijd leidend zijn. De provincie ziet ook dat het vernatten van de veenweide gepaard gaat met grote behoefte aan financiële middelen. Financiële compensatie bij het verhogen van grondwaterstanden kan aan de orde zijn, afhankelijk van welke sturingsmechanisme wordt ingezet. Ook de aanleg van waterinfiltratiesystemen vraagt middelen. Met de maatregelpakketten kunnen we hier op korte termijn een goede start mee maken. Voor de middellange termijn is dit nog een zorg.
903.	0554	Vallei en Veluwe	Indiener constateert dat de teksten over de veenweideproblematiek verschillen tussen de Omgevingsvisie en het UPLG. Zo wordt in de Omgevingsvisie verwezen naar het eventueel vrijkomen van fosfaat en staat dat peilverhoging in principe niet sneller mag dan 2 centimeter per jaar. In het UPLG wordt	De provincie is het met de indiener eens dat het wenselijk is als UPLG en de Omgevingsvisie met elkaar op dit punt eenduidig is. In het UPLG staat de zin: "Met een stapsgewijze verhoging (we denken aan circa 2 centimeter per jaar) en met begroeide oevers voorkomen we dat peilverhogingen negatieve effecten hebben op de waterkwaliteit." Het noemen van de 2 cm vindt de provincie bij nader inzien niet passen bij het detailniveau van de Omgevingsvisie. Onveranderd blijft dat bij

			hierover niets vermeld. Graag UPLG-tekst hierop aanpassen.	peilverhoging ook effecten op andere domeinen worden meegenomen, zoals effect op waterkwaliteit en oeverstabiliteit. Het is altijd maatwerk hoe dit uitpakt in een specifiek gebied. De tekst in de omgevingsvisie wordt daarom aangepast naar: Bij het verkleinen van de droogleggingen zal goed naar de effecten op de waterkwaliteit en oeverstabiliteit gekeken moeten worden. In het UPLG blijft de tekst ongewijzigd.
904.	0293, 0384, 0390, 0471, 0603, 0670, 0809, 1052, 1064, 1070, 1307, 1510, 1594, 1614, 1618, 1636, 1688	Agrarische bedrijven, Amersfoort voor Vrijheid, Cooperatie de Boeren met Toekomst, particulieren	Provincie zet volgens indieners een ongewenste kop op Europees beleid m.b.t. het verhogen waterpeilen in veenweide. Er is geen dwingende Europese verplichting tot peilverhoging.	Nee, dit is geen kop op Europees beleid, maar uitwerking van Europees beleid. Het reduceren van CO ₂ en remmen bodemdaling in Veenweidegebieden is een onderdeel van het Klimaatakkoord van Parijs. De herziene Klimaatwet is op 22 juli 2023 van kracht geworden, aangescherpt conform de Europese Klimaatwet. Het doel is dat Nederland in 2030 55% minder broeikasgassen uitstoot dan in 1990, en in 2050 netto nul. Dit is vertaald naar doelstellingen per sector en uiteindelijk ook per provincie voor de veenweide. Dat is waar we hier naartoe werken. De uitspraak rond de rechtszaak van Greenpeace geeft de Nederlandse overheid aanleiding voor mogelijke aanscherping in het naleven van deze afspraken. In Nederland is op dit moment de enige bewezen techniek om de CO ₂ terug te dringen het verhogen van grondwaterstanden. Dat doen we waar mogelijk op twee manieren; via het verkleinen van droogleggingen en via de aanleg van waterinfiltratiesystemen.
905.	Ca 115 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, agrarische bedrijven, Agractie, Loonbedrijf Balvert, Wolswinkel Mengvoeders, Broekenbos Natuurbeheer,	Indieners stellen dat provincie extra provinciale koppen op Europees beleid zet, onder andere bij waterpeilen in veenweidegebieden. Peilverhoging heeft grote gevolgen voor bedrijfsvoering, emissies, weidegang en weidevogelbeheer. Besluitvorming over waterpeilen hoort primair bij de waterschappen plaats te vinden, met gebiedsprocessen en draagvlak.	Nee, dit is geen kop op Europees beleid, maar uitwerking van Europees beleid. Het reduceren van CO ₂ en remmen bodemdaling in Veenweidegebieden is een onderdeel van het Klimaatakkoord van Parijs. Dit is een Europese opdracht. Het klopt dat het verhogen van grondwaterstanden ook andere effecten kan hebben. Wij zien ook dat hier sprake kan zijn van inkomensschade. Tegelijkertijd zien we in ca 30% van de Utrechtse Veenweidegebieden dat er al geboerd wordt bij droogleggingen kleiner dan 40cm (en daarmee hogere grondwaterstanden). Zeker de aanleg van WIS-systemen helpt om de grondwaterstand stabiel te houden, wat gunstig effect kan hebben op weidegang. De combinatie met weidevogels is over het algemeen

		Amersfoort voor Vrijheid		gesproken gunstig. De bevoegdheid om een peilbesluit te nemen ligt inderdaad bij het waterschap. Het waterschap doorloopt hier een proces om alle belangen af te wegen. De kaders voor het nemen van een peilbesluit komen vanuit verschillende overheden. Hier is de provincie er ook één van, via bijvoorbeeld de functie die is vastgelegd in het ruimtelijk beleid. In de Taskforce Veenweiden verkennen we welke sturingsmogelijkheden er zijn vanuit de verschillende overheden om te komen tot peilbesluiten.
906.	0585, 1070, 1264	Particulieren	Verzoek om het UPLG aan te passen op de bestaande afspraken uit het Pact van de Poldertrots en het inrichtingsplan voor de polder Groot Mijdrecht Noordoost: schrap peilverhoging en vernatting in de graslanden buiten de moerasblokken, schrap het nieuwe overgangsgebied vergroten natuurareaal en houd vast aan uitvoering van het besloten inrichtingsplan.	Wij zijn bewust van de afspraken die er zijn gemaakt in het Pact van Poldertrots en dat er mogelijk een spanning kan zijn tussen het UPLG en deze eerdere afspraken. Hierom hebben wij besloten om de gebieden waar dit speelt tot juli 2027 de tijd te geven om expliciet aan te geven hoe invulling kan worden gegeven aan de doelstellingen die er zijn in het landelijk gebied, waaronder de veenweidendoelstellingen. Hier is een tekst over toegevoegd onder paragraaf 5.2.2.
907.	1405, 1523	NMU, Vechtplassenco mmissie	Huidige tekst is op dit onderwerp volgens indieners te vrijblijvend. In de kern is de enige maatregel een taskforce veenweide. Indieners missen extra stappen vanuit de provincie en een tijdsplanning. In het UPLG ontbreekt een concrete en toetsbare koppeling tussen bodemtype, waterregime en klimaatdoelen. Indiener verzoekt voor veenweidegebieden binnen VPC-aandachtsgebied concrete CO₂-reductiedoelen vast te leggen.	Op dit moment hebben we geen aanpak met een CO₂-doel per gebied. Dit hangt samen met het reductiepotentieel dat een gebied heeft. Een gebied moet hydrologisch geschikt zijn om maatregelen te kunnen nemen. In de Taskforce wordt toegewerkt naar een aanpak met borging en tijdsplanning. Op het moment van schrijven van UPLG hadden we de joint fact finding nog niet klaar die hiervoor nodig is om hier concreter in te worden.
908.	0735, 1760	Agrarische bedrijven	Het is indieners onvoldoende duidelijk met gebrek aan feitelijke informatie om goed te bepalen wat de veenweide aanpak voor de gebieden betekent.	Zie de regel hierboven.

909.	0155, 0222, 0387, 0390, 0417, 0471, 0475, 0603, 0718, 0724, 0790, 0888, 0960, 0961, 1070, 1095, 1266, 1271, 1307, 1380, 1434, 1453, 1494, 1510, 1563, 1593, 1597, 1634, 1731, 1816	Agrarische bedrijven, LTO Noord, Agractie, Bouwman Westbroek BV, Werkgroep GGA Eemland, particulieren	Besluitvorming waterpeilen hoort bij waterschappen plaats te vinden, via gebiedsprocessen met draagvlak en niet als UPLG-doelstelling.	De bevoegdheid om een peilbesluit te nemen ligt inderdaad bij het waterschap. Het waterschap doorloopt hier een proces om alle belangen af te wegen. De kaders voor het nemen van een peilbesluit komen vanuit verschillende overheden. Hier is de provincie er ook één van, via bijvoorbeeld de functie die is vastgelegd in het ruimtelijk beleid. In de Taskforce Veenweiden verkennen we welke sturingsmogelijkheden er zijn vanuit de verschillende overheden om te komen tot peilbesluiten. Daar waar mogelijk is een gebiedsproces onderdeel van het proces om te komen tot een peilbesluit.
910.	0269, 0433, 0570	Waterschap Rivierenland, particulier, CDA Vijfheerenlanden	Waterschap Rivierenland is zeer ver in proces nieuw peilbesluit 5HL waarin bodemdaling wordt tegengegaan en een bijdrage wordt geleverd aan CO ₂ -reductie. Dit gebeurt op een wijze die past bij het waterschap en die kan rekenen op draagvlak binnen het gebied. Teleurstelling als waterschap zou worden gehinderd in uitvoering plan. Waterschap Rivierenland moet peilbesluit kunnen uitvoeren zonder extra verhoging van waterpeilen vanuit het UPLG.	De provincie Utrecht heeft onlangs een positief advies gegeven op (de voortoets van) het concept-ontwerp-peilbesluit in Vijfheerenlanden. Dit betekent dat wij de uitvoering van dit peilbesluit op dit moment niet zullen belemmeren. Tegelijkertijd vragen de provinciale beleidskaders en de opgaven vanuit het Rijk om op termijn verdere stappen te nemen in dit gebied dan er nu worden genomen op het gebied van CO₂-uitstoot. De provincie verwacht daarom dat het waterbeheer in Vijfheerenlanden in de toekomst wordt geëvalueerd en zo nodig aangepast om deze opgaven te realiseren. Voor het behalen van provinciale doelen op het gebied van vermindering CO₂-uitstoot is peilverhoging nodig ten opzichte van het huidige plan. Dit speelt in het hele veenweidegebied, waar een drooglegging van zomerhalfjaargemiddeld 40 cm onder maaiveld wordt nagestreefd in het UPLG. In de Taskforce Veenweide onderzoeken we de huidige droogleggingen, ook van Vijfheerenlanden, om te zien waar dit aan de orde zou zijn. Recente inzichten laten zien dat in veel veengebieden in Vijfheerenlanden al een drooglegging gerealiseerd is van 40cm of kleiner.

911.	0220, 0289, 0603, 0634, 0670, 0735, 0799, 0809, 0922, 0995, 1034, 1073, 1371, 1728	Agrarische bedrijven, particulieren	Het voornemen tot peilverhoging in veenweidegebieden druist volgens indieners in tegen het eigendomsrecht van boeren en het bevoegd gezag van het waterschap. Ook twijfelen zij aan de proportionaliteit van de maatregel, gegeven het feit dat het EU-beleid geen dwingende peilverhoging voorschrijft. Ook: strijdigheid met het evenredigheids- en zorgvuldigheidsbeginsel en artikel 1 Europees verdrag rechten van de mens.	De provincie is het met indiener eens dat het verhogen van het waterpeil een bevoegdheid is van het waterschap en niet van de provincie. In de Taskforce Veenweide Utrecht worden afspraken gemaakt tussen de provincie en de waterschappen over vernatting veenweide, waaronder peilverhoging, de fasering van maatregelen en de compensatie. Binnen de Taskforce is oog voor de verschillende belangen.
912.	1562	Agrarisch collectief Lopikerwaard	Indiener stelt dat het ontbreekt aan capaciteit bij provincie om uitvoering te geven aan de veenweidestrategie, en de provincie daardoor zelf een beperkende factor is op dit dossier.	Wij herkennen dat de voorbereiding en verkenning van plannen m.b.t. de veenweideaanpak om specifieke expertise vraagt. Capaciteitstekorten spelen breed in dit werkveld en zijn lastig op te vangen. De provincie Utrecht heeft de capaciteit van het beleidsteam veenweide inmiddels uitgebreid, zodat deze expertise geen beperking vormt bij het uitvoeren van de veenweidestrategie. Tegelijkertijd is de afdeling Uitvoering Landelijk Gebied in ontwikkeling en heeft het onze aandacht om ook meer projectleiders in te kunnen zetten die ervaring hebben met vernattingsmaatregelen.
913.	0413, 0621, 0895, 0952, 1239, 1265, 1563, 1571	Gemeente Lopik, LTO, CDA fractie Stichtse Vecht, agrarische bedrijven, HAJK	Indieners verzoeken te voorkomen dat klimaatmaatregelen eenzijdig worden genomen. Zij stellen voor breder en integraler te kijken naar de economische haalbaarheid, bedrijfscontinuïteit, gebiedsspecifieke kenmerken, ruimte voor innovatie en doelsturing, juridische borging en beschikbaarheid instrumenten.	Het UPLG is een doorvertaling van doelen voor natuur, water en bodem en klimaat die nationaal en internationaal zijn afgesproken. Als provincie Utrecht onderschrijven wij deze doelen en zien deze ook als noodzakelijk. Tegelijk is voor de provincie een vitale en duurzame landbouw als doel gelijkwaardig aan de eerdergenoemde natuurdoelen. De provincie beseft dat een grote inspanning vraagt van de samenleving als geheel en als onderdeel hiervan specifieke sectoren. De provincie zet, voor zover zij daartoe in staat is, in op ondersteuning van het verdienvermogen van de landbouw. Maar de provincie kan dit niet alleen. Ook het Rijk en de ketenpartijen spelen hier een rol in. Als provincie Utrecht houden wij dus rekening met de belangen van individuele agrariërs, terwijl tegelijk de doelen voor onder meer klimaat, natuur en water wel moeten worden gehaald. Hiervoor is naast de inzet van de provincie uiteraard ook de inzet van

				de sector zelf en andere overheden noodzakelijk. Wij hebben zorgvuldig onderzoek gedaan naar het verdienvermogen van de sector in relatie tot de maatregelen van het UPLG. Hiervoor verwijzen wij naar de recente onderzoeken van Wageningen Universiteit (2024, 2025 en 2026) die een nadere onderbouwing geven en zijn te lezen op onze website.
914.	0352	Gemeente Soest	Indiener vindt dat er te weinig aandacht is voor klimaatadaptatie bij de klimaatopgave.	Klimaatadaptatie wordt als opgave meegenomen in het UPLG. We zoeken naar ruimte voor waterberging om de gevolgen van hoogwaterafvoeren en piekbuien op te vangen, en we streven naar het verhogen van grondwaterstanden in het zomerhalfjaar om bodemdaling af te remmen. Ook komt klimaatadaptatie tot uiting in de 3 algemene structurerende principes waardoor het in elk gebied aandacht krijgt. We merken hierbij op dat het UPLG zich richt op het landelijk gebied. Onze algemene acties en doelen voor klimaatadaptatie, zowel voor landelijk gebied als stedelijk en bebouwd gebied, staan in het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie (2025-2028). Ons algemene beleid voor klimaatadaptatie in relatie tot water en bodem staat in het Bodem en Waterprogramma (2022-2027) en in de Ontwerp wijziging Omgevingsvisie provincie Utrecht.
915.	1409	Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen	Aanvalsplan Gruttogebieden zijn een kansrijke natuurverbetering in het veenweidegebied. Daar waar sprake is van stapeling van opgaven zoals vermindering uitstoot broeikasgassen, afname bodemdaling, verbetering van de waterkwaliteit, geringere belasting van het watersysteem, kan een Aanvalsplan Gruttogebied volgens indiener de oplossing bieden. Zie Kaart 12: Stapelkaart Veenweiden in Bijlage XI van het Ontwerp UPLG. Vanwege de zeer specifieke eigenschappen van Aanvalsplan Gruttogebieden is het van belang deze als zodanig te benoemen in de	Dank voor uw suggestie. Het Aanvalsplan Grutto kan worden meegewogen bij het komen tot een prioritering in de uitvoering van het UPLG. De precieze uitwerking zal altijd gaan om gebiedsspecifiek maatwerk. De begrenzing van Aanvalsplan Grutto-gebieden is toegevoegd aan de weidevogelkaart, kaart 11.

			maatregelpakketten. Zo'n gebied heeft bij voorkeur een omvang van rond 1.000 hectare met een kern van 200 hectare weidevogelreservaat, een hoog waterpeil in het broedseizoen, agrarisch beheer gericht op kruiden- en bloemrijk grasland, bemesting met ruige stalmest en tenslotte een gedegen predatorenbeheer.	
916.	0484	Staatsbosbeheer	Voorstel om het woord veenlandschap te gebruiken in navolging van zandlandschap en rivierlandschap. Veenweidelandschap suggereert één grondgebruik (weide).	De term veenweiden is gekozen vanuit de problematiek in het gebied. Die is gelegen in de weidegronden op het veen. Vanuit de kernkwaliteiten van de landschappen Groene Hart en Eemland wordt de naamgeving van veenlandschap niet gebruikt. Het onderscheid tussen veenlandschap, zandlandschap en rivierlandschap is een typering op een groter schaalniveau, die geen recht doet aan de schaal van de landschappen in de provincie Utrecht.

Uitstoot broeikasgassen uit veenweiden en bodemdaling

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
917.	0571	Particulier	Indiener geeft aan dat de onderbouwing van bodemdaling bij Wilnis en kaart 11 Bodemdaling Veenweide niet kloppen. Er zou geen rekening gehouden zijn met inpoldering en/of geen rekening gehouden met bodemgesteldheid (klei).	De gepresenteerde bodemdaling betreft een gemiddelde per peilvak. Er zijn RDW gegevens van maaiveld uit de periode 1960-1970 vergeleken met huidige maaiveldhoogtes van het Actueel Hoogtebestand Nederland. De berekende bodemdaling gaat dus over een grote periode en over het buitengebied. Het kan zijn dat de actuele bodemdaling anders is en binnen peilvakken zal de bodemdaling ook variëren.
918.	1423	LTO Noord West Utrecht	Indiener stelt dat de gebruikte grondkaarten onjuist zijn: kleigronden en droogmakerijen zijn ten onrechte als veengrond aangemerkt. Deze kaarten dienen te worden herzien.	De veenweideaanpak is gebaseerd op de geactualiseerde bodemkaart (2024) en de SOMERS2.0 aanpak van het NOBV waarmee een goed beeld kan worden verkregen welke gronden veen bevatten en gevoelig zijn voor oxidatie. Die plekken hebben een opgave om CO ₂ te reduceren en bodemdaling te remmen en worden meegenomen in bredere UPLG-aanpak wat op gebiedsniveau verder uitgewerkt wordt in samenhang met opgaven. Lokaal kunnen kleine afwijkingen optreden, bijvoorbeeld door kleiruggen in het landschap. In gebiedsuitwerkingen per polder of peilvak wordt hier rekening mee gehouden.

919.	0094, 0252, 1114	Agrarische bedrijven	Het ontwerp-UPLG hanteert gebiedsindelingen (o.a. veenweide/kleigebieden, zones rond natuur) die volgens indieners in de praktijk niet aansluiten bij de feitelijke bodemopbouw en bedrijfsrealiteit. Het Groene Hart is bijvoorbeeld klei, geen veen. Dit blijkt uit gegevens van RVO en grondanalyses vanuit Eurofins Agro.	De veenweideaanpak is gebaseerd op de geactualiseerde bodemkaart (2024) en de SOMERS2.0 aanpak van het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweide (NOBV) waarmee een goed beeld kan worden verkregen welke gronden veen bevatten en gevoelig zijn voor oxidatie. Die plekken hebben een opgave om CO ₂ te reduceren en bodemdaling te remmen en worden meegenomen in bredere UPLG-aanpak wat op gebiedsniveau verder uitgewerkt wordt in samenhang met opgaven. Lokaal kunnen kleine afwijkingen optreden, bijvoorbeeld door kleiruggen in het landschap. In gebiedsuitwerkingen per polder of peilvak wordt hier rekening mee gehouden.
920.	0554	Vallei en Veluwe	In het UPLG staat dat er veel CO ₂ vrijkomt in Eemland. Dit is een nieuw inzicht, dat indiener nog niet deelt. Eerst is een gezamenlijk beeld nodig van de opgaven voordat tot een aanpak en maatregelen overgegaan wordt met daaraan gekoppeld een uitvoeringstermijn.	De gronden van Eemland lijken op andere veengronden in de provincie en stoten bij gelijke omstandigheden ook vergelijkbare hoeveelheden CO ₂ uit. Binnen het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweide (NOBV) wordt hier onderzoek naar gedaan. De resultaten van dit onderzoek, van kennisinstellingen en universiteiten, zijn leidend voor ons beleid. De provincie Utrecht is samen met de waterschappen en het NOBV in gesprek gegaan om te werken aan joint fact finding en te komen tot een gezamenlijk beeld. We blijven hierin graag samen stappen zetten en hopen dat Vallei en Veluwe mee gaat doen met het joint fact finding-traject dat loopt in gezamenlijkheid met de andere waterschappen en partijen. Wij blijven waterschap Vallei en Veluwe gedurende dit proces ook meenemen in de tussenresultaten.
921.	0554	Vallei en Veluwe	Vallei en Veluwe heeft een ander beeld bij de bodemdaling in ons beheergebied dan gepresenteerd op kaart 11 in de bijlage bij het Ontwerp UPLG: zij is in haar traject van het peilbesluit uitgegaan van minder bodemdaling dan op deze kaart wordt gepresenteerd. In het traject van joint fact finding zullen wij het hierover ook samen eens moeten worden.	Kaart 13 geeft inzicht in de bodemdaling over een periode van 50-60 jaar. Het is goed mogelijk dat die bodemdaling tegenwoordig kleiner is dan 30 jaar geleden. Zoals aangegeven onder in de regel hierboven gaan wij graag met u verder in gesprek in het kader van de joint fact finding. We geven in paragraaf 3.5.2 onderaan de tekst met "Toelichting (het waarom)" een extra toelichting bij kaart 13 (bodemdalingkaart) en kaart 12 (CO₂-uitstoot veenweiden).

922.	0554	Vallei en Veluwe	De provincie kiest in het UPLG voor een versnelling van de inzet op veenweide. Dat zou in polder Eemland in delen van het gebied vragen om méér dan 2 centimeter per jaar peilverhoging, wat vanwege waterkwaliteit niet wenselijk is.	Waterschap Vallei en Veluwe is van harte uitgenodigd bij de Taskforce Veenweide en het lopende Joint fact finding-proces. Dan kunnen we het ook hebben over de snelheid van een peilverhoging en hoe om te gaan met potentiële neveneffecten op zaken als waterkwaliteit. Dit willen we gezamenlijk vertalen naar vuistregels, prioritering en handelingsperspectief.
923.	1266, 1271	Agrarische bedrijven	Indiener stelt dat er een gevalideerd meetsysteem opgezet dient te worden om de specifieke situatie voor Eemland in kaart te brengen met verschillende kleidiktes.	Specifiek voor de veengebieden heeft de provincie opdracht gegeven om de bodemkaart te actualiseren. Deze kaart is in 2024 opgeleverd en is uitgangspunt voor ons beleid. Lokaal kunnen er altijd afwijkingen zijn, en die spelen bijvoorbeeld een rol bij beslissingen om wel of geen waterinfiltratiesysteem aan te leggen op een specifiek perceel.
924.	0402, 0409, 0410, 1271, 1319, 1332, 1373, 1650, 1693, 1694, 0742	Agrarische bedrijven, particulier	Het is volgens indieners niet inzichtelijk gemaakt: - waarom juist deze maatregelen noodzakelijk zijn voor Eemland - waarom minder ingrijpende alternatieven (zoals plas-dras) onvoldoende zouden zijn. - hoe de cumulatieve effecten op de bedrijfsvoering zijn afgewogen.	Er ligt een opgave voor alle veengronden, ook die van Eemland. De basis is dat grondwaterstanden in de zomer hoog blijven. Er zijn verschillende methoden (in onderzoek) om hiervoor te zorgen, zoals greppelinfiltratie en waterinfiltratiesystemen. Als de grondwaterstand te hoog is (20cm of kleiner), is er meer methaan- en lachgasuitstoot. Percelen met plasdras kunnen bijdragen aan vermindering van bodemdaling en CO ₂ uitstoot. Dat kan binnen een gebiedsproces als maatwerk verkend worden. Er is nog geen doorvertaling gemaakt op bedrijfsniveau. Dit is maatwerk en een vervolgstap.
925.	0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0504, 0586, 0747, 0749, 0767, 0780, 0846, 0923, 0960, 0984, 0991, 1004, 1055, 1266, 1271, 1319, 1332, 1373, 1650, 1693, 1694	Werkgroep GGA Eemland, Agrarische bedrijven, particulieren	Indieners ervaren onduidelijkheid om reductie, gehanteerde aannames, modellen incl. onzekerheden. Verzoek aan GS om CO ₂ -opgave voor Eemland expliciet, controleerbaar en gebiedspecifiek te onderbouwen.	De gronden van Eemland lijken op andere veengronden in de provincie en stoten bij gelijke omstandigheden ook vergelijkbare hoeveelheden CO ₂ uit. Binnen het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweide (NOBV) wordt hier onderzoek naar gedaan. De resultaten van dit onderzoek, van kennisinstellingen en universiteiten, zijn leidend voor ons beleid.
926.	0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0504, 0586, 0749,	Werkgroep GGA Eemland, Agrarische	Het ontwerp UPLG is voor Eemland gebaseerd op generieke aannames en modellen, terwijl gebiedspecifieke	De gronden van Eemland lijken op andere veengronden in de provincie en stoten bij gelijke omstandigheden ook vergelijkbare hoeveelheden CO ₂ uit. Binnen het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweide

	0767, 0780, 0846, 0923, 0960, 0984, 0991, 1004, 1055, 1266, 1271, 1319, 1332, 1373, 1650, 1693, 1694	bedrijven, particulieren	gegevens onvoldoende zijn meegenomen (o.a. kleilaagdikte, waterpeil, reeds gerealiseerde reducties). Zo is bijvoorbeeld de aanname over de dikte van de kleilaag te laag. Beleidskeuzes zouden niet gebaseerd moeten worden op globale kaartbeelden. Er zou eerst aanvullend (perceelsspecifiek) bodemonderzoek gedaan moeten worden.	(NOBV) wordt hier onderzoek naar gedaan. De resultaten van dit onderzoek, van kennisinstellingen en universiteiten, zijn leidend voor ons beleid. Specifiek voor de veengebieden heeft de provincie opdracht gegeven om de bodemkaart te actualiseren. Deze kaart is in 2024 opgeleverd en het is uitgangspunt voor ons beleid. Lokaal kunnen er altijd afwijkingen zijn, en die spelen bijvoorbeeld een rol bij beslissingen om wel of geen waterinfiltratiesysteem aan te leggen op een specifiek perceel.
927.	0035, 0258, 0433, 0446, 0556, 0566, 0627, 0664, 0738, 0786, 0811, 0818, 0892, 0937, 1008, 1052, 1053, 1072, 1095, 1109, 1167, 1270, 1280, 1296, 1423, 1435, 1456, 1479, 1517, 1520, 1524, 1583, 1600, 1631, 1671, 1695, 1733	LTO Noord afdeling Woerden, LTO Noord West Utrecht, Agractie, SSC, Nederlandse Melkveehouder s Vakbond (NMV), particulieren, agrarische bedrijven	Door te vernatten wordt meer lachgas, methaan en stikstof uitgestoten, wat juist slechter is voor het klimaat. Vernatting is daarom volgens indieners geen goede oplossing voor vermindering van CO ₂ -uitstoot of beperking van bodemdaling.	Vernatting leidt tot niet tot uitstoot van lachgas en methaan, tenzij er sprake is van hele hoge grondwaterstanden. In het algemeen proberen we mede daarom ook te voorkomen dat grote delen van een peilvak te nat worden.
928.	0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0504, 0586, 0749, 0767, 0780, 0846, 0923, 0960, 0984, 0991, 1004, 1055, 1266, 1271, 1319, 1332, 1373, 1650, 1693, 1694	Werkgroep GGA Eemland, Agrarische bedrijven, particulieren	De relatie tussen peilbeheer, waterveiligheid en broeikasgasemissies is volgens indieners onvoldoende uitgewerkt. Verzoek om flexibel en gedifferentieerd peilbeheer te onderzoeken en NO ₂ -emissies expliciet te betrekken.	In de taskforce Veenweiden werken we toe naar een gedifferentieerde aanpak per gebiedstype. In deze aanpak speelt uitstoot van lachgas en methaan uit veengronden ook uitdrukkelijk een rol. Ook flexibel peilbeheer waar, binnen vooraf gestelde marges, ingespeeld wordt op de meteorologische omstandigheden (droogte of juist wateroverlast) is hierbij in beeld.

929.	1053, 1706, 1829	Particulieren	Indiener twijfelt aan de gebruikte data m.b.t. CO ₂ uitstoot.	Voor de CO ₂ uitstoot van veengronden baseren we ons op gegevens van het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen uit Veenweiden (NOBV). Een samenwerkingsverband van onderzoeksinstituten en universiteiten in Nederland.

Verhogen grondwaterstanden en slootpeilen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
930.	0094, 0255, 0268, 0336, 0337, 0354, 0378, 0395, 0496, 0541, 0554, 0570, 0638, 0681, 0728, 0776, 0783, 0790, 0963, 0983, 0984, 1144, 1199, 1265, 1282, 1327, 1332, 1383, 1434, 1466, 1494, 1523, 1562, 1563, 1571, 1622, 1634, 1648, 1688, 1694	CDA fractie Ronde Venen, de vier waterschappen: AGV, HDSR, Vallei en Veluwe en Rivierenland, agrarische collectief Lopikerwaard, Natuurmonumenten, gemeente Lopik, Christen Unie Stichtse Vecht, Boerinnenstudiegroep Het Groene Hart, CDA fractie Lopik, Dairy Impact BV, Amersfoort voor Vrijheid, Vechtplassencommissie, HAJK, LTO Noord, particulieren, agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat de veenweidegebieden van elkaar verschillen. Dit vraagt om maatwerk en een passende termijn voor het komen tot hogere (grond)waterstanden. Een kleinere drooglegging is een middel, geen doel op zich. Verzoek om peilverlaging te voorkomen door het volgen van maaiveld daling los te laten.	In het UPLG streven we in het veenweidegebied naar een gemiddelde grondwaterstand in de zomer van 40 cm onder het maaiveld. Dat betekent dat in delen van een peilvak waarvan het maaiveld lager ligt een drooglegging ontstaat van minder dan 40 cm. In de Taskforce wordt via Joint Fact Finding uitgewerkt hoe we omgaan met verschillen in gebieden en welke maatregelen we als overheden kunnen nemen om hiermee om te gaan. Dit wordt uitgewerkt in een handelingsperspectief per gebied en een prioritering daarvan tot een aanpak per gebied. Maatwerk, zoals kleinere peilvakken of passief vernatten door peilen niet aan te passen aan de maaiveld daling (indexering), maken daar onderdeel van uit.
931.	0368, 0895, 0984, 1352	Agrarische bedrijven	Geef inzicht in bodemdaling per regio, zodat per regio gekeken kan worden wat nodig is. Maak hierbij de regio's klein genoeg. Een generieke maatregel zonder gebiedspecifieke onderbouwing kan leiden tot disproportionele ingrepen.	Eens. In de Taskforce veenweiden wordt gewerkt aan een uitwerking per deelgebied (polderniveau). De gebiedsgerichte uitwerking met bijbehorende prioritering en handelingsperspectief vergt maatwerk en is een vervolgstap. Verder verwijzen wij voor meer inzicht naar kaart 13 in paragraaf 3.5.2 in het UPLG.

932.	0580, 0638, 0728, 0895, 1165, 1213, 1255, 1317	Particulier, agrarische bedrijven	Indieners verzoeken om te differentiëren tussen klei-op-veen en veenweiden; zij wensen geen generieke peil-of extensiveringsmaatregelen zonder onderbouwing. Een indiener stelt dat de bodemdaling bij veen met klei langzamer gaat en dat daar geen sprake is van oxidatie, dus dat peilverhoging grondslag mist. Er wordt verzocht minder ingrijpende alternatieven te onderzoeken, zoals kleiversterking.	Het klopt dat uitstoot en bodemdaling in gebieden met een afdekkende kleilaag vaak lager is bij gelijke drooglegging dan in pure veengebieden. Uit onderzoek van het NOBV blijkt dat veengronden met een kleilaag die kleiner is dan 40 cm nog steeds significant CO ₂ uitstoten. De gemiddelde bodemdaling in veengebieden met een kleilaag is vaak ook kleiner dan de bodemdaling in pure veengebieden. Dit is ook te zien op kaart 13.
933.	0474	Agrarisch bedrijf	Verzoek om een aparte kaart te maken voor klei en klei-op-veen, want nat kleidek in winter en droog in de zomer zorgt voor scheurvorming tot diepere veenlaag en oxidatie.	De provincie volgt hierbij de bodemkaart en de classificaties die hierin gehanteerd worden. In de bodemkaart wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende bodemtypen. In het UPLG hebben we het nu alleen over de veengronden. Dit zijn de pure veengronden en veengronden met een kleidek tot 40cm. Over deze grondsoorten zijn op dit moment namelijk uitstootgegevens bekend via de SOMERS methodiek. In paragraaf 3.5.2 is de volgende uitleg toegevoegd: "SOMERS geeft op dit moment de uitstoot weer van de pure veengronden en de kleidek-op-veengronden. Dit zijn veenbodems met een relatief dun kleidek van 40cm. of minder. SOMERS werkt aan uitstootgegevens voor de overige bodemtypen in het veenweidegebied. [...] De kaarten in deze paragraaf geven op dit moment de gronden aan waarvan de uitstootgegevens bekend zijn vanuit SOMERS. De uitstootgegevens van andere bodemsoorten zoals klei op veengebieden volgen wanneer SOMERS hier ook op is ingericht."
934.	1142	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat peilverhoging niet effectief is	In het kennisprogramma NOBV (www.nobveenweiden.nl) is ook uitgebreid onderzoek gedaan naar de kleidek op veengronden. Waar dit

			voor Klei-op-veen grond. Daarnaast is WIS te kostbaar voor beperkt resultaat op het perceel (klei op veengronden met een 40 tot 50 cm kleidek en de percelen zijn 60 tot 80 meter breed met een drooglegging van 60 cm).	kleidekgronden betreft (dus tot 40cm kleidek), wordt dit nu al meegenomen in dit UPLG. Wat de indiener hier beschrijft gaat om een kleidek groter dan 40cm. Die gronden zijn nu nog niet berekend in de SOMERS methodiek en zijn dus ook niet meegenomen op de kaart 12 van CO₂ uitstoot uit veengronden (inclusief kleidek op veengronden). Deze gronden vallen buiten de maatregelen van het UPLG. In paragraaf 3.5.2 is de volgende uitleg toegevoegd: "De kaarten in deze paragraaf geven op dit moment de gronden aan waarvan de uitstootgegevens bekend zijn vanuit SOMERS. De uitstootgegevens van andere bodemsoorten zoals klei op veengebieden volgen wanneer SOMERS hier ook op is ingericht."
935.	0020, 0691, 1209, 1571, 1637	Gemeente Eemnes, collectief Alblasserwaard Vijfheerenlanden, HAJK, agrarisch bedrijf, Schulp Vastgoed BV	Indieners verzoeken om maatwerk toe te passen en met agrariërs te zoeken naar een optimum tussen landbouw en natuur (weidevogels) i.p.v. generieke waterpeilverhogingen. Zij stellen voor hierbij ook gebruik te maken van stimulerende vergoedingen van het ANLb in een bredere zone.	Het vernatten van veengrond is essentieel om de bodemdaling te remmen en de uitstoot van CO₂ te beperken. Wij streven daarbij onder andere naar verhoging van het zomerpeil en daarbij is ook maatwerk mogelijk. Vernatten gaat in de praktijk ook goed samen met weidevogels en laat voldoende ruimte voor een vitale en duurzame landbouwfunctie. Wij hebben veel contact met de landbouwcollectieven over hoe de financiële vergoedingen van het ANLb hiervoor kunnen worden ingezet.
936.	0353	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat het water nu structureel te laag staat. Slootkanten zakken in, er wordt te veel weggepompt. Indiener is voor vernatting, maar niet tot net onder het maaiveld. Dat is te veel. Zij willen graag met onderling overleg een middenweg vinden.	Wat fijn dat u deze noodzaak tot vernatten herkent. Uw opmerking "Tot onder het maaiveld" is lastig te kwantificeren. De opgave is geholpen door de grondwaterstanden te verhogen tot zo'n 40 centimeter onder het maaiveld. Natter dan zo'n 20 centimeter is contraproductief voor de CO₂ opgave omdat er dan methaanuitstoot gaat plaatsvinden. De precieze uitwerking zal altijd gebiedsspecifiek plaatsvinden.
937.	1370	Agrarisch bedrijf	Indiener vindt het onduidelijk in hoeverre onderbemaling in de	Onderbemalingen kunnen dienen om al te grote effecten van peilverhogingen te beperken. Tegelijkertijd hebben onderbemalingen ook

			toekomst wordt verboden. En hij wil maatwerk voor percelen die afwijken van generieke gebiedsindelingen	nadelen en hebben verschillende waterschappen hier al beleid op om deze uit te faseren. Onderbemalingen zijn de verantwoordelijkheid van de waterschappen; het UPLG schrijft hier niets over voor. Wel nemen wij dit aspect mee in besprekingen in de Taskforce voor een integrale aanpak voor verdere vernatting.
938.	0121	Gemeente Baarn	Gemeente Baarn vraagt aandacht voor het grensgebied tussen de Heuvelrug en de veenweiden. De effecten van peilverhoging zijn niet inzichtelijk voor de bebouwde kom. Gemeente wil nauw worden betrokken bij wijzigingen en aanvullend onderzoek.	Hier hebben we zeker aandacht voor. Dat zullen we in de tekst nog verder verduidelijken. We hebben een onderzoek laten uitvoeren naar risicogebieden voor grondwateroverlast en welke aandachtspunten dit oplevert voor het vasthouden en infiltreren van water. Daarnaast zijn er naar aanleiding van de natte winter van 2023-2024 diverse maatregelen genomen, maar overlast bij dergelijke extreme gebeurtenissen kan niet worden voorkomen. Daarom willen we de bewustwording van de eigen verantwoordelijkheid van eigenaren vergroten. De volgende tekstwijzigingen zijn doorgevoerd: - Paragraaf 3.3.3 eerste bullet, bij herstel watersysteem is een zin toegevoegd: "Dit draagt bij aan de grondwatervoorraad, de waterbeschikbaarheid in watergangen en het herstel van kwel naar de omgeving." - Paragraaf 4.4.2 Opgaven voor het landschap Utrechtse Heuvelrug, bij voorkomen wateroverlast "Daarnaast is er in het stedelijk gebied op de flanken van de Heuvelrug een risico op hoge grondwaterstanden die kunnen zorgen voor wateroverlast binnen de bebouwde kom." - Bij paragraaf 3.3.2 onder lokale aanpak klimaatadaptatie is opgenomen dat we een stimulerende rol hebben bij bewustwordingscampagnes voor eigen handelingsperspectief eigenaren. - Bij paragraaf 3.4.2.: "Een vergelijkbare situatie van het vervallen van vrijstellingen geldt voor de grondwateronttrekkingen in de omgeving van de Natura 2000-gebieden die in hun kwaliteiten afhankelijk zijn van grondwater".

939.	0622	Agrarisch bedrijf	Indiener verzoekt geen waterpeilverhoging in te voeren op plekken in Eemland waar geen veengrond is.	Peilverhoging is inderdaad bedoeld voor peilvakken met veengronden. Daarbij is het doel om binnen het peilvak de veengronden een drooglegging van gemiddeld 40cm te geven.
940.	1266, 1271	Agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat het grondwaterpeil al op hoog niveau ligt in Eemland door kwel vanuit de Utrechtse Heuvelrug.	In delen van Eemland is inderdaad veel kwel aanwezig en dat heeft invloed op de grondwaterstand. De aanpak die wordt gebruikt (het model SOMERS van het Nationaal Onderzoeksinstituut Broeikasgassen Veenweide) houdt hier ook rekening mee.
941.	496	Natuurmonumenten	Voor Eemland is de klimaatopgave nieuw. Natuurmonumenten wil samen met provincie en waterschap bepalen hoe het gebied kan aansluiten bij het bestaande veenweide-kennisnetwerk en welk tempo haalbaar is voor pachters en agrarisch natuurbeheer.	Hier staan wij positief tegenover. Dit zou goed kunnen door in een joint fact finding samen te werken en te kijken welk tempo haalbaar is toe te werken naar hogere grondwaterstanden.
942.	0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0504, 0586, 0719, 0747, 0749, 0767, 0780, 0846, 0895, 0923, 0960, 0962, 0984, 0991, 1004, 1055, 1266, 1271, 1319, 1332, 1373, 1622, 1650, 1693, 1694	Werkgroep GGA Eemland, Agrarische bedrijven, Collectief Eemland, particulieren	Indieners verzoeken GS om géén generieke peilverhoging door te voeren in Eemland in verband met nadelige gevolgen van peilverhoging	Het UPLG beschrijft een algemene richting om grondwaterstanden te verhogen conform de Regionale Veenweide Strategie om zo te werken aan de klimaatdoelen en het remmen van bodemdaling. In de Taskforce veenweiden wordt gewerkt aan een uitwerking per deelgebied (polder). Daarin worden de effecten op impact voor agrariërs (weidegang), wateroverlast (beperkte buffercapaciteit) ook meegenomen. De gebiedsgerichte uitwerking met bijbehorende prioritering en handelingsperspectief vergt inderdaad maatwerk en is een vervolgstap. Dit is uitgebreider toegelicht onder paragraaf 3.5.2.
943.	0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0504, 0586, 0749, 0767, 0780, 0846,	Collectief Eemland, Werkgroep GGA Eemland, Agrarische bedrijven, particulieren	Indieners uit Eemland verzoeken om prioriteit te geven aan uitbreiding plas-dras boven structurele peilverhoging. Plas-	Er ligt een opgave voor alle veengronden, ook die van Eemland. De basis is dat grondwaterstanden in de zomer hoog blijven. Er zijn verschillende methoden (in onderzoek) om hiervoor te zorgen, zoals greppelinfiltratie en waterinfiltratiesystemen. Als de grondwaterstand te hoog is (20cm of

	0923, 0960, 0962, 0984, 0991, 1004, 1055, 1266, 1271, 1319, 1332, 1373, 1650, 1693, 1694		dras is effectief voor weidevogels en heeft draagvlak.	kleiner), is er meer methaan- en lachgasuitstoot. Percelen met plasdras kunnen bijdragen aan vermindering van bodemdaling en CO ₂ uitstoot. Dat kan binnen een gebiedsproces als maatwerk verkend worden. Er is nog geen doorvertaling gemaakt op bedrijfsniveau. Dit is maatwerk en een vervolgstap.
944.	0724	Bouwman Westbroek BV	- Het dwingend opleggen van peilverhoging doorkruist gebiedsprocessen en tast de bewerkbaarheid van het land aan. - Sloten worden niet meer jaarlijks opgeschoond maar eens in de 4-5 jaar, waardoor slib en groenresten zich ophopen, de doorstroming wordt belemmerd en de water- en bodemkwaliteit daalt. Er is volgens indiener niet terug te vinden waar dit beleid op is gebaseerd en welke (positieve) effecten dit heeft op de natuur. - Ook zijn meerdere sloten gedempt. Het effect daarvan is niet bekend. Indiener is van mening dat deze invloeden geen impact mogen hebben op het bestaansrecht van zijn bedrijfsactiviteiten op de huidige locatie.	De provincie Utrecht heeft in de Regionale Veenweidestrategie en het UPLG als doel gesteld de grondwaterstanden in veenweidegebied te verhogen om verdere bodemdaling tegen te gaan en CO ₂ -uitstoot te verminderen. Er worden komend jaar in de Taskforce veenweiden verschillende manieren verkend om als gezamenlijke overheden te werken aan het verhogen van de grondwaterstanden. De kaders voor het nemen van een peilbesluit komen vanuit verschillende overheden. Hier is de provincie er ook één van, via bijvoorbeeld de functie die is vastgelegd in het ruimtelijk beleid. Of peilverhoging mogelijk en noodzakelijk is, wordt nog nader uitgewerkt per gebied aangezien dat maatwerk vraagt. Hierover valt meer te lezen onder 3.5.2 in het UPLG. Peilwijzigingen vinden pas plaats na een peilbesluit van het waterschap, waarbij een bredere belangenafweging plaatsvindt, waaronder watersysteeminrichting. In het programma VEEST (veensloten van de toekomst) van het Veenweide Informatie Centrum te Zegveld wordt onderzoek gedaan naar beheer en onderhoud van sloten. Hieruit blijkt dat jaarlijks schonen van sloten vaak niet noodzakelijk is voor de watervoerendheid (voor de afvoer/aanvoer functie) van de sloot en ook dat jaarlijks schonen vaak niet positief is voor de natuur. Het waterschap monitort via de schouw of de watervoerendheid van de sloten voldoende op orde is.
945.	0430, 0638, 0807, 0927, 1050, 1248, 1318, 1338, 1634, 1701, 1731	Agrarische bedrijven, Ontwikkelwaarde BV, particulier	Indiener verzoekt peilaanpassingen af te stemmen op bedrijfs-, en gebiedsspecifieke omstandigheden. Specifiek wordt als voorbeeld genoemd	Deze uitwerking vindt plaats in de Taskforce Veenweide. Een werkgroep is aan de slag met Joint Fact Finding, waar de provincie en waterschappen samen kijken naar het water-en bodemsysteem en kijken wat hier kan en nodig is. Er wordt gekeken naar verschillende varianten drooglegging en welke handelingsperspectieven er per peilvak zijn. Hierbij wordt ook

			een gemiddelde drooglegging van 38 cm aan te houden.	gekeken naar laaggelegen delen van de peilvakken en geschiktheid voor landbouw. Maatwerk zoals u dat beschrijft is zeker mogelijk en vindt plaats in de gebiedsprocessen en bijbehorende uitvoeringsagenda's.
946.	0744, 1012, 1475, 1641	Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat hydrologische maatregelen in het Veenweidegebied in integrale gebiedsprocessen, gefaseerd en in samenspraak met bestaande bedrijven, en waterschap dienen te worden vormgegeven. De huidige onduidelijkheid over deze maatregelen belemmert investeringen in extensivering en natuurbeheer.	Peilaanpassingen worden door het waterschap gedaan en die borgen de communicatie met het gebied. Maatregelen als een water infiltratiesysteem zijn vrijwillig en daarom altijd in overleg met bedrijven en in een gebiedsproces.
947.	0025, 0053, 0106, 0327, 0343, 0368, 0410, 0658, 0689, 0705, 0718, 0719, 0776, 0874, 0941, 0961, 1011, 1067, 1274, 1358, 1393, 1562, 1717	Particulieren, agrarische bedrijven, CWV Ons belang, Collectief Lopikerwaard	Indieners geven aan dat peilvakken vaak groot zijn en percelen verschillende drooglegging nodig hebben. Zij verzoeken om gebiedsspecifiek te borgen dat percelen een haalbare minimale drooglegging kunnen behouden die nodig is voor natuur en agrarisch beheer in het gebied. Een ander voorstel is een minimale drooglegging van 40 cm i.p.v. een gemiddelde van 40 cm, anders wordt in de laagste delen al snel te nat om de koeien te weiden. Men stelt ook voor om te kijken naar kleinere peilgebieden.	In het UPLG is gekozen het gemiddelde van 40cm drooglegging aan te houden. Hierbij hoort altijd de nuancering dat een peilverandering pas door het waterschap wordt doorgevoerd na een gebiedspecifieke afweging. Hierbij wordt ook de maaiveldvariatie in het peilvak meegenomen en spelen hydrologische overwegingen over bijvoorbeeld het opknippen van een peilvak ook een rol. Een minimale drooglegging van 40 cm in een peilvak is onvoldoende om de doelstelling van het UPLG te halen, omdat een combinatie wordt gezocht met andere maatregelen, zoals waterinfiltratie. Wij zoeken de oplossing in maatwerk per gebied met 40cm als richting. In het definitief UPLG (hoofdstuk 3.5.2) voegen we tekst toe over het vervolgproces van het waterschap in de gebieden om gebiedsspecifiek invulling te geven aan de 40cm drooglegging.

948.	0941, 1274, 1401	Agrarische bedrijven, LTO Alblasserwaard	Indieners vinden dat waterschappen veel te grote peilvlakken aangelegd hebben, waardoor maatwerk peilverhoging moeilijker is. Er zijn polders met grote peilvakken waar binnen de peilvakken grote hoogteverschillen zijn.	Zie het antwoord bij de regel hierboven.
949.	0790, 0796, 1282, 1434, 1494, 1563	LTO Noord, agrarische bedrijven, particulier	Indieners stellen dat peilfixatie - en daarmee functieverandering - niet is uitgesloten in het UPLG.	Het klopt dat peilfixatie niet is uitgesloten. Er is in het UPLG gekozen voor een gemiddeld waterpeil in de veenweidegebieden in combinatie met maatregelen tot vernatting. Peilfixatie kan een onderdeel uitmaken van de aanpak van de Taskforce veenweide en leidt niet automatisch tot functieverandering. Dit hangt af van de invulling van een dergelijke maatregel.
950.	0570	Waterschap Rivierenland	Waterschap Rivierenland geeft aan dat bij het remmen van bodemdaling ruimte moet blijven voor afwegingen met betrekking tot wateroverlast, extra watervraag, waterkwaliteit en andere uitdagingen in het waterbeheer. En aandacht moet zijn voor het voorkomen van natschade aan boomgaarden.	Hier zijn wij het mee eens. Dit doen we door op Groene Hartniveau samen met provincies en waterschappen vuistregels te ontwikkelen voor gebiedsprocessen waar deze verschillende belangen samenkomen. Sommige vraagstukken vragen een complexere belangenafweging en besluitvormingstraject voor de langere termijn waarop bovenregionaal/nationaal niveau afspraken overgemaakt moeten worden, zoals bijvoorbeeld het waterverdelingsvraagstuk zoetwaterbeschikbaarheid en aanpassing van de wettelijk vastgelegde wateroverlastnormering.
951.	0393, 0513, 1526, 1541, 1575, 1605, 1631	Gemeente Ronde Venen, particulieren, agrarische bedrijven	Bij het onderwerp peilverhoging wordt volgens indieners onvoldoende aandacht besteed aan waterberging, instromend oppervlaktewater naar de riolering en grondwateroverlast	We zijn ons bewust dat een peilverhoging invloed heeft op verschillende domeinen. Uitwerking en onderbouwing voor specifieke maatregelen per deelgebied worden in een later stadium uitgevoerd o.a. in het kader van de gebiedsprocessen. Hierin werken we nauw samen met het waterschap, gemeenten, andere overheden en gebiedspartijen en is ook aandacht voor invloed op waterberging en grondwateroverlast. Peilveranderingen worden uiteindelijk vastgesteld in een peilbesluit van het waterschap waarin deze bredere afweging ook geborgd is.

952.	0570	Waterschap Rivierenland	Het voldoen aan de Omgevingswaarden Wateroverlast blijft voor indiener een randvoorwaarde.	Klopt, uitgangspunt is dat we aan de omgevingswaarden en regels voor wateroverlast voldoen. IPO en UVW verkennen momenteel samen met het Rijk de mogelijkheden om te komen tot aanpassing van deze normen. Dit omdat klimaatverandering extra druk zet op het huidige systeem waardoor het niet altijd mogelijk is om aan de omgevingswaarden te voldoen. Er is daarom behoefte aan een meer risico-gestuurde aanpak.
953.	0874, 1304	Stichting Wij.land, CWV Ons belang	In het ontwerp UPLG onder het kopje 'Governance opzet Taskforce Veenweide' blijft voor indieners onduidelijk of de aanpassing van het omgevingsbeleid m.b.t. de droogleggingsnorm in 2030 plaatsvindt, of mogelijk al eerder (2026 en/of 2028, op basis tussenevaluatie). Hierbij wordt alleen gesproken over 'geborgde aanpak' en 'voldoende voortgang', maar niet over de beschikbaarheid van voldoende water als randvoorwaarde voor het kunnen vernatten van percelen in droge zomers. Wij.land stelt voor in deze paragraaf op te nemen dat onvoldoende periodieke of incidentele beschikbaarheid van zoet water een verzachtende omstandigheid/ ontheffingsgrond is bij handhaving van de droogleggingsnorm in de omgevingsverordening.	Op dit moment is er geen voorstel voor wijziging van de Omgevingsverordening over een droogleggingsnorm. In de Taskforce Veenweide wordt gewerkt aan een geborgde aanpak waarbij gezocht wordt welke vorm van sturing passend is vanuit de verschillende gebieden in de veenweiden. De beschikbaarheid van zoetwater is hierbij inderdaad een mee te wegen vraagstuk. Dit zoeken we uit in samenwerking met de waterschappen, het ministerie van I&W en het Deltaprogramma. Algemeen gesproken zien we dat een zoetwatertekort incidenteel zal optreden. Dit hoeft geen reden te zijn om niet tot vernatting over te gaan. Dit kan wel een overweging zijn of er bijv. gekozen wordt voor waterinfiltratie of peilverhoging, omdat dit een verschillende zoetwatervraag genereert. Dit wordt meegewogen in de uitwerking van de aanpak UPLG in de Taskforce Veenweide. In paragraaf 3.5.2 staat de zin "De extra zoetwatervraag die we daarvoor nodig hebben vanuit het hoofdwatersysteem is daarbij randvoorwaardelijk." Hieraan voegen we toe: "[...] al weten we dat een zoetwatertekort onvermijdelijk incidenteel zal optreden."

954.	0691, 1304	Stichting Wij.land, Schulp Vastgoed BV	Indiener constateert dat de verantwoordelijkheid voor het doel 'zomergrondwaterpeil' niet duidelijk belegd is. Een reëel risico is dat er handhaving plaats gaat vinden bij een agrariër die buiten zijn schuld niet aan de omgevingsverordening voldoet, omdat hij/zij (door het waterkwantiteits- en of peilbeheer van het waterschap) niet in staat is om een gemiddelde drooglegging van 40 cm -mv te realiseren. Verzoek om in het ontwerp UPLG expliciet op te nemen dat het waterschap (en niet de agrariër) verantwoordelijk is voor het leveren van voldoende water om aan de droogleggingsdoelen van de omgevingsverordening te kunnen voldoen, of de maximale drooglegging niet via de omgevingsverordening te willen regelen, en in ieder geval de verantwoordelijkheden van waterschap én landgebruiker duidelijk en expliciet te benoemen in het UPLG en de omgevingsverordening.	Op dit moment is er geen voorstel voor wijziging van de Omgevingsverordening over een droogleggingsnorm. Een grondeigenaar hoeft zich dus ook niet te houden aan een droogleggingsnorm want die norm is er niet en er is dus ook geen sprake van handhaving. U hoeft zich hier dus geen zorgen over te maken. In de Taskforce Veenweide wordt samen met de andere overheden gewerkt aan een geborgde aanpak waarbij gezocht wordt welke vorm van sturing passend is vanuit de verschillende gebieden in de veenweiden. De vorm van sturing die uiteindelijk gekozen zal worden is nog in ontwikkeling, dus vooruitlopen op wie in dat geval de verantwoordelijkheid heeft, is nu niet aan de orde. Algemeen gesproken zien we dat een zoetwatertekort incidenteel zal optreden. Dit hoeft geen reden te zijn om niet tot vernatting over te gaan. De zoetwaterbeschikbaarheid kan wel een overweging zijn bij de keuze of er bijv. gekozen wordt voor waterinfiltratie of peilverhoging, omdat dit een verschillende zoetwatervraag genereert. Dit zoeken we uit in samenwerking met de waterschappen, het ministerie van I&W en het Deltaprogramma. Bovengenoemde aspecten worden meegewogen in de uitwerking van de UPLG-aanpak in de Taskforce Veenweide.
955.	1393	agrarisch bedrijf	Verzoek om waterwinning/ onttrekking expliciet mee te nemen. Zonder regie daarop kan	Zoals aangegeven in het UPLG zijn wij terughoudend in het aanwijzen van locaties voor grondwater en drinkwater. De waterschappen maken de afweging bij een peilbesluit om de verschillende belangen te wegen,

			peilbeleid contraproductief worden. Indiener noemt ook subsidies voor stuwen om water vast te houden.	waaronder dus indien aanwezig ook het belang van een waterwinning of onttrekking. Ten aanzien van de stuwen: maatregelen die er zijn om onze hydrologische infrastructuur te verbeteren komen zeker aan bod in de zogeheten Taskforce Veenweide.
956.	1004, 1402, 1689	Agrarische bedrijven	Verzoek om geen waterpeilverhoging toe te passen op bedrijf van indiener, of alleen toepassing bij aantoonbare noodzaak.	De provincie Utrecht voert zelf geen peilwijziging door. Peilwijzigingen vinden plaats na een peilbesluit door het waterschap, waarbij een bredere belangenafweging plaatsvindt door verschillende overheden. Remmen van bodemdaling en tegengaan van CO ₂ -uitstoot is onderdeel van een bredere belangenafweging. De kaders voor het nemen van een peilbesluit komen vanuit verschillende overheden die daarbij samenwerken in de Taskforce Veenweide. Of peilverhoging mogelijk en noodzakelijk is, wordt nog nader uitgewerkt per gebied aangezien dat maatwerk is.
957.	0689	agrarisch bedrijf	Mocht de provincie op peilverhoging blijven inzetten, dan wordt verzocht om daar veldmetingen voor te gebruiken omdat bij zo'n beperkte drooglegging een kleine meetfout door satelliet metingen grote gevolgen heeft.	Peilverhogingen worden doorgevoerd door het waterschap met o.a. oog voor de lokale omstandigheden en gebruik van maaiveld gegevens zoals beschikbaar in het Actueel Hoogtebestand Nederland. Daarbij houden we rekening met meetnauwkeurigheden.
958.	1258	Eemland300 en Vereniging Vrij Polderland	Verzoek om transparante onderbouwing van de voorgestelde peilen. En verzoek om rekenvoorbeelden van de gevolgen voor individuele bedrijven.	De onderbouwing van de voorgestelde peilen komt uit onderzoek van het Nationaal Onderzoeksinstituut Broeikasgassen Veenweide en het Veenweide Informatie Centrum te Zegveld. Hierdoor beschikken wij over zowel wetenschappelijk onderzoek als veel praktijkgegevens. Gevolgen voor bedrijven zijn heel verschillend, afhankelijk van de huidige peilen, het type bedrijfsvoering etc. Wij hebben hier geen doorrekeningen voor. Wij vervolgen graag ons overleg met de boeren - onder andere in Eemland - over landbouw in iets nattere omstandigheden.
959.	0101, 0632, 0766, 1597	Kenniscirkel landbouw West, particulieren, agrarisch bedrijf	Indieners zien onvoldoende onderbouwing voor het leidend maken van natuur- en watersysteem.	Het UPLG is een plan dat water- en bodemsysteem, natuur, landbouw en klimaat in samenhang beschouwt. De natuurlijke systemen worden daarin als leidend gezien (systeembenadering). De verschillende landschappen in Utrecht zijn ontstaan vanuit verschillen in het bodem- en watersysteem, waaraan het landgebruik zich heeft aangepast. Het bodem- en

				watersysteem vormt derhalve de basis voor onze leefomgeving en functioneert daardoor als één samenhangend systeem. Wanneer veenbodems (te veel) ontwaterd worden, vindt er oxidatie en CO ₂ uitstoot plaats en daalt de bodem. Het water- en bodemsysteem hangt hierdoor nauw samen met het landgebruik. Zoals aangegeven in het UPLG is het realiseren van een duurzame en vitale landbouw een belang dat voor ons gelijk is aan het herstel van het water- en bodemsysteem.
960.	0314	Gebiedscoöperatie Groot Wilnis-Vinkeveen, agrarisch bedrijf	De voorgestelde vernatting in Groot Wilnis-Vinkeveen is volgens indieners veel te ingrijpend, het land wordt onbruikbaar. Gevraagd wordt de vernattingsmaatregelen los te laten en het bestaande WIS-project te steunen zoals bedoeld.	De provincie Utrecht voert zelf geen peilwijziging door. Peilwijzigingen vinden plaats na een peilbesluit door het waterschap, waarbij een bredere belangenafweging plaatsvindt door verschillende overheden. Remmen van bodemdaling en tegengaan van CO ₂ -uitstoot is onderdeel van een bredere belangenafweging. De kaders voor het nemen van een peilbesluit komen vanuit verschillende overheden die daarbij samenwerken in de Taskforce Veenweide. Of peilverhoging mogelijk en noodzakelijk is, wordt nog nader uitgewerkt per gebied aangezien dat maatwerk is.
961.	0465	particulier	De voorgestelde maatregelen rond waterpeilen zijn volgens indiener ingrijpend en in veel gevallen onomkeerbaar, o.a. vanwege complexe en langdurige neveneffecten. Het risico bestaat dat meerdere functies tegelijkertijd worden verzwakt, terwijl de veronderstelde baten onzeker blijven of pas op zeer lange termijn zichtbaar worden.	Het vernatten van veenweidegebieden is nodig voor het behalen van de klimaatdoelen uit het klimaatakkoord. Er is een systematiek ontwikkeld die kan inschatten op welke type gronden onder bepaalde omstandigheden bij bepaalde maatregelen hieraan kunnen bijdragen. Die bijdrage is niet onzeker. De weg naar vernatting kan wel een lange weg zijn, afhankelijk van hoe groot de huidige drooglegging is, en vraagt bepaalde randvoorwaarden die op orde zijn. Dit vergt een investering, waarmee de omkeerbaarheid niet in de lijn der verwachting ligt, maar technisch wel mogelijk is. In het UPLG is een afweging gemaakt tussen de baten en de lasten. Waar belangen botsen, proberen we hier zo goed mogelijk op te anticiperen (bijvoorbeeld met de aanleg van begroeide oevers om uitspoeling tegen te gaan) en is het soms zo dat een negatief bijeffect niet te voorkomen is. In dat geval nemen we de tijd om hier naartoe te bewegen en/of financieel te compenseren.
962.	1362	Regio Amersfoort	Regio Amersfoort vraagt de provincie om peilbesluiten niet uitsluitend vanuit landbouw- en	Een peilbesluit vraagt altijd een bredere afweging dan enkel het bedienen van de functie. Vanuit de opgave om klimaatdoelen te halen in veenweidegebieden vragen we waterschappen om nadrukkelijker de

			natuurdoelen te benaderen, maar expliciet de effecten op stedelijk gebied en bestaande bebouwing te betrekken. De wisselwerking tussen buitengebied en bebouwde kom vraagt om gezamenlijke besluitvorming en gedeelde financiële verantwoordelijkheid.	andere maatschappelijke doelen zoals broeikasgasreductie mee te wegen bij het nemen van een peilbesluit, naast het faciliteren van de landbouw. Het waterschap heeft een verantwoordelijkheid om hierbij ook de stedelijke belangen mee te wegen, zoals bijvoorbeeld het behoud van funderingen in stedelijk gebied gelegen in hetzelfde peilvak. Vaak is het stedelijk gebied geholpen met een voldoende hoog peil omdat hierdoor funderingen niet droog komen te liggen waardoor schade zou ontstaan.
963.	1292	Van Buuren Continuum Advisory	Indiener stelt veel detailvragen. Overkoepelende vraag is hoe GS borgt dat de UPLG-ambitie '(zomerhalfjaargemiddelde) drooglegging ca. 40 cm' in veen en klei-op-veen wordt vertaald naar toetsbare, uitvoerbare en handhaafbare peil- en kwaliteitsafspraken op polderniveau, zónder dat grote maaiveldvariatie (bijv. 40–50 cm verschillen binnen één polder, lokaal binnen 200–1.000 meter) leidt tot structurele scheefheid in effecten (te nat/te droog) binnen dezelfde peilstructuur; en hoe worden waterkwaliteit, doorstroming, zoetwaterinlaat en water vasthouden aantoonbaar geborgd richting 2050?	Uw vragen zijn heel specifiek. Algemeen gesproken worden droogleggingen voorgesteld van ca. 40cm. Dit gaat om de mediaan van het zomerhalfjaar. Dit kan, afhankelijk van de maaiveldhoogteverschillen, inderdaad tot scheefheid in effecten leiden. Daarom is ook gekozen voor de mediaan van 40cm en niet voor een absoluut getal. In een gebiedsgerichte uitwerking zal gekeken worden samen met het waterschap wat op die locatie de effecten zijn. Uitvoering hangt altijd af van de gebiedsgerichte uitwerking van effecten. De Taskforce veenweide werkt aan de uitwerking van deze voorgestelde richting. In dit UPLG zal dit niet worden opgenomen omdat nog uitgezocht wordt welk type instrument hier mogelijk op ingezet kan worden en welke financiële consequenties dit gaat hebben. De specifieke vragen die in uw zienswijze en de bijlage naar voren komen gaan te ver voor deze Nota van Beantwoording, maar u kunt hierover contact opnemen met onze ambtelijke organisatie. In het definitief UPLG (hoofdstuk 3.5.2) voegen we tekst toe over het vervolgproces van het waterschap in de gebieden om gebiedsspecifiek invulling te geven aan de 40cm drooglegging.
964.	1395	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat peilverlaging van -40 naar -20 een verdubbeling maalcapaciteit	Het verkleinen van droogleggingen vraagt in een aantal gevallen ook om investeringen in het watersysteem. Dit kan gaan om de aanleg van bijvoorbeeld stuwtjes, maar ook het aanpassen van kades. Hier is in de

			betekent. Er is geen analyse over tijdsduur en kosten van deze maatregel.	Regionale Veenweide Strategie een inschatting van gemaakt en er is ook in de maatregelpakketten geld voor geraamd.

Waterinfiltratiesystemen (WIS)

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
965.	0450	Gemeente Veenendaal	Gemeente Veenendaal ziet graag een toevoeging die de onderbouwing voor het gebruik van deze systemen borgt. Hieruit zou duidelijk moeten worden wat is het langjarige effect van PWIS en AWIS op het bodemleven en bijvoorbeeld weidevogels, maar ook alle andere afhankelijke organismen en dus het beschermen en herstellen van de natuur	De provincie deelt de zorg dat waterinfiltratiesystemen meer effect sorteren dan enkel het verhogen van grondwaterstanden. De provincie is daarom aangesloten bij verschillende onderzoeken naar de effecten van WIS-systemen, de beheerkant, de effectiviteit, de aanleg etc, zodat de provincie het beleid waar nodig kan bijstellen als er meer kennis is. Algemeen gesproken gaat het vernatten van veengebieden ook om het herstellen van een meer oorspronkelijke situatie en daarmee van het herstellen van de natuur (zie de basis van de Natuurherstelverordening waar ook het vernatten van veengronden in is meegenomen). Hier dragen waterinfiltratiesystemen ook aan bij via de positieve effecten van vernatting.
966.	0352, 0883, 0937, 1074, 1362	Gemeente Soest, agrarische bedrijven, Regio Amersfoort	Indieners geven aan dat er een verduidelijking nodig is voor de toepassing van waterinfiltratiesystemen (subsidies, vergoedingen, collectieve aanpak en rol van agrariërs).	De provincie is blij met uw suggestie ook in het UPLG op te nemen dat er momenteel subsidieregelingen zijn die waterinfiltratiesystemen stimuleren. In paragraaf 3.5.2 is onder het kopje 'verhogen grondwaterstanden' de volgende zin toegevoegd: "Op dit moment loopt een subsidieregeling die de aanleg van waterinfiltratiesystemen stimuleert waar agrariërs gebruik van kunnen maken: subsidieregeling Beperking Bodemdaling Utrechtse Veenweiden."
967.	833	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat de pilots die op dit moment lopen zoals onderwaterdrainagem nog te kort draaiend om hier doorslaggevend vervolg aan te verbinden. Bovendien is voor dit systeem veel geld nodig, wat er niet is.	Het verhogen van grondwaterstanden is bewezen effectief om CO ₂ emissies te reduceren en bodemdaling te remmen via waterinfiltratiesystemen. Hier is voldoende onderzoek naar gedaan om dit als bewezen effectieve maatregel te beschouwen vanuit het NOBV. De provincie volgt met aandacht de diversie pilots die er

				lopen om meer praktijkkennis op te doen over het gebruik van de waterinfiltratiesystemen. Er is op dit moment geld beschikbaar voor de aanleg van waterinfiltratiesystemen. Het klopt dat er op dit moment onvoldoende middelen zijn om in het gehele veenweidegebied waterinfiltratiesystemen aan te leggen. Dit betreft dan ook een vrijwillige subsidieregeling en is geen opgelegde maatregel.
968.	496	Natuurmonumenten	Het UPLG schetst volgens de indiener een te positief beeld van waterinfiltratiesystemen (WIS) en onderwaterdrains in veenweidegebieden. Deze technieken zijn risicovol: ze verhogen de watervraag, kunnen interne eutrofiëring en versnelde veenafbraak veroorzaken, leiden bij aanleg tot extra uitstoot en bodemdaling en kunnen door plastic drains ook ecologisch ongewenst zijn. Op langere termijn kan toepassing WIS negatief uitpakken voor klimaat, veenbehoud en bodem.	Wij herkennen uw zorgen over het gebruik van waterinfiltratiesystemen. Waterinfiltratiesystemen verhogen inderdaad de watervraag en kunnen bij verkeerd gebruik drainerend werken. Vooraf wordt daarom ook getoetst of een WIS bijdraagt aan CO ₂ reductie. Er wordt onderzocht of we ook bioplastics kunnen gebruiken en voor het drainomhulsel worden al natuurlijke materialen gebruikt. Daarmee is onze verwachting dat WIS systemen bijdragen aan veenbehoud en minder CO ₂ uitstoot, terwijl een landbouwkundig gebruik mogelijk blijft.
969.	0495	Gemeente Bunschoten	Indiener verzoekt om kanttekeningen bij waterinfiltratiesystemen in het Eemland door het waterschap te benoemen in het UPLG.	Zie ons antwoord bij de regel hierboven.
970.	0810	Hofstede Sterreschans BV	Indiener geeft aan dat bodemdaling in heel Nederland een natuurlijk fenomeen is. Vernatting met drains maakt de grond onbruikbaar als landbouwgrond en is in feite een onteigeningsvariant.	Vooropgesteld: wanneer veengronden actief ontwaterd worden treedt bodemdaling op. In de natuurlijke situatie zonder ontwatering is er geen bodemdaling. Verder kunnen wij meer specifiek aangeven dat vernatting door het toepassen van waterinfiltratiesystemen gebeurt op vrijwillige basis. De praktijkervaringen wijzen uit dat agrarisch grondgebruik met toepassing van waterinfiltratiesystemen goed mogelijk is.
971.	0313, 0335, 0349, 0396, 0401, 0456, 0509, 0547, 0548, 0568, 0638, 0640, 0770, 0771, 0941,	Agrarische bedrijven, Ontwikkelwaar de BV, particulier	Er is onvoldoende aandacht voor technische innovaties (bijv. onderwaterdrainage) die veenoxidatie kunnen beperken zonder dat bedrijven moeten krimpen.	Een belangrijke pijler van de aanpak bodemdaling en tegengaan van CO ₂ -emissie uit veenbodems bestaat uit kennisontwikkeling en innovatie. De Provincie Utrecht heeft een subsidieregeling voor verschillende typen maatregelen voor het tegengaan van bodemdaling, waaronder waterinfiltratie systemen. Wij investeren

	0952, 1217, 1248, 1250, 1338, 1398, 1463, 1489, 1491, 1540, 1610			ook in andere technische innovaties, zoals greppelinfiltratie en druppelinfiltratie. Wij blijven voortdurend werken aan innovatie en kennisontwikkeling en werken daarin samen met het Nederlands Onderzoeksinstituut Broeikasgassen Veenweide, Veenweide Innovatieplatform NL en kennisinstituten.
972.	0961	Agrarisch bedrijf	Actieve WIS heeft wel effect maar is per grondsoort verschillend, binnen veen zijn ook nog grote verschillen. Verhogen grondwaterpeil heeft als gevolg dat er geen buffer meer is voor piekbuien en dat land sneller onbegaanbaar wordt en koeien binnen moeten blijven. Zorg voor duidelijkheid over drooglegging (maaiveld-slootwaterpeil) of grondwaterpeil en laat dit over aan het waterschap)	Zie regel 909, 960 en 965.

Taskforce Veenweiden

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
973.	0020, 0192, 1494	Gemeente Montfoort, Gemeente Eemnes, particulier	De gemeente wil aansluiten bij de taskforce veenweide om gezamenlijke aanpak te borgen. Om de gezamenlijke aanpak te laten slagen is het cruciaal dat gemeenten, eigenaren en gebruikers ook onderdeel uitmaken van de JFF.	Dank voor uw suggestie. Inmiddels er vanuit de U10 ook vertegenwoordigende deelname aan de Taskforce georganiseerd, waar de provincie heel blij mee is. De Taskforce Veenweide richt zich op verantwoordelijkheden die in eerste instantie bij de overheden liggen. In de Taskforce hebben daarom het Rijk, de provincie, de waterschappen en vertegenwoordigende gemeenten zitting.
974.	1423	LTO Noord West Utrecht	Indiener vindt het onbegrijpelijk dat de landbouwsector, waaronder LTO Noord, geen zitting heeft in de Taskforce Veenweide.	De Taskforce Veenweide richt zich op verantwoordelijkheden die in eerste instantie bij de overheden liggen. Dit is dan ook de reden dat wij ervoor kiezen in deze fase van opstart de samenstelling vooralsnog beperkt te houden. In de Taskforce hebben daarom het Rijk, de provincie, de waterschappen en vertegenwoordigende gemeenten zitting. De Taskforce werkt een participatieaanpak uit om ook de landbouw- en natuursector te betrekken bij de ontwikkelingen in de Taskforce.
975.	0554	Vallei en Veluwe	Vallei en Veluwe stelt dat de provincie - vooruitlopend op het vaststellen van het	Dat is erg jammer. De Taskforce Veenweide werkt zelf namelijk ook actief aan Joint Fact Finding en deelname van Vallei en Veluwe zou helpen om de

			UPLG - de versnelling van de aanpak Veenweiden heeft ingezet met de oprichting van de Taskforce Veenweide. Zolang zij nog in het traject van joint fact finding zitten, zal dit waterschap hier niet actief aan deelnemen.	organisatie en het gebied sneller op vlieghoogte te brengen. Wij hebben aangeboden te helpen in deze Joint Fact Finding van Vallei en Veluwe en hier zijn ook al stappen in gezet. Wij kijken uit naar het spoedige vervolg, omdat de Taskforce in Q1 2027 een geborgde aanpak gaat opleveren die ook voor het gebied van Vallei en Veluwe betekenis zal hebben.
976.	0495	Gemeente Bunschoten	Vraag: hoe gaat het proces plaatsvinden voor de Taskforce veenweiden voor het opstellen van een gedragen en vastgesteld plan van aanpak?	De Taskforce Veenweiden werkt aan een geborgde aanpak, op te leveren in voorjaar 2027. In de Taskforce wordt gewerkt aan een participatieaanpak.
977.	0315	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat het UPLG de uitkomst van de Taskforce zou moeten afwachten. Het kan niet zo zijn dat er nog onduidelijkheid is over één van de pijlers van het UPLG terwijl het wel is vastgesteld. Dus indiener verzoekt eerst de joint fact finding af te wachten.	De Taskforce gaat werken aan een geborgde aanpak om de richting die is ingezet in het UPLG vast te leggen in regelgeving. Het wat staat daarmee niet ter discussie, wel het hoe en waar en wanneer. Dit is wat de Taskforce nog gaat uitzoeken. De richting die is benoemd in het UPLG is niet nieuw, maar is al ingezet met het klimaatakkoord (2019) en de RVS Utrecht (2022).
978.	0268, 0354, 0554, 0570	Alle vier waterschappen: Vallei en Veluwe, AGV, HDSR en Rivierenland	De afstemming over te wijzigen peilbesluiten moet volgens de waterschappen onderwerp van gesprek zijn binnen de Taskforce Veenweide. Zorg voor een uitvoerbare en haalbare termijn, zonder dwingende vastlegging met een einddatum van 2035.	Vernatting van veenweide, inclusief de mogelijke peilbesluiten, is inderdaad het onderwerp van gesprek binnen de Taskforce Veenweide. Wij kijken daarbij zorgvuldig met u naar een uitvoerbare en haalbare termijn. Zoals u weet zijn de doelstellingen uit het klimaatakkoord, die door de waterschappen en provincies zijn ondertekend, daarbij kaderstellend. De rechtelijke uitspraak over het klimaatakkoord ('greenpeace') laat ons daarbij maar beperkte ruimte voor interpretatie. In het UPLG hebben wij de termijn van realisatie opgeschoven van 2030 naar 2035. Als wij daar geen geborgde aanpak tegenover stellen komen wij als regio - tenminste juridisch - in een zeer lastig parket.
979.	0582, 0607, 0952	Werkgroep landbouw VHL, agrarische bedrijven	Algemeen verzoek om bij de taskforce gebruik te maken van de gebiedskennis en ervaring in de verschillende gebieden: verbinding beleid en praktijk. Gebied Vijfheerenlanden krijgt	Het UPLG beschrijft een algemene richting om grondwaterstanden te verhogen conform de Regionale Veenweide Strategie om zo te werken aan de klimaatdoelen en het remmen van bodemdaling. In de Taskforce veenweiden wordt gewerkt aan een uitwerking per deelgebied (polder). Daarin worden de effecten op impact voor agrariërs (weidegang), wateroverlast (beperkte buffercapaciteit) ook meegenomen. De gebiedsgerichte uitwerking met

			bijvoorbeeld andere uitkomsten van onderzoek dan SOMERS.	bijbehorende prioritering en handelingsperspectief vergt inderdaad maatwerk en is een vervolgstap.
980.	0495, 1074	Gemeente Bunschoten, agrarisch bedrijf	Provincie geeft aan dat verdere uitwerking nodig is voor verdere vernatting veenweide 10-15%. We willen graag inzicht in hoe deze verdere uitwerking eruit ziet en met welke termijn.	Deze uitwerking vindt plaats in de Taskforce Veenweide. Een werkgroep is aan de slag met Joint Fact Finding, waar de provincie, waterschappen en gemeenten samen kijken naar het water- en bodemsysteem en kijken wat hier kan en nodig is. De Taskforce wil in het voorjaar van 2027 een geborgde aanpak opleveren met hierin een prioritering van gebieden. In de werkgroepen van de Taskforce veenweiden wordt m.b.v. joint fact finding gekeken welke handelingsperspectieven er per peilvak zijn om grondwaterstanden om hiermee verdere bodemdaling te remmen en CO₂-uitstoot te verminderen. Dit levert op sommige laaggelegen delen al verdere vernatting op. Het is maatwerk en dat wordt in de Taskforce en de gebiedsprocessen verder uitgewerkt. Daarnaast is voorzien dat bij een gemiddelde zomerdrooglegging van 40 cm de doelstelling voor CO₂ niet gehaald wordt en dat verdere vernatting in ca 10% van het veenweidegebied nodig is. Dat kan door te zoeken naar 'slimme plekken'/transitiegebieden waar combinaties mogelijk zijn met andere opgaven, zoals de plekken met veel bodemdaling, bergingsgebieden voor wateroverlast, laagste delen van de polder die bij extreme buiten water op maaiveld vasthouden, bij overgangszones N2000 en natuuropgaven zoals de weidevogelopgave. De integratie van verschillende UPLG-opgaven en de uitwerking daarvan vindt plaats in de gebiedsprocessen en bijbehorende uitvoeringsagenda's.

Waterbeschikbaarheid en waterverdelingsvraagstuk

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
981.	0268, 0333, 0354, 0554, 0570, 1571	Alle vier waterschappen, Rijkswaterstaat, HAJK	Indieners vinden dat het gesprek over het waterverdelingsvraagstuk op zowel nationaal, provinciaal als regionaal niveau gevoerd moet worden en meegenomen in de te maken keuzes in het UPLG. Een goede verbinding met	De provincie Utrecht werkt in verschillende sporen, samen met de waterbeheerders en andere overheden, aan zoetwaterbeschikbaarheid en de zoetwaterverdeling. Dit doen we o.a. via het Deltaprogramma Zoetwater en de regionale overleggen die hieronder hangen (zoetwaterregio's Oost, West, Rivierenland) en daarnaast in integrale (Delta)programma's zoals de Deltaregio Centraal Holland, het Deltaprogramma Rijn en het Programma

			het Nationale Deltaprogramma en de beslissingen die daar worden genomen is essentieel.	Ruimte voor de Rivier 2.0. Via deze sporen is een goede verbinding met het Nationale Deltaprogramma en de herijking hiervan.
982.	0927, 1074, 1562, 1571	Agrarisch collectief Lopikerwaard, HAJK, agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat WIS systemen functioneren bij voldoende waterbeschikbaarheid; wat is de aanpak om de waterbeschikbaarheid op de lange termijn te garanderen? Zoetwaterbeschikbaarheid is een randvoorwaarde. Hoe vindt de afweging plaats tussen alle watervragers?	Er is in de toekomst geen garantie op voldoende water gedurende het hele jaar. Er zullen perioden met tekort zijn, en deze perioden zullen met klimaatverandering langer worden en vaker optreden. We optimaliseren (het beheer van) het watersysteem in samenwerking met andere overheden om de aanvoer van zoetwater zo lang mogelijk te kunnen faciliteren. Anderzijds moeten gebruikers ook maatregelen nemen om een periode van watertekort te kunnen opvangen. In tijden van (langdurig) tekort treedt de verdringingsreeks in werking en wordt aan de hand daarvan afgewogen welke watervragers er prioriteit krijgen. In zo'n periode van extreme droogte ontstaat dan mogelijk ook watertekort voor het goed functioneren van WIS. Op die momenten accepteren we dat veen kan oxideren. Waar mogelijk kan een WIS afgesloten worden tot er weer voldoende water beschikbaar is. Er wordt ingeschat dat dit kortdurend aan de orde is en dat het overgrote deel van het jaar er voldoende water beschikbaar is voor WIS en WIS bijdraagt aan verhogen van grondwaterstanden en daarmee tegengaan van veenoxidatie. Voor de langere termijn worden afspraken gemaakt over zoetwaterbeschikbaarheid en verdeling ervan. Hiervoor werkt de Provincie Utrecht De provincie Utrecht werkt in verschillende sporen, samen met de waterbeheerders en andere overheden, aan zoetwaterbeschikbaarheid en de zoetwaterverdeling. Dit doen we o.a. via het Deltaprogramma Zoetwater en de regionale overleggen die hieronder hangen en daarnaast in integrale (Delta)programma's. Via deze sporen is een goede verbinding met het Nationale Deltaprogramma en de herijking hiervan.

Natte teelten / biobased bouwmaterialen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
983.	0661, 0790, 0874, 0927, 1200, 1282,	Stichting Groene Hart, LTO Noord,	Indieners zien natte teelten niet als verdienmodel of oplossing voor de agrarische sector, er is nog onvoldoende markt voor.	Er wordt op dit moment in onder meer het programma VIP NL (Veenweide Innovatie Programma) en bij het Veenweide Innovatie Centrum te Zegveld, op verscheidene manieren gewerkt met natte

	1434, 1436, 1494, 1563	CWV Ons belang, particulieren, agrarische bedrijven		teelten. Hoewel inhoudelijk de resultaten veelbelovend zijn, klopt het beeld dat u schetst dat natte teelten nog geen verdienmodel zijn.
984.	0222, 0807, 0927, 1088, 1260	Particulieren, agrarische bedrijven	Natte teelten in het veenweidegebied is volgens indieners geen realistisch perspectief voor bestaande familiebedrijven. Het oogsten onder natte omstandigheden is technisch complex en kostbaar. Bovendien verandert dit het landschap ingrijpend.	Er wordt op dit moment in onder meer het programma VIP NL (Veenweide Innovatie Programma) en bij het Veenweide Innovatie Centrum te Zegveld, op verscheidene manieren gewerkt met natte teelten. Hoewel inhoudelijk de resultaten veelbelovend zijn, klopt het beeld dat u schetst dat natte teelten nog geen verdienmodel zijn. De aard van natte teelten is heel divers en daarmee ook de impact - positief of negatief - op het landschap.
985.	0421, 1523	Gemeente Amersfoort, Vechtplassenco mmissie	Indieners geven aan dat het UPLG en de omgevingsvisie nauwelijks ingaan op natte teelten en biobased bouwmaterialen. Wat is de rol van de provincie hierin? Wat zijn geschikte locaties voor natte teelten, ook in relatie tot weidevogels? Indiener verzoekt landschappelijke randvoorwaarden en voorbeeld uitwerkingen per gebiedstype vast te leggen.	Er wordt op dit moment in onder meer het programma VIP NL (Veenweide Innovatie Programma) en bij het Veenweide Innovatie Centrum te Zegveld, op verscheidene manieren gewerkt met natte teelten. Het inhoudelijk en bedrijfsmatig verder ontwikkelen van natte teelten is een zaak van lange adem en wij ondersteunen deze langjarige pilots financieel. Er komt steeds meer informatie beschikbaar vanuit het VIP en VIC programma, onder andere ook met betrekking tot de aspecten die u noemt. Voor meer informatie verwijzen wij u naar de website vip-nl.nl.
986.	0927	Agrarisch bedrijf	Indiener wijst op de gevolgen m.b.t. methaan en lachgas bij natte teelten.	Hele hoge grondwaterstanden geven idd een grotere kans op uitstoot van lachgas en methaan. In het algemeen proberen we daarom ook te voorkomen dat grote delen van een peilvak te nat worden. Voor natte teelten, die nog in onderzoek zijn bij het Veenweide Innovatie Centrum, wordt gestreefd naar een goed evenwicht tussen voorkomen van CO ₂ uitstoot vs het ontstaan van methaan en lachgas.

Risico's van vernatten

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen

987.	Ca 200 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Agrarische bedrijven, agrarisch collectief Lopikerwaard, gemeente Lopik, Dairy Impact BV, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, HAJK, Dierenartsen ULP Harmelen, LTO Noord West Utrecht, Werkgroep GGA Eemland, particulieren	De voorgestelde waterpeilaanpassingen leiden volgens de indieners tot nadelige gevolgen. Genoemd worden: structureel nattere percelen, verminderde draagkracht van de bodem (machines moeten hierop aangepast worden), minder ruimte om te weiden, hogere risico's op structuurschade en vertrapping van de bodem, minder voederwinning, meer ganzen, negatieve gevolgen voor weidevogels (nesten lopen onder), geen mogelijkheid meer voor planet proof melk, wateroverlast op erf, negatieve gevolgen voor graskwaliteit en -kwantiteit. Daarnaast neemt aantal parasieten toe die vee ernstig kunnen infecteren. Nattere omstandigheden betekent meer muggen, knutten (die blauwtong overbrengen) en ongedierte. Indieners uiten zorgen om de gevolgen voor volksgezondheid, aantasting woon- en leefklimaat. Vernatting betekent langer opslag van mest waardoor er hogere stikstofuitstoot plaatsvindt. Ook betekent later bemesten dat het broedseizoen van weidevogels verstoord wordt. Dit heeft gevolgen op het gebruik van ANLB.	Het klopt dat het verhogen van grondwaterstanden ook andere effecten kan hebben zoals beschreven in verschillende zienswijzen. Wij zien ook dat hier sprake kan zijn van inkomensschade. De Taskforce Veenweide zoekt op dit moment uit welk instrumentarium inzetbaar is als deze schade hoger is dan het eigen maatschappelijk risico (nadeelcompensatie). Tegelijkertijd zien we in ca 30% van de Utrechtse Veenweidegebieden dat er al geboerd wordt bij droogleggingen kleiner dan 40cm (en daarmee hogere grondwaterstanden). Zeker de aanleg van WIS-systemen helpt om de grondwaterstand stabiel te houden, wat gunstig effect kan hebben op weidegang. We zien op de lange termijn een meer extensieve landbouw in de veenweidegebieden voor ons, waar hogere grondwaterstanden samengaan met weidevogelbeheer en natuurvriendelijke oevers. Naar de verschillende zorgen wordt gekeken vanuit het onderzoeksprogramma VIP-NL. Voor wat betreft de weidevogels; de peilen gaan niet zover omhoog dat nesten onderlopen. Hoge peilen gaan over het algemeen ook goed samen met weidevogels, omdat de grond zacht blijft.
988.	1261	LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht	Indiener vindt het verhoogde risico op kwel bij vernatting onvoldoende meegenomen.	De exacte uitwerking, zoals bijvoorbeeld het risico op kwel, vraagt altijd gebiedsgericht maatwerk. Daar kan afgewogen worden hoe in specifieke situaties maatregelen uitpakken en daarmee wel of niet zinvol/helpend zijn.
989.	0421, 0446, 0495, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0937, 1008, 1108, 1142,	Gemeente Amersfoort, gemeente Bunschoten, SSC,	Indieners geven aan dat vernatting, en daardoor minder opvang van piekbuien, vaker tot wateroverlast zal leiden. Dit kan gevolgen hebben voor stedelijk gebied en infrastructuur. UPLG geeft onvoldoende inzicht hierin.	Inderdaad is er een spanning tussen het verhogen van de (grond)waterstanden om bodemdaling af te remmen en CO ₂ uitstoot te beperken, en het vergroten van het bufferend vermogen van het (grond)watersysteem om bewoners en bedrijven in het buitengebied te beschermen tegen risico's bij extreme wateroverlast. We zoeken

	1280, 1296, 1435, 1456, 1479, 1517, 1524, 1671, 1695, 1733	Nederlandse Melkveehouder s Vakbond (NMV), particulieren, agrarische bedrijven		naar de beste tussenweg. Echter, we weten nu al wel dat we voldoende ruimte voor water moeten reserveren voor extreme neerslagsituaties, met name om vitale en kwetsbare infrastructuur en bebouwd gebied te ontzien.
990.	0376, 0495, 1142, 1459	Gebiedscoöperatie Stichtse Vecht. Gemeente Bunschoten, agrarische bedrijven	Vraag: hoe worden de risico's voor de waterkwaliteit en wateroverlast door vernatting beheerst door de provincie?	Ten aanzien van het risico op wateroverlast verwijzen wij naar het antwoord op de regel hierboven. Ten aanzien van de waterkwaliteit verwijzen wij naar het antwoord op regel 993.
991.	0937	Agrarisch bedrijf	Door peilverhoging bestaat het risico dat grond hol komt te liggen. In deze holtes komt bij natte periodes steeds meer water te staan en dit zorgt in toenemende mate voor de bodemdaling die UPLG juist wil tegengaan.	Peilverhoging zorgt voor minder bodemdaling. Dat effect is inderdaad het grootst langs de perceelsranden. Midden in het perceel kan de bodemdaling dan groter zijn dan aan de perceelsrand. Met waterinfiltratiesystemen, die gesubsidieerd worden door de provincie, kan ook het midden van het perceel vochtig gehouden worden. Op diverse plekken wordt dit systeem al ingezet om bodemdaling en CO ₂ uitstoot te remmen en te voorkomen dat percelen hol komen te liggen.
992.	1760	Agrarisch bedrijf	Naast alle nadelen zoals genoemd, noemt dit bedrijf nog aanvullend dat er meer ammoniak is in veenweiden door het ruw-eiwit gehalte in het voer. Snijmais helpt om dit te verlagen, maar dit mag juist niet meer. Daarna wordt nog specifiek genoemd het risico op blauwtong.	Het element dat u benoemt - meer ammoniak in veenweiden en minder mogelijkheden dit te beperken - is bijzonder bedrijfsspecifiek en kunnen wij niet herleiden tot iets wat geldt voor grote groepen boeren in de Utrechtse veenweiden. Ten aanzien van blauwtong kunnen wij melden dat daar onderzoek naar wordt gedaan in het kader van het Veenweide Innovatie Programma en dat de resultaten daarvan ons vooralsnog geen grote zorgen baren.
993.	1052, 1072, 1673	Particulieren, agrarisch bedrijf	Indieners stellen dat fosfaat uitspoelt naar sloten en zorgt voor vermesting. Uit onderzoek van WUR blijkt dat vernatting van percelen ertoe leidt dat fosfor in de bodem mobiel wordt. Bij	Bij het verhogen van peilen houden we ook rekening met effecten daarvan op de KRW. Dat kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld door het toepassen van fosfaat filters bij uitspoelingsgevoelige gronden en door uitspoelingsgevoelige gronden niet van een WIS te

			nattere, zuurstofloze omstandigheden verandert de chemische toestand van het ijzer, waardoor het fosfaat loslaat en oplost in het water. Dit spoelt uit naar sloten en beken. Dit staat haaks op de KRW.	voorzien. Op langere termijn is een hoge grondwaterstand ook goed voor de KRW omdat er minder mineralisatie van de veengronden plaatsvindt en daarmee ook minder nutriënten beschikbaar komen.
994.	1052	Particulier	Studies in het Groene Hart geven aan dat vernatting van veenweiden (tijdelijk) een negatief effect heeft op de algemene waterkwaliteit, wat het waterleven kan schaden.	Vernatting kan leiden tot extra uitspoeling van nutriënten. Bij de verdere uitwerking van het UPLG wordt hier rekening mee gehouden, bijvoorbeeld door peilen niet te snel te verhogen en niet zomaar WIS aan te leggen op uitspoelingsgevoelige gronden.
995.	0088, 0892, 1280, 1650	Agrarische bedrijven, particulier	Indieners stellen dat in delen van Eemland de veenlaag beperkt en kwetsbaar is, waardoor generieke peilverhoging kan leiden tot structureel te natte gronden. Dit heeft directe gevolgen voor draagkracht, bewerkbaarheid en opbrengst van landbouwgrond en tast de bedrijfszekerheid aan. Pas later in voorjaar het land op met machines en vee, terwijl tegelijk dan de weidevogels op het land aanwezig zijn. Dat gaat niet samen.	De combinatie van landbouw, weidevogelbeheer en voorkomen van veenoxidatie is belangrijk en kan soms complex zijn. Binnen gebiedsprocessen wordt dit nader uitgewerkt en bijvoorbeeld gekeken hoe flexibel peilbeheer kan bijdragen aan deze doelen. Dit is een thema dat ook in de Taskforce Veenweide verder wordt uitgewerkt.
996.	1200	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat hoe hoger het peil, hoe sneller de verticale wegzijging is. Zegveld ligt in een inrijgingsgebied. Die droogmakerij heeft een veel lager waterpeil en trekt door zijn bemaling al het grondwater naar zich toe. Hoe hoger het Zegveldse peil, hoe meer water er verticaal wegzijgt naar Nieuwkoop. Maatregelen hebben geen zin	Het klopt dat in Zegveld een wegzijging richting Nieuwkoopse polder optreedt. Dat betekent niet dat maatregelen geen zin hebben. Het verhogen van de grondwaterstand (door middel van een WIS of verkleinen drooglegging) helpt nog steeds om veenoxidatie en bodemdaling tegen te gaan. Dit soort maatregelen kost wel meer water dan in gebieden waar geen wegzijging optreedt.
997.	0333	Rijkswaterstaat	Sommige UPLG-maatregelen kunnen gevolgen hebben voor infrastructuur en waterveiligheid binnen het beheergebied van Rijkswaterstaat. RWS verzoekt dit bij de nadere uitwerking van het UPLG dit expliciet mee te nemen en dat er	Provincie Utrecht heeft nauwe contacten met RWS en zal bij maatregelen die de infrastructuur van RWS raken altijd in overleg treden en zo mogelijk gezamenlijk optrekken.

			tijdig overleg plaatsvindt met Rijkswaterstaat wanneer effecten worden voorzien.	
998.	0393	Particulier	Aanpassing van het waterpeil belemmert de toegankelijkheid van landbouwgrond, wat leidt tot beperkingen voor machines, slechtere beweiding en een grotere kans op bodemverdichting en uitspoeling.	Uitspoeling is een gevolg van het verkleinen van droogleggingen. Hier zijn afspraken op nodig in welk tempo de drooglegging verkleind kan worden, zodat uitspoeling wordt voorkomen. Het klopt dat kleinere droogleggingen effect hebben op de draagkracht van de bodem. Dit vraagt aanpassingen in de bedrijfsvoering. In 30% van de provincie wordt al geboerd bij dergelijke droogleggingen. Dit kost wel tijd om de bedrijfsvoering aan te passen.
999.	0850, 0851, 0853, 0867, 0868, 0876, 0878, 0881, 0916, 1181, 1260, 1332, 1371, 1388, 1837	Agrarische bedrijven, particulieren	Verhoogde waterstand op kleigrond zorgt volgens indieners voor het achteruitgaan van de kwaliteit van de grond (machines moeten later het land op, belemmering mogelijkheden beweiding, kwaliteit gras gaat achteruit). Bewerken van de grond wordt praktisch onmogelijk. Heeft veenland omgezet in kleidek; dat wordt nadeel als peil wordt verhoogd. Zoek juist optimum tussen stikstof/ CO ₂ / klimaat/ waterkwaliteit.	Er zijn inderdaad veengronden met daarboven een kleidek. Deze gronden reageren anders op vernatting dan pure veengronden. Bij grondwaterstanden van -40 cm is de ervaring dat op deze gronden nog steeds productief zijn. Het klopt dat kleinere droogleggingen effect hebben op de draagkracht van de bodem. Dit vraagt aanpassingen in de bedrijfsvoering. Daar wordt uiteraard rekening mee gehouden en in de Taskforce Veenweide worden de mogelijkheden van onder meer compensatie verder uitgewerkt.
1000.	0020, 0025, 0180, 0200, 0215, 0218, 1028, 1069, 1074, 1095, 1168, 1332, 1352, 1502, 1505, 1513, 1527, 1541, 1545, 1593, 1601, 1640, 1701	Gemeente Eemnes, agrarische bedrijven, Agractie, particulieren	Indieners constateren dat er spanning zit tussen verhoging waterstanden om broeikasgassen terug te dringen en een toename van stikstof en ammoniakemissies omdat weidegang dan niet meer mogelijk is. Verzoek om duidelijke keuzes te maken die niet tegenstrijdig zijn.	In 30% van ons veenweidegebied werken we al bij droogleggingen van 40cm. Hier is ook nog steeds weidegang mogelijk. Hogere grondwaterstanden kan betekenen dat dieren minder snel naar buiten kunnen. De aanleg van WIS-systemen kan de grondwaterstand ook stabiel maken waardoor in natte perioden de dieren juist eerder naar buiten kunnen. Percelen blijven in perioden van droogte ook groener waardoor dieren dan juist meer naar buiten kunnen. In veenweide past een extensieve bedrijfsvoering beter dan een intensieve bedrijfsvoering, ook vanwege het vertrappen van de grasmatten.
1001.	0446, 0531, 0790, 0937, 1280, 1282, 1427, 1434, 1435, 1456, 1479, 1494,	Agrarische bedrijven, LTO Noord, SSC, Nederlandse	Indieners verzoeken om ervoor te zorgen dat (het mogelijk maken en blijven van) beweiding een prioriteit is in het veenweidegebied. Zij zien een risico dat dit minder wordt i.v.m. het	We maken binnen het gebied een bredere belangenafweging. Beweiding is een van die belangen. Daarnaast zien we dat een groot deel van het veenweidegebied al een gemiddelde drooglegging van 40cm heeft. Boeren in dit gebied hebben hun bedrijfsvoering

	1517, 1524, 1563, 1634, 1671, 1695, 1701, 1733, 1760	Melkveehouder s Vakbond (NMV), particulieren	verhogen van het waterpeil in het UPLG en daarmee de beperktere draagkracht van de bodem.	aangepast en houden rekening met ligging van nattere en drogere percelen in hun beweidingsplan. Beweiding lijkt in het algemeen nog steeds goed mogelijk, maar het liefst op een meer extensieve wijze.
1002.	0767, 0923	Agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat een hoger waterpeil directe gevolgen heeft voor draagkracht van grasland en praktische uitvoerbaarheid van weidegang van paarden. Als een pension geen lange weidegang voor de paarden kan garanderen gaan pensionklanten naar een andere plek.	Een hoger waterpeil heeft inderdaad gevolgen voor de draagkracht van grasland. De weidegang van paarden is mogelijk belastender voor de grond dan de weidegang van koeien. Het kan daarmee betekenen dat weidegang voor paarden, wanneer deze nattere situatie zich voordoet en ingericht zou zijn, minder vaak mogelijk is dan op dit moment. Waterinfiltratiesystemen kunnen deze negatieve effecten deels compenseren omdat ze de grondwaterstand stabiliseren (de extremen er af, dus ook juist minder vaak te nat). Dit hangt af van de specifieke situatie terplekke (grondsoort etc).
1003.	1168	Agrarisch bedrijf	In het concept-UPLG staat een tabel met weideuren tot wel 5000 uur, dit is totaal onrealistisch. 1500 uur is het maximaal haalbare.	In de betreffende tabel neemt het aantal weideuren in iedere regel met 720 uur toe. Dat wil niet zeggen dat we het aantal uren van 5040 uur realistisch achten, maar het laat zien wat de potentie is van weidegang voor stikstofreductie.
1004.	0160, 0165, 0313, 0349, 0396, 0401, 0411, 0509, 0547, 0548, 0567, 0568, 0579, 0640, 0680, 0702, 0771, 0772, 0791, 0973, 0982, 0985, 0990, 0995, 0999, 1054, 1074, 1169, 1176, 1217, 1230, 1248, 1250, 1338, 1398, 1422, 1452, 1462, 1463, 1471, 1473, 1491, 1496, 1540, 1610, 1622, 1634, 1640,	Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, Ontwikkelwaar de BV, particulieren, agrarische bedrijven	Het verhogen van het grondwaterpeil brengt ernstige risico's voor het voortbestaan van het agrarisch bedrijf van indiener. Regulier grasland en voedergewassen dreigen te verzuipen, wat leidt tot verlies van productiecapaciteit en economische schade. Hierdoor dient er meer voer vanuit buiten de regio aangevoerd te worden, wat weer leidt tot meer transport en emissies.	Zie regel 987 en 1001.

	1641, 1803, 1809, 1837			
1005.	0509, 0548, 1398, 1540	Agrarische bedrijven	Indieners stellen dat een hoger waterpeil zal leiden tot een grasvegetatie met meer ongewenste grassen. Een gevolg hiervan zal zijn dat er meer gewasbeschermingsmiddelen moeten worden gebruikt. Een andere factor is dat de koeien mogelijk ook niet goed reageren op de schadelijke, ongewenste grassen in de vegetatie.	Bij een hogere grondwaterstand kan de vegetatie inderdaad veranderen, mede afhankelijk van de voedselrijkdom van de bodem. In droge en ontwaterde veenweide domineert vaak het (zeer) eiwitrijke Engels Raaigras. Bij extensivering (kruidenrijkere vegetatie) of vernatting kan de vegetatie veranderen en de voedingswaarde afnemen, maar dat betekent niet dat de vegetatie ook schadelijk is voor het vee. Die kunnen in veel gevallen selectief grazen. Ervaringen bij het Veenweide Informatiecentrum en op de hoogwaterboerderij laten zien dat de effecten op de voederwaarde beperkt zijn.
1006.	0318	Agrarisch bedrijf	Het bedrijf van indiener valt binnen weidevogelgebied waar peilveranderingen zijn voorzien. Het effect van deze maatregelen op de natuur is volgens indiener niet bekend.	Peilverhoging en weidevogels gaan in principe goed samen. De begrenzing op de kaart 11 weidevogels geeft het gebied aan waar de ecologische potentie ligt voor goed weidevogelleefgebied. In deze gebieden willen de uitbreiding van weidevogelbeheer (natuur of agrarisch) op vrijwillige basis dan ook graag onderzoeken. Peilverhoging is een mogelijk maatregel bij de realisatie van meer weidevogelleefgebied, waarbij maatwerk nodig is.
1007.	1234, 1571	Gezamenlijke collectieven, HAJK	Verzoek om de risico's van vernatting beter in beeld te brengen. Bij een hoog peil kunnen percelen ongeschikt worden voor weidevogels (o.a. als foerageergebied, verdrinking). Andere natte teelten zijn vaak ongeschikt voor weidevogels en een schuilplek voor predatoren.	Weidevogels en vernatting gaan over het algemeen goed samen, omdat door vernatting percelen over het algemeen juist geschikter worden als foerageergebied voor weidevogels. Het risico op verdrinking en uitspoeling van nesten is relatief klein en weegt niet op tegen de positieve effecten van vernatting. Er is geen sprake van dat er in veenweidegebieden op grote schaal natte teelten zullen worden ingericht.
1008.	1234	Gezamenlijke collectieven	De collectieven geven aan, dat als percelen te nat worden door hoogteverschillen in een peilvak dit door de afnemende draagkracht gevolgen heeft voor afname van het ANLB-pakket voorweiden. Voorweiden met vee zorgt voor een gevarieerd mozaïek dat essentieel is voor kuikens.	Het vernatten van percelen heeft inderdaad invloed op de draagkracht van de bodem. Vernatten kan op twee manieren, namelijk via het verkleinen van droogleggingen en ook via de aanleg van waterinfiltratiesystemen. De waterinfiltratiesystemen hebben als eigenschap dat zij de grondwaterstanden gelijkmatiger weten te maken, dus minder uitzakken in de zomer en minder nat in het voorjaar. Soms kan dat dus juist betekenen dat dieren eerder het

				land op kunnen. Een gevarieerd mozaïek is ook nog steeds mogelijk bij nattere percelen.
1009.	1502	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat peilverhoging in combinatie met plas/dras voor weidevogels leidt tot een langere periode minder gewasopbrengst. Ook mindere kwaliteit van het gewas. Zal ook leiden tot minder weidegang. Ziet zich genoodzaakt te stoppen met agrarisch natuurbeheer	Het klopt dat vernatting gevolgen kan hebben voor de gewasopbrengsten. Bij het maken van keuzes binnen het gebied is beweiding een onderdeel van de bredere belangenafweging. Mocht er vanuit vernatting sprake zijn van inkomensschade, dan is dit onderdeel van de nadeelcompensatie die volgt. Tegelijkertijd zien we in ca 30% van de Utrechtse Veenweidegebieden dat er al geboerd wordt bij droogleggingen kleiner dan 40cm (en daarmee hogere grondwaterstanden). Zeker de aanleg van WIS-systemen helpt om de grondwaterstand stabiel te houden, wat gunstig effect kan hebben op weidegang.
1010.	1167, 1262	Agrarische bedrijven	Vernatting heeft tot gevolg dat opbrengend vermogen van zijn grond drastisch achteruit gaat. Bij regenbui vertrappen koeien de graszoden zodat extra CO ₂ uitstoot ontstaat. Maatregel werkt dus averechts. Indiener geeft ook aan dat in natuurgebied Willeskop in 2024 door HDSR het gebied is opgeschaald naar waterbergingsgebied. Hiervoor moest 1 miljoen m ³ veen worden verplaatst en herplaatst. Dat is achter land van indiener terecht gekomen op een terp en ligt nu te oxideren. Dat geeft een enorme CO ₂ -uitstoot. Waarom moet hij dan zijn grond laten vernatten om CO ₂ te verminderen?	Het klopt dat er een verband kan zijn tussen het verhogen van het slootwaterpeil en de overlast als gevolg van piekbuien. Hiervoor verwijzen wij naar het antwoord in regel 986. De specifieke situatie die u beschrijft over het verplaatsen van grond op verzoek van het Waterschap staat los van het UPLG. Binnen dit programma richten wij ons met name op structurele maatregelen om negatieve effecten van bodemdaling te voorkomen en kunnen wij niet beïnvloeden wat in de praktijk in onze regio gebeurt met grondverplaatsingen.
1011.	1074	Agrarisch bedrijf	Verzoek om te letten op de risico's bij vernatting: meer kwel en het opschuiven van de bufferzones, waardoor er minder landbouwgrond overblijft.	De exacte uitwerking, zoals bijvoorbeeld het risico op kwel, vraagt altijd gebiedsgericht maatwerk. Daar kan afgewogen worden hoe in specifieke situaties maatregelen uitpakken en daarmee wel of niet zinvol/helpend zijn. Het verhogen van het slootwaterpeil heeft niet direct invloed op de bandbreedte van bufferzones.
1012.	1606, 1616	Gemeente Oudewater,	Maatregelen die een verhoging of verlaging van het grondwaterpeil tot gevolg hebben, kunnen	Eens, dank voor uw opmerkzaamheid. Bij het opstellen van een peilbesluit door een waterschap is archeologie een van de belangen

		Gemeente Woerden	effect hebben op archeologische waarden. Deze effecten kunnen pas ingeschat worden wanneer er een concreet voorstel voor een nieuw peil ligt. Dat betekent dat het waterschap bij die uitwerking rekening moet houden met het aspect archeologie door in een vroeg stadium af te stemmen met het desbetreffende bevoegd gezag.	die meegewogen moeten worden. Grondwaterstanden hebben namelijk direct invloed op de conservering van archeologische resten in de bodem. Dit gaat onder meer over de archeologie in het UNESCO Werelderfgoed Neder-Germaanse Limes en de archeologisch waardevolle zones in het Cultuurhistorische hoofdstructuur (zie ook Omgevingsvisie en -verordening).

Financieel / nadeelcompensatie/flankerend beleid

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1013.	0109, 0220, 0255, 0313, 0335, 0340, 0343, 0377, 0396, 0409, 0411, 0509, 0547, 0548, 0567, 0568, 0640, 0653, 0680, 0742, 0770, 0771, 0772, 0790, 0927, 0984, 1011, 1021, 1052, 1074, 1158, 1165, 1170, 1176, 1217, 1230, 1248, 1250, 1282, 1338, 1397, 1398, 1401, 1422, 1434, 1452, 1459, 1462, 1463, 1473, 1491, 1494, 1540, 1563, 1571, 1610, 1619, 1701, 1760, 1809, 1816	Agrarische bedrijven, HAJK, LTO Noord, LTO Alblasserwaard, Ontwikkelwaar de BV, particulieren	Indieners stellen dat er in het ontwerp-UPLG geen heldere compensatieregelingen zijn opgenomen voor inkomensverlies of investeringskosten die zijn gemaakt vanwege het verhogen van het waterpeil. Compensatie met volledige schadeloosstelling wordt verwacht voor alle schade (vermogensschade, emotionele schade, inkomensschades, bijkomende kosten).	Wij vinden het van belang dat de landbouw in het Veenweidegebied een goede boterham kan verdienen. Daarbij zijn de juridische aspecten mede van belang. Deze bepalen onder meer of er bij het verkleinen van de drooglegging ook sprake is van nadeelcompensatie. Wanneer deze nadelen groter zijn dan het eigen maatschappelijk risico, is er mogelijk sprake van nadeelcompensatie en dus van vergoedingen. Dit wordt op dit moment onderzocht door de Taskforce Veenweide. Daarbij wordt onder meer gekeken naar de zogeheten Compensatiesystematiek Veenweide als naar de generieke afwaarderingsregeling grond. Voor beide regelingen geldt dat deze nog goedkeuring door de Europese Commissie behoeven.

1014.	0165, 0368, 0376, 0719, 1011, 1717	Agrarische bedrijven, Gebiedscoöperatie Stichtse Vecht, particulieren	Eventuele vergoedingen voor een hoger waterpeil zijn volgens indieners onvoldoende onderbouwd en voor zover ze zijn onderbouwd zijn de bronnen eenzijdig en niet duurzaam. Hier ook eventuele subsidies geven voor het plaatsen voor stuwen om water vast te houden waar veehouders dit graag willen.	Zie regel hierboven. Aanvullend kunnen wij nog aangeven dat de Taskforce ook kijkt naar mogelijke investeringen in het watersysteem t.b.v. verdere vernatting veenweide.
1015.	1304, 1472	Stichting Wij.land, kerngroep bioboeren	Indieners stellen dat bekostiging van vernattingsmaatregelen publiek moet zijn, omdat ze bijdragen aan publieke bodemdalings- en klimaatdoelen. Zij verzoeken de provincie om de verantwoordelijkheid voor het beheer en het onderhoud van de voorgestelde vernattingsmaatregelen en instrumenten (bijv. WIS-systemen) expliciet op te nemen in het UPLG, en marktconforme beheer- en compensatievergoedingen beschikbaar te stellen vanuit waterschap, rijk en/of provincie daar waar vernattingsmaatregelen worden toegepast op agrarisch land.	Vernattingsmaatregelen worden genomen vanuit de maatschappelijke wens om broeikasgasuitstoot te beperken. Hierbij zijn de subsidies momenteel zo ingericht dat de aanleg van WIS volledig vergoed wordt. De juridische kanten van nadeelcompensatie bepalen mede of het verkleinen van de drooglegging ook vraagt om vergoedingen. Dit wordt op dit moment onderzocht door de Taskforce Veenweide. Hier kan daarmee niet in algemene zin iets over opgenomen worden omdat daarvoor de materie te complex is. De beheerfase van WIS is nog weinig naar gekeken omdat de WIS aanleg vaak nog niet zo lang geleden heeft plaatsgevonden. In het onderzoeksprogramma VIP-NL wordt nu ook naar deze beheersaspecten gekeken.
1016.	1067	agrarisch bedrijf	Indiener vraagt, wanneer drooglegging minder wordt dan 40 cm, welke alternatieven of compensatie dan mogelijk zijn.	In de Taskforce Veenweide wordt uitgezocht welk instrumentarium ingezet kan worden en welke financiële constructen hierbij gaan horen.
1017.	0408	agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat er landelijke regie nodig is voor de nadeelcompensatie.	In de landelijke Regiegroep Veenweide worden afspraken gemaakt over de Veenweideopgave, inclusief de financiële aspecten. Voor nadeelcompensatie wordt met name gekeken naar landelijke regelingen zoals de Compensatiesystematiek Veenweide en de afwaarderingsregeling grond.

1018.	0289, 0296, 0349, 0661, 1052, 1088, 1178, 1239	agrarische bedrijven, particulieren	Volgens indieners ondermijnt peilverhoging de economische dragers van het gebied en is het op zichzelf geen garantie voor het behalen van klimaatdoelen.	Uit onderzoek van het NOBV is gebleken dat peilverhoging een effectieve maatregel is om CO ₂ uitstoot in veengronden te verminderen, zeker in combinatie met infiltratie-maatregelen. Het klopt dat peilverhoging mogelijk ook beperkende effecten heeft op de bedrijfsvoering. Het halen van de klimaatdoelen is afhankelijk van alle betrokken sectoren. Wij werken daarbij toe aan ons aan te rekenen deel, namelijk het halen van de doelen voor het onderdeel Veenweide in landbouw en landgebruik.
1019.	0428, 0578, 0719, 0876, 0878, 0881, 0916, 1167, 1200, 1371	agrarische bedrijven	Indieners geven aan, dat wanneer vernatting moet plaatsvinden, ze wel kunnen ophouden met boeren. De kosten worden zo hoog dat er geen rendabele landbouw meer mogelijk is.	Ons beleid is gericht op een peil van -40cm. Dat is een niveau waarop nog goed te boeren valt. Maar dat betekent dat niet overal in een peilvak de drooglegging hetzelfde is. Er zullen nattere percelen ontstaan. Peilaanpassingen zullen voorafgegaan worden door gebiedsprocessen zoals dat nu ook binnen KlimaatSlim Boeren op Veen gebeurt. Met waterinfiltratie kunnen percelen met een hoger peil nog steeds bewerkt worden. Op andere plekken kan weidevogelbeheer geconcentreerd worden. Ook kavelruil en grondinstrumenten kunnen ingezet worden om bedrijven te ondersteunen.
1020.	0876, 0878, 0881, 0891, 0916, 1371	Agrarische bedrijven, particulier	De waarde van de grond zal volgens indieners fors dalen door vernatting. Zij stellen dat de provincie hiermee ingrijpt op hun eigendomsrecht, zonder dat de provincie onderzoek heeft verricht wat de gevolgen zijn.	De waarde van gronden kan dalen door vernatting, maar wordt beïnvloed door velerlei factoren. De Taskforce Veenweide doet uitgebreid onderzoek naar de effecten van veranderingen in het peilbeheer op het watersysteem. Wageningen Universiteit heeft op verzoek van de provincie onderzoek gedaan naar de inkomensgevolgen van maatregelen van vernatting Veenweide in Utrecht. Dit onderzoek wordt als bijlage op de website van de provincie gepubliceerd. Ook is er een impactstudie Groene Hart die hier onderzoek naar heeft gedaan.
1021.	0220	agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat alleen het voornemen tot functie- of gebruiksverandering in Veenweide al leidt tot schaduwwerking voor de waarde van grond.	Funcieverandering kan mogelijk leiden tot vermogensschade of tot inkomensschade. Er is nu geen concreet voornemen om over te gaan tot funcieverandering voor Veenweide, wel zal de aard van de bedrijfsvoering kunnen veranderen in de loop van de tijd. Wij hebben op dit moment geen signalen over schaduwwerking door het UPLG.
1022.	1170	agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat als landbouwgrond juridisch van functie wordt veranderd en dit leidt tot slechtere ontwatering, dat zij per direct planschade gaan claimen.	Funcieverandering kan mogelijk leiden tot vermogensschade of tot inkomensschade. Er is nu geen concreet voornemen om over te gaan tot funcieverandering. Als er sprake is van funcieverandering dan zal dit hand in hand gaan met een compensatiesystematiek vanwege de

				juridische verplichting tot nadeelcompensatie. De indiener kan hier dan, indien hier nadeel optreedt groter dan het eigen maatschappelijk risico, een claim tot nadeelcompensatie op indienen.
1023.	0554	Waterschap Vallei en Veluwe	Het veranderen van een RO-functie naar de nieuwe RO-functie 'veenweidenlandbouw' is de bevoegdheid van de provincie. Dit betekent dat eventuele nadeelcompensatie als gevolg van deze nieuwe functie voor rekening van de provincie is. Als waterschap maken we hier graag op voorhand afspraken over.	Het concept veenweidelandbouw heeft veel vragen opgeroepen. In de tekst is daarom in paragraaf 3.5.2 een verduidelijking opgenomen. Het concept veenweidelandbouw moet nog geheel worden vormgegeven. Dit is nog geen gegeven. In de Taskforce Veenweide wordt onderzocht vanuit het brede spectrum van sturingsmogelijkheden wat de rol kan zijn van functieverandering om te komen tot hogere grondwaterstanden. De rolverdeling tussen provincie, gemeenten en waterschap wordt hier ook nadrukkelijk in meegenomen. Ook hoort bij de verkenning een verkenning naar passende compensatie bij, afhankelijk van het type in te zetten instrument
1024.	0408	Agrarisch bedrijf	De provincie kan de nadeelcompensatie bij functieverandering naar veenweidelandbouw financieel niet dragen.	Dat hangt ervan af in hoeveel percelen of peilvakken functieverandering zal plaatsvinden. Het komen tot een balans in ons water en bodemsysteem wordt ook door het Rijk erkend bij de instelling van het zogeheten stikstoffonds. Wij kijken dan ook breder dan vanuit eigen middelen naar dekking van de benodigde middelen voor compensatie.
1025.	0554	Waterschap Vallei en Veluwe	Het waterschap Vallei en Veluwe verwacht van de provincie een integrale aanpak van het landelijk gebied met voldoende flankerend beleid, waarin toekomstbestendige landbouw een belangrijke plek heeft voor goed bodem- en waterbeheer.	Eens, in aanvulling: wij doen dat graag met u, in de Taskforce Veenweide.

Agrarische sector in het veenweidelandschap

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen

1026.	0268, 0354, 0554, 0570	Alle vier waterschappen: Vallei en Veluwe, AGV, HDSR en Rivierenland	De indiener kan zich vinden in een ruimtelijke functiecategorie veenweidelandbouw. Dit wordt met belangstelling gevolgd.	Veel dank voor de steun van deze gedachtegang. Wij werken dit concept verder uit in nauwe samenwerking met de andere overheden in de Taskforce Veenweide waarvoor jullie nadrukkelijk uitgenodigd zijn deel te nemen en al deelnemen.
1027.	0874	CWV Ons belang	Indiener stelt dat het concept veenweidelandbouw de deur open zet voor nieuwe natuur.	Het concept veenweidelandbouw moet nog geheel worden vormgegeven. Er is geen reden om hier nieuwe natuur in op te nemen als beschrijving van deze functie. Nieuwe natuur is een eigen al bestaande functiecategorie in het ruimtelijk instrumentarium waarvoor al gekozen kan worden in het huidige bestel.
1028.	0340, 0408, 0632, 0689, 0927, 1074, 1088, 1200, 1475, 1486, 1760	Agrarische bedrijven, Kenniscirkel landbouw West, particulier	Verzocht wordt om af te zien van de inzet op de functie Veenweidelandbouw. Deze functie is niet nodig is om eventuele subsidies of schadevergoedingen te kunnen uitkeren: ook nu al zijn er subsidies en in het verleden was er al de bergboeren regeling actief, waarbij de feitelijke ontwatering een voorwaarde is en niet de functie of bestemming van de gronden. Daarnaast maakt deze functie het belang van de landbouw zodanig ondergeschikt dat het voor overheden eenvoudig wordt om de landbouwfunctie ernstig te beperken of onmogelijk te maken. Per saldo zal deze nieuwe functie een groot effect hebben op de waarde van een bedrijf. Van een "Agrarische" bestemming naar nieuwe bestemming "Veenweide-landbouw, wat de deur open zet voor een natuurbestemming.	Wij begrijpen uw zorg. En voor alle duidelijkheid: de RO-functie Veenweidelandbouw is een verkenning die het Rijk momenteel doet in samenwerking met de provincies. Deze eventuele functieverandering wordt niet onderzocht als grondslag voor eventuele subsidies of schadevergoedingen, maar als grond voor waterschappen om andere afwegingen te maken in het peilbeheer waar meer ruimte is om bodemdaling remmen en CO ₂ reductie mee te wegen. Veenweidelandbouw is nog in een verkenningsfase en is niet bedoeld om de landbouwfunctie ernstig te beperken of onmogelijk te maken, maar om bovengenoemde afweging voor waterschappen te vereenvoudigen. In de taskforce Veenweide wordt samen met de waterschappen verder gekeken naar de ontwikkeling van het instrument na de verkenningsfase. Het concept veenweidelandbouw heeft veel vragen opgeroepen. In de tekst is daarom in paragraaf 3.5.2 een verduidelijking opgenomen. Ook is er een verduidelijking opgenomen in 3.5.2 over de rolverdeling tussen waterschap en provincie bij peilbesluiten. Ook de opdracht aan de Taskforce Veenweide is verder verduidelijkt in paragraaf 3.5.2.
1029.	0200	Gemeente Eemnes, agrarisch bedrijf	Verzoek om veenweidelandbouw onderdeel te laten zijn van de gebiedsprocessen, voorzien van een schadeloosstelling.	Nadeelcompensatie is integraal onderdeel van de mogelijke inzet van een instrument als veenweidelandbouw. De Taskforce Veenweide

				onderzoekt momenteel welke implicaties dit instrument heeft en hoe dit ingezet kan worden, waaronder in gebiedsprocessen.
1030.	1439	Stichting Groene Hart, particulier	Verzoek om in het veenweidegebied cq Groene Hart de voor landbouw waardevolle gebieden duidelijk aan te geven, en deze te beschermen deze bestemming.	De Taskforce Veenweide werkt vanuit de kaders UPLG aan differentiatie in urgentie van de veenweidegebieden waarbij het landbouwperspectief kan gaan verschillen. Of deze gebieden dan ook om die reden beschermd moet worden is een ander vraagstuk. Daarbij kijken wij zeker ook naar de voor landbouw waardevolle gebieden. In structurerend principe 17g UPLG en de ontwerp wijziging Omgevingsvisie wordt ingegaan op het zorgvuldig omgaan met landbouwgrond.
1031.	0140, 1268	Particulieren	Indiener pleit voor een benadering waarin landbouw niet uitsluitend als probleem wordt gezien, maar als onderdeel van de oplossing in Westbroek. Vermindering veenoxidatie en CO ₂ -uitstoot kan met extensieve melkveehouderij in combinatie met aangepast waterpeil.	Eens, wij staan voor een duurzame en vitale landbouw, zeker ook in het Veenweidegebied. Balans in de waterhuishouding kan zeker samen met extensieve melkveehouderij. Zo is het ook beschreven in het toekomstperspectief Veenweidegebieden 2050.
1032.	0343	Agrarisch bedrijf	Indiener is van mening dat de stikstofdoelen niet realistisch zijn en onvoldoende zijn onderbouwd. Zo hanteert de Provincie generieke reductiedoelen die niet aansluiten bij de specifieke omstandigheden van, in hun geval, veenweidebedrijven. Hier zijn emissies, bodemprocessen en bedrijfsvoering anders dan op bijvoorbeeld zand- en kleigronden.	Het klopt dat een deel van de stikstofdoelen in het UPLG generiek is. Deze zijn noodzakelijk om de uitstoot van ammoniak en daarmee de depositie in de natuur te verlagen. Daarnaast is er ook een aanpak op andere doelen dan stikstof in het UPLG opgenomen. deze zijn meer gebiedsspecifiek. Deze weg kan in veengebieden anders zijn dan op klei- en zand. Ook in de UMDL wordt rekening gehouden met de specifieke omstandigheden van veengebieden en leren we wat werkt in veenweidegebieden. In gebiedsprocessen kunnen we nog meer met de boeren inzoomen wat wel en niet werkt op veen.
1033.	0718	Agrarisch bedrijf	Als een van de maatregelen wordt het wisselen van rassen benoemd, om ziekten door toenemende vernatting (stijging peilwater) te voorkomen. Dit is volgens de indiener geen realistische maatregel: wisselen van ras kost veel tijd. Het heeft bovendien gevolgen voor de bedrijfsvoering, het leefgebied, de stal. Omdat er ook nog	Het eventueel aanpassen van de bedrijfsvoering is aan de boer zelf (doelsturing). In het UPLG doen we geen uitspraken over andere rassen.

			eens geen vergunningen worden afgegeven, is dit financieel niet haalbaar.	
1034.	1523	Vechtplassenco mmissie	Verzoek om scheuren van grasland t.b.v. maisteelt of grasland vernieuwing te beperken, om CO ₂ uitstoot tegen te gaan.	Dit is nu al onderdeel van ons beleid en regelgeving in de Omgevingsverordening. In grote delen van de veenweiden is het scheuren van grasland alleen toegestaan voor graslandvernieuwing. Daarmee is maisteelt nagenoeg niet mogelijk. Dit geldt voor de alle veengronden.
1035.	0246, 0369, 0612, 0614, 0800, 1077, 1140, 1234, 1265, 1282	Gemeente Lopik, gezamenlijke agrarisch collectieven, particulier, agrarische bedrijven	Indieners verzoeken om af te zien van peilverhoging in gebieden met fruitteelt. Hoge waterstanden zorgen dat boomwortels onder water komen te staan, wat schadelijk is voor (langjarige) fruitteelt. Erken dat fruitteelt maatwerk vergt binnen water en bodembeleid.	Fruitteelt is vrij zeldzaam op veengrond. Mocht blijken dat voor het behalen van de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000-gebied of klimaatdoelstellingen het waterpeil via een peilbesluit moet worden verhoogd in het hydrologisch overgangsgebied, kan het van invloed zijn op het huidige gebruik en inrichting van dergelijke percelen. In gebiedsprocessen vindt het maatwerk plaats dat samenhangt met vernatting veenweide en daarbij kan ook uw specifieke situatie worden ingebracht.

Methaanemissies uit veehouderij

Geen zienswijzen.

3.6 Landbouw

3.6.3 Perspectief voor de landbouw

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1036.	Ca 210 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Gemeente Eemnes, gemeente Renswoude, CDA Vijfheerenlanden, CDA fractie Stichtse Vecht, CDA fractie Ronde Venen, agrarische bedrijven, particulieren, werkgroep behoud Lopikerwaard, agrarisch collectief Lopikerwaard,	Indieners verzoeken om de teksten over toekomstperspectief landbouw beter, realistischer en concreter uit te werken. Het is te abstract. Wat is 'duurzaam, toekomstgericht, rendabel.' Welke vormen van landbouw hebben nog wel perspectief? En maak daarbij ook onderscheid naar gebieden waar veel opgaven landen zoals bijvoorbeeld	Wij erkennen dat het van belang is om het perspectief voor een vitale en duurzame landbouw zo concreet mogelijk uit te werken. Vooropgesteld: wij hebben daarin als provincie een rol, maar de toekomst van de sector wordt ook in belangrijke mate bepaald door de markt en regelgeving uit Europa en het Rijk. In het definitieve UPLG geven wij daarom in paragraaf 3.6.3 en in bijlage X Landbouw meer concrete invulling op landbouwperspectief, vanuit het eerder door ons

		gemeente IJsselstein, gemeente Montfoort, gemeente Oudewater, gemeente Woerden, gemeente Baarn, Gemeente Eemnes, Gemeente Woudenberg, Gemeente Stichtse Vecht, Christen Unie Stichtse Vecht, CDA fractie Lopik, gemeente Utrechtse Heuvelrug, Fedecom, Stichting Groene Hart, Eemland300 en Vereniging Vrij Polderland, CDA Rhenen, BoerenNatuur Rijn, Vecht & Venen, Mechanisatiebedrijf W.H. de Bruijn, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, gebiedscoöperatie het Binnenveld, HAJK, Agrarische natuurvereniging Noorderpark, gemeente De Bilt, CWV Ons belang, LTO Noord West Utrecht, Agractie, Coöperatie De boeren met Toekomst, IV Bouw & montage, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, Ontwikkelwaarde BV, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht	Zegveld. Stapeling van doelen en regels (stikstof, natuur, water, klimaat, ruimtelijke druk) is wel benoemd, maar niet de financiële gevolgen voor het bedrijf. Er ontbreekt duidelijkheid over de technische haalbaarheid, de randvoorwaarden, de financiële gevolgen (o.a. in relatie tot financiering bij banken), de juridische borging, en het concrete toekomstperspectief voor bedrijven. Maatregelen moeten proportioneel, noodzakelijk en uitvoerbaar zijn.	vastgestelde 'Streefbeeld landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050' en de mogelijke ondersteuning vanuit de overheid. We sluiten hierbij aan bij de in het streefbeeld genoemde drie toekomstscenario's voor de landbouw: - Type 1: Natuurinclusieve landbouw - Type 2: Gemeenschapslandbouw - Type 3: Intensieve landbouw Het kader 'Natuurinclusieve landbouw' is verwijderd, omdat naast dit toekomstscenario ook andere toekomstscenario's voor de landbouw mogelijk zijn. Wat er in specifieke gebieden nodig is wordt verder uitgewerkt in de Gebiedsgerichte Aanpak. Aanvullend kunnen wij stellen dat wij er groot belang aan hechten dat de maatregelen in het UPLG in tijd zoveel mogelijk overeenkomen met een voor de sector realistische investeringstermijn. Dit is dan ook de reden dat wij zoveel mogelijk de realisatie koppelen aan het jaar 2035, zoals voor ammoniak, NNN en Veenweiden. Dit biedt bedrijven een reële en voorzienbare termijn ten aanzien van financiering
1037.	0020, 0075, 0193, 0314, 0326, 0332,	Regio Foodvalley, Gemeente Rhenen, Regio Amersfoort,	Indieners stellen dat agrariërs niet duurzaam kunnen ontwikkelen en	Zie ook het antwoord in de regel hierboven (zienswijze 1036). In het UPLG is van belang dat er compensatie mogelijk is voor een

	0343, 0349, 0351, 0519, 0521, 0522, 0530, 0531, 0629, 0632, 0633, 0650, 0667, 0678, 0694, 0711, 0720, 0757, 0790, 0793, 0837, 0875, 0876, 0916, 0941, 0947, 0952, 0961, 1042, 1074, 1129, 1173, 1200, 1214, 1274, 1282, 1285, 1286, 1290, 1327, 1341, 1362, 1371, 1423, 1434, 1475, 1494, 1505, 1507, 1563, 1571, 1583, 1596, 1640, 1649, 1740, 1837	particulieren, agrarische bedrijven, agrarische natuurvereniging Noorderpark, LTO Noord, Gebiedscoöperatie Groot Wilnis-Vinkeveen, Gemeente Eemnes, HAJK, LTO Noord West Utrecht, gemeente Zeist, Kenniscirkel Landbouw West, CDA Lopik	innoveren wegens de vele restricties. Zij vragen de provincie om alleen maatregelen te nemen die haalbaar en betaalbaar zijn: boeren kunnen niet “groen doen” als zij daardoor financieel rood komen te staan. Om perspectief te bieden zijn langjarige, stabiele verdienmodellen noodzakelijk, ook vanuit sociaaleconomisch perspectief. Dit vraagt onder meer om structurele financiering voor agrarisch natuurbeheer en kringlooplandbouw; langjarige contracten en zekerheid voor ondernemers die willen investeren. UPLG is niet praktisch onderbouwd met voorbeelden. Werk randvoorwaarden voor verschillende vormen van landbouw uit zodat daarop geanticipeerd kan worden.	aantal negatieve effecten van een aantal maatregelen en/ of investeringssubsidies. Verder bieden we maatregelen die het verdienmodel ondersteunen. Dat is ten eerste doelsturing en de daaraan gekoppelde regelingen om de kennis hieromtrent te versterken en investeringen te ondersteunen. Het belonen van duurzame prestaties hoort hierbij. Dat is echter een samenspel van overheid en markt en is nog niet voldoende uitgewerkt om te kunnen spreken van nieuw verdienmodel. We zien echter wel dat financiers, ketenpartijen, verpachters en Rijk hierop inzetten en dat er inmiddels de eerste stappen zijn gezet.
1038.	Ca 420 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, agrarische bedrijven, ABZ Diervoeding, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, gebiedscoöperatie het Binnenveld, LTO Noord afdeling Woerden, Netwerk Grondig, Vallei en Wetering dierenartsen, ChristenUnie Renswoude, Dierenartsen ULP Harmelen, G.E. van Dam Grond- en Sloopwerken B.V,	Indieners vrezen dat het UPLG ervoor zorgt dat boeren geen perspectief en geen toekomst meer hebben. Zij stellen dat als de plannen zo doorgaan, er veel boeren zullen verdwijnen. Het UPLG leidt tot beperkingen (minder kunstmest, grondonzetting naar natuur) in plaats van de beloofde verdienmodellen. Het is moeilijk langjarige investeringsbeslissingen te doen. Economische duurzaamheid zou een pijler moeten zijn in het UPLG.	Wij verwijzen in essentie naar de reactie op zienswijze 1036. Aanvullend kunnen wij stellen dat wij er groot belang aan hechten dat de maatregelen in het UPLG in tijd zoveel mogelijk overeenkomen met een voor de sector realistische investeringstermijn. Dit is dan ook de reden dat wij zoveel als maar mogelijk is de realisatie koppelen aan het jaar 2035, zoals bijvoorbeeld voor ammoniak, NNN en Veenweiden. Dit biedt bedrijven een reële en voorzienbare termijn ten aanzien van financiering.

		Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, Netwerk Grondig, Cooperatie De boeren met Toekomst, AgruniekRijnvallei Holding B.V., ABZ U.A., Alteligne consultancy		
1039.	0218, 0339, 0455, 0476, 0492, 0541, 0608, 0609, 0620, 0776, 0799, 0951, 1034, 1104, 1119, 1290, 1291, 1306, 1344, 1380, 1407, 1444, 1497, 1560, 1596, 1613, 1648, 1846	Agrarische bedrijven, BoerenNatuur Utrecht Oost, Stichting Samenleving, Landbouw en Natuur, Dierenartsen ULP Harmelen, particulieren	Indieners uiten hun zorgen over het ontbreken van een realistisch en rechtszeker toekomstperspectief. Zij stellen dat er sterk wordt gestuurd op krimp en beëindiging van agrarische activiteiten in bepaalde gebieden, zonder dat duidelijk wordt hoe blijvende bedrijven duurzaam kunnen voortbestaan. Voortdurende onzekerheid over investeringen, opvolging en financiering. Dat ondermijnt de bedrijfsvoering, maar ook de continuïteit van het platteland als productief en levend gebied. UPLG geeft wel ambities en doelen, maar niet concrete stappen, middelen, ontwikkelingsmogelijkheden en ondersteuningsinstrumenten.	Wij verwijzen naar de antwoorden bij zienswijze 1036. In aanvulling kunnen wij nog het volgende meegeven. Op dit moment ontbreekt als gevolg van de stikstofcrisis en uitblijvend Rijksbeleid een perspectief, met name doordat de vergunningverlening voor de sector vrijwel is stilgevallen. Met het UPLG willen we de Utrechtse landbouwbedrijven perspectief bieden door de doelen voor de landbouw duidelijk te maken. Dan kan een ondernemer daarnaartoe werken op zijn/haar eigen manier. We ondersteunen de ondernemers met kennis, coaching en subsidies. Ook geeft dit op termijn ruimte over vergunningverlening weer op gang te brengen en handavings- en intrekingsverzoeken af te wijzen.
1040.	Ca 130 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Coöperatie De boeren met Toekomst, Alteligne consultancy, particulieren, agrarische bedrijven	Indieners spreken hun zorgen uit over de impact die maatregelen hebben op hun bedrijfsvoering. O.a. wordt genoemd: gevolgen voor weidegang, mindere grasgroei, beperkingen op gebruik van percelen door nieuwe natuur, meer administratieve lasten.	In het UPLG proberen we een balans te vinden tussen landbouw en de opgaven voor natuur, water en bodem, en klimaat. Voor de landbouw vertalen we de opgaven naar bedrijfsdoelen op termijn. De generieke opgaven zijn met name gericht op het reduceren van ammoniakemissies en beperken de mestgift niet. Voor dit laatste worden alleen aanvullende normen gesteld binnen Natura 2000 gebieden en in de 250 meter stikstofzones. Een ondernemer kan zelf bepalen hoe hij/zij deze bedrijfsdoelen wil bereiken: via voer- en managementmaatregelen, inzet van

				techniek of eventueel extensivering. Een combinatie van deze mogelijkheden is natuurlijk ook een optie. Dit is niet per se ook financieel negatief. Wat betreft de administratieve lasten; doordat we inzetten op doelsturing, werken we ook met de gegevens die een boer reeds in de Kringloopwijzer aanlevert. Hierdoor zal de administratieve last beperkt toenemen. In specifieke gevallen kan er ook recht zijn op nadeelcompensatie. Dit wordt op verzoek beoordeeld aan de hand van de wettelijke criteria. Naar aanleiding van uw zienswijze en andere zienswijzen geven wij in het definitief UPLG (nieuwe paragraaf 5.6.4) meer concreet aan wat de mogelijkheden van nadeelcompensatie zijn.
1041.	Ca 320 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, Agrarische bedrijven, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, Gemeente Lopik, HAJK, ChristenUnie Renswoude, Dierenartsen ULP Harmelen, Dorpsplatform Zegveld, Gereformeerde kerk te Kockengen, agrarisch bedrijf, particulier, Cooperatie De boeren met Toekomst, Rabobank, Bouwend nederland, NEPROM, Aedes, SGP Stichtse Vecht	Indieners vragen om boeren en hun gezinnen meer perspectief te geven. Vooral wanneer het gaat om bedrijfsopvolging. Er is nu een situatie van blijvende onzekerheid door langdurige/juridische beperkingen. Dat heeft impact op jonge agrarische ondernemers. Ook wordt het voor jonge boeren onmogelijk om financiering rond te krijgen om een bedrijf over te nemen. Hoe beschermt het UPLG bedrijfsopvolging en hoe worden investeringen veiliggesteld? Jonge boeren raken gedemotiveerd door de plannen en haken af. Er verdwijnt daarmee productie, kennis, innovatie en energie. Zorg voor goede ondersteuning en subsidiemogelijkheden voor jonge boeren (ook voor grond).	Wij delen uw zorg; een vitale en duurzame landbouw hangt samen met een duidelijk perspectief voor jonge boeren. Vaak een generatie die voor ingewikkelde keuzes staat ten aanzien van investeringsbeslissingen. Bij de overname van een bedrijf worden belangrijke keuzes gemaakt voor de toekomst en daarin speelt duurzaamheid een toenemende rol. Provincie heeft regelmatig gesprekken met jonge boeren en heeft hun knelpunten geïnventariseerd. Het klopt dat er strakke doelen worden gesteld. Jonge boeren geven aan behoefte te hebben aan een consistent en helder beleid. Provincie Utrecht wil met het UPLG juist die duidelijke kaders stellen en denkt dat deze op de termijn van 10 jaar haalbaar zijn voor de meeste boeren. Als deze kaders niet worden gesteld, blijft er onduidelijkheid en komt ook vergunningverlening niet op gang. Er is flankerend beleid, maar het Rijk zal daar de komende jaren nog flinke uitbreiding aan moeten geven. Dat is ook de ambitie van de nieuwe coalitie op nationaal niveau.

				De bijdrage die de provincie kan doen als het gaat om ondersteuning van jonge boeren is beperkt. Maar wat we kunnen als provincie, gaan we doen. Mede door uw zienswijze voegen we in paragraaf 3.6.3 onder kopje 'Ondersteuning verdienmodellen' een nieuwe bullet toe: 'Ondersteuning jonge boeren'.
1042.	0034, 0049, 0182, 0230, 0231, 0233, 0234, 0235, 0237, 0296, 0311, 0347, 0356, 0359, 0361, 0364, 0431, 0445, 0496, 0529, 0734, 0737, 0744, 0747, 0812, 0941, 0955, 1012, 1031, 1034, 1052, 1154, 1228, 1256, 1304, 1427, 1466, 1472, 1501, 1553, 1560, 1563, 1680, 1681, 1682, 1683	ChristenUnie Renswoude, Natuurmonumenten, agrarische bedrijven, particulieren, Caring Farmers, betrokken bewoners, stichting Wij.land, kerngroep bioboeren	Indieners stellen dat bedrijven die aantoonbaar bijdragen en reeds substantieel hebben geïnvesteerd in duurzaamheid, dierenwelzijn en milieu, door het UPLG zwaar worden belast. Verzoek om rekening te houden met koplopers, zoals biologische boeren en kleinschalige, natuurinclusieve boeren. Ondersteun en beloon hen. Voorkom dat ze extra hard worden getroffen. Kijk daarbij ook naar de peildatum 2019 (die houdt daar geen rekening mee).	Wij delen uw zorg. We zetten in de eerste plaats in op een generieke norm voor stikstofemissie en stimuleren deze via voer- en managementmaatregelen, want dat is de meest kosteneffectieve manier. Via de opgevraagde data van bedrijven bieden we specifiek aan 'koplopers' de mogelijkheid inzichtelijk te maken in hoeverre ze daadwerkelijk vooroplopen. De echte koplopers zullen al aan de gestelde eisen voldoen en hoeven dus ook geen aanvullende maatregelen te nemen. De biologische landbouw proberen wij in het UPLG zoveel mogelijk te ontzien omdat onderzoek aantoont dat deze vorm van landbouw voor een aantal belangrijke stoffen, zoals ammoniak, al veel lagere emissies kent. De volgende vormen van biologische landbouw krijgen een uitzondering voor de generieke en gebiedsspecifieke (stikstofzones) stikstofmaatregelen in het UPLG en de Omgevingsverordening (zie paragraaf 3.4.3 'Stikstofaanpak'): - Biologische niet-grondgebonden veehouderij. Deze vorm van biologische landbouw kan niet met een gesloten stalsysteem werken in verband met de vereisten voor biologische niet-grondgebonden veehouderij. - Biologische fruitteelt

				De biologische grondgebonden landbouw (melkveehouderij) krijgt geen uitzondering op de generieke en specifieke stikstofmaatregelen. We zullen onderzoeken in hoeverre een lichte correctie mogelijk is in de Kringloopwijzer voor biologische melkveehouderij en melkveebedrijven met veel weidegang. Daarnaast zullen we ons inspannen bij de eventuele invoering van een landelijke afrekenbare stoffenbalans aandacht te vragen voor specifieke situatie van de biologische melkveehouderij. Ten slotte ondersteunen wij boeren die willen overstappen naar biologische landbouw met ons aanbod, zoals kennis, coaching en bedrijfsplannen.
1043.	0186, 0502, 0932, 0954	Producenten Organisatie Varkenshouderij, agrarische bedrijven	De indiener vindt dat het UPLG geen helder perspectief biedt voor blijvende varkenshouders. Voor een toekomstbestendige sector in Utrecht zijn volgens hen nodig: ruimte om te ontwikkelen, behoud van goede locaties en landbouwgrond, mogelijkheden voor mestverwaarding en gasproductie, passende bouwblokken, sturen op basis van metingen, stabiel en langjarig beleid, een gelijk speelveld in de EU, aansluiting bij landelijk beleid, doel- en integraal sturen, juridische borging van innovaties en snellere vergunningverlening.	De opgaven voor de varkenshouderij en de andere sectoren in de intensieve veehouderij zijn anders dan die voor de grondgebonden landbouw. De opgave voor stikstofemissies is daarbij met name van belang. De inzet van het UPLG is om duidelijkheid te bieden als het gaat om de eisen voor stikstofemissies en dit willen we borgen via metingen. De gestelde eisen gelden vanaf 2035, maar kunnen worden behaald met de technieken die nu al beschikbaar zijn. Hier kan dus rekening mee worden gehouden als nieuwe stallen worden gebouwd of bestaande worden aangepast. Om te komen tot een realistische en haalbare opgave voor de niet grondgebonden veehouderij maken wij in het definitieve UPLG een onderscheid tussen 'oude' stallen en stallen die nieuw worden gebouwd. Oude stallen krijgen als norm mee om 80% reductie uitstoot ammoniak te realiseren ten opzichte van de referentiesituatie (zie paragraaf 3.4.3 'Stikstofaanpak'). Het UPLG stelt geen aanvullende eisen als het gaat om zaken als bouwblokken of ontwikkelruimte. Niet-grondgebonden bedrijven, zoals varkenshouders, hebben vanuit de Omgevingsverordening ontwikkelruimte tot 1,5 ha. In het

				landbouwontwikkelingsgebied hebben deze bedrijven onder voorwaarden ruimte om tot 2,5 ha door te groeien. Binnen deze omvang is ruimte voor bijvoorbeeld innovatieve ontwikkelingen. Op het eigen erf is binnen het toegestane bouwblok de ontwikkeling van installaties voor groen-gasproductie en mestverwerking in beginsel ook een optie. Knelpunt is wel dat de problematiek rondom de vergunningverlening dat in de praktijk momenteel praktisch belemmert. Met het UPLG wil Utrecht juist een bijdrage leveren aan het weer op gang brengen van de vergunningverlening.
1044.	0186, 0932	Producenten Organisatie Varkenshouderij, agrarisch bedrijf	De indiener benadrukt dat de varkenshouderij al grote duurzaamheidsstappen heeft gezet, met forse reducties in ammoniak en methaan. Via het Actieprogramma Vitale Varkenshouderij werkt de sector verder aan verduurzaming. Stapeling van regels blokkeert innovatie en legt bedrijven stil. De indiener pleit ervoor dat de provincie ruimte biedt om het actieprogramma Vitale Varkenshouderij uit te voeren, zodat ondernemers kunnen blijven ontwikkelen en gebiedsdoelen haalbaar blijven. Een indiener geeft aan dat reductiebeleid stikstof voor varkenshouderij niet nodig is.	Naar onze mening sluiten het UPLG en het Actieplan Vitale Varkenshouderij op elkaar aan. Eén van de doelen uit het Actieplan is om in 2030 te komen tot een geborgde vergunningssystematiek op basis van een robuust forfaitair systeem en doelsturing waar mogelijk, waarbij ondernemers via stalmaatregelen, nageschakelde technieken en management kunnen voldoen aan de emissiedoelen. Dat is precies waar we in het UPLG ook naar streven. Hierbij hebben we wel een norm gesteld van 95% reductie, dit is gebaseerd op de meest effectieve luchtwassers. Maar een combinatie van deze maatregelen kan uiteraard ook. En met de Fieldlab Foodvalley investeert de provincie actief in de ontwikkeling van nieuwe technieken en managementmaatregelen in de varkenshouderij. Net als het Rijk, andere overheden en het bedrijfsleven dat ook doet. Ten slotte verwijzen wij ook naar ons antwoord in de regel hierboven, waarin wij aangeven dat wij de norm voor emissiebeperking voor 'oude' stallen verlagen ten opzichte van die van nieuwe stallen.
1045.	Ca 135 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	CDA fractie Stichtse Vecht, CDA fractie Ronde Venen, agrarische bedrijven, particulieren, Gemeente de Bilt, dorpsplatform Zegveld,	Indieners vrezen dat door verlies van werkgelegenheid (o.a. vakantiewerk), ook bij omringende bedrijven, de leefbaarheid en sociale cohesie van het platteland onder druk komen te staan.	Het Utrechtse platteland is in verandering en daar maken de maatregelen van het UPLG ook onderdeel van uit. Ook voor ons is een leefbaar platteland van groot belang. De verwachting is dat de komende jaren een behoorlijk aantal agrarische bedrijven zal stoppen. Dat is een trend die al decennia gaande is

		Agractie, Kernboerinnen, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, SGP fractie De Bilt, bestuur van Lokaal De Bilt, LTO afdeling Alblasserwaard Vijfheerenlanden	Zij stellen dat het UPLG ook gevolgen heeft voor de bredere gemeenschap.	en ook zonder het UPLG zal doorgaan. De grond van stoppende bedrijven wordt meestal overgenomen door de blijvende bedrijven. Mogelijk dat de landbouwproductie per hectare daalt maar dat heeft niet direct invloed op de werkgelegenheid. Als provincie ondersteunen wij de komende jaren individuele bedrijven bij structuurversterking en subsidies voor investeringen, beide ten behoeve van bedrijfsoptimalisatie. Ook geven wij meer en hogere vergoedingen voor groenblauwe diensten, waaronder het ANLb. Voor dit laatste zal het Rijk de komende jaren ook daadwerkelijk meer geld beschikbaar stellen. Met het provinciaal ruimtelijk beleid en de komende wijziging in de provinciale verordening bieden wij de komende jaren meer ruimte aan inidividuele agrarische bedrijven om verbredingsactiviteiten op het boerenerf te kunnen ontwikkelen. Een eventueel verlies aan werkgelegenheid in de toeleverende en dienstverlenende sectoren in de agroketen wordt mogelijk gecompenseerd door meer werkgelegenheid als gevolg van de verbreding van bedrijven. Dat is een bestaande ontwikkeling die we stimuleren via het Omgevingsbeleid. Met ons beleid voor Vrijkomende agrarische bebouwing (de zogenaamde VAB-aanpak) ondersteunen we gemeenten en ondernemers bij erftransformaties. We creëren meer flexibiliteit voor de ontwikkeling van woningen en sociale en economische functies op voormalige agrarische erven. Dit draagt bij aan de leefbaarheid van het landelijk gebied.
1046.	Ca 200 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, Vallei en Wetering dierenartsen, ChristenUnie Renswoude, agrarische bedrijven, Cooperatie De boeren met Toekomst, Vallei en Wetering dierenartsen, G.E. van Dam	Indieners geven aan dat het UPLG een situatie van te grote onzekerheid voor de Utrechtse agrarische sector creëert. Boeren worden geconfronteerd met doelen die zij niet kunnen beïnvloeden vanwege externe factoren, maar worden wel afgerekend op het	De provincie Utrecht onderkent hoe ingrijpend haar maatregelen voor individuele ondernemers kunnen zijn en dat deze onzekerheid kunnen geven. Het UPLG geeft doelen voor de agrarische sector, maar ook op andere manieren wordt gewerkt aan het behalen van doelen en verbetering van natuur, waterkwaliteit en klimaat, zoals met beheermaatregelen. Hiermee willen wij de komende planperiode maximaal houvast

		Grond- en Sloopwerken BV, Alteline consultancy	resultaat. Dit leidt tot chronische stress en mentale klachten.	en bedrijfszekerheid aan ondernemers geven. In het UPLG willen we met de generieke doelen duidelijkheid geven aan agrarische bedrijven. Ondernemers hebben bijvoorbeeld tot 2035 de tijd om de stikstofdoelen te realiseren. Ondernemers kunnen daarbij hun eigen route kiezen om het doel te halen. Waar nodig en mogelijk ondersteunen we de boeren met kennis, coaching en subsidies. Ook kunnen agrariërs met vragen terecht bij de relatiebeheerders van de Vraagbaak Landbouw. De provincie heeft ook Plattelandscoaches beschikbaar die ondernemers kunnen bijstaan bij bedrijfsspecifieke vraagstukken. De maatregelen met betrekking tot de stikstofzones in de ontwerp wijziging Omgevingsverordening gaan vanaf 2029 in en zijn noodzakelijk om handhavingsverzoeken af te wenden en om een begin te maken met natuurherstel. Hierbij kan er sprake zijn van recht op nadeelcompensatie. Dit wordt op aanvraag getoetst aan de hand van wettelijke criteria.
1047.	0004, 0273, 0613, 1548	Gemeente Renswoude, Gemeente Woudenberg, agrarisch bedrijf, particulier	Indiener vraagt de garantie van de provincie dat er geen extra maatregelen na 2035 aan de landbouw opgelegd zullen worden, zodat er een langjarig toekomstperspectief is.	Wij begrijpen uw behoefte aan consistentie en houvast over de verdere toekomst. Deze garantie kunnen wij evenwel niet geven, gelet op de internationale afspraken rondom onder meer de Vogel- en Habitatrichtlijn, Natuurherstelverordening en klimaatopgaven.
1048.	0037, 0084, 0325, 0374, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0633, 0690, 1035, 1154, 1228, 1258, 1685, 1843	Schulp vruchtsappen, particulieren, agrarische bedrijven, Caring Farmers, Eemland300 en Vereniging Vrij Polderland, bestuur van Lokaal De Bilt,	Indieners missen aandacht voor perspectief regionale voedselproductie/korte keten. Zij verzoeken om lokale korte ketens te stimuleren als onderdeel van toekomstbestendige landbouw.	De provincie Utrecht ziet verkoop uit de korte keten als een mogelijk aanvullend verdienmodel waarbij ook verduurzaming van de productie een plek kan krijgen. In het UPLG paragraaf 3.6.3 gaan we onder andere in op de ondersteuning van verbreding en de korte keten. Het UPLG is een programma op hoofdlijnen; binnen de Provinciale Voedselagenda geven wij meer concreet invulling aan onze inzet op het thema 'korte keten'. Zo heeft de provincie stimuleringsbeleid om meer vraag naar en bewustwording over lokaal en duurzaam voedsel te creëren. In 2026 en 2027 stelt de provincie een subsidie beschikbaar om

				gemeenten te ondersteunen bij de ontwikkeling van voedselbeleid en voor het mogelijk maken van uitvoeringsprojecten. Dit dient ook bij te dragen aan het doel van bevorderen van de consumptie van lokaal voedsel dat natuurinclusief of biologisch geproduceerd is. De subsidie kan o.a. ingezet worden voor het stimuleren van samenwerking tussen initiatieven en korte keten ondernemers binnen een gemeente of een groter gebied. Een ander concreet instrument dat momenteel ingezet wordt is het convenant voor zakelijke inkooporganisaties in de provincie. Het convenant richt zich o.a. op de betere beschikbaarheid en zichtbaarheid van lokaal, duurzaam en biologisch voedsel in de bedrijfsrestaurants. Verder biedt de provincie via de ontwerp wijziging Omgevingsverordening ruimte voor verbreding op het boerenerf. Iets waar ook de in de zienswijze genoemde voorbeelden baat bij hebben. Onder meer de verkooppunten. In paragraaf 3.6.3 onder het kopje 'Ondersteuning verdienmodellen' voegen we een nieuwe bullet toe: 'Lokaal voedsel'.
1049.	0301	particulier	Indiener geeft aan dat stappen richting een plantaardiger voedselsysteem leiden tot winst voor dieren, milieu, gezondheid en een rechtvaardigere voedselverdeling wereldwijd. Overheidsinvesteringen hierin hebben voor alle belanghebbenden veel meer effect dan kleine aanpassingen in het bestaande systeem.	Eén van de vastgestelde ambities van Toekomst landbouw en voedsel Provincie Utrecht 2050 richt zich op een "Duurzaam en gezond voedingspatroon" waarin het stimuleren van een meer plantaardig eetpatroon benoemd wordt. De rol van de provincie is hierin zeer bescheiden, maar met het 'Convenant Lokale & Duurzame Voedselketens provincie Utrecht' stimuleren we reeds de consumptie van meer plantaardig eiwit. Vooral ook door zelf hierin het voorbeeld te geven en andere organisaties in Utrecht te stimuleren dat ook te doen.

1050.	1444	agrarisch bedrijf	Gemengde bedrijven krijgen in het UPLG te maken met meerdere sectorale kaders waarbij geen inzicht wordt gegeven in samenloop, samenhang en prioriteit. Indiener stelt dat de eisen moeten juridisch en praktisch op elkaar afgestemd zijn. Indiener pleit voor geen sectorspecifieke benadering (voor gemengde bedrijven) in het UPLG.	We maken in het UPLG onderscheid tussen gespecialiseerde melkveebedrijven en niet-grondgebonden bedrijven. Wanneer sprake is van een gemengd bedrijf met een melkveetak en een niet-grondgebonden tak dan krijgt de ondernemer te maken met eisen per tak. Dat is in de huidige praktijk ook het geval met stalvoorschriften per veehouderij tak en om praktische redenen is het lastig geen onderscheid te maken. In de uitvoering wordt het mogelijk complex als de intensieve tak deels grondgebonden is, dus als een deel van de grond wordt gebruikt voor mestplaatsing van de intensieve tak. Dan kan deze grond niet meetellen in de norm voor de melkveetak.
1051.	0496, 0846	agrarisch bedrijf, Natuurmonumenten	Verzoek om ruimte te bieden voor verbreding en multifunctionele landbouw en deze expliciet te erkennen als onderdeel van een toekomstbestendig landelijk gebied. Een indiener geeft hierbij aan dat hierbij wel duidelijke kaders nodig zijn om natuurverstoring te voorkomen. Het UPLG mist een concretere uitwerking over hoe de provincie regionale voedselinitiatieven actief verbindt en ondersteunt.	Als provincie zien we de meerwaarde van multifunctionele landbouw, waarbij dit voor een aanvullend verdienmodel kan zorgen, de verbinding tussen agrariërs en burgers kan bevorderen en een vitaal, levendig buitengebied ondersteunt. In de ontwerp wijziging Omgevingsverordening wordt ook het artikel met betrekking tot nevenactiviteiten gewijzigd, waarmee meer flexibiliteit ontstaat voor het faciliteren van multifunctionele landbouw. De provincie zet zich ook in voor het thema 'korte keten' binnen de provinciale Voedselagenda. Zo heeft de provincie stimuleringsbeleid om meer vraag naar en bewustwording over lokaal en duurzaam voedsel te creëren. Een concreet instrument dat momenteel ingezet wordt, is het convenant voor zakelijke inkooporganisaties in de provincie. Het convenant richt zich o.a. op de betere beschikbaarheid en zichtbaarheid van lokaal, duurzaam en biologisch voedsel in de bedrijfsrestaurants.
1052.	0609, 0914, 1074, 1340	Agrarische bedrijven, Huisman & Partners B.V.	Verzoek om te voorkomen dat al verbrede bedrijven klem komen te zitten. Verbreding is niet altijd een oplossing - UPLG kan niet als oplossing bieden dat een partner inkomen moet	De provincie biedt in haar Omgevingsbeleid en -verordening meer ruimte voor verbreding. We zien verbreding niet als compensatie van inkomensverlies uit de primaire productie, maar als eerder als een manier om een meerwaarde te creëren

			halen uit verbreding als compensatie voor financiële gevolgen UPLG.	voor primaire productie en mogelijkheden voor aanvullende verdienopties.
1053.	0810, 1125, 1362	Particulier, Regio Amersfoort, Hofstede Sterreschans BV	De bescherming en instandhouding van buitenplaatsen/landgoederen is niet geborgd met voorliggende plannen. De belangrijke economische agrarische pijler wordt in de voorliggende plannen onnodig in gevaar gebracht.	De opgave voor agrarische bedrijfsvoering op landgoederen is niet anders dan agrarische bedrijven elders. Voer- en managementmaatregelen voor stikstof, water en klimaat zullen het verdienmodel van een landbouwbedrijf maar in geringe mate aantasten. Indien er grotere aanpassingen nodig zijn dan zal dat inderdaad meer kosten met zich meebrengen, maar dat geldt ook voor andere agrarische bedrijven. De verpachter kan de pachter tegemoet komen met aangepaste pachtvoorwaarden voor duurzaam gebruik of extra grond voor bijvoorbeeld agrarisch natuurbeheer en dooradering. Ten slotte willen wij nog vermelden dat de Natuurschoonwet-status van een landgoed wellicht voordelen kan bieden in de verdere ontwikkeling naar een duurzame bedrijfsvoering.
1054.	0408, 0811, 1198, 1563	Agrarische bedrijven	Indieners stellen dat natuurinclusief boeren veel duurder is dan regulier werken. Uit het rapport: "Strategische Verkenning Natuurinclusieve veehouderij in de Provincie Utrecht" blijkt dat een inkomensachteruitgang onvermijdelijk is. Zij vinden dat er geen goede invulling wordt gegeven aan de vierde pijler.	In het aangehaalde rapport laten twee van de drie doorgerekende bedrijven een inkomensachteruitgang zien. Deze bedrijven maken o.a. de stap van geen agrarisch natuurbeheer naar 20-33% agrarisch natuurbeheer (extensief kruidenrijk grasland). Dat is een grote stap en zorgt voor een daling van de productie. De vergoeding voor agrarisch natuurbeheer dempt dit effect grotendeels voor één bedrijf en op het andere bedrijf laat nog steeds een inkomensachteruitgang zien ten opzichte van een reguliere groeistrategie met meer koeien en hogere productie per koe. Met een extra melkopbrengst van ongeveer €3,80 per 100kg melk is er geen sprake meer van verlies van inkomen. De provincie zet in op uitbreiding van het ANLb en langere contractzekerheid én we stimuleren het stapelen van beloningen voor duurzaam en natuurinclusief produceren die aansluiten bij de duurzaamheidsregelingen van zuivelketen, verpachters en banken. Hier ligt ook een rol voor de

				ondernemers zelf om een meerwaarde uit de markt te halen voor duurzame producten.
1055.	0914, 1621	Agrarische bedrijven	Het UPLG zou volgens indieners natuurinclusieve landbouw als uitgangspunt moeten nemen om biodiversiteit te bevorderen. Stuur bij natuurinclusieve landbouw niet alleen op percentages maar ook op kwaliteit en zekerheid.	Natuurinclusieve landbouw is een belangrijk uitgangspunt om de biodiversiteit te bevorderen. Onder natuurinclusieve landbouw (uit: Streefbeeld Landbouw en Voedsel provincie Utrecht 2050) verstaat de provincie een vorm van duurzame landbouw die optimaal gebruik maakt van de natuurlijke omgeving en die integreert in de bedrijfsvoering. Natuurinclusieve landbouw bestaat uit drie onderdelen: ▪ Het inzetten van natuurlijke processen als alternatief voor externe 'inputs', zoals kunstmest en chemische gewasbeschermingsmiddelen ('benutten'). ▪ Het verminderen van de impact van ongewenste emissies op de natuur ('sparen'). ▪ Het zorgen voor de natuur, biodiversiteit en het landschap door het nemen van maatregelen gericht op specifieke soorten of landschapselementen ('verrijken'). Dit doen we bijvoorbeeld via het agrarisch natuurbeheer, de aanleg van landschapselementen en met het betrekken van boeren bij het realiseren en beheren van de NNN. De eerste twee aspecten stimuleren we vooral via de UMDL en via doelsturing in het UPLG en de verordening. Uiteindelijk zal via monitoring moeten blijken of de kwaliteit van de biodiversiteit in het agrarisch gebied erop vooruit gaat.
1056.	0458, 0813, 1261, 1268	Particulieren, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht	Verzoek om alternatieven te verkennen die agrarische bedrijven in Westbroek ruimte geven om duurzaam te ontwikkelen. Het is onredelijk en onnodig dat er nog meer boeren uit het Noorderpark worden verdreven. Zonder agrarische sector is er geen beheer en onderhoud van percelen.	Het gebied en bedrijven in het Noorderpark zijn al langere tijd in ontwikkeling en het is vaak gelukt om een goede oplossing te vinden. Onze intentie is niet om bedrijven te verdrijven maar om te ontwikkelen, passend bij wat kan en nodig is in het gebied. Voor boeren waar een grote opgave landt is een vaste zaakbegeleider beschikbaar om te helpen bij het aanpassen aan de opgaven. We maken hiervoor de komende tijd instrumenten beschikbaar. Er is een gebiedsproces Noorderpark gestart waarbij ook de agrarische sector betrokken wordt om

				gezamenlijk te kijken naar de verdere ontwikkeling van het Noorderpark.
1057.	0296, 0861, 1369	Agrarische bedrijven	PlanetProof beschikt over een aantoonbaar verdienmodel met een eisenpakket dat integraal, meetbaar en geborgd is en breder dan het keurmerk biologisch. Volgens indieners zet het UPLG daarentegen primair in op extensivering, wat leidt tot minder efficiënt grondgebruik, een hogere CO ₂ -uitstoot per kg melk, meer ruimtebeslag, hogere kosten en het ontbreken van een structureel verdienmodel. Het UPLG stuurt volgens hen eenzijdig op natuurinclusief of biologisch. Met het UPLG komt deelname aan PlanetProof onder druk te staan. Dat betekent niet meer, maar juist minder duurzaamheid over de volle breedte en het wegvallen van een bewezen, marktgedragen route naar verduurzaming.	Met het UPLG willen wij onder meer natuurinclusieve kringlooplandbouw bevorderen. Dat betekent in de eerste plaats dat een bedrijf efficiënt omgaat met nutriënten en hulpbronnen maar dat ook de mate van 'natuurinclusiviteit' inzichtelijk wordt gemaakt. Het doel van bijvoorbeeld 42 kg ammoniak per hectare in 2035 sluit aan bij de ambities van On the Way to Planet Proof. OtWtPP werkt zelfs toe naar een ammoniakemissie van 38kg per hectare in 2030. De inzet vanuit het UPLG op doelsturing wordt in het algemeen door de agrarische sector, overheden en het bedrijfsleven ondersteund. En uiteraard ondersteunen wij de toekomstige ontwikkeling, waarbij beloningen voor duurzame productie vanuit markt en overheid elkaar versterken en dat de systematiek op elkaar aansluit. Momenteel beloont OtWtPP met name het beperken van broeikasgasemissies per kg melk en beperkt op andere KPI's. Uiteindelijk is een integrale aanpak nodig. In de UMDL stuurt de provincie op broeikasgasemissies per hectare. We zijn in gesprek met het Rijk en het bedrijfsleven over meer afstemming op dit gebied.
1058.	0144	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat er veel individuele begeleiding is (plattelandcoaches), maar mist de collectieve ondersteuning van initiatieven.	De provincie zet onder andere in gebiedsgerichte samenwerking. De afgelopen jaren zijn meerdere gebiedsprocessen met onder meer agrariërs gestart die wij actief ondersteunen. Een ander voorbeeld is die UMDL, de uitvoering hiervan wordt gedaan door de agrarische collectieven.
1059.	0433	Particulier	Verwijzing naar figuur op blz 56 van ontwerp-UPLG "10 ambities uit Toekomst landbouw en voedsel prov Utrecht 2050". Bij ambitie 3 verzoekt	Zie de reactie bij zienswijze 1055 voor de definitie van natuurinclusieve landbouw. De definitie komt uit het 'Streefbeeld Landbouw en Voedsel provincie Utrecht 2050'.

			indiener om nadere definitie natuurinclusieve kringlooplandbouw.	
1060.	1615	Particulier	Neem veel meer stimulerend beleid op voor nieuwe teelten en investeer in houtbouw en andere natuurlijke materialen.	De inzet voor nieuwe of alternatieve teelten, zoals vezelteelt dat benut kan worden als bouw materiaal, is in het UPLG wel benoemd maar niet verder uitgewerkt. Via verschillende onderzoeken en pilots dragen we als provincie wel bij aan het verkennen van de kansen voor dergelijke teelten. Net als het Rijk, andere provincies en verschillende organisaties dat doen. De ontwikkeling hiervan staat in Nederland nog in de kinderschoenen. Waarbij de komende jaren zal moeten blijken of het inderdaad lukt om afzetketens te ontwikkelen voor in Nederland geteelde gewassen.
1061.	1538	FrieslandCampina	Indiener stelt dat het UPLG een bedreiging vormt voor het voortbestaan van de zuivelketen in de regio. 1. Aantasting kritische massa: - Minder volume leidt tot stijging van de kosten en daarmee tot aantasting van de concurrentiepositie van FrieslandCampina. - FrieslandCampina is internationaal toonaangevend en innovatief. Om deze positie te behouden is een bepaalde omvang van de melkveehouderij noodzakelijk. - Minder melkveebedrijven heeft effect op lokale economie en - gemeenschap en de leefbaarheid van het platteland - Heeft effect op FrieslandCampina als werkgever 2. Economische onhaalbaarheid van verduurzaming: Melkveehouders zijn in staat om te	De verwachting is dat de komende jaren agrarische bedrijven in meer of mindere mate zullen stoppen. Dat is een trend die al decennia gaande is en ook zonder het UPLG zal doorgaan. De schaalvergroting die de afgelopen tientallen jaren heeft plaatsgevonden was uiteraard ook groot. Wij gaan ervan uit dat het UPLG de autonome daling van het aantal bedrijven niet wezenlijk zal versnellen. Wel worden in een aantal gebieden duidelijke keuzes gemaakt. Dit is een gevolg van de eisen voor o.a. water, klimaat en biodiversiteit die voortkomen uit nationale en internationale afspraken die in het UPLG een plek hebben gekregen. Zoals rondom de N2000 gebieden en op termijn in de natste delen van de veenweiden. Een van de hoofddoelen uit het UPLG is het terugdringen van emissies, waaronder die van ammoniak. Dat kunnen de veehouders via verschillende manieren bereiken. Krimp van de veestapel en / of melkproductie is hierbij zeker geen doel op zich. Wel is extensivering een optie die bijdraagt aan verschillende doelen tegelijk. Ook Europese en Rijksmaatregelen, zoals de afschaffing van de derogatie en extensiveringsregelingen, spelen hierbij een rol. Wij gaan ervan uit dat de generieke normen voor ammoniak voor de

			verduurzamen, maatschappelijke diensten uit te voeren of om te schakelen naar biologische landbouw. FrieslandCampina beloont melkveehouders voor prestaties en werkt met hen de toekomst van de landbouw (innovatie). Volgens indiener beperkt het UPLG de ruimte voor marktgestuurde verduurzaming. Zij verzoeken samen te kijken naar mogelijkheden i.p.v. extra voorwaarden	meeste veehouders in Utrecht haalbaar zijn. Wij juichen het toe dat FrieslandCampina agrarische ondernemers beloont voor verduurzaming. Graag gaan wij met FrieslandCampina in gesprek hoe de inzet op verduurzaming en beloning van prestaties vanuit markt en overheid beter op elkaar kunnen worden afgestemd zodat integrale verduurzaming goed vormt krijgt.
1062.	0324, 0595, 0608, 0609, 0931, 0932, 0955	Agrarische bedrijven, particulier	3. Verstoring van de sociale en coöperatieve cultuur: UPLG leidt tot minder bedrijfsopvolgers; waardoor de funding onder de coöperatie FrieslandCampina wegvalt.	Indieners verzoeken de provincie om aan de keukentafel in gesprek te gaan.
1063.	0020, 0769, 1281	Gemeente Eemnes, agrarische bedrijven, Manege de Mallejan	Indieners stellen dat de gevolgen van het UPLG voor paardenhouderij onvoldoende aandacht krijgt. Structurele verhoging van waterpeilen betekent draagkrachtbeperking, toename vertrapping, hogere onderhoudskosten en beperking weidegang. Een indiener stelt dat de productiegrond afneemt, waardoor er	Voor agrariërs met vragen over het UPLG en de maatregelen staan onze relatiebeheerders van de Vraagbaak Landbouw klaar. Alle agrariërs kunnen de provincie benaderen via de Vraagbaak Landbouw via 030 258 91 02 (ook voor particulieren) of een e-mail sturen naar vraagbaaklandbouw@provincie-utrecht.nl . Verzoeken voor keukentafelgesprekken worden vanaf september ingepland.
				Er zijn geen eisen gesteld voor wat betreft ammoniakemissies voor de paardenhouderij. Graslanden die te maken krijgen met peilverhoging of hogere grondwaterstanden zijn mogelijk minder beweidbaar. Met waterinfiltratiesystemen kan de stabiliteit van de bodems worden verbeterd. Deze worden onder bepaalde voorwaarden vergoed door de provincie. In paragraaf 4.9 wijziging Omgevingsvisie wordt nader ingegaan op de omvang van opgaven. Hierin staat o.a. het volgende tekstblok: 'Wanneer de cijfers uit deze ruimtelijke

			minder ruimte is voor weidegang en ruwvoerwinning, terwijl paardenhouderij onder dezelfde mestwetgeving valt als andere landbouwbedrijven.	doorrekening bij elkaar gelegd worden en de aanname wordt gedaan dat er zoveel als mogelijk sprake zal zijn van meervoudig ruimtegebruik, dan is de inschatting dat het areaal landbouwgrond met zo'n 5% zal afnemen in de periode t/m 2040. De extra VHR-opgave is hier nog niet in meegenomen. Als die meegerekend wordt, dan kan de afname van areaal landbouwgrond oplopen tot 10% in 2050. Dit zijn percentages die vergelijkbaar zijn met de door het PBL in de WLO-Scenario's berekende landelijke afname van landbouwgrond op basis van het huidige Rijksbeleid.' Wat dat voor gevolgen heeft voor paardenhouderijen is niet aan te geven. Wel kan het zijn dat als gevolg van meer agrarisch natuurbeheer er meer voer voor paarden op de markt komt.
1064.	1594, 1614, 1618	Coöperatie van Boeren met Toekomst, agrarische bedrijven	Indiener meent dat de provincie wel invloed kan hebben op prijsvorming van agrarische producten. Dat wordt in het UPLG niet aangegeven.	In het UPLG geven we aan dat de invloed van de provincie op het verdienvermogen van de boer beperkt is. De provincie heeft naar onze mening geen invloed op de prijsvorming. We gaan wel met de ketenpartijen in gesprek over het belonen van duurzame productie op basis van een KPI systematiek zoals die in de UMDL. Daarnaast stimuleren we de afzet van voedsel in de korte keten. Dat is een aanvullende mogelijkheid om als ondernemer een goede prijs voor de producten te realiseren.
1065.	1056, 1104	Dierenartsen ULP Harmelen, Vallei en Wetering dierenartsen	De indiener waarschuwt dat het UPLG grote gevolgen kan hebben voor het veterinaire-agrarisch onderwijs, vooral voor de opleiding Diergeneeskunde in Utrecht. Hoogwaardig onderwijs is afhankelijk van een diverse en voldoende grote groep veehouderijbedrijven waar studenten praktijkervaring opdoen. Als bedrijven verdwijnen of sterk worden beperkt, komt de kwaliteit en zelfs het voortbestaan van deze opleidingen	De verwachting is dat de komende jaren nog veel bedrijven zullen stoppen. Dat is een trend die al decennia gaande is en ook zonder het UPLG zal doorgaan. De schaalvergroting die de afgelopen tientallen jaren heeft plaatsgevonden was uiteraard ook groot. Wij gaan ervan uit dat het UPLG de autonome daling van het aantal bedrijven niet wezenlijk zal versnellen. Wel zullen in een aantal gebieden duidelijke keuzes gemaakt moeten worden. Dit is indirect een gevolg van de eisen voor water, klimaat en biodiversiteit die voortkomen uit nationale en internationale afspraken die in het UPLG een plek hebben gekregen. Zoals rondom de N2000 gebieden en op termijn in de natste delen van de veenweiden. Uiteindelijk moeten bedrijven

			onder druk te staan. Daarmee wordt niet alleen de agrarische sector geraakt, maar ook de toekomst van de dierenartsopleiding in Utrecht en de beschikbaarheid van goed opgeleide dierenartsen in Nederland.	meer toekomstbestendig zijn en minder worden beperkt door voorschriften.

Biologische landbouw

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1066.	0004, 0335, 0349, 1148, 1261, 1597, 1684	Gemeente woudenberg. LTO Noord afdeling Zuid-West, agrarische bedrijven, particulieren	Indieners twijfelen aan het realiteitsgehalte en de economische haalbaarheid van de ambitie om te komen tot 15% biologische bedrijven en 50% natuurinclusieve bedrijven. o.a. door laag marktaandeel biologische producten door achterblijvende vraag.	Het percentage van 15% biologische bedrijven in 2030 is inderdaad ambitieus. Echter, de provincie Utrecht kent al een groter areaal ten opzichte van de meeste andere provincies en we zien een gestage groei. Met dit doel sluiten wij als Utrecht aan bij de landelijke doelstelling zoals deze is opgenomen in het 'Actieplan Groei van biologische productie en consumptie' van het Rijk. Biologische landbouw geldt als een gecertificeerde vorm van natuurinclusieve landbouw op een hoog niveau. De uitbreiding van het areaal biologische landbouw draagt bij aan het halen van de doelen voor natuur, water en bodem, en klimaat. Als Utrecht nemen wij dit landelijke doel over en hebben wij dit ook een plek gegeven in het UPLG. De groei van het areaal is sterk afhankelijk van de marktomstandigheden. Als Utrecht willen wij hieraan bijdragen binnen de rol die passend is als provincie. Bedrijfseconomisch kan het ook een goed rendement opleveren voor de agrarische ondernemer, maar we moeten inderdaad goed oog houden voor dat de vraag naar de producten voldoende groot is en blijft. Het doel voor natuurinclusieve landbouw achten wij haalbaar. Nu al dragen veel agrariërs op de een of andere manier bij aan natuurinclusieve productie en de belangstelling onder agrariërs om mee te doen aan bijvoorbeeld ANLb is groot. De komende jaren verwachten wij het aanbod voor deelname hieraan te kunnen uitbreiden en ook aantrekkelijker te kunnen maken.
1067.	1074, 1261, 1571	LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht,	Indieners stellen dat de voorkeurspositie voor biologische bedrijven met betrekking tot	Biologische landbouw geldt als een gecertificeerde vorm van natuurinclusieve landbouw op een hoog niveau. De uitbreiding van het areaal biologische landbouw draagt bij aan het halen van de doelen voor natuur, water en bodem,

		HAK, agrarisch bedrijf	aankoop en opnieuw uitgeven van landbouwgrond door de provincie onzorgvuldig is en dat dit de mogelijkheden voor gangbare bedrijven, blijvende en jonge boeren beperkt om te extensiveren.	en klimaat. Provincie Utrecht neemt dit landelijke doel daarom over en heeft een plek gekregen in het UPLG. Wat betreft de verpacht van grond proberen we zo mogelijk rekening te houden met boeren die willen verduurzamen en jonge boeren. Boeren krijgen in ons pachtbeleid punten voor deelname aan duurzaamheidsprogramma's, waaronder biologisch, en jonge boeren krijgen extra punten. Daarnaast houden we rekening met afstand. De pachtvoorwaarden moeten transparant en eerlijk zijn. Het is heel lastig om rekening te houden met de intentie om te verduurzamen of te extensiveren.
1068.	0017, 0467, 0827, 1144, 1148, 1168, 1304, 1383, 1405, 1501, 1594, 1602, 1613, 1614, 1615, 1618	Agrarische bedrijven, Cooperatie De Boeren met Toekomst, Stichting Wij.land, particulieren, NMU	Indieners stellen dat de transitie naar biologische landbouw gestimuleerd moet worden. In het Ontwerp UPLG wordt onvoldoende duidelijk hoe er tot vergroting van het areaal biologische landbouw wordt gekomen. Daarvoor moet de vraag naar biologische landbouw en de afzet van biologische producten worden gestimuleerd. Het is een aantal indieners niet duidelijk hoe het financieel voordelig zou zijn om te schakelen naar biologisch. Een indiener vraagt de provincie om de vraag naar biologische producten te stimuleren door concrete maatregelen hiervoor in het UPLG op te nemen.	De provincie Utrecht heeft als doel opgenomen in (onder meer) het UPLG om te komen tot een landbouwareaal van 15% in 2030 in biologisch gebruik. Met dit doel sluiten wij als Utrecht aan bij de landelijke doelstelling zoals deze is opgenomen in het 'Actieplan Groei van biologische productie en consumptie' van het Rijk. Als Utrecht nemen wij hiermee het doel van het Rijk over. De groei van het areaal is sterk afhankelijk van de marktomstandigheden. Als Utrecht willen wij hieraan bijdragen binnen de rol die passend is als provincie. Die is wel beperkt. Boeren die willen overstappen naar biologische landbouw ondersteunen wij met ons aanbod, zoals kennis, advies, coaching en bedrijfsplannen. Verder hebben biologische agrariërs een voordeel bij de Utrechtse pachtvoorwaarden en verschillende GLB subsidies. Om het belang van de biologische landbouw te onderstrepen voegen we in paragraaf 3.6.3 onder het kopje 'Ondersteuning verdienmodellen' een afzonderlijke bullet toe: 'Biologische landbouw'. Vanwege het grote belang dat wij hechten aan biologische landbouw hebben wij het in het definitieve UPLG meer concreet over de eventuele vrijstellingen van de beperkingen (zie paragraaf 3.4.3 'Stikstofaanpak'). De volgende vormen van biologische landbouw krijgen een uitzondering voor de generieke en specifieke (stikstofzones) stikstofmaatregelen in het UPLG en de Omgevingsverordening: - Biologische niet-grondgebonden veehouderij. Deze vorm van biologische landbouw kan niet met een gesloten stalsysteem werken in verband met de

				vereisten voor biologische niet-grondgebonden veehouderij. - Biologische fruitteelt De biologische grondgebonden landbouw (melkveehouderij) krijgt geen uitzondering op de generieke en specifieke stikstofmaatregelen. We zullen onderzoeken in hoeverre een lichte correctie mogelijk is in de Kringloopwijzer voor biologische melkveehouderij en melkveebedrijven met veel weidegang om tegemoet te komen aan hun zienswijzen op dit punt. Daarnaast zullen we ons inspannen bij de eventuele invoering van een landelijke afrekenbare stoffenbalans aandacht te vragen voor specifieke situatie van de biologische melkveehouderij.
1069.	0941, 1049, 1594, 1614, 1618	Coöperatie Boeren met Toekomst, agrarische bedrijven	Indieners onderschrijven dat er iets moet gebeuren om beweging in de maatschappij mogelijk te maken. Het is niet vanzelfsprekend dat biologische landbouw groeit. Biologische melkveehouders zijn afhankelijk van vele externe factoren. Het UPLG zou meer mogelijkheid moeten bieden tot ondernemen/innoveren wanneer de externe factoren gunstig zijn voor de ontwikkeling van de onderneming.	Zie het antwoord bij de regel hierboven. Aanvullend nog het volgende. Uiteraard is het ook voor een biologische agrariër essentieel dat de afzetprijzen voor de producten, gecombineerd met eventueel andere vergoedingen, voldoende hoog zijn. Omdat er naast eventuele noodzakelijke investeringen met name bij de grondgebonden biologische landbouw sprake is van overgangstermijnen, zal in de praktijk omschakeling een weloverwogen keuze moeten zijn. Als het gaat om innoveren dan beperkt het UPLG dat niet, maar zien wij dit juist als een van de ontwikkelmogelijkheden om te voldoen aan de duurzaamheidseisen. Door de problemen rondom de vergunningverlening zijn de mogelijkheden voor investeringen in (innovatieve) technieken momenteel helaas sterk ingeperkt.
1070.	0313, 0377, 0401, 0411, 0509, 0542, 0548, 0567, 0568, 0640, 0653, 0680, 0713, 0770, 0771, 0772, 0941, 0945, 1217, 1230, 1248, 1250, 1338, 1367, 1387, 1398, 1422, 1462, 1463, 1473,	Agrarische bedrijven, Broekenbos Natuurbeheer, Ontwikkelwaar de BV, particulieren	Het opnemen van zones rondom Natura 2000 en verplicht extensiveren of het omschakelen naar 15% van de sector naar biologische landbouw is niet realistisch zolang er geen geborgde afzet is voor biologisch voedsel.	Het percentage van 15% in 2030 is inderdaad ambitieus. Echter, de provincie Utrecht kent al een groter areaal ten opzichte van de meeste andere provincies en we zien een gestage groei. Met dit doel sluiten wij als Utrecht aan bij de landelijke doelstelling zoals deze is opgenomen in het 'Actieplan Groei van biologische productie en consumptie' van het Rijk. Biologische landbouw geldt als een gecertificeerde vorm van natuurinclusieve landbouw op een hoog niveau. Bedrijfseconomisch kan het ook een goed rendement opleveren voor de agrarische ondernemer, maar we moeten inderdaad goed oog houden voor dat de vraag naar de producten voldoende groot is en blijft. De groei van het areaal is sterk afhankelijk van de marktomstandigheden. Als Utrecht willen wij hieraan

	1489, 1491, 1540, 1610			bijdragen binnen de rol die passend is als provincie. Die is wel beperkt. Boeren die willen overstappen naar biologische landbouw ondersteunen wij met ons aanbod, zoals kennis, advies, coaching en bedrijfsplannen. Verder hebben biologische agrariërs een voordeel bij de Utrechtse pachtvoorwaarden en verschillende GLB subsidies. Daarnaast willen we in onze gebiedsprocessen inzetten op vergroting van het areaal. Dat hangt uiteraard af van de wensen van de ondernemers en de grondstrategie. Zeker als het gaat om het vergroten van de marktvraag (verhoging van de consumptie) is de rol van de provincie beperkt. Wel dragen wij hieraan een steentje bij via de consumptie van biologische producten in het restaurant van de organisatie en ook heeft de provincie het initiatief genomen om andere grote organisaties in onze provincie hetzelfde te laten doen. Dit heeft geleid tot het 'Convenant Samen eten we provincie Utrecht mooier'. Hierbij gaat het overigens niet alleen om het aandeel biologisch in de bedrijfsrestaurants, maar ook het aandeel aankoop uit de korte keten. Zodat juist de Utrechtse agrariërs hiervan kunnen profiteren.

Perspectief voor de fruitteelt

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1071.	0140, 0320, 0397, 0412, 0425, 0426, 0481, 0488, 0507, 0565, 0582, 0607, 0611, 0612, 0620, 0636, 0639, 0641, 0644, 0646, 0656, 0659, 0663, 0676, 0693, 0698, 0708, 0736, 0737, 0763, 0785, 0803, 0805, 0814, 0820, 0821, 0823, 0832, 0838,	Agrarische bedrijven, particulieren, werkgroep landbouw VHL, Fruitmasters, NFO, European Fruitserveise Board BV	Fruittelers investeren al jaren aantoonbaar en dragen bij aan de realisatie van de opgaven. Deze inzet blijft volgens indieners onderbelicht in het UPLG waardoor de sector onevenredig wordt aangesproken. Indieners stellen diverse vragen over stikstofgebruik, gewasbeschermingsmiddelen, invloed op grondwaterkwaliteit, financiële compensatie, erkenning van genomen maatregelen, economische haalbaarheid van investeringen ná	De provincie is het met de indieners eens dat veel fruittelers de afgelopen jaren veel hebben gedaan om de productie te verduurzamen. Na publicatie van het Ontwerp UPLG in november zijn wij nader in overleg gegaan met de fruittelers (NFO) in onze provincie. Het is duidelijk dat er nog grote opgaven liggen, met name op het vlak van gewasbeschermingsmiddelen (GBM). Dit ondanks de aanpassingen in de sector die al gedaan zijn. Er worden in het UPLG geen aanvullende provinciale beperkingen opgelegd ten aanzien van gewasbeschermingsmiddelen (GBM). Wel is in het UPLG aangegeven dat door een uitspraak van de Raad van State de vrijstelling voor het gebruik van GBM in het kader van Natura2000-gebieden is komen te vervallen. Door deze uitspraak geldt er feitelijk een vergunningplicht in heel Nederland. Wij werken samen met het Rijk en andere provincies aan de exacte beleidsuitwerking van de uitspraak. In de grondwaterbeschermingsgebieden loopt een gezamenlijk

	0848, 0870, 0889, 0939, 0942, 0944, 0975, 0978, 0985, 1002, 1025, 1040, 1041, 1043, 1044, 1045, 1051, 1058, 1105, 1115, 1118, 1132, 1140, 1141, 1150, 1163, 1164, 1185, 1208, 1238, 1246, 1253, 1282, 1289, 1346, 1355, 1375, 1425, 1461, 1470, 1477, 1521, 1528, 1532, 1534, 1551, 1554, 1563, 1564, 1589, 1611, 1670, 1718, 1745		beperkende maatregelen. Gesprekken met provincie na publicatie ontwerp UPLG zijn constructief en gaan uit van maatwerk. Dit is echter nog niet verankerd in het stuk.	onderzoekstraject 'Joint factfinding' naar de kwaliteit van het (ondiepe)grondwater. Dit traject loopt en het is mogelijk dat hier voor de grondwaterbeschermingsgebieden aanvullende regelgeving op het gebied van GBM gaat komen, dit zou dan pas bij de volgende omgevingsverordening in werking treden. Na het overleg met NFO heeft CLM onderzoek gedaan naar het gebruik van meststoffen in de sector. Dit leidt voor ons tot de volgende conclusie ten aanzien van het gebruik van mest in de stikstofzones voor het huidige areaal van de fruitteelt (zie paragraaf 3.6.2, kopje 'Fruitteelt' en paragraaf 3.4.3 'Stikstofaanpak'): - Geen verbod op het gebruik (of uitrijden) van kunstmest en Renure in de stikstofreductiezones. - Een uitzondering voor de biologische fruitteelt - Samen met de fruitteeltsector en andere partijen zoals de waterschappen zetten wij ons in voor een duurzame oplossing die recht doet aan een toekomst voor de teelt binnen de wettelijke en ecologische beperkingen die er zijn.
1072.	Ca 200 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, agrarische bedrijven, NFO, European Fruitserveise Board BV, Schulp Vastgoed BV	Indieners stellen dat de plannen in het UPLG door de vergaande beperkingen de toekomst van de fruitteelt onzeker maken. Deze beperkingen hebben directe gevolgen voor de opbrengst, de kwaliteit van het fruit en daarmee de economische haalbaarheid voor bedrijven. Als de teelt verdwijnt door te strenge zones of waterregels, verdwijnt dit belangrijke (seizoens)werk in de regio, ook voor internationale medewerkers. De pluktijd is een vitale periode voor de Kromme Rijnstreek (en andere regio's met fruitteelt). Hier zou de provincie trots op moeten zijn. In het	De provincie Utrecht ziet de fruitteelt als een belangrijke agrarische sector en wil deze ook graag behouden. In de stikstofreductiezone wordt een uitzondering gemaakt voor de huidige fruitpercelen op het uitrijden van kunstmest, omdat de fruitteelt een blijvende teelt is waarbij kunstmest heel precies wordt toegepast met weinig stikstofemissie en laag risico op uitspoeling. Wel zijn er ook voor de fruitteelt belangrijke maatschappelijke opgaven. Er worden in het UPLG geen aanvullende beperkingen opgelegd ten aanzien van gewasbeschermingsmiddelen (GBM). Tegelijk is het duidelijk dat er met name op het vlak van GBM nog grote opgaven liggen. In het UPLG is ter kennisgeving opgenomen dat door een uitspraak van de Raad van State de vrijstelling voor het gebruik van GBM in het kader van Natura2000-gebieden is komen te vervallen. Door deze uitspraak geldt er feitelijk een vergunningsplicht. Wij werken samen met het Rijk en andere provincies aan de exacte beleidsuitwerking en invulling van de uitspraak. In de grondwaterbeschermingsgebieden loopt een gezamenlijk onderzoekstraject

			zuiden van Europa wordt het door klimaatveranderingen steeds moeilijker om fruit te telen. Het UPLG moet apart aandacht besteden aan maatregelen, maatwerk en (perspectief voor) de fruitteelt. Een toets op uitvoerbaarheid op bedrijfsniveau is nodig. Een indiener vindt dat het UPLG ook onvoldoende aandacht besteedt aan het zogenoemde waterbedeffect (risico dat fruitteelt verschuift naar het buitenland).	'Joint factfinding' naar de kwaliteit van het (ondiepe)grondwater. Dit traject loopt en het is mogelijk dat hier voor de grondwaterbeschermingsgebieden aanvullende regelgeving op het gebied van GBM gaat komen, dit zou dan pas bij de volgende omgevingsverordening in werking treden. Ook landelijk is het thema GBM volop in ontwikkeling, het Rijk stuurt aan op convenanten met de sector voor het gebruik van GBM, zie ook het coalitieakkoord en deze Kamerbrief. Voor wijzigingen in het UPLG zie het antwoord bij zienswijze 1071.
1073.	0412, 0425, 0426, 0481, 0488, 0507, 0607, 0611, 0612, 0620, 0636, 0639, 0641, 0644, 0646, 0656, 0659, 0663, 0676, 0693, 0698, 0708, 0736, 0737, 0763, 0785, 0803, 0805, 0814, 0820, 0821, 0823, 0832, 0838, 0848, 0870, 0889, 0939, 0942, 0944, 0975, 0978, 0985, 1002, 1025, 1040, 1041, 1043, 1045, 1051, 1058, 1115, 1118, 1132, 1140, 1141, 1150, 1163, 1164, 1185, 1208, 1238, 1246,	Particulieren, agrarische bedrijven, NFO, European Fruitserve Board BV	In het Ontwerp-UPLG wordt de fruitteelt volgens indieners ten onrechte gelijkgesteld aan andere agrarische sectoren, terwijl deze teeltvorm juist sterk verschilt door het jaarrond aanwezige vanggewas, het ontbreken van kale grond, minimale grondbewerking en een structurele opbouw van organische stof. Hierdoor wordt bovendien aantoonbaar koolstof vastgelegd in bodem en houtige biomassa. De moderne, precieze en hybride bemesting in de fruitteelt — waaronder vroege stikstofvoorziening, fertigatie en organische bemesting — is efficiënt en ondersteunt zowel bodemkwaliteit als kringlooplandbouw. Er is geen wetenschappelijke basis voor de stelling dat boomgaarden relevante stikstofuitspoeling veroorzaken. Daarom is het onjuist en	De generieke normen voor stikstofemissies die in het UPLG worden gesteld hebben geen gevolgen voor de fruitteeltsector. Alleen voor de Natura2000-gebieden zelf en in de stikstofreductiezones worden normen gesteld die in beginsel voor alle sectoren van toepassing zijn. Mede naar aanleiding van zienswijzen worden de maatregelen in de stikstofreductiezone voor de huidige fruitpercelen aangepast, namelijk dat het uitrijden van kunstmest (en Renure) daar wel mogelijk is (zie paragraaf 3.6.2 kopje 'Fruitteelt' en paragraaf 3.4.3 'Stikstofaanpak') Overigens zijn de maatregelen daar gericht op stikstofemissies en niet op uitspoeling. Er worden in het UPLG geen aanvullende beperkingen opgelegd ten aanzien van gewasbeschermingsmiddelen (GBM). Tegelijk is duidelijk dat er op het vlak van GBM nog grote opgaven liggen. Zowel in Utrecht als op nationaal niveau lopen er verschillende onderzoeken en wordt hierover het politieke debat gevoerd. Hier lopen wij nu met het UPLG niet vooruit.

	1253, 1282, 1289, 1346, 1355, 1375, 1461, 1470, 1477, 1521, 1528, 1532, 1534, 1551, 1554, 1563, 1564, 1589, 1611, 1670, 1745		disproportioneel om de fruitteelt over één kam te scheren met andere agrarische sectoren.	
1074.	1168	Agrarisch bedrijf	Indiener vindt dat in het UPLG meer rekening gehouden zou moeten worden met biologische fruitteelt. 1: 250 meter zone geen gewasbescherming geldt ook voor biologische fruitteelt als beperking. 2: 100 kg stikstof is voor biologische fruitteelt te weinig. Te weinig productie is einde teelt.	Er worden in het UPLG geen aanvullende provinciale beperkingen opgelegd ten aanzien van gewasbeschermingsmiddelen (GBM). Wel is in het UPLG aangegeven dat door een uitspraak van de Raad van State de vrijstelling voor het gebruik van GBM in het kader van Natura2000 gebieden is komen te vervallen. Door deze uitspraak geldt er feitelijk een vergunningplicht in heel Nederland. Wij werken samen met het Rijk en andere provincies aan de exacte beleidsuitwerking van de uitspraak. In de grondwaterbeschermingsgebieden loopt een gezamenlijk onderzoekstraject 'Joint factfinding' naar de kwaliteit van het (ondiepe)grondwater. Dit traject loopt en het is mogelijk dat hier voor de grondwaterbeschermingsgebieden aanvullende regelgeving op het gebied van GBM gaat komen, dit zou dan pas bij de volgende omgevingsverordening in werking treden. Ten aanzien van de biologische fruitteelt hebben naar aanleiding van overleg met de sector, aanvullend onderzoek (CLM) en zienswijzen hierover om in het definitief UPLG een uitzondering op de mestbeperkingen in en rondom N2000 op te nemen voor biologische fruit (zie paragraaf 3.6.2 kopje 'Fruitteelt' en paragraaf 3.4.3 'Stikstofaanpak').
1075.	0683, 1718	Gemeente Wijk bij Duurstede, particulier	Indieners vragen om een handelingsperspectief voor de fruitteelt. Maak concreet hoe fruittelers op duurzame wijze hun bedrijfsvoering kunnen voortzetten (innovatie, teeltmaatregelen, ondersteuning en fasering).	Fruitteelt is onderdeel van het Utrechtse landschap en wordt gewaardeerd om de inspanningen die zij maken om de impact op de omgeving te beperken. Wij begrijpen uw zorgen en hebben daarom ook na de publicatie van het Ontwerp UPLG intensief contact gehad met de fruitteelt sector. Voor de stikstofreductiezone worden de regels voor de bestaande fruitpercelen aangepast. Er komt daar geen verbod op het uitrijden van kunstmest of Renure (zie antwoord op regel 1073). De provincie Utrecht wil de sector verder

				ondersteunen om zich op beperkingen aan te passen en doet dit door middel van het subsidiëren van innovaties en investeringen, maar ook met delen van kennis of de mogelijkheid om een duurzaam bedrijfsplan op te stellen.
1076.	o87o	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat deze in de wandelgangen heeft gehoord dat er een verbod komt op boomkwekerijen, wat impact heeft op zijn fruitteelbedrijf.	Er is geen verbod op boomkwekerijen in de maak. Wel is er een motie aangenomen door Provinciale Staten waarin wordt aangestuurd op een uitbreidingsverbod van sierteelt in de provincie. Dat wordt nader uitgewerkt in de Verordening, maar is geen onderdeel van het UPLG. Fruitteelt is geen vorm van sierteelt.
1077.	o32o, o636, o639, o646, o8o5, o942	Agrarische bedrijven, particulier	Er worden beperkingen opgelegd vooruitlopend op uitkomsten van Joint Fact Finding, bijvoorbeeld op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen. De Joint Fact Finding zou eerst afgerond moeten worden. Ook moet afgewacht worden op de OBO-2-resultaten van het RIVN en causaliteit worden vastgesteld m.b.t. de relatie tussen gewasbeschermingsmiddelen en diepe grondwaterverontreiniging.	Er worden in het UPLG geen aanvullende beperkingen opgelegd ten aanzien van gewasbeschermingsmiddelen (GBM). Het vervallen van de vrijstelling voor het gebruik van GBM in relatie tot Natura2000-gebieden komt voort uit de uitspraak van de Raad van State, dit geldt landelijk. De lopende Joint Fact Finding richt zich op de grondwaterbeschermingsgebieden en GBM (residuen) die worden teruggevonden in het (ondiepe)grondwater. Het is mogelijk dat hieruit volgt dat aanvullende maatregelen nodig zijn om de kwaliteit van het grondwater te beschermen. Wij zijn bekend met en volgen het genoemde OBO-2 onderzoek en zullen uitkomsten t.z.t. ook zeker meewegen in het provinciaal beleid.

Doelsturing / UMDL

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1078.	o0o8, o236, o492, o579, o69o, 1o59, 1268, 1269	Particulieren, I-vee, Stichting Upfarming, Puur Natuur Hovenier, agrarisch bedrijf	Indieners ondersteunen het concept van doelsturing. Ze verzoeken aan GS om de doelen te stellen, en hen zelf te laten bepalen hoe ze er komen. Geef ruimte voor ondernemerschap, innovatie en maatwerk.	Fijn om te horen dat het concept van doelsturing wordt ondersteund. Als concreet doel worden een aantal doelstellingen in het UPLG - zoals die voor ammoniakemissies - vastgelegd in de nog vast te stellen Omgevingsverordening. De ruimte voor maatwerk en de ondersteuning bij innovatie (zowel onderzoek via met name de Fieldlabs als ondersteuning van individuele ondernemers met investeringssubsidies) staan beschreven in het UPLG en/of de ontwerp wijziging Omgevingsverordening. Doelsturing als manier van werken is volop in ontwikkeling en de verwachting is dan ook dat de komende jaren voor meer doelen op deze manier normen gesteld gaan worden. Dit doen wij zoveel mogelijk in afstemming met het Rijk, andere

				overheden en kennisinstellingen. Daarnaast willen we met gebiedspartijen en de agrarische ondernemers de doelen zo veel mogelijk gebiedsgericht vaststellen. Dat doet recht aan de ondernemers en aan de gebiedskenmerken.
1079.	0268	Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	De indiener steunt de UMDL omdat er draagvlak voor is binnen de melkveehouderij en het beweging creëert. Ze willen graag samenwerken aan de verdere uitwerking van indicatoren voor water- en bodemdoelen.	Dank voor de steunbetuiging. Hierover gaan we graag in gesprek met de indiener en de andere waterschappen.
1080.	0107, 1269	agrarisch bedrijf, stichting Upfarming	Doelsturing kan volgens indieners uitsluitend functioneren onder een aantal randvoorwaarden: als het doel eenduidig is; de meetmethode stabiel is; de ondernemer vooraf weet waarop hij wordt afgerekend; correctiemechanismen bestaan bij meetfouten; en een onafhankelijke auditstructuur aanwezig is. Indiener vindt dat het Ontwerp-UPLG hier niet aan voldoet. Upfarming voegt hieraan toe: ruimte om te leren en investeren in kennis en empowerment.	Als concreet doel waar de agrarische ondernemer op basis van doelsturing aan kan voldoen, hebben we voor nu voor met name de ammoniakemissies vastgesteld. Het doel (de gestelde norm) is hiermee duidelijk. De ondernemer weet hiermee ook waarop hij of zij zal worden afgerekend en wanneer. Ook de meetmethoden staan in het UPLG beschreven. Doelsturing is een nieuwe manier van werken die de komende jaren zal worden ingevoerd. Er zijn dus ook aspecten die nog verder moeten worden uitgewerkt en geïmplementeerd. Dit doen wij zoveel mogelijk in afstemming met het Rijk, andere overheden, de sector en kennisinstellingen.
1081.	1234, 1637	gezamenlijke agrarische collectieven, agrarisch bedrijf	Indieners zijn bezorgd dat cijfers van de UMDL worden gekoppeld aan het UPLG en dat cijfers daarbij niet anoniem blijven, tegen de gemaakte afspraken in. Zij willen dat communicatie UPLG en UMDL wordt losgekoppeld en dat UMDL niet wordt gezien als oplossing voor de UPLG-opgaven.	De provincie Utrecht heeft de in de zienswijze geuite zorg eerder vernomen. Hetgeen wij in het UPLG hierover hebben geschreven blijft wat ons betreft de lijn: deelname aan de UMDL is vrijwillig en de provincie krijgt alleen de beschikking over de cijfers op 'geaggregeerd' niveau. Dat betekent dat deze door de provincie niet te herleiden zijn tot individuele deelnemers. Uiteraard benutten wij deze geaggregeerde cijfers zoals die anoniem door de agrarische collectieven worden gerapporteerd wel voor het opstellen en verbeteren van beleid. Voordat UMDL-data worden gepubliceerd, worden deze eerst voorgelegd aan de UMDL-adviesgroep van deelnemende

				melkveehouders en de bestuurlijke begeleidingsgroep. Alleen als beide akkoord zijn, wordt het gepubliceerd. Wij willen als organisatie uiteraard graag van de collectieven horen en leren wat werkt en effectief is. En wat niet. Daarnaast spreken wij als provinciale organisatie ook van tijd tot tijd met en over individuele deelnemers. Maar dat is alleen in de gevallen dat de agrarische ondernemer daar zelf toestemming voor geeft. De monitoring van het UPLG, waaronder de reductie van emissies op melkveebedrijven, zal op een nog nader te bepalen manier plaatsvinden. Dit staat los van de UMDL. Deelname aan de UMDL zien wij wel als een manier van ondersteuning voor agrariërs om uiteindelijk te kunnen voldoen aan de gestelde normen. Deelname aan de UMDL is vrijwillig en dat blijft zo. UMDL is een manier om de komende jaren snel aan de slag te kunnen gaan en als agrariërs de kunst bij elkaar af te kijken, gebruik te maken van het kennisaanbod en kennisuitwisseling en ook een stimuleringssubsidie te ontvangen.
1082.	0679, 0941	Agrarisch bedrijf, particulier	In de loop van het traject voor UMDL werd steeds meer duidelijk dat er vanuit de provincie zelf de doelen werden bepaald en dat met input om nog verbeteringen te realiseren in de bedrijfsvoering weinig werd gedaan.	Het UMDL is begin 2024 van start gegaan en inmiddels nemen meer dan tweehonderd melkveehouders hieraan deel. Deelname aan de UMDL is vrijwillig. De UMDL is tot stand gekomen via pilots met melkveehouders en fruittelers. Er is inderdaad discussie geweest over de eenheid van sommige kritische prestatie indicatoren of over de hoogste streefwaarden. Zo heeft de provincie bij de KPI broeikasgassen gekozen voor broeikasgassen per hectare in plaats van per eenheid product. En bij de KPI ammoniakemissie per hectare heeft de provincie de hoogste streefwaarde bepaald op 40kg/ha om hiermee in lijn te zijn met andere provincies. Deze streefwaarde is lager dan de streefwaarde binnen het duurzaamheidsprogramma van de zuivel (Focus Planet).
1083.	0951, 1012, 1186, 1497, 1565, 1641	Agrarische bedrijven, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht	UPLG stelt dat iedere agrariër zelf keuzes kan maken over de manier waarop hij de doelen realiseert, maar de strakke normen leiden juist tot een grote inperking van die keuzevrijheid. Een melkveebedrijf runnen moet nog kunnen zonder neventakken of	Als het gaat om de doelen voor stikstof dan gaan wij ervan uit, op basis van huidige praktijkcijfers en het rapport van Boerenverstand dat voor veel bedrijven deze norm haalbaar is door voer- en managementmaatregelen. Andere opties zijn het toepassen van technieken voor stallen en mestopslag of extensivering. Afhankelijk van het type bedrijf zullen de financiële gevolgen van de normeringen voor stikstof in het UPLG sterk verschillen. De financiële gevolgen van voer- en managementmaatregelen zijn relatief gering, de

			natuurbeheer als een ondernemer daarvoor kiest. Hoe wordt geborgd dat agrariërs niet feitelijk worden gedwongen tot beëindiging of vergaande inkrimping van hun bedrijf, terwijl formeel wordt gesproken over vrijwilligheid?	toepassing van techniek zal vaak een serieuze investering vergen. De aankoop van grond is kostbaar en het verkleinen van de veestapel bedrijfseconomisch alleen mogelijk als er gekozen wordt voor een aangepast bedrijfsmodel. Bedrijven hebben tot 2035 de tijd om naar de generieke stikstofnormen te groeien en ook de financiële gevolgen te dragen. Hierbij is onze verwachting dat een groot deel van de Utrechtse melkveehouders juist met voer- en managementmaatregelen de stikstofdoelen kan halen. Eventueel zijn aanvullende investeringen in technieken nodig. De verwachting is dat de overheid (Rijk en provincies) hiervoor de komende jaren weer investeringssubsidies beschikbaar zal stellen (zie ook het nationale coalitieakkoord 2026). We beseffen dat het hiervoor noodzakelijk is dat de vergunningverlening voor dergelijke investeringen weer op gang komt. Het is juist wel de bedoeling dat er keuzevrijheid blijft en uitgaande van bovenstaande blijft die er in onze ogen ook. Wij handelen naar onze mening hiermee ook in lijn met het beleid zoals het Rijk dat voornemens is verder uit te werken en het 'Bouwstenendocument emissiereductie landbouw: Vergunningverlening in Nederland weer in beweging'. Dit document is tot stand gekomen door een samenwerking van IPO, LTO, VNG, UvW en NAJK. Aanvullend biedt de provincie (de komende jaren) faciliterend beleid, waaronder een kennisaanbod, subsidies voor bedrijfsplannen, de genoemde investeringssubsidies en voor specifieke gebieden en gevallen extensiveringsregelingen. Utrecht wil de mogelijkheden voor verbreding en groenblauwe diensten verruimen. Wij zien dit niet als een verplicht of noodzakelijk ontwikkelpad voor alle ondernemers. Maar dit kan wel bijdragen aan de maatschappelijke doelen en een vitaal landelijk gebied en bovendien biedt het een aanvullende verdienmogelijk voor de ondernemers die hier wel graag mee aan de slag willen.
1084.	0020	Gemeente Eemnes	Indiener geeft aan dat de cijfers van UMDL voor latere weidegang als gevolg van waterstandverhoging niet aansluiten bij de praktijk, en verzoekt dit aan te passen.	Er kan inderdaad sprake zijn van een conflict tussen peilverhoging en de mogelijkheden voor beweiding. In hoeverre dit van invloed is op de bedrijfsvoering en het halen van de generieke stikstofnorm zal per bedrijf verschillen. Dit hangt bijvoorbeeld samen met de huidige drooglegging, de mogelijkheden voor waterinfiltratie, de hoogteverschillen per perceel en de

				bodemsamenstelling. Binnen gebiedsprocessen worden afspraken gemaakt over peilaanpassingen en de aanleg van WIS systemen. Hierbij kan rekening worden gehouden met de bedrijfsvoering.
1085.	1392	Agrarische bedrijf	Indiener geeft aan dat van de veehouderij verwacht wordt om emissiereductie te realiseren via doelsturing. Indiener is deelnemer van het eerste uur aan de Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw (UMDL) en heeft vanaf de het begin aangegeven dat het rechtvaardiger is te sturen op resultaat of emissie per eenheid product (met oog op voedselzekerheid).	Doelsturing staat gelijk aan resultaatsturing. Maar een doel kan inderdaad ook gesteld worden per eenheid product, dierplaats of fosfaatrecht. De WUR heeft in opdracht van het ministerie van LNVN onderzoek gedaan naar de meest geschikte KPI voor doelsturing. Iedere keuze voor een normering kent voor- en nadelen. Utrecht heeft gekozen voor een hectarenorm voor melkveehouderij. We hebben hiervoor gekozen omdat naar ons oordeel andere manieren van normering meer nadelen hebben. Zo zijn fosfaatrechten verplaatsbaar waardoor niet geborgd is dat lokaal emissies niet toe gaan nemen. Ook een norm per producteenheid geeft geen garantie dat deposities niet toenemen. De kans op juridische problemen wordt hiermee groter. Wij gaan er met het UPLG vanuit dat deze norm voor verreweg de meeste Utrechtse melkveehouders haalbaar is.
	510	Vogelbescherming Nederland	Gezonde, vochtige en organisch rijke bodem is cruciaal voor een sterk ecosysteem en een goed weidevogelhabitat. Indiener verzoekt de provincie de inspanningen voor verbetering van bodem- en mestkwaliteit via de UMDL en gerelateerde onderzoekstrajecten te blijven ondersteunen en deze nadrukkelijk te verbinden met de doelen voor weidevogelnatuur.	We zetten met de UMDL en andere programma's in op gezonde bodems die meerdere bodemdiensten leveren. Naast voedselproductie zijn dat o.a. biodiversiteit, koolstofvastlegging en waterbeheer (vasthouden, zuiveren).

Innovatie

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1086.	0008, 0186, 0188, 0223, 0530, 0597, 0670, 0733, 0834,	Agrarische bedrijven, fractie Lokaal	De indieners vrezen dat door het UPLG innovatie (voor verduurzaming) belemmerd wordt. Zij pleiten ervoor om	Ook Utrecht erkent het belang van innovatie voor de agrarische sector. Het UPLG stelt doelsturing voorop. Op welke manier de ondernemers vervolgens aan de gestelde doelen wil voldoen is aan die ondernemer. Voer-

	0941, 0952, 0954, 1008, 1109, 1231, 1394, 1464, 1542, 1548, 1597, 1843	De Bilt, Stichting I-VEE, POV, Werkgroep behoud lopikerwaard, particulieren, Loonbedrijven Den Hartog BV - Daan Kool VOF - gebr vd Perk - de With	innovatie juist te stimuleren. Doordat innovaties door de Raad van State niet goedgekeurd zijn, wordt het bedrijfsperspectief onnodig beperkt. Met innovaties en verduurzaming kunnen grote stappen richting milieudoelen gezet worden. Een aantal indieners bieden aan om hun ideeën hierover te delen.	en laagtechnologische managementmaatregelen hebben als groot voordeel dat ze vaak kosteneffectief zijn en er geen aangepaste vergunning voor nodig is. De ondernemer staat het vrij om in meer innovatieve technieken te investeren en op die manier de doelen te halen. Wij realiseren dat voor een flinke groep veehouders in de praktijk de inzet van meer <i>high tech</i> systemen noodzakelijk zal zijn om aan de normen voor 2035 te kunnen voldoen, als niet voor een andere sterk aangepaste bedrijfsvoering wordt gekozen. Een specifiek probleem is echter dat momenteel de werking van deze technieken (met name in het geval van 'open' stallen) niet geborgd is en niet vergunbaar. Dat vergunningverlening op dit moment zeer moeizaam verloopt komt niet door het UPLG. Met dit programma willen we juist een bijdrage leveren aan het weer mogelijk maken hiervan. Dank voor uw aanbod om kennis te delen. Hier maken wij graag gebruik van, bijvoorbeeld in onze gebiedsprocessen en in diverse pilots, zoals de fieldlabs.
1087.	0301	Particulier	De eerste Nederlandse kweekvleesboerderij is al in aantocht. Bestaande stallen kunnen eenvoudig vol gezet worden met bioreactoren in plaats van met dieren. Het biedt nieuwe en houdbare verdienmodellen en perspectief voor boeren op de lange termijn.	De provincie volgt de ontwikkelingen van kweekvleesproductie en precisiefermentatie. In het beleidsdocument "Toekomst Landbouw en Voedsel provincie Utrecht 2050" onder onderdeel voedsel: eetpatroon en innovaties wordt dit kort benoemd.
1088.	1367, 1387	Agrarische bedrijven	In het streefbeeld 'Toekomst Landbouw en Voedsel provincie Utrecht 2050' staat onder andere 'Elders is binnen de wettelijke normen ruimte voor intensieve bedrijven die circulair zijn en in balans met hun omgeving'. Een circulair bedrijf is niet mogelijk wanneer bedrijven gedwongen worden om extra (duur) ruwvoer aan te kopen en extra mest af te voeren. De maatregelen uit het UPLG	Wat hier het minimale niveau van circulariteit is, wordt bepaald door wettelijke normen voor verliezen naar bodem, water en lucht. Het UPLG stelt als het gaat om mestaanwending op land ten opzichte van landelijk beleid alleen aanvullende eisen aan mestaanwending in Natura-2000 gebieden en in een zone om deze gebieden. Wij gaan ervan uit dat de generieke normen voor ammoniakemissies door de meeste melkveehouders behaald kunnen worden met voer- en managementmaatregelen. Eventueel aangevuld met meer technische installaties.

			staan daarmee volgens indieners haaks op het streefbeeld van de provincie.	
1089.	0255, 0263, 0310, 0313, 0377, 0396, 0401, 0411, 0509, 0542, 0548, 0567, 0568, 0640, 0653, 0680, 0945, 1217, 1230, 1250, 1367, 1387, 1398, 1422, 1457, 1462, 1463, 1473, 1491, 1496, 1540, 1610	Agrarische bedrijven, particulieren	Indiener vraagt om niet te sturen op opkoop van actieve veehouderijen, maar op innovatie.	Het UPLG stuurt niet specifiek op opkoop boven innovatie. Opkoop zal in meer specifieke gevallen een optie zijn. Innovatie, in dit geval bedoelen we daarmee investeringen in meer technische oplossingen, zal de komende jaren naar verwachting veel breder ingezet worden. Het Rijk zal hiervoor naar verwachting aanvullende middelen beschikbaar stellen. Wel is het hiervoor onder meer van belang dat de problematiek rondom de vergunningverlening wordt opgelost.
1090.	0496, 1200	Natuurmonumenten, agrarisch bedrijf	Een indiener geeft de voorkeur aan extensivering en structurele reductie boven technische innovaties, omdat zulke technieken vaak onzeker zijn en niet altijd de beloofde reductie opleveren. Volgens hen moet emissiereductie door extensivering centraal staan, in plaats van vertrouwen op technologie die mogelijk tekortschiet. De keten werkt helaas niet altijd goed mee om natuurinclusief boeren in de praktijk ook altijd mogelijk te maken.	Welke manier de ondernemer kiest om te verduurzamen is aan de betreffende ondernemer. Wij willen in het UPLG niet op 'de stoel van de boer' gaan zitten en bieden de sector ruimte via doelsturing. Het klopt inderdaad dat de afgelopen jaren is gebleken dat de werking van veel technieken (met name in het geval van 'open' stallen) niet werkend of onvoldoende is gebleken. De inzet van een groot aantal technieken is hiermee momenteel niet geborgd en niet vergunbaar. Wel achten wij het als provincie wenselijk dat dit de komende jaren weer mogelijk wordt. Naast verduurzaming via voer- en managementmaatregelen zijn zowel extensiveren als de inzet van technieken opties. Een voorwaarde is dat de methode borgbaar en vergunbaar is. Met het UPLG willen we juist hieraan een bijdrage leveren. Extensiveren heeft zeker (ook) voordelen. Hiermee kunnen, naast de doelen voor stikstof, vaak eenvoudiger dan via andere opties integraal verschillende doelen uit het UPLG worden behaald. Bijvoorbeeld doelen voor klimaat en natuurinclusiviteit. Maar extensiveren is niet eenvoudig vanwege de in Nederland zeer hoge grondprijs; er moet bewust wordt gekozen voor een ander bedrijfsmodel met aanvullende verdienmogelijkheden.

1091.	0004, 0179, 0192, 0193, 0295, 0349, 0351, 0679, 0682, 0746, 0773, 0876, 0878, 0881, 0916, 0952, 0958, 0961, 0996, 1011, 1013, 1186, 1265, 1384, 1390, 1494, 1563	Particulieren, agrarische bedrijven, Gemeente Vijfheerenlanden, gemeente Montfoort, gemeente Lopik, Gemeente Woudenberg, werkgroep behoud Lopikerwaard, Stichting I-Vee, gemeente Zeist, SGP Stichtse Vecht, Countus accountants + adviseurs, vestiging Odijk	Er is veel onzekerheid over de erkenning en geborgdheid van innovaties. Zonder duidelijke borging durven ondernemers niet te investeren. Ondernemers moeten investeren om aan doelen te voldoen, kunnen geen financiering krijgen vanwege onzekerheid, en regelgeving en beoordelingskaders wijzigen tussentijds: alles blijft op slot. Specifiek wordt gevraagd naar de geborgdheid van mestvergisters en de Lelysphere. Indieners vragen de provincie om samen met de sector snel een helder systeem te ontwikkelen voor het beoordelen en borgen van innovatieve technieken.	De provincie ziet de investeringen in innovaties - praktisch gezien doelen we daarmee bijvoorbeeld op de inzet van technieken op het boerenerv voor stallen en mestbewerking en aanwending - als een belangrijke mogelijkheid om verduurzaming te realiseren. Naast de opties voer- en managementmaatregelen en extensivering. Een specifiek probleem daarbij is momenteel dat de werking van deze technieken (met name in het geval van 'open' stallen) niet geborgd is en niet vergunbaar. Dat vergunningverlening op dit moment zeer moeizaam verloopt komt niet door het UPLG. Met dit programma willen we juist een bijdrage leveren aan het weer mogelijk maken hiervan. Wij gaan er als provincie wel vanuit dat hier de komende jaren weer verandering in komt. Hier werken wij ook actief aan, samen met Rijk, andere overheden en kennisinstellingen. Aangezien het generieke stikstofdoel in 2035 gehaald moet zijn, biedt dit de nodige tijd om meer geborgde maatregelen te ontwikkelen. Kernpunt voor ons is het borgen van de vele verschillende mogelijke maatregelen. Daarbij gaan wij met de sector nu de stap maken van 'innovatie' naar 'proven technology', zodat die borging ook waargemaakt kan worden. Wij leveren hier als provincie een bijdrage, samen met het bedrijfsleven, agrariers, kennisinstellingen en andere overheden. Dit doen we onder meer via de Fieldlabs Groene Hart, Fieldlab Food Valley en andere pilots.
1092.	0337	Dairy Impact BV	Verzoek om voerproductie en -kwaliteit expliciet te betrekken bij de uitwerking van water- en bodembeheermaatregelen.	We onderzoeken altijd wat de gevolgen van bodem-, water en milieumaatregelen zijn op de opbrengst en kwaliteit van gewassen. In de veenweidegebieden weten we dat het verhogen van grondwaterstanden effect kan hebben op gewasopbrengsten. Als hier inkomensschade uit volgt, is dit naar verwachting onderdeel van nadeelcompensatie. Dit is nu in onderzoek door de Taskforce Veenweide.
1093.	1420	Fieldlab Groene Hart	De indiener verzoekt, mede op basis van het WLR-advies, om aanpassing van de ondergrens voor deelname aan het Fieldlab Groene Hart en vraagt aandacht voor afstemming van	Het Fieldlab Groene Hart is een vrijwillige regeling gericht op het faciliteren van experimenten en het opdoen van praktijkervaring met innovatieve maatregelen op bedrijfsniveau. De subsidieregeling van het Fieldlab kent daarmee een inspanningsverplichting en heeft een ander karakter dan het UPLG en de bijbehorende verordening, waarin normerende kaders worden

			subsidievoorwaarden met de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland.	gesteld. Om deze reden hoeft er geen directe één-op-één relatie te bestaan tussen de voorwaarden en percentages binnen het Fieldlab en de normen binnen het UPLG. Naar aanleiding van ervaringen uit de eerste openstelling en signalen uit het veld, waaronder de door de indiener genoemde punten, zijn de deelnamevoorwaarden binnen de subsidieregeling van het Fieldlab inmiddels aangepast. Daarbij is de ondergrens voor deelname en de bijbehorende inspanningspercentages bijgesteld naar een bandbreedte die beter aansluit bij de praktische uitvoerbaarheid voor deelnemende bedrijven. Deze lijn wordt in afstemming met de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland gevolgd. Wij herkennen dat er spanning kan bestaan tussen de experimentele insteek van het Fieldlab (inspanningsgericht) en de normerende doelen binnen het UPLG. Dit vraagt om maatwerk in de verdere uitwerking en toepassing. De provincie gaat hierover, samen met betrokken partijen, waaronder het Fieldlab Groene Hart, nader in gesprek om te bezien hoe deze systemen in de praktijk goed op elkaar kunnen aansluiten.
1094.	0685, 0740, 0810, 1155, 1168	Hofstede Sterreschans BV, agrarische bedrijven, particulier	Indieners vinden dat niet alleen naar krimp van de veestapel moet worden gekeken maar ook naar innovatie via luchtwassers en mestverwerking. Verdere stikstofreductie kan met innovaties gerealiseerd worden. Een indiener verwijst naar prof. Johan Sanders voor voedergerichte innovaties en mestverzuring (waarmee je methaan produceert in vergister) en zijn bedrijf grassa. Denk ook aan gaswassers die zonder chemie en menselijke aandacht draaien. Een indiener doet een pleidooi voor een pilot: ander voer, dichte stal,	Door normen vast te leggen en geen maatregelen (doelsturing) laten we het aan de ondernemer hoe de norm te halen. Het UPLG stuurt hiermee niet op krimp van de veestapel. Met het UPLG gaan wij er juist vanuit dat de meeste veehouders met de inzet van voer- en managementmaatregelen en technieken aan de normen kunnen voldoen. Dit doen wij op basis van huidige praktijkcijfers (waarbij een serieus aandeel van de veehouders de norm al haalt of daar in de buurt zit) en de reeds beschikbare technieken. Voordat een techniek (of middel) daadwerkelijk kan worden meegerekend bij de te behalen reductie moet deze aantoonbaar werken, borgbaar en vergunbaar zijn. De provincie Utrecht werkt samen met anderen samen om hier een bijdrage aan te leveren. Onder meer in het Fieldlab Groene Hart en het Fieldlab Food Valley.

			gaswasser, slibvergisting, veldmetingen etc. Meten is weten.	
1095.	0186	Producenten Organisatie Varkenshouderij	De indiener benadrukt dat een groot deel van de ammoniakemissie niet in de stal maar bij mestaanwending ontstaat. Daarom liggen de grootste kansen voor emissiereductie in innovatie rondom mest: betere opslag, verwerking en emissiearme aanwending. Onderzoek (zoals WUR's Next Level Mestverwaarding) laat zien dat mestverwaarding essentieel is voor integraal beleid rond stikstof, methaan en klimaat. Minder mest gebruiken is geen oplossing en kan juist de bodemkwaliteit schaden. De indiener concludeert dat zonering weinig zal opleveren en dat emissiearme aanwending veel effectiever is.	Wij delen uw mening dat emissies van vele factoren afhankelijk zijn. De stallen, veebezetting, mestopslag en mestverwerking spelen daarbij allemaal een rol. De mestverwaarding die u noemt is daarbij inderdaad een heel belangrijke bouwsteen om te komen tot minder negatieve milieu- en klimaateffecten van het vee in onze provincie. Evenwel: minder mest gebruiken kan wel degelijk ook een rol spelen in het verminderen van emissies; betere kwaliteit van de mest kan ook een rol spelen. Wij onderzoeken momenteel of er ook andere normeringen mogelijk zijn in de zonering die een vergelijkbare reductie oplevert.
1096.	1195	Particulier	Er moet gekeken worden naar de mogelijkheden voor export van mest (op nationaal niveau), bijvoorbeeld in de hoorn van Afrika.	Mest kan binnen of buiten de provincie worden verwerkt. Of zelf buiten Europa, zoals u stelt. Onverwerkte mest wordt juridisch gezien als afvalstof. Export van afvalstoffen naar buiten de Europese Unie moet voldoen aan strenge Europese regels, om dumping te voorkomen (EVOA-wetgeving). Op de internationale markt concurreert verwerkte mest met chemisch geproduceerde kunstmest. De Europese Commissie verwacht dat RENURE (verkregen uit verwerkte mest) gaat concurreren met kunstmest. De export van mest is al jaren gebruikelijk. De provincie speelt hierin geen rol.
1097.	0941, 1269, 1621	Agrarische bedrijven, stichting Upfarming	Verzoek om meer ruimte te bieden voor fieldlabs en innovatie om uitstoot te beperken. Maak doelen duidelijk, maar de weg ernaar toe niet uniform. Zo ontstaat ruimte voor bedrijfsspecifieke	De provincie Utrecht geeft de Fieldlabs Groene Hart en Foodvalley ruimte om ammoniakemissie reducerende technieken te bewijzen. Naast de borging van emissiedoelen is er in de ontwerp wijziging Omgevingsverordening ook de mogelijkheid opgenomen voor maatwerk. Een aanpak vanuit een fieldlab kan hier gebruik van maken. De tijdens Fieldlabs verzamelde meetgegevens kunnen gebruikt worden ter

			optimalisatie en daarmee innovatie van binnenuit (vanuit ambachtelijkheid en kennis van het eigen bedrijf). Daarmee ook versterking van professioneel ondernemerschap.	onderbouwing van een natuurvergunning. Het UPLG maakt de generieke doelen duidelijk maar schrijft niet voor hoe deze doelen bereikt moeten worden.
1098.	1354	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt voor om stikstof te reduceren door Kopros en realtime toe te passen.	Dank voor uw suggesties. Kopros is een microbiologisch additief voor mest dat bacteriën en schimmels gebruikt met als doel om ammoniakemissie in stallen te reduceren en mest om te zetten in hoogwaardige humus. Er wordt geclaimd dat dit additief vergaand reductiepotentieel heeft, hier is echter tot op heden geen sluitende wetenschappelijke bewijsvoering voor. Eventuele verificatie van de werking zou met voorkeur met een wetenschappelijke standaardmethode uitgevoerd moeten worden. Om eventuele werking aan te tonen lopen er momenteel de nodige onderzoeken in Utrecht en elders in Nederland. Als provincie dragen wij daar ook aan bij. Voor alle maatregelen geldt dat het noodzakelijk is dat de werking moet zijn aangetoond met degelijk onderzoek en dat zij borgbaar is voordat het van waarde is voor vergunningverlening. Realtime meten levert zeker goede informatie, maar is niet haalbaar in iedere stal.

Dierenwelzijn en volksgezondheid

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1099.	0034, 0049, 0194, 0231, 0233, 0234, 0235, 0237, 0301, 0356, 0359, 0361, 0440, 0448, 0713, 1104, 1843	Particulieren, Dierenartsen ULP Harmelen, gemeente De Bilt, fractie Lokaal De Bilt, Broekenbos Natuurbeheer	Dierenwelzijn, de intrinsieke waarde van het dier en dierenrechten zouden het uitgangspunt moeten vormen bij alle keuzes en ontwikkelingen in het landelijk gebied. Het is nog maar beperkt uitgewerkt in het Ontwerp UPLG, en nog steeds is er ruimte voor de bouw van stallen en voor technische innovaties die dierenwelzijn en - rechten schaden. Een landbouw voor de	Dierenwelzijn is een belangrijk element van de ontwikkeling van ons landelijk gebied en is meegenomen in de structurerende principes (onder 17f). Belangrijk is evenwel dat doelsturing een belangrijk uitgangspunt is in het 'hoe' van het UPLG en dat wij ons beperken in het voorschrijven van richtlijnen voor de landbouw. Specifiek willen wij nog het volgende meegeven. Het onderwerp dierenwelzijn wordt op rijksniveau genormeerd. Wat staleisen betreft sluit de provincie aan bij rijksbeleid. In de Omgevingsverordening bieden wij voor de intensieve veehouderij de mogelijkheid om te kiezen voor een uitloopruimte en wordt bij de regelgeving rondom stikstof rekening gehouden met dierenwelzijn. Ook wordt

			toekomst is een landbouw zonder dierenleed en de Provincie Utrecht dient zich wettelijk in te spannen voor een dierwaardige veehouderij.	biologische veehouderij gestimuleerd, waarbij dierenwelzijn een belangrijk onderdeel van de bedrijfsvoering is.
1100.	0034, 0049, 0231, 0233, 0234, 0235, 0237, 0301, 0356, 0359, 0361, 0448	particulieren	Indieners stellen dat dierenwelzijn een structurerend principe zou moeten zijn.	Dierenwelzijn is meegenomen in de structurerende principes (onder 17f). We nemen de effecten op dierenwelzijn (en volksgezondheid) mee bij onze keuzes en in ons ruimtelijk beleid.
1101.	0940, 0941, 1104	Dierenartsen ULP Harmelen, agrarisches bedrijven	De indiener waarschuwt dat sterke bemestingsbeperkingen de bodem en ruwvoerkwaliteit verslechteren, waardoor melkvee gezondheidsproblemen krijgt en de bedrijfsvoering wordt ondermijnd. Dit leidt tot dierenleed.	Het UPLG stelt alleen beperkingen aan mestaanwending binnen de Natura 2000 gebieden en in aanvulling worden er beperkingen gesteld aan de manier van aanwenden van dierlijke mest en het gebruik van kunstmest in de stikstofreductiezones (250 meter zones). Daarbuiten stelt het UPLG geen beperkingen aan het gebruik van de hoeveelheid mest, maar aan de hoeveelheid emissies. Het is aan de agrarier, om binnen de beperkingen van de fysieke omgeving, goed voor de dieren te zorgen. Daarbij moeten keuzes worden gemaakt die het dierenwelzijn niet schaden.
1102.	1104	Dierenartsen ULP Harmelen	De indiener waarschuwt dat de twee pijlers van de stikstofaanpak voor de grondgebonden veehouderij, lager melkureum en meer weidegang, in de praktijk op grenzen stuiten. Verder verlagen van ureum kan diergezondheid schaden, omdat sommige koeien dan onder een gezonde ondergrens komen.	Uiteraard is het niet de bedoeling dat de gezondheid van de koeien geschaad wordt. In het UPLG is een tabel opgenomen met cijfers over ureum en weidegang. Dit is geen voorschrift van de provincie, maar een hulpmiddel voor de sector om te komen tot een lagere ammoniak uitstoot. Overigens: de cijfers voor het ureum zoals die in de tabel in het UPLG worden getoond zijn lager dan het huidige gemiddelde in Nederland, maar tegelijk zijn er al melkveehouders die voldoen aan de te behalen emissies met bijbehorende ureumgehalten. Diergezondheid mag hierbij nooit in het geding zijn.
1103.	1615	particulier	Indiener stelt dat het aantal hokdieren in de provincie Utrecht veel te groot is. Het dierenleed en het risico op zoönose dat dit met zich meebrengt is ongewenst. Verzoek om een norm voor weidegang op te stellen van minimaal een bepaald aantal uur per jaar voor koeien en hokdieren.	Het onderwerp dierenwelzijn wordt op rijksniveau genormeerd. Provincie Utrecht heeft het beleid dat geen (of bij grote uitzondering) nieuwe intensieve veehouderijen gevestigd worden in de provincie.

1104.	0092, 0977, 1104, 1381, 1386	Dierenartsen ULP Harmelen, agrarische bedrijven, biologische geitenhouders in de provincie Utrecht	Indieners stellen dat sommige UPLG-maatregelen leiden tot minder uitloopmogelijkheden voor dieren, waardoor eerder behaalde verbeteringen in dierenwelzijn onder druk komen te staan.	Wij verwachten niet dat UPLG maatregelen beperkend hoeven zijn op dierenwelzijn. Bijvoorbeeld ook bij een hogere grondwaterstand realiseren bedrijven soms veel weidegang en wij verlangen geen chemische luchtwassers bij niet-grondgebonden veehouderij met een groter vloeroppervlak per dier.
1105.	0810	Hofstede Sterreschans BV	Verzoek om geitenstallen dicht te maken, uitgaande lucht te wassen/filteren en/of met UV/ozon te reinigen vanwege Q-koorts.	De provincie is op deze punten niet het bevoegd gezag en kan dergelijke maatregelen niet voorschrijven. Het Rijk is hiervoor het bevoegd gezag.
1106.	0711	Gemeente Rhenen	Indiener verzoekt de provincie in het UPLG en de Omgevingsverordening te verduidelijken welke uitzonderingen gelden op basis van het advies van de Gezondheidsraad en het verbod van nieuwvestiging van geitenhouderijen in de Omgevingsvisie. En hoe er wordt omgegaan met verplaatsing van geitenhouderijen indien bronmaatregelen niet mogelijk blijken.	Naar aanleiding van het advies van de Gezondheidsraad werkt het Rijk momenteel aan landelijke maatregelen voor de geitenhouderij i.r.t. de risico's voor volksgezondheid. De provincies is gevraagd voorlopig vast te houden aan het geitenmoratorium. De provincie houdt bij deze wijziging van de Omgevingsvisie en -Verordening daarom vast aan het huidige beleid en de huidige regels in de Omgevingsverordening. Wanneer de landelijke maatregelen bekend zijn, wordt gekeken hoe we onze eigen regels op dit onderwerp vormgeven.
1107.	1011	Agrarisch bedrijf	Indiener mist een verwijzing naar het convenant dierwaardige veehouderij in het UPLG.	Het onderwerp dierenwelzijn wordt in het UPLG serieus genomen. Echter, provincies zijn geen ondertekenaars van het convenant omdat het onderwerp op rijksniveau is belegd. We houden de ontwikkelingen ten aanzien van het convenant en de Algemene Maatregel van Bestuur Dierwaardige Veehouderij nauwlettend in de gaten en bezien wat dit betekent voor de provincie.
1108.	0193, 1615	gemeente Zeist, particulier	Nu zijn alleen aspecten geur, fijnstof en zoönosen meegenomen. Indieners verzoeken de aspecten voor gezondheidsbescherming uit te breiden met bijv. geluid, endotoxine, chemische stoffen (PFAS, pesticiden) en andere	De aspecten die u noemt hebben een raakvlak met het UPLG en komen meer specifiek in de Omgevingsvisie terug, te weten geluid, het verbeteren van luchtkwaliteit en de aanpak van bodem- en grondwaterverontreinigingen (incl. PFAS en nog niet genormeerde schadelijke stoffen) en het verbeteren van de grondwaterkwaliteit. Dit wordt verder uitgewerkt in beleidsprogramma's.

			zeer zorgwekkende stoffen. Indiener 1615 stelt dat zeer zorgwekkende stoffen en fijnstof een toenemend probleem zijn door het toegenomen vliegverkeer boven Utrecht en toegenomen verkeer door vrachtverkeer, auto's en ook bromfietsen of andere motorvoertuigen.	Bij Structurerend principe 17f wordt een zin toegevoegd met verwijzing naar het beleid uit de Omgevingsvisie. Met betrekking tot het vrijkomen van verontreinigende stoffen door o.a. vliegverkeer heeft vooral de Rijksoverheid een rol.

PAS-melders en interimmers

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1109.	0100, 0349, 0351, 0431, 0746, 0773, 0876, 0878, 0881, 0916, 0952, 0958, 0961, 0996, 1011, 1306	ChristenUnie Renswoude, particulier, agrarische bedrijven	De indieners vinden dat de landbouw veel moet inleveren om andere sectoren te helpen. Daarbij wordt het verzoek gedaan om loskomende vergunningverlening vooral in te zetten voor de landbouw.	Zoals is te lezen in het UPLG heeft het weer op gang brengen van de vergunningverlening voor de agrarische sector, samen met het afhouden van intrekings- en handavingsverzoeken, een grote prioriteit voor de provincie. Daarbij moet de agrarische sector aan de slag, maar ook van de sectoren industrie en mobiliteit wordt veel (50%) reductie verlangd. Vanwege het additionaliteitsvereiste komt reductie eerst ten gunste van natuur. Dat is ook noodzakelijk om weer vergunningen te kunnen gaan verlenen waarbij iedere activiteit voor de eigen emissieruimte moet zorgen. Utrecht gaat uit van de redenering dat wij met het UPLG onze proportionele bijdrage aan natuurherstel tot 2035 leveren; en daarmee de additionaliteit kunnen onderbouwen. We kunnen in Utrecht niet al onze gebieden onder Kritische Depositiewaarde krijgen door alleen maatregelen in Utrecht te nemen en wij kunnen geen maatregelen buiten Utrecht nemen. Of een rechter (volledig) meegaat in deze redenering is op voorhand niet zeker. Zeker is wel dat niets doen ook geen optie is, dan zullen we op last van de rechter meer handhavend moeten optreden en vergunningen in moeten trekken.
1110.	0106, 0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0399, 0504, 0541, 0586, 0671, 0719, 0749, 0767, 0780,	Particulieren, agrarische bedrijven, Werkgroep GGA Eemland	Gevraagd wordt om de problemen van de PAS-melders als eerste op te lossen. Met maatwerk, zaakbegeleider. Het is onredelijk om verdere sturing op te leggen voordat PAS-melders en	Om PAS-melders van een vergunning te kunnen voorzien zal ook aan het additionaliteitsvereiste moeten worden voldaan. Kort gezegd moet dan aangetoond kunnen worden dat de stikstofruimte uit die vergunning niet nodig is voor natuurherstel. Juridisch gezien zal er daarmee eerst ruimte naar natuurherstel moeten gaan voor er vergunningen kunnen worden verleend.

	0846, 0923, 0955, 0960, 0984, 0991, 0996, 1004, 1055, 1266, 1271, 1319, 1332, 1373, 1394, 1413, 1634, 1650, 1693, 1694		interimmers zijn gelegaliseerd. Prioriteer legalisatie en borg dat vrijgekomen stikstofruimte ook binnen de landbouw wordt ingezet.	Met de maatregelen uit het UPLG zet de provincie alles op alles om te komen tot een oplossing voor PAS-melders.
1111.	0799, 1287	Agrarische bedrijven	De provincie zou moeten inzetten op vrijwillige emissiereductie met beloning om daarmee de PAS-melders te kunnen legaliseren.	Als provincie zijn wij verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Daarvoor is o.a. een geborgde stikstofreductie noodzakelijk; vrijwilligheid levert onvoldoende borging. Deze borging is ook noodzakelijk om juridisch sterker te staan bij handhavings- en intrekingsverzoeken en vergunningverlening.
1112.	0145, 0269, 0315, 0327, 0335, 0340, 0368, 0378, 0388, 0399, 0475, 0476, 0485, 0545, 0581, 0595, 0695, 0705, 0719, 0729, 0746, 0793, 0795, 0887, 0955, 0958, 0996, 1068, 1144, 1165, 1168, 1327, 1364, 1371, 1383, 1392, 1393, 1397, 1423, 1459, 1594, 1614, 1618, 1634, 1707, 1717	CDA Vijfheerenlanden, CDA fractie Lopik, Coöperatie de Boeren met Toekomst, LTO Noord West Utrecht, particulieren, agrarische bedrijven	Indiener geeft aan dat in de plannen geen duidelijke zekerheid wordt geboden over het legaliseren van vergunningen van PAS-melders. Beschrijf het toewijzigingsmechanisme en voorkom dat reducties 'verdampen' naar andere (natuur)doelen terwijl legalisatie achterblijft. Indiener geeft aan dat de vergunningverlening gelijk moet opgaan met de reductie. Als er geen vergunningsverlening op gang komt, hoeft er ook geen emissiereductie plaats te vinden.	Onder de habitatrichtlijn is de provincie verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Een geborgde stikstofreductie is daarmee noodzakelijk. Vanwege het additionaliteitsvereiste komt reductie eerst ten gunste van natuur. Dat is ook noodzakelijk om weer vergunningen te kunnen gaan verlenen waarbij iedere activiteit voor de eigen emissieruimte moet zorgen. Hierdoor wordt er wel een betere juridische onderbouwing mogelijk om af te zien van handhavings- en intrekingsverzoeken en een verbeterd perspectief op vergunningverlening. Het minder uitstoten van ammoniak is in eerste instantie een minnelijk spoor, waar tot 2030 de Utrechtse bedrijven zelf aan zet zijn. Mocht het nodig zijn dan zal vanaf 2030 via de provinciale verordening – en niet in directe zin via een vergunning – worden gestuurd op de maximale emissie waaraan een bedrijf in 2035 moet voldoen.
1113.	1362	Regio Amersfoort	Het is van groot belang dat PAS-melders weer een vergunning kunnen krijgen. Dat staat op gespannen voet met het toedelen van	Onder de habitatrichtlijn is de provincie verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Een geborgde stikstofreductie is daarmee noodzakelijk. Alle reductie onder het UPLG vermindert de depositie op natuurgebieden. Er wordt geen emissieruimte

			stikstofruimte aan andere sectoren. Wij vragen de provincie deze toedeling expliciet te maken en transparant te communiceren welke criteria worden gehanteerd bij de volgorde van toedeling, zodat voor betrokken partijen duidelijk is 'wie wanneer voor gaat' en op welke juridische grondslag.	voor andere sectoren beschikbaar gesteld vanuit de maatregelen UPLG. Hierdoor wordt er een betere juridische onderbouwing mogelijk om af te zien van handhavings- en intrekkingverzoeken en een verbeterd perspectief op vergunningverlening voor de agrarische sector. De garantie dat een vergunning voor de rechter stand houdt kunnen we echter niet geven. Wel is duidelijk dat er nu vrijwel geen vergunningen verleend kunnen worden en we ook vrijwel niet handhavings- of intrekkingverzoeken kunnen blijven afwijzen. Zoals aangegeven in het UPLG is het legaliseren van PAS-melders en andere knelgevallen is zeker een van de prioritaire doelen van de provincie Utrecht.
1114.	0269, 0433, 0955, 0996, 1394	CDA Vijfheerenland n, particulier, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat de provincie harde deadlines oplegt aan agrariërs, maar zelf geen datum geeft waarop vergunningverlening weer wordt hervat. De provincie moet volgens hen aangeven wanneer de vergunningverlening weer wordt opgestart, zodat PAS-melders en andere ondernemers weten waar ze aan toe zijn.	Vergunningverlening is pas weer mogelijk nadat voldoende duidelijk is hoe natuurherstel plaats gaat vinden. Dit probleem speelt landelijk. De bestuursrechter zal vergunningen blijven vernietigen als natuurherstel niet plaats gaat vinden. De provincie Utrecht neemt met het UPLG vergaande maatregelen om de staat van instandhouding van beschermde habitats te verbeteren. Het kost tijd voordat deze maatregelen voldoende effect hebben. Wij verwachten al in 2027 de eerste doelsturingvergunningen te gaan verlenen bij een pilotgroep bedrijven.
1115.	0793, 0796, 0887, 1631, 1634	Agrarische bedrijven	Indiener is PAS-melder. Indiener heeft destijds gehandeld conform de op dat moment geldende wet- en regelgeving, vertrouwend op overheidsbeleid en heeft investeringen gedaan binnen het wettelijke kader. Het ontwerp UPLG leidt tot aanvullende beperkingen op bedrijfsvoering en grondgebruik, terwijl de vergunningpositie nog steeds onderwerp is van onzekerheid, dit leidt tot een opeenstapeling van lasten en risico's. Indiener acht dit strijdig met het	Wij begrijpen heel goed dat het ontstaan van de onzekerheid als gevolg van de PAS meldingen, hebben geleid tot een deuk in het vertrouwen in de overheid. Met het UPLG willen we dat vertrouwen herstellen door het nemen van geborde maatregelen om te komen tot natuurherstel en daarmee vergunningverlening. Onder de habitatrichtlijn is de provincie verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Een geborgde stikstofreductie is daarmee noodzakelijk. Alle reductie onder het UPLG vermindert in eerste instantie de depositie op natuurgebieden. Hierdoor wordt er een betere juridische onderbouwing mogelijk om af te zien van handhavings- en intrekkingverzoeken en een verbeterd perspectief op vergunningverlening. Dit volgt uit de meerdere uitspraken van rechters en

			rechtszekerheidsbeginsel, het vertrouwensbeginsel en het evenredigheidsbeginsel. De overheid kan ondernemers niet eerst laten handelen binnen een wettelijk systeem en vervolgens structureel aanvullende beperkingen opleggen zonder adequate compensatie en zorgvuldige belangenafweging.	Raad van State. Met de vergaande maatregelen uit het UPLG zet de provincie alles op alles om te komen tot een oplossing voor PAS-melders.
1116.	0192, 1265, 1494	Gemeente Montfoort, gemeente Lopik, particulier	Indieners geven aan dat de stikstofbank niet werkt zoals beoogd en geen vertrouwen geeft in het gebied. Zorg voor meer transparantie en bestuurlijke samenwerking.	Klopt, de stikstofbank werkt niet zoals gewenst door gebrek aan vulling en doordat de ruimte niet uit te geven is vanwege het additionaliteitsvereiste.
1117.	0323, 0984, 1200, 1686	Agrarische bedrijven	Indieners vinden dat vergunningverlening te lang duurt. De laatste informatie van de provincie Utrecht is dat de provincie verwacht dat er pas binnen 5 jaar PAS-melders via een Doelsturingvergunning gelegaliseerd kunnen worden en voor overige doelsturingvergunningen is dat pas binnen 10 jaar.	Vergunningverlening is pas weer mogelijk nadat voldoende duidelijk is hoe natuurherstel plaats gaat vinden. Dit probleem speelt landelijk. De bestuursrechter zal vergunningen blijven vernietigen als natuurherstel niet plaats gaat vinden. De provincie Utrecht neemt met het UPLG vergaande maatregelen om de staat van instandhouding van beschermde habitats te verbeteren. Het kost tijd voordat deze maatregelen voldoende effect hebben. Wij verwachten al in 2027 de eerste doelsturingvergunningen te gaan verlenen bij een pilotgroep bedrijven.
1118.	0556, 0566, 0627, 0664, 0738, 0786, 0892, 1284, 1296, 1453, 1637, 1641	Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, Netwerk Grondig, particulieren, agrarische bedrijven	De vereniging van banken heeft op 27 november 2025 via een brief met kenmerk 8R603 2 de provincie Noord-Brabant geïnformeerd over de grote juridische risico's en financieringsbeslissingen die verbonden worden aan onhoudbare vergunningen. Maar ook het gebrek aan verdienvermogen en de slechte ontwikkelingsmogelijkheden in zowel	De provincie Utrecht heeft een dergelijke brief (nog) niet gekregen. Overigens heeft de provincie Brabant de juridische risico's uit de brief met extern juridisch advies weerlegd. Voor alle duidelijkheid: wij hechten aan voldoende verdienvermogen voor de agrarische sector om te kunnen investeren in een duurzame toekomst. Dit is de reden dat wij de planperiode van het UPLG zoveel 'oprekken' tot 2035. Ook hebben wij zorgvuldig onderzoek gedaan naar de impact van het UPLG op het verdienvermogen van de landbouwbedrijven (website, WUR onderzoeken UPLG 2025 en 2026).

			Brabant als Utrecht zorgen dat landbouwbedrijven zwaar onder druk staan. Dat betekent dat legalisatie en/of verduurzaming juridisch onmogelijk blijft.	Zonder juridisch afdwingbare maatregelen zal de Raad van State ons college van Gedeputeerde Staten dwingen al verleende vergunningen in te trekken. Vergunningverlening is pas weer mogelijk als natuurherstel voldoende geborgd is. Dit probleem speelt landelijk. De provincie Utrecht neemt met het UPLG vergaande maatregelen om de staat van instandhouding van beschermde habitats te verbeteren. Het kost tijd voordat deze maatregelen voldoende effect hebben. De provincie Utrecht verwacht dat de maatregelen uit het UPLG zullen bijdragen aan verbetering van het risicoprofiel van de landbouwportefeuille van Nederlandse banken.
1119.	0096, 0315, 0677, 0934, 1368	Agrarische bedrijven	De indieners vinden dat boerenbedrijven worden opgeofferd om PAS-melders te helpen (terwijl PAS-melders=bedrijven zonder vergunning door schuld van de overheid). Indiener geeft namelijk aan dat de plannen suggereren dat de vrijgekomen stikstof de PAS-melders moet helpen. Echter kan dit niet hard gemaakt worden door het UPLG.	Onder de habitatrichtlijn is de provincie verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Een geborgde stikstofreductie is daarmee noodzakelijk. Alle reductie onder het UPLG vermindert de depositie op natuurgebieden en is daarmee gericht op natuurherstel. Hierdoor wordt er wel een betere juridische onderbouwing mogelijk om af te zien van handhavings- en intrekkingverzoeken en een verbeterd perspectief op vergunningverlening.
1120.	1256, 1613	Betrokken bewoners, particulieren	Hoe neemt PU verantwoordelijkheid voor PAS-melders die destijds correct hebben gemeld en nu alsnog vergunningen dreigen te verliezen? Wordt er een structureel perspectief geboden voor bedrijven die vanwege eerdere beleidskeuzes nu juridisch kwetsbaar zijn?	Wij begrijpen heel goed dat het ontstaan van de onzekerheid als gevolg van de PAS meldingen, hebben geleid tot een deuk in het vertrouwen in de overheid. Met het UPLG willen we dat vertrouwen herstellen door het nemen van geborde maatregelen om te komen tot natuurherstel en daarmee vergunningverlening. Om PAS-melders van een vergunning te kunnen voorzien zal ook aan het additionaliteitsvereiste moeten worden voldaan. Kort gezegd moet dan aangetoond kunnen worden dat de stikstofruimte uit die vergunning niet nodig is voor natuurherstel. Juridisch gezien zal er daarmee eerst ruimte naar natuurherstel moeten gaan voor er vergunningen kunnen worden verleend. Met de maatregelen uit het UPLG zet de provincie alles op alles om te komen tot een oplossing voor PAS-melders.

1121.	0861, 0955, 1012, 1266	Agrarische bedrijven	Indiener geeft aan dat de juridische positie ook met het UPLG onduidelijk blijft. Ontstaat er geen PAS 2.0? Kan de Provincie Utrecht garanderen dat vergunningen nu wel stand houden?	Onder de habitatrichtlijn is de provincie verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Een geborgde stikstofreductie is daarmee noodzakelijk. Alle reductie onder het UPLG vermindert de depositie op natuurgebieden. Hierdoor wordt er een betere juridische onderbouwing mogelijk om af te zien van handhavings- en intrekkingverzoeken en een verbeterd perspectief op vergunningverlening. De garantie dat een vergunning voor de rechter stand houdt kunnen we echter niet geven. Wel is duidelijk dat er nu vrijwel geen vergunningen verleend kunnen worden en we ook vrijwel niet handhavings- of intrekkingverzoeken kunnen blijven afwijzen. De provincie Utrecht start in het programma doelsturing met een geringe groep pilotbedrijven in verschillende subsectoren (melkvee, intensief, biologisch). Pas nadat de bestuursrechter de doelsturingvergunningen voor deze pilot-bedrijven heeft beoordeeld, zal voor grotere groepen doelsturingvergunningen worden afgegeven. PAS melders hebben daarbij de prioriteit. Door te werken via een pilot wordt voorkomen dat vergunningen worden verleend die later alsnog juridisch niet houdbaar blijken te zijn.
1122.	0106, 0145, 0327, 0705, 0746, 0999, 1034, 1168, 1423, 1642	Particulieren, LTO Noord West Utrecht, agrarische bedrijven	Indiener vindt het onterecht dat stikstofruimte die vrijkomt vanuit de landbouw niet primair wordt ingezet om bedrijven met opvolging en toekomstperspectief te helpen bij het legaliseren van vergunningen.	Onder de habitatrichtlijn is de provincie verplicht om passende maatregelen te nemen om verslechtering van natuur tegen te gaan. Een geborgde stikstofreductie is daarmee noodzakelijk. Alle reductie onder het UPLG vermindert de depositie op natuurgebieden en is daarmee gericht op natuurherstel. Hierdoor wordt er wel een betere juridische onderbouwing mogelijk om af te zien van handhavings- en intrekkingverzoeken en een verbeterd perspectief op vergunningverlening.
1123.	0023, 1028, 1251	Particulieren, agrarisch bedrijf	Indiener heeft een melkveebedrijf met financieel en ruimtelijk weinig mogelijkheden tot uitbreiding/ investering. Er wordt gevraagd of indiener überhaupt een toekomst heeft met een positieve weigering op hun NB vergunning? Bedrijf lijkt financieel en	In de zienswijze beantwoording wordt geen beoordeling gegeven van individuele gevallen. Wel kunnen wij in z'n algemeenheid het volgende meegeven. Afhankelijk van het type bedrijf zijn de financiële gevolgen van de normeringen in het UPLG sterk verschillend. De financiële gevolgen van voer- en managementmaatregelen zijn relatief gering, die van toepassing van techniek en met name extensivering kunnen groot zijn. Wel hebben bedrijven tot 2035 de tijd om naar de generieke normen te groeien en ook de financiële gevolgen te dragen. Bedrijven kunnen gebruik maken van kennis die in het

			ruimtelijk klem te zitten; verhoging waterpeil leidt tot minder weideuren.	kader van de UMDL ontwikkeld wordt, van investeringssubsidies, van toenemende budgetten voor agrarisch natuurbeheer en in specifiekere gevallen van extensiveringsregelingen. Voor de generieke normen is geen compensatie mogelijk. Bij het stikstofexclusiegebied en de stikstofreductiezone gaan wij wel uit van nadeelcompensatie of afwaardering van grond.
1124.	0388	Agrarisch bedrijf	Indiener is een PAS-melder en geeft aan dat de bank niet financieel wil meewerken gezien risico PAS-melding.	Het bieden van een toekomst voor de PAS-bedrijven is een grote prioriteit voor de provincie, zie ook ons antwoord op regel 1110. Wij hebben helaas geen invloed op de mogelijkheden tot financiering in uw specifieke situatie. Wij doen er alles aan om de problematiek van de PAS-melders op te lossen.
1125.	0495	Gemeente Bunschoten	Vraag of er in de praktijk stikstofruimte is om een verduurzamingslag te maken in het kader van de vergunningverlening?	Veel verduurzamingsprojecten kunnen wel doorgang vinden. Soms is er tijdelijk extra stikstofruimte nodig voor een verduurzamingsproject zodat er later veel gereduceerd kan worden. Op Rijksniveau wordt hier een oplossing voor gezocht. Ook vergunningverlening voor verduurzamingsprojecten moeten voldoen aan het additionaliteitsvereiste. Alleen een reductie van de ammoniakemissie is onvoldoende om aan dit vereiste te voldoen. Bij de uitspraak van 28 mei 2025 (ECLI:NL:RVS:2025:2404) verduidelijkte de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State dat, in dat concrete geval, zelfs een stikstofdepositiereductie van 98% bij een project nog onvoldoende zekerheid bood dat aan het additionaliteitsvereiste wordt voldaan, omdat het additionaliteitsvereiste project overstijgend moet worden beantwoord.
1126.	352	Gemeente soest	Onder 3.6.3 Ad 3. Legalisatie PAS melders en interimmers, wordt een verwachting uitgesproken in 2025 nog een of enkele regelingen voor PAS-melders op te stellen. Deze tekst behoeft een update.	In 2026 zijn er vijf subsidieregelingen voor PAS-melders gereed gemaakt. Hiervoor zijn middelen toegekend door het Rijk. Twee regelingen, voor beëindiging en verplaatsing, zijn ook opengesteld geweest in het voorjaar van 2026. De andere drie regelingen, voor extern salderen, omschakelen en innoveren, kunnen pas open worden gesteld wanneer deze kunnen leiden tot een legale situatie. Daarbij moet additionaliteit kunnen worden onderbouwd en moeten innovaties ook juridisch geborgd zijn. De desbetreffende paragraaf (ad e onder 3.6.3) is op basis van deze informatie inmiddels geactualiseerd.

1127.	0793	Agrarisch bedrijf	Verzoek om voor gebiedsgerichte maatwerk-aanpak PAS-melders te zorgen. Als PAS-melder ver van N2000 gebieden ligt, minder stringente generieke regels nodig.	In de ontwerp wijziging Omgevingsverordening is de mogelijkheid opgenomen voor individueel of gebiedsgericht maatwerk mits dat maatwerk natuurherstel bevordert.
1128.	0955	Agrarisch bedrijf	Verzoek om PAS-melders ook mogelijkheid te bieden om te extensiveren met compensatie, ongeacht grondsoort, onder referentiesituatie, waarmee vergunning gelegaliseerd kan worden.	PAS-melders hebben, net als andere ondernemers de mogelijkheid om met innovatie, management of extensivering aan de normen te voldoen. Wij achten het dan mogelijk deze ondernemers hiermee te legaliseren. Het Rijk heeft een schadeloket waar PAS-melders kosten kunnen claimen die met legalisatie samenhangen.
1129.	1392	Agrarisch bedrijf	Indiener is PAS-melder en spreekt zorg uit dat UPLG reductiedoelen heeft op collectief niveau. Dit maakt het voor individuele bedrijven onmogelijk om beloofd te worden voor bovengemiddelde reductie. Hierdoor komt PAS-melder nog verder in de knel.	De PAS-problematiek ontstaat niet door het UPLG en wordt er ook niet door versterkt. Het is helder dat er voor u en andere PAS-melders en ook andere knelgevallen een oplossing moet komen. Dat is ook een van de doelen van het UPLG. De normen uit het UPLG betreffen individuele normen, bedrijven die al een bovengemiddelde reductie hebben geleverd zitten doorgaans al op of in de buurt van de norm.
1130.	1394	Agrarisch bedrijf	Indiener vindt dat de provincie dieraantallen in kaart moet brengen en vergelijken met afgegeven vergunningen. Op die manier kunnen vergunningen samengevoegd worden met extern salderen; twee pasmelders samen één geldige NB vergunning. Dat zou een oplossing zijn voor PAS-problematiek.	Vergunningen kunnen niet zomaar samengevoegd worden. Ook het samenvoegen van twee onvergunde situaties levert nog geen vergunbare situatie. Schaalvergroting door het fuseren van bedrijven is nu al mogelijk en in zeer beperkte mate is er soms nog iets mogelijk met externe saldering. Overigens werken wij toe naar een situatie dat niet dieraantallen en stalmaatregelen bepalend zijn voor de vergunning, maar emissies per bedrijf.
1131.	1314	Vereniging Leefmilieu	Indiener informeert of ruimte die beschikbaar komt in het kader van maatregelen uit het UPLG ingezet kan gaan worden voor het toelaten van nieuwe emissiebronnen en vraagt zich	Vergunningverlening is pas weer mogelijk na voldoende geborgd natuurherstel. Dit probleem speelt landelijk. De provincie Utrecht neemt met het UPLG maatregelen om de staat van instandhouding van beschermde habitats te verbeteren en daarmee haar proportionele bijdrage te leveren aan het kunnen onderbouwen van de additionaliteit. Als een ondernemer zijn

			af hoe dit zich verhoudt tot de additionaliteitstoets	activiteit wijzigt met in- of extern salderen is deze vergunningsplichtig en zal moeten worden voldaan aan het additionaliteitsvereiste.

Zorgvuldig omgaan met landbouwgrond

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1132.	0005, 0504, 0553, 0619, 0711, 0810, 0941, 0969, 0970, 1003, 1074, 1128, 1379, 1442, 1471, 1648	Particulieren, agrarische bedrijven, gemeente Rhenen, Hofstede Sterreschans BV	Indieners geven aan dat grond zeer schaars is, maar onmisbaar voor de landbouwopgaven. Grond is te duur om niet effectief te gebruiken. Zij stellen dat extensivering niet realistisch is gezien de grondprijzen. Dit maakt ook de doelstelling om 15% van de landbouwgrond in biologisch beheer te hebben onrealistisch.	De grondprijs in Nederland ligt erg hoog op dit moment. Dat maakt het inderdaad lastig voor een agrariër om meer grond aan te kopen of te pachten om op die manier te extensiveren. Hier hebben wij op dit moment helaas geen pasklare oplossing voor. Uiteindelijk moeten de vergoedingen vanuit de markt in relatie staan tot de stijging van de grondprijs in Utrecht. Het Rli-rapport 'grond voor verbetering' gaat in op de rol van de overheid om de grondmarkt te beïnvloeden door prijsopdrijvende belasting- en subsidieregels aan te passen. Op deze wijzigingen heeft de provincie echter geen invloed. Zoals aangegeven in het UPLG hecht de provincie zeer aan het zorgvuldig omgaan met landbouwgrond, met name de gronden die direct geschikt zijn voor menselijke consumptie. Hierover kan ook gelezen worden in structurerend principe 17g in het UPLG en in de wijziging op de Omgevingsvisie.
1133.	0296, 0341, 0398, 0411, 0433, 0556, 0560, 0564, 0566, 0627, 0662, 0664, 0711, 0722, 0738, 0750, 0776, 0892, 0932, 0956, 0983, 1028, 1034, 1056, 1083, 1244, 1261, 1281, 1297, 1332, 1341, 1379, 1385, 1423, 1427, 1442, 1457, 1459, 1462,	Agrarische bedrijven, gemeente Rhenen, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, Vallei en Wetering dierenartsen, LTO Noord West Utrecht, agrarische natuurvereniging Noorderpark,	We raken veel landbouwgrond kwijt aan andere opgaven, zoals natuur, woningbouw, bossenstrategie, groen groeit mee en energietransitie. Het ontbreekt aan financiële en fysieke mogelijkheden om te extensiveren onder deze omstandigheden. Er moet zorgvuldig omgegaan worden met landbouwgrond; borg dat er voldoende grond beschikbaar blijft voor de landbouw.	Voor sommige grote opgaven is veel ruimte nodig. De provincie zet erop in om de schaarse ruimte efficiënt te benutten en functies slim te combineren. Feit blijft dat het een uitdaging blijft om de vele opgaven een plek te geven en dat het vinden van ruimte voor 'nieuwe' functies ten koste kan gaan van bestaande functies. Bij functiewijzigingen moet een evenwichtige belangenafweging plaatsvinden, waarin ook het belang van voldoende landbouwgrond een plek krijgt. Wij zetten ons ervoor in dat met name landbouwgronden die geschikt zijn voor direct menselijke consumptie - zoals fruitteelt en akkerbouw - beschikbaar blijven voor de landbouw. In structurerend principe 17g gaan we hier nader op in.

	1473, 1482, 1520, 1542, 1637	Manege de Mallejan, particulieren		
1134.	0335, 0718, 0727, 0941, 1118, 1247	Agrarische bedrijven, particulieren	In UPLG staat: "als we bewuster rekening houden met de landbouw in de toedeling van functies aan locaties, kunnen we landbouwgronden die potentieel zeer geschikt zijn voor voedselproductie sparen." Indieners hebben niet het gevoel dat er daadwerkelijk bewuster rekening gehouden wordt met landbouwgrond. Heeft de provincie andere belangen dan voedselzekerheid?	Voor sommige grote opgaven is veel ruimte nodig. De provincie zet erop in om de schaarse ruimte efficiënt te benutten en functies slim te combineren. Feit blijft dat het een uitdaging blijft om de vele opgaven een plek te geven en dat het vinden van ruimte voor 'nieuwe' functies ten koste kan gaan van bestaande functies. Er vindt altijd een zorgvuldige belangenafweging plaats bij functieverandering. De voedselvoorzienende functie van landbouw is daarbij één van de betrekken belangen.
1135.	0711, 0790, 0802, 1434, 1494, 1717	Gemeente Rhenen, LTO Noord, particulieren, agrarische bedrijven	Indien bedrijven stoppen, is het van groot belang dat vrijkomende landbouwgrond beschikbaar blijft voor de grondgebonden veehouderij en/of bedrijfsopvolgers. Zonder instrumenten om dit te borgen, ontstaat verdere prijsopdrijving en verdwijnen percelen naar niet-agrarische functies of speculatie. Daarmee wordt extensivering voor blijvende bedrijven onmogelijk gemaakt. Indiener verzoekt om concrete instrumenten in UPLG en omgevingsverordening die: - agrarische bestemming van vrijkomende gronden beschermen; - grondmobiliteit binnen de sector bevorderen; - extensivering daadwerkelijk mogelijk maken.	Om te borgen dat landbouwgrond beschikbaar blijft voor blijvende bedrijven kunnen afspraken worden gemaakt in gebiedsprocessen. Dit vraagt iets van zowel de overheden als de individuele grondeigenaren. Specifiek voor de provincie: zoals in paragraaf 5.5.3 is aangegeven, heeft de provincie de beschikking over een strategische grondbank. Het is dus mogelijk om gronden van stoppende agrariërs aan te kopen (op dit moment is er €20 mln. raamkrediet beschikbaar voor aankopen). Ook via de Nationale grondbank kunnen aankopen gedaan worden. Deze ruilgronden kunnen in gebiedsprocessen ingezet worden om de doelen in een bepaald gebied te halen. Wel is het zo dat het aankopen van grond door de provincie alleen kan op vrijwillige basis en marktconform, waarbij in zekere zin de gunfactor een rol speelt. Het stoppen van een bedrijf wijzigt overigens niet de landbouwfunctie van de bijbehorende gronden, daarvoor is een wijziging van het omgevingsplan nodig, waarvoor de gemeente bevoegd gezag is. In artikel 9.3 van de provinciale Omgevingsverordening (verstedelijgingsverbod) hebben wij daar afspraken over gemaakt.

1136.	0675	Particulier	Indiener stelt dat de provincie pleit voor extensivering van agrarische bedrijven en vraagt te voorkomen dat een klein aantal grote bedrijven veel grond naar zich toe trekken en de kleinere bedrijven buiten de boot vallen, omdat ze de risico's te groot vinden. Dat kan door beleid te voeren op een herverdeling van de overblijvende gronden.	De provincie verwacht, op basis van de trend van de afgelopen decennia dat er voldoende bedrijven stoppen om zowel andere functies te ontwikkelen als de blijvende bedrijven te voorzien van voldoende grond. In gebiedsprocessen zal dit meer concreet worden. We zien ook dat stoppende bedrijven vaak worden opgekocht door grote agrarisch bedrijven of beleggers. Kleinere bedrijven die slechts enkele hectares nodig hebben en kunnen kopen hebben dan het nakijken. We zijn daarom op zoek naar manieren om over het onderwerp grond meer gezamenlijk met gebiedspartijen op te trekken. We onderzoeken de mogelijkheid om op gebiedsniveau zogenaamde 'grondtafels' in te stellen: partijen in de gebieden krijgen dan zeggenschap over ruil en toedeling van gronden. Dit kan meer vertrouwen geven in de (tussen)rol van de overheid. Een vertrouwenwekkende grondstrategie kan er ook toe bijdragen dat grond van stoppende bedrijven wordt ingebracht en verkocht via een kavelruil of gebiedsproces.
1137.	0531, 0895, 1255, 1332, 1427	Agrarische bedrijven	Indieners vinden de norm voor behoud van landbouwgrond vaag. Zij verzoeken om expliciet vast te leggen dat maximaal 10% (of minder) van het huidige areaal aan landbouwgrond onttrokken zal worden.	Het omgevingsbeleid kent een kader voor functieverandering (eerst inbreiden, combineren van functies) en met de wijziging van de Omgevingsvisie wordt het landbouwbelang explicieter meegewogen. Een norm stellen voor maximale hoeveelheid landbouwgrond die van functies mag veranderen is echter niet wenselijk, gelet op de grote maatschappelijke belangen die spelen en de opgaven die vanuit het Rijk op de provincie af kunnen komen, bijvoorbeeld als uitwerking van de Europese Natuurherstelverordening. De komende jaren wordt het grondgebruik in de provincie Utrecht wel gemonitord, zodat er eventueel actie kan worden ondernomen als blijkt dat er erg veel landbouwgrond van functie verandert.
1138.	0554	Waterschap Vallei en Veluwe	Indiener geeft aan dat de omgevingsvisie en het UPLG met elkaar botsen, zie bv blz 153 van de omgevingsvisie waar gesproken wordt over afname landbouwareaal en het UPLG waar gesproken wordt over extensivering van de landbouw.	Voor sommige grote opgaven is veel ruimte nodig. De provincie zet erop in om de schaarse ruimte efficiënt te benutten en functies slim te combineren. Feit blijft dat het een uitdaging is om de vele opgaven een plek te geven en dat het vinden van ruimte voor 'nieuwe' functies ten koste kan gaan van bestaande functies. Aangezien landbouw de grootste ruimtegebruiker in de provincie is, is dit vaak de leverende functie. Dat is wat geschetst wordt op blz. 153 van de ontwerp wijziging Omgevingsvisie. Dit betreft paragraaf 4.9 van deze wijziging. In de onderbouwing hiervan is toegelicht dat extensivering voor duurzame landbouw belangrijk is. UPLG en wijziging Omgevingsvisie

				zijn dus in lijn met elkaar. Het is waar dat extensivering een ruimtevraag oplevert. Er is echter ook een dalende trend in het aantal agrarische bedrijven in de provincie Utrecht, waarbij de vrijkomende gronden vaak naar andere agrariërs gaan. Daardoor kan er geen ruimteclaim aan deze extensivering gekoppeld worden. Er wordt in het UPLG een verwijzing opgenomen naar de Omgevingsvisie, paragraaf over omvang opgaven).
1139.	1292	Van Buuren Continuum Advisory	Hoe borgt de provincie Utrecht in het UPLG dat bovengemiddeld productieve/vruchtbare landbouwgronden primair beschikbaar blijven voor voedselproductie, en 'achterdeuren' via beheercontracten, functiewijziging/ cumulatie, grondverwerving en onteigening niet leiden tot structurele onttrekking van juist de meest geschikte voedselproductiegronden? Indiener verzoekt om de criteria en kaartlagen waarmee Utrecht "bovengemiddeld productieve/vruchtbare" voedselproductiegronden afbakent inclusief de besluitregel wanneer een perceel in deze categorie valt. Waar en hoe verankert Utrecht dat op deze gronden voedselproductie de primaire functie blijft?	De provincie zet erop in om de schaarse ruimte efficiënt te benutten. Feit blijft dat het een uitdaging is om de vele opgaven een plek te geven en dat het vinden van ruimte voor 'nieuwe' functies ten koste kan gaan van bestaande functies, meestal agrarisch. De garantie dat agrarische gronden geen andere functie krijgen kunnen wij niet geven. Ook niet als dit bovengemiddeld goede landbouwgronden betreft. Wel gaan wij bij voorliggende keuzes de kwaliteit van de gronden zwaarder laten meewegen bij het maken van keuzes, zie structurend principe 17g UPLG. Om zorgvuldig om te gaan met nemen we in de Omgevingsvisie op dat we landbouwgronden die potentieel zeer geschikt zijn voor voedselproductie (voor de mens) waar mogelijk sparen van functiewijziging. In onze ogen is goede landbouwgrond grond die geschikt is voor akkerbouwrotaties met eiwitgewassen voor humane consumptie en die zeer beperkt te leiden hebben onder klimaatverandering (beperkt effect op de laagste gemiddelde grondwaterstand in meest warme klimaatscenario). Deze gronden kunnen bij een gebiedsproces in beeld worden gebracht.
1140.	1330, 1523	Agrarisch bedrijf, Vechtplassenco mmissie	Indieners vragen om differentiatie van natuurinclusieve zones (N2000/NNN), geclusterde weidevogelgebieden, en intensieve productiegebieden expliciet te verankeren in UPLG.	Sommige functies zijn heel concreet aan een gebied gebonden. Dat geldt bijvoorbeeld van de Natura 2000 gebieden. Voor andere functies is sprake van zoekgebieden, zoals bij de nieuwe natuur. In het UPLG zijn we terughoudend als het gaat om functieverandering, omdat wij zien dat er veel gronden zijn in Utrecht waar zowel landbouw als natuur goed samengaan. Zo zijn bijvoorbeeld weidevogelgebieden begrensd, maar de deelname aan het ANLb is vrijwillig. Voedselproductie kan plaatsvinden op alle landbouwgronden

				maar de productieomstandigheden en eventuele randvoorwaarden vanuit klimaat, water en biodiversiteit kunnen verschillen.
1141.	0179, 0193, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0633, 0671, 1148, 1265, 1829, 1836	Gemeente Lopik, agrarische bedrijven, gemeente Zeist, particulieren	Verzoek om landbouw expliciet te benoemen als drager van het landelijk gebied en dit te borgen. Agrarisch gebruik wordt niet genoemd als hoofdstructuur van het buitengebied. In welke gebieden is nog ontwikkelruimte?	De landbouw is één van de beheerders van het landelijk gebied. Dit erkennen we zowel in de Omgevingsvisie als het UPLG. In de Omgevingsvisie geven we ook de verschillende agrarische gebiedscategorieën aan. De ontwikkelruimte van o.a. agrarische bouwvlakken is gereguleerd in de Omgevingsverordening. Nieuw is dat we doelen stellen waaraan in 2035 moet worden voldaan. Er is ruimte voor de ondernemer om die doelen op eigen manier te realiseren. Ontwikkelruimte wordt momenteel wel beperkt doordat geen vergunningen kunnen worden verleend. Met het UPLG willen we juist weer zicht op vergunningverlening realiseren.
1142.	0004, 0020, 0140, 0241, 0326, 0349, 0446, 0513, 0692, 0756, 1095, 1135, 1220, 1265, 1280, 1324, 1427, 1435, 1436, 1456, 1479, 1517, 1524, 1606, 1616, 1671, 1695, 1733, 1836	Gemeente Woerden, gemeente Oudewater, gemeente Lopik, Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, gemeente Eemnes, Gemeente Woudenberg, gemeente Ronde Venen, stichting Groene Hart, gebiedscoöperatie het Binnenveld, Agractie, SSC, Nederlandse	Behoud (dragende) agrarische functie in het buitengebied. Wij hebben de landbouw keihard nodig om doelen te bereiken en dringen er daarom op aan alles in het werk te stellen de landbouwsector aangehaakt te laten blijven en daar waar mogelijk, maximaal rekening te houden met hun belangen.	Behoud van een duurzame landbouw met toekomstperspectief is de vierde pijler van het UPLG. De landbouw speelt een belangrijke rol bij het bereiken van de doelen voor natuur, bodem, water en klimaat. De provincie zet, voor zover zij daartoe in staat is, in op ondersteuning van het verdienvermogen van de landbouw. Maar de provincie kan dit niet alleen. Ook het Rijk en de ketenpartijen spelen hier een rol in. Als provincie Utrecht houden wij dus rekening met de belangen van individuele agrariërs, terwijl tegelijk de doelen voor onder meer klimaat, natuur en water wel moeten worden gehaald. Hiervoor is naast de inzet van de provincie uiteraard ook de inzet van de sector zelf en andere overheden noodzakelijk.

		Melkveehouder s Vakbond (NMV), particulieren, agrarisce bedrijven		
1143.	0296, 1169	Agrarische bedrijven	Indieners zeggen dat het ontwerp UPLG ruimte biedt voor zonnevelden op agrarische grond en zelfs in weidevogelkerngebieden. Dat gaat in tegen UPLG-doelen zoals weidevogels, bodemdaling, CO ₂ -uitstoot uit veenbodems en ruimte voor waterberging. Een indiener stelt voor om zonnevelden op agrarische grond af te schaffen.	In RES-verband (Regionale Energiestrategie) zijn regionale afspraken gemaakt over de opgaven voor de duurzame opwekking van energie. De provincie zet zich in op het realiseren van deze opgaven in de daartoe aangewezen zoekgebieden voor zonne-energie, waarbij het de voorkeur heeft om vooral op daken van woningen en bedrijven en op voor de landbouw minder geschikte gronden energie op te wekken. Op basis van bestuurlijke afspraken uit 2023 over de 'Voorkeursvolgorde zon' is de inzet om landbouw- en natuurgonden zoveel mogelijk te vrijwaren van zonnepanelen. Hierbij gelden enkele uitzonderingen, zoals de voorwaarden tijdelijkheid en multifunctioneel gebruik. O.a. ziet de provincie kansen voor multifunctioneel ruimtegebruik voor zon op daken en functiecombinaties van zonnevelden met het verhogen van de grondwaterstanden en waterberging in de veenweidegebieden. In de ontwerp wijziging Omgevingsvisie en ontwerp wijziging Omgevingsverordening komt de voorkeursvolgorde zon ook aan de orde. Voor de weidevogelkerngebieden geldt dat nieuwe zonnevelden zijn toestaan, onder voorwaarde dat de kwaliteit van het leefgebied van de weidevogels aantoonbaar per saldo minimaal wordt behouden (artikel 6.7 ontwerp wijziging Omgevingsverordening).
1144.	0740, 0937, 0942	Agrarische bedrijven, particulier	Indieners stellen dat er te veel opgaven zijn in de beschikbare ruimte; ruimtelijke keuzes zijn nodig. Door versnippering van landbouwgrond wordt het steeds moeilijker om gezond te blijven ondernemen. Verzoek om: - duidelijk te maken welke grondclaim prioriteit krijgen; - inzichtelijk te maken waar ruimte	Tegelijk met het UPLG is ook de wijziging van de Omgevingsvisie ter inzage gelegd. Hierin zijn alle fysiek ruimtelijke opgaven die in de provincie spelen opgenomen. Om een duiding te geven van de ruimtelijke impact van het uitvoeren van de opgaven is in de omgevingsvisie paragraaf 4.9 opgenomen over de omvang van de opgaven in vierkante kilometer (voor zover bekend en de provincie een rol heeft). Doordat niet alle ruimteclaims al een locatie hebben, is dit opgenomen op het niveau van de gehele provincie Utrecht. Het is niet op voorhand aan te geven welke claims prioriteit krijgen. Dit kan per gebied verschillen. In de wijziging Omgevingsvisie is in hoofdstuk 5 een

			vandaan moet komen voor zowel natuur als woningbouw, infra én landbouw; - landbouwgronden niet als restpost te zien, maar als essentieel onderdeel van een leefbaar en toekomstbestendig landelijk gebied; - eerst de ruimtelijke puzzel op te lossen, voordat er verdere verplichtingen worden opgelegd.	gebiedsgerichte uitwerking opgenomen met daarin prioriteiten per gebied. Dit geeft richting. Ook via de gebiedsuitwerkingen van het UPLG komt hier meer duidelijkheid over. Het is daarbij niet zo, dat aan de voorkant aangegeven kan worden waar ruimte vandaan moet komen. Elke vierkante meter in de provincie heeft een functie. Via gebiedsprocessen komen de eventuele functiewijzigingen tot stand. Daarbij wordt landbouwgrond zeker niet als restpost gezien. In het UPLG is daarom structurerend principe 17g (zorgvuldig omgaan met landbouwgrond) opgenomen om aan te geven met welke landbouwbelangen rekening dient te worden gehouden. Wel is landbouw de grootste ruimtegebruiker in de provincie, dus de kans is groter dat functieveranderingen gevolgen hebben voor de landbouw, dan voor andere functies. In paragraaf 3.2.2 Opgaven combineren van deze Nota van Beantwoording staat een aantal wijzigingen in het definitief UPLG over dit onderwerp.

4. Ontwikkelrichting per Utrechts landschap

4.1 Inleiding

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1145.	0699	Stichting geopark Heuvelrug Gooi en Vecht	Indiener waardeert de landschapsbenadering.	Dank u wel voor uw compliment.
1146.	0123, 0124, 0134, 0266, 0339, 0349, 0430, 0451, 0499, 0774, 0783, 0940, 0943, 1071, 1075, 1078, 1079, 1085, 1087, 1090, 1099, 1100, 1112, 1123, 1125, 1135, 1154, 1171, 1247, 1282, 1283, 1543, 1556, 1567, 1730, 1789, 1818, 1838	CDA Soest, particulieren, agrarische bedrijven, Werkgroep Kromme Rijnscorridor	Indieners vinden dat er meer aandacht zou moeten zijn voor landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Hoe wordt erop gestuurd dat het cultuurlandschap behouden blijft? Bescherm de kernkwaliteiten daadwerkelijk, voorkom onomkeerbare aantasting en weeg de lange termijnwaarde van dit landschap zwaar mee.	De te nemen maatregelen vanwege het UPLG hoeven niet tot verlies van cultuurhistorische en landschappelijke waarden te leiden, c.q. kunnen mogelijk versterkt worden. Daarbij geldt dat de uitzonderlijke universele waarde van het UNESCO Werelderfgoed door de nieuwe ontwikkelingen niet mag worden aangetast. Bij ontwikkelingen in het gebied wat is aangewezen als Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) moet rekening gehouden worden met de cultuurhistorische waarden, bij de vijf Utrechtse landschappen moet rekening worden gehouden met de kernkwaliteiten van de landschappen (zie Omgevingsverordening). Dit gebeurt door tijdig ontwikkelingen af te stemmen, o.a. binnen de provinciale organisatie. In het UPLG worden landschap en cultuurhistorie op diverse plaatsen expliciet benoemd zoals bij structurerend principe 1 (ruimtelijk): De landschappen en hoofdstructuren als basis. In het UPLG voegen we in bijlage VII 'Hoofdstructuren in de provincie Utrecht' een paar zinnen toe om de relatie met de cultuurhistorische hoofdstructuur beter te laten zien.
1147.	Ca 280 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Particulieren, werkgroep behoud Lopikerwaard, gemeente Lopik, agrarische bedrijven, dorpsplatform Zegveld, Gereformeerde kerk te Kockengen, Cooperatie de Boeren met Toekomst,	Indieners stellen dat het historisch (polder)landschap is gevormd door de landbouw, en niet los kan worden gezien van de boeren die er werken. Ze stellen dat het historische (polder) landschap zal verdwijnen wanneer de	Functieveranderingen, vernatting of andere ingrepen hoeven niet tot verlies van cultuurhistorische waarden in (o.a.) het Groene Hart te leiden zolang de historische verkavelingsstructuur behouden blijft. Bij ontwikkelingen in het gebied wat is aangewezen als Agrarisch Cultuurlandschap onder de Cultuurhistorische hoofdstructuur (CHS) moet rekening gehouden worden met de cultuurhistorische waarden (zie de Omgevingsverordening).

		agrarische bedrijven, Hofstede Sterreschans BV, Alteligne consultancy	functieveranderingen, vernatting of andere ingrepen het karakter van het gebied blijvend veranderen.	
1148.	0352	Gemeente Soest	Hoofdstuk 4, paragrafen over structurerende principes: De nummering van de principes in deze paragrafen komt niet overeen met de nummering van de principes in de voorgaande hoofdstukken. Dit is een terugkerend probleem bij alle landschappen in hoofdstuk 4.	Dank voor deze constatering. We passen bij alle landschappen in hoofdstuk 4 de nummering aan van de structurerende principes, zodat ze overeenkomen met hoofdstuk 3.

4.2 Groene Hart

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1149.	0496	Natuurmonumenten	De indiener vindt dat het UPLG het landschap Groene Hart onvoldoende nauwkeurig onderscheidt. De hydrologische en ecologische problemen verschillen sterk tussen gebieden zoals de Oostelijke Vechtplassen, Botshol en Polder Groot Mijdrecht, maar worden nu onder één noemer geplaatst. Daardoor geven de beschreven opgaven volgens hen geen realistisch beeld van de werkelijke verschillen binnen het Groene Hart. Ook mist Natuurmonumenten het benoemen van de Natura 2000-natuurwaarden in dit gebied, zowel in de gebiedsbeschrijving als als kernkwaliteit van het landschap. Zij vraagt de provincie om deze waarden toe te voegen	Binnen het landschap Groene Hart zijn inderdaad verschillen tussen de verschillende deelgebieden binnen dit landschap. De zogenaamde 'Gebiedskatern Groene Hart', onderdeel van de provinciale Kwaliteitsgids Landschappen gaat hier uitgebreid op in. Er zijn eveneens verschillen in de hydrologische en ecologische situatie tussen de Natura 2000-gebieden in het Groene Hart. Deze nuancering is te vinden in 'Bijlage IV Natura 2000-gebieden' van het UPLG. In deze bijlage worden de opgaven en problemen per Natura 2000-gebied toegelicht. Het natuurherstel zal per gebied daarmee een andere aanpak kennen. Met de structurerende principes over de Utrechtse landschappen (structurerend principe 1) en de Natura 2000-gebieden (structurerend principe 9 en 10) zijn deze verschillen voldoende in beeld.

			en het onderscheid tussen laagveenmoerassen en veenweidegebieden duidelijker te verwerken.	
1150.	0834, 1436, 1459	werkgroep behoud Lopikerwaard, Stichting Groene Hart, agrarisch bedrijf	Indieners constateren dat er een overkoepelende visie mist van de drie provincies in het Groene Hart, en dat er daardoor drie verschillende aanpakken zijn. Zij verzoeken te zorgen voor een goede samenwerking tussen de provincies, zodat kernwaarden van het Groene Hart met overeenkomstig beleid worden versterkt.	De provincies werken in het Groene Hart samen met gemeenten, waterschappen en het rijk. Hiervoor is een Bestuurlijk Platform Groene Hart ingesteld. In het Ontwikkelperspectief Groene Hart 2050 staan de gezamenlijke ambities en uitgangspunten vermeld, die onder meer met een gebiedsgerichte aanpak die inspeelt op de impact van klimaatverandering, de bodemdaling remt en biodiversiteit herstelt. Ook op specifieke thema's zoals stikstof proberen we met elkaar tot overeenstemming te komen. De provincies hebben allen een eigen bestuurlijke verantwoordelijkheid, waardoor er soms toch verschillen in aanpak kunnen zijn.
1151.	1265	gemeente Lopik	De indiener pleit voor een meer concrete uitwerking van de ontwikkelrichting, deze blijft nu te abstract.	In hoofdstuk 4 'Ontwikkelrichting per Utrechts landschap' zijn de doelen (hoofdstuk 2) en structurerende principes (hoofdstuk 3) vertaald op het niveau van de vijf landschappen naar onderling samenhangende opgaven en maatregelen. Op deze manier ontstaan combinaties en synergie tussen de opgaven en aanpak, wat per landschap meer focus brengt. In de gebiedsgerichte aanpak (zie paragraaf 5.2) zullen de ontwikkelrichtingen per landschap via de sporen 'Strak waar het moet' en 'Ruimte geven waar het kan' verder uitgewerkt worden en een verdere integrale afweging gemaakt worden om tot keuzes te komen.
1152.	0534	Gemeente IJsselstein	De ruimtelijke stip op de horizon (2050 en verder) wordt gemist voor de Utrechtse Waarden. Indiener vindt het van belang om alle ruimtelijke functies (natuur, water, klimaat, landbouw, economie, wonen en recreatie) in samenhang met elkaar te kleuren, dat geeft meer grip op de gewenste ruimtelijke ontwikkeling.	Het UPLG richt zich op samenhangende opgaven op het gebied van water en bodem, natuur, landbouw en klimaat. Met andere ruimtelijke opgaven wordt bij de (verdere) uitwerking zoveel mogelijk rekening gehouden en wordt naar meekoppelkansen gezocht, maar de uitwerking daarvan vindt niet in het UPLG plaats. Het UPLG wordt verduidelijkt met betrekking tot de samenhang van de opgaven bij paragraaf 1.2 onder het kopje 'Raakvlakken met andere programma's' en bij de inleiding van hoofdstuk 4 (paragraaf 4.1.1).

				In de ontwerp wijziging Omgevingsvisie is een visie op 2050 (met een doorkijk naar 2100) opgenomen en komen de ambities op alle provinciale ruimtelijke opgaven aan bod. In deze visie worden per beleidsthema verschillende ambities geschetst met verschillende tijdspaden tot aan 2050, met een integrale ruimtelijke doorkijk naar verschillende scenario's op de nog langere termijn. In hoofdstuk 5 van deze visie zijn per gebied de belangrijkste kenmerken en kwaliteiten weergegeven. Ook zijn daarin de belangrijkste opgaven voor deze gebieden weergegeven, inclusief een duiding voor welke opgaven er kansen zijn om het in samenhang op te pakken en waar ruimtelijke spanning ontstaat.
1153.	0704	Waternet	Onder paragraaf 4.2 wordt drinkwaterwinning als drukfactor genoemd op het natuurlijke watersysteem. Indien er vraagt waar deze formulering vandaan komt. De winning in de Bethunepolder lijkt geen drukfactor te zijn, het water wat gebruikt wordt t.b.v. de drinkwatervoorziening en de suppletie van de Loosdrechtse Plassen komt vrij bij het reguliere peilbeheer in de polder. Verzoek 'drinkwaterwinning' te verwijderen uit deze zin of nuance aan te brengen.	Voor het herstellen van het natuurlijk watersysteem beschouwen we alle drukfactoren: peilbeheer en grondwateronttrekkingen. De tekst in UPLG suggereert dat enkel landbouw en drinkwaterwinning drukfactoren zijn, dit is niet terecht. Ook andere onttrekkingen en peilbeheer zijn drukfactoren. Deze zin voegen we toe in paragraaf 4.2.3.
1154.	1227	Vitens	Onder 4.2.2 staat "Specifiek voor het veenweidegebied geldt dat de gewasbeschermingsmiddelen en metalen op diverse locaties in dit gebied de toegestane normen overschrijden." Verzoek om te duiden hoeveel deze overschrijding op dit moment is.	We verwijzen hierbij naar de rapporten over de grondwaterkwaliteiten die gepubliceerd zijn op onze website en op https://www.waterkwaliteitsportaal.nl.
1155.	0194	gemeente De Bilt	Verzoek om direct extra aandacht en urgentie te geven aan de realisatie van robuuste ecologische verbindingen langs de	In structurerend principe 1 'De landschappen en hoofdstructuren als basis' is het 'samenhangend groot natuursysteem', waaronder de verbinding over de Utrechtse Heuvelrug, benoemd als één van de grote

			flank van de heuvelrug en tussen de Oostelijke Vechtplassen en Kromme Rijn die onder grote druk staan van verstedelijking (Biltse Groene Gordel). Met name in de zeer smalle en kwetsbare zone (Groene Buffer) tussen Groenekan, De Bilt, Zeist en Utrecht.	ruimtelijke dragers in de provincie. In de wijzigingen op de provinciale Omgevingsvisie staan deze robuuste ecologische structuren op kaart 9 'Opgavekaart rijke en veerkrachtige natuur en natuurinclusieve samenleving'. Op dezelfde kaart 9 in de Omgevingsvisie staan eveneens de ecologische verbindingen (op een lager schaalniveau). De door u genoemde ecologische verbindingen staan op deze kaart. Daarnaast is het realiseren van groenblauwe dooradering in het agrarisch gebied zowel in het UPLG als in de Omgevingsvisie een belangrijke opgave (op het meest fijnmazige schaalniveau). We passen het UPLG aan. In Bijlage VII 'Hoofdstructuren in de provincie Utrecht' zal bij de hoofdstructuur 'Samenhangend groot natuursysteem' een verwijzing naar de Omgevingsvisie toegevoegd worden.
1156.	1352	agrarisch bedrijf	In de Bethunepolder, onderdeel van Natura 2000-gebied de Oostelijke Vechtplassen vindt sinds 2012 een herinrichting plaats en een project m.b.t. extensivering in en rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. De in het UPLG en Omgevingsverordening voorgenomen maatregelen houden geen rekening met eerdere afspraken rond de herinrichting en het huidige project rond extensivering. Indiener vraagt om een gebiedspecifieke onderbouwing van de cumulatieve impact van natuuruitbreiding, mestbeperkingen, vergunning beperkingen, waterpeilverhoging én uitbreiding van de bufferzone op de economische continuïteit van de agrarische bedrijven en de uitvoerbaarheid. Indiener vraagt daarnaast om een toezegging dat de huidige omgevingsvergunning niet ter	Wat in de Omgevingsverordening wordt vastgesteld gaat juridisch altijd voor op eerder gemaakte (bestuurlijke) afspraken. Het kan zo zijn dat de normen in de verordening meer beperkend zijn dan huidige omgevingsvergunningen. Het UPLG is een Omgevingsprogramma en daarmee zelfbindend voor de provincie. Voor de gebiedsgerichte aanpak (zoals verwoord in paragraaf 5.2.1) hanteert de provincie het UPLG als inhoudelijk kader. In paragraaf 5.2.2 voegen we een tekst toe over bestuurlijke afspraken en convenanten. Met als belangrijkste zinnen de volgende: "Bij het opstellen van de uitvoeringsagenda's voor de negen deelgebieden inventariseren we welke onderdelen van de bestaande bestuurlijke afspraken overeenkomen met het UPLG en op welke onderdelen aanpassing en/of aanvullingen op basis van het UPLG nodig zijn. We geven de gebieden een jaar de tijd voor implementatie van de kaders van het UPLG (tot 1 juli 2027)." Bij het bepalen van de stikstofemissiereducerende maatregelen in het UPLG is gekeken naar zaken als verlies van landbouwareaal voor

			discussie wordt gesteld en om het verbod op glyfosaat te schrappen.	natuuruuitbreiding en andere ontwikkelingen. Als provincie zijn wij echter verplicht verslechtering van Natura 2000-gebieden tegen te gaan en moeten daarom stikstofmaatregelen treffen. Als in de gebiedsgerichte aanpak onderbouwd kan worden dat er voldoende maatregelen zijn getroffen is er maatwerk mogelijk.
1157.	0039	Particulier	Langs de Vecht ziet de indiener plannen ontstaan om landbouwgronden te verschrallen en waterpeilen te veranderen in een riviergebied dat historisch juist door zorgvuldig menselijk beheer, veeteelt en waterhuishouding in balans is gebracht. Het voornemen om arme grond te creëren, bomen te kappen en het landschap te vernatten staat haaks op het bestaande karakter van dit gebied. De indiener ziet dat eerdere ingrepen hebben geleid tot een duidelijke achteruitgang van de visstand en waterkwaliteit.	Het UPLG focust zich primair op de samenhangende opgaven voor water en bodem, natuur, klimaat en landbouw. Ingezet wordt op een integrale aanpak van deze opgaven om de doelen zoals beschreven in hoofdstuk 2 te behalen. In de gebiedsgerichte aanpak vindt ook afstemming met de andere relevante thema's plaats. Voor andere thema's zijn vanuit de provincie de ontwerp Wijziging Omgevingsvisie, programma's en de ontwerp wijziging Omgevingsverordening relevant. Voor wat betreft natuurherstel kan het zijn dat er verslechtering van tijdelijke aard is, het systeem heeft hersteltijd nodig. Voor wat betreft de waterkwaliteit is inmiddels de KRW-toetsing 2025 beschikbaar (meetdata 2022-2024). Deze zijn binnenkort in ATLAS te raadplegen en worden na publicatie ook gebruikt in de gebiedsprocessen. Bij natuurontwikkeling is het gebruikelijk dat de kwaliteit tijdelijk achteruitgaat. Zie ook www.waterkwaliteitsportaal.nl voor actuele gegevens.
1158.	0002, 0012, 0013, 0140, 0308, 0335, 0927, 1171, 1247, 1526, 1605, 1697	Particulieren, agrarische bedrijven	Indiener benoemt het belang voor het in standhouden van het (open) cultuurlandschap in o.a. veenweidegebied. Vernatting, uitbreiding van Natura 2000 en verschralling van graslanden bedreigen zowel landbouw als het open landschap. Een indiener noemt specifiek de bescherming van de unieke cope-ontginning rond Zegveld en de Meije.	De te nemen maatregelen vanwege het UPLG hoeven niet tot verlies van cultuurhistorische en landschappelijke waarden te leiden, c.q. kunnen mogelijk versterkt worden. Bij ontwikkelingen in het gebied wat is aangewezen als Cultuurhistorische hoofdstructuur moet rekening gehouden worden met de cultuurhistorische waarden. In de vijf Utrechtse landschappen (waaronder Landschap Groene Hart) moet rekening worden gehouden met de kernkwaliteiten van de landschappen zoals verwoord in de Kwaliteitsgids Utrechtse Landschap (zie Omgevingsverordening). Dit gebeurt door tijdig ontwikkelingen af te stemmen, o.a. binnen de provinciale organisatie. We passen het UPLG aan en noemen cultuurhistorie en landschap op diverse locaties expliciet, bijvoorbeeld in paragraaf 3.2.1

				‘Voortbouwen op landschappen en hoofdstructuren’ en in bijlage VII ‘Hoofdstructuren in de provincie Utrecht’. Natuurmaatregelen of vernatting van veenweiden bedreigen niet de landbouw, maar vragen om een aanpassing van de landbouw. Een landbouw die rekening houdt met de (wettelijke) opgaven voor water en bodem, natuur en klimaat is meer toekomstbestendig. De provinciale inzet is gericht om het verdienmodel van natuurinclusieve landbouw te versterken.
1159.	1180	dorpsplatform Zegveld	Indiener mist in het hoofdstuk Groene Hart de maatregel aanplant van meer bomenlinten langs de wegen, op particuliere erven en bij voormalige boerderijen, in het bijzonder in het gebied Zegveld-Woerden. Dit kan een grote bijdrage leveren aan het halen van de klimaatdoelen.	Dank voor de suggestie. Beplantingen op erven en langs wegen zijn in het westen van Utrecht belangrijk, omdat dat nog de plekken zijn waar bomen geplant kunnen worden, in het open veenweidegebied is dit minder gewenst. De aandacht voor erven en bomen langs wegen zit in de doelen voor groenblauwe dooradering van het landelijk gebied en zullen op die manier in de gebieden landen.
1160.	0295	Gemeente Vijfheerenlanden	De indiener vraagt zich af of de provincie voldoende rekening heeft gehouden met de specifieke situatie van Vijfheerenlanden, als enige Utrechtse gemeente binnen het beheergebied van Waterschap Rivierenland. Dit gebied watert af vanaf de natuurgebieden, anders dan de Utrechtse beekdalen, waardoor de hydrologische omstandigheden wezenlijk verschillen. Bovendien wordt Vijfheerenlanden in belangrijke onderzoeken, zoals het Sweco-rapport over grondwater (2024), grotendeels niet meegenomen.	Wij zijn ons ervan bewust dat er hydrologische verschillen zijn in de provincie, waar gemeente Vijfheerenlanden andere hydrologische kenmerken heeft dan bijvoorbeeld de Utrechtse Heuvelrug. In onze afwegingen houden wij rekening met deze specifieke kenmerken van het gebied. Dit betekent dat bij beleid en maatregelen aandacht wordt besteed aan de wijze waarop water wordt aangevoerd, vastgehouden en afgevoerd. Als een andere afwateringssituatie, zoals u beschrijft, gevolgen heeft voor doelen of een aanpak, dan houden we daar rekening mee. Wij vermoeden dat met het Sweco-rapport 2024 de rapportage van een grondwaterkwaliteitsmeetronde wordt bedoeld. Hierbij zijn inderdaad enkele meetlocaties binnen Vijfheerenlanden niet meegenomen. Deze meetlocaties waren voorheen van de provincie Zuid-Holland en zijn per abuis niet op de uitvoeringslijst terechtgekomen. Vijfheerenlanden is wel in zijn geheel meegenomen in eerdere meetrondes, bijvoorbeeld de monitoring van het freatisch meetnet in 2023, en in meerdere andere

				grondwaterkwaliteits- en kwantiteitsonderzoeken die zijn uitgevoerd sinds de gemeente bij de provincie Utrecht is gekomen.
1161.	0496	Natuurmonumenten	De indiener mist het Landgoed Haarzuilens in het UPLG, terwijl het versterken van de stad-landrelatie een van de kernprincipes van het UPLG is. Daardoor komt het landgoed niet in aanmerking voor gebiedsspecifieke middelen, terwijl het juist een belangrijke rol kan spelen in opgaven zoals water, recreatiezonering, korte ketens, klimaat en biodiversiteit. Zij vragen de provincie opnieuw om Landgoed Haarzuilens een passende plek te geven in het definitieve UPLG, omdat gebrek aan planologische bescherming nu veel tijd en moeite kost om de aanwezige natuurwaarden te beschermen tegen ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen.	Het landgoed Haarzuilens is inderdaad van waarde in de stad-landrelatie. Via structurerend principe 3 versterken we de scheggen en andere groenblauwe en recreatieve structuren en linten die stad en land letterlijk verbinden, aansluitend bij waterlopen en andere landschappelijke en cultuurhistorische structuren. Dit doen we onder meer via het programma Groen Groeit Mee, onze inzet op groenblauwe dooradering en de aanpak via het programma Biodiversiteit in Stad en dorp. Het Landgoed Haarzuilens maakt onderdeel uit van het Natuurnetwerk Nederland. De planologische bescherming voor het NNN wordt geregeld door middel van instructieregels in de Omgevingsverordening.

4.3 Eemland

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1162.	0210	particulier	Indiener stelt dat in het UPLG te weinig rekening wordt gehouden met verschillen in grondsoort. De samenstelling van de grond van bijvoorbeeld de Utrechtse Heuvelrug is anders dan die in de Eempolders. Ook tussen de diverse polders in onze provincie is verschil. Wanneer het voorstel zoals opgenomen in het Ontwerp UPLG zou worden aangenomen, kan dit volgens indiener desastreuze gevolgen hebben voor de	Hier herkent de provincie zich niet in; juist omdat de indeling in het UPLG gebaseerd is op de landschappelijke onderlegger. Ook binnen de veenweidegebieden zitten grote verschillen in bodemopbouw. In alle systematieken (Joint Fact Finding van de Taskforce Veenweide) en de SOMERS methodiek wordt gewerkt vanuit de gebiedseigen kenmerken van het bodem- en watersysteem.

			flora en fauna in de Eempolder, een gedeelte van ons land dat als Nationaal landschap is aangewezen.	
1163.	0496	Natuurmonumenten	Bij de structurerende principes voor Eemland mist SP-7 Vitale Bodem. Het verzoek om dit structurerend principe voor landschap Eemland toe te voegen.	Een vitale, gezonde bodem is niet los te zien van alle andere opgaven die in het landelijk (en stedelijk) gebied binnen de provincie spelen. Een gezonde vitale bodem is van belang bij alle landschappen. Met de Europese Bodemonitoringsrichtlijn en de Natuurherstelverordening gaat dit doorwerking krijgen. Ook het advies van de Commissie mer onderstreept het belang van een gezonde en vitale bodem voor het bereiken van de doelen van het UPLG. Gezien dit belang geven we in paragraaf 4.1 aan dat overige doelen of structurerende principes - waaronder gezonde bodem - in het integrale gebiedsproces gelijktijdig meegenomen kunnen worden. Nadere uitwerking van Gezonde Bodems vindt plaats in het Bodem- en waterprogramma 2028-2033, dit benoemen we in de laatste zin in paragraaf 3.3.4.
1164.	0495	gemeente Bunschoten	Indiener ziet in het UPLG graag verdere aanknopingspunten voor de opgave van groenblauwe dooradering in Eemland uitgewerkt.	In de lopende landschapsverkenning uitgevoerd door Landschap Erfgoed Utrecht zullen aanknopingspunten voor groenblauwe dooradering worden geformuleerd. Daarnaast is het Platform Groenblauwe Dooradering een geschikt gremium om samen met de andere gemeenten, agrarisch collectief en provincie hier een volgende stap in te zetten. Dit kan door de indiener in dit platform worden geagendeerd.
1165.	0421	Gemeente Amersfoort	Onder 4.3.5 staat dat in 2025 een Integrale Beleidsagenda voor de Eem wordt opgesteld. Indiener geeft aan dat dat proces nog niet begonnen is, dus het jaartal niet klopt.	Dat klopt. We actualiseren de tekst. In paragraaf 4.3.5 in het UPLG is de zin vervangen door: "Het doel is om in 2027 integraal beleid voor de Eem opgesteld te hebben. Daarbij zal onder andere gebruik gemaakt worden van 'Het Beheerplan De Eem 2023-2030' (d.d. 2023) en de nota 'De Eem: Kansen voor natuur' (d.d. 2024)."
1166.	0352	Gemeente Soest	Hoofdstuk 4.3 Eemland: Voor de volledigheid is het wenselijk om hier te verwijzen naar de gebiedskaarten van Eemland (maar ook voor de andere	Waarschijnlijk bedoelt u hiermee de Gebiedskatern Eemland behorend bij de Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen. In paragraaf 3.2.1 'Voortbouwen op landschappen en hoofdstructuren' is op basis van onder andere uw zienswijze een verwijzing toegevoegd naar Omgevingsvisie en deze kwaliteitsgids. De

			landschappen in het UPLG beschreven), aangezien dit belangrijke referentiedocumenten zijn	kwaliteitsgids en het bijbehorend gebiedskatern per landschap zijn inderdaad belangrijke referentiedocumenten. We nemen in het UPLG onder paragraaf 3.2.1 een tekst met een verwijzing naar de Omgevingsvisie en Kwaliteitsgids Utrechtse landschappen op.
1167.	0352	Gemeente Soest	Hoofdstuk 4.3 Eemland: Op pagina 71 van het Ontwerp mist in de eerste paragraaf een verwijzing naar de kaart met CO ₂ uitstoot en bodemdaling	De eerste paragraaf 4.3.1 'Gebiedsbeschrijving' is een omschrijving van het landschap Eemland. In de tweede paragraaf 4.3.2 'Opgaven' staat onder het kopje 'Klimaat' een verwijzing naar paragraaf 3.5.2 'Uitstoot broeikasgassen uit veenweiden en bodemdaling' met daarin een verwijzing naar de CO ₂ -kaart (kaart 12) en de bodemdalingskaart (kaart 13)
1168.	1258	Eemland300 en Vereniging Vrij Polderland	Landschapsopgaven voor Eemland zijn rust, openheid en weidevogelbeheer. Verzoek om alleen kleinschalige recreatie toe te staan in Eemlandgebied, deze te concentreren aan randen van het gebied, beschermen van stilte- en weidevogelgebied tegen verstorende recreatievormen, verkeersveiligheid te verbeteren voor recreanten en landbouwverkeer.	Via de Instructieregel Ontwikkelingen weidevogelkerngebied in onze Omgevingsverordening geven we bescherming aan het leefgebied van de weidevogels, waarbij nieuwe ontwikkelingen alleen toestaan zijn, onder voorwaarde dat de kwaliteit van het leefgebied van de weidevogels aantoonbaar per saldo minimaal wordt behouden (m.u.v. agrarische bouwblokken). In Hoogland en het Groen Groeit Mee voorbeeldgebied Zuidelijke Eemvallei wordt naar verbeteringen en aanvullingen van recreatie(groen) gezocht. De open weidevogelgebieden worden daarbij ontzien. De focus ligt hierbij op de randen van het gebied. In het ontwikkelperspectief Zuidelijke Eemvallei staat dat het open polderlandschap wordt behouden, we terughoudend zijn met recreatie in het weidevogelgebied en sturen op minimale verstoring.
1169.	0352	Gemeente Soest	UPLG pagina 73, 4.3.5 Maatregelen Eemland: Er wordt aangegeven dat er speciaal voor Eemland ruim €12 miljoen beschikbaar is. Dit is echter enigszins misleidend, omdat dit bedrag uitsluitend binnen het gebiedsproces Zuidelijke Eemvallei beschikbaar is en volledig geoormerkt is.	In paragraaf 4.3.5 'Maatregelen' staat boven de tabel dat er speciaal voor Eemland ruim 12 miljoen euro beschikbaar is vanuit Maatregelpakket 1 (Groenblauwe linten, scheggen en boerensloten). In de tabel staat bij Maatregelpakket 1 benoemd waar deze financiële middelen in Eemland voor bedoeld zijn, namelijk het 'Groen Groeit Mee' project Zuidelijke Eemvallei. Daarmee is in het UPLG voldoende duidelijk gemaakt waar de 12 miljoen euro voor bedoeld zijn.
1170.	0962	Collectief Eemland	Indiener stelt dat vrijwilligheid het uitgangspunt moet blijven.	Aan het vrijwillige karakter van het ANLb wordt met dit UPLG niet getornd. Uitbreiding van het ANLb blijft op basis van vrijwilligheid plaats vinden. Ook

			Zij verzoekt het ambitieniveau voor groenblauwe dooradering in Eemland te herzien en te focussen op bewezen effectieve weidevogelpakketten. De huidige werkwijze is succesvol en heeft draagvlak, daarom geen bovenwettelijke eisen verplichten. Vergoedingen dienen kostendekkend en toekomstbestendig te zijn: reëel verdienmodel als ANLb oplossing is.	het Aanvalsplan Grutto en instrumenten die hiervan onderdeel zijn, zijn op basis van vrijwilligheid. De ANLb-vergoedingen kunnen helaas niet zomaar verhoogd worden door de geldende staatsteunregels die meegenomen zijn in de vergoedingensystematiek. Een driejaarlijkse taxatie die sinds dit jaar plaats vindt zorgt voor rechtvaardigere vergoedingen, maar zorgt niet direct voor een verbetering van het verdienmodel achter het ANLb. Daarom proberen we het ANLb aantrekkelijker te maken op andere manieren, door bijvoorbeeld de combinatie te zoeken met andere instrumenten. Het Aanvalsplan Grutto is daar een goed voorbeeld van. De invulling van de groenblauwe dooradering verschilt per gebied op basis van de kernkwaliteiten van de gebieden. In Eemland ligt de nadruk op de grote openheid van het gebied en de waarde hiervan voor weidevogels. In de open polders wordt de nadruk daarom gelegd op voornamelijk blauwe landschapselementen, met name ecologisch oever- en slootbeheer, die geen belemmering voor weidevogels vormen. Er liggen kansen voor opgaande landschapselementen op locaties waar nu al ingezet wordt op groene dooradering, zoals op erven en Hoogland-West.
1171.	0020, 0325, 1362	Gemeente Eemnes, Regio Amersfoort, particulier	Indieners delen hun teleurstelling dat in het UPLG niet het handelingsperspectief buitengebied is meegenomen van Amersfoort en 7 gemeenten. Dit handelingsperspectief is tot stand gekomen met gebiedsateliers, met veel vervolgbijeenkomsten waarbij alle betrokkenen heel serieus bezig zijn geweest met de toekomst van het buitengebied. In het gemeenteraadsbesluit van 22-04-2024 is opgenomen het handelingsperspectief als vertrekpunt in te brengen voor de gebiedsgerichte	De provincie juicht het toe dat de regio Amersfoort zo actief bezig is met de ontwikkeling van het landelijk gebied en een handelingsperspectief buitengebied heeft opgesteld. U kunt het handelingsperspectief (evenals andere plannen van medeoverheden) nog steeds inbrengen bij de gebiedsgerichte aanpak van het UPLG, waarbij het belangrijk is met elkaar te kijken waar overeenkomsten en verschillen zijn ten opzichte van de kaders in het UPLG. Zoals aangegeven in paragraaf 5.2 gebiedsgerichte aanpak werkt de provincie bij de gebiedsgerichte aanpak volgens twee sporen: 'Spoor 1, strak waar het moet' en 'Spoor 2, ruimte geven waar het kan'. Het UPLG richt zich op samenhangende opgaven op het gebied van water en bodem, natuur, landbouw en klimaat. Met andere ruimtelijke opgaven wordt bij de (verdere) uitwerking zoveel mogelijk rekening gehouden en wordt naar meekoppelkansen gezocht, maar de uitwerking daarvan vindt niet in het

			aanpak van het UPLG. Indiener 0325 vraagt om gebiedskeuzes rond Amersfoort te concretiseren en onderbouwen.	UPLG plaats. Hier zijn andere provinciale programma's voor. Het UPLG wordt verduidelijkt met betrekking tot de samenhang van de opgaven bij de inleiding van hoofdstuk 4 (paragraaf 4.1.1). In de ontwerp wijziging Omgevingsvisie komen de ambities op alle provinciale ruimtelijke opgaven aan bod. In hoofdstuk 5 van deze visie is per gebied een gebiedsprofiel opgesteld met de belangrijkste kenmerken en kwaliteiten. Ook zijn per gebied de samenhangende opgaven aangeduid die met voorrang worden opgepakt. Dit zijn de gebiedsprioriteiten. In de gebiedsprofielen is geduid welke kansen er zijn om opgaven in samenhang op te pakken en waar ruimtelijk spanning ontstaat.
1172.	1258	Eemland300 en Vereniging Vrij Polderland	Gemeenten zoals Bunschoten en Eemnes hebben vele kilometers polderwegen en slechts beperkte financiële middelen. Ecologisch beheer draagt veel bij aan biodiversiteit in Eemland. Daarom wordt provincie gevraagd om structurele provinciale ondersteuning voor ecologisch berm- en slootbeheer. Ook wordt gevraagd om provinciale fondsen toegankelijk te maken voor gemeenten en voor weidegebieden waar geen bomen of struiken gewenst zijn (i.v.m. predatoren in weidevogelgebied).	Het beheer van wegen is de verantwoordelijkheid van de eigenaar. Als de gemeente wegbeheerder is van polderwegen is zij financieel verantwoordelijk voor het beheer en eventueel ecologisch beheer van de bermen. Als provincie zijn we blij met ecologisch beheer, omdat dit onder de juiste voorwaarden bijdraagt aan de opgave voor groenblauwe dooradering. De provincie beheert haar provinciale wegen al deels via ecologisch bermbeheer. Vanaf 2027 zal het ecologisch bermbeheer verder uitgebreid worden. De invulling van de groenblauwe dooradering verschilt per gebied op basis van de kernkwaliteiten van de gebieden. In Eemland ligt de nadruk op de grote openheid van het gebied en de waarde hiervan voor weidevogels. In de open polders wordt de nadruk daarom gelegd op voornamelijk blauwe landschapselementen, met name ecologisch oever- en slootbeheer, die geen belemmering voor weidevogels vormen. Er liggen kansen voor opgaande landschapselementen op locaties waar nu al ingezet wordt op groene dooradering, zoals op erven en Hoogland-West. Voor de realisatie van groenblauwe dooradering zijn (provinciale) middelen beschikbaar via het Platform Groenblauwe Dooradering.

1173.	1227	Vitens	Ontwerp UPLG blz 72 en 82: De uitbreidingsprojecten voor de drinkwaterwinning Eemdijk en Schalkwijk zijn opgenomen in de ontwikkelingen bij de gebiedsteksten. Verzoek om het onderzoek naar WAAG en uitbreiding Groenekan ook mee te nemen in de teksten.	Voor de projecten Schalkwijk en Eemdijk zijn, na een planMER procedure, zoekgebieden aangewezen in onze huidige Omgevingsvisie. Voor het project Waag is nog geen plan MER doorlopen. Voor het project Groenekan bepalen we momenteel met diverse partners hoe de winning duurzaam inpasbaar is.
1174.	0622, 0932, 1255	Agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat Eemland een belangrijke functie in waterberging vervult bij extreme neerslag. Polder Eemland is waterbuffer voor omliggende steden dorpen. Hoe wordt deze functie gewaarborgd wanneer basispeil structureel wordt verhoogd?	Als de peilen hoger worden opgezet zal er inderdaad minder water geborgen kunnen worden in de polder. Om deze reden zijn aanvullend onderzoek en een zorgvuldig (gebieds)proces nodig om te bekijken welk peilregime voor het gebied het beste is en hoeveel ruimte voor water er nodig is. Bij de Ontwikkelrichting 2050 voor Eemland in paragraaf 4.3.3 hebben we toegevoegd dat het gebied weerbaar moet zijn voor wateroverlast situaties en periodes van droogte.

4.4 Utrechtse Heuvelrug (inclusief Langbroekerwetering)

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1175.	0352	Gemeente Soest	Gemeente Soest ziet onvoldoende concretisering van maatregelpakket 5 Heuvelrug en Flanken en/of een verwijzing naar de (uitwerking) van de Blauwe Agenda.	Zoals aangegeven in de tabel in paragraaf 4.4.5 is de basis van het maatregelpakket 5 het ambitiedocument van de Blauwe Agenda. De projecten in dit maatregelpakket moeten nog nader worden uitgewerkt. Als dit relevant is voor de gemeente Soest, dan zal uiteraard afstemming plaatsvinden.
1176.	0496	Natuurmonumenten	Indiener geeft aan dat infiltratie-effecten in laaggelegen gebieden pas na decennia zichtbaar zijn en maatregelen om kwelafvoer te verminderen eerder resultaat geven.	Er is een verschil tussen de stroomsnelheid van het grondwater en de drukverplaatsing door het grondwater. De natte winter van 2023-2024 heeft duidelijk laten zien dat de versterkte infiltratie van de extreme hoeveelheid gevallen regenwater binnen enkele weken tot maanden al merkbaar begint te worden in de kwel in de flanken.
1177.	0221, 0227, 0473, 0745, 1333, 1345	Stichting Kasteel Amerongen (SKA), Stichting	Indieners verzoeken om de rol van agrariërs en de waarde van het historisch cultuurlandschap te erkennen voor gebiedspecifiek maatwerk voor	Bij het op kaart opnemen van de essentiële percelen is nadrukkelijk gekeken of met andere maatregelen de natuurdoelen gerealiseerd kunnen worden. Daar waar percelen niet van functie hoeven te veranderen om natuurdoelen te realiseren en een vorm van

		de Boom, Landgoed Kolland, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, agrarisch bedrijf	agrarisch gebruik, beheer en natuurontwikkeling op het landgoed.	agrarische functie mogelijk is, zijn de percelen niet op de kaart Essentiële percelen (kaart 10) natuur opgenomen. De percelen die als Essentieel perceel natuur zijn aangemerkt dienen echter te worden omgevormd naar natuur. De te realiseren natuurtypen verdragen zich niet met agrarische functies waarbij bemesting en bestrijdingsmiddelen aan de orde zijn. Waar dit kan is natuurbeheer door agrariërs wel mogelijk. De verwachting is dat de benodigde natuurtypen niet hoeven te botsen met de cultuurhistorische waarde.
1178.	0743, 0745, 0748, 1333, 1345	Stichting Kasteel Amerongen (SKA), particulier, Stichting de Boom, Landgoed Kolland, S. en C. Bentinck Stichting	Indieners verzoeken de provincie om meer duidelijkheid te bieden over de onderlinge samenhang en volgorde van de Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en UPLG, specifiek ten aanzien van de grond van landgoederen.	De gronden van landgoederen worden vaak gebruikt voor een combinatie van functies, waaronder veelal een combinatie van natuur en landbouw. Het UPLG focust zich op het behalen van de internationale doelen voor bodem en water, natuur en klimaat en als vierde doel perspectief voor de landbouw, en heeft daarmee o.a. betrekking op de gronden van de landgoederen. In de ontwerp wijziging Omgevingsvisie staan de hoofdlijnen van het beleid voor deze thema's, in het Omgevingsprogramma UPLG wordt dit beleid verder uitgewerkt. De procedures kunnen parallel lopen, omdat PS op 26 juni 2024 aanvullend op de geldende Omgevingsvisie de kaders voor het UPLG hebben vastgesteld in een Kaderstellende Notitie. Met de wijziging van de Omgevingsvisie is deze Kaderstellende Notitie in de Omgevingsvisie verwerkt. De Omgevingsverordening wordt onder meer gewijzigd om het behalen van de doelen van het UPLG te ondersteunen. Het UPLG en de lopende wijziging van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening zijn in nauwe onderlinge afstemming tot stand gekomen.
1179.	0266	Werkgroep Kromme Rijn	Vanuit landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische samenhang is het volgens indiener logischer om het Kromme Rijngebied tussen Driebergen / Odijk en Amelisweerd / Utrecht op te nemen in het landschap Utrechtse Heuvelrug ipv Kromme Rijngebied en Schalkwijk.	In het bedoelde gebied wordt het landschap gedomineerd door de Kromme Rijn. De rivier loopt door dit gebied heen als de landschappelijke as. Tussen de rivier en de Utrechtse Heuvelrug is het een gebied dat een overgang is tussen het kleilandschap van de rivieren en het zandlandschap van de stuwwal.
1180.	0692, 1604, 1628	Stichting Nationaal park	Indieners hebben met groot genoegen kennis genomen van het feit dat de Utrechtse	Bij ingrepen in het watersysteem bekijken we inderdaad altijd het gehele systeem. Daarbij is er via het grondwatersysteem een relatie

		Utrechtse Heuvelrug, Het Kombos en Het Blauwe Huis, particulier	Heuvelrug als extra prioritair gebied is aangewezen. Het watersysteem beperkt zich echter niet tot het hier beschreven gebied. Zij verzoeken daarom om bij projecten niet te rigide naar de begrenzingen te kijken. De flanken van de Utrechtse Heuvelrug zijn breder dan alleen het Langbroekerweteringgebied.	met de flanken en de voet. Deze relaties hebben we goed in beeld aan alle zijden van de Utrechtse Heuvelrug. Administratieve grenzen laten we daarbij niet beperkend zijn.
1181.	0671	Particulier	Het verhogen van de grondwaterstanden aan de flanken van de Utrechtse Heuvelrug heeft grote gevolgen voor agrarische bedrijven en bepaalde delen van bossen. Het herstellen van de kwelstromen zou volgens indiener efficiënter en natuurlijker zijn, met minder schade aan bestaande functie.	We willen op de Utrechtse Heuvelrug vooral daar water vasthouden waar de ondergrond daarvoor geschikt is en de grondwaterstanden voldoende diep. Door dit op de hogere delen te doen, dragen we bij aan het versterken van de oorspronkelijke kwelstromen. Bij het vasthouden van water hebben we oog voor bestaande functies en het beperken van wateroverlast.
1182.	1628	landgoederen Het Blauwe Huis en Het Kombos	Verzoek om toe te voegen op kaart: de zwakgebufferde wateren van het Kombos en het Blauwe Huis. In ieder geval de bron en de bovenloop van de Heijgraaf, het ven De Kom, het ven De Soerskolck, en de amfibieënpoeien op deze landgoederen. Graag toevoegen dat voor deze overige wateren de benodigde maatregelen worden genomen op grond van de Kaderrichtlijn water (KRW) en de Nitraatrichtlijn.	Dit valt onder het beleid voor "overig water" en het Bodem- en Waterprogramma van de provincie. Het maakt geen onderdeel uit van de verbeter doelstelling van het UPLG. In het gebiedsproces kunnen kansen worden benut. We zullen de bijzondere natuurwaarden in overig water ambtelijk meegeven in de gebiedsprocessen.
1183.	0221	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	De indiener vraagt aandacht voor de kwetsbaarheid van het watersysteem op de Utrechtse Heuvelrug, waar ingrepen grote en vaak vertraagde effecten kunnen hebben op omliggende gebieden.	Door middel van de kennisontwikkeling binnen de Blauwe Agenda hebben we steeds beter zicht op het functioneren van het watersysteem op de Utrechtse Heuvelrug. Bij het nemen van maatregelen hebben we aandacht voor de effecten op het watersysteem en de samenhang met andere gebieden binnen dit systeem.
1184.	0081, 1604	Adviesgroep Kromme	Indiener vraagt om de ecologische verbinding op en tussen de flanken van de Heuvelrug en de Kromme Rijn expliciet, ook in de tekst, op te	De ecologische samenhang tussen de Utrechtse Heuvelrug en het Kromme Rijngebied wordt in het UPLG nadrukkelijk genoemd, zowel

		Rijncorridor, particulier	nemen. De ligging van deze verbinding met zijn enorm gevarieerde, vaak ook vochtige (kwel)landschappen, maken dat het veel rijkdom en unieke potenties heeft.	onder landschappen, de NNN-opgave en de Natura 2000-opgave van Kolland & Overlangbroek
1185.	0692, 1422, 1610	Stichting Nationaal park Utrechtse Heuvelrug, agrarische bedrijven	Uit de tabel onder 5.6.2 blijkt in totaal € 3,37 mln. voor de UH beschikbaar te zijn, een volstrekt ontoereikend bedrag. Indieners vragen om een heroverweging m.b.t. de verdeling van middelen. Ze gaan ervan uit dat de provincie bij het rijk zal pleiten voor ofwel meer financiële armslag voor processen binnen de Utrechtse Heuvelrug, ofwel een herverdeling van beschikbare middelen.	Door het Rijk is een bedrag van €3,37 miljoen beschikbaar gesteld voor de Utrechtse Heuvelrug. Over deze middelen zijn strakke afspraken gemaakt met het Rijk wat betreft, bijvoorbeeld, doelbereik. Dit maakt heroverweging lastig, zo niet onmogelijk. De Provincie Utrecht pleit voor aanvullende middelen vanuit het Rijk voor de Utrechtse Heuvelrug.
1186.	0194, 1604	Gemeente De Bilt, particulier	Verzoek om in het landschap Utrechtse Heuvelrug een beschrijving op te nemen van het Noorderpark en de gebiedsgerichte aanpak (incl. Utrechtse deel van de Oostelijke Vechtplassen dat in dit gebied valt). Het is onderdeel van de heuvelrug als eenheid van heuvelrug-flanken-kwelgebieden.	Het Noorderpark, onderdeel van het Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen, bestaat uit een reeks laagveengebieden tussen de Vecht en de Utrechtse Heuvelrug. Daarmee sluit het qua bodemstelling beter aan bij het Utrechtse veenweidegebied van het Groene Hart. Binnen dat landschap zijn de rivieren, het veen en de veenontginning bepalend voor de kwaliteiten. Aan de zijde van het Noorderpark is het flankensysteem niet zichtbaar in het cultuurhistorische gebruik, zoals aan de zuidflank van de Utrechtse Heuvelrug.
1187.	0699	Stichting Geopark heuvelrug Gooi Vecht	Indiener verzoekt de provincie te blijven luisteren, blijven uitleggen, en vooral: blijven samenwerken (ook met de buurprovincie Noord-Holland). Zij biedt aan om daarbij gebruik te maken van het verhaal dat het Geopark Heuvelrug Gooi Vecht kan vertellen.	Net als de Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht hechten wij veel belang aan het duurzaam ontwikkelen van het landelijk gebied, met oog voor het verleden, heden en toekomst van de Utrechtse landschappen. Wij werken daarom samen met het geopark en zijn voornemens dat ook in de toekomst te blijven doen. Samenwerking en afstemming met de provincie Noord-Holland vinden wij, net als de Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht, van groot belang.
1188.	0352	Gemeente Soest	Er is onduidelijkheid over de gevolgen van onderzoek naar natuurkwaliteit (NDA) Utrechtse Heuvelrug: wat zijn hiervan de inhoudelijke gevolgen en wat is de tijdslijn?	Een belangrijk onderdeel van het onderzoek naar natuurkwaliteit (NDA) is een Landschapecologische Systeemanalyse (LESA) waarmee inzichtelijk wordt gemaakt hoe het systeem functioneert, waar er knelpunten zijn en welke maatregelen er genomen kunnen

				worden om het eco(hydrolo)logische systeem beter te laten functioneren. Het onderzoek moet nog worden opgestart waarbij nu nog niet helder is wanneer dit gaat gebeuren. De inzichten die daaruit volgen kunnen in ieder geval gebruikt concreter invulling te geven aan waar kwaliteitsverbetering van natuur nodig is. De te nemen stappen hangen ook af van de uitwerking van de Natuurherstelverordening door het Rijk in het Natuurplan over het verbeteren en beschermen van bestaande habitats.
1189.	1604	particulier	De verbinding met het noordelijke deel van flanken en de Gelderse Vallei wordt gemist. Ook tussen de Bilt en Zeist bevindt zich unieke kwel en kwelnatuur.	In structurerend principe 1 'De landschappen en hoofdstructuren als basis' is het 'samenhangend groot natuursysteem' benoemd als één van de grote ruimtelijke dragers in de provincie Utrecht. In de wijzigingen op de provinciale Omgevingsvisie staan deze robuuste ecologische structuren op kaart 9 'Opgavekaart rijke en veerkrachtige natuur en natuurinclusieve samenleving'. Op dezelfde kaart 9 in de Omgevingsvisie staan eveneens andere belangrijke natuurverbindingen zoals de ecologische verbindingen (op een lager schaalniveau) en het realiseren van groenblauwe dooradering in het agrarisch gebied (op het laagste schaalniveau). Uw zienswijzen heeft met name betrekking op wat wel en niet opgenomen is op deze kaart 9 in de Omgevingsvisie. In de Nota van Beantwoording bij de wijziging Omgevingsvisie kunt u de inhoudelijke reactie op uw zienswijze lezen. In het UPLG voegen we een verwijzing naar de Omgevingsvisie toevoegen, zodat duidelijker is dat er een relatie is tussen beiden. We passen het UPLG aan. In Bijlage VII 'Hoofdstructuren in de provincie Utrecht' zal bij de hoofdstructuur 'Samenhangend groot natuursysteem' een verwijzing naar de Omgevingsvisie toegevoegd worden.
1190.	1351	stichting Heuvelrug in Goede Banen	Indiener verzoekt om voor het gebied 'de Maarsbergse Flank' een NDA en LESA/SESA uit te voeren en de uitkomsten hiervan te gebruiken	Dank voor de suggestie. We geven dit mee aan diegene die nu het gebiedsproces zijn gestart in dit gebied.

			voor een gebiedsproces en het opstellen van een natuurherstelplan voor de Maarsbergse Flank.	
1191.	0239	Langbroekerdijk kberaad	Indiener doet het verzoek om unieke waarden van het Langbroekerweteringgebied te borgen, zoals de stilte erkennen als omgevingswaarde en gezondheidsvoorwaarde. Daarnaast is er een duidelijke relatie tussen stilte, gezondheid, leefkwaliteit, verkeersluwte, agrarische belangen, waterkwaliteit en recreatieve functie en zijn deze randvoorwaardelijk bij ruimtelijke en infrastructurele keuzes in het gebied. Indiener vraagt het versterken en beschermen van groenblauwe dooradering als ecologische verbindingsstructuur, biodiversiteit en landschappelijk diversiteit te borgen.	Het Langbroekerweteringgebied is inderdaad een gebied met unieke waarden. In de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn op de verschillende thema's beleid en waar nodig regels opgenomen. Ook vallen een aantal van de door u genoemde aandachtspunten onder de verantwoordelijkheid van andere overheden. In paragraaf 4.4 geven we voor de Utrechtse Heuvelrug (inclusief Langbroekerwetering) aan waar de gebiedsspecifieke focus vanuit het UPLG ligt in de uitwerking. Hierbij is het de uitdaging om op systeem- en gebiedsniveau samen met de verschillende partijen de integrale afweging te maken en tot keuzes te komen. Met het UPLG zetten we o.a. in op versterking van de groenblauwe dooradering en de recreatieve structuren.
1192.	1604	particulier	Verzoek om aan punt 4 Gebiedsbeschrijving Heuvelrug bij oeverwal ook de kommen toe te voegen. Er liggen ook kommen in dit gebied, zelfs in de vorm van een provinciaal aardkundig monument.	Het gaat bij deze opsomming met name om de beschrijving van de samenhang die in dit hoofdstuk terugkomt. De kommen vallen in dit gebied veelal samen met de kwelzones en worden daarom niet apart benoemd onder punt 4. De kommen zijn overigens geen aardkundig monument.
1193.	0496, 0552	Utrechts Landschap, Natuurmonumenten	De indiener wijst erop dat de Utrechtse Heuvelrug zeer waardevolle natuur heeft die sterk onder druk staat, vooral door ernstige bodemverzuring, een probleem dat in het UPLG nauwelijks wordt benoemd. Tijdelijke maatregelen zoals bekalking lossen dit niet structureel op. Brongerichte maatregelen zijn nodig, waaronder het instellen van stikstofzones rond de Heuvelrug. De provincie wordt gevraagd om een aparte alinea over verzuring op te nemen in het UPLG, zodat de natuur van dit belangrijke gebied voldoende wordt beschermd.	Het probleem en de aanpak van de bodemverzuring van de Utrechtse Heuvelrug is onder andere beschreven in paragraaf 3.4.6, 4.4.3 en 4.4.4. Met de stikstofmaatregelen in het UPLG zal ook de stikstofdepositie verminderen op de Utrechtse Heuvelrug, waardoor het verzurend effect daarvan af zal nemen. Het terugdringen van de ammoniakemissies in de gehele provincie is nodig om het probleem van de verzuring aan te pakken. De atmosferische depositie van buiten dit gebied draagt hier sterk aan bij. Het is de bedoeling om mede door het UPLG dit aan te pakken.

				De opgave 'natuur – herstel bodemverzuring' in paragraaf 4.4.2 zullen wij naar aanleiding van deze reactie aanvullen met een korte tekst over bodemverzuring.
1194.	0111	Vereniging Natuur en Milieu / IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	De indiener vindt dat het UPLG de Rijn, de Lek en hun uiterwaarden onvoldoende en onjuist behandelt. Deze gebieden worden niet als afzonderlijk kenmerkend landschap benoemd, terwijl ze een duidelijke eigen waarde hebben.	Voor het landschap zijn de kernkwaliteiten bepaald op basis van cultuurhistorie, ruimtelijke structuren en de ondergrond. De rivieren Nederrijn en Lek zijn aangegeven als de belangrijke ruggengraten in het gebied. De kleinere eenheden binnen het landschap zijn nu als deelgebieden in de Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen te vinden bij Landschap Groene Hart en Landschap Rivierengebied. Per deelgebied zijn de kernkwaliteiten nader uitgewerkt. Ook wordt met ontwikkelprincipes thematisch aangegeven hoe omgegaan kan worden met de kwaliteiten. De begrenzing en naamgeving van Landschap Rivierenland is overigens veranderd in het UPLG en in de ontwerp wijziging Omgevingsvisie en ontwerp wijziging Omgevingsverordening. Dit zal doorwerking krijgen in een volgende aanpassing van de Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen. We nemen in het UPLG onder paragraaf 3.2.1 een tekst met een verwijzing naar de Omgevingsvisie en Kwaliteitsgids Utrechtse landschappen op.
1195.	0006	Particulier	Indiener doet een voorstel voor een beleidslijn over functieverandering van bedrijfswoning naar reguliere woonbestemming a.d.h.v. een specifieke locatie in Soest.	Het omzetten van een bedrijfswoning naar een reguliere woonfunctie na beëindiging van een bedrijf in het landelijk gebied is op basis van de bestaande omgevingsverordening mogelijk. Gaat het daarbij om een agrarische bedrijfswoning, dan is artikel 9.12 van toepassing, dat beperkte randvoorwaarden biedt. Gaat het om de woning van een niet-agrarisch bedrijf, dan is er omzetting van de bedrijfswoning naar een reguliere woonfunctie geen sprake van extra verstedelijking. Voor de omzetting van de bedrijfsgebouwen naar een andere stedelijke functie gelden de voorwaarden uit artikel 9.9.
1196.	1356	Vereniging Maarn Maarsbergen Natuurlijk	Verzoek om het noorden van Maarn/ Maarsbergen toe te voegen aan NPUH. Dit in samenhang met maatregelen om kweldruk te behouden versterken van NNN structuur,	Een aanwijzing als nationaal park biedt geen juridische bescherming en kan daarom niet behelzen dat er geen ruimte meer zal zijn voor andere opgaven. Het nationale Beleidsprogramma Nationale Parken laat immers ruimte voor nevenfuncties binnen de begrenzing. Het

			beschermen van cultuurhistorische elementen en aanleggen van bos.	omschreven gebied behoort echter wel tot het werkgebied van de Stichting NPUH, waarin zij werken aan het realiseren en behouden van de omschreven doelstellingen en waarden. Hiervoor is begrenzing als nationaal park niet leidend noch noodzakelijk. Wij zijn dan ook niet voornemens om het omschreven gebied toe te laten voegen aan het grondgebied van het Nationaal Park.
1197.	0193, 0352	Gemeente Soest, gemeente Zeist	In paragraaf 4.4.1 staat dat het noordelijke deel van de Utrechtse Heuvelrug in 2025 naar verwachting de status van Nationaal Park zou verkrijgen. Dit is inmiddels verouderd: deze status is op dit moment nog niet toegekend.	Dank voor de opmerking. De zin wordt vervangen door de zin "Sinds mei 2026 heeft ook het noordelijk deel van de heuvelrug tot aan de provinciegrens de status van Nationaal Park".
1198.	1227	Vitens	In paragraaf 4.4.3 staat: "Op basis van de principes van 'Water en bodem sturend' zijn de drinkwaterwinningen meer duurzaam ingepast op de bestaande locaties en op nieuwe logische plekken in het watersysteem." Verzoek om daarvan te maken "Op basis van de principes van 'Water en bodem sturend' zijn de drinkwaterwinningen ingepast in een duurzaam watersysteem, waaraan de winningen passend zijn en daarmee duurzaam ingepast op de bestaande locaties en op nieuwe logische plekken in het watersysteem." Hiermee wordt duurzame inpassing gerelateerd aan een in zijn geheel duurzamer systeem waarin alle partners een bijdrage leveren.	In paragraaf 4.4.3 passen we de tekst in de 2^e alinea aan naar: "Op basis van de principes van 'Water en bodem sturend' zijn de drinkwaterwinningen duurzaam ingepast, op de bestaande locaties en op nieuwe logische plekken in het watersysteem."
1199.	1227	Vitens	Bij de maatregelen onder 4.4.5 wordt uitbreiding Woudenberg niet genoemd. Bij Kromme Rijngebied wordt Schalkwijk wel bij de maatregelen genoemd. Verzoek is om dit consequent te doen.	We hebben hierbij onderscheid gemaakt tussen projecten die reeds vergund zijn en projecten waar de voorkeurslocatie nog niet bepaald is. De winning in Woudenberg kent een ruimtelijke bescherming op basis van de vergunde hoeveel te onttrekken grondwater. De toekomstige winning in Schalkwijk is nog niet vergund.

4.5 Kromme Rijngebied en Schalkwijk

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1200.	1127	Stichting Weidevogelbeheer Eiland van Schalkwijk	Indiener verzoekt om: 1. aan de gebiedsbeschrijving (par 4.5.1.) het belang van het Eiland van Schalkwijk voor weidevogels op te nemen, zowel vanwege de betekenis van het gebied zelf maar ook als schakel in een samenhangend bovenregionaal netwerk. 2. Behoud en versterking van de weidevogelpopulaties toe te voegen aan de opgaven zoals beschreven in par 4.5.2. 3. In de ontwikkelrichting (par 4.5.3) expliciet op te nemen dat op het Eiland van Schalkwijk in de gebieden zoals opgenomen op kaart 9 het streven is om inrichting en beheer op het kwaliteitsniveau te brengen dat nodig is voor een weidevogelkerngebied zodat in 2035 er stevige verbetering van de populaties is bereikt en deze zich in 2050 op een stabiel hoog niveau bevinden. Bijgevolg is het agrarisch natuurbeheer in die gebieden dan gericht op het open landschap. 4. Aan het maatregelenpakket (par 4.5.5) toe te voegen: "Ontwikkelen	Hoewel het eiland van Schalkwijk niet onder de meest prioritaire weidevogelgebieden valt, herbergt het gebied wel een bepaalde potentie voor weidevogels. Daarom hebben we in paragrafen 4.5.2 en 4.5.3 deze potentie als weidevogelgebied beter terug laten komen: - In paragraaf 4.5.2 is de potentie voor de versterking van het weidevogel- habitat op het Eiland van Schalkwijk toegevoegd aan de opgaven. - In paragraaf 4.5.3 is het Eiland van Schalkwijk met een stabiele weidevogelpopulatie toegevoegd aan de ontwikkelrichting 2050. In paragraaf 4.5.5 worden de bestaande maatregelen uit de Maatregelenpakketten UPLG benoemd die ingezet kunnen worden in het Kromme Rijngebied. Er kunnen geen maatregelen meer toegevoegd worden aan deze maatregelenpakketten. Omdat de regeling voor gedeeltelijke afwaardering nog in ontwikkeling is, zijn de randvoorwaarden en kaders nog onbekend en kan er niets toegezegd worden over de inzet van deze regeling op het Eiland van Schalkwijk.

			weidevogelgebieden (zowel agrarische natuur als weidevogelreservaten) in het kader van de VHR-doelen, waarbij af- en herwaardering van gronden het vliegwiel vormt. De regeling hiervoor is in ontwikkeling.”	
1201.	1225	gemeente Houten	Het verzoek om het structurerende principe over weidevogelgebied toe te voegen aan focus in het landschap Kromme Rijngebied en Schalkwijk.	Hoewel het eiland van Schalkwijk niet onder de meest prioritaire weidevogelgebieden valt, herbergt het gebied wel een bepaalde potentie voor weidevogels. Daarom hebben we in paragrafen 4.5.2 en 4.5.3 deze potentie als weidevogelgebied beter terug laten komen: - In paragraaf 4.5.2 is de potentie voor de versterking van het weidevogel- habitat op het Eiland van Schalkwijk toegevoegd aan de opgaven. - In paragraaf 4.5.3 is het Eiland van Schalkwijk met een stabiele weidevogelpopulatie toegevoegd aan de ontwikkelrichting 2050.
1202.	1525	agrarisch bedrijf	Indiener kan zich vinden in behoud van stroomruggen voor landbouw.	Dank voor uw reactie.
1203.	0081	Adviesgroep Kromme Rijnkorridor	Indiener constateert dat gebiedsindeling is aangepast t.o.v. het concept UPLG. Hierdoor lijkt er niet voortgeborduurd op het concept-UPLG.	De basis is en blijft de indeling van de provincie in 5 landschappen. In het concept-UPLG is ervoor gekozen om het deelgebied flank en Langbroekerwetering, wat eerder onder het landschap Rivierengebied viel, bij de Utrechtse Heuvelrug te trekken. Dat is, op basis van bodem en water sturend, logisch ter hoogte van de Langbroekerwetering. Dat is het niet bij Utrecht, omdat dit niet grenst aan het Kromme Rijngebied, doordat het Science Park er tussenin ligt. Daarnaast is ervoor gekozen om het landschap Utrechtse Heuvelrug bij de Nederrijn, op basis van bodem en water sturend door te laten lopen tot aan de rivier.
1204.	0111	Vereniging Natuur en Milieu / IVN-	De indiener benadrukt dat de natuurherstelopgave in het Kromme Rijngebied dringend is en niet langer mag worden uitgesteld.	De provincie sluit zich aan bij uw zienswijze. In het Utrechts Programma Landelijk Gebied zijn de opgaven voor natuur belangrijk en urgent (zie hoofdstuk 2). Voor wat betreft het landschap Kromme Rijngebied en Schalkwijk staan in paragraaf 4.5.2 de belangrijke UPLG-opgaven, waaronder voor natuur de realisatie van het

		afdeling Wijk bij Duurstede	Duidelijkheid over de gevolgen voor boeren is noodzakelijk, hoe pijnlijk die soms ook kunnen zijn. De indiener vindt het vanzelfsprekend dat agrariërs daarvoor eerlijk worden gecompenseerd of worden geholpen bij het omschakelen naar een ander of aangepast bedrijfsmodel.	Natuurnetwerk Nederland en het vergroten van de biodiversiteit in het agrarisch gebied (bijvoorbeeld via groenblauwe dooradering, agroforestry en weidevogels op het Eiland van Schalkwijk). De provincie vindt het behoud van een vitale landbouwsector eveneens in essentieel. Bij de reacties op de zienswijzen over 'Perspectief voor de landbouw' (paragraaf 3.6.3 in de Nota van Beantwoording) en over de uitvoering (hoofdstuk 5 in de Nota van Beantwoording) vindt u hierover meer informatie.
1205.	1617	agrarisch bedrijf	Bij maatregelpakket 1 heeft indiener vragen bij de daadwerkelijke maatregelen en locaties. Waar komt in het Kromme Rijngebied de natuurkern Odijk te liggen, waar de groenblauwe verbinding en welke maatregelen worden gerealiseerd voor de Otter?	Deze maatregelen maken onderdeel uit van Groen Groeit Mee voorbeeldgebied Kromme Rijn Linie Landschap. De samenwerkende partijen, Gemeenten Bunnik, Houten, Nieuwegein, Utrecht en Zeist, de provincie Utrecht en Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, hebben in februari 2026 een maatwerkovereenkomst (MWO KRLL) vastgesteld. De locaties van deze ontwikkelingen worden binnen het programma Kromme Rijn Linie Landschap door de partijen verder uitgewerkt.
1206.	1145, 1594, 1614, 1690, 1691, 1692, 1699, 1704, 1708, 1710, 1711, 1713, 1715, 1719, 1721, 1726, 1732, 1738, 1739, 1748, 1752, 1755, 1757, 1758, 1764, 1766, 1768, 1769, 1770, 1771, 1772, 1773, 1774, 1782, 1783, 1784, 1785, 1786, 1787, 1788, 1790, 1791,	particulieren, agrarische bedrijven	Het unieke karakter van de Kromme Rijnstreek is gemaakt en wordt onderhouden door de fruittelers. Indieners verzoeken de provincie daarom om te zorgen voor een eerlijk perspectief en werkbare oplossingen, zodat de Kromme Rijnstreek een plek blijft waar gewerkt, gewoond en geleefd kan worden door de mensen die de streek gemaakt hebben tot wat hij nu is.	Fruitteelt is onderdeel van het Utrechtse landschap en wordt gewaardeerd om de inspanningen die zij maken om de impact op de omgeving te beperken. Wij begrijpen uw zorgen en hebben daarom ook na de publicatie van het ontwerp UPLG intensief contact gehad met de fruitteeltsector. Daarvoor verwijzen wij u naar de antwoorden onder regel 1071 en 1073. Aanvullend hierop wil de provincie Utrecht de sector ondersteunen om zich op beperkingen aan te passen en doet dit door middel van ondersteunen en subsidiëren van innovaties en investeringen, maar ook met het delen van kennis of de mogelijkheid om een duurzaam bedrijfsplan op te stellen.

	1792, 1797, 1799, 1801, 1804, 1805, 1807, 1811, 1819, 1822, 1830, 1835, 1840, 1841			
1207.	1225	gemeente Houten	Gemeente Houten stelt dat voor Kromme Rijng gebied vooral de optie van nadeelcompensatie en compensatiegronden wordt aangedragen en vraagt zich af of dit afdoende is. In geval van nevenactiviteiten wordt aandacht gevraagd voor de ruimtelijke beperkingen vanuit Hollandse Waterlinies.	Voor wat betref uw zienswijze over nadeelcompensatie en compensatiegronden verwijzen wij u naar hoofdstuk 5 'Uitvoering' in deze Nota van Beantwoording. In dit hoofdstuk zijn veel zienswijzen over dit onderwerp beantwoord. De Hollandse Waterlinies is onderdeel van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van de provincie Utrecht. In het UPLG en in de provinciale Omgevingsvisie is dit één van de belangrijke provinciale ruimtelijke hoofdstructuren. In structurerend principe 1 'De landschappen en hoofdstructuren als basis' staat dat deze de basis van onze aanpak zijn in het landelijk gebied. Dit betekent dat bij het nemen van maatregelen goed in beeld moet zijn wat de kenmerken en potenties zijn van de landschappen en hoofdstructuren. De vier hoofdstructuren zijn de grote dragers van de ruimtelijke variatie en ruimtelijke kwaliteiten binnen onze provincie en daarmee ook van de toekomstbestendige ontwikkelmogelijkheden (zoals nevenactiviteiten). We zetten daarom in op behoud en versterking van deze hoofdstructuren, wat soms tot belemmeringen en eveneens tot kansen voor nieuwe ontwikkelingen kan leiden.
1208.	0412, 0425, 0426, 0481, 0488, 0507, 0607, 0611, 0612, 0620, 0636, 0639, 0641, 0644, 0646, 0656, 0659, 0663, 0676, 0693, 0698, 0708, 0736, 0737, 0763, 0785, 0803, 0805, 0814, 0820, 0821, 0823, 0832, 0838, 0848, 0870,	Particulieren, agrarische bedrijven, NFO, European Fruitservice Board BV	Indieners stellen dat hoewel de provincie de kracht van het vruchtbare Kromme-Rijng gebied erkent, de fruitteelt toch als knelpunt lijkt te zien, terwijl nutriëntennormen worden gehaald en de resterende knelpunten vooral voortkomen uit middelen die inmiddels verboden zijn of niet aan de tuinbouw zijn toe te schrijven. Het geschetste toekomstbeeld richting 2050 oogt	De provincie maakt zich met name zorgen over gewasbeschermingsmiddelen in het grondwater. We zijn inmiddels met de fruitteeltsector een joint fact finding project gestart om te achterhalen waar deze middelen vandaan komen en of deze nog steeds gebruikt worden. Daarnaast stimuleren we via de UMDL voor fruittelers de kennisontwikkeling rondom het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van bodem, water en biodiversiteit. Daarnaast zijn we met de sector in gesprek over de inzet van subsidies voor emissiearme technieken. Provincie Utrecht heeft doelstellingen en ziet daarbij kansen voor biologische landbouw, maar is zich zeker bewust van de uitdagingen van de biologische markt en probeert deze waar mogelijk binnen onze rol te ondersteunen, ook al is deze bescheiden, zoals in het convenant 'Samen eten we provincie Utrecht mooier' en in

	0889, 0939, 0942, 0944, 0975, 0978, 0985, 1002, 1025, 1040, 1041, 1043, 1045, 1051, 1058, 1115, 1118, 1132, 1140, 1141, 1150, 1163, 1164, 1185, 1208, 1238, 1246, 1253, 1282, 1289, 1346, 1355, 1375, 1461, 1470, 1477, 1521, 1528, 1532, 1534, 1551, 1554, 1563, 1564, 1589, 1611, 1670, 1745		positief, maar gaat impliciet uit van een transitie zonder rekening te houden met marktbeperkingen, arbeidstekorten, financieringsmogelijkheden en zonder een realistisch transitiepad voor bestaande bedrijven. Daarbij lijkt een omslag naar biologische of zelfs 'biologisch plus' teelt als vanzelfsprekend verondersteld, zonder deze aannames te onderbouwen.	de eigen catering. Fruittelers worden door de provincie niet verplicht om om te schakelen naar biologisch.
1209.	0959	Milieuwerkgroep Houten	Het verzoek om vier extra ecologische verbindingen toe te voegen aan kaart 13, bijlage XI voor versterking van de natuur. Daarbij doet de indiener een concreet tekstvoorstel voor paragraaf 4.5.2 "Natuur: Realiseren Natuurnetwerk Nederland, de Groene Contour en Groenblauwe dooradering" ter toelichting van de vier extra ecologische verbindingen op de kaart.	Kaart 15 'Landschappelijke positionering' richt zich op de positionering van de provincie Utrecht ten opzichte van de andere provincies. Deze kaart sluit aan bij kaart H. 'Robuuste natuurverbindingen' in het UPLG en 'Versterken robuuste ecologische structuren' op kaart 9 'Opgavekaart rijke en veerkrachtige natuur en natuurinclusieve samenleving' in de wijziging van de Omgevingsvisie. De door u voorgestelde ecologische verbindingen zijn geen onderdeel van deze robuuste natuurverbindingen/ecologische structuren en nemen wij daarom niet over op kaart 15. Bij de opgaven voor de Kromme Rijnstreek en Eiland van Schalkwijk (zie paragraaf 4.2.2) staat voor natuur 'Realiseren Natuurnetwerk Nederland, de Groene Contour en groenblauwe dooradering', waarbij in het definitief UPLG weidevogels toegevoegd worden (zie zienswijzen 1200 en 1201). De realisatie van groenblauwe dooradering biedt hierbij op een lager schaalniveau kansen om de onderlinge samenhang tussen de natuurgebieden in de Kromme Rijnstreek en het Eiland van Schalkwijk te verbeteren en de biodiversiteit in het agrarisch gebied te vergroten. Daarnaast kan de versterking van de Groenblauwe en recreatieve hoofdstructuur

				(zie structurerend principe 1 in paragraaf 3.2.1) én structurerend principe 3 'Versterken stad-landrelatie (zie paragraaf 3.2.3) aanleiding zijn om meer natuurverbindingen op een lager schaalniveau te realiseren.
1210.	0959	Milieuwerkgroep Houten	Verzoek om het gebied tussen kasteel Heemstede en Utrechtseweg (circa 18 ha) te ontwikkelen als natuurgebied, in samenspraak met Recreatieschap en gemeente Houten.	Zie reactie bij zienswijze 1209. De verbindingen die wij op kaart zetten zijn vooral bedoeld om NNN-gebieden met elkaar te verbinden (zogenaamde 'ecologische verbindingen') of het zijn robuuste natuurverbindingen/ecologische structuren die op zichzelf al een natuursysteem vormen; zie ook Kaart H 'Robuuste natuurverbindingen' in het UPLG en kaart 9 'Opgavekaart rijke en veerkrachtige natuur en natuurinclusieve samenleving' in de wijziging Omgevingsvisie. Wij zien de door u ingetekende verbindingen als belangrijke schakels op het niveau van groenblauwe dooradering in het agrarisch gebied. Wij ondersteunen de ontwikkeling van groenblauwe dooradering via subsidies en via het Platform Groenblauwe Dooradering, waar de gemeente Houten ook deel van uitmaakt. Wij hopen dat u samen met de gemeente of met het gebied een uitbreiding van de groenblauwe dooradering kunt realiseren.
1211.	0959	Milieuwerkgroep Houten	Verzoek aan het college om natuurgebied ten noorden van het industriegebied Het Klooster in stand te houden als essentiële schakel van de natuurverbinding Heemstede-Fort Vechten.	Zie reactie bij zienswijze 1209. De verbindingen die wij op kaart zetten zijn vooral bedoeld om NNN-gebieden met elkaar te verbinden (zogenaamde 'ecologische verbindingen') of het zijn robuuste natuurverbindingen/ecologische structuren die op zichzelf al een natuursysteem vormen; zie ook Kaart H 'Robuuste natuurverbindingen' in het UPLG en kaart 9 'Opgavekaart rijke en veerkrachtige natuur en natuurinclusieve samenleving' in de wijziging Omgevingsvisie. Wij zien de door u ingetekende verbindingen als belangrijke schakels op het niveau van groenblauwe dooradering in het agrarisch gebied. Wij ondersteunen de ontwikkeling van groenblauwe dooradering via subsidies en via het Platform Groenblauwe Dooradering, waar de gemeente Houten ook deel van uitmaakt. Wij hopen dat u samen met de gemeente of met het gebied een uitbreiding van de groenblauwe dooradering kunt realiseren.

1212.	0320, 0698, 0942, 1025	Agrarische bedrijven, particulier	In het UPLG wordt de fruitteelt als knelpunt benoemd bij de gebiedsopgaven van het Kromme Rijngebied en wordt omslag naar biologisch impliciet benoemd. Dit transitiepad houdt volgens indieners te weinig rekening met de omgevingsrealiteit (markt, arbeid, financiering).	De provincie maakt zich met name zorgen over gewasbeschermingsmiddelen in het grondwater. We zijn inmiddels met de fruitteeltsector een joint fact finding project gestart om te achterhalen waar deze middelen vandaan komen en of deze nog steeds gebruikt worden. Daarnaast stimuleren we via de UMDL voor fruittelers de kennisontwikkeling rondom het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van bodem, water en biodiversiteit. Daarnaast zijn we met de sector in gesprek over de inzet van subsidies voor emissiearme technieken. Provincie Utrecht heeft doelstellingen en ziet daarbij kansen voor biologische landbouw, maar is zich zeker bewust van de uitdagingen van de biologische markt en probeert deze waar mogelijk binnen onze rol te ondersteunen, ook al is deze bescheiden, zoals in het convenant 'Samen eten we provincie Utrecht mooier' en in de eigen catering. Fruittelers worden door de provincie niet verplicht om om te schakelen naar biologisch. Wel krijgt de sector in de toekomst uitdagingen op het gebied van gewasbescherming, vooral in grondwaterbeschermingsgebied en rondom Natura 2000-gebieden.

4.6 Gelderse Vallei

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1213.	0407	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat een initiatief vanuit betrokken ondernemers in het Binnenveld is tegengewerkt door de provincie. Er is overleg met bestuurders en sector geweest, maar daar is niets mee gedaan. Indiener ziet als oplossing om het gebied (Binnenveld) zelf laten oplossen zoals bij gebiedsproces Geus.	De provincie Utrecht is voortdurend in overleg met alle betrokkenen in het gebied om gezamenlijk invulling te geven aan de complexe opgaven. Vanuit zowel landelijke als Europese regelgeving gelden wel kaders (zoals aangegeven in het Utrechts Programma Landelijke Gebied) waar wij als provincie ook aan gebonden zijn en waar in het gebied naar een oplossing moet worden gezocht.
1214.	0925	Veehouders langs de Nederwoudse beek	Het stroomgebied van de Nederwoudse Beek ligt in twee provincies. Het lijkt de indieners verstandig als er goede afstemming is met Gelderland, zodat zij	Wij delen het belang van goede afstemming tussen de provincies Utrecht en Gelderland, gezien het grensoverschrijdende karakter van de beken in de Gelderse Vallei (zoals de Nederwoudse Beek). Beide provincies werken samen met het Waterschap Vallei en Veluwe aan een gezamenlijke aanpak voor het

			duidelijkheid krijgen vanuit beide provincies en niet in een spagaat komen.	hele stroomgebied. Het doel is om maatregelen zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen en tegenstrijdigheden te voorkomen. Dit doen wij onder andere door nauwe ambtelijke afstemming en het samen organiseren van gebiedsprocessen.
1215.	0925	Veehouders langs de Nederwoudse beek	Voorstel om gezamenlijk met betrokken overheden en boeren een plan te maken voor gebied rond Nederwoudse Beek om te zorgen voor het invullen van zowel opgaven van de overheden als daadwerkelijk toekomstperspectief voor agrariërs.	Vanuit de Provincie Utrecht zien wij ook veel kansen om samen met de agrariërs en de betrokken overheden aan de slag te gaan bij de Nederwoudse Beek. Daarbij benutten we de kennis en inzichten uit de stroomgebied brede aanpak (traject dat loopt met Waterschap Vallei en Veluwe en Provincie Gelderland), zodat zowel de water en bodem-, klimaat- en natuuropgaven als een realistisch toekomstperspectief voor agrariërs worden meegenomen. Wij vinden het belangrijk om dit in samenwerking te doen, met oog voor specifieke kansen en knelpunten in het gebied. Zo werken we toe naar een gedragen en uitvoerbaar plan voor het gebied.
1216.	1010	Agrarisch bedrijf	Natuurontwikkeling langs de beek en mogelijke NNN-status zullen naar verwachting leiden tot verdere en structurele beperkingen op beregening en watergebruik. Indiener geeft aan dat dit de bedrijfsrisico's vergroot, zonder dat deze gevolgen expliciet zijn meegewogen.	Wij begrijpen uw zorg dat natuurontwikkeling en een mogelijke NNN-status kunnen leiden tot beperkingen. De provincie is echter niet het bevoegd gezag voor beregening; dit ligt bij het Waterschap Vallei en Veluwe. Wel staan wij in nauw contact met het waterschap om ontwikkelingen goed op elkaar af te stemmen. De mogelijke bedrijfsrisico's die hiermee gepaard gaan, nemen wij mee in de verdere uitwerking.
1217.	0095	Weidevogelbeschermingsgroep Binnenveld-West	De indiener benadrukt dat het Binnenveld onjuist wordt beschreven in het rapport: het is geen kleinschalig coulisselandschap, maar juist een open gebied dat van nature zeer geschikt is voor weidevogels.	In het landschap van de Gelderse Vallei is het Binnenveld als deelgebied benoemd. In de Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen wordt dit gebied beschreven als een gebied met een geleidelijke overgang van het laaggelegen, natte open veld naar de hoge droge gronden van de beboste Heuvelrug. De open delen van het landschap kunnen zeker geschikt zijn voor weidevogels, hoewel de waarde als weidevogelgebied beperkt is wegens de relatief kleine schaal en ingesloten ligging tussen stedelijk gebied, de Heuvelrug en de Grift.

5. Uitvoering

5.1 Inleiding

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1218.	0192, 0325, 0352, 0534, 0605, 0621, 0630, 0682, 0834, 1265, 1362, 1494, 1606, 1616	Gemeente Soest, eerste kamerfractie BBB, CDA Stichtse Vecht, werkgroep behoud Lopikerwaard, gemeente IJsselstein, Gemeente Montfoort, gemeente Oudewater, gemeente Woerden, gemeente Lopik, CDA de Bilt, agrarisch bedrijf, Regio Amersfoort, particulieren	Indieners verzoeken om de opgaven in lijn te brengen met beschikbaar budget en capaciteit (waaronder die van gebiedspartijen) en meer tijd te nemen voor uitvoering. Zij stellen voor om te werken met scenario's ingeval van onzekerheden.	Het klopt dat we niet alle opgaven tegelijk kunnen oppakken vanwege beperkt budget en capaciteit, zowel bij de provincie als bij gebiedspartijen. In de uitvoeringsagenda's worden bindende afspraken gemaakt over doelen, resultaten, rollen en verantwoordelijkheden inclusief de inzet van menskracht en middelen. Uitgangspunt is dat de uitvoering haalbaar moet zijn in de tijd. In paragraaf 5.4 staat welke opgaven wij prioriteit geven. In de gebieden gaan we monitoren op voortgang en waar nodig bijsturen.
1219.	0020, 0421, 0495, 0799, 1448, 1536, 1829	Gemeente Eemnes, Gemeente Amersfoort, gemeente Bunschoten, agrarisch bedrijf, particulieren	Indieners stellen dat er een transparant en integraal kader voor belangenafweging ontbreekt. Niet alle opgaven zullen te combineren zijn, maar zullen soms ook met elkaar conflicteren. Een programma als dit kan niet naar de uitvoering zonder afwegingskader: onmisbaar en noodzakelijk.	Vooropgesteld: het UPLG gaat over de realisatie van opgaven in het landelijk gebied. Daarbinnen is duidelijk dat niet alle opgaven gaan passen in een gebied en dus moeten er inderdaad keuzes gemaakt worden. Stap 1 is om alle opgaven in het gebied inzichtelijk te hebben. Daarna volgt prioritering op basis van urgentie en belangen. In paragraaf 5.4 van het UPLG staan welke opgaven/belangen prioriteit hebben met als topprioriteit natuurherstel in de N2000-gebieden. Veel van de maatregelen die nodig zijn om deze prioritaire opgaven te halen zijn al snel maatregelen die in spoor 1 landen; <i>'strak waar het moet'</i> . Uitgangspunt is dat bij de uitwerking zoveel als mogelijk rekening wordt gehouden met de belangen van andere gebiedspartners.

				Bij de UPLG-opgaven die minder prioriteit hebben (niet te verwarren met niet belangrijk) of minder plaatsgebonden zijn, kan meer ruimte gegeven worden aan de belangen van anderen (spoor 2), zolang de opgaven maar gerealiseerd worden. Deze manier van werken past binnen het kader dat de Omgevingsvisie provincie Utrecht meegeeft qua sturingsfilosofie en centrale uitgangspunten (zie hoofdstuk 3 van de Omgevingsvisie).
1220.	0268, 0354, 0554, 0570	Alle vier waterschappen	De verbinding tussen enerzijds het beleidskader dat wordt vastgesteld middels het UPLG en anderzijds de uitvoering die plaatsvindt in gebieden is een punt van zorg voor de waterschappen.	De uitvoering van het UPLG is beschreven in hoofdstuk 5. Veel van de onderdelen vragen een nadere uitwerking. Wij betrekken publieke partijen - zoals de gemeenten en waterschappen - nadrukkelijk bij de verdere uitvoering van maatregelen, bijvoorbeeld via de Taskforce Veenweide, de regionale stuurgroepen en op gebiedsniveau via de bestuurlijke begeleidingsgroepen.
1221.	0101, 1012	Agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat besluitvorming prematuur is wanneer rechtsgevolgen worden gesuggereerd zonder uitgewerkt, toetsbaar uitvoerings- en handavingskader.	Als programma onder de Omgevingswet en de Omgevingsvisie concretiseert het UPLG het beleidskader, en vertaalt dit naar en brengt dit in evenwicht met de uitvoering. Het UPLG is een Beleidsprogramma waarin het beleid uit de Omgevingsvisie nader wordt uitgewerkt en tevens vormt het samen met andere provinciale beleidsprogramma's de basis voor gebiedsgerichte uitvoering. Programma's onder de Omgevingswet zijn zelfbindend en hebben geen directe rechtsgevolgen. Dat is dus wat anders dan wat in de zienswijze aangegeven wordt. Het borgen van de stikstofmaatregelen wordt gedaan bij de wijziging van de Omgevingsverordening, die naar verwachting eind 2026 door PS zal worden vastgesteld. In paragraaf 5.5.2 staat dat een belangrijk onderdeel van de nieuwe vergunningssystematiek het toezicht is op de uitvoering en de handhaving. Meer vrijheid in het kiezen van middelen (doelsturing), betekent ook meer verantwoordelijkheid voor het halen van de doelen. Voor de provinciale organisatie betekent dit ook dat een versterking op het vlak van toezicht nodig zal zijn. Hier wordt momenteel aan gewerkt in samenwerking met o.a. de Regionale uitvoeringsdienst Utrecht.
1222.	1109, 1259	Kernboerinnen, particulier	Indieners verzoeken om duiding te geven aan de begrippen innoveren,	Het trappetje van Remkes kan een hulpmiddel zijn om heldere keuzes te maken over de toekomst van het boerenbedrijf. Wat betreft stoppen en

			verbreden, extensiveren, verplaatsen, stoppen.	verplaatsen; daarvoor heeft zowel het Rijk als de provincie regelingen. Wat betreft de transitiepaden innoveren, voer- en managementmaatregelen en extensiveren lichten we nader toe in Bijlage X van het definitieve UPLG.
1223.	0386, 0605, 0634, 0740, 0927, 0937, 0961, 0971, 1064, 1265, 1562, 1810	Agrarische bedrijven, agrarisch collectief Lopikerwaard, gemeente Lopik, CDA de Bilt, pilot Spengen, particulieren	Indieners verzoeken om maatwerk toe te passen per gebied en per bedrijf in een realistisch tijdsbestek. Waar het UPLG spreekt over richting en programma's, worden deze keuzes in de andere plannen juridisch vastgelegd. Dit beperkt de mogelijkheid tot maatwerk en aanpassing in de toekomst. Juist in een dynamisch veenweidegebied is flexibiliteit nodig om agrarische bedrijven levensvatbaar te houden en tegelijk zorgvuldig met het gebied om te gaan.	Wij zijn het eens dat maatwerk en een realistisch tijdspad belangrijke voorwaarden zijn in de uitvoering. Voor het realiseren van de opgaven zijn grofweg twee sporen voor de uitvoering te onderscheiden: 1) strak waar het moet en 2) ruimte geven waar het kan. Afhankelijk van het type maatregel is wel of geen maatwerk per gebied of per bedrijf mogelijk. We willen vooral inzetten op het stellen van doelen en termijnen, zodat de agrariër zelf kan bepalen hoe het doel gehaald kan worden. Op basis van maatwerkvoorschriften uit de Omgevingsverordening bestaat de mogelijkheid om - al dan niet per gebied - maatwerk te realiseren. Een geborgde realisatie van de doelstellingen is daarbij van belang. Verder hebben wij ervoor gekozen om de mestbeperkingen voor bedrijven in en rondom N2000 met twee jaar uit te stellen tot 1 januari 2029, zodat deze bedrijven meer tijd krijgen om hun bedrijfsvoering aan te passen aan de komende beperkingen. Hierop is de tekst aangepast. Nadere uitwerking van de veenweideaanpak vindt plaats in de Taskforce Veenweide. Een werkgroep is aan de slag met Joint Fact Finding, waar de provincie en waterschappen samen kijken naar het water- en bodemsysteem en kijken wat hier kan en nodig is. Er wordt gekeken naar verschillende varianten drooglegging en welke handelingsperspectieven er per peilvak zijn. Hierbij wordt ook gekeken naar laaggelegen delen van de peilvakken en geschiktheid voor landbouw. Het is maatwerk en de uitwerking daarvan vindt plaats in de gebiedsprocessen en bijbehorende uitvoeringsagenda's.
1224.	0194, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521,	Wergroep behoud Lopikerwaard,	Verzoek om een realistische overgangsperiode aan te houden en/of	Zie het antwoord in de regel hierboven.

	0522, 0523, 0531, 0619, 0683, 0834, 0985, 1154, 1265	particulier, gemeente Wijk bij Duurstede, gemeente De Bilt, gemeente Lopik, agrarische bedrijven	te komen met een realistische langetermijn aanpak, zodat ondernemers hun bedrijfsvoering kunnen aanpassen.	
1225.	0484	Staatsbosbeheer	Oproep om de uitvoering aan te vullen op de volgende punten: - verstevig uitvoeringskracht - extra inzet om grensoverschrijdend te kunnen werken - meer flexibiliteit om te kunnen bijsturen	De drie punten die u benoemt kunnen wij volmondig beamen. Daarom willen wij ook maximale uitvoeringskracht aan de gebieden toewijzen. In het definitief UPLG gaan wij werken met een bestuurlijke begeleidingsgroep met budget om dicht op de gebiedsprocessen tot uitvoering te komen.
1226.	0799	Agrarisch bedrijf	In het huidige beleid wordt onvoldoende rekening gehouden met verschillen in draagkracht tussen bedrijven. Meer progressieve maatregelen, waarbij grotere bedrijven relatief zwaarder worden belast, ontbreken. Hierdoor bestaat het risico dat kleine gezinsbedrijven onevenredig worden geraakt en schaalvergroting juist wordt gestimuleerd.	Wij erkennen dat het UPLG effect heeft op de bedrijfsvoering van agrarische ondernemingen. De landbouw is een vrije markt, waarbij ondernemers zelf verantwoordelijk zijn om te anticiperen op de toekomst, inclusief de beperkingen die daarbij horen. Wij ondersteunen ondernemers op verschillende wijze om die slag naar een nieuwe toekomst te realiseren.
1227.	0002, 0192, 0545, 0682, 0683, 0963, 1245, 1324, 1490, 1494, 1562, 1606	CDA Ronde Venen, agrarisch collectief Lopikerwaard, gemeente Montfoort, gemeente Oudewater, Gemeente Woudenberg, agrarische bedrijven, gebiedscoöperatie het Binnenveld,	Investeer in het creëren van draagvlak. Bijvoorbeeld via evenredige belangenafwegingen, zorgvuldige toepassing van maatregelen, oog hebbend voor bestaande rechten, in vroeg stadium betrekken van agrariërs en andere inwoners. Nu onvoldoende draagvlak, vertrouwen en transparante communicatie voor uitvoering. Een indiener stelt voor om een	De keuzes in het UPLG raken veel agrariërs en daar zijn we ons van bewust. Bij de uitwerking van de maatregelen in de gebieden worden de agrariërs en andere inwoners in een vroeg stadium zoveel als mogelijk betrokken. Hiermee willen wij belangen helder maken en betrekken zoveel als mogelijk meenemen. Transparantie in de belangenafweging en betrouwbaarheid op het gebied van afspraken maken, moeten bijdragen aan het herstel van vertrouwen. In paragraaf 5.3.3 is de bestuurlijk sturing in de uitvoering beschreven inclusief de escalatieladder.

		Gemeente Wijk bij Duurstede, particulieren	openbare escalatiestrategie op te stellen voor als gesprekken mislukken.	
1228.	0955, 1154, 1288	Landschap Erfgoed Utrecht, particulier, agrarisch bedrijf	Indieners geven aan dat de grote impact die dit programma voor boeren heeft, zowel op de bedrijfsvoering als op boeren persoonlijk, een zorgvuldige uitvoering en communicatie noodzakelijk maakt. Het is een behoorlijke verandering, maar zorg dat iedereen mee kan. We moeten het samen doen.	De keuzes in het UPLG raken veel agrariërs en daar zijn we ons van bewust. De agrariërs die het meest betrokken zijn bij de stapeling van maatregelen krijgen zoveel als wenselijk persoonlijke begeleiding. Daarnaast worden de agrariërs bij de uitwerking van de maatregelen in de gebieden in een vroeg stadium zoveel als mogelijk betrokken met als doel hun belangen scherp te maken en zoveel als mogelijk mee te nemen. Maar ook om hun gebiedskennis in te brengen. Als provincie Utrecht houden wij dus rekening met de belangen van individuele agrariërs, terwijl tegelijk de doelen voor onder meer klimaat, natuur en water wel moeten worden gehaald. Hiervoor is naast de inzet van de provincie uiteraard ook de inzet van de sector zelf en andere overheden noodzakelijk
1229.	1288	Landschap Erfgoed Utrecht	Het Landschap Erfgoed Utrecht is verheugd dat de Provincie in dit UPLG de grote meerwaarde ziet van de 10% groenblauwe dooradering voor de noodzakelijke verbetering in het landelijke gebied. Voorstel om na het vaststellen van het UPLG deze mooie samenwerking tussen Provincie en LEU in een overleg nader te bespreken en daarin te bekijken hoe we dit een vervolg kunnen geven, aangescherpt op de doelen van het UPLG.	Als provincie gaan we graag in gesprek met het LEU en andere organisaties om de samenwerking op die 10% groenblauwe dooradering verder vorm te geven.
1230.	1407	Boerennatuur Utrecht Oost	Het streven naar integraliteit en samenwerking is positief maar we hebben zorgen over het hoge abstractieniveau, het lage tempo en de ingewikkelde samenwerkingsvormen die soms ontstaan. De aandacht ligt	Het UPLG is in essentie beleid dat aangeeft wat nodig is en hoe de uitvoering er op hoofdlijnen uitziet. Hoe dit concreet voor agrarische ondernemers uitpakt verschilt per bedrijf. Met de ondernemers waar er bijzonder veel samenkomt op het bedrijf gaan wij graag in gesprek om hen te begeleiden met de beschikbare instrumenten en om te komen tot een toekomstbestendig bedrijf.

			vaak op proces, organisatievormen, herhaalde analyses en oproepen om ideeën op te halen. Wij zien graag een concrete op ondernemers gerichte aanpak met duidelijk perspectief, continuïteit en uitvoerbaarheid.	In het hoofdstuk 'Uitvoering' hebben wij op basis van deze en andere zienswijzen een meer concrete beschrijving opgenomen over de maatwerkaanpak voor bedrijven in de agrarische sector.
1231.	0440, 1200, 1203	Agrarisch bedrijf, particulieren	Indieners missen in de plannen de begeleiding, financiële ondersteuning en vertegenwoordiging van groene en kleinschalige boeren die wel willen verduurzamen maar tegen muren oplopen.	De provincie zet primair in op doelsturing. We zijn van mening dat we daarmee juist natuurinclusieve boeren in hun kracht zetten, omdat deze reeds de doelen hebben gerealiseerd of al grote stappen in die richting hebben gezet. Natuurinclusieve boeren die meedoen aan de UMDL tonen dat ook aan. Daarnaast kunnen alle bedrijven, dus ook groene en kleinschalige bedrijven gebruik maken van ons Ondernemersprogramma waarmee kennis, coaching, innovatie en subsidies aanbieden.
1232.	0914	Agrarisch bedrijf	Een eerder proces (van bos- en natuurrealisatie) met de provincie was volgens indiener langlopend en sterk gejuridificeerd. Maak concreet hoe juridificering, vertraging en afwenteling van proceskosten op de ondernemers voorkomen gaat worden.	Dank voor het delen van deze (negatieve) ervaringen. Deze aandachtspunten zijn ons deels bekend. We willen in de uitvoering veel meer inzetten op persoonlijke begeleiding van (groepen van) agrariërs of andere initiatieven die aan de slag moeten of willen. Onze mensen moeten gaan helpen bij het ingewikkelde speelveld van subsidies, geldstromen en andere juridische aspecten. Dit moet vertraging voorkomen en onnodige proceskosten voor ondernemers.
1233.	1327	CDA fractie Lopik	Indiener vraagt om duidelijkheid welke natuurmaatregelen in de gemeente moeten plaatsvinden en wie dit moet doen.	Na vaststelling van het definitieve UPLG willen we aan de hand van integratietafels zowel de provinciale opgaven per gebied als de opgaven van de andere gebiedspartijen beter inzichtelijk maken. Op basis van dit inzicht gaan we logische gebiedsprojecten en gebiedsprocessen inclusief duidelijk opdrachtgeverschap, budgetten en capaciteit vaststellen. Daarna volgt nog een prioritering op basis van prioritaire opgaven (zie paragraaf 5.4 van het UPLG) en de beschikbare capaciteit en middelen. Hiermee ontstaat een planning per gebied voor de komende jaren. Dit kunnen we vervolgens ook vertalen naar elke gemeente.

1234.	1684	Agrarisch bedrijf	Verzoek om voor bos- en natuurrealisatie door agrariërs en grondeigenaren duidelijke termijnen te stellen, één loket te openen, laagdrempelige geschilbeslechting en beperking proceskosten voor grondeigenaren mogelijk te maken.	Het UPLG is in essentie beleid dat aangeeft wat nodig is en hoe de uitvoering er op hoofdlijnen uitziet. Hoe dit concreet voor agrarische ondernemers uitpakt verschilt per bedrijf. Met de ondernemers waar er bijzonder veel samenkomt op het bedrijf gaan wij graag in gesprek om hen wegwijs te maken in de beschikbare instrumenten om te komen tot een toekomstbestendig bedrijf. Overigens gaan de accounthouders van de vraagbaak landbouw graag met u in gesprek over uw persoonlijke situatie, om te voorkomen dat u 'van het kastje naar de muur' wordt gestuurd.
1235.	0192, 0220, 0682, 1494	Gemeente Montfoort, agrarische bedrijven, particulier	Indieners stellen dat er meer ruimte en flexibiliteit met betrekking tot samenwerking RO tussen PU en gemeenten nodig is, in verband met noodzakelijke erftransities. Een indiener stelt dat het UPLG alternatieve ontwikkelmogelijkheden op agrarische erven, zoals woningbouw, blokkeert.	We erkennen dat meer ruimte en flexibiliteit nodig is voor de transitie van het landelijk gebied en dat de huidige regels niet altijd helpen. Concreet leidt dit onder meer in de nieuwe provinciale Omgevingsverordening - die naar verwachting in het najaar van 2026 wordt vastgesteld - tot het beleid om meer ruimte op het boerenerf toe te staan voor recreatie en eventuele andere activiteiten. De Omgevingsverordening voorziet in instructieregels aan gemeenten, waarmee onder voorwaarden een uitzondering op het verstedelijkingsverbod in het landelijk gebied is toegestaan voor functieverandering van een agrarisch bedrijfsperceel naar een stedelijke functie. Afhankelijk van het oppervlak aan bedrijfsgebouwen dat daarbij wordt gesloopt, kan er ruimte ontstaan voor het realiseren van extra woningen op het perceel.

5.2 Gebiedsgerichte aanpak

5.2.1 Wat is een gebiedsgerichte aanpak?

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1236.	0195, 0621, 0799, 0834, 0928, 0989, 1060, 1265, 1448	CDA Stichtse Vecht, werkgroep behoud Lopikerwaard, gemeente Lopik, gemeente Stichtse	Indieners pleiten ervoor om vast te houden aan de gebiedsgerichte aanpak en differentiatie te accepteren (niet elk gebied is hetzelfde).	De provincie houdt vast aan de gebiedsgerichte aanpak, zoals ook staat beschreven in paragraaf 5.2 <i>Gebiedsgerichte aanpak</i> . Één van de hoofdredenen is het feit dat niet elk gebied hetzelfde is. Let wel, naast een gebiedsgerichte aanpak

		Vecht, particulieren, agrarische bedrijven		nemen we ook generieke maatregelen die gelden voor de gehele provincie.
1237.	1033, 1409	Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen, betrokken bewoners	Zorg voor een passende balans in de vertegenwoordiging van belangenbehartigers vanuit de uiteenlopende en soms tegengestelde domeinen. In de webinar Samenwerking is speciaal aandacht gevraagd voor betrokkenheid van de belanghebbende partijen bij het ontwikkelen van scenario's voor kansrijke oplossingsrichtingen in (deel)gebieden. Genoemd worden met name inwoners en gemeenten. De veelheid en complexiteit van de opgaven maakt dat hiervoor een veelkleurige puzzel gelegd moet worden.	In paragraaf 5.3 staat een beschrijving van de governance en de rolverdeling. De provincie werkt met 9 deelgebieden. In elk gebied komt een bestuurlijke stuurgroep waarin vertegenwoordigers van het gebied zitten waaronder in ieder geval het waterschap en de gemeenten. In de gebieden gaan uitvoeringsprojecten en gebiedsprocessen lopen. In beide krijgen diverse belanghebbende partijen een rol en wordt ook op dat niveau georganiseerd. Op deze manier ontstaat participatie op alle lagen om de samenwerking vorm te geven. Op basis van de zienswijzen die zijn ontvangen geven wij in het definitieve UPLG meer invulling aan de Bestuurlijke Stuurgroepen en hun rol bij de gebiedsprocessen (paragraaf 5.3.3).
1238.	0034, 0049, 0231, 0233, 0234, 0235, 0237, 0356, 0359, 0361, 0440, 0444, 1033, 1154, 1160, 1448	Particulieren, Bewonersvereniging Belangen Bethunepolder, agrarisch bedrijf	Voor een succesvolle transitie van het landelijk gebied is breed maatschappelijk draagvlak essentieel. In de huidige plannen blijft onduidelijk hoe natuurorganisaties, burgerinitiatieven en lokale groene partijen structureel worden betrokken bij gebiedsprocessen. Indieners verzoeken de provincie om te borgen dat deze partijen volwaardig aan tafel zitten bij besluitvorming over de toekomst van het landelijk gebied.	In paragraaf 5.3 staat een beschrijving van de governance en de rolverdeling. De provincie werkt met 9 deelgebieden. In elk gebied komt een bestuurlijke stuurgroep waarin vertegenwoordigers van het gebied zitten waaronder in ieder geval het waterschap en de gemeenten. In de gebieden gaan uitvoeringsprojecten en gebiedsprocessen lopen. In beide krijgen diverse belanghebbende partijen een rol en wordt ook op dat niveau georganiseerd. Op deze manier ontstaat participatie op alle lagen om de samenwerking vorm te geven. Op basis van de zienswijzen die zijn ontvangen geven wij in het definitieve UPLG meer invulling aan de Bestuurlijke Stuurgroepen en hun rol bij de gebiedsprocessen (paragraaf 5.3.3).
1239.	1641	Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht	Verzoek om serieuze participatie van jonge boeren in gebiedsprocessen. Zij willen graag meedenken over werkbare oplossingen.	In paragraaf 5.3 staat een beschrijving van de governance en de rolverdeling. De provincie werkt met 9 deelgebieden. In elk gebied komt een bestuurlijke stuurgroep waarin vertegenwoordigers van het gebied zitten waaronder in ieder

				geval het waterschap en de gemeenten. In de gebieden gaan uitvoeringsprojecten en gebiedsprocessen lopen. In beide krijgen diverse belanghebbende partijen een rol en wordt ook op dat niveau georganiseerd. Op deze manier ontstaat participatie op alle lagen om de samenwerking vorm te geven. Op basis van de zienswijzen die zijn ontvangen geven wij in het definitieve UPLG meer invulling aan de Bestuurlijke Stuurgroepen en hun rol bij de gebiedsprocessen (paragraaf 5.3.3).
1240.	0239	Langbroekerdijkberaad	Provincie geeft in ontwerp-UPLG aan gebiedsproces met betrokkenen/ belanghebbenden te willen starten. Verzoek om betrokken bewoners actief te betrekken bij opzet en uitvoering gebiedsproces Langbroekerwetering.	In paragraaf 5.3 staat een beschrijving van de governance en de rolverdeling. De provincie werkt met 9 deelgebieden. In elk gebied komt een bestuurlijke stuurgroep waarin vertegenwoordigers van het gebied zitten waaronder in ieder geval het waterschap en de gemeenten. In de gebieden gaan uitvoeringsprojecten en gebiedsprocessen lopen. In beide krijgen diverse belanghebbende partijen een rol en wordt ook op dat niveau georganiseerd. Op deze manier ontstaat participatie op alle lagen om de samenwerking vorm te geven. Op basis van de zienswijzen die zijn ontvangen geven wij in het definitieve UPLG meer invulling aan de Bestuurlijke Stuurgroepen en hun rol bij de gebiedsprocessen (paragraaf 5.3.3).
1241.	0570	Waterschap Rivierenland	Van oudsher is de binding tussen de gebieden Vijfheerenlanden (nu provincie Utrecht) en de Alblasserwaard (provincie Zuid-Holland) erg sterk. Niet voor niets loopt er een gezamenlijk gebiedsproces. Verzoek om concreet op te nemen in het UPLG dat er ruimte is in het gebiedsproces om te komen tot een eenduidige aanpak voor deze twee gebieden.	We begrijpen dat het voor het deelgebied Vijfheerenlanden wenselijk is omdat in samenhang te doen met de Alblasserwaard en ondersteunen de ambities van het Fieldlab. Het UPLG biedt ruimte om met een gebiedseigen invulling te komen; de gebiedsgerichte aanpak. Wij hebben daarom in het definitieve UPLG opgenomen dat ieder gebied - mocht dat nodig zijn - tot de zomer 2027 de tijd heeft aan te geven hoe binnen het eerder afgesproken bestuurlijk kader de opgave van het UPLG kan worden gerealiseerd.
1242.	1304	Stichting Wij-land	Indiener stelt voor om in de gebiedsgerichte aanpak de gebiedsofferte	De gebiedsofferte als instrument is een mooi aanbod en past goed in spoor 2, <i>ruimte geven waar het kan</i> . Waar mogelijk

			als instrument op te nemen. Hierbij wordt het initiatief bij het gebied gelegd om met een aanbod te komen op basis van door de provincie opgestelde (gebieds)doelen. Een gebiedsofferte is een aanbod van een georganiseerde groep gebiedspartijen om binnen een tijdvak resultaten te behalen op een aantal maatschappelijke doelen, waarbij naast het uitvoeren van activiteiten een nulmeting en monitoring van de resultaten plaatsvinden. Het behalen van doelen op gebiedsniveau is dan leidend en niet het behalen van de doelen op individueel niveau; deelname aan de uitvoering van een plan in samenwerkingsverband op basis van een door de provincie geaccepteerde gebiedsofferte geeft individuele ondernemers een vrijstelling of ontheffing van generieke normen en/of beleid op de doelen die in het plan zijn opgenomen. Deze aanpak bevordert gebiedsgewijze samenwerking en het behoud van een diversiteit aan bedrijfstypen, en sluit aan op de gebiedsaanpak die al enkele jaren wordt ontwikkeld in alle Utrechtse deelgebieden. Indiener biedt aan te ondersteunen bij de uitwerking van de gebiedsaanpak binnen het UPLG.	hebben agrariërs en andere gebiedspartijen zelf de regie in handen in de uitvoering. Hierbij wordt het instrument <i>samenwerkingsovereenkomst</i> gebruikt wat lijkt op een gebiedsofferte. Zo krijgt bijvoorbeeld een groep agrariërs de ruimte op basis van Maatwerkvoorschriften uit de provinciale Verordening om samen te werken aan het halen van de stikstofnorm. We zullen de term een plek geven in het UPLG. In hoofdstuk 5.5.2 is dit toegevoegd.
1243.	0268, 0743, 0959, 1209, 1637	Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden, collectief Alblasserwaard Vijfheerenlanden, agrarisch	Indieneren staan open voor een constructieve samenwerking in de toekomst en blijven graag betrokken in het vervolgproces.	Heel fijn dat u open staat voor samenwerking in de toekomst, wij waarderen dat en samenwerking zal hard nodig zijn in de nabije toekomst.

		bedrijf, Milieuwerkgroep Houten, landgoed Amerongen-Lievendaal, particulier		
1244.	1351	Stichting Heuvelrug in Goede Banen	Indiener spreekt steun uit aan het toekomstbestendig maken, via het UPLG, van het landelijk gebied. Een gedragen gebiedsproces voor de Maarsbergse Flank, met daaronder een stevig budget om tot concrete uitvoering te komen is daarin essentieel.	Het gebiedsproces op de Maarsbergse Flanken is in april van start gegaan. Dit doen we samen met de aangesloten gebiedspartners zodat we tot een gedragen gebiedsplan en uitvoeringsprojecten te kunnen komen. Het budget in maatregelpakket 5 Heuvelrug en Flanken is daarvoor niet toereikend. We zullen naar aanvullende budgetten moeten zoeken. Hier doen we ons best voor.
1245.	0140, 0186, 0193, 0195, 0314, 0335, 0711, 0952, 0961, 1154, 1486, 1606, 1616, 1843	Gemeente Woerden, gemeente Oudewater, Gemeente Stichtse Vecht, Producenten Organisatie Varkenshouderij, gemeente Rhenen, Gebiedscoöperatie Groot Wilnis-Vinkeveen, pilot Spengen, particulier, gemeente Zeist, bestuur van Lokaal De Bilt, particulieren, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat (collectieve) opgaven alleen kunnen worden gerealiseerd als overheden, agrariërs, maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners gezamenlijk optrekken. Verzoek om in het UPLG meer aandacht te geven aan deze cruciale factor voor succes en de volwaardige rol van de gebiedsprocessen in de uitvoering; daar moet het concreet gebeuren en moet de aansluiting met de praktijk plaatsvinden.	In paragraaf 5.2 staat hoe we in de gebieden gezamenlijk willen optrekken om de opgaven te realiseren; de gebiedsgerichte aanpak. Binnen de gebiedsgerichte aanpak onderscheiden we maatregelen die prioriteit hebben en als uitvoeringsproject starten met de planfase waarbij ook de belangen van gebiedspartijen zoveel als mogelijk worden meegenomen. Naast uitvoeringsprojecten lopen of gaan er in elk gebied ook gebiedsprocessen lopen. Dit zijn verkenningen op polderniveau, omdat er één of meerdere opgaven liggen van één of meerdere organisaties. Uit gebiedsprocessen moeten dan uitvoeringsprojecten volgen. Wij nemen in paragraaf 5.5.3 op dat de bestuurlijke begeleidingsgroepen op lokaal niveau daar een belangrijke rol in spelen.
1246.	0192, 0195, 0608, 0609, 0682, 0834, 0849, 0961, 1100, 1486, 1494, 1606, 1616	CDA Soest, werkgroep behoud Lopikerwaard, Gemeente Montfoort, gemeente Woerden, Gemeente Oudewater, agrarische bedrijven, gemeente Stichtse Vecht, pilot Spengen, particulier	Indieners verzoeken om open met betrokkenen in gesprek te gaan over de uitvoering en om te werken aan een gezamenlijk plan, waarin onder andere leerpunten, UPLG pilots en gebiedsprocessen zijn meegenomen.	Zie het antwoord in de regel hierboven.

1247.	1405	NMU	Verzoek om te zorgen dat de uitvoering ook in integrale teams plaatsvindt.	Integraal werken start met het formuleren van integrale opdrachten. Door middel van integratietafels samen met de gebiedspartners willen we zoveel als mogelijk komen tot integrale opdrachten. Daarnaast zitten we te denken aan fysieke werkplekken in de gebieden waar de teams werken, elkaar ontmoeten en kennisdelen. Dit wordt verder uitgewerkt bij de actualisatie van de Uitvoeringsstrategie Landelijk gebied. Op basis van de zienwijzen gaan wij in het definitieve UPLG concreter in op een aantal belangrijke aspecten van uitvoering. In de paragraaf over de Instrumentenkoffer is onder meer aangegeven hoe ontwerpend onderzoek door integrale teams hierbij een rol kan spelen.

Uitvoerbaarheid gebiedsprocessen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1248.	0020, 0193, 0194, 0241, 0496, 0534, 0683, 0973, 1362, 1448, 1616	Gemeente IJsselstein, gemeente Woerden, particulier, Natuurmonumenten, gemeente Eemnes, Gemeente Amersfoort, Regio Amersfoort, Gemeente Wijk bij Duurstede, gemeente De Bilt, gemeente Houten, gemeente Zeist, Natuurmonumenten, agrarische bedrijven	Men vraagt aandacht voor de beperkte capaciteit en middelen bij veel betrokken organisaties (gemeenten, TBO's, landbouwvertegenwoordigers, waterschappen). Natuurmonumenten vraagt aandacht voor de grote administratie- en regeldruk rondom subsidies, platformen en instrumenten. Ook voor de tijd en inzet van boeren in gebiedsprocessen en de administratieve lasten van de sector wordt aandacht gevraagd.	De opgaven zijn groot en dat vraagt veel van alle gebiedspartijen. Het is essentieel dat iedereen volwaardig mee kan doen. Stap 1 is om te prioriteren en uitvoeringsprojecten en gebiedsprocessen in de tijd weg te zetten. Stap 2 is om de bestuurlijke drukte te verlagen door aanpassingen in de bestuurlijke aansturing. Stap 3 is dat daar waar mogelijk een deel van het uitvoeringsbudget ingezet wordt voor capaciteit bij gebiedspartijen. De administratieve last is inderdaad een punt van zorg en heeft blijvend aandacht nodig. Suggesties zijn dan ook altijd welkom. De administratie- en regeldruk is ten dele het gevolg van financiële kaders en aanbestedingsregels. Ook hebben wij oog voor de tijd die van boeren wordt gevraagd en de 'ballast' die er tegenwoordig op de boer afkomt. Niet altijd kunnen wij dit voorkomen. Wel proberen wij daar op onderdelen aan tegemoet te

				komen, bijvoorbeeld door het bieden van vacatievergoedingen voor agrariërs die vertegenwoordigd zijn in gebiedsprocessen. Ook de SIG-regeling Planvorming en de verkenning naar een UPLG-gebiedsplan subsidie voor initiatiefnemers kunnen hierbij ondersteunen.
1249.	0534, 0683, 1606, 1616	Gemeente IJsselstein, Gemeente Wijk bij Duurstede, gemeente Oudewater, gemeente Woerden	Verzoek om de subsidieregeling m.b.t. tegemoetkoming proceskosten transitie landelijk gebied te verlengen, bijvoorbeeld tot en met 2035. Gemeenten worden overvraagd in hun inzet voor de gebiedsgerichte aanpak.	De subsidieregeling was een tijdelijke impuls vanuit provinciale middelen. Het is helaas niet mogelijk deze te verlengen; het Rijk is verantwoordelijk dat waterschappen en gemeenten hun rol kunnen nemen voor de aanpak in het landelijk gebied.
1250.	0195	Gemeente Stichtse Vecht	De gemeente stelt dat voorkomen moet worden dat gebiedsprocessen het karakter krijgen van een (uitvoerings)instrument.	In paragraaf 5.3 staat een beschrijving van de governance en de rolverdeling. De provincie werkt met 9 deelgebieden. In elk deelgebied komt een bestuurlijke stuurgroep waarin vertegenwoordigers van het gebied zitten waaronder in ieder geval het waterschap en de gemeenten. In de gebieden gaan uitvoeringsprojecten en gebiedsprocessen lopen. In beide krijgen diverse belanghebbende partijen een rol en wordt ook op dat niveau georganiseerd. Op deze manier ontstaat participatie op alle lagen om de samenwerking vorm te geven. Op basis van de zienswijzen die zijn ontvangen geven wij in het definitieve UPLG meer invulling aan de Bestuurlijke Stuurgroepen en hun rol bij de gebiedsprocessen (5.3.3).
1251.	0268, 1033	Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, betrokken bewoners	Goed werkende gebiedsprocessen zijn cruciaal. Dat vraagt om transparantie, duidelijke vertaling van beleidsdoelen naar de praktijk en goede uitleg. Dit is een zorg voor indieners.	In de 9 deelgebieden gaan zowel uitvoeringsprojecten als gebiedsprocessen starten of ze zijn al gestart. Deze volgen uit een duidelijke vertaling van de beleidsdoelen/opgaven per gebied door middel van integratietafels met gebiedspartijen. De opgave kunnen zich onder andere vertalen in kaartbeelden en moeten inzicht geven/transparantie waar wat en wanneer gaat gebeuren; de uitvoeringsagenda.

5.2.2 Ruimte binnen gebiedsprocessen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen

1252.	0916, 0928, 0948, 0961, 1169	Pilot Spengen, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat top-down beleid de kloof tussen platteland en provinciebestuur vergroot en er een diepe vertrouwensbreuk doet ontstaan.	De keuzes in het UPLG raken veel agrariërs en het platteland en daar zijn we ons van bewust. Helaas ontkomen we er niet aan om een aantal opgaven prioriteit te geven om de natuur herstellen en zo een begin te maken met vergunningverlening en het tegenhouden van handhavingsverzoeken. De agrariërs die het hardst worden getroffen door de stikstofmaatregelen krijgen zoveel als wenselijk persoonlijke begeleiding. Daarnaast worden de agrariërs bij de uitwerking van de maatregelen in de gebieden in een vroeg stadium zoveel als mogelijk betrokken met als doel hun belangen scherp te maken en zoveel als mogelijk mee te nemen. Het samenwerken in de uitvoeringsprojecten en op het helpen op het erf moet uiteindelijk weer zorgen voor verbinding en daarmee op termijn het herstel van vertrouwen.
1253.	0961, 1052	Particulier, pilot Spengen, agrarisch bedrijf	Indieners geven aan dat de bottom-up aanpak van gebiedsprocessen dreigt overruled te worden door de top-down vastgestelde, dwingende kaders van het UPLG. De onzekerheid over de harde normen verlamt het gebiedsproces Stichtse Vecht e.a. Ondernemers stellen investeringen uit, draagvlak voor participatie verdwijnt. Dit is ook al zichtbaar in andere gebiedsprocessen.	Zie het antwoord op regel hierboven.
1254.	0004, 0020, 0037, 0058, 0186, 0192, 0221, 0513, 0534, 0682, 0819, 0896, 0961, 1100, 1154, 1265, 1324, 1494, 1603	CDA Soest, particulieren, Gemeente IJsselstein, Gemeente Montfoort, gemeente Lopik, gemeente Eemnes, Gemeente Woudenberg,	Indieners vragen om ruimte voor maatwerk binnen de gebiedsprocessen en om helder te maken wat de speelruimte is. Generieke keuzes of grootschalige functiewijzigingen kunnen draagvlak schaden. Houdt rekening met lokale omstandigheden en eventueel eerder gemaakte afspraken (zoals het Pact van de Poldertrots, UPLG pilots).	In paragraaf 5.2 staat hoe we in de gebieden gezamenlijk willen optrekken om de opgaven te realiseren; de gebiedsgerichte aanpak. Eén van de redenen om op deze manier te werken is dat er zoveel als mogelijk kan worden aangesloten bij de lokale omstandigheden en eerder gemaakt afspraken. Wij zijn ons bewust dat er een aantal bestuurlijke convenanten is in Utrecht en dat er spanning kan zijn tussen de indertijd gemaakte afspraken en de taakstellingen van het UPLG. In paragraaf 5.2.2 voegen we een tekst toe over bestuurlijke afspraken en convenanten. Met als belangrijkste zinnen de volgende: "Bij het opstellen van de uitvoeringsagenda's voor de negen deelgebieden inventariseren we welke onderdelen van de bestaande bestuurlijke

		Gemeente Ronde Venen, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, agrarisch bedrijf, Producenten Organisatie Varkenshouderi j, gebiedscoöpera tie het Binnenveld, pilot Spengen, agrarische bedrijven		afspraken overeenkomen met het UPLG en op welke onderdelen aanpassing en/of aanvullingen op basis van het UPLG nodig zijn. We geven de gebieden een jaar de tijd voor implementatie van de kaders van het UPLG (tot 1 juli 2027)."
1255.	0483, 0593, 0937	Agrarisch bedrijf, particulieren	In de praktijk ervaren veel betrokken bewoners en beheerders dat de grote lijnen al vastliggen vanuit (inter)nationale doelen en structurerende principes, waarna gebiedsprocessen vooral gaan over uitvoering binnen vastgestelde kaders. Indieners geven aan dat dit niet voelt als gelijkwaardige betrokkenheid van mensen die in het gebied wonen en grond beheren.	Het klopt dat veel van de opgaven in het UPLG volgen uit (inter)nationale wetgeving. De provincie vertaalt deze opgave naar de 9 deelgebieden. In elk gebied gaan uitvoeringsprojecten en gebiedsprocessen lopen of die lopen al. Gebiedsorganisaties, agrariërs en inwoners worden opgeroepen om deel te nemen in deze uitvoeringsprojecten en gebiedsprocessen met als doel hun belangen en wensen in te brengen. Hiervoor krijgen ze als het goed is een uitnodiging van het team dat dit uitvoeringsproject of gebiedsproces begeleidt.
1256.	0193, 0534	Gemeente IJsselstein, Gemeente Zeist	Indieners stellen dat het niet duidelijk is welke opgaven een meer dwingend karakter hebben en voor welke opgaven meer ruimte is voor maatwerk. Verzoek om dit ook helder te maken in de	Niet alle opgaven gaan passen in een gebied en dus moeten er keuzes gemaakt worden. Stap 1 is om alle opgaven in het gebied inzichtelijk te hebben. Daarna volgt de prioritering op basis van urgentie en belangen. In paragraaf 5.4 van het UPLG staan welke opgaven/belangen wij prioriteit geven met als topprioriteit natuurherstel in de N2000-gebieden. Veel van de

			uitvoeringsplannen die eind 2026 worden opgeleverd.	maatregelen die nodig zijn om deze prioritaire opgaven te halen zijn vallen onder spoor 1; <i>'strak waar het moet'</i> . Binnen de gebiedsgerichte aanpak onderscheiden we de maatregelen die prioriteit hebben en als uitvoeringsproject starten met de planfase waarbij ook de belangen van gebiedspartijen zoveel als mogelijk worden meegenomen. Naast uitvoeringsprojecten lopen of gaan er in elk gebied ook gebiedsprocessen lopen. Dit zijn verkenningen op polderniveau, omdat er één of meerdere opgaven liggen van één of meerdere organisaties. Hier is meer speelruimte voor maatwerk. Uit gebiedsprocessen volgen dan uitvoeringsprojecten.
1257.	0014	Particulier	Indiener geeft aan dat met de top-down aanpak de lokale democratie wordt gepasseerd.	Het UPLG is een Omgevingsprogramma, waarin de hoofdlijnen van beleid zoals opgenomen in de Omgevingsvisie provincie Utrecht voor een aantal thema's in samenhang wordt uitgewerkt. Bij de totstandkoming zijn gemeenten en waterschappen betrokken via de regionale stuurgroepen. Ook hebben we zienswijzen ontvangen van deze organisaties. De lokale democratie heeft zo invloed gehad op het eindresultaat. Dit is een gebruikelijke manier van werken die de gemeenten ook gebruiken als zij met een omgevingsprogramma komen. Dit laat onverlet dat wij op velerlei wijze – denk bijvoorbeeld aan de Taskforce Veenweid en de vele gebiedscommissie – overleg hebben en zullen blijven onderhouden met de gemeenten.
1258.	0193, 0194	Gemeente De Bilt, gemeente Zeist	Indieners verzoeken om helder te beschrijven wat de rol is van de UPLG-deelgebieden ('bottom-up') in relatie tot de doelen van het UPLG ('top-down') en wat de functie van de gebieds- en uitvoeringsagenda's hierin is. Gemeente Zeist verzoekt ook om de samenhang tussen polderprocessen te verduidelijken en de rol van de provincie in deze polderprocessen helder te maken. Wat zijn de verwachtingen en hoe wordt de samenhang geborgd?	In paragraaf 5.3 staat een beschrijving van de governance en de rolverdeling. De provincie werkt met 9 deelgebieden. In elk deelgebied komt een bestuurlijke stuurgroep waarin vertegenwoordigers van het gebied zitten waaronder in ieder geval het waterschap en de gemeenten. In de gebieden gaan uitvoeringsprojecten en gebiedsprocessen lopen. In beide krijgen diverse belanghebbende partijen een rol en wordt ook op dat niveau georganiseerd. Op deze manier ontstaat participatie op alle lagen om de samenwerking vorm te geven. Op basis van de zienswijzen die zijn ontvangen geven wij in het definitieve UPLG meer invulling aan de Bestuurlijke Stuurgroepen en hun rol bij de gebiedsprocessen (5.3.3).
1259.	0793, 0941, 0961, 1684	Agrarische bedrijven	Indieners verzoeken om gebiedsgericht maatwerk en partnerschap met agrariër	In vrijwel de gehele uitvoering is de inzet en gebiedskennis van agrariërs nodig. Daarom worden de agrariërs, waaronder de koplopers, bij de

			als uitgangspunt te nemen voor de uitvoering. Ze vragen ook koplopers te betrekken, hun kennis en praktijkervaring draagt bij aan realistische en haalbare invulling van beleid.	uitwerking van de maatregelen in de gebieden in een vroeg stadium zoveel als mogelijk betrokken met als doel hun belangen scherp te maken en zoveel als mogelijk mee te nemen. Dit vraagt maatwerk per project. Daarnaast krijgen de agrariërs die het hardst worden getroffen door de stikstofmaatregelen zoveel als wenselijk persoonlijke begeleiding. In paragraaf 3.6.3 zijn bij <i>Ad c. Bijdrage aan innovatie</i> staan welke pilots allemaal lopen. De kennis en praktijkervaring die hier wordt opgedaan zijn weer input voor het maken van nieuwe beleid of vinden hun doorvertaling naar de uitvoering. Bij <i>Ad a. Aan de slag met doelsturing</i> staat hoe we kennisdelen tussen deelnemende agrariërs via het UMDL.

5.3 Governance en rolverdeling

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1260.	0020, 0192, 0195, 0197, 0221, 0325, 0352, 1214, 1288, 1362, 1494	Gemeente Montfoort, Gemeente Leusden, Landschap Erfgoed Utrecht, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Gemeente Soest, Gemeente Eemnes, Gemeente Stichtse Vecht, Regio Foodvalley, Regio Amersfoort, particulieren	Verzoek om meer duidelijkheid te bieden over rollen en verantwoordelijkheden van provincie, gemeenten, waterschappen en regionale stuurgroepen.	In paragraaf 5.3 staat een beschrijving van de governance en de rolverdeling. De provincie werkt met 9 deelgebieden. In elk deelgebied komt een bestuurlijke stuurgroep waarin vertegenwoordigers van het gebied zitten waaronder in ieder geval het waterschap en de gemeenten. In de gebieden gaan uitvoeringsprojecten en gebiedsprocessen lopen. In beide krijgen diverse belanghebbende partijen een rol en wordt ook op dat niveau georganiseerd. Op deze manier ontstaat participatie op alle lagen om de samenwerking vorm te geven. Op basis van de zienswijzen die zijn ontvangen geven wij in het definitieve UPLG meer invulling aan de Bestuurlijke Stuurgroepen en hun rol bij de gebiedsprocessen (paragraaf 5.3.3).
1261.	0192, 0195, 0221, 0269, 0513, 0582, 0607, 1494	Gemeente Montfoort, Gemeente Stichtse Vecht, Gemeente Ronde Venen, werkgroep landbouw VHL, agrarisch	Het UPLG is vooral van de provincie, indieners uiten de wens voor meer ruimte aan het gebied en gebiedspartners om keuzes te maken en prioritering te bepalen binnen het UPLG. Maak helder hoe de uitvoering in samenwerking met de partners eruit gaat zien.	Zie het antwoord in de regel hierboven.

		bedrijf, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, CDA Vijfheerenlanden, particulier		
1262.	0034, 0049, 0081, 0666, 0963, 1405	CDA fractie Ronde Venen, particulieren, NMU, adviesgroep KrommeRijn Corridor	Indieners verzoeken om diverse partijen zoals gemeenten, natuurorganisaties, bewoners, lokale partijen en beheerders structureel bij de uitwerking te betrekken en te zorgen dat zij deze rol ook kunnen pakken d.m.v. financiering, wettelijk instrumentarium, actieve grondstrategie.	Zie het antwoord in regel 1260. Daarbij voegen we de volgende zin toe: "Na vaststelling van het UPLG wordt de Strategie Uitvoering Landelijk Gebied besproken in de twee Regionale Stuurgroepen. Hier kunnen wijzigingen of nadere invulling uit voortkomen voor de verdere implementatie."
1263.	0268, 0354	Waterschap AGV, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	Indieners vragen de provincie een duidelijke rol te nemen in de gebiedsprocessen en de benodigde ruimtelijke keuzes te maken m.b.v. inzetten van grondstrategie, financiële en juridische instrumenten. Dit is het meest urgent in gebieden waar veel opgaven samenkomen, inclusief wateropgaven.	Zie het antwoord in regel 1260.
1264.	1405	NMU	Indiener stelt voor om integrale Bestuurlijke Begeleidingsgroepen op deelgebiedsniveau te organiseren, in aanvulling op de Regionale Stuurgroepen.	Zie het antwoord in regel 1260.
1265.	0743, 0745, 0748, 1333, 1345	Particulier, Siegfried en Christine Bentinck Stichting, Stichting De Boom, Landgoed Kolland	Verzoek om concreter aan te geven op welke wijze doelen worden gestimuleerd en welke rol van grondeigenaren wordt verwacht.	Grondeigenaren hebben een essentiële rol in gebiedsprocessen. Zie verder het antwoord in regel 1260.
1266.	0002, 0273, 0450, 0513, 0711, 1214, 1324, 1606, 1616	Gemeente Renswoude, gemeente Woerden, gemeente	Meer aandacht voor grensoverschrijdende samenwerking en afstemming (bijvoorbeeld tussen provincies, grensoverschrijdende regio's of	Door het uitblijven van Rijksbeleid doet de provincie Utrecht met het UPLG nu een stap naar voren om de natuur te herstellen en zo een begin te maken met Utrecht van het stikstofsloot te halen. Aangezien niet alle provincies dezelfde stap nemen ontstaan er verschillen. Voor

		Oudewater, Gemeente Woudenberg, Gemeente Ronde Venen, Regio Foodvalley, Gemeente Rhenen, Gemeente Veenendaal, gebiedscoöperatie het Binnenveld, particulier	deelgebieden) is gewenst. Hierbij wordt specifiek aandacht gevraagd voor stikstofzones en generieke stikstofnormen, de aanpak van beekherstel, totale systeem Gelderse Vallei/Foodvalley, beleid en uitvoering.	alle organisaties die met meerdere provincies te maken hebben, neemt daardoor de complexiteit toe. We hopen dat nieuwe vastgestelde Rijksregels niet lang op zich laten wachten en roepen het Kabinet daartoe ook op. Als dit het geval is, dan nemen wij dit mee bij de eerstvolgende wijziging van de Provinciale Omgevingsverordening. In de tussentijd moeten we in de grensoverschrijdende regio's en deelgebieden omgaan met deze verschillen.
1267.	0704	Waternet	De drinkwaterbedrijven worden niet als belanghebbend gezien (zie 5.3.4, pag 94). Graag de drinkwaterbedrijven als belanghebbenden opnemen, omdat er in het UPLG ook over waterwinning, nieuwe bronnen en drinkwatervraag wordt gesproken.	We zien de drinkwaterbedrijven inderdaad ook als belanghebbende, we zullen de tekst hierop aanvullen. In paragraaf 5.3.4 in de laatste alinea, de kop en enkele eerste zinnen: <i>wat verwachten we van de landbouw en natuurorganisaties "en drinkwaterbedrijven".</i>
1268.	0692	Stichting Nationaal park Utrechtse Heuvelrug	Indiener roept op geen extra bestuurlijke laag binnen het werkgebied van NPUH in te stellen. Dit leidt naar hun mening tot een verzwakking van het huidige bestuurlijke commitment. NPUH is sterk georganiseerd en vormt een prima basis voor eventuele aanvullende bestuurlijke en ambtelijke samenwerkingen.	We willen voor elke deelregio een bestuurlijke begeleidingsgroep hebben. Voor het deelgebied Utrechtse Heuvelrug kan dit mogelijk worden ingevuld door het Heuvelrugoverleg. Dit betekent wel dat er mogelijk andere bestuurders moeten aansluiten. We gaan hierover graag in gesprek, want ook wij willen de bestuurlijke drukte minimaliseren.
1269.	0193	Gemeente Zeist	Het sturingsmodel zoals beschreven in de Uitvoeringsstrategie Landelijk Gebied zou in het najaar van 2025 worden geëvalueerd, samen met betrokken partijen. Heeft dit plaatsgevonden? Zo ja: wat zijn de uitkomsten?	Er is geen uitgebreide evaluatie geweest. Wel hebben de RSG's een reflectie gedaan in april 2026. Deze reflectie is door ons meegenomen in de conceptversie van de <i>geactualiseerde Uitvoeringsstrategie Landelijk Gebied</i> welke nog met de RSG's besproken wordt en daarna definitief wordt vastgesteld. De tekst in het definitieve UPLG wordt hierop aangepast.

1270.	0020	Gemeente Eemnes	De mate waarin wordt opgeroepen een medeoverheid te wijzen op haar verantwoordelijkheid, nota bene via de omgevingsverordening, is niet het constructieve middel wat tot een gedragen besluit en verandering van vertrouwen leidt.	Wij zijn het met u eens dat goed en transparant overleg tussen overheden de basis is van samenwerking. Specifiek ten aanzien van de vernatting van de Veenweide, het volgende. De verhoging van waterpeilen in veenweidegebieden om de CO ₂ -uitstoot te verminderen moet aan het einde van een traject uiteindelijk worden vastgelegd via een nieuw Peilbesluit door het waterschap. Hier gaat eerst een gezamenlijk traject aan vooraf met o.a. het waterschap, de gemeenten en andere gebiedspartijen. Het klopt dat we via de Omgevingsverordening een peilbesluit kunnen afdwingen, maar die optie ligt vooralsnog niet op tafel.

5.4 Prioritaire gebieden

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1271.	0268, 0354, 0554, 0570	Alle vier waterschappen	Indieners stellen dat er op dit moment geen zicht is op voldoende middelen voor financiering van het gehele programma en dat dit vraagt om een afweging in de prioritering van de uitvoering.	Het klopt dat we niet alle opgaven tegelijk kunnen oppakken vanwege beperkt budget en capaciteit, zowel bij de provincie als bij gebiedspartijen. In de uitvoeringsagenda's worden bindende afspraken gemaakt over doelen, resultaten, rollen en verantwoordelijkheden inclusief de inzet van menskracht en middelen. Uitgangspunt is dat de uitvoering haalbaar moet zijn in de tijd. In paragraaf 5.4 staat welke opgaven wij prioriteit geven. In de gebieden gaan we monitoren op voortgang en waar nodig bijsturen.
1272.	0195, 0239, 0534, 1033, 1154, 1436, 1606	Gemeente IJsselstein, gemeente Oudewater, gemeente Stichtse Vecht, Stichting Groene Hart, particulier, Langbroekerdijk kberaad, Bewonersvereni	In het UPLG staat "keuzes met betrekking tot prioritering, niet alles kan overal en niet alles kan meteen en tegelijkertijd". Indieners vinden dat deze keuzes in het UPLG explicieter zouden moeten zijn. Zij pleiten voor prioritering van stappen en inspanningen om het behapbaar en navolgbaar te houden.	Het klopt dat we niet alle opgaven tegelijk kunnen oppakken vanwege beperkt budget en capaciteit, zowel bij de provincie als bij gebiedspartijen. In de uitvoeringsagenda's worden bindende afspraken gemaakt over doelen, resultaten, rollen en verantwoordelijkheden inclusief de inzet van menskracht en middelen. Uitgangspunt is dat de uitvoering haalbaar moet zijn in de tijd. In paragraaf 5.4 staat welke opgaven wij prioriteit geven. In de gebieden gaan we monitoren op voortgang en waar nodig bijsturen.

		ging Belangen Bethunepolder		

5.5 Instrumentarium

Algemeen

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1273.	0874, 0961, 1013, 1064, 1074, 1088, 1261, 1265, 1472, 1526, 1605, 1606, 1616	Gemeente Woerden, gemeente Oudewater, gemeente Lopik, Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, CWV Ons belang, kerngroep bioboeren, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, particulieren, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat de instrumenten uit het UPLG te beperkt zijn en niet algemeen genoeg beschikbaar en zijn niet toereikend. Daardoor hebben zij geen goed zicht op gevolgen voor de bedrijfsvoering van (hun) agrarische bedrijf. Twee indieners vragen ook specifiek naar het mogelijk maken van wijzigingen in vergunning voor het opstarten van neventakken en extensivering.	Er is een veelheid aan instrumenten ter ondersteuning van de landbouw. Dit zijn merendeels Europese- Rijks- of provinciale regelingen, terwijl ook waterschappen en gemeenten een actieve rol hebben bij de transitie in het landelijk gebied. Via het LAMI-platform (LAMI.nl) wordt een zo actueel mogelijk inzicht gegeven voor de Utrechtse agrarische ondernemers. Er wordt momenteel door de provincie gewerkt om specifieke instrumenten beter te kunnen inzetten; de doelsturingvergunning is daarvan een belangrijk voorbeeld. Ook zijn in de provinciale verordening mogelijkheden opgenomen om te komen tot verruiming van activiteiten op en rond het boerenerf. Ten aanzien van vergunningverlening: wij zijn beperkt door de juridische kaders rondom de aanvullende ecologische onderbouwing.
1274.	0215, 0833, 0961, 1391, 1516, 1523, 1688, 1810	Particulier, Amersfoort voor Vrijheid, Vechtplassenco mmissie, agrarische bedrijven	Indieners vragen de provincie te denken in beloningssystemen, gebiedsgerichte aanpakken die werken en mogelijkheden bieden voor ondernemers. Breng het geld daar waar gewerkt wordt. Een indiener stelt voor om beleidsinstrumenten te ontwikkelen voor beloning van grondgebonden	Wij zijn het eens met de hoofdlijn van de indieners van deze zienswijze. Doelsturing is een belangrijke rode draad in het UPLG. Dit uit zich enerzijds in normeringen (de vergunningverlening) en anderzijds in beloningsytementen. Voor Utrecht is de Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw het belangrijkste instrument. Een grondgebondenheidsnorm past niet echt in onze doelsturing, omdat wij vooral bedrijven zelf willen laten bepalen hoe zij invulling geven aan de beperking van hun emissie per bedrijf.

			werken en opbrengenstenderving ter voorkoming van schaalvergroting.	
1275.	0266	Werkgroep Kromme Rijncorridor	Indiener verzoekt het College om gedeeltelijke of gehele intrekking van vergunningen een plaats te geven in de instrumentenkoffer van het UPLG, separaat van de introductie van doelvoorschriftenvergunningen.	Dank voor de suggestie. Wij werken aan het programma Doelsturingvergunning Utrecht, en daar hoort een kader van Toezicht en Handhaving bij. Bij het opstellen van dat kader wordt ook gekeken naar de mogelijkheden van het intrekken van een vergunning.
1276.	0151, 1701	Agrarische bedrijven	Indieners vinden het bieden van ruimte voor verbreding een mooie intentie, maar geven aan dat in de praktijk het krijgen van een vergunning voor nevenactiviteiten erg lang duurt, en dat er geen garanties zijn dat neventakken daadwerkelijk toegestaan blijven.	In de wijziging op de Omgevingsverordening worden de mogelijkheden voor verbreding van agrarische activiteiten op en rond het boerenerf verruimd. Wij erkennen dat de praktische invulling daarvan via vergunningverlening soms lastig is. Wij lopen daarbij vaak tegen juridische beperkingen aan, zoals de recente uitspraken rondom het zogeheten 'intern salderen'.
1277.	0352, 0552	Utrechts Landschap, Gemeente Soest	De indieners zijn positief over de aanwijzing van vier prioritaire gebieden in het UPLG, maar constateren dat voor drie daarvan, de veenweiden, de beekdalen en de Heuvelrug met flanken, geen concrete uitwerking of passend instrumentarium is opgenomen. Om echt met de opgaven aan de slag te kunnen, moet het UPLG duidelijk maken waar deze gebieden precies liggen, welke voorwaarden en instrumenten nodig zijn om de opgaven te realiseren, en hoe dit wordt geborgd in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening.	Wij zijn het eens dat er een verdiepingsslag moet worden gemaakt voor de gebieds- en perceelsspecifieke toewijzing van maatregelen in de genoemde prioritaire gebieden. Het gebiedsgericht uitwerken van de maatregelen Veenweide, Heuvelrug en beekdalen kent ieder voor zich een eigen dynamiek. Voor Veenweide heeft de Taskforce daarbij een belangrijke rol. Voor de Heuvelrug sluiten wij aan bij de overlegstructuur rondom de Blauwe Agenda en de Uitvoeringsagenda UPLG en betrekken wij daar de inzichten van de komende ecologische analyse bij. Voor de beekdalen werken wij samen met de provincie Gelderland en het waterschap Vallei en Veluwe aan een integrale beekdalaanpak die onder wordt opgenomen in het vierde Stroomgebied beheerprogramma als basis voor de doelen en maatregelen.

Subsidies

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen

1278.	0192, 0682, 0961, 1265, 1494	Gemeente Montfoort, Gemeente Lopik, particulier, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat huidige instrumenten in de praktijk vaak nog niet het gewenste effect hebben. O.a. subsidietrajecten lopen traag en voorwaarden sluiten niet altijd aan bij de praktijk. Indieners verzoeken om meer samenwerking bij de ontwikkeling van instrumenten.	Dank voor de feedback; wij proberen met onze subsidieverlening zo goed mogelijk aan te sluiten bij de (boeren)praktijk. Wij zijn vaak afhankelijk van Europese of Rijkskaders en proberen die zo goed mogelijk naar uitvoering te vertalen.
1279.	0607	Agrarisch bedrijf	De indiener verzoekt om een concretisering van de subsidieregeling productieve investeringen.	Het Gemeenschappelijk landbouwbeleid - waar de regeling onder valt - kent diverse duurzaamheidsdoelen waaraan agrariërs (en anderen) bijdragen door gebruik te maken van gesubsidieerde interventies, lees maatregelen. Voor de interventie productieve investeringen wordt een lijst gebruikt met maatregelen daarop die beoordeeld zijn op effectiviteit, mate van innovatie en efficiency door Wageningen Research. Op de website van lami.nl kunt u meer informatie vinden over de regeling.
1280.	0955, 1258	Eemland300 en Vereniging Vrij Polderland, agrarisch bedrijf	Verzoek om financiële ondersteuning/regelingen voor bedrijven die willen extensiveren of verduurzamen.	De provincie kent een veelheid aan financiële instrumenten om de landbouw te stimuleren bij verdere verduurzaming, variërend van de Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw tot het agrarisch natuurbeheer. Wij verwijzen naar de website van LAMI voor meer informatie. Daarnaast zijn er Rijksregelingen voor extensivering en werkt de provincie een regeling uit om agrarische gronden met beperkingen af te waarderen.
1281.	1225	Gemeente Houten	Omschakelen naar andere bedrijfsvoering voor agrariërs is zonder financiële ondersteuning vaak onhaalbaar. Op lange termijn is dit wel mogelijk. Daarom stelt gemeente Houten voor om financiële ondersteuning te bieden in de vorm van 'omschakelsubsidies' gedurende de periode van omschakeling naar een toekomstbestendige bedrijfsvoering.	Dank voor de suggestie. Wij proberen zoveel mogelijk de landbouwbedrijven in onze provincie te ondersteunen bij de transitie naar een meer duurzame bedrijfsvoering. Wij zijn daarbij vaak afhankelijk van de kaders die Europa en Rijk meegeven en soms meer of minder passen bij de tijd die nodig is om 'om te schakelen'.

1282.	0985	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat het verstrekken van subsidies aan agrarische bedrijven die vooruitstrevend en duurzaam zijn (bijvoorbeeld de subsidie Productieve investeringen groen/blauw), door het ontwerp UPLG teniet worden gedaan en vraagt om een beschouwing vanuit de provincie hierop.	Wij kennen uiteraard niet uw specifieke bedrijfssituatie. Wel kunnen wij het volgende meegeven. Het GLB kent diverse duurzaamheidsdoelen waaraan agrariërs (en anderen) bijdragen door gebruik te maken van gesubsidieerde interventies, lees maatregelen. Voor de interventie productieve investeringen wordt een lijst gebruikt met maatregelen daarop die beoordeeld zijn op effectiviteit, mate van innovatie en efficiency door Wageningen Research. In het algemeen versterken de doelstellingen van het UPLG en het GLB elkaar, omdat beide programma's gericht zijn op versterking van een duurzame agrarische sector. Dit laat onverlet dat in een enkel geval er onbedoeld een spanning kan zijn tussen lopende duurzaamheidstrajecten en de maatregelen van het UPLG.

Grondbeleid

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1283.	0011, 0020, 0192, 0194, 0252, 0368, 0496, 0682, 0719, 0729, 0834, 1144, 1258, 1383, 1393, 1413, 1436, 1494, 1522, 1563, 1571	Agrarische bedrijven, werkgroep behoud Lopikerwaard, Natuurmonumenten, gemeente Montfoort, Gemeente Eemnes, stichting Groene Hart, Eemland300 en Vereniging Vrij Polderland, HAJK, gemeente De Bilt, particulieren	Grond is noodzakelijk om de transitie in de landbouw mogelijk te maken. Indiërs willen dat de provincie hier een duidelijkere visie op formuleert en meer regie in neemt. Verzoek om grondinstrumenten (bijv. grondbank, kavelruil) concreter uit te werken en te zorgen voor voldoende uitvoeringskracht, sturing op bestemming van gronden, duurzame keuzes en de benodigde financiën. Indiërs verwijzen hierbij naar het advies van de RLI 'Grond voor verbetering: rol van grond in landelijk gebieden (hoe) kan de overheid hierop sturen?'. Zorg voor een goede grondstrategie en grondregisseur. Ruilverkaveling moet een centrale concrete pijler worden met	In paragraaf 5.5.3 Grond als motor is het grondinstrumentarium weergegeven. De provincie beschikt over een strategische grondbank (krediet €20 mln) waarmee vooruitlopend op concrete opgaven in een gebied, gronden kunnen worden uitgewerkt. Vrijwillige kavelruilen worden in de provincie regelmatig ingezet. Op dit moment lopen er drie kavelruilen in het landelijk gebied. De kaders voor het grondbeleid staan in de nota grondbeleid 2024-2028 en het bijbehorende uitvoeringskader. Het rapport van het RLI geeft nieuwe inzichten onder andere met betrekking tot de bestemming/functie van grond. Zij maken bijvoorbeeld een onderscheid tussen productie landbouw en maatschappelijke landbouw (ook wel landschapsgrond genoemd) en willen dit ook planologisch verankeren. Dit is een interessante mogelijkheid, waarbij verankering in de Omgevingswet op landelijk niveau uitgewerkt moet worden. De komende tijd zal de provincie onderzoeken met welke aanbevelingen uit het rapport wij daadwerkelijk aan de slag gaan, met name op het punt van het actiever grondbeleid. Wat betreft een goede grondstrategie: de provincie werkt aan het concretiseren van de opgaven en aan de hand daarvan aan het opstellen van Grondstrategieplannen voor deelgebieden. Een grondstrategieplan is een instrument om ruimtelijke plannen te helpen uit te voeren, het is geen doel op

			uitvoeringsplan. Transparantie is daarbij zeer belangrijk over zowel (haalbare) doelen als hoeveelheden grond.	zich. Wat betreft ruilverkaveling: de provincie zet op dit moment met name de vrijwillige kavelruil in als instrument. De provincie buigt zich momenteel over het kunnen gaan inzetten van het instrument Wettelijke herverkaveling. De provincie onderschrijft dat transparantie belangrijk is. Waarbij wel is opgemerkt in paragraaf 5.5.3 dat het wederzijds vertrouwen bij een grondtransactie ook van groot belang is. Dit kan soms op gespannen voet staan met transparantie, zeker tot aan het moment van de aktepassering.
1284.	o665	Agrarisch bedrijf	Indiener vraagt of de provincie alternatieve locaties aanbiedt voor een bedrijf.	De mogelijkheid van de provincie om proactief grond aan te kopen is beperkt. Zie hiervoor ook de uitleg over ons grondbeleid op de regel hierboven. Zodra de financiële mogelijkheden van bijvoorbeeld het Rijk - via het Stikstoffonds - worden uitgebreid, zullen wij ook in Utrecht overgaan tot meer actieve grondverwerving daar waar nodig.
1285.	o193	gemeente Zeist	Om te voorkomen dat agrarische grond wordt opgekocht door ongewenste partijen is volgens indiener een actieve en gezamenlijke grondstrategie nodig. Bijv. door planologische graslanden vast te leggen voor grondposities en/of door het voeren van een actief grondbeleid. Indiener pleit om dit te benoemen in het UPLG.	Zonder inzet van dwingend of regulerend instrumentarium kan niet worden voorkomen dat grond verhandeld wordt aan de hoogstbiedende partij, ook al is dat vanuit het perspectief van het UPLG of van een gebiedsproces onwenselijk. De provincie gaat na waar/wanneer meer sturende instrumenten wenselijk of noodzakelijke zijn om belangrijke en urgente doelen uit het UPLG te kunnen halen.
1286.	o619, o887, o937, o941, o999, 1074, 1232, 1240, 1262	Agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat zonder beschikbaarheid van betaalbare grond en/of steeds hogere pachtprizen, verdere extensivering niet uitvoerbaar is.	De grondprijs in Nederland ligt hoog op dit moment. Dat maakt het inderdaad lastig voor een agrariër om meer grond aan te kopen of te pachten om op die manier te extensiveren. Hier hebben wij op dit moment helaas geen pasklare oplossing voor. Uiteindelijk moeten de vergoedingen vanuit de markt in relatie staan tot de stijging van de grondprijs in Utrecht. Het Rli-rapport 'Grond voor verbetering' gaat in op de rol van de overheid om de grondmarkt te beïnvloeden door prijsopdrijvende belasting- en subsidieregels aan te passen. Op deze wijzigingen heeft de provincie echter geen invloed. De provincie onderzoekt de mogelijkheid om via de Omgevingsverordening te anticiperen op een vorm van door de Rli geadviseerde nieuwe functie 'maatschappelijke landbouw', wat in het UPLG is aangeduid als veenweidelandbouw.

1287.	0368, 0632, 1717	agrariſch bedrijf, Kenniscirkel landbouw West, particulier	Verzoek om transparant aan te geven hoeveel grond jaarlijks realistisch kan worden verworven/geruild en hoe daarmee zowel natuurdoelen als agrarische structuurverbetering worden bereikt. Stel vooraf haalbare doelen.	Het is lastig om vooraf voorspellingen te doen over aankopen van gronden, zeker als dat op vrijwillige basis gebeurt. Voor natuurrealisatie wordt in de programmabegroting wel een planning aangegeven van het aantal hectares. In de praktijk is daar echter lastig op te sturen.
1288.	0172	Particulier	Indiener verzoekt om ervoor te zorgen dat er goed wordt omgegaan met oude boerderijgebouwen. Behoud de inpassing in het landschap en voorkom omvorming naar 'lelijk' bedrijfsterrein.	In paragraaf 5.5.3 Grond als motor is aangegeven dat de provincie aandacht heeft voor vrijkomende agrarische bebouwing (kortweg VAB's) en mogelijke nieuwe functies. Hierbij mag er geen afbreuk worden gedaan aan de ruimtelijke kwaliteit. Een deel van de verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij gemeenten, die op basis van de provinciale notitie over VAB's worden gestimuleerd om hun eigen VAB-beleid op te stellen.
1289.	0749, 0895, 1052, 1054, 1341	Agrarische bedrijven, particulier, agrariſche natuurvereniging Noorderpark	Indieners stellen dat melkveehouders uit andere provincies niet hoeven te voldoen aan het UPLG en met meer financiële armslag gronden in Utrecht kunnen aankopen. Zij verzoeken de provincie om oneerlijke concurrentie tegen te gaan, bijv. door het oprichten van een grondbank. Zo kunnen melkveehouders uit de provincie beschermd worden en gelegenheid krijgen om gronden aan te kopen om aan doelen UPLG te kunnen voldoen. Aanvullende of strengere eisen stellen dan omliggende provincie veroorzaakt een ongelijk speelveld.	Wij zien ook dat de grondprijs in Nederland hoog is. Het is op dit moment al mogelijk voor de provincie om gronden aan te kopen via de strategische grondbank. Dit is ook verwoord in paragraaf 5.5.3 onder het kopje Actief grondbeleid. Als de provincie strategische gronden aankoopt, kunnen deze in een gebiedsproces worden ingezet voor de doelen van dat gebied. Denk hierbij aan realisatie van Natura 2000 gebieden en Natuur Netwerk Nederland, maar ook aan verduurzaming van de landbouw. Er kan sprake zijn van verschillen tussen provincies in beperkingen voor de landbouw. Het Rijk heeft evenwel als belangrijk voornemen om zoveel mogelijk te komen tot een gelijk speelveld als het gaat om beperkingen rondom bijvoorbeeld doelsturing - fosfaat en dierrechten - en zonering. Met de beschikbare nationale en provinciale grondbank wordt oneerlijke concurrentie niet tegengegaan. De grondmarkt is een vrije markt. Wanneer in een gebied sprake is van een hoge onderlinge gunfactor met als doel grond binnen het gebied c.q. gebiedsproces te houden kunnen gebiedspartners besluiten een regionale en vanuit het gebied gefinancierde grondbank op te richten.
1290.	0577, 0952, 0957, 1125, 1129, 1257, 1454, 1493, 1525, 1575, 1586	Agrarische bedrijven, particulieren	Indiener vraagt hoe de provincie omgaat met sterke waardedaling van het bedrijf als gevolg van de beperkende maatregelen. Grond is na de bekendmaking van het Ontwerp	Uw constatering klopt dat de vaststelling van het UPLG invloed heeft op de waarde van grond en het bedrijf van de grondeigenaar. Dit kan zowel een effect hebben van prijsstijging als prijsdaling van de grond; dat is informatie die nu nog niet beschikbaar is. In zijn algemeenheid kan in ieder geval worden gesteld dat bij nadeelcompensatie - bijvoorbeeld in het kader van een

			UPLG al in waarde gedaald. Indieners vragen hoe agrarische ondernemers hiervoor worden gecompenseerd. En er wordt gevraagd om een nadere toelichting met concrete getallen/onderbouwing.	stikstofzone rondom N2000 - de prijs van de grond in relatie tot de referentiedatum zeker een onderdeel is. De invoering van mestbeperkingen in en rondom N2000 is in het definitieve UPLG twee jaar uitgesteld tot 2029. Wij benutten die tijd om samen met de grondeigenaren helder de toekomst per bedrijf in beeld te krijgen, inclusief de mogelijkheden tot nadeelcompensatie.
1291.	0670, 0790, 0852, 0955, 1014, 1282, 1380, 1434, 1494, 1537	LTO Noord, Particulieren, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat invoering van stikstofzones en bufferstroken met vergaande gebruiksbeperkingen zal leiden tot een tweedeling in de grondmarkt. Banken zullen gronden met gebruiksbeperkingen lager waarderen dan overige gronden, met gevolgen voor zekerheden, herfinanciering en investeringsruimte. Indieners missen een uitgewerkte compensatie- of schaderegeling.	Wij voorzien ook dat de stikstofbeperkende maatregelen in het UPLG effect zullen hebben op de waarde van gronden, zowel binnen de begrenzing van Natura 2000 gebieden als in de stikstofzones (250 meter rondom stikstofgevoelige natura 2000 gebieden). Wij gaan na de vaststelling van het UPLG een minnelijke regeling opstellen voor de compensatie van grondeigenaren en –gebruikers van percelen in en rondom N2000. Wij hebben in de definitieve tekst van het UPLG een meer concrete uitwerking opgenomen over de nadeelcompensatie met betrekking tot de stikstofzones (opgenomen in 5.6.4).
1292.	1258	Eemland300 en Vereniging Vrij Polderland	Verzoek om beleid op te zetten dat bepaalt dat vrijkomende weidegrond primair beschikbaar komt voor extensiverende bedrijven.	Beleid van de provincie Utrecht is dat in gebiedsprocessen waar mogelijk een samenhang wordt gezocht tussen de ruimte vragende opgaven, met als doel efficiënt en waar mogelijk meervoudig grondgebruik, waarbij ook extensivering (minder productie en/of meer grond) een rol speelt.
1293.	0651, 1296, 1641	Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat UPLG een buitenproportionele hoeveelheid grond en gebruiksrechten op percelen onttrekt, waardoor het feitelijke gebruik nagenoeg onmogelijk wordt gemaakt en zonder dat daarmee gegarandeerd de beoogde doelen gerealiseerd kunnen worden.	Grond is schaars in Utrecht. In het UPLG willen wij deze schaarse grond zo goed mogelijk benutten voor zowel een vitale en duurzame landbouw als voor natuurdoelen. In het UPLG komt er netto een beperkte hoeveelheid hectares natuur bij tot 2035 en blijft het overgrote deel cultuurgrond gelijk nu. Het UPLG richt zich niet op extensivering van het grondgebruik, maar op het verminderen van uitstoot van emissies die een negatieve impact hebben op klimaat en natuur.
1294.	0143, 0273, 0319, 0323, 0349, 0351, 0515, 0589, 0638, 0790, 0800, 0813,	Gemeente Renswoude, LTO Noord, particulieren,	Het instrument onteigening voor nieuwe natuur is voor indieners onbespreekbaar. Onteigening grijpt diep in op het eigendomsrecht en tast	Onteigening is het meest ingrijpende instrument dat een overheid kan inzetten en mede daardoor is het met allerlei waarborgen in de Omgevingswet opgenomen. De provincie onderkent dit en wil om die reden enerzijds maximaal inzetten om onteigening te voorkomen, anderzijds wil de

	0887, 0891, 0952, 0958, 0980, 1014, 1052, 1129, 1168, 1178, 1222, 1233, 1263, 1282, 1317, 1375, 1434, 1494, 1581, 1592	agrarische bedrijven	het vertrouwen in de overheid aan. Wanneer mensen vrezen hun land te verliezen, werkt dat verlamdend voor investeringen, opvolging en toekomstplannen. Ook wordt gevreesd dat het voornemen tot verwerving/onteigening van de percelen zal leiden tot een waardevermindering van de grond. Deze beperkingen zijn daarmee ook een aantasting van het eigendomsrecht. Ook is nog niet bekend hoe dat gecompenseerd gaat worden.	provincie in geval van belangrijke en urgente opgaven vooraf duidelijkheid bieden en zodoende op basis van schadeloosstelling kunnen onderhandelen. Onteigening is een besluit van Provinciale Staten en kan alleen worden genomen op basis van een aantoonbaar belang en een concrete urgentie, waarbij er geen andere instrumenten meer zijn om de beoogde opgave te realiseren. Aan onteigening gaat een traject vooraf waarbij wordt nagegaan hoe een opgave tijdig kan worden gerealiseerd. Tijdens de periode voorafgaand aan een onteigeningsbesluit is het mogelijk ter voorkoming van onteigening te onderhandelen op basis van een schadeloosstelling. PS heeft onlangs de kaart Essentiële percelen natuur – schadeloosstelling vastgesteld. Voor de percelen op deze kaart kan op basis van schadeloosstelling worden aangekocht door de provincie.
1295.	0597	Particulier	Indiener verzoekt om kavelruil strikt op vrijwillige basis toe te passen.	De omgevingswet kent twee vormen van landinrichting, nl. vrijwillige kavelruil en wettelijke herverkaveling. Het meest toegepaste spoor is dat van vrijwillige kavelruil, waarbij partijen onderling afspraken maken over het ruilen van grond. Naast een volledig agrarische kavelruil is het mogelijk om tegelijk ook maatschappelijke doelen te realiseren, waarbij dan niet agrarische gebiedspartners deelnemen met grond en/of geld. Een vrijwillige kavelruil kenmerkt zich doordat iedere deelnemer zonder verplichtingen zijn deelname tot het laatste moment kan intrekken. Een wettelijke herverkaveling kenmerkt zich doordat deelname van grondeigenaren aan een inrichtingsplan wordt afgedwongen door middel van een door GS te nemen inrichtingsbesluit. De provincie buigt zich momenteel over het kunnen gaan inzetten van het instrument wettelijke herverkaveling. Wij doen dat omdat alleen vrijwillige inzet zowel voor de agrarische functie als andere functies uiteindelijk onvoldoende kan blijken te zijn.
1296.	0106, 0327, 0705, 0928, 1011, 1413, 1717	Particulieren, agrarische bedrijven	Verzoek om ruilverkaveling/ kavelruil een centrale, concrete pijler te maken met een uitvoeringsplan: capaciteit, doorlooptijden, budget, prioritaire zones, en harde mijlpalen en een provincie die daadkrachtig is in het	Inzet van het instrument wettelijke herverkaveling vereist een door GS vast te stellen inrichtingsprogramma en in geval met een ruilproces gelijktijdig het vaststellen van een inrichtingsbesluit. Wettelijke herverkaveling is erop gericht om binnen een afgebakend gebied vooraf concrete doelen tijdig te realiseren. Met andere woorden er is een concreet plan, een planning en vastgesteld budget met een doorlooptijd van ca. 4-6 jaar. De haalbaarheid

			opkopen van bedrijven + huiskavels te behouden. Geef transparant aan hoeveel grond jaarlijks realistisch kan worden verworven/geruild en hoe daarmee zowel natuurdoelen als agrarische structuurverbetering worden bereikt.	van het plan is mede afhankelijk van de beschikbare (ruil)grond om maatschappelijke doelen te realiseren al dan niet aangevuld met verbeteringen in de agrarische bedrijfsstructuur. De provincie buigt zich momenteel over het kunnen gaan inzetten van het instrument wettelijke herverkaveling. Tevens wordt gewerkt aan het opstellen van Grondstrategieplannen voor deelgebieden. Hierin wordt dan, afhankelijk van de opgaven (concreetheid en urgentie) in een gebied, bepaald welke (grond)instrumenten ingezet kunnen gaan worden. Daarin wordt ook aangegeven hoeveel grond nodig is voor de opgaven en hoeveel ruilgrond (bij voorkeur) beschikbaar moet komen om de doelen tijdig te realiseren.
1297.	0327, 0705, 1413, 1717	Agrarisch bedrijf, particulieren	Indieners verzoeken om voorrang te verlenen aan (intensieve) agrarische bedrijven bij de verkoop/verpacht van opgekochte grond van een stoppende agrariër. In deze omstandigheden kan de provincie er ook voor kiezen de grond te verkopen aan een projectontwikkelaar of om te zetten in natuur. Door de agrarische bestemming van de grond niet te wijzigen kan de provincie actief meewerken aan het verlagen van emissies. Aanvullende pachtvoorwaardes kunnen buitensporig gebruik van de grond voorkomen.	De provincie kan alleen de grond van een stoppende ondernemer verwerven wanneer deze ondernemer daartoe bereid o.b.v. een marktconforme prijs. Het provinciale grondbeleid is gericht op tijdelijk bezit met het oogmerk de grond weer af te stoten wanneer daarmee een opgave wordt gerealiseerd. Het pachtbeleid is gericht op 1-jarige of 3-jarige pachtcontracten, afhankelijk van de uitvoering van plannen. De provincie bepaalt jaarlijks welke gronden opnieuw in pacht worden uitgegeven, welke voorwaarden van toepassing zijn en de wijze waarop het pachtaanbod wordt verdeeld onder belangstellenden. Wij begrijpen dat meer landbouwareaal kan bijdragen aan het verminderen van emissies. Alleen: grond is schaars in Utrecht, dus onze mogelijkheden zijn beperkt. Wel houden wij in onze pachtvoorwaarden rekening met eventuele bestemmingswijziging van grond.
1298.	1168, 1436	Stichting Groene Hart, agrarisch bedrijf	Afwaardering van gronden is voor indieners als instrument onvoldoende. Volgens hen is het kostbaar en werkt het tegendraads, want grond van de huiskavel wordt afgewaardeerd, terwijl de gronden die ermee gekocht kunnen worden op afstand liggen.	Op dit moment is er in overleg met de Europese Commissie een instrument in ontwikkeling waarbij, voor afgesproken beperkingen in het gebruik van een perceel, via een subsidieregeling een vergoeding wordt ontvangen. Bedrijven zijn vrij in de wijze waarop deze vergoeding in de bedrijfsvoering wordt verwerkt.

1299.	0665, 1068, 1563	Agrarische bedrijven	De effecten van beleidskeuzes en instrumentarium is niet gericht op pachtbedrijven. Indieners vrezen dat lasten van provinciaal beleid (specifiek genoemd: NNN, extensivering, functiewijziging) onevenredig bij pachtbedrijven landen. Zij missen een strategie op pachtbedrijven, net als mogelijke compensatie voor hoge pacht prijzen. De toegenomen pacht prijs en onzekerheid door geliberaliseerde pacht geeft onzekerheid voor de toekomst.	U heeft gelijk dat de maatregelen van het UPLG onzekerheid meebrengen voor bedrijven die grond in pacht hebben. Dit is helaas niet te vermijden. Net als de marktwaarde van agrarische grond is ook de pacht prijs voor agrarische grond hoog. Vanuit de rijksoverheid is nieuwe pacht wetgeving in de maak, waarbij wordt gezocht naar een goede balans tussen de positie van de pachters en de verpachters. De provincie Utrecht treedt ook op als verpachter. Daarbij is het uitgangspunt dat het grondbezit (t.b.v. maatschappelijke doelen) tijdelijk is. Zolang dit eigendom nog niet een concrete bestemming heeft gekregen worden deze gronden waar mogelijk in 3-jarige pacht of anders in 1-jarige pacht uitgeven, waarvoor GS jaarlijks de voorwaarden en het uitgifte beleid vaststellen. De provincie wil voorkomen dat bedrijven afhankelijk worden van de pacht van provinciale gronden en hanteert pacht prijzen die worden afgeleid van de jaarlijks door de Rijksoverheid vastgestelde pachtnorm en de beperkende voorwaarden die de provincie stelt bij het gebruik van de grond.
1300.	0145, 0388, 0399, 0595	Agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat het verwerven van grond lastig is vanwege langdurige pachtcontracten.	De provincie heeft over het algemeen relatief kortdurende pachtcontracten van 1 - 3 jaar. Hiermee proberen wij een balans te vinden tussen het bedrijfsbelang enerzijds en de flexibiliteit die wij als provincie voorstaan. Wij willen als provincie zo min mogelijk een structurele rol als grondeigenaar in het landelijk gebied. Wij hebben geen invloed op pachtcontracten van derden.
1301.	0512	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat het langjarig pachtcontract met gemeente Rhenen, inclusief agrarisch natuurbeheer, niet wordt gerespecteerd door nieuwe voorwaarden die niet in het pachtcontract staan.	Uitgaande dat hier wordt bedoeld op beperkingen in de stikstofzone, kan de pachter in overleg met de verpachter besluiten tot aanpassen van het pachtcontract. Lukt dit niet met medewerking van de verpachter dan kan de Grondkamer worden verzocht om het pachtcontract aan te passen in overeenstemming met de nieuwe geldende voorwaarden. Voor specifieke vragen kunt u uiteraard altijd contact met ons opnemen.
1302.	0941, 1011, 1049, 1393	Agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat het probleem van dure landbouwgrond deels ondervangen kan worden door langdurige pacht, waarbij verpachter en pachter de ambitie rondom een perceel kunnen vastleggen. De huidige manier van werken met kortlopende pacht	Het grondbeleid van de provincie Utrecht is niet gericht op het langdurig in eigendom houden van grond in het landelijk gebied en voorziet daarmee ook niet in langdurige reguliere pacht als middel om maatschappelijke doelen te realiseren. Het maken van langdurige pachtafspraken gericht op de te realiseren opgaven is aan de toekomstige en voor doelrealisatie verantwoordelijke eigenaar.

			wordt vanuit het UPLG niet bekritiseerd. Zij geven aan dat goede pacht in het ene jaar niet een voortzetting van die pacht in het volgende jaar garandeert.	
1303.	o810	Hofstede Sterreschans BV	Indiener doet een voorstel: Geef kavels van zeg 1000m2 onder strikte voorwaarden onder erfpacht uit met daar omheen natuurkavels van zeg 1000m2, die je door de eigenaar van de grond laat onderhouden. Zo doen ze dat in Gelderland/Overijssel. In het geval van buitenplaatsen/ landgoederen creëer je duurzame economische dragers ten behoeve van instandhouding & nieuwe natuur.	De voorgestelde werkwijze richt zich op het ontwikkelen van bouw kavels binnen als natuur begrensde gebieden. Deze werkwijze wordt nu al in Utrecht toegepast door enkele landgoederen. Het voorstel dat wordt gedaan is om de uitgifte van bouw kavels in erfpacht aan te vullen met de uitgifte in erfpacht van percelen rondom de bouw kavel waarop dan natuur wordt gerealiseerd. Het grondbeleid van de provincie Utrecht voorziet niet in langdurig in eigendom houden van gronden en ook niet in een rol als natuurbeheerder al dan niet via een erfpachtconstructie. Maar: uw suggestie is zeker interessant, waarvoor dank.
1304.	496	Natuurmonumenten	Op pagina 86 van het Ontwerp UPLG worden de pachtgronden van provincie Utrecht genoemd. Hier kan worden toegevoegd dat de provincie eigen grond altijd uitgeeft op voorwaarde van ofwel biologische teelt ofwel natuurinclusieve landbouw.	De provincie heeft het pachtbeleid vastgesteld in de nota grondbeleid en pachtbeleid 2024-2028. Jaarlijks worden door GS de pachtvoorwaarden en de puntentelling voor toewijzing voor het aankomende jaar vastgesteld. De provincie heeft gronden tijdelijk in bezit en deze gronden worden dan ook tijdelijk verpacht. Sinds 2025 worden er meer kansen geboden voor biologische boeren om gronden toegewezen te krijgen en sinds 2026 ook voor agrariërs die beschikken over duurzaamheidscertificaten. Ook zijn er voorwaarden verbonden aan de agrarische pacht, die bijdragen aan een meer natuurinclusieve landbouw (bijv. verbod op gebruik glyfosaat). Omdat de provincie ook gronden wil kunnen toedelen aan gangbare bedrijven, zal de suggestie om alleen gronden toe te wijzen voor biologische teelt en natuurinclusieve landbouw niet worden overgenomen.
1305.	0945, 1539, 1650, 1694	Agrarische bedrijven, particulier	Door de mogelijk aanwijzing van aangrenzende percelen als natuur of andere beperkingen wordt de marktwaarde van de grond van indiener structureel verlaagd. Dit betekent een	Functie van grond verandert voortdurend in een land met een grote grondschaarste als Nederland. Wij begrijpen uw zorg over de waardedaling van percelen die grenzen aan gebieden waarvan de functie verandert. Compensatie voor waardedaling van grond heeft evenwel alleen betrekking op de functie van een perceel en niet op de omliggende percelen.

			afwaardering van het bedrijfskapitaal van indiener en tast ook het vermogen van het bedrijf aan om te investeren in duurzame ontwikkeling en het voorzetten van de bedrijfsvoering voor de volgende generatie.	
1306.	0349, 0941	Agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat te compenseren landbouwgrond per definitie verder gelegen is van de huiskavel, met meer bewerking en transportkosten als gevolg.	Het kan zijn dat als uitkomst van een herverkaveling percelen verder weg liggen van de huiskavels. De herverkaveling van vrijkomende gronden kan evenwel er ook op gericht zijn om de beschikbare grond logischer te organiseren en te komen tot een grotere nabijheid van de huiskavel. Dit is niet op voorhand te stellen.

Beheer en inrichting

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1307.	0011, 0020, 0273, 0711, 0810, 0834, 1013, 1200, 1631	Gemeente Renswoude, particulier, werkgroep behoud Lopikerwaard, Gem.afd. SGP Stichtse Vecht, gemeente Eemnes, gemeente Rhenen, Hofstede Sterreschans BV, agrarische bedrijven	Indieners vragen om een concrete borging van de verdienmodellen en langjarige contracten voor ecosysteemdiensten en beheer (van landschapselementen) (Agrarisch Natuurbeheer en Groenblauwe Dooradering). Afwaardering en inrichting worden dan wel geheel betaald, de daarop voor slechts 20 jaar gegarandeerde onderhoudssubsidie dekt de onderhoudskosten niet.	Provincie Utrecht ziet ook dat langjarige contracten voor het ANLb onmisbaar zijn om continuïteit van dit belangrijke beheer te verzekeren. Daarom zijn we in gesprek met het Rijk om contracten van 12 tot 30 jaar mogelijk te maken en hier langjarige financiering voor beschikbaar te stellen. De vergoedingen kunnen helaas niet zomaar verhoogd worden door de geldende staatsteunregels die meegenomen zijn in de vergoedingensystematiek. Een driejaarlijkse taxatie die sinds dit jaar plaats vindt zorgt voor rechtvaardigere vergoedingen, maar zorgt niet direct voor een verbetering van het verdienmodel achter het ANLb. Daarom proberen we het ANLb aantrekkelijker te maken op andere manieren, door bijvoorbeeld de combinatie te zoeken met andere instrumenten. Het Aanvalsplan Grutto is daar een goed voorbeeld van. Daarnaast zetten we samen met het Rijk in op een substantiële groei van het agrarisch natuurbeheer, waaronder het ANLb, in de komende jaren.

1308.	0408, 1074	Agrarische bedrijven	Een afrekenbare resultaatverplichting voor de Terrein Beherende Organisaties (TBO's) als verantwoording voor de aanzienlijke hoeveelheden financiële steun die zij krijgen wordt gemist.	Een goed beheer van de natuur is essentieel om te komen tot natuurherstel en daar besteden wij veel aandacht aan. De kwaliteit van een natuurterrein is echter niet alleen afhankelijk van beheer, maar ook hoe het omliggende land is ingericht en wordt gebruikt. Subsidie wordt verleend voor de instandhouding van de aanwezige beheertypen, doordat een beheerder alleen invloed heeft op het beheer en niet op de omgeving van het natuurterrein worden besproken waar wel of niet in bijgestuurd kan worden. Ter controle van de instandhouding en het volgen van de ontwikkelingen in het veld wordt monitoring uitgevoerd. Wij beseffen echter ook dat natuurbeheer meer geld kost dan de subsidie die wij verlenen. Een beheerder moet daarom dagelijks keuzen maken bij het beheren van natuurterreinen. Wij blijven bij het Rijk aankloppen voor meer middelen voor natuurbeheer. Subsidie voor natuurbeheer wordt niet zomaar verstrekt. In de SNL-systematiek die wij hiervoor hanteren zijn hierover afspraken gemaakt. Beheerders moeten gecertificeerd zijn om in aanmerking te komen voor deze beheersubsidie. Samen met de monitoring en het voortgangsgesprek tussen de provincie en de beheerder zorgt certificering voor borging van de natuurkwaliteit en de maatschappelijke legitimiteit van subsidies voor natuurbeheer. Voor borging van de natuurkwaliteit in het veld zijn de monitoring en het voortgangsgesprek tussen de provincie en de beheerder de instrumenten binnen het SNL. In paragraaf 5.5.4. hebben wij ter verduidelijking een tekst toegevoegd over de werkwijze rond natuurbeheer.
1309.	496	Natuurmonumenten	Natuurmonumenten geeft aan dat niet alleen boeren, maar ook natuurbeheerders voor grote opgaven staan.	Eens. Zoals aangegeven in de regel hierboven maken we daarover met u graag goede samenwerkingsafspraken.
1310.	0322, 0496, 1052	Natuurmonumenten, particulieren	Wanneer natuurinclusieve boeren in de buurt van Natura 2000-gebieden wegvallen, raken natuurorganisaties beheercapaciteit kwijt en komt de	Wij erkennen het grote belang van boeren bij het beheer van de natuur. Als er aanvullende middelen beschikbaar komen voor natuurherstel - bijvoorbeeld vanuit het zogeheten stikstoffonds - zullen deze zeker ook ter beschikking komen van beheermaatregelen.

			financiering van natuurbeheer, nu al niet kostendekkend, nog verder onder druk te staan. De indiener vraagt de provincie daarom om het beheer van bestaande en nieuwe natuur expliciet op te nemen in het UPLG én te zorgen voor voldoende financiering hiervan, zeker nu er landelijk extra middelen beschikbaar komen.	
1311.	1200	Agrarisch bedrijf	Samenwerking met terreinbeheerders is volgens indiener niet natuurinclusief uitvoerbaar. Hun doelen sluiten niet aan op de realiteit van een agrarisch bedrijf, waardoor samenwerking eerder wordt belemmerd dan gestimuleerd. Zij verzoeken gebiedsgerichte samenwerking écht gelijkwaardig te maken.	Onzes inziens is inzet van agrarische bedrijven bij natuurbeheer een onlosmakelijke combinatie. In de toekomst zullen wij vanuit de provincie blijvend op inzetten op basis van een gelijkwaardige samenwerking tussen boeren en terreinbeherende organisaties. Wij doen dat onder meer via de subsidieregelingen voor het natuurbeheer (SNL) agrarisch natuurbeheer (ANLb).

5.6 Financiën

Financiële impact op boerenbedrijven

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1312.	Ca 130 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Agrarische bedrijven, particulieren, CDA Vijfheerenlanden, Loonbedrijf Balvert, Mechanisatiebedrijf W.H. de Bruijn, Verstoep	Indieners verwachten dat het voorgenomen beleid ingrijpende financiële en bedrijfseconomische consequenties heeft en zal leiden tot een verzwaring van administratieve lasten. De aanwijzing van gronden voor nieuwe natuur, zoals Groene contour, de emissiegrenswaarde, de aanvullende monitoringsverplichtingen en de daarmee samenhangende beperkingen	Het UPLG gaat uit van het principe van adaptieve programmering. Dit betekent dat plannen worden bijgesteld op basis van voortschrijdend inzicht met betrekking tot de financiering. Wij erkennen dat het van belang is dat om het inzicht van dekking zo concreet mogelijk te maken. Dit is dan ook de reden dat wij een verdere verkenning hebben gemaakt van de financiering op korte - tot 2029 - en middellange termijn - tot 2035. Deze verkenning wordt opgenomen als bijlage bij het definitieve UPLG. Uit de verkenning blijkt dat de maatregelen op de korte termijn die concrete beperkingen met zich meebrengen op basis van de provinciale verordening, voldoende zijn gedekt. Op de middellange termijn is financiering van Europa - zoals bijvoorbeeld via

		bouwadviseurs, Kenniscirkel landbouw West, LTO Noord, LTO Noord West Utrecht, Vallei en Wetering dierenartsen, Schulp Vastgoed BV, Handelsonderneming Bolex, Huisman & Partners B.V.	in ontwikkelruimte leiden tot een substantiële beperking van de gebruiks- en exploitatiemogelijkheden, waardevermindering, etc. Het is indieners onduidelijk op welke financiële ondersteuning bedrijven kunnen rekenen (ook voor de lange termijn); hierdoor is er een gebrek aan zekerheid over structurele langjarige financiering en investeringen. Daardoor kunnen bedrijven geen goede toekomstplannen maken.	het gemeenschappelijk landbouwbeleid - en het Rijk - zoals bijvoorbeeld het stikstoffonds - van groot belang. Als wij vervolgens kijken naar de impact van de maatregelen en normen van het UPLG op de individuele bedrijfsvoering, dan zien wij een beeld dat per bedrijf sterk kan fluctueren. De financiële impact hiervan per maatregel is door de WUR (2025) in beeld gebracht en kunt u lezen op de website van de provincie (www.provincie-utrecht.nl/uplg) of via deze link . Ten slotte willen wij nog aangeven dat wij het van groot belang vinden dat bedrijven voldoende investeringscapaciteit hebben en houden om zich te ontwikkelen in de toekomst. Daarom hebben wij in het UPLG ervoor gekozen om de normering van beperkingen in het UPLG zoveel mogelijk in te passen in de planperiode tot 2035. Denk bijvoorbeeld aan de stikstofmaatregelen, NNN en Veenweiden. Dit is een periode die voor bedrijven een reëel financieringsperspectief biedt.
1313.	0017, 0044, 0495, 0496, 0903, 0951, 1109, 1282, 1539	Particulier, Natuurmonumenten, gemeente Bunschoten, agrarische bedrijven	Het UPLG formuleert hoge ambities, maar houdt volgens indieners onvoldoende rekening met de cumulatieve effecten op het verdienvermogen van boeren. Zonder perspectief op een rendabele bedrijfsvoering is er geen toekomst voor boerenbedrijven, ook niet voor bedrijven die willen verduurzamen. Dit leidt tot onevenredige belasting van individuele ondernemers.	Wij begrijpen uw zorg. Wageningen Universiteit heeft onderzoek gedaan naar de financiële gevolgen van de maatregelen UPLG voor een individueel agrarisch bedrijf, waarbij ook de gevolgen van stapeling inzichtelijk zijn. Inmiddels is dit onderzoek verder uitgebreid, zodat ook andere sectoren dan de veehouderij in beeld komen en de lange termijneffecten beter in beeld zijn. De onderzoeken van Wageningen is inmiddels in te zien via de website van de provincie.
1314.	0710, 1053	G.E. van Dam Grond- en Sloopwerken B.V, particulier	Indiener geeft aan dat de provincie structurele, langdurige en juridisch geborgde maatregelen moet nemen om te voorkomen dat ondernemers afhankelijk blijven van tijdelijke subsidies en fiscale regelingen voor de financiering van emissiereductie.	De agrarische sector in Europa is - gelijk andere continenten overigens - structureel nauw verweven met een stelsel van overheidssubsidies. In ons geval subsidies uit Europa en het Rijk. Wij hebben daar als provincie geen invloed op.

1315.	0446, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0796, 0822, 0847, 0857, 0888, 1006, 1280, 1435, 1444, 1479, 1510, 1517, 1524, 1583, 1593, 1600, 1626, 1671, 1695, 1733	Stichting Stikstofclaim, Nederlandse Melkveehouder s Vakbond (NMV), particulieren, agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat door het UPLG zoveel onzekerheid ontstaat dat banken terughoudend worden om welke investering dan ook nog te financieren. Een brief van de vereniging van banken (BR603 2 dd 27 november 2025) over juridische risico's en financieringsbeslissingen wordt genoemd.	Een van de belangrijkste elementen voor de toekomstige financiering van boerenbedrijven is het beschikken over een actuele en valide vergunning. Wij zetten ons er - binnen onze mogelijkheden - voor in om toe te werken naar een situatie de komende jaren dat wij de vergunningverlening weer op gang kunnen brengen. Voor de provincie is dit een belangrijke prioriteit.

Nadeelcompensatie

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1316.	0020, 0160, 0190, 0244, 0253, 0265, 0267, 0285, 0380, 0552, 0553, 0597, 0605, 0650, 0651, 0665, 0686, 0689, 0694, 0720, 0746, 0754, 0793, 0802, 0863, 0931, 0941, 0955, 0961, 0983, 0984, 1012, 1033, 1158, 1255, 1260, 1266, 1317, 1330, 1350, 1364, 1388, 1393, 1402, 1459, 1480, 1575, 1579, 1613	Particulieren, agrarische bedrijven, CDA de Bilt, Gemeente Eemnes, Utrechts Landschap, Bewonersvereniging Belangen Bethunepolder	Indieners stellen dat goede (langjarige) compensatie voor boeren (en soms ook voor bewoners) noodzakelijk is. Hier wordt aandacht voor gevraagd. Welke concrete instrumenten zet de provincie in (vergoedingen, subsidies, garanties voor looptijd)? Ook voor bijvoorbeeld omschakelen, biologisch, agroforestry, ANLB, weidevogelbeheer, overloopgebieden, vernatting, heldere en goed uitgewerkte exitregeling als gewenst, etc.	De meeste onderdelen van de compensatie voor de agrarische sector is concreet uitgewerkt en goed vindbaar, bijvoorbeeld via de website van LAMI Utrecht. Ook informeren wij u in het UPLG (hoofdstuk 5, Instrumentenkoffer) uitgebreid over de regelingen die open staan voor met name de landbouwbedrijven om te kunnen investeren in de komende planperiode. Een aantal onderdelen van compensatie voor maatregelen in het UPLG wordt nog ontwikkeld. Om meer helderheid te geven over de compensatiemogelijkheden voor agrarische bedrijven hebben we hier een specifieke passage over opgenomen (5.6.4). Verder zullen er ook nog nieuwe specifieke uitkeringen komen vanuit het Rijk op basis van het Stikstoffonds (20 miljard), maar over de wijze van financiering kunnen wij nu nog niets melden. Specifiek t.a.v. de subsidieregeling 'tegemoetkoming proceskosten transitie landelijk gebied': zoals u weet is deze regeling in 2025 voor het laatst opengesteld geweest. Deze regeling wordt niet opnieuw geopend, omdat wij het zien als een verantwoordelijkheid van het Rijk om betrokkenen - waaronder mede-overheden - financieel te ondersteunen hierbij. Wel hebben wij middelen vrijgemaakt voor een impuls voor de

				gebiedsprocessen. Wij zetten aanvullende financiële middelen in (6,8 miljoen euro) voor ondersteuning van gebiedsprocessen. Daarbovenop verkennen we een subsidie voor UPLG-gebiedsplannen waarvoor zo'n 1 miljoen euro gereserveerd is, bedoeld voor minder prioritaire gebieden. Informatie over financiering van de Gebiedsgerichte Aanpak is in het UPLG opgenomen in hoofdstuk 5.6.
1317.	Ca 420 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Agrarische bedrijven, particulieren, G.E. van Dam Grond- en Sloopwerken B.V, CDA Rhenen, werkgroep GGA Eemland, NFO, Gereformeerde kerk te Kockengen, Coöperatie De boeren met Toekomst, Loonbedrijf Balvert, Particulier, agrarisch bedrijf, Siegfried en Christine Bentinck Stichting, gemeente Woerden, gemeente Oudewater, Gemeente Lopik, Stichting de Boom, Landgoed Kolland, gemeente Ronde Venen, Christen Unie Stichtse Vecht, particulier, LTO Noord West	Indieners geven aan dat de gevolgen van het UPLG financieel zeer ingrijpend zijn. Zij zien dit niet als normaal ondernemersrisico, maar als directe schade als gevolg van provinciaal beleid dat leidt tot concurrentienadeel voor Utrechtse boeren. Het UPLG biedt onvoldoende duidelijkheid over de financiële consequenties voor ondernemers en de wijze waarop deze gevolgen zullen worden gecompenseerd. Ook in relatie met landelijke regelingen. Men deelt zorgen over mogelijkheden m.b.t. hypotheek, afname van pensioen, het terugverdienen van gedane investeringen, waardedaling van gronden en bedrijf, minder mestaanwending, indexering, minder gewasopbrengst, eventuele bedrijfsverplaatsing, vermindering van omzet, gemiste oogsten door niet kunnen voortzetten van meerjarige teelt, geen passende compensatie voor extensivering, etc.	De meeste onderdelen van de compensatie voor de agrarische sector is concreet uitgewerkt en goed vindbaar, bijvoorbeeld via de website van LAMI Utrecht. Ook informeren wij u in het UPLG (hoofdstuk 5, Instrumentenkoffer) uitgebreid over de regelingen die open staan voor met name de landbouwbedrijven om te kunnen investeren in de komende planperiode. Een aantal onderdelen van compensatie voor maatregelen in het UPLG wordt nog ontwikkeld. Om meer helderheid te geven over de compensatiemogelijkheden voor agrarische bedrijven hebben we hier een specifieke passage over opgenomen (5.6.4). Verder zullen er ook nog nieuwe specifieke uitkeringen komen vanuit het Rijk op basis van het Stikstoffonds (20 miljard), maar over de wijze van financiering kunnen wij nu nog niets melden. Specifiek t.a.v. de subsidieregeling 'tegemoetkoming proceskosten transitie landelijk gebied': zoals u weet is deze regeling in 2025 voor het laatst opengesteld geweest. Deze regeling wordt niet opnieuw geopend, omdat wij het zien als een verantwoordelijkheid van het Rijk om betrokkenen - waaronder mede-overheden - financieel te ondersteunen hierbij. Wel hebben wij middelen vrijgemaakt voor een impuls voor de gebiedsprocessen. Wij zetten aanvullende financiële middelen in (6,8 miljoen euro) voor ondersteuning van gebiedsprocessen. Daarbovenop verkennen we een subsidie voor UPLG-gebiedsplannen waarvoor zo'n 1 miljoen euro gereserveerd is, bedoeld voor minder prioritaire gebieden. Informatie over financiering van de Gebiedsgerichte Aanpak is in het UPLG opgenomen in hoofdstuk 5.6.

		Utrecht, Dairy Impact BV, European Fruitserveise Board BV, De Stalenhoeve, Bewonersvereniging Belangen Bethunepolder, Fedecom, Handelsonderneming Bolex, Alteligne consultancy	van boeren, maar ook van bewoners, en om gebiedspartijen waaronder gemeenten. Gemeenten voelen zich overvraagd en verzoeken subsidieregeling coalitiemiddelen te verlengen.	
1318.	0281, 0319, 0335, 0386, 0626, 0665, 0689, 0693, 0765, 0816, 1004, 1125, 1266, 1458, 1728	Agrarische bedrijven, particulieren	Indiener verzoekt om duidelijke en bindende afspraken te maken over financiële compensatie. Indiener behoudt zich nadrukkelijk het recht voor om, indien het voorgenomen beleid ongewijzigd wordt vastgesteld, een verzoek om nadeelcompensatie in te dienen	Zie ons antwoord in regel 1316. Aanvullend kunnen wij nog melden dat maatregelen en beperkingen die voortkomen uit het UPLG en worden geborgd in de Provinciale Verordening en in principe gepaard met een compensatieregeling, tenzij de termijn nog zo ver ligt in de planperiode dat er sprake is van voorzienbaarheid. Wij streven naar heldere afspraken over nadeelcompensatie aan de voorkant van maatregelen, zodat eenieder weet waar hij of zij aan toe is. Mocht het zo zijn dat er geen minnelijke afspraken zijn over nadeelcompensatie voor maatregelen en beperkingen op grond van het UPLG en/ of de Provinciale Verordening, dan staat het natuurlijk eenieder vrij om gebruik te maken van de wettelijke middelen voor schadeclaims. Op basis van zienswijzen hebben wij in hoofdstuk 5.6 van het definitieve UPLG meer concreet aangegeven wat de mogelijkheden van nadeelcompensatie zijn (nieuwe paragraaf 5.6.4).
1319.	0044, 0100, 0192, 0212, 0446, 0493, 0498, 0500, 0502, 0533, 0558, 0682, 0709, 0931, 0955, 1014, 1074, 1138, 1166, 1181, 1184, 1200, 1265, 1280,	Agrarische bedrijven, gemeente Lopik, Gemeente Montfoort, gemeente Oudewater, gemeente Woerden, Cooperatie de	Indieners geven aan dat de stikstofmaatregelen een grote impact hebben op het verdienvermogen van agrariërs. De compensatiemogelijkheden zijn onduidelijk en leiden tot veel zorgen (m.b.t. generieke maatregelen en stikstofzones).	Het klopt dat de stikstofmaatregelen vaak een investering vereisen en ook gevolgen heeft voor de bedrijfseconomische prestaties. Om dit inzichtelijk te maken hebben wij de WUR gevraagd hiervan een doorrekening te maken. Wij gaan ervan uit, op basis van huidige praktijkcijfers en adviezen, dat de meeste melkveehouders met voer- en managementmaatregelen de gestelde generieke doelen kunnen halen. Een deel zal (aanvullend) ook nog moeten investeren in meer technische oplossingen of moeten

	1357, 1435, 1442, 1444, 1450, 1456, 1479, 1493, 1494, 1517, 1524, 1556, 1571, 1594, 1606, 1614, 1616, 1618, 1671, 1695, 1707, 1733, 1760	Boeren met Toekomst, HAJK, SSC, Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV), particulieren		extensiveren. Voor de intensieve veehouderij is de inzet van techniek in de meeste gevallen nodig om de doelen te halen. Aangepaste voer- en managementmaatregelen zijn niet in alle gevallen kosteloos, maar achten wij wel te overzien. Wel is het aan de ondernemer zelf om dit via bedrijfsontwikkeling en optimalisering te compenseren. Voor investeringen zijn veelal subsidies beschikbaar. Ook gezien de huidige plannen van het Rijk verwachten wij dat dit de komende jaren ook het geval zal zijn. In bijlage X is – aanvullend aan de eerdere informatie in het ontwerp UPLG – meer uitgebreid beschreven hoe de landbouw ondersteund wordt bij de planvorming de komende periode. Wij herkennen de behoefte die u beschrijft aan meer concrete duiding van de mogelijkheden van nadeelcompensatie van boeren in en rondom N2000. Hiervoor verwijzen wij u naar ons antwoord in regel 1312.
1320.	0258, 0272, 0848, 1184, 1465, 1526, 1605	Particulieren, agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat ook emotionele, psychische en fysieke schade dient te worden gecompenseerd.	Wij zijn ons zeer bewust dat maatregelen en beperking in wet- en regelgeving - onder meer door het UPLG - kan leiden tot mentale druk voor ondernemers en gezinnen. Onder meer via de plattelandscoaches en hun netwerk bieden wij een 'luisterend oor' en mentale ondersteuning.
1321.	1256	Betrokken bewoners, particulier	Wel compensatie bij verplaatsing/beëindiging, niet voor bedrijven die blijven maar wel financieel worden benadeeld door beleid. Welke concrete maatregelen om te voorkomen dat duurzame bedrijven worden uitgekocht? Hoe borgt PU perspectief voor kleinschalige biologische en ecologische boeren die economisch klem komen te zitten? Op welke manier garandeert PU dat compensatie voor boeren die willen blijven, maar financieel worden benadeeld, evenredig, redelijke en	U heeft verscheidene zorgen. T.a.v. de zorgen over de financiële compensatie van de agrarische bedrijven in onze provincie, verwijzen wij naar ons antwoord hierop bij regel 1312 en 1316. Aanvullend belichten wij nog twee andere aspecten uit uw vraag. Wat kunnen wij doen voor de 'blijvers' in onze provincie? Wij zien ook dat de grondprijs in Nederland erg hoog is. Er kan sprake zijn van verschillen tussen provincies in beperkingen voor de landbouw. Het Rijk heeft evenwel als belangrijk voornemen om zoveel mogelijk te komen tot een gelijk speelveld als het gaat om beperkingen rondom bijvoorbeeld doelsturing - fosfaat en dierrechten - en zonering. Met de beschikbare nationale en provinciale grondbank wordt oneerlijke concurrentie niet tegengegaan. De grondmarkt is een vrije markt. Wanneer in een gebied sprake is van een hoge onderlinge gunfactor met als doel grond binnen

			toetsbaar is? Zijn er concrete criteria/instrumenten beschikbaar om structurele inkomens- of rendementsverliezen bij blijvende bedrijven te compenseren?	het gebied c.q. gebiedsproces te houden kunnen gebiedspartners besluiten een regionale en vanuit het gebied gefinancierde grondbank en op te richten. Uiteraard juichen wij dat zeer toe. Ten tweede wijst u ons op de - financiële - positie van biologische boeren. De echte koplopers zullen al aan de gestelde eisen voldoen en hoeven dus ook geen aanvullende maatregelen te nemen. De biologische landbouw proberen wij in het UPLG zoveel mogelijk te ontzien omdat onderzoek aantoont dat deze vorm van landbouw voor een aantal belangrijke stoffen, zoals ammoniak, al veel lagere emissies kent. Zo hebben wij onder meer in het definitieve UPLG opgenomen dat de biologische niet-grondgebonden veehouderij en biologische fruitteelt een uitzondering voor de generieke en specifieke (stikstofzones) stikstofmaatregelen.
1322.	0205, 0226, 0255, 0310, 0313, 0377, 0396, 0401, 0411, 0509, 0542, 0547, 0548, 0567, 0568, 0634, 0640, 0650, 0667, 0679, 0770, 0771, 0772, 0941, 1006, 1008, 1024, 1178, 1217, 1248, 1256, 1367, 1387, 1398, 1440, 1441, 1457, 1463, 1473, 1496, 1522, 1525, 1540, 1610, 1613, 1672	Betrokken bewoners, agrarische bedrijven, particulieren	Indieners stellen dat het UPLG geen rekening houdt met lopende financiering en investeringsverplichtingen. Welke maatregelen neemt PU om financiële gevolgen van eerdere investeringen van boeren te compenseren, als die investeringen nu onrendabel blijken door beleidswijzigingen?	Investerings door een onderneming zijn altijd een bedrijfsrisico. De overheid probeert consistent beleid te voeren en zogeheten 'lock in' investeringen te voorkomen, maar dit is helaas niet altijd uit te sluiten. Wel hebben wij er nadrukkelijk voor gekozen om de termijn van maatregelen zoveel mogelijk te stellen op 2035 - NNN, Veenweide, stikstof - zodat er een reële investeringstermijn voor bedrijven ontstaat.
1323.	0004, 0530, 0608, 0615, 0740, 0952,	Gemeente Woudenberg, Caring farmers, LTO Noord	Verzoek om: - langjarige financiële zekerheid - concurrerende/ marktconforme	Ook wij streven naar langjarige financiële zekerheid. Korthedshalve verwijzen wij hiervoor naar ons antwoord op regel 1312. Verder geeft u dat u voorstander bent van marktconforme vergoeding van

	0961, 1142, 1228, 1261, 1263, 1501	afdeling Zuid-West Utrecht, eerste kamerfractie BBB, particulieren, agrarische bedrijven	vergoedingen voor agrarisch natuur- en waterbeheer (ecosysteemdiensten op gebied van water, bodem, klimaat en biodiversiteit /ANLB en GBDA), - op basis van UMDL-score, biologische certificering of ander transparante prestatie-indicator. Uitgangspunt is dat de vergoeding voldoende voor toekomstbestendige exploitatie binnen de toekomstige milieunormen. - eerlijk verdeelde lasten en geen afwenteling op slechts één sector. - overzicht van financiële instrumenten, vergoedingen, subsidieregelingen incl. voorwaarden en looptijd en garanties. - weidegangsubsidie voor hokdierbedrijven.	ecosysteemdiensten. De provincie Utrecht ziet ook dat langjarige contracten voor het ANLb onmisbaar zijn om continuïteit van dit belangrijke beheer te verzekeren. Daarom zijn we in gesprek met het Rijk om contracten van 12 tot 30 jaar mogelijk te maken en hier langjarige financiering voor beschikbaar te stellen. Een driejaarlijkse taxatie die sinds dit jaar plaats vindt zorgt voor meer rechtvaardige vergoedingen, maar zorgt niet direct voor een verbetering van het verdienmodel achter het ANLb. Wij proberen zo helder mogelijk te sturen op output; wij doen dit in nauw overleg met de agrarische collectieven en de op te stellen beheerpakketten. Ook geeft u aan dat maatschappelijke kosten niet moeten worden afgewenteld op een sector (de landbouw). Wij zijn dat volledig met u eens. De landbouw is een economische sector in ons land die gelijk andere sectoren - van zware industrie tot aan de mobiliteitssector - voor de opgave van verduurzaming staat. Een opgave die investeringen met zich meebrengt. Ten slotte: wij hechten groot belang aan weidegang voor de niet grondgebonden veehouderij ('hokdierbedrijven') daar waar mogelijk. Wij doen dit niet via een subsidie, maar via een aanpassing in de verordening, zoals u kunt lezen in het definitieve UPLG.
1324.	0954, 0961, 1034, 1261, 1388	Vechtplassencommissie, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, agrarische bedrijven	Indieners stellen dat melkveehouders het beste kunnen verduurzamen als zij kansen krijgen aangeboden, geen (extra) voorwaarden krijgen opgelegd. Voorbeelden van kansen: langdurige en voldoende hoge vergoeding voor maatschappelijke diensten (zoals beheer van knot- en/of laanbomen, nest- en broedgelegenheid op erf, insectenhotels, plasdras voor weidevogels, legselbeheer, ruige mest, botanisch grasland, duurzaam slootbeheer en ecologisch slootschonen).	Eens. Provincie Utrecht ziet ook dat langjarige contracten voor het ANLb onmisbaar zijn om langjarige continuïteit van dit belangrijke beheer te verzekeren. Daarom zijn we in gesprek met het Rijk om contracten van 12 tot 30 jaar mogelijk te maken en hier langjarige financiering voor beschikbaar te stellen. De vergoedingen kunnen helaas niet zomaar verhoogd worden door de geldende staatsteunregels die meegenomen zijn in de vergoedingensystematiek. Een driejaarlijkse taxatie die sinds dit jaar plaats vindt zorgt voor rechtvaardigere vergoedingen, maar zorgt niet direct voor een verbetering van het verdienmodel achter het ANLb. Daarom proberen we het ANLb aantrekkelijker te maken op andere manieren, door bijvoorbeeld de combinatie te zoeken met andere instrumenten. Het Aanvalsplan Grutto is daar een goed voorbeeld van. Daarnaast zetten we samen met het Rijk in op een

				substantiële groei van het agrarisch natuurbeheer, waaronder het ANLb, in de komende jaren.
1325.	0185	Burgerinitiatief Duurzaam Utrecht	Het UPLG wijst grote delen van het landelijk gebied aan voor waterretentie. Momenteel wordt dit gekaderd als een 'calamiteit' waar agrariërs mogelijk in aanmerking komen voor incidentiele nadeelcompensatie. Dit kader creëert grote onzekerheid en psychologische weerstand. Indiener dringt erop aan om het narratief te verschuiven van compensatie naar Betaling voor Ecosysteem Diensten (BED) (ofwel groenblauwe diensten).	Voor aanwijzing van een bergingsgebied moet deze worden opgenomen in de legger van het waterschap en daarnaast moet het gebied in het omgevingsplan een functie voor waterstaatkundige doeleinden worden toebedeeld. Mocht er sprake zijn van onevenredig nadelige effecten voor een belanghebbende dan is het aan het waterschap om te kijken naar eventuele compensatie. Daarnaast benoemt het UPLG een opgave voor het opvangen van regenwater van piekbuien op maaiveld in poldergebieden. We verwachten dat dit ca 10-15% van de ruimte in polders vraagt en kijken hiervoor in eerste instantie naar de laagste delen waar dit regenwater van nature naartoe loopt. Ze staan op kaart 4 zodat bij ruimtelijke ontwikkelingen en landgebruik hiermee rekening gehouden kan worden.
1326.	0185	Burgerinitiatief Duurzaam Utrecht	Volgens indiener wordt er gevreesd dat zodra het UPLG is vastgesteld, de 'tekentafel' gesloten wordt voor lokale kennis. Hierop heeft indiener twee voorstellen: Voorstel a) vertrouw niet enkel op centrale modellering, maar formaliseer ook Lokale Expertteams om watermaatregelen te valideren vóór implementatie. Voorstel b) Wijs geen enkel gebied in het UPLG aan als retentie-/calamiteitenzone (m.b.t. waterretentieruimte) totdat er een vaststaand compensatieprotocol is ondertekend met de betrokken agrariërs. Er moet voorafgaand duidelijkheid komen over financiële voorwaarden.	Zowel het vasthouden van water voor droge tijden als het bergen van water bij teveel water is een grote opgave. Het zoeken naar ruimte voor water is een gezamenlijk proces wat we o.a. met de waterschappen en het de partners in Deltaregio Centraal Holland doorlopen. Een gebiedsgerichte uitwerking zal, in samenhang met andere opgaven, onder meer plaatsvinden in de gebiedsprocessen. Zie voor meer informatie over de aanpak en het proces de beantwoordingen onder hoofdstuk 3.3.2: ruimte voor water. In het definitieve UPLG besteden wij meer aandacht aan uitvoering, waaronder het werken via ontwerpend onderzoek met integrale teams.
1327.	0769	Agrarisch bedrijf	Indiener vraagt zich af of combinatie van NNN-regime en vernatting leidt tot	Wij begrijpen de zorg die er is voor functieverandering en waardevermindering van de grond. In zichzelf leiden het NNN

			een feitelijke functieverandering zonder formele besluitvorming. Agrarisch gebruik kan dan geleidelijk verdwijnen en perceel feitelijk natuurfunctie krijgen. Dit zonder formele onteigening of planwijziging. Indien natuurontwikkeling leidt tot verlies van open polderstructuur ontstaat spanning tussen twee provinciale doelen. Indiener geeft aan dat deze interne spanning niet expliciet gewogen is. Cumulatie van NNN en vernatting leidt tot waardevermindering, vermindering financierbaarheid, beperking opvolgingsperspectief en leidt tot een disproportionele individuele last. Directe exploitatieschade. Er zou een compensatieparagraaf moeten worden opgenomen voor cumulatieve effecten in vernatting + NNN-situaties.	beschermingsregime en maatregelen van vernatting niet tot beperkingen van het agrarisch gebruik. Het aanwijzen tot natuur via het Omgevingsplan leidt wel tot functieverandering en dit kan ook gelden voor peilverhoging die zo sterk is dat er geen sprake meer is van normaal agrarisch gebruik. Uw punt is dat functieverandering niet altijd 'zwart-wit' is, maar ook een geleidende schaal kan zijn. Dat is een terecht punt, waar wij bij het opstellen van een minnelijke regeling tot nadeelcompensatie rekening mee zullen houden. T.a.v. nadeelcompensatie verwijzen wij u verder naar het antwoord dat wij eerder hebben gegeven in regel 1316.
1328.	1728, 1729	Agrarisch bedrijf, particulier	Indieners vragen hoe de provincie een planschaderegeling gaat toepassen als gevolg van de maatregelen?	De verwachting is dat er, mede gezien de lange overgangstermijn, de generieke stikstofmaatregelen geen recht op nadeelcompensatie (planschade) zullen geven, maar de maatregelen in de stikstofzones in bepaalde gevallen wel. Of er recht is op nadeelcompensatie en, zo ja, voor welk bedrag, wordt individueel beoordeeld aan de hand van de wettelijke criteria. Onze insteek is om hiervoor aan de voorkant van het proces een minnelijke regeling voor op te stellen. Voor meer informatie hierover verwijzen wij u ook naar ons eerdere antwoord op regel 1316.
1329.	0281, 0330, 0349, 0580, 0603, 0769, 1232, 1357	Agrarische bedrijven, particulieren	Indieners verzoeken om een juridisch robuust kader voor nadeelcompensatie/ planschade vast te stellen. Hoe wordt omgegaan met aantoonbare	Zie ook het antwoord bij de regel hierboven. Ten aanzien van schaduwwerking kan worden aangegeven dat dit helaas niet helemaal te voorkomen is. Op het moment dat er ook maar een voornemen is van een wijziging van bijvoorbeeld een grondbestemming is er al sprake van

			'schaduwsschade' (zoals waardevermindering percelen)?	schaduwwerking. Dit kan leiden tot zowel een prijsopdrijvend effect als prijsdaling. Bij het afwaarderen van grond wordt in de regel rekening gehouden met deze schaduwwerking.
1330.	1606, 1616	Gemeente Oudewater, gemeente Woerden	Gemeenten vrezen nadeelcompensatieclaims als gevolg van provinciale instructieregels.	Wij kunnen niet overzien wat eventuele nadeelcompensatie kan zijn voor rekening van gemeenten, anders dan bijvoorbeeld voor de waterschappen. Graag hebben wij ambtelijk verder contact om scherp te krijgen waar u op doelt.
1331.	1171	Particulier	Verzoeker vraagt om een bindende schaderegeling vast te stellen bij schade aan funderingen door hydrologische maatregelen.	Funderingsschade is in beginsel de verantwoordelijkheid van de woningeigenaar. Het rijk is bezig met het ontwikkelen van een langjarige aanpak voor funderingsschade, waaronder het bieden van ondersteuning voor woningeigenaren. Overigens zijn er zijn geen maatregelen in het UPLG die funderingsschade veroorzaken.
1332.	0100, 0340, 0863, 0961, 0965, 0966, 1575	Particulieren, agrarische bedrijven	Indieners geven aan dat met het UPLG de ganzendruk alleen maar zal toenemen, en er geen vergoedingsregeling voor is. Bovendien is ganzenschade in de praktijk moeilijk, onvolledig en omslachtig vergoed te krijgen. Verzoek om: • ganzenoverlast en structurele schade expliciet te erkennen als knelpunt binnen het UPLG; • schadevergoedingsregelingen eenvoudiger, sneller en volledig kostendekkend te maken; • preventieve eisen realistischer toe te passen; • actief populatiebeheer te combineren met schadevergoeding, zodat schade niet structureel wordt afgewenteld op individuele ondernemers.	Ganzendruk neemt niet toe, want de aantallen zijn binnen de provincie al sinds ongeveer 2010-2015 gelijk (afhankelijk van de soort), of zelfs licht afnemend, in zowel zomer als winter. Het gaat om een tegemoetkoming in schade. Het voorkomen van schade is een verantwoordelijkheid die primair bij de grondgebruiker zelf ligt. Tevens zijn er afschotmogelijkheden, van januari t/m oktober. Ook daarover kan de Fauna beheereenheid (FBE) u informeren. Het aanvragen van een tegemoetkoming is sinds 2020 een stuk vereenvoudigd, op aandringen van provincies en kan gedaan worden via: Inloggen - MijnFaunazaken van BIJ12. Er is ook een instructiefilm voor gemaakt door BIJ12: Instructie voor het registreren en inloggen MijnFaunazaken van BIJ12. Dat is ook merkbaar in het aantal aanvragen dat sinds die tijd is binnengekomen. Die is sterk gestegen. Dat er gedegen gegevens aangeleverd moet worden via dat systeem is onvermijdelijk. De overheid kan geen geld geven zonder dat te kunnen verantwoorden en aannemelijk maken dat de tegemoetkoming valt onder de landbouwvrijstelling. Is dat niet mogelijk, wordt de tegemoetkoming gezien als staatsteun, en loopt de ondernemer het risico dat het bedrag terugbetaald dient te worden. Wat er gedaan kon worden, is gebeurd, en kostendekkend schade vergoeden kan niet volgens staatssteunregels. De schade is primair een last die de ondernemer draagt, en een deel van

				de schade is onderdeel is van een normaal ondernemersrisico, terwijl een ander deel wordt tegemoetgekomen. Preventie eisen zijn onderdeel van de landbouwvrijstelling, zonder die inzet kan en mag de provincie geen tegemoetkoming verlenen. Voor wat betreft grauwe ganzen is populatiebeheer mogelijk tussen 1 februari tot 1 november. Als men hulp wil om dat in zijn/haar gebied te organiseren, kan zij met een aantal ondernemers in een collectief gecoördineerde ver- en bejaging hulp daarbij vragen aan de FBE.
1333.	1292	Van Buuren Continuum Advisory	Indiener vraagt welke financierings- en compensatieborging GS vastlegt vóór inwerkingtreding van UPLG-maatregelen die het grondgebruik beperken (beheer, functiewijziging, waterpeil, zonering, grondverwerving/onteigening), zodat (i) ondernemers daadwerkelijk langjarig perspectief hebben, (ii) uitvoering niet strandt door ontbrekende middelen, en (iii) geen ongelijk speelveld ontstaat tussen provincies in lasten (inwoners) en vergoedingen (grondgebruikers). Hierbij stelt indiener een aantal gedetailleerde borgingsvragen.	U stelt zeer gedetailleerde vragen in uw zienswijzen. Wij kunnen deze niet op het detailniveau beantwoorden dat u wellicht verwacht in deze geconsolideerde aanpak in een Nota van Beantwoording. De essentie van uw vragen ligt ons inziens in vier vraagcategorieën: hoe is de compensatie voorzien, is er sprake van een gelijk speelveld, kan langjarige financiering worden aangetoond en hoe zijn de kosten van het programma onderbouwd. Voor beantwoording op deze vragen verwijzen wij naar de antwoorden op regel 1312, 1313, 1316 en 1319.

Beschikbare budgetten

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1334.	0016, 0194, 0195, 0408, 0495, 0608, 0667, 0764, 0827, 0903, 0931, 1006, 1165, 1207, 1214, 1261, 1324, 1329, 1484, 1522, 1597	LTO afdeling Gelderse Vallei, Gemeente Bunschoten, BoerenNatuur Rijn Vecht & Venen, Regio	Indieners constateren dat er meer middelen nodig zijn om alle doelen te behalen. Zij vragen om voor structurele financiële dekking te zorgen, voordat het UPLG juridisch wordt vastgesteld, inclusief middelen en instrumenten voor: investeringen en (technische) innovatie; agrarisch natuur- en landschapsbeheer; compensatie van inkomens- en	Het UPLG gaat uit van het principe van adaptieve programmering. Dit betekent dat plannen worden bijgesteld op basis van voortschrijdend inzicht met betrekking tot de financiering. Wij erkennen dat het van belang is dat om het inzicht van dekking zo concreet mogelijk te maken. Dit is dan ook de reden dat wij een verdere verkenning hebben gemaakt van de financiering op korte - tot 2029 - en middellange termijn - tot

		Foodvalley, gebiedscoöperatie het Binnenveld, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, gemeente Stichtse Vecht, gemeente de Bilt, particulieren, agrarische bedrijven	grondverlies; gebiedsgerichte en collectieve processen.	2035. Deze verkenning wordt opgenomen als bijlage bij het definitieve UPLG. Uit de verkenning blijkt dat de maatregelen op de korte termijn die concrete beperkingen met zich meebrengen op basis van de provinciale verordening, voldoende zijn gedekt. Op de middellange termijn is financiering van Europa - zoals bijvoorbeeld via het gemeenschappelijk landbouwbeleid - en het Rijk - zoals bijvoorbeeld het stikstoffonds - van groot belang. Als wij vervolgens kijken naar de impact van de maatregelen en normen van het UPLG op de individuele bedrijfsvoering, dan zien wij een beeld dat per bedrijf sterk kan fluctueren. De financiële impact hiervan per maatregel is door de WUR (2025) in beeld gebracht en kunt u lezen op de website van de provincie (www.provincie-utrecht.nl/uplg) of via deze link . Ten slotte willen wij nog aangeven dat wij het van groot belang vinden dat bedrijven voldoende investeringscapaciteit hebben en houden om zich te ontwikkelen in de toekomst. Daarom hebben wij in het UPLG ervoor gekozen om normen zoveel mogelijk in te passen in de planperiode tot 2035. Denk bijvoorbeeld aan de stikstofmaatregelen, NNN en Veenweide. Dit is een periode die voor bedrijven een reëel financieringsperspectief biedt.
1335.	0008, 0020, 0084, 0106, 0268, 0310, 0318, 0335, 0340, 0349, 0377, 0378, 0401, 0470, 0582, 0607, 0608, 0615, 0634, 0638, 0650, 0667, 0678, 0686, 0719, 0729, 0740, 0749, 0757, 0769, 0787, 0790, 0793, 0802, 0862, 0870, 0874, 0883, 0887,	Agrarische bedrijven, gebiedscoöperatie het Binnenveld, Stichting I-Vee, agrarische natuurvereniging Noorderpark, LTO Noord, CWV Ons belang, LTO Noord West	Indieners vinden de financiële gevolgen van het Ontwerp UPLG onduidelijk onderbouwd. Zonder financiële kaders, vergoedingen, voorwaarden en langjarige zekerheid kan geen ondernemer een toekomstbestendig plan maken. Nergens wordt duidelijk gemaakt hoe schade, kostenstijgingen en waardevermindering worden gecompenseerd met vergoedingen of subsidies. Structurele middelen ontbreken, terwijl maatregelen onomkeerbaar zijn. Financieringslasten stijgen door maatregelen en geen compensatie mogelijk door krimp veestapel, verlies schaalvoordelen, waardedaling activa en	De meeste onderdelen van de compensatie voor de agrarische sector is concreet uitgewerkt en goed vindbaar, bijvoorbeeld via de website van LAMI Utrecht. Een aantal onderdelen van compensatie voor maatregelen in het UPLG wordt nog ontwikkeld. Om meer helderheid te geven over de compensatie van de agrarische sector hebben we hier een specifieke passage over opgenomen (5.6.4). Verder zullen er ook nog nieuwe specifieke uitkeringen komen vanuit het Rijk op basis van het Stikstoffonds (20 miljard), maar over de wijze van financiering kunnen wij nu nog niets melden.

	0931, 0937, 0951, 0952, 0966, 0994, 1006, 1012, 1059, 1073, 1077, 1129, 1166, 1173, 1208, 1217, 1219, 1230, 1248, 1250, 1282, 1299, 1324, 1338, 1341, 1352, 1358, 1367, 1380, 1384, 1387, 1388, 1390, 1397, 1398, 1413, 1418, 1423, 1425, 1434, 1444, 1457, 1462, 1491, 1494, 1496, 1498, 1513, 1522, 1540, 1543, 1556, 1563, 1575, 1579, 1597, 1621, 1648, 1650, 1684, 1685, 1701, 1760, 1803	Utrecht, Rabobank, gemeente Eemnes, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Werkgroep Landbouw Vijfheerenlanden, IV Bouw & montage, Ontwikkelwaarde BV, Countus accountants + adviseurs, vestiging Odijk, particulieren	minder financieringsmogelijkheden. Welke eigen middelen gaat de provincie inzetten?	
1336.	0002, 0020, 0268, 0273, 0496, 0687, 0711, 0746, 0747, 0859, 1606, 1616	Gemeente Renswoude, Gemeente Eemnes, Gemeente Rhenen, Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden, Natuurmonume	Punt van zorg is dat er onvoldoende financiële middelen zijn voor de (middel)lange termijn voor uitvoering van het UPLG. Hierbij vragen indieners ook aandacht voor investeringen in kennisontwikkeling en innovatie. Zij verwachten dat de provincie de financiële uitwerking en lange-termijnborging van het UPLG verder concretiseert. Ook is aandacht voor de gebiedsgerichte uitwerking gewenst.	Inmiddels hebben wij een meer specifieke onderbouwing opgesteld van de kosten van het UPLG. Hieruit blijkt dat de kosten op de korte termijn - de periode tot 2029 - goeddeels zijn gedekt. Voor de middellange termijn tot 2035 zijn we op onderdelen afhankelijk van aanvullende financiering van Europa en het Rijk, bijvoorbeeld via het zogeheten Stikstoffonds. Verder verwijzen wij u ook naar ons antwoord bij de regel hierboven en regel 1334.

		nten, gemeente Woudenberg, gemeente Oudewater, gemeente Woerden, agrarische bedrijven, particulieren		
1337.	0201, 0290, 0548, 0567, 0670, 0689, 0941, 1006, 1404, 1556, 1575	Particulieren, agrarische bedrijven	Indieners missen een transparante financiële paragraaf/ begroting , inclusief effecten op grondprijzen, vermogenspositie van bedrijven en budgettaire consequenties voor compensatie en nadeelcompensatie. Het zal nodig zijn de regelingen van de rijksoverheid en de provincie op elkaar af te stemmen en de voorwaarden en hoogtes van de voorgestelde vergoedingen aan betrokken agrariërs te benoemen.	Wij verwijzen u naar ons antwoord op regel 1312.
1338.	0193, 1299	gemeente Zeist, Rabobank	Verzoek aan de Provincie om nu al het gesprek te starten over mogelijke alternatieven voor als rijksmiddelen (deels) niet beschikbaar komen. Voor de komende jaren zijn relatief veel rijksmiddelen beschikbaar, maar zonder verdere rijksmiddelen is het niet mogelijk om de doelen op langere termijn te realiseren.	Wij zijn in gesprek met zowel Europa als het Rijk voor aanvullende middelen. Wat betreft het Rijk is met name het Stikstoffonds van 20 miljard van belang. Verder verwijzen wij naar ons antwoord onder regel 1312.
1339.	1225	gemeente Houten	Het verzoek is om inzichtelijk te maken wat de omvang is van financiële middelen die grofweg per maatregel in Kromme Rijng gebied en Schalkwijk ter beschikking wordt gesteld, eventueel met een bandbreedte.	Het is mogelijk voor belanghebbenden om zelf een inschatting te maken van de kosten en dekking van maatregelen per gebied, op basis van het UPLG en de specifieke bijlagen. Inmiddels is bij het definitieve UPLG ook bijlage XI toegevoegd, waarin wij een nadere onderbouwing geven van de financiering van het UPLG op korte- (tot 2029) en middellange termijn (tot 2036).

1340.	1299	Rabobank	De keuze voor 'adaptieve programmering' waarbij activiteiten worden aangepast aan beschikbare middelen en veranderende omstandigheden is volgens indiener vanuit beleidsmatig perspectief begrijpelijk. Vanuit bancaire perspectief staat deze benadering echter op gespannen voet met financieringslogica. Banken hebben behoefte aan concrete en uitgewerkte businesscases, stabiliteit in randvoorwaarden, voorspelbare kasstromen over een langere periode. Een adaptieve aanpak verschuift risico's impliciet naar ondernemers. Dit maakt investeringen minder goed financierbaar en kan ertoe leiden dat maatschappelijke en financieel wenselijke transitie niet tot stand komen. Als uitvoering afhankelijk is van wisselende publieke middelen, projecten of kansen die zich voordoen, wordt dit risico verder versterkt.	Wij delen uw analyse. Doordat wij als provincie slechts in zeer beperkte eigen middelen kunnen inzetten, kunnen wij echter niet anders dan werken via adaptieve programmering.
1341.	1299	Rabobank	Rabobank vindt de transitie die de provincie voor ogen heeft maatschappelijk belangrijk en economisch wenselijk. Maar om deze transitie daadwerkelijk mogelijk te maken, is een versterking van de financiële basis noodzakelijk. Zij doen daarom de volgende oproepen: 1. Maak afspraken met het Rijk over meerjarige, structurele financiering die in lijn is met de investeringshorizon van agrarische ondernemers. 2. Verhoog de zekerheid, voorspelbaarheid en juridische borging van compensatieregelingen, zodat deze daadwerkelijk kunnen worden meegewogen in kredietbeslissingen. 3. Onderzoek aanvullende provinciale instrumenten,	Dank voor de reactie. Wij herkennen de punten die u naar voren brengt. Wij verwijzen in hoofdlijnen naar de reactie die wij eerder hebben gegeven op de zienswijzen onder 1312, 1313 en 1316. Aanvullend kunnen wij nog aangeven dat het meerjarenperspectief een belangrijk uitgangspunt is voor het UPLG en dat wij nadrukkelijk hebben gekozen om de planperiode zoveel als mogelijk voor maatregelen en beperkingen 'op te rekken' tot 2035, zodat dit maximale voorspelbaarheid biedt voor het boerenbedrijf.

			zoals garanties, revolverende fondsen en voorfinanciering, om private investeringen te faciliteren en risico's te delen – ook voor jonge agrariërs. 4. Betrek banken en andere financiers vroegtijdig bij de uitwerking van maatregelen en gebiedsplannen. Dit helpt om uitvoeringsambities beter te verbinden met financieringsmogelijkheden.	
1342.	0496	Natuurmonumenten	Indiener geeft aan dat er in de praktijk te weinig financiering is voor langdurige bestrijding van invasieve exoten, en dat het provinciale subsidieloket niet altijd past bij de werkwijze die hiervoor nodig is.	De bestrijding van invasieve exoten is geregeld in het Uitvoeringsprogramma Invasieve Exoten. Hierin zijn ambities opgenomen ten aanzien van de beheersing van wijdverspreide invasieve exoten. De beheersing van deze soorten is echter ook een verantwoordelijkheid van andere grondeigenaren en -beheerders; iedereen draagt een verantwoordelijkheid om wijdverspreide invasieve exoten (al dan niet functiegericht) te beheersen. Voor het gebrek aan financiering kan dan ook niet alleen naar de provincie gewezen worden. De subsidieregeling wordt ter voorbereiding van het nieuwe uitvoeringsprogramma (dat in moet gaan in 2027) geëvalueerd en waar nodig aangepast, voor zover dat past binnen de rol en ambities van de provincie.
1343.	1597	Particulier	De ammoniak sensoren en monitoring die de provincie voorschrijven zijn extra kosten voor de niet grondgebonden bedrijven, in het rapport van Ratingen et al. (2025) vanuit het RIVM komt naar voren dat de "goedkope" sensoren tot €600,- niet geschikt zijn voor monitoring. Deze eis van de provincie zou als hij doorgevoerd wordt veel extra kosten meebrengen voor de agrariër. Heeft de provincie hier rekening gehouden en wat zijn de extra kosten?	Doordat veel stalsystemen juridisch niet overeind zijn gebleven omdat onvoldoende duidelijk is hoeveel reductie ze opleveren is het belangrijk geworden te meten wat de werkelijke uitstoot bedraagt. Dat geldt niet alleen in Utrecht. Op dit moment bedragen de kosten voor een dergelijke sensor inclusief onderhoudscontract ca 2000 Euro. Deze kosten zijn vergelijkbaar met de bestaande kosten voor systeem monitoring en passen binnen de bestaande beheer en onderhoud cyclus. Het is onze inschatting dat de ontwikkelingen in deze sensoren de komende jaren doorzet en ook de kostprijs gereduceerd zal worden. De sensorplicht geldt uiterlijk in 2035. Welke exacte kosten dit voor ondernemers met zich mee zal brengen is nu nog moeilijk in te schatten.

1344.	0081	Adviesgroep Kromme Rijn	Indiener vraagt hun aanname te bevestigen: Aandacht voor grond- en kwelwater op de Utrechtse Heuvelrug en diverse essentiële natuur percelen leiden tot extra inspanningen en middelen voor hun gebied.	Inderdaad staat er een hoop te gebeuren de komende tijd rondom de Utrechtse Heuvelrug. In het kader van het UPLG is er 6,8 mln aan aanvullende middelen voor procesondersteuning vrijgemaakt, waarvan 1 mln voor de niet prioritaire gebieden, zoals de Utrechtse Heuvelrug.
1345.	0496	Natuurmonumenten	Indiener vindt dat het UPLG te weinig duidelijkheid biedt over de financiering van natuur, met name voor beheer, onderhoud en instandhouding.	Wij herkennen het knelpunt dat u beschrijft. Zoals u weet zijn de beheervergoedingen nog niet aangepast op de reële kostenontwikkeling. Provincies zijn via het IPO in gesprek met het Rijk over de financiering van het natuurbeheer met als doel taken en middelen meer in balans te brengen, zodat natuurbeheerders in staat zijn de natuur adequaat te beheren.
1346.	0081	Adviesgroep Kromme Rijn	Doordat het ontwerp UPLG niet lijkt op het 'oude' UPLG is onduidelijk of de beschikbaar gestelde middelen voor het Kromme Rijn Linie Landschap nog beschikbaar zijn.	De middelen voor de maatregelen Kromme Rijn Linielandschap zijn gereserveerd. Voor de uitvoering van deze maatregelen is eind 2025 een maatwerkovereenkomst opgesteld. In het kader van de Regionale provinciale maatregelen landelijk gebied (Rpml) zijn deze middelen tot eind 2028 beschikbaar.
1347.	0495	gemeente Bunschoten	Indiener is bezorgd dat de beperkte beschikbare UPLG-middelen ingezet worden voor stedelijke ontwikkelingsprojecten i.r.t. Groen Groeit Mee, terwijl de grootste opgaven worden neergelegd bij de agrarische sector.	De extra middelen die vanuit het UPLG beschikbaar zijn voor de doelstellingen waaraan ook in het programma Groen Groeit Mee wordt gewerkt, bevinden zich in Maatregelpakket 1 ('Groenblauwe linten, scheggen en boerensloten'. Dit is een bedrag van 59.37 miljoen en is in de zomer van 2024 zijn toegekend door het Rijk. Overigens is uw vrees niet nodig, want de projecten die hieruit gefinancierd worden zijn juist bedoeld voor het landelijk gebied en de landbouw.

5.7 Monitoring en evaluatie

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1348.	0004, 0106, 0193, 0323, 0376, 0378, 0495, 0496, 0719, 0799, 1021, 1362, 1413, 1717	Agrarische bedrijven, Gemeente Woudenberg, Regio Amersfoort,	Monitoring is essentieel, maar volgens indieners nog onvoldoende stevig uitgewerkt in het UPLG. Dit maakt de juridische borging kwetsbaar en het maakt het voor een gebied lastig om zelf bij te	Vanaf 2027 komt er een monitor voor de integrale doelen van het UPLG. Specifiek voor stikstof; de monitoring van stikstofemissies kan nu al plaatsvinden. De komende jaren werken wij wel aan een verbetering van deze monitoring en verwachten wij dat de Rijksoverheid een afrekenbare stoffenbalans zal implementeren. Hierbij merken wij op dat het stellen van doelen niet afhankelijk is van de monitoring, maar zowel de provincie als

		gebiedscooperatie Stichtse Vecht, Natuurmonumenten, Gemeente Bunschoten, particulier, gemeente Zeist	sturen. Welke wijze van algemene borging en monitoring is en komt er?	bedrijven zelf moeten wel in staat zijn te monitoren of de doelen behaald worden.
1349.	0004, 0320, 0323, 0509, 0719, 0942, 0951, 0971, 0982, 1270, 1307, 1379, 1578, 1648, 1688	Agrarische bedrijven, gemeente Woudenberg, particulier, Amersfoort voor Vrijheid, LTO-N afd Woerden, particulieren	Indieners missen een transparante en toetsbare koppeling tussen maatregelen, indicatoren en het beoogde eindresultaat. M.a.w. leg een duidelijke relatie tussen doelen en maatregelen; worden doelen gehaald? Leg eenduidig vast welke indicatoren leidend zijn, hoe ze worden gemeten en hoe ze juridisch worden geborgd. Het is niet inzichtelijk hoe de voorgestelde maatregelen leiden tot aantoonbare en tijdige natuurverbetering. Evenmin wordt duidelijk gemaakt welke aannames, onzekerheden en risico's in de berekeningen zijn meegenomen. Zonder een helder en controleerbaar resultaatkader ontbreekt de mogelijkheid om de uitvoering later objectief te beoordelen en bij te sturen. Dat ondermijnt de controleerbaarheid van het beleid.	Vanaf 2027 komt er een monitor voor de integrale doelen van het UPLG. Hierin zullen wij - zoals u ook stelt - inzichtelijk maken wat het verband is tussen maatregelen enerzijds en effect anderzijds. Specifiek met betrekking tot natuurherstel het volgende. De Natuurdoelanalyses en adviezen van de Ecologische Autoriteit, geven voldoende onderbouwing dat beschermde habitats in de provincie Utrecht in verslechterde staat verkeren. Hierbij zijn met name drie drukfactoren van belang; een overdaad aan stikstof, hydrologische beperkingen en een gebrek aan robuustheid/ connectiviteit. Het UPLG zet in op de aanpak van alle drie deze drukfactoren. De effecten van deze maatregelen worden door de provincie gemonitord en geëvalueerd. Naast de monitor UPLG komt dit ook terug bij de volgende ronde van Natuurdoelanalyses.

1350.	0320. 0942, 888, 1270	agrarische bedrijven, LTO Noord afdeling Woerden, particulier	Verzoek om inzichtelijk te maken waar een sector staat en wat er al is gerealiseerd en dat te waarderen.	De landbouw in Utrecht is volop in beweging en wij zien en waarderen terdege alle activiteiten die inmiddels zijn ontplooid die leiden tot een meer duurzame bedrijfsvoering. Tegelijkertijd zien wij dat de natuur nog steeds onvoldoende herstelt en de (klimaat)emissies te hoog zijn. Landbouw heeft hier - gelijk andere sectoren - een belangrijke invloed op. Specifiek voor stikstof kunnen wij het volgende meegeven. Alle sectorale reducties die zijn gerealiseerd sinds 2019 worden meegenomen. De berekeningen worden uitgevoerd op basis van de emissies zoals deze in landelijke registers en regionaal feitelijk zijn vastgesteld. In emissieregistratie.nl kan ingezien worden welke emissies er per sector zijn en hoe deze al gereduceerd zijn. Alle reducties, ongeacht wanneer deze plaats hebben gevonden helpen bij het verlagen van de stikstofdruk in relatie tot de gestelde natuurdoelen, tegengaan van verslechtering en zicht krijgen op een gunstige staat van instandhouding. Deze inzichten dragen bij aan de motivatie om toestemmingverlening weer mogelijk te maken. Een rapport van het Planbureau voor de leefomgeving van maart 2026 geeft een overzicht van de emissies en emissiereducties per sector, verkeer, industrie en landbouw.
1351.	0088, 0281, 0553, 1012, 1632	Agrarische bedrijven, particulier	De stapeling van opgaven betekent een forse inperking van de gebruiksruimte en daarmee een structurele druk op het verdienvermogen van boeren. Verzoek om een cumulatieve effectanalyse toe te voegen op gebiedsniveau.	Wij begrijpen uw zorg. Wageningen Universiteit heeft onderzoek gedaan naar de financiële gevolgen van de maatregelen UPLG voor een individueel agrarische bedrijf, waarbij ook de gevolgen van stapeling inzichtelijk zijn. Inmiddels is dit onderzoek verder uitgebreid, zodat ook andere sectoren dan de veehouderij in beeld komen en de lange termijn effect beter in beeld zijn. Het onderzoek van Wageningen is inmiddels in te zien via de website van de provincie. Wij zijn nog niet zover dat ook de effecten op gebiedsniveau daarbij in beeld worden gebracht. Wij gaan vanaf 2027 ook werken met een UPLG monitor; deze gaat provincie breed de effecten van het UPLG ten aanzien van bijvoorbeeld natuurherstel en klimaatemissies in beeld brengen.
1352.	0941, 1292	Van Buuren Continuum Advisory, agrarisch bedrijf	Indiener vraagt naar monitoring middels een aantal zeer gedetailleerde vragen. In hoofdlijnen komen de volgende punten naar voren: Doelsturing: hoe zijn resultaten van een individueel bedrijf toerekenbaar te maken naar een	Uw zienswijze bevat veel gedetailleerde vragen die te ver gaan voor reactie in de vorm van een Nota van Beantwoording. Wij geven bijgaand antwoord op de hoofdlijnen van uw vragen onder 5. Ten aanzien van doelsturing kunnen wij aangeven dat zowel het Rijk als de provincie inzet op doelsturing, zodat een agrarisch bedrijf zoveel mogelijk zelf verantwoordelijk is voor 'het hoe' bij het realiseren van het werken met minder emissies. Het stelsel van doelsturing - zowel de normen, de financiële aspecten als de meetmethodieken - is daarbij nog

			algemeen resultaat voor een groter gebied? Monitoring: hoe kunnen aan de voorkant heldere afspraken worden gemaakt over meten en monitoren? Hoe ziet het toezicht en handhavingsskader er hierbij uit en welke governance past daarbij? Welke rapportagevorm wordt gekozen? Welke rechtsbescherming is er als bedrijf hun resultaten niet halen?	in ontwikkeling. Op dit moment zijn sommige onderdelen beter uitgewerkt dan andere. Het stelsel van doelsturing is nog niet zover dat alle emissies waar het in het UPLG om gaat - bijvoorbeeld CO ₂ , fosfaten, ammoniak en methaan - individueel zijn toe te schrijven aan de uitstoot van een specifiek bedrijf. Ten aanzien van monitoring zijn wij het erover eens dat aan de voorkant hierover met de bedrijven in onze provincie goede afspraken moeten worden gemaakt. Een van de belangrijkste onderdelen daarbij is de monitoring van ammoniak; we zijn daarover in gesprek met de sector, zodat voorkomen wordt dat er de wederzijdse verwachtingen - overheid/agrarische sector - niet blijken te matchen met concrete activiteiten. Het toezicht en handhavingsskader dat past bij dergelijke afspraken is nog in ontwikkeling. De provincie Utrecht heeft intern het programma Doelsturingvergunning opgezet, dat de komende tijd dit verder gaat vormgeven. Daarbij komt specifiek aan bod wat de sector zelf monitort en wat daarbij de rol van de overheid is. Ten slotte kan worden aangegeven dat de provincie Utrecht vanaf 2027 gaat werken met een integrale UPLG monitor. Hierin wordt voor de verscheidenheid aan aspecten van het UPLG - klimaat, bodem, water, natuur en landbouw - aangegeven wat het doelbereik is op activiteit- en effectniveau.
1353.	1688	Amersfoort voor Vrijheid	Hoe blijft het UPLG flexibel wanneer uitgangspunten of inzichten wijzigen? Voor uitvoerbaarheid is het belangrijk dat het UPLG niet 'op slot' wordt gezet door één manier van sturen, terwijl beleid rondom stikstof en natuur in ontwikkeling blijft.	We moeten inderdaad flexibel blijven en dat is ook voorzien. Ten eerste is in 2028 de eerste actualisatie en bijstelling van het UPLG gepland, waarbij nieuwe inzichten verwerkt kunnen worden. Ten tweede kan nieuwe Rijksnormen aanleiding zijn om bepaalde regels in onze Provinciale Omgevingsverordening aan te passen.
1354.	1207	BoerenNatuur Rijn Vecht & Venen	Andere (externe) bronnen kunnen van invloed zijn op het behalen van de beleidsdoelen. Indieners vragen de provincie hoe zij dit gaat monitoren. En hoe zij voorkomt u dat door externe factoren de	Zowel de agrarische sector als andere sector moeten aan de slag rondom verduurzaming. Rondom stikstof wordt in het startpakket van de Ministeriële commissie Economie en Natuurherstel (startpakket "Nederland van het Slot") van de landbouwsector een stikstofemissiereductie van 42-46% verlangd, van de industrie 50% en van mobiliteit (inclusief bouw) ook 50%. Daarnaast staan in het Nationaal Klimaatakkoord (2019) per sector de afspraken benoemd om opgeteld tot voldoende reductie van broeikasgassen te komen. Het gaat dan om de

			landbouwsector nog zwaardere maatregelen moet treffen.	sectoren: elektriciteit, industrie, mobiliteit, landbouw en gebouwde omgeving. Per sectorale opgave - bijvoorbeeld waterkwaliteit of stikstof - wordt zorgvuldig gemonitord welke sector welke bijdrage levert.
1355.	1067, 1144, 1383	Agrarische bedrijven	Verzoek om kaart en protocol van meetpunten (locaties, meetmethode, meetfrequentie, validatie) in regio Eemland.	Bij het schrijven van het UPLG hebben wij zoveel mogelijk gebruik gemaakt van openbare bronnen. De depositiemetingen zijn openbaar via de website van RIVM, de emissiegegevens zijn in te zien op emissieregistratie.nl . Ten aanzien van de Veenweideopgave hebben wij gebruik gemaakt van de openbare gegevens die zijn in te zien op de website van het Nationaal Onderzoeksinstituut Broeikasgassen Veenweide. Voor nadere informatie en kaartbeelden kunt u natuurlijk altijd contact met ons opnemen.
1356.	1526,1605	Particulieren	Data, modellen en risicobeheersing zijn van groot belang voor sturing en risicobeheersing. Indiener verzoekt met de landbouworganisaties een uitgangspuntendocument op te stellen met afspraken over kwaliteit en gebruik data, modellen, benodigde keycontrols en controles.	Bij het schrijven van het UPLG hebben wij zoveel mogelijk gebruik gemaakt van openbare bronnen. De depositiemetingen zijn openbaar via de website van RIVM, de emissiegegevens zijn in te zien op emissieregistratie.nl . Wij zullen zeker in het verdere gevolg met de landbouwsector nadere afspraken maken over de monitoring en de te gebruiken data.
1357.	0193	Gemeente Zeist	Verzoek aan de provincie om een structurele monitoring/evaluatie van gezondheidseffecten op te stellen.	Vanaf 2027 verschijnt er een UPLG monitor over maatregelen en effecten van het UPLG. Volksgezondheid zal daar geen onderdeel van uitmaken, omdat wij niet voorzien dat er een causaal verband is tussen de maatregelen UPLG en de volksgezondheid.
1358.	0193	Gemeente Zeist	Doelvoorschriften zijn een combinatie van emissieplafonds per bedrijf en het meten van emissies aan de stallen. Het meten van geur aan de stallen is vooralsnog niet mogelijk en zal waarschijnlijk moeten worden aangevuld. Verzoek is om hier samen met andere instituten en ODU onderzoek naar te doen, evenals naar de haalbaarheid van doelvoorschriften in de	Dank voor de suggestie. Geur is geen doelstelling van het UPLG, maar kan wel een neveneffect zijn van de vermindering van deposities waarop wordt gestuurd. Wij nemen uw suggestie mee bij het opstellen van het programma van eisen monitoring van de doelsturingvergunning.

			vergunningverlening in het kader van beschikbare technieken.	
1359.	0959	Milieuwerkgroep Houten	Het verzoek aan het college om microbiom-monitoring als aanvullende methode voor vroegtijdige signalering van veranderingen in bodem, water (KRW-richtlijn) en ecologische waarden op te nemen in paragraaf 5.7 (Monitoring en evaluatie).	De komende periode werken we uit hoe we de UPLG-doelen gaan monitoren. Dit staat beschreven in paragraaf 5.7 van het UPLG. Bij deze uitwerking sluiten we aan bij bestaande en voorgenomen dataverzameling en monitoringprogramma's. Hieronder valt bijvoorbeeld het op te zetten monitoringsprogramma op basis van de EU-richtlijn bodemmonitoring (2025/2360). Deze richtlijn verplicht lidstaten tot monitoring van de bodemgezondheid aan de hand van fysische, chemische en biologische parameters. Ook sluiten we aan bij de landelijke ontwikkelingen over de KRW-monitoring. STOWA heeft hier onderzoek naar gedaan, wat de provincie met interesse volgt. We passen de eerste subtitel onder paragraaf 5.7.3 aan naar "Effectmonitoring: aansluiten bij bestaande en voorgenomen dataverzameling en monitoringsprogramma's".

Sociaaleconomische impact

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1360.	Ca 550 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Gemeente Renswoude, particulieren, agrarische bedrijven, Boerinnenstudiegroep Het Groene Hart, LTO-gelderse Vallei, gemeente Montfoort, gemeente Oudewater, Gemeente Woerden, Gemeente Woudenberg, Gemeente Stichtse Vecht, NFO, Loonbedrijf Balvert,	Indieners stellen dat het UPLG vergaand beleid vaststelt, zonder dat de sociaaleconomische gevolgen hiervan in beeld zijn en zijn meegewogen (m.b.t. proportionaliteit, doelmatigheid en rechtvaardigheid). Daarom moet er een sociaaleconomische impactanalyse worden opgesteld. Hierbij hebben indieners verschillende verzoeken: - Een SEIA per deelgebied of gemeente. - Een SEIA voor andere sectoren (zoals fruitteelt) en/of bedrijfstypen dan melkveehouderij, en voor pachtbedrijven.	Wij hebben zorgvuldig en uitgebreid onderzocht wat de impact van het UPLG is op de sociaaleconomische situatie in het Utrechtse landelijk gebied. Hiervoor zijn vier onderzoeken van belang die wij onderstaand kort benoemen. Allereerst is er het onderzoek van het PON & Telos (2024) waarin wordt gekeken naar alle aspecten van brede welvaart die van belang zijn voor de provincie. Dit onderzoek staat bekend als 'de SEIA' en is grotendeels kwalitatief van aard. De belangrijkste lijn uit dit onderzoek is dat veranderingen die voortkomen uit het UPLG een positief effect hebben op de brede welvaart in het landelijk gebied. Dit komt met name door het ontstaan van een schonere omgeving met meer natuur en een betere natuurkwaliteit. Op korte termijn kunnen de veranderingen voor melkveehouders onzekerheid opleveren over het verdienmodel en de kans verhogen op (tijdelijke) werkloosheid. Op lange termijn kunnen

	Christenunie Stichtse Vecht, gemeente Ronde Venen, particulier, agrarisch bedrijf, CDA Rhenen, gemeente Rhenen, Regio Amersfoort, gebiedscoöperatie het Binnenveld, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, LTO Noord afdeling Woerden, HAJK, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Gebiedscoöperatie stichtse Vecht, CDA Vijfheerenlanden, Gemeente Vijfheerenlanden, gemeente Bunschoten, Gemeente IJsselstein, gemeente De Bilt, SGP fractie De Bilt, LTO Noord West Utrecht, gemeente Zeist, NFO, Agractie, LTO Alblasserwaard, kerngroep bioboeren, ChristenUnie Renswoude, Dierenartsen ULP	- Specifieke aandacht voor impact op jonge boeren en bedrijfsovername. Indiener 1225 (gem Houten) wil afspraken maken over hoe dit te doen, en wie wat doet. Verschillende indieners benoemen dat Artikel 2 lid 3 van de Habitatrichtlijn vereist dat bij natuurmaatregelen rekening wordt gehouden met economische en sociale belangen. Uit het ontwerp blijkt volgens hen niet dat deze belangen systematisch en evenwichtig zijn gewogen.	zowel stoppende als niet stoppende melkveehouders een vooruitgang verwachten binnen het thema materiële welvaart, vooral door verkoop of pacht van productierechten en grond, een stoppersregeling en stijgend inkomen. Voor melkveehouders die doorgaan en kiezen voor natuur-inclusief boeren of inzetten op stalinnovatie is een goed verdienmodel op de lange termijn echter niet gegarandeerd. Verwacht wordt dat de negatieve effecten op langere termijn afnemen, waardoor de transitie van het landelijk gebied ook voor agrariërs een positief effect zal hebben. Om verder invulling te geven aan de specifieke duiding voor de agrarische sector heeft de Universiteit van Wageningen twee onderzoeken uitgevoerd en is de derde in juni 2026 opgeleverd. In het WUR-rapport van 2024 wordt de nulsituatie van de Utrechtse landbouw beschreven. Belangrijke kengetallen die hierbij aan bod komen zijn onder meer: aantal land- en tuinbouwbedrijven, hectares cultuurgrond, bedrijfsomvang, veebezetting per hectare, opvolging situatie, inkomenspositie en rol van de sector in de werkgelegenheid. Vervolgens is in een vervolgonderzoek (Quick scan 2025) specifiek ingegaan op de inkomensgevolgen van het UPLG voor de melkveehouderij in Utrecht. Hierbij is per landschap in beeld gebracht wat de stapeling van opgaven en beperkingen is en wat hiervan de inkomensgevolgen zijn per referentiebedrijf. Hierbij is gekeken naar maatregelen voor water, natuur, stikstof en klimaat / methaan. Ten slotte is op verzoek van Provinciale Staten in 2026 gewerkt aan een follow up van de quick scan (WUR 2026). Hierbij wordt een kwalitatieve duiding gegeven van de gevolgen van klimaatverandering voor de Utrechtse landbouw, wordt een duiding gegeven van de beschikbare instrumenten en wordt aangegeven wat de meerprijs is voor een referentiebedrijf om de beschreven transitiepaden in te vullen. Deze aanvullende vragen wordt niet alleen voor de veehouderij

		Harmelen, Dorpsplatform Zegveld, Gereformeerde kerk te Kockengen, agrarisch bedrijf, particulier, Cooperatie De boeren met Toekomst, European Fruitserveise Board BV, Wolswinkel Mengvoeders, Kenniscirkel Landbouw West, Broekenbos Natuurbeheer, IV Bouw & montage, Fedecom, gemeente Houten, CDA Lopik, Ontwikkelwaarde BV, Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West- Utrecht		beantwoord, maar ook voor de varkens- en kalverhouderij en de pluimveesector. Fruitteelt wordt hierbij niet meegenomen. Alle genoemde rapporten uit dit antwoord zijn in te zien op de webpagina van het UPLG: www.provincie-utrecht.nl/uplg . In paragraaf 5.7.5 is een toevoeging gedaan over het nieuwste WUR rapport (2026). Ook is deze zin uit het Ontwerp UPLG vervangen: "Om een vervolg te kunnen geven op deze sociaaleconomische impactanalyse zijn rijksmiddelen noodzakelijk. Die zijn op het moment van publiceren van dit Ontwerp-UPLG niet beschikbaar." In plaats hiervan is de volgende zin opgenomen: "Inmiddels hebben wij in de begroting middelen voorzien om continuïteit te geven aan monitoring van de leefbaarheid van het platteland. Samen met gemeenten en andere betrokken partijen gaan we hier invulling aan geven."
1361.	0472, 1423, 1593	LTO Noord West Utrecht, AgruniekRijnvallei Holding B.V., agrarisch bedrijf	Indieners stellen dat de SEIA (Sociaaleconomische Impact Analyse) en andere doorrekeningen niet openbaar zijn. Zij hebben begrepen dat binnen de provincie reeds voorbeeldberekeningen zijn gemaakt, maar deze zijn niet met de sector gedeeld. Verzoek om deze alsnog openbaar te maken.	De onderzoeken die ten tijde van het Ontwerp UPLG beschikbaar waren zijn allen gedeeld met PS en daarmee openbaar. Het WUR-onderzoek uit 2026 wordt ook gelijktijdig met het UPLG openbaar gemaakt. De onderzoeken zijn ook via de website van de provincie Utrecht – www.provincie-utrecht.nl/uplg - te lezen. In paragraaf 5.7.5 is de volgende zin toegevoegd: "Beide onderzoeken van de WUR zijn te lezen op de website van de provincie (www.provincie-utrecht.nl/uplg)".
1362.	0534	Gemeente IJsselstein	Vanuit gemeenten is de angst dat de verantwoordelijkheid van de	Wij begrijpen uw zorg, dit is dan ook de reden dat wij de sociaaleconomische impact nadrukkelijk vooraf in beeld hebben gebracht. Wij als provincie voelen ons - gelijk u - verantwoordelijk

			sociaaleconomische gevolgen onevenredig bij de gemeente komt te liggen.	voor de sociaaleconomische gevolgen van het UPLG voor het platteland. In paragraaf 5.7.5 is de volgende zin opgenomen: "Inmiddels hebben wij in de begroting middelen voorzien om continuïteit te geven aan monitoring van de leefbaarheid van het platteland. Samen met gemeenten en andere betrokken partijen gaan we hier invulling aan geven."
1363.	0408, 0658, 0957	Agrarische bedrijven	Indieners stellen dat de afgesproken SEIA slechts ten dele is uitgevoerd, hoofdzakelijk op het sociale vlak. Nu is aangegeven dat vanwege geldgebrek het economische deel van de SEIA niet meer wordt uitgevoerd, maar dat dit gemonitord gaat worden gedurende de uitvoering van het UPLG. Dit strookt niet met de kaderstelling aangezien dit geen goede inschatting geeft over hoe het vierde doel zal worden uitgevoerd. Uit een oplegnotitie van Regionale Stuurgroep West blijkt dat er een inkomensdaling kan plaatsvinden tot ruim € 200.000,- per bedrijf, per jaar. Dat is onacceptabel.	Wij verwijzen u naar het antwoord bij regel 1360. Wij hechten groot belang aan monitoring van de verdere uitwerking van het UPLG, waaronder de sociaaleconomische impact. Wij doen dit onder meer via de 'Staat van de Utrechtse landbouw'.
1364.	0195, 0221, 0268	Gemeente Stichtse Vecht, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden	Indieners stellen dat de provincie een verantwoordelijkheid heeft voor een sociaal vangnet voor agrariërs en inwoners, zodat gemeenten en beheerders in het landelijk gebied niet zonder steun of middelen voor deze taak komen te staan. Dit ontbreekt op dit moment.	Het uitgangspunt van het UPLG is dat het werken aan de opgaves van het landelijk gebied zoveel mogelijk samengaat met het bieden van toekomstperspectief voor de agrarische sector. De provincie doet er alles aan om binnen haar rol en mogelijkheden de sector te ondersteunen bij de grote aanpassingen waar zij voor staat. Om boeren te helpen met de benodigde transitie zijn er verschillende subsidieregelingen beschikbaar. Dit neemt echter niet weg dat er voor sommige bedrijven ingrijpende gevolgen zullen zijn. Belangrijk onderdeel daarvan is voor ons ook het instrument van plattelandscoaches. Dit zijn professionals die ten dienste staan van individuele agrarische ondernemers in de breedste zin van het woord. Provinciale Staten heeft onlangs

				besloten de financiering van dit programma voort te zetten tot mei 2028.
1365.	0195	Gemeente Stichtse Vecht	Indiener stelt dat in de pilot SEIA de effecten voor de landbouw op langere termijn positief zijn. Zij verzoekt om transparant te zijn over de onderbouwing; dat is noodzakelijk voor een zorgvuldig afwegingskader waarop bestuurlijke keuzes kunnen worden gebaseerd. Zonder gebiedsspecifieke doorvertaling blijft onduidelijk hoe generieke aannames zich verhouden tot concrete kenmerken en draagkracht polders.	U heeft gelijk met uw duiding van het onderzoek in het kader van de Sociaaleconomische Impactanalyse Utrecht (SEIA). Aanvullend: in de zogeheten Quick scan van de WUR wordt gebiedsspecifiek aangegeven wat de inkomensgevolgen zijn van het UPLG voor Utrechtse referentiebedrijven. U kunt dit onderzoeken vinden op de website van de provincie Utrecht (www.provincie-utrecht.nl/uplg).
1366.	0195	Gemeente Stichtse Vecht	Indiener vindt "de staat van de landbouw" geen volwaardige vervanging van een SEIA.	De SEIA is een onderzoek dat - gelijk de onderzoeken van de WUR - specifiek voor de planvorming en besluitvorming van het UPLG is opgesteld. Na vaststelling van het UPLG komt het zwaartepunt op de uitvoering en dus ook de monitoring te liggen.
1367.	Ca 250 indieners, zie bijlage 2 voor nummers.	Agrarische bedrijven, LTO-N afd ZW, Gereformeerde kerk te Kockengen, Cooperatie de Boeren met Toekomst, Netwerk Grondig, Dorpsplatform Zegveld, Alteligne consultancy, particulieren	Indieners vrezen dat door het UPLG de leefbaarheid op het platteland achteruit zal gaan. Sociaaleconomische ontwrichting wordt verwacht. Men verwacht gevolgen voor de sociale structuur van het platteland (cultuur, zorgboerderijen, verenigingen, evenementen en zorg voor kwetsbare groepen). Ook zijn er zorgen over toenemende criminaliteit, zoals drugslabs in leegstaande agrarische bedrijfsgebouwen.	U kunt lezen in het UPLG dat wij zorgvuldig onderzoek hebben gedaan (de onderzoeken van PON & Telos en de WUR) naar de impact van de maatregelen van het UPLG. In ons antwoord op regel 1360 kunt u hier meer over lezen. Het landelijk gebied in onze provincie verandert en zal ook altijd blijven veranderen en leefbaarheid is daarbij voor ons een belangrijk uitgangspunt. Het is een terechte opmerking dat leegstaande agrarische bedrijfsgebouwen kwetsbaar zijn voor drugslabs of andere vormen van ondermijnende criminaliteit. Overigens komt dit verschijnsel niet alleen voor op erven waar de agrarische bedrijfsactiviteiten beëindigd zijn. Het actief voorkomen en aanpakken van ondermijnende criminaliteit in het buitengebied is in beginsel een taak van het Openbaar Ministerie, de politie en de gemeente. De provincie werkt hieraan mee en stimuleert het

				slopen van overtollige gebouwen op percelen waar de agrarische bedrijfsactiviteiten zijn gestopt en om zinvol hergebruik mogelijk te maken.
1368.	0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0937, 1760	Agrarische bedrijven	Indieners missen een landbouweffectrapportage bij het UPLG.	De effecten op de landbouw worden toegelicht in het WUR rapport Verkenning Economische Impact Melkveehouderij (2025). Aan dit rapport wordt een uitbreiding van de onderzoeksvraag toegevoegd en het zal na publicatie inzichtelijk zijn op de website www.provincie-utrecht.nl/uplg . In paragraaf 5.7.5 is een toevoeging gedaan over het nieuwste WUR rapport (2026).
1369.	1717	Particulier	Indiener verzoekt de provincie om te onderzoeken hoeveel agrariërs zich genoodzaakt voelen te verplaatsen of beëindigen.	In de nulmeting naar de landbouwsector van Utrecht van de WUR is een indicatie gegeven van de toekomstverwachtingen van de Utrechtse boer in peiljaar 2023. Verplaatsing of bedrijfsbeëindiging zijn belangrijke thema's daarbij. In het peiljaar gaf 38% van de Utrechtse bedrijven aan dat er geen opvolger was in het bedrijf (bedrijfseigenaar 51 jaar of ouder). Meer informatie kunt u lezen in het rapport dat op website van de provincie Utrecht (www.provincie-utrecht.nl/uplg) in te zien is.
1370.	1095	Agractie	Indiener stelt dat het WUR onderzoek beter moet; het is gebaseerd op de 90% versie en gaat alleen over de veehouderij.	Dit is de reden dat GS besloten heeft het onderzoek verder uit breiden en waar mogelijk te actualiseren. Deze uitbreiding van het WUR onderzoek (WUR 2026) wordt ook gepubliceerd op de website van de provincie (www.provincie-utrecht.nl/uplg). In paragraaf 5.7.5 is een toevoeging gedaan over het nieuwste WUR rapport (2026).

6. Samen vooruit

Geen zienswijzen.

7. Zienswijzen op de bijlagen van het Ontwerp UPLG

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1371.	0496	Natuurmonumenten	In bijlage VI over strategisch bosbeleid wordt reductie van stikstofdepositie niet genoemd, terwijl dat een belangrijke voorwaarde is voor het herstel van de sterk verzuurde bodems, zoals op de Utrechtse Heuvelrug.	Stikstofreductie is inderdaad een belangrijke voorwaarde voor herstel van bos op arme zandgronden. In Bijlage VI Strategisch bosbeleid onder paragraaf 4 is aangegeven dat het dalen van de stikstofdepositie een belangrijke voorwaarde is voor succes.
1372.	0194	Gemeente De Bilt	Verzoek om één heldere kaart met landschappen en UPLG-deelgebieden te maken die op basis van geomorfologie, bodem- en watersysteem en cultuurhistorie logisch is.	O.a. ondergrond, cultuurhistorie en ruimtelijke structuren zijn basis voor de landschapsindeling en kernkwaliteiten. Op kaart 16 zijn zowel de landschappen als de deelgebieden zichtbaar.

8. Ambtelijke wijzigingen

Naast de wijzigingen die zijn doorgevoerd naar aanleiding van de ingediende zienswijzen, zijn er op een aantal plekken ook ambtelijke wijzigingen gedaan in het definitieve UPLG, ten opzichte van het Ontwerp UPLG. Dit hoofdstuk verklaart welke ambtelijke wijzigingen zijn gedaan. Daarbij zijn verschillende categorieën te onderscheiden:

8.1 Actualisaties en correcties van onjuistheden

Er zijn door het gehele UPLG heen kleine correcties gedaan van onjuistheden. Hierbij zijn een aantal typen correcties te onderscheiden:

- Actualisaties, zoals:
 - o "Ontwerp UPLG" vervangen door "UPLG".
 - o Teksten actualiseren naar het moment van vaststelling: "Begin dit jaar" vervangen door "begin 2025".
 - o Teksten over het (coalitieakkoord van) eerdere kabinet Schoof actualiseren of vervangen voor teksten over het (coalitieakkoord van) kabinet Jette.
 - o Teksten over de Europese richtlijn bodemmonitoring geactualiseerd die na de vaststelling van het Ontwerp UPLG van kracht is gegaan.
 - o Verwijzingen naar kaarten, figuren e.d. correct nummeren.
 - o Laatste stand van zaken van de restopgave realisatie NNN is verwerkt.
 - o Exacte aantal hectaren van de restopgave Groene Contour is opgenomen.
 - o Aanpassing planning m.b.t. de monitoring (paragraaf 5.7.3): "per 1 januari 2027" is vervangen door "in 2027".
- Spelfouten, zoals:
 - o "Kringloopwijzer" vervangen door "KringloopWijzer"
 - o Dt-fouten, missende letters en verkeerd geplaatste komma's.
- Formuleringen updaten, zoals:
 - o Beter aansluiten bij formulering Omgevingsvisie provincie Utrecht
 - o Leesbaarheid verbeteren door zinsopbouw aan te passen
- Figuren en kaarten actualiseren, zoals:
 - o Wijzigingen van kaarten die plaatsvinden in het kader van de wijziging Omgevingsvisie provincie Utrecht ook overnemen in het UPLG.
 - o Het wiel van de Omgevingsvisie provincie Utrecht (2021) vervangen door het nieuwe wiel uit de wijziging Omgevingsvisie provincie Utrecht (2026).

8.2 Wijzigingen n.a.v. signalen vanuit adviezen

- Adviezen Commissie mer:
 - o Vitale bodem à gezonde bodem
 - o Verwerken in paragraaf 1.3 hoe is omgegaan met advies Commissie mer.
 - o Meer duiding gegeven aan de relatie tussen het UPLG en de Omgevingsvisie en andere programma's.

- Juridische check:
 - o Vergunningverlening kan met het UPLG niet meteen van het slot. Daarom zijn op een aantal plekken zinnen aangepast. Bijvoorbeeld: "Om de vergunningverlening weer op gang te krijgen, gaan we per 1 januari 2027 bovendien werken met een doelvoorschriftenvergunning." Is veranderd in "Via een aantal juridische processen gaan we een begin maken met het werken met een doelvoorschriftenvergunning."

8.3 Overige ambtelijke wijzigingen

- Verhelderingen:
 - o Onder 3.3.1 KRW zijn een aantal zinnen verplaatst en/of verhelderd om de tekst beter kloppend te maken, n.a.v. reacties vanuit HDSR en AGV.
 - o Onder 3.3.1 KRW is de paragraaf over de verantwoordelijkheden van verschillende partijen verduidelijkt, n.a.v. reacties vanuit HDSR en AGV.
 - o Onder 3.3.2 Klimaatbestendig water- en bodemsysteem is meer duiding opgenomen over waterberging in de 10% laagste delen van de polders. Onderaan de paragraaf is een tekst opgenomen over het landelijke proces rondom wateroverlastnormering. Wateroverlast zal in de toekomst aanzienlijke gevolgen kunnen hebben, vandaar dat deze informatie nader is toegevoegd.
 - o Onder 3.5.2 Uitstoot broeikasgassen uit veenbodems is meer duiding opgenomen over de veenweidenkaarten: "De kaarten in deze paragraaf geven op dit moment de gronden aan waarvan de uitstootgegevens bekend zijn vanuit SOMERS. De uitstootgegevens van andere bodemsoorten zoals klei op veengebieden volgen wanneer SOMERS hier ook op is ingericht."
 - o Onder 4.3.3 Ontwikkelrichting 2050 Eemland is de zin "In goed overleg met het waterschap en de grondeigenaren zijn maatregelen genomen om de broeikasgasemissies uit de kleidek op veenbodems te verminderen" vervangen door "[...] uit de bodems te verminderen". Verduidelijking dat het gaat om maatregelen voor vermindering uitstoot uit de bodem. Dit is niet enkel gericht op kleidek-op-veen bodems.
 - o Onder 4.5.3 Ontwikkelrichting 2050 Kromme Rijnstreek zijn twee zinnen toegevoegd om beter aan te sluiten bij de benoemde opgaven voor het gebied.
 - o Onder 4.6.3 Ontwikkelrichting 2050 Gelderse Vallei is een zin toegevoegd "Er is voldoende ruimte in het beekdal zodat bij extreme neerslag een deel van het beekdal onder water kan komen te staan zodat schade voor omwonenden en bedrijven beperkt kan worden."
 - o Onder 5.3.1 is de uitleg van de verschillende planfasen in een gebiedsproces iets uitgebreid ter verduidelijking. De figuur is verwijderd, omdat daarin andere terminologie werd gebruikt dan in de rest van het hoofdstuk.
 - o Onder 5.5.3 is de zin "Hiertoe stellen we grondstrategieplannen op" vervangen door "Hiertoe stellen we een grondstrategieplan per deelgebied op"
- Termijnen van verschillende doelen verhelderd, of in lijn gebracht met de wijziging Omgevingsvisie provincie Utrecht (in de tabel in paragraaf 2.4):
 - o KRW is tot 2027 en verder (om aan te geven dat het doel niet ophoudt na 2027)
 - o Doelen m.b.t. reductie uitstoot broeikasgassen uit veenbodems en bodemdaling zijn gewijzigd naar 2030 en verder (om aan te geven dat het doel niet ophoudt na 2030). In het Ontwerp UPLG stond per abuis het jaartal 2050 aangegeven als doeljaar voor het afremmen van bodemdaling.
 - o Realisatie NNN naar 2035 in plaats van 2027 (in lijn met wijziging Omgevingsvisie provincie Utrecht). In de wijziging Omgevingsvisie is de ambitie voor realisatie NNN aangepast naar 2030 voor de inrichting van natuur die al van functie is veranderd en 2035 voor de resterende hectares.
- Eerdere omissies:
 - o Bij Utrechtse Heuvelrug: toevoeging van "verbeteren van de waterkwaliteit" als focuspunt vanwege de KRW-verplichting. Was per abuis niet in het Ontwerp opgenomen.

- Inconsistentie in de tekst oplossen:
 - Onder paragraaf 3.3.2 Klimaatbestendig water- en bodemsysteem is in de zin “Naast maatregelen in het watersysteem zijn ruimtelijke maatregelen nodig om water vast te houden, te bufferen en te bergen.” de woorden “te bufferen” verwijderd.
 - In paragraaf 3.4.3 onder maatwerkenpak stalemissies stond al dat dit aan de orde is daar waar stallen dicht bij prioritaire habitattypen liggen, in het definitieve stuk is verhelderd dat dit voor vijf van de negen stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden geldt. In het Ontwerp UPLG stond dat dit voor alle negen stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden geldt.
 - Paragraaf 4.2.3 (ontwikkelrichting 2050 Groene Hart) is wat herschreven om beter aan te sluiten bij het structurerend principe ruimte voor water.
 - In paragraaf 4.5.3 is een toevoeging gedaan n.a.v. de kaart met zoekgebieden voor waterberging: “Om het gebied weerbaarder te maken tegen wateroverlast zijn één of meerdere (water)bergingsgebieden ingericht en ook buiten deze gebieden kan lokaal bij extreme neerslag tijdelijk water op maaiveld verwacht worden, hiermee wordt in ruimtelijke ontwikkelingen en landgebruik rekening gehouden.”
- Overige wijzigingen:
 - In bijlage IX Veenweiden zijn een aantal technische wijzigingen doorgevoerd die door het NOBV zijn aangegeven.
 - In 3.4.2 onder Structurerend principe 9 Natuurherstel Natura 2000-gebieden is een zin aangepast met betrekking tot het vervallen van de vrijstelling voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen rondom Natura 2000-gebieden. De zin “In het kader van de actualisatie van de natuurbeheerplannen hebben wij overleg met de betreffende bedrijven” is vervangen door “In het kader van de actualisatie van de Natura 2000-beheerplannen zijn direct omwonenden hierover geïnformeerd.” Eenzelfde correctie is gedaan in paragraaf 3.3.1 onder de tweede bullet van ad 1.
 - Onder 5.7.5 een zin toegevoegd over de SEIA: “Inmiddels hebben wij in de begroting middelen voorzien om een continuïteit te geven aan monitoring van de leefbaarheid van het platteland.”

9. Zienswijzen op de milieueffectrapportage (MER)

Onderstaande tabel geeft de zienswijzen weer die zijn ingediend op het MER bij het Ontwerp UPLG. Deze zienswijzen zijn beantwoord door TAUW, welke het MER heeft opgesteld.

#	Nummer(s)	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en wijzigingen
1.	0323, 0466, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 1314, 1370	Agrarische bedrijven, Vereniging Leefmilieu	Indieners geven aan het MER op meerdere punten tekortschiet en aangevuld moet worden. Volgens hen ontbreken of schieten tekort: de passende beoordeling van de te verwachte natuureffecten, het onderzoek naar effecten op de landbouw, een uitvoerbaar en handhaafbaar instrumentarium en een goede motivering van beleidskeuzes of deze te heroverwegen. Ook zou niet zijn voldaan aan de participatie-eisen, doordat een volledige belangenanalyse ontbreekt, voorstellen van landbouworganisaties niet zijn meegenomen of toegelicht en participatie over de omgevingsvisie en omgevingsverordening en terugkoppeling van resultaten van maatregelen niet heeft plaatsgevonden. Daarnaast biedt het MER volgens de indiener onvoldoende duidelijkheid over hoe de voorgestelde maatregelen de vergunning impasse gaan oplossen en verzoeken zij om onduidelijkheden en onzekerheden van doelsturing te behandelen. Waaronder de vraag welke kaders en voorwaarden er dienen te worden gesteld voor werkbare emissienormen voor grondgebonden veehouderijen. Tot slot stellen zij dat het MER onvoldoende laat zien of het beleid de doelen daadwerkelijk helpt behalen en dat voor juridische doorwerking in de omgevingsverordening een zelfstandige en kenbare motivering per norm en gebied nodig is, los van de beleidsmatige onderbouwing in het UPLG en MER.	Een MER is bedoeld om het milieu, in brede zin, volwaardig mee te wegen in de besluitvorming. Een volledige belangenanalyse maakt geen onderdeel uit van een MER; een MER richt zich, zoals de naam al aangeeft, vooral op het milieubelang. Toch is ook breder gekeken en is expliciet aandacht besteed aan het thema landbouw en, op hoofdlijnen, aan de uitvoerbaarheid van bepaalde maatregelen. In het MER (bijlage 3) is uitgebreid in beeld gebracht wat de opgaven voor de provincie zijn. Vervolgens zijn, verder kijkend dan de bestaande beleidskaders en conform het advies van de Commissie mer, per deelgebied alternatieven ontwikkeld. Deze alternatieven zijn beoordeeld op alle relevante thema's, waaronder ook landbouw. Ook is een passende beoordeling opgesteld. In het toetsingsadvies van de Commissie mer wordt onderstreept dat het gekozen abstractieniveau van de alternatieven goed aansluit bij het abstractieniveau van het UPLG zelf. Het MER is verder opgesteld op het detailniveau van een provinciaal programma: een overkoepelend programma waarin nog onzekerheden bestaan met betrekking tot de verdere uitwerking. Deze onzekerheden zijn benoemd en er zijn aanbevelingen gedaan voor de verdere uitwerking van het UPLG in de vervolgfases. Daarmee voldoet het MER aan zijn doel. De provincie zal aan de hand van de aanbevelingen

				uit het MER en het advies van de Commissie mer inzichtelijk maken waar nog vervolgonderzoek en overige acties nodig zijn richting de uitvoering. Wat betreft de participatie-eisen rond het MER is een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) opgesteld en gepubliceerd. Een ieder heeft daarop een zienswijze kunnen indienen. Naar aanleiding hiervan is tevens een reactienota opgesteld en gepubliceerd. De vaststelling van de Omgevingsverordening verloopt via een, deels gelijktijdig, maar wel apart besluitvormingstraject. Ook is voor ieder artikel in de Omgevingsverordening een toelichting opgesteld. De specifieke motivering per afzonderlijke norm is daarom geen onderdeel van het UPLG.
2.	0101, 0107, 0632, 1363, 1370,	Agrarische bedrijven, Kenniscirkel Landbouw West	De indiener stelt dat het MER zijn kernfunctie niet vervult als milieukundig en uitvoeringskundig beoordelingsinstrument. Volgens de indiener wordt het MER vooral gebruikt om beleid te legitimeren, in plaats van dit kritisch te toetsen, waardoor ook het alternatievenonderzoek tekortschiet ten opzichte van de bedoeling van een MER. Daarnaast vindt de indiener dat het MER structureel onvoldoende is onderbouwd en tekortschiet in herleidbaarheid, uitvoerbaarheid en rechtsbescherming. Het gaat volgens de indiener daarbij niet om detailkritiek of uitvoeringsvragen voor een later stadium, maar om fundamentele keuzes die nu al richtinggevend worden vastgelegd en die voorzienbaar gevolgen hebben voor individuele bedrijven.	Wij betreuren het dat u het zo ziet. Het MER is opgesteld op het detailniveau van een provinciaal programma: een overkoepelend programma waarin nog onzekerheden bestaan met betrekking tot de verdere uitwerking. Deze onzekerheden zijn benoemd en er zijn aanbevelingen gedaan voor de verdere uitvoering en concretisering van het UPLG in de vervolgfasen. Het MER heeft gedurende het proces op verschillende manieren bijgedragen aan de beleidsvorming en is daarom meer dan alleen een legitimatie. Dit wordt ook bevestigd in het toetsingsadvies van de Commissie mer: "het MER laat duidelijk zien hoe in de wisselwerking daarmee het UPLG is aangepast en verbeterd."
3.	0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 1314	Agrarisch bedrijven en Vereniging Leefmilieu	De indieners stellen dat de adviezen van de commissie mer zonder voldoende motivering niet zijn opgevolgd. Zij verzoeken om deze adviezen opnieuw te beoordelen of duidelijk te onderbouwen waarom deze niet worden	In bijlage 7 van het MER wordt in detail ingegaan op de verschillende adviezen van de Commissie mer en wordt gemotiveerd waarom een bepaald advies niet is opgevolgd. In paragraaf 1.2.4 van het MER wordt op de hoofdpunten van het advies ingegaan. Overigens heeft de Commissie in

			overgenomen of gevolgd. Volgens de indieners heeft het MER hierdoor nauwelijks meerwaarde.	haar toetsingsadvies aangegeven dat veel aandachtspunten uit het advies op de NRD zijn verwerkt en spreekt zij van een uitgebreid en gedegen MER.
4.	1370	Agrarisch bedrijf	Het ontwerp-UPLG zet sterk in op doelsturing en data gedreven beleid, waarbij agrarische ondernemers met data en rekeninstrumenten moeten aantonen dat zij aan normen voldoen. Volgens deze tekst ontbreekt daarbij echter een duidelijk juridisch kader. Zo is in het UPLG evenals in het MER onduidelijk welke data leidend zijn, wie verantwoordelijk is voor meting en validatie, hoe met onzekerheden en fouten wordt omgegaan en hoe bezwaar en beroep mogelijk zijn. Daardoor ontstaat het risico op rechtsonzekerheid en willekeur in de handhaving. Ook is niet duidelijk of de provincie voldoende capaciteit en expertise heeft om dit zorgvuldig uit te voeren. De conclusie is dat doelsturing zonder een transparant en toetsbaar rechtsbeschermingskader juridisch kwetsbaar is en niet als basis kan dienen voor normstelling, vergunningverlening of handhaving.	Wat betreft het gebruik van data in het MER hebben wij gebruik gemaakt van wetenschappelijke onderzoeken die gebaseerd zijn op wettelijk goedgekeurde modellen. Onzekerheden met betrekking tot de uitvoering van het beleid in vervolgfasen zijn zo goed mogelijk benoemd in het MER.
5.	0101	Agrarisch bedrijf	Indiener stelt dat er een toetsbare onderbouwing voor beleidsaannames ontbreekt in het MER. Hierdoor verlies de MER de functie als beslisinstrument en het voldoet niet aan de motiveringsversplicht (art. 3:46 Awb).	Het MER richt zich op het nieuwe beleid in het UPLG en bevat geen beoordeling van bestaand beleid of van voorgenomen en vastgesteld beleid. De beleidsaannames die onderdeel uitmaken van het nieuwe beleid zijn in het MER, op een abstractieniveau dat past bij het UPLG, getoetst aan verschillende relevante milieuthema's. De (nieuwe) beleidsvoornemens zijn volgens het toetsingsadvies van de Commissie mer met passende alternatieven en op het juiste detailniveau onderzocht.
6.	0307	Agrarisch bedrijf	Indiener vindt dat de menselijke maat mist in het MER. Indiener verzoekt daarom het MER aan te passen zodat er met de mens rekening wordt gehouden.	In het MER is in die zin rekening gehouden met de mens door ook thema's als gezondheidsbevordering en bescherming mee te nemen. Ook is het thema toekomstperspectief voor de landbouw meegenomen, waarin eveneens de haalbaarheid van de plannen voor de ondernemer is getoetst.
7.	0466	Agrarisch bedrijf	Indiener geeft aan dat de Raad van State recent heldere stroomschema's voor plannen en	In het MER is niet ingegaan op de juridische haalbaarheid. De beleidsambities zijn wel getoetst, waarbij onder andere is

			projecten heeft gepubliceerd, waaruit volgt dat vergunningverlening in de huidige juridische context uitsluitend mogelijk is op basis van een passende beoordeling. De maatregelen die het UPLG voorstelt, veranderen deze juridische realiteit niet. Het UPLG biedt daarmee geen concreet perspectief op vereenvoudigde of versnelde vergunningverlening, terwijl dit wel als beleidsdoel wordt gesuggereerd. Voor ondernemers leidt dit tot een discrepantie tussen beleidsambitie en juridische uitvoerbaarheid. Deze discrepantie wordt in het UPLG en het MER niet onderkend of gemotiveerd.	beoordeeld of deze leiden tot een robuustere en minder belaste natuur, waardoor vergunningverlening uiteindelijk ook eenvoudiger wordt.
8.	1364	Agrarisch bedrijf	Indiener verzoekt om het MER in begrijpelijke taal vorm te geven met bewoner en boer als doelgroep.	In het MER is een publieksvriendelijke samenvatting opgenomen, die bedoeld en geschreven is voor een breed publiek. In deze samenvatting is gelet op begrijpelijk taalgebruik. Ook in het MER zelf is hierop gelet. Gezien het sterk inhoudelijke karakter is het echter niet te voorkomen dat enkele meer ingewikkelde termen worden gebruikt. Om die reden is in de bijlage van het MER een verklarende woordenlijst opgenomen.
9.	0101, 0107, 0323, 0466, 0580, 0638, 1006, 1363, 1370, 1415, 1597	Agrarische bedrijven, Stichting EMV, particulieren	Indieners vinden dat het MER dient te worden aangevuld met een volwaardig en transparant alternatievenonderzoek. Hierin dient duidelijk te zijn welke alternatieven zijn onderzocht. Indieners willen dat het alternatievenonderzoek inzicht biedt in waarom alternatieven afvallen en aannames en onzekerheden dienen expliciet te worden gemaakt.	In het MER zijn alternatieven onderzocht passend bij het detail van een provinciaal programma. De wijze waarop dit is gedaan uitgebreid toegelicht in het MER (hoofdstuk 5 en bijlage 1) en mede ingegeven door het advies van de Commissie mer. Ook is in hoofdstuk 6 toegelicht hoe mede op basis van de inzichten uit het MER gekomen is tot het ontwerp UPLG.
10.	0008, 0101, 0107, 0323, 0466, 0580, 0724, 1006, 1218, 1363, 1370	Agrarische bedrijven, stichting I-VEE en	Indieners vinden dat de alternatieven in het MER niet volledig en redelijk zijn. Indieners noemen verschillende alternatieven die, volgens hen, ontbreken. Voorbeelden hiervan zijn alternatieven waarin bronmaatregelen centraal staan,	In de alternatieven die in het MER zijn onderzocht, zijn elementen opgenomen zoals benoemd in de zienswijzen. Zo is bijvoorbeeld in de Gelderse Vallei een alternatief onderzocht waarin technische maatregelen en innovatie

		particulieren, Bouwman Westbroek BV	alternatieven die bedrijven in stand kunnen houden, alternatieven waarin technische en innovatie-maatregelen centraal staan of alternatieven met stalgebonden huisvesting als structurele randvoorwaarde. Indieners verzoeken om dergelijke alternatieven toe te voegen aan het MER.	centraal staan. Er is geen uitputtend onderzoek verricht naar alternatieven tot op een hoog detailniveau, maar op het overkoepelende niveau van een programma zijn de belangrijkste keuzes, op basis van de opgaven waar de provincie voor staat, op het juiste abstractieniveau onderzocht. In het toetsingsadvies van de Commissie mer wordt ook onderstreept dat het gekozen abstractieniveau van de alternatieven goed aansluit bij het abstractieniveau van het UPLG zelf.
11.	0101, 0107, 0466, 0470, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0580, 0982, 1006, 1218, 1314, 1370, 1423, 1597	Agrarische bedrijven, particulieren en Vereniging Leefmilieu, LTO Noord West	Indieners vinden dat de effecten op individuele bedrijven onvoldoende duidelijk zijn in het MER. De eventuele schade aan en financiële risico's voor bedrijven zijn bijvoorbeeld niet in beeld gebracht. Daarbij is er volgens indieners geen rekening gehouden met individuele situaties. Zo vindt een indiener dat het MER geen rekening houdt met (innovatie)inspanningen van individuele bedrijven. Een andere indiener meent dat het MER niet onderbouwt hoe de norm voor emissie per hectare uitvoerbaar en handhaafbaar is op bedrijfsniveau.	In het MER is op het niveau van een provinciaal programma kwalitatief onderzoek gedaan naar de (milieu) effecten van de belangrijkste keuzes die de provincie maakt. Hierbij is onder meer gebruik gemaakt van een Sociaaleconomische impactanalyse (Pon & Telos). De provincie zal aan de hand van de aanbevelingen uit het MER en het advies van de Commissie mer inzichtelijk maken waar nog vervolgonderzoek en overige acties nodig zijn richting de uitvoering.
12.	0101, 0466, 0580, 0618, 0724	Agrarische bedrijven, particulier, Bouwman Westbroek BV	Indieners vinden dat niet is aangetoond dat maatregelen noodzakelijk en proportioneel zijn. Sommige indieners vinden namelijk dat er niet is aangetoond dat hun eigen bedrijf daadwerkelijk bijdraagt aan de opgaven. Daarbij is het niet duidelijk in hoeverre de maatregelen leiden tot bijvoorbeeld natuurherstel. Er dient daarom een proportionaliteit toetst uitgevoerd te worden.	Het MER is opgesteld op het detailniveau van een provinciaal programma: een overkoepelend programma waarin nog onzekerheden bestaan met betrekking tot de verdere uitwerking. Deze onzekerheden zijn benoemd en er zijn aanbevelingen gedaan voor de verdere uitvoering en concretisering van het UPLG in de vervolgfasen. Op basis hiervan kunnen politieke keuzes worden gemaakt, waarin ook aandacht is proportionaliteit. Het MER zelf doet hier gebruikelijker wijs geen uitspraken over.
13.	0466, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0632	Kenniscirkel Landbouw West, agrarische bedrijven	Indiener vindt dat de gevolgen voor landbouw niet juist of onvoldoende zijn. Sommige indieners menen bijvoorbeeld dat het landbouwkundige en economische gevolgen van het water- en veenbeleid structureel worden onderschat in het MER. Een ander voorbeeld is dat de financiële haalbaarheid onvoldoende in beeld is gebracht. Een van de indieners verzoekt om de effecten van de verschillende alternatieven door te rekenen.	Onzekerheden met betrekking tot financiële haalbaarheid en uitvoerbaarheid in relatie tot peilverhoging zijn benoemd in het MER. Het MER is niet bedoeld om financiële effecten van alternatieven door te rekenen.

14.	0101, 0466, 0470, 0724, 1363	Agrarische bedrijven, particulier, Bouwman Westbroek BV	Indieners vinden dat het MER de bijdrage van specifieke bedrijven aan de verschillende opgaven (zoals waterkwaliteit en stikstof) niet voldoende aantoont. De indieners geven verschillende specifieke voorbeelden van onderbouwing die zij terug hadden willen zien in het MER. De indieners willen de bijdrage van individuele bedrijven aan stikstofdepositie en de verslechtering van specifieke habitattypen beter in beeld.	Een analyse op het niveau van individuele bedrijven is in dit stadium nog te gedetailleerd om te onderzoeken in het MER. Het MER is opgesteld op het detailniveau van een provinciaal programma: een overkoepelend programma waarin nog onzekerheden bestaan met betrekking tot de verdere uitwerking.
15.	0101, 0211, 0466, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0580, 0618, 0940, 1314, 1363, 1370, 1597	Agrarische bedrijven, particulieren, Vereniging Leefmilieu	Indieners vinden de effectbeoordeling in het MER onvoldoende. De kwaliteit van de gebruikte gegevens en de methode zijn onvoldoende of het is het is onduidelijk welke gegevens er precies zijn gebruikt. Indieners noemen hier verschillende specifieke voorbeelden voor. Eén van de indieners stelt bijvoorbeeld dat de gebruikte methode in het MER bias-gevoelig is. Wanneer de opsteller van het MER bijvoorbeeld meer affiniteit heeft met natuur kan dit invloed hebben op de beoordeling. Een ander voorbeeld is dat het MER aannames en foutmarges in de berekeningen niet expliciet maakt. Ook merkt een indiener op dat de gebruikte gegevens dynamisch en aan herziening onderhevig zijn.	In het MER heeft op objectieve wijze een kwalitatieve beoordeling plaatsgevonden, waarbij gebruik is gemaakt van verschillende onafhankelijke specialisten op dit gebied. Berekeningen zijn in dit stadium inderdaad niet uitgevoerd. Wel wordt, waar beschikbaar, verwezen naar uitgevoerde kwantitatieve onderzoeken. De in het MER gebruikte gegevens zijn herleidbaar door gebruik te maken van bronverwijzingen (via voetnoten). Daarbij is kritisch gekeken naar de actualiteit van de gegevens. Recent ingevoerde maatregelen zijn, voor zover passend bij het detailniveau en de scope van het MER, benut.
16.	0107, 0323, 0466, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 1597	Agrarische bedrijven, particulier	De indieners vinden dat onvoldoende is onderbouwd en aangetoond hoe de maatregelen leiden tot het op gang komen van vergunningverlening. Zij maken zich zorgen dat de maatregelen uiteindelijk tevergeefs kunnen zijn. Volgens de indieners ontbreekt een juridische analyse waaruit blijkt waarom vergunningverlening weer mogelijk wordt, terwijl die nodig is voor de uitvoering van alle opgaven uit het UPLG en de omgevingsvisie. Het MER had dit juridisch moeten toetsen en onderzoeken. Ook zijn de gevolgen van het uitblijven van vergunningverlening niet onderzocht en ontbreekt een aantoonbaar causaal verband tussen de maatregelen en het hervatten van vergunningverlening. Daarnaast stelt de indiener dat het MER niet inzichtelijk maakt op welke wijze is vastgesteld dat ondanks de reductie van ammoniakemissies toch sprake is van verslechtering binnen Natura 2000-gebieden.	In het MER is niet ingegaan op de juridische haalbaarheid. De beleidsambities zijn wel getoetst, waarbij onder andere is beoordeeld of deze leiden tot een robuustere en minder belaste natuur, waardoor vergunningverlening uiteindelijk ook eenvoudiger wordt.

17.	0323, 0580, 0724, 1006, 1218, 1363, 1370	Agrarische bedrijven, particulieren, Bouwman Westbroek BV	Indieners vinden dat de MER onvoldoende duidelijk maakt wat de maatregelen concreet betekenen voor natuur en natuurherstel/verbetering. Volgens hen ontbreekt per Natura 2000-gebied een helder, kwantitatieve beoordeling van de beoogde ecologische verbeteringen. Ook wordt niet duidelijk welke drukfactoren per gebied doorslaggevend zijn (580), hoe en binnen welke termijn natuurverbetering bereikt moet worden (724) en hoe emissiereductie precies bijdraagt aan natuurherstel (1218). Daarnaast ontbreekt volgens hen inzicht in de risico's, aannames en onzekerheden. Daardoor is er geen toetsbaar resultaatkader waaruit blijkt welke effecten de maatregelen daadwerkelijk op de natuur hebben.	Het MER is opgesteld op het detailniveau van een provinciaal programma: een overkoepelend programma waarin nog onzekerheden bestaan met betrekking tot de verdere uitwerking. Deze onzekerheden zijn benoemd en er zijn aanbevelingen gedaan voor de verdere uitvoering en concretisering van het UPLG in de vervolgfases. Hierbij wordt ook in meer detail gekeken en bepaald wat maatregelen concreet betekenen voor natuurherstel.
18.	0580, 1006, 1597	Particulieren	Indieners vinden dat de referentiesituatie niet voldoende is. Dit komt bijvoorbeeld doordat het onduidelijk is welke beleidsmaatregelen als vaststaand worden verondersteld. Daarbij is het onduidelijk of de referentiesituatie niet te negatief is. Ook is de vraag wat de foutmarges zijn die gebruikt zijn bij de referentiesituatie.	In het MER is zo navolgbaar mogelijk de referentiesituatie in beeld gebracht inclusief verwijzing naar bronnen en een objectieve blik van de specialisten. Uiteraard op het abstractieniveau van een programma voor de gehele provincie.
19.	0195, 0323, 0466, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0632, 0982, 1006, 1415, 1423, 1261, 1637, 1074, 1415, 1076	Agrarische bedrijven, Kenniscirkel Landbouw West, Gemeente Stichtse Vecht, Stichting EMV, LTO Noord West, LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht, particulier	De indieners stellen dat het MER onvoldoende inzicht geeft in de cumulatieve effecten van het plan en daardoor geen volwaardige basis vormt voor besluitvorming. Volgens hen zijn cumulatieve effecten niet toetsbaar doordat veel onderdelen te open zijn geformuleerd, bijvoorbeeld met termen als 'afhankelijk van uitvoering', 'gebiedsgericht maatwerk' en 'nader te bepalen'. Door cumulatieve effecten niet integraal te beoordelen, ontstaat het risico dat negatieve milieugevolgen worden onderschat, wat in strijd is met de eisen van de SMB-richtlijn en leidt tot een onzorgvuldige voorbereiding in de zin van artikel 3:2 Awb (1006). Daarnaast voeren zij aan dat het MER geen integrale beoordeling bevat van de cumulatie van ruimtelijke en functionele effecten, zoals de samenhang tussen water- en veenbeleid, grondgebondenheid, beperkingen voor stal gebonden systemen en stikstof- en klimaatdoelen. Volgens de indieners werkt deze stapeling rechtstreeks door in de	De wijze van beoordelen in dit MER is passend bij het detailniveau van een provinciaal programma: een overkoepelend programma waarin nog onzekerheden bestaan met betrekking tot de verdere uitwerking. Deze onzekerheden zijn benoemd en er zijn aanbevelingen gedaan voor de verdere uitvoering en concretisering van het UPLG in de vervolgfases. In hoofdstuk 6 is in de effectbeoordeling rekening gehouden met cumulatieve effecten binnen een bepaald thema. In hoofdstuk 7 is meer integraal naar de verschillende effecten (incl. cumulatie) en doelbereik gekeken.

			milieueffecten, de keuze tussen alternatieven, de gebruiksruijnte op bedrijfsniveau en de druk op de bedrijfsvoering. Zij vinden daarom dat cumulatieve ruimteclaims waar mogelijk scenariomatig moeten worden gekwantificeerd (1006) en dat ook per individueel bedrijf een expliciete cumulatietoets nodig is (618). Indieners stellen dat het MER daarmee geen volwaardige beslisinformatie biedt. Verder wordt gesteld dat de stapeling van opgaven en effecten in zowel het Ontwerp-UPLG als het MER onvoldoende met kaarten inzichtelijk is gemaakt. Daardoor blijft onduidelijk waar landschappelijke kwaliteiten lokaal worden aangetast of juist versterkt. De commissie voor de milieueffectrapportage adviseerde in 2024 expliciet om de essentiële landschappelijke kenmerken en kwaliteiten per deelgebied in kaart te brengen. In het huidige MER ontbreekt deze stap en blijft de ruimtelijke impact van de plannen abstract. De bestaande kaarten in de bijlage van het Ontwerp-UPLG zouden daarvoor onvoldoende volledig zijn. Ook menen de indieners dat geen rekening is gehouden met het additionaliteitsbeginsel en dat andere relevante ontwikkelingen, zoals de verstedelijkingsopgave, energietransitie, defensieplannen en gevolgen van opgaven uit de omgevingsvisie (515, 516, 519, 520, 521, 522, 523, 531, 1261, 0632, 1637, 1074, 1415, 1076), ten onrechte niet in de cumulatieve beoordeling zijn betrokken.	
20.	0101, 0107, 0323, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 1006, 1314, 1597	Agrarische bedrijven, Vereniging Leefmilieu, particulieren	De indieners vinden dat in het MER belangrijke informatie ontbreekt. Zij noemen onder meer het ontbreken van expliciete onzekerheidsmarges en beslisdrempels voor bijsturing (aanvullen met onderzekerheden), inzicht in de impact van aangekondigde verordeningsborging en normering op milieu, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid (instrumentatie-effecten), en een integrale kostenraming, waardoor onduidelijk is of het plan realistisch is (1006). Ook stellen zij dat het MER niet onderbouwt waarom juist de norm van 40-42 kg/ha milieukundig noodzakelijk, uitvoerbaar en handhaafbaar zou zijn, omdat een dragende motivering	Het MER is opgesteld op het detailniveau van een provinciaal programma: een overkoepelend programma waarin nog onzekerheden bestaan met betrekking tot de verdere uitwerking. Deze onzekerheden zijn benoemd en er zijn aanbevelingen gedaan voor de verdere uitvoering en concretisering van het UPLG in de vervolgfases. Het in beeld brengen van kosten vormt geen onderdeel van een MER. De onderbouwing van de 42kg per hectare norm staat in het UPLG zelf.

			ontbreekt (323).	
21.	0101, 0211, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 1006	Agrarische bedrijven, particulieren	De indieners stellen dat in het MER een robuustheidstoets ontbreekt of onvoldoende is uitgewerkt. Volgens hen had het MER moeten laten zien in hoeverre de conclusies overeind blijven bij veranderingen in aannames, scenario's, gegevens en de verdere uitwerking van andere plannen binnen het UPLG. Zij vragen daarom om duidelijkheid over uitvoeringsonzekerheden en om een scenarioanalyse voor onder meer deelname, grondverwerving en financiering (1006). Dit is van groot belang voor de waarborging van de betrouwbaarheid in het MER en het in beeld brengen van mogelijke gevolgen. Ook vinden zij dat onvoldoende is onderzocht wat de langetermijngevolgen zijn van de samenloop van verschillende ruimtelijke opgaven, zoals verstedelijking, extensivering van de veehouderij en extra ruimte voor natuur. Hoewel het MER erkent dat meerdere opgaven om ruimte vragen, wordt volgens de indieners niet concreet gemaakt in welke mate functies elkaar beperken. Daarnaast vrezen zij dat de uitvoering van vastgestelde verstedelijkingsplannen zal leiden tot verslechtering van Natura 2000-gebieden, de waterkwaliteit en de bodem. Daarom verzoeken zij om herziening van de plannen, met expliciete aandacht voor de actualiteit en robuustheid van het MER en de NDA's, inclusief een robuuste gevoeligheidsanalyse voor grondwisselingen en veranderingen in bedrijfsstructuren (101).	Het MER erkent inderdaad verschillende onzekerheden in het vervolg. Dit is deels inherent aan een MER voor een programma op provinciaal niveau, waarin nog niet alles tot in detail is uitgewerkt en doorgerekend. Om die reden bevat het MER diverse aanbevelingen voor de vervolgitwerking. De provincie zal, op basis van het MER en advies van de commissie mer, inzichtelijk maken waar nog vervolgonderzoek en overige acties nodig zijn richting de uitvoering.
22.	515, 516, 519, 520, 521, 522, 523, 531	Agrarische bedrijven	De indieners vinden dat het juridische kader in het MER onjuist of onvolledig is. Zij stellen dat een juridische analyse ontbreekt van de vraag of de plannen voor gemeenten uitvoerbaar zijn in omgevingsplannen. Ook ontbreekt volgens hen inzicht in de problemen die daarbij kunnen ontstaan in samenhang met andere verplichtingen waaraan landbouwers moeten voldoen,	Een juridische analyse, zeker op gemeentelijk niveau, valt buiten de scope van het MER.

			maar waaraan zij door de maatregelen mogelijk niet langer kunnen voldoen.	
23.	0580	Particulier	Habitatrichtlijn vraagt om beoordeling t.o.v. aanwijzingsdatum van Natura 2000-gebieden; deze data verschillen per gebied.	Dit klopt, maar in een MER op dit abstractieniveau gaat het om effecten op hoofdlijnen. Een gedetailleerde effectbeoordeling per Natura 2000-gebied, waarbij gebruik wordt gemaakt van de exacte aanwijzingsdatum, heeft in dit stadium daarom nog niet plaatsgevonden.
24.	1006	Particulier	Wanneer uitvoering onzeker is, moet dat expliciet worden betrokken bij de beoordeling van effectiviteit.	Dat is, rekening houdend met het abstractieniveau van het programma, ook gebeurd bij de beoordeling van het doelbereik.
25.	1363	Agrarisch bedrijf	Volgens de indiener wordt onvoldoende erkend dat de agrarische sector in de afgelopen jaren al aanzienlijke reducties van ammoniakemissies heeft gerealiseerd. Indiener stelt dat het MER niet motiveert waarom desondanks sprake zou zijn van verslechtering die aanvullende en verdergaande beperkingen voor individuele, vergunde bedrijven rechtvaardigt.	We gaan uit van een referentiesituatie waaruit blijkt dat veel gebieden nog steeds onder druk staan door stikstofdepositie. Dat er sprake is geweest van een afname, is zeker relevant, maar in het MER geldt dat de huidige situatie en de toekomstige situatie zonder plan de basis vormen voor de toetsing van het voornemen.
26.	1415	Stichting EMV	Indieners vindt dat er in het MER een integrale beoordeling van effecten van windturbines op natuur, dierenwelzijn, volksgezondheid en cumulatieve landschappelijke effecten (1415) van windenergie.	Het UPLG bevat geen uitspraken over de plaatsing van windmolens. Om die reden zijn deze in het MER niet onderzocht. Wel zijn mogelijke knelpunten in relatie tot windenergie benoemd. De zoeklocaties voor windenergie die de provincie Utrecht twee jaar geleden in beeld heeft gebracht, zijn in een afzonderlijk traject in het kader van een MER beoordeeld.
27.	0940	Agrarisch bedrijf	Indiener betreurt dat er in het MER op voorhand al geschreven wordt dat er onzekerheid is over het daadwerkelijk behalen van de doelen. Indiener vindt dat er doelen worden opgelegd waarvan op voorhand bekend is dat het onzeker is of deze gehaald kunnen worden. Indiener vindt dit zorgelijk en onbegrijpelijk.	Het MER dient ertoe om dergelijke inzichten te bieden, zodat de provincie een weloverwogen besluit kan nemen over het programma.
28.	1006	Particulier	De effectbeoordeling is gebaseerd op onzekere uitvoering. In het MER wordt expliciet erkend dat de uitvoering afhankelijk is van vrijwillige deelname, dat grondverwerving onzeker is en dat financiering niet structureel is geborgd. Desondanks	Per maatregel wordt naast de effectbeoordeling ook ingegaan op het doelbereik. In deze beoordeling worden de onzekerheden met betrekking tot het te behalen effect benoemd.

			worden de effecten beoordeeld alsof de maatregelen daadwerkelijk en volledig worden uitgevoerd.	
29.	0107	Agrarisch bedrijf	Het MER onderbouwt niet waarom emissie per hectare milieukundig superieur zou zijn aan bron- of locatiegerichte maatregelen.	Een emissienorm per hectare is een brongerichte maatregel. Milieukundig is er geen verschil hoe er genormeerd wordt, maar niet iedere norm is geschikt om op te nemen in een vergunning. Iedere norm heeft voor en nadelen. Utrecht heeft gekozen voor een hectarenorm voor melkveehouderij, omdat naar hun oordeel andere manieren van normering meer nadelen hebben. Zo zijn fosfaatrechten verplaatsbaar waardoor niet geborgd is dat lokaal emissies niet toe gaan nemen. De kans op juridische problemen wordt hiermee groter. Een norm per GVE is voornamelijk voor intensievere bedrijven aantrekkelijker, maar is minder behulpzaam in b.v. de klimaataanpak en daarmee minder integraal op de doelen.
30.	1597, 1006	Particulieren	Indiener stelt dat het MER de haalbaarheid van de alternatieven niet mee lijkt te wegen bij de beoordelingen. Hiermee bedoelt indiener bijvoorbeeld een goede en inhoudelijke technische, financiële en juridische toets.	De genoemde onderdelen vallen buiten de scope van het MER. Een MER richt zicht op de effecten op de fysieke leefomgeving.
31.	0874, 1202	CWV "Ons Belang", agrarisch bedrijf	Indiener stelt een specifieke vraag over hoe een stikstofmaatregel op een perceel precies werkt: "In MER op blz 146 onder 8.2.1 Monitoring is te lezen: "Bedrijven mogen op gewaspercelen die voor minimaal 50 % binnen deze zone liggen maximaal 100 kg stikstof uit dierlijke mest aanwenden en geen gebruik maken van kunstmest". Veel percelen zijn langer dan 250 m. Als de grens ergens op het perceel ligt, krijgt het gedeelte van het lange perceel dat buiten de 250 m ligt, dan ook dezelfde maatregelen van de stikstofzone? Onduidelijk is dus of het gehele perceel dan wordt beschouwd als een stikstofzone, of alleen het deel tot de exacte grens van 250 m. Als dan toch het gehele lange perceel als stikstofzone wordt beschouwd, dan is dat natuurlijk niet gewenst, omdat de beperkingen dan groter worden."	Hier is per abuis een verkeerde beschrijving terecht gekomen. De zone bestaat uit een rand van 250 meter rondom stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden (Habitatrichtlijn deel). Binnen die zone geldt een norm voor het uitrijden van stikstof uit dierlijke mest van 100 kg / ha / jaar en een verbod op het gebruik van kunstmest en RENURE. Het kan voorkomen dat een (gewas)perceel slechts voor een deel binnen de stikstofzone valt.
32.	193	Gemeente Zeist	In MER par. 6.3.18 wordt aangehaald dat de doorontwikkeling van bedrijven naar natuur inclusief en/of biologische landbouw	De reden dat natuur inclusieve bedrijven vaak minder geurhinder veroorzaken heeft te maken met de extensievere

			leidt tot vermindering van [geur]emissies. De toelichting hierop en onderbouwing hiervan is onduidelijk. Indiener vraagt de provincie hier duidelijkheid in te geven.	werkwijze: Natuur inclusieve landbouw is vaak minder intensief. Dit betekent doorgaans minder dieren per hectare, wat resulteert in minder mestproductie en minder geuroverlast. Ook is sprake van een betere mestverwerking: Door de focus op kringlooplandbouw wordt mest vaak beter beheerd en benut, wat de uitstoot van geur kan verminderen.
33.	0195	Gemeente Stichtse Vecht	Indiener stelt dat het MER niet duidelijk maakt hoe de negatieve sociaaleconomische effecten worden gemitigeerd.	In het MER zijn in paragraaf 7.3 mitigerende maatregelen benoemd, ook maatregelen die een relatie hebben met sociaaleconomische effecten (bij de opgave biologische en natuurvriendelijke landbouw).

Bijlage 1. Overzicht indieners

Onderstaande tabel laat het totaaloverzicht zien van alle indieners van zienswijzen op het Ontwerp UPLG. Op het Ontwerp UPLG zijn 1706 zienswijzen ingediend. Daarnaast zijn er ook zienswijzen ingediend op het Ontwerp wijziging Omgevingsvisie provincie Utrecht en het Ontwerp wijziging Omgevingsverordening provincie Utrecht. In totaal zijn er 1785 zienswijzen ingediend. De lijst is iets langer, doordat sommige zienswijzen dubbel zijn ingediend, twee keer waren geregistreerd en die nummers zijn vervallen.

Nummer	Indiener	Nummer	Indiener
0001	Particulier	0026	Particulier
0002	Particulier	0027	Particulier
0003	Particulier	0028	Particulier
0004	Gemeente Woudenberg	0029	Particulier
0005	Particulier	0030	Particulier
0006	Particulier	0031	Particulier
0007	Particulier	0032	Particulier
0008	Stichting I-VEE	0033	Particulier
0009	Mechanisatiebedrijf W.H. de Bruijn	0034	Particulier
0010	Particulier	0035	Particulier
0011	Particulier	0036	Particulier
0012	Particulier	0037	Particulier
0013	Particulier	0038	Particulier
0014	Particulier	0039	Particulier
0015	Particulier	0040	Particulier
0016	Particulier	0041	Particulier
0017	Agrarisch bedrijf	0042	Particulier
0018	Particulier	0043	Particulier
0019	Particulier	0044	Agrarisch bedrijf
0020	Gemeente Eemnes	0045	Particulier
0021	Particulier	0046	Agrarisch bedrijf
0022	Particulier	0047	Particulier
0023	Particulier	0048	Particulier
0024	Particulier	0049	Particulier
0025	Particulier	0050	Agrarisch bedrijf

0051	Particulier	0085	Particulier
0052	Particulier	0086	Particulier
0053	Particulier	0087	Particulier
0054	Particulier	0088	Agrarisch bedrijf
0055	Particulier	0089	Particulier
0056	Particulier	0090	Agrarisch bedrijf
0057	Particulier	0091	Particulier
0058	Particulier	0092	Agrarisch bedrijf
0059	Particulier	0093	Agrarisch bedrijf
0060	Particulier	0094	Agrarisch bedrijf
0061	Particulier	0095	Weidevogelbeschermgroep Binnenveld-West
0062	Particulier	0096	Agrarisch bedrijf
0063	Particulier	0097	Particulier
0064	Agrarisch bedrijf	0098	Particulier
0065	Particulier	0099	Particulier
0066	Particulier	0100	Particulier
0067	Particulier	0101	Agrarisch bedrijf
0068	Particulier	0102	Particulier
0069	Particulier	0103	Agrarisch bedrijf
0070	Particulier	0104	Particulier
0071	Particulier	0105	Particulier
0072	Particulier	0106	Agrarisch bedrijf
0073	Agrarisch bedrijf	0107	Agrarisch bedrijf
0074	Particulier	0108	Particulier
0075	Agrarisch bedrijf	0109	Particulier
0076	Particulier	0110	Particulier
0077	Particulier	0111	Vereniging Natuur en Milieu / IVN-afdeling Wijk bij Duurstede
0078	Particulier	0112	Particulier
0079	Agrarisch bedrijf	0113	Particulier
0080	Particulier	0114	Particulier
0081	Adviesgroep Kromme Rijncorridor	0115	Particulier
0082	Particulier	0116	Particulier
0083	Particulier	0117	Agrarisch bedrijf
0084	Particulier	0119	Particulier

0120	Particulier	0157	Particulier
0121	Gemeente Baarn	0158	Agrarisch bedrijf
0122	Agrarisch bedrijf	0159	Particulier
0123	Particulier	0160	Particulier
0124	Particulier	0161	Particulier
0125	Particulier	0162	Particulier
0126	Particulier	0163	Particulier
0127	Particulier	0164	Particulier
0129	Particulier	0165	Particulier
0130	Particulier	0166	Particulier
0131	Particulier	0167	Particulier
0132	Agrarische Natuurvereniging Het Binnenveld	0168	Particulier
0133	Particulier	0169	Particulier
0134	Particulier	0170	Particulier
0135	Particulier	0171	Particulier
0136	Particulier	0172	Particulier
0137	Particulier	0173	Particulier
0138	Particulier	0174	Particulier
0139	Particulier	0175	Agrarisch bedrijf
0140	Particulier	0177	Particulier
0141	Agrarisch bedrijf	0178	Agrarisch bedrijf
0142	Agrarisch bedrijf	0179	Agrarisch bedrijf
0143	Particulier	0180	Agrarisch bedrijf
0144	Agrarisch bedrijf	0181	Particulier
0145	Agrarisch bedrijf	0182	Agrarisch bedrijf
0146	Particulier	0183	Particulier
0148	Particulier	0184	Agrarisch bedrijf
0149	Particulier	0185	Burgerinitiatief Duurzaam Utrecht 2030
0150	Particulier	0186	POV, Producenten organisatie Varkenshouderij
0151	Agrarisch bedrijf	0187	Agrarisch bedrijf
0152	Particulier	0188	Agrarisch bedrijf
0154	Particulier	0189	Agrarisch bedrijf
0155	Agrarisch bedrijf	0190	Agrarisch bedrijf
0156	Particulier	0191	Particulier

0192	Gemeente Montfoort	0227	Stichting Kasteel Amerongen (SKA)
0193	Gemeente Zeist	0228	Particulier
0194	Gemeente De Bilt	0229	Stichting Het Zuid-Hollands Landschap
0195	Gemeente Stichtse Vecht	0230	Agrarisch bedrijf
0196	Particulier	0231	Particulier
0197	Gemeente Leusden	0233	Particulier
0198	Agrarisch Bedrijf	0234	Particulier
0199	Particulier	0235	Particulier
0200	Agrarisch bedrijf	0236	Puur Natuur Hovenier
0201	Particulier	0237	Particulier
0202	Particulier	0239	Langbroekerdijkberaad
0204	Particulier	0241	Agrarisch bedrijf
0205	Particulier	0242	Particulier
0206	Particulier	0243	Particulier
0207	Particulier	0244	Particulier
0208	Agrarisch bedrijf	0245	Particulier
0209	Particulier	0246	Agrarisch bedrijf
0210	Particulier	0247	Particulier
0211	Particulier	0248	Agrarisch bedrijf
0212	Agrarisch bedrijf	0249	Particulier
0213	Particulier	0250	Particulier
0214	Particulier	0251	Particulier
0215	Agrarisch bedrijf	0252	Agrarisch bedrijf
0216	Particulier	0253	Particulier
0217	Particulier	0254	Particulier
0218	Agrarisch bedrijf	0255	Agrarisch bedrijf
0219	Agrarisch bedrijf	0256	Particulier
0220	Agrarisch bedrijf	0257	Vee & Logistiek Nederland
0221	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	0258	Particulier
0222	Agrarisch bedrijf	0259	Particulier
0223	Loonbedrijven Den Hartog BV - Daan Kool VOF - gebr vd Perk - de With	0260	Agrarisch bedrijf
0224	Particulier	0261	Agrarisch bedrijf
0225	Particulier	0262	Particulier
0226	Agrarisch bedrijf	0263	Agrarisch bedrijf

0264	Particulier	0299	Agrarisch bedrijf
0265	Particulier	0300	Particulier
0266	Werkgroep Kromme Rijncorridor	0301	Particulier
0267	Agrarisch bedrijf	0302	Particulier
0268	Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	0303	Particulier
0269	CDA Vijfheerenlanden	0304	Particulier
0270	Particulier	0305	Particulier
0271	Particulier	0306	Agrarisch bedrijf
0272	Van Pommeren Fruit	0307	Agrarisch bedrijf
0273	Gemeente Renswoude	0308	Particulier
0274	Particulier	0309	Agrarisch bedrijf
0275	Particulier	0310	Agrarisch bedrijf
0276	Particulier	0311	Agrarisch bedrijf
0277	Agrarisch bedrijf	0312	Particulier
0278	Agrarisch bedrijf	0313	Agrarisch bedrijf
0279	Particulier	0314	Gebiedscorporatie Groot Wilnis-Vinkeveen
0280	Loonbedrijf Balvert	0315	Agrarisch bedrijf
0281	Particulier	0316	Particulier
0282	Particulier	0317	Agrarisch bedrijf
0283	Particulier	0318	Agrarisch bedrijf
0284	Particulier	0319	Particulier
0285	Agrarisch bedrijf	0320	Particulier
0286	Particulier	0321	Agrarisch bedrijf
0287	Particulier	0322	Particulier
0288	Particulier	0323	Agrarisch bedrijf
0289	Particulier	0324	Particulier
0290	Particulier	0325	Particulier
0291	Particulier	0326	Particulier
0292	Particulier	0327	Particulier
0293	Agrarisch bedrijf	0330	Particulier
0295	Gemeente Vijfheerenlanden	0332	Agrarisch bedrijf
0296	Agrarisch bedrijf	0333	Rijkswaterstaat
0297	Agrarisch bedrijf	0334	Particulier
0298	Particulier	0335	Agrarisch bedrijf

0336	Boerinnenstudiegroep Het Groene Hart	0372	Particulier
0337	Dairy Impact BV	0373	Particulier
0338	Agrarisch bedrijf	0374	Schulp Vruchtensappen BV
0339	Agrarisch bedrijf	0375	Particulier
0340	Agrarisch bedrijf	0376	Gebiedscoöperatie Stichtse Vecht
0341	Agrarisch bedrijf	0377	Agrarisch bedrijf
0342	Particulier	0378	Agrarisch bedrijf
0343	Agrarisch bedrijf	0379	Agrarisch bedrijf
0344	Agrarisch bedrijf	0380	Agrarisch bedrijf
0345	Grootouders voor het klimaat Utrecht	0381	Particulier
0346	Agrarisch bedrijf	0382	Biologische Pluimveehouders Vereniging
0347	Particulier	0383	Particulier
0348	Particulier	0384	Agrarisch bedrijf
0349	Agrarisch bedrijf	0385	Agrarisch bedrijf
0350	P. Bos Mengvoerder- en Kunstmesthandel BV	0386	Agrarisch bedrijf
0351	Agrarisch bedrijf	0387	Agrarisch bedrijf
0352	Gemeente Soest	0388	Agrarisch bedrijf
0353	Agrarisch bedrijf	0389	Particulier
0354	Waterschap Amstel, Gooi en Vecht	0390	Agrarisch bedrijf
0355	Particulier	0391	Agrarisch bedrijf
0356	Particulier	0392	Particulier
0358	Agrarisch bedrijf	0393	Particulier
0359	Particulier	0394	Agrarisch bedrijf
0361	Particulier	0395	Agrarisch bedrijf
0362	Agrarisch bedrijf	0396	Agrarisch bedrijf
0363	Particulier	0397	Particulier
0364	Particulier	0398	Agrarisch bedrijf
0365	Agrarisch bedrijf	0399	Agrarisch bedrijf
0366	Particulier	0400	Particulier
0367	Particulier	0401	Agrarisch bedrijf
0368	Agrarisch bedrijf	0402	Agrarisch bedrijf
0369	Agrarisch bedrijf	0403	Particulier
0370	Particulier	0404	Particulier
0371	Particulier	0405	Agrarisch bedrijf

0406	Agrarisch bedrijf	0440	Particulier
0407	Agrarisch bedrijf	0441	Particulier
0408	Agrarisch bedrijf	0442	Particulier
0409	Agrarisch bedrijf	0443	Particulier
0410	Agrarisch bedrijf	0444	Particulier
0411	Agrarisch bedrijf	0445	Agrarisch bedrijf
0412	Particulier	0446	Particulier
0413	LTO	0448	Particulier
0414	Agrarisch bedrijf	0449	Particulier
0415	Particulier	0450	Gemeente Veenendaal
0416	Agrarisch bedrijf	0451	Particulier
0417	Agrarisch bedrijf	0453	Particulier
0418	Particulier	0454	Particulier
0419	Particulier	0455	Agrarisch bedrijf
0420	Agrarisch bedrijf	0456	Agrarisch bedrijf
0421	Gemeente Amersfoort	0457	Agrarisch bedrijf
0422	Particulier	0458	Particulier
0423	Particulier	0459	Agrarisch bedrijf
0424	Particulier	0460	Agrarisch bedrijf
0425	European Fruitserveise Board BV	0461	Agrarisch bedrijf
0426	Agrarisch bedrijf	0462	Agrarisch bedrijf
0427	Agrarisch bedrijf	0463	Particulier
0428	Agrarisch bedrijf	0464	Particulier
0429	Particulier	0465	Particulier
0430	Particulier	0466	Agrarisch bedrijf
0431	ChristenUnie Renswoude	0467	Particulier
0432	Particulier	0468	Particulier
0433	Particulier	0469	Particulier
0434	Particulier	0470	Particulier
0435	Particulier	0471	Agrarisch bedrijf
0436	Particulier	0472	AgruniekRijnvallei Holding B.V.
0437	Particulier	0473	Agrarisch bedrijf
0438	Agrarisch bedrijf	0474	Agrarisch bedrijf
0439	Gereformeerde kerk te Kockengen	0475	Agrarisch bedrijf

0476	Particulier	0513	Gemeente De Ronde Venen
0477	Particulier	0514	Verstoep bouwkundigen BV
0478	Wolswinkel Mengvoeders	0515	Agrarisch bedrijf
0479	Particulier	0516	Agrarisch bedrijf
0480	Particulier	0517	Agrarisch bedrijf
0481	Agrarisch bedrijf	0519	Agrarisch bedrijf
0483	Particulier	0520	Agrarisch bedrijf
0484	Staatsbosbeheer	0521	Agrarisch bedrijf
0485	Agrarisch bedrijf	0522	Agrarisch bedrijf
0486	Particulier	0523	Agrarisch bedrijf
0487	Particulier	0524	Agrarisch bedrijf
0488	Agrarisch bedrijf	0526	Particulier
0489	Particulier	0527	Cumela Nederland
0490	Agrarisch bedrijf	0528	Particulier
0491	Agrarisch bedrijf	0529	Agrarisch bedrijf
0492	AGRA MATIC B.V.	0530	Agrarisch bedrijf
0493	Agrarisch bedrijf	0531	Agrarisch bedrijf
0495	Gemeente Bunschoten	0532	Agrarisch bedrijf
0496	Natuurmonumenten	0533	Agrarisch bedrijf
0497	Stichting het Voormalig Gast- en Weeshuis	0534	Gemeente IJsselstein
0498	Agrarisch bedrijf	0535	Particulier
0499	Particulier	0536	Gemeente Bunnik
0500	Agrarisch bedrijf	0537	Agrarisch bedrijf
0501	Agrarisch bedrijf	0538	Particulier
0502	Agrarisch bedrijf	0539	Agrarisch bedrijf
0503	Particulier	0541	Agrarisch bedrijf
0504	Agrarisch bedrijf	0542	Agrarisch bedrijf
0505	Agrarisch bedrijf	0543	Agrarisch bedrijf
0506	Particulier	0544	Particulier
0507	Agrarisch bedrijf	0545	Agrarisch bedrijf
0509	Agrarisch bedrijf	0546	Particulier
0510	Vogelbescherming Nederland	0547	Agrarisch bedrijf
0511	Veehouderij Nieuw Stadwijk	0548	Agrarisch bedrijf
0512	Agrarisch bedrijf	0549	Agrarisch bedrijf

0550	Particulier	0585	Particulier
0552	Utrechts Landschap	0586	Particulier
0553	Agrarisch bedrijf	0587	Agrarisch bedrijf
0554	Waterschap Vallei en Veluwe	0588	Particulier
0555	Particulier	0589	Particulier
0556	Particulier	0590	Particulier
0557	Particulier	0591	Particulier
0558	Agrarisch bedrijf	0592	Particulier
0559	Agrarisch bedrijf	0593	Particulier
0560	Particulier	0594	Particulier
0561	Agrarisch bedrijf	0595	Agrarisch bedrijf
0562	Particulier	0596	ABZ U.A.
0563	Particulier	0597	Particulier
0564	Particulier	0598	Particulier
0565	Fruitmasters	0599	Particulier
0566	Particulier	0600	Particulier
0567	Particulier	0601	Particulier
0568	Particulier	0602	Particulier
0569	Particulier	0603	Particulier
0570	Waterschap Rivierenland	0604	Particulier
0571	Particulier	0605	CDA De Bilt
0572	Agrarisch bedrijf	0606	Agrarisch bedrijf
0573	Particulier	0607	Agrarisch bedrijf
0574	Particulier	0608	Agrarisch bedrijf
0575	Particulier	0609	Agrarisch bedrijf
0576	Agrarisch bedrijf	0610	Particulier
0577	Particulier	0611	Agrarisch bedrijf
0578	Agrarisch bedrijf	0612	Agrarisch bedrijf
0579	Particulier	0613	Particulier
0580	Particulier	0614	Agrarisch bedrijf
0581	Agrarisch bedrijf	0615	Agrarisch bedrijf
0582	Werkgroep Landbouw Vijfheerenlanden	0616	Agrarisch bedrijf
0583	Pensionstal De Paardenstek	0617	Agrarisch bedrijf
0584	Agrarisch bedrijf	0618	Agrarisch bedrijf

o619	Agrarisch bedrijf	o655	Agrarisch bedrijf
o620	Agrarisch bedrijf	o656	Agrarisch bedrijf
o621	CDA Stichtse Vecht	o657	Particulier
o622	Agrarisch bedrijf	o658	Agrarisch bedrijf
o623	Agrarisch bedrijf	o659	Agrarisch bedrijf
o624	Particulier	o660	Particulier
o625	Particulier	o661	Particulier
o626	Agrarisch bedrijf	o662	Particulier
o627	Agrarisch bedrijf	o663	NFO Kring Midden-Nederland
o628	Particulier	o664	Particulier
o629	Agrarisch bedrijf	o665	Agrarisch bedrijf
o630	BBB Eerste Kamerfractie	o666	Particulier
o631	Particulier	o667	Particulier
o632	Kenniscirkel Landbouw West	o668	Particulier
o633	Particulier	o669	Particulier
o634	Particulier	o670	Agrarisch bedrijf
o635	Particulier	o671	Particulier
o636	Agrarisch bedrijf	o672	Particulier
o637	Particulier	o673	Particulier
o638	Agrarisch bedrijf	o674	Particulier
o639	Agrarisch bedrijf	o675	Particulier
o640	Agrarisch bedrijf	o676	Agrarisch bedrijf
o641	Agrarisch bedrijf	o677	Agrarisch bedrijf
o642	Agrarisch bedrijf	o678	Agrarisch bedrijf
o644	Agrarisch bedrijf	o679	Particulier
o645	Agrarisch bedrijf	o680	Agrarisch bedrijf
o646	Agrarisch bedrijf	o681	Particulier
o647	Particulier	o682	Agrarisch bedrijf
o648	Particulier	o683	Gemeente Wijk bij Duurstede
o650	Agrarisch bedrijf	o684	Particulier
o651	Agrarisch bedrijf	o685	Agrarisch bedrijf
o652	Particulier	o686	Agrarisch bedrijf
o653	Agrarisch bedrijf	o687	Particulier
o654	Particulier	o688	Boeren met Perspectief Coöperatief U.A.

0689	Agrarisch bedrijf	0735	Agrarisch bedrijf
0690	Particulier	0736	Agrarisch bedrijf
0691	Schulp Vastgoed BV	0737	Agrarisch bedrijf
0692	Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug	0738	Agrarisch bedrijf
0693	Agrarisch bedrijf	0739	Particulier
0694	Agrarisch bedrijf	0740	Particulier
0695	Particulier	0741	Particulier
0697	Agrarisch bedrijf	0742	Agrarisch bedrijf
0698	Agrarisch bedrijf	0743	Particulier
0699	Stichting Geopark Heuvelrug Gooi Vecht	0744	Agrarisch bedrijf
0701	Agrarisch bedrijf	0745	Landgoed Beverweerd
0702	Agrarisch bedrijf	0746	Agrarisch bedrijf
0704	Waternet	0747	Agrarisch bedrijf
0705	Particulier	0748	SCBStg
0708	Agrarisch bedrijf	0749	Agrarisch bedrijf
0709	Agrarisch bedrijf	0750	Agrarisch bedrijf
0710	G.E. van Dam Grond- en Sloopwerken BV	0751	Particulier
0711	Gemeente Rhenen	0752	Particulier
0712	Agrarisch bedrijf	0754	Agrarisch bedrijf
0713	Broekenbos Natuurbeheer	0756	Agrarisch bedrijf
0717	Agrarisch bedrijf	0757	Agrarisch bedrijf
0718	Agrarisch bedrijf	0758	GGD regio Utrecht
0719	Agrarisch bedrijf	0759	Agrarisch bedrijf
0720	Agrarisch bedrijf	0760	Agrarisch bedrijf
0721	J. de Heus Loon-, verhuur- en grondverzetbedrijf	0761	Particulier
0722	Agrarisch bedrijf	0762	Particulier
0723	Particulier	0763	Agrarisch bedrijf
0724	Bouwman Westbroek BV	0764	LTO Noord Afdeling Gelderse Vallei
0726	Particulier	0765	Particulier
0727	Particulier	0766	Particulier
0728	Agrarisch bedrijf	0767	Agrarisch bedrijf
0729	Agrarisch bedrijf	0768	Agrarisch bedrijf
0733	Agrarisch bedrijf	0769	Agrarisch bedrijf
0734	Agrarisch bedrijf	0770	Agrarisch bedrijf

0771	Agrarisch bedrijf	0806	Agrarisch bedrijf
0772	Agrarisch bedrijf	0807	Agrarisch bedrijf
0773	Agrarisch bedrijf	0808	Agrarisch bedrijf
0774	Particulier	0809	Agrarisch bedrijf
0775	Particulier	0810	Hofstede Sterreschans BV
0776	Agrarisch bedrijf	0811	Agrarisch bedrijf
0777	Particulier	0812	Particulier
0778	Particulier	0813	Particulier
0779	Agrarisch bedrijf	0814	Agrarisch bedrijf
0780	Agrarisch bedrijf	0815	Agrarisch bedrijf
0782	Particulier	0816	Particulier
0783	Particulier	0817	Particulier
0784	Particulier	0818	Agrarisch bedrijf
0785	Agrarisch bedrijf	0819	Particulier
0786	Agrarisch bedrijf	0820	Agrarisch bedrijf
0787	IV Bouw & montage	0821	Agrarisch bedrijf
0788	Particulier	0822	Agrarisch bedrijf
0789	Agrarisch bedrijf	0823	Agrarisch bedrijf
0790	LTO Noord	0824	Agrarisch bedrijf
0791	Particulier	0825	Agrarisch bedrijf
0792	Particulier	0826	Agrarisch bedrijf
0793	Agrarisch bedrijf	0827	Particulier
0794	Particulier	0828	Agrarisch bedrijf
0795	Agrarisch bedrijf	0829	Particulier
0796	Agrarisch bedrijf	0830	Agrarisch bedrijf
0797	Agrarisch bedrijf	0831	Agrarisch bedrijf
0798	Particulier	0832	Agrarisch bedrijf
0799	Agrarisch bedrijf	0833	Agrarisch bedrijf
0800	Particulier	0834	Werkgroep behoud Lopikerwaard
0801	Particulier	0835	Agrarisch bedrijf
0802	Agrarisch bedrijf	0836	Agrarisch bedrijf
0803	Agrarisch bedrijf	0837	Particulier
0804	Agrarisch bedrijf	0838	Agrarisch bedrijf
0805	Agrarisch bedrijf	0839	Agrarisch bedrijf

o840	Particulier	o874	CWV "Ons Belang"
o841	Particulier	o875	Agrarisch bedrijf
o842	Agrarisch bedrijf	o876	Agrarisch bedrijf
o843	Agrarisch bedrijf	o877	Agrarisch bedrijf
o844	Particulier	o878	Agrarisch bedrijf
o845	Agrarisch bedrijf	o879	Particulier
o846	Agrarisch bedrijf	o880	Particulier
o847	Agrarisch bedrijf	o881	Agrarisch bedrijf
o848	Agrarisch bedrijf	o882	Agrarisch bedrijf
o849	Agrarisch bedrijf	o883	Agrarisch bedrijf
o850	Agrarisch bedrijf	o884	Particulier
o851	Agrarisch bedrijf	o885	Agrarisch bedrijf
o852	Particulier	o886	Agrarisch bedrijf
o853	Agrarisch bedrijf	o887	Agrarisch bedrijf
o854	Particulier	o888	Agrarisch bedrijf
o855	Particulier	o889	Agrarisch bedrijf
o856	Particulier	o890	Agrarisch bedrijf
o857	Agrarisch bedrijf	o891	Particulier
o858	Particulier	o892	Particulier
o859	Agrarisch bedrijf	o893	Particulier
o860	Particulier	o894	Particulier
o861	Agrarisch bedrijf	o895	Agrarisch bedrijf
o862	Particulier	o896	Particulier
o863	Agrarisch bedrijf	o897	Particulier
o864	Particulier	o898	Agrarisch bedrijf
o865	Particulier	o899	Particulier
o866	Agrarisch bedrijf	o900	Particulier
o867	Agrarisch bedrijf	o901	Particulier
o868	Particulier	o902	Agrarisch bedrijf
o869	Particulier	o903	Agrarisch bedrijf
o870	Agrarisch bedrijf	o904	Particulier
o871	Agrarisch bedrijf	o905	Particulier
o872	Agrarisch bedrijf	o906	Agrarisch bedrijf
o873	Agrarisch bedrijf	o907	Agrarisch bedrijf

0908	Agrarisch bedrijf	0943	Particulier
0909	Agrarisch bedrijf	0944	Agrarisch bedrijf
0910	Agrarisch bedrijf	0945	Agrarisch bedrijf
0911	Agrarisch bedrijf	0946	Particulier
0912	Agrarisch bedrijf	0947	Particulier
0913	Particulier	0948	Agrarisch bedrijf
0914	Agrarisch bedrijf	0949	Agrarisch bedrijf
0915	Agrarisch bedrijf	0950	Agrarisch bedrijf
0916	Agrarisch bedrijf	0951	Agrarisch bedrijf
0917	Particulier	0952	Agrarisch bedrijf
0918	Particulier	0953	Agrarisch bedrijf
0920	Agrarisch bedrijf	0954	Agrarisch bedrijf
0921	Agrarisch bedrijf	0955	Agrarisch bedrijf
0922	Agrarisch bedrijf	0956	Particulier
0923	Agrarisch bedrijf	0957	Agrarisch bedrijf
0924	Agrarisch bedrijf	0958	Agrarisch bedrijf
0925	Veehouders langs de Nederwoudse beek	0959	Milieuwerkgroep Houten
0926	Agrarisch bedrijf	0960	Werkgroep GGA Eemland
0927	Agrarisch bedrijf	0961	Agrarisch bedrijf
0928	Agrarisch bedrijf	0962	Collectief Eemland
0929	Particulier	0963	CDA de Ronde Venen
0930	Particulier	0964	Agrarisch bedrijf
0931	Agrarisch bedrijf	0965	Agrarisch bedrijf
0932	Agrarisch bedrijf	0966	Particulier
0933	Agrarisch bedrijf	0967	Particulier
0934	Agrarisch bedrijf	0968	Agrarisch bedrijf
0935	Agrarisch bedrijf	0969	Agrarisch bedrijf
0936	Agrarisch bedrijf	0970	Agrarisch bedrijf
0937	Agrarisch bedrijf	0971	Particulier
0938	Agrarisch bedrijf	0972	Particulier
0939	Agrarisch bedrijf	0973	Agrarisch bedrijf
0940	Agrarisch bedrijf	0974	Particulier
0941	Agrarisch bedrijf	0975	Particulier
0942	Agrarisch bedrijf	0976	Particulier

0977	Agrarisch bedrijf	1014	Agrarisch bedrijf
0978	Particulier	1015	Particulier
0979	Burgercoalitie Stationsgebied Driebergen-Zeist	1016	Agrarisch bedrijf
0980	Particulier	1017	Particulier
0981	Agrarisch bedrijf	1019	Agrarisch bedrijf
0982	Agrarisch bedrijf	1020	Particulier
0983	Agrarisch bedrijf	1021	Agrarisch bedrijf
0984	Agrarisch bedrijf	1022	Agrarisch bedrijf
0985	Agrarisch bedrijf	1023	Agrarisch bedrijf
0986	Particulier	1024	Agrarisch bedrijf
0987	Agrarisch bedrijf	1025	Agrarisch bedrijf
0988	Agrarisch bedrijf	1026	Particulier
0989	Agrarisch bedrijf	1027	Particulier
0990	Agrarisch bedrijf	1028	Agrarisch bedrijf
0991	Particulier	1029	Agrarisch bedrijf
0993	Agrarisch bedrijf	1030	Particulier
0994	Particulier	1031	Agrarisch bedrijf
0995	Agrarisch bedrijf	1032	Agrarisch bedrijf
0996	Agrarisch bedrijf	1033	Bewonersvereniging Belangen Bethunepolder
0997	Agrarisch bedrijf	1034	Agrarisch bedrijf
0999	Agrarisch bedrijf	1035	Agrarisch bedrijf
1000	Agrarisch bedrijf	1036	Agrarisch bedrijf
1001	Agrarisch bedrijf	1037	Particulier
1002	Agrarisch bedrijf	1038	Agrarisch bedrijf
1003	Particulier	1039	Agrarisch bedrijf
1004	Agrarisch bedrijf	1040	Agrarisch bedrijf
1005	Particulier	1041	Agrarisch bedrijf
1006	Particulier	1042	Agrarisch bedrijf
1008	Particulier	1043	Agrarisch bedrijf
1009	Particulier	1044	Particulier
1010	Agrarisch bedrijf	1045	Agrarisch bedrijf
1011	Agrarisch bedrijf	1046	Agrarisch bedrijf
1012	Agrarisch bedrijf	1048	Particulier
1013	SGP Stichtse Vecht	1049	Agrarisch bedrijf

1050	Agrarisch bedrijf	1087	Particulier
1051	Agrarisch bedrijf	1088	Particulier
1052	Particulier	1089	Agrarisch bedrijf
1053	Particulier	1090	Particulier
1054	Agrarisch bedrijf	1091	Particulier
1055	Agrarisch bedrijf	1092	Agrarisch bedrijf
1056	Vallei en Wetering dierenartsen	1095	Agractie Nederland
1057	Agrarisch bedrijf	1097	Particulier
1058	Agrarisch bedrijf	1098	Agrarisch bedrijf
1059	Agrarisch bedrijf	1099	Particulier
1060	Particulier	1100	CDA gemeente Soest
1061	Particulier	1101	Particulier
1062	Particulier	1102	Particulier
1063	Agrarisch bedrijf	1103	Particulier
1064	Particulier	1104	Dierenartsen ULP Harmelen
1066	Agrarisch bedrijf	1105	Agrarisch bedrijf
1067	Agrarisch bedrijf	1106	Particulier
1068	Agrarisch bedrijf	1107	Particulier
1069	Agrarisch bedrijf	1108	Agrarisch bedrijf
1070	Particulier	1109	Particulier
1071	Particulier	1110	Particulier
1072	Particulier	1111	Particulier
1073	Agrarisch bedrijf	1112	Particulier
1074	Agrarisch bedrijf	1113	Particulier
1075	Particulier	1114	Agrarisch bedrijf
1076	Agrarisch bedrijf	1115	Agrarisch bedrijf
1077	Agrarisch bedrijf	1116	Agrarisch bedrijf
1078	Particulier	1117	Particulier
1079	Particulier	1118	Agrarisch bedrijf
1080	Particulier	1119	Agrarisch bedrijf
1081	Particulier	1120	Agrarisch bedrijf
1082	Particulier	1121	Particulier
1083	Agrarisch bedrijf	1122	Agrarisch bedrijf
1085	Particulier	1123	Agrarisch bedrijf

1125	Particulier	1161	Particulier
1126	Agrarisch bedrijf	1162	Agrarisch bedrijf
1127	Stichting Weidevogelbeheer eiland van Schalkwijk	1163	Agrarisch bedrijf
1128	Agrarisch bedrijf	1164	Agrarisch bedrijf
1129	Agrarisch bedrijf	1165	Agrarisch bedrijf
1130	Particulier	1166	Particulier
1131	Particulier	1167	Agrarisch bedrijf
1132	Agrarisch bedrijf	1168	Agrarisch bedrijf
1133	Agrarisch bedrijf	1169	Agrarisch bedrijf
1134	Agrarisch bedrijf	1170	Agrarisch bedrijf
1135	Agrarisch bedrijf	1171	Particulier
1136	Agrarisch bedrijf	1172	Agrarisch bedrijf
1137	Agrarisch bedrijf	1173	Agrarisch bedrijf
1138	Agrarisch bedrijf	1174	Particulier
1139	Particulier	1175	Agrarisch bedrijf
1140	Agrarisch bedrijf	1176	Agrarisch bedrijf
1141	Particulier	1177	Agrarisch bedrijf
1142	Agrarisch bedrijf	1178	Particulier
1143	Particulier	1179	Particulier
1144	Agrarisch bedrijf	1180	Dorpsplatform Zegveld
1145	Particulier	1181	Agrarisch bedrijf
1146	Agrarisch bedrijf	1182	Agrarisch bedrijf
1147	Agrarisch bedrijf	1183	Particulier
1148	Particulier	1184	Agrarisch bedrijf
1150	Agrarisch bedrijf	1185	Agrarisch bedrijf
1151	Particulier	1186	Agrarisch bedrijf
1152	Agrarisch bedrijf	1187	Particulier
1154	Particulier	1188	Agrarisch bedrijf
1155	Agrarisch bedrijf	1190	Agrarisch bedrijf
1156	Particulier	1191	Agrarisch bedrijf
1157	Particulier	1192	Agrarisch bedrijf
1158	Agrarisch bedrijf	1193	Particulier
1159	Agrarisch bedrijf	1194	Agrarisch bedrijf
1160	Agrarisch bedrijf	1195	Particulier

1196	Agrarisch bedrijf	1232	Agrarisch bedrijf
1197	Particulier	1233	Agrarisch bedrijf
1198	Agrarisch bedrijf	1234	Utrechtse Agrarische Collectieven
1199	ChristenUnie Stichtse Vecht	1235	Agrarisch bedrijf
1200	Agrarisch bedrijf	1237	Agrarisch bedrijf
1201	Particulier	1238	Agrarisch bedrijf
1202	Agrarisch bedrijf	1239	Agrarisch bedrijf
1203	Particulier	1240	Agrarisch bedrijf
1204	Agrarisch bedrijf	1241	Geitenhouderij 'de Nieuwe Riet'
1205	Particulier	1242	Handelsonderneming Bolex
1206	Agrarisch bedrijf	1243	Agrarisch bedrijf
1207	BoerenNatuur Rijn, Vecht & Venen	1244	Particulier
1208	Agrarisch bedrijf	1245	Agrarisch bedrijf
1209	Collectief Alblasserwaard-Vijfheerenlanden	1246	Agrarisch bedrijf
1210	Particulier	1247	Particulier
1211	Loonbedrijf en groenvoorziening Fa. Van Bezooijen	1248	Agrarisch bedrijf
1212	Particulier	1249	Agrarisch bedrijf
1213	Agrarisch bedrijf	1250	Agrarisch bedrijf
1214	Regio Foodvalley	1251	Particulier
1216	Agrarisch bedrijf	1252	Agrarisch bedrijf
1217	Agrarisch bedrijf	1253	Particulier
1218	Agrarisch bedrijf	1254	Agrarisch bedrijf
1219	Agrarisch bedrijf	1255	Agrarisch bedrijf
1220	Particulier	1256	Particulier
1221	Particulier	1257	Agrarisch bedrijf
1222	Agrarisch bedrijf	1258	Vereniging Eemland300 en de vereniging Vrij Polderland
1224	Fedecom	1259	Kernboerinnen Utrecht
1225	Gemeente Houten	1260	Particulier
1226	Agrarisch bedrijf	1261	LTO Noord afdeling Zuid-West Utrecht
1227	Vitens	1262	Agrarisch bedrijf
1228	Stichting Caring Farmers	1263	Particulier
1229	Stichting BRUUNO	1264	Particulier
1230	Particulier	1265	Gemeente Lopik
1231	Agrarisch bedrijf	1266	Agrarisch bedrijf

1267	Goodman Netherlands BV	1306	Agrarisch bedrijf
1268	Particulier	1307	Agrarisch bedrijf
1269	Stichting Upfarming	1308	Agrarisch bedrijf
1270	LTO Noord afdeling Woerden	1310	Particulier
1271	Agrarisch bedrijf	1311	Agrarisch bedrijf
1273	Particulier	1312	Particulier
1274	Agrarisch bedrijf	1314	Vereniging Leefmilieu te Nijmegen
1277	Agrarisch bedrijf	1315	Particulier
1278	Agrarisch bedrijf	1316	Agrarisch bedrijf
1279	Particulier	1317	Agrarisch bedrijf
1280	Agrarisch bedrijf	1318	Agrarisch bedrijf
1281	Manege De Mallejan	1319	Agrarisch bedrijf
1282	Agrarisch bedrijf	1320	Agrarisch bedrijf
1283	Particulier	1321	Agrarisch bedrijf
1284	Netwerk Grondig	1322	Particulier
1285	Agrarisch bedrijf	1324	Gebiedscoöperatie Het Binnenveld
1286	Agrarisch bedrijf	1325	Stichting Bee Foundation
1287	Agrarisch bedrijf	1326	Particulier
1288	Stichting Landschap Erfgoed Utrecht	1327	CDA Lopik
1289	Agrarisch bedrijf	1328	Agrarisch bedrijf
1290	Agrarisch bedrijf	1329	Agrarisch bedrijf
1291	Agrarisch bedrijf	1330	Agrarisch bedrijf
1292	VBCA – Van Buuren Continuum Advisory	1331	Agrarisch bedrijf
1294	Federatie van Nederlandse Ruitersportcentra	1332	Agrarisch bedrijf
1295	Agrarisch bedrijf	1333	Stichting de Boom
1296	Agrarisch bedrijf	1335	Particulier
1297	Agrarisch bedrijf	1336	Particulier
1299	Rabobank	1337	Agrarisch bedrijf
1300	Agrarisch bedrijf	1338	Ontwikkelwaarde BV
1301	Agrarisch bedrijf	1339	Agrarisch bedrijf
1302	Particulier	1340	Huisman & Partners B.V.
1303	Particulier	1341	ANV Noorderpark
1304	Stichting Wij.land	1342	Agrarisch bedrijf
1305	Agrarisch bedrijf	1344	Stichting Samenleving, Landbouw en Natuur

1345	Landgoed Kolland	1381	Biologische geitenhouders in provincie Utrecht
1346	Agrarisch bedrijf	1382	Agrarisch bedrijf
1347	Agrarisch bedrijf	1383	Agrarisch bedrijf
1348	Agrarisch bedrijf	1384	Countus accountants + adviseurs, vestiging Odijk
1350	Agrarisch bedrijf	1385	Particulier
1351	Stichting Heuvelrug in Goede Banen	1386	Agrarisch bedrijf
1352	Agrarisch bedrijf	1387	Agrarisch bedrijf
1353	Agrarisch bedrijf	1388	Agrarisch bedrijf
1354	Agrarisch bedrijf	1389	Agrarisch bedrijf
1355	Agrarisch bedrijf	1390	Agrarisch bedrijf
1356	Vereniging Maarn Maarsbergen Natuurlijk	1391	Agrarisch bedrijf
1357	Agrarisch bedrijf	1392	Agrarisch bedrijf
1358	Agrarisch bedrijf	1393	Agrarisch bedrijf
1359	Particulier	1394	Agrarisch bedrijf
1361	Kring leghennenhouders LTO Nederland	1395	Agrarisch bedrijf
1362	Regio amersfoort	1396	Particulier
1363	Agrarisch bedrijf	1397	Particulier
1364	Agrarisch bedrijf	1398	Agrarisch bedrijf
1365	Agrarisch bedrijf	1400	Agrarisch bedrijf
1366	Particulier	1401	LTO afdeling Alblasserwaard Vijfheerenlanden
1367	Agrarisch bedrijf	1402	Agrarisch bedrijf
1368	Agrarisch bedrijf	1403	Agrarisch bedrijf
1369	Agrarisch bedrijf	1404	Agrarisch bedrijf
1370	Agrarisch bedrijf	1405	Natuur en Milieufederatie Utrecht
1371	Agrarisch bedrijf	1406	Agrarisch bedrijf
1372	Agrarisch bedrijf	1407	Boerennatuur Utrecht Oost
1373	Agrarisch bedrijf	1409	Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen
1374	Particulier	1410	Agrarisch bedrijf
1375	Agrarisch bedrijf	1411	Agrarisch bedrijf
1376	Agrarisch bedrijf	1413	Agrarisch bedrijf
1377	Agrarisch bedrijf	1414	Agrarisch bedrijf
1378	Vereniging Mooi Wageningen	1415	Stichting EMV
1379	Particulier	1418	Particulier
1380	Particulier	1420	Stichting Fieldlab Groene Hart

1421	Agrarisch bedrijf	1459	Agrarisch bedrijf
1422	Agrarisch bedrijf	1461	Agrarisch bedrijf
1423	LTO Noord West Utrecht	1462	Agrarisch bedrijf
1424	Particulier	1463	Agrarisch bedrijf
1425	Agrarisch bedrijf	1464	Agrarisch bedrijf
1427	Agrarisch bedrijf	1465	Agrarisch bedrijf
1429	Particulier	1466	Agrarisch bedrijf
1432	Agrarisch bedrijf	1467	Particulier
1433	Particulier	1468	Agrarisch bedrijf
1434	Agrarisch bedrijf	1469	Agrarisch bedrijf
1435	Stichting Stikstofclaim	1470	Agrarisch bedrijf
1436	Stichting Groene Hart	1471	Agrarisch bedrijf
1437	Particulier	1472	Stichting Wij.land t.n.v. de Bio-boeren kerngroep
1438	CDA Rhenen	1473	Agrarisch bedrijf
1439	Particulier	1474	Particulier
1440	Agrarisch bedrijf	1475	Agrarisch bedrijf
1441	Agrarisch bedrijf	1476	Agrarisch bedrijf
1442	Agrarisch bedrijf	1477	Agrarisch bedrijf
1443	Particulier	1478	Agrarisch bedrijf
1444	Agrarisch bedrijf	1479	Agrarisch bedrijf
1445	Particulier	1480	Agrarisch bedrijf
1446	Particulier	1481	Agrarisch bedrijf
1447	Agrarisch bedrijf	1482	Agrarisch bedrijf
1448	Particulier	1483	Agrarisch bedrijf
1449	Agrarisch bedrijf	1484	Agrarisch bedrijf
1450	Agrarisch bedrijf	1486	Agrarisch bedrijf
1451	Particulier	1487	Particulier
1452	Agrarisch bedrijf	1488	Particulier
1453	Agrarisch bedrijf	1489	Agrarisch bedrijf
1454	Particulier	1490	Particulier
1455	Agrarisch bedrijf	1491	Agrarisch bedrijf
1456	Particulier	1492	Universiteit Utrecht
1457	Agrarisch bedrijf	1493	Particulier
1458	Agrarisch bedrijf	1494	Particulier

1495	Agrarisch bedrijf	1533	Agrarisch bedrijf
1496	Agrarisch bedrijf	1534	Agrarisch bedrijf
1497	Agrarisch bedrijf	1535	Agrarisch bedrijf
1498	Agrarisch bedrijf	1536	Particulier
1499	Agrarisch bedrijf	1537	Agrarisch bedrijf
1500	Agrarisch bedrijf	1538	Coöperatie FrieslandCampina
1501	Agrarisch bedrijf	1539	Agrarisch bedrijf
1502	Agrarisch bedrijf	1540	Agrarisch bedrijf
1503	Agrarisch bedrijf	1541	Particulier
1504	Particulier	1542	Agrarisch bedrijf
1505	Agrarisch bedrijf	1543	Agrarisch bedrijf
1506	Agrarisch bedrijf	1544	Particulier
1507	Agrarisch bedrijf	1545	Particulier
1508	Particulier	1546	Particulier
1509	Particulier	1547	Particulier
1510	Agrarisch bedrijf	1548	Agrarisch bedrijf
1511	Agrarisch bedrijf	1549	Agrarisch bedrijf
1513	Agrarisch bedrijf	1551	Agrarisch bedrijf
1514	Agrarisch bedrijf	1552	Alteligne Consultancy
1516	Agrarisch bedrijf	1553	Agrarisch bedrijf
1517	Agrarisch bedrijf	1554	Agrarisch bedrijf
1518	Agrarisch bedrijf	1556	Agrarisch bedrijf
1519	Agrarisch bedrijf	1557	Particulier
1520	Particulier	1558	Particulier
1521	Agrarisch bedrijf	1559	Particulier
1522	Agrarisch bedrijf	1560	Agrarisch bedrijf
1523	Vechtplassencommissie	1561	Particulier
1524	Agrarisch bedrijf	1562	Collectief Lopikerwaard
1525	Agrarisch bedrijf	1563	Agrarisch bedrijf
1526	Particulier	1564	Agrarisch bedrijf
1527	Agrarisch bedrijf	1565	Agrarisch bedrijf
1528	Particulier	1566	Particulier
1529	Particulier	1567	Particulier
1532	Particulier	1569	Particulier

1570	Particulier	1612	Particulier
1571	HAK Utrecht	1613	Particulier
1574	Agrarisch bedrijf	1614	Agrarisch bedrijf
1575	Agrarisch bedrijf	1615	Particulier
1577	Ouwehands Dierenpark	1616	Gemeente Woerden
1578	Particulier	1617	Agrarisch bedrijf
1579	Agrarisch bedrijf	1618	Coöperatie De Boeren met Toekomst
1580	Agrarisch bedrijf	1619	Agrarisch bedrijf
1581	Agrarisch bedrijf	1620	Particulier
1582	Particulier	1621	Agrarisch bedrijf
1583	Agrarisch bedrijf	1622	Agrarisch bedrijf
1584	Agrarisch bedrijf	1623	Agrarisch bedrijf
1586	Agrarisch bedrijf	1624	Particulier
1587	Agrarisch bedrijf	1625	Agrarisch bedrijf
1588	Particulier	1626	Agrarisch bedrijf
1589	Agrarisch bedrijf	1627	Agrarisch bedrijf
1590	Agrarisch bedrijf	1628	Landgoederen Het Blauwe huis en Het Kombos
1591	Agrarisch bedrijf	1631	Agrarisch bedrijf
1592	Agrarisch bedrijf	1632	Agrarisch bedrijf
1593	Agrarisch bedrijf	1633	Agrarisch bedrijf
1594	Agrarisch bedrijf	1634	Agrarisch bedrijf
1596	Agrarisch bedrijf	1635	Particulier
1597	Particulier	1636	Agrarisch bedrijf
1598	Agrarisch bedrijf	1637	Agrarisch bedrijf
1599	Agrarisch bedrijf	1638	Particulier
1600	Agrarisch bedrijf	1639	Agrarisch bedrijf
1601	Agrarisch bedrijf	1640	Agrarisch bedrijf
1602	Particulier	1641	Agrarische Jongeren Kontakten Zuid West-Utrecht
1603	Agrarisch bedrijf	1642	Agrarisch bedrijf
1604	Particulier	1643	Agrarisch bedrijf
1605	Particulier	1644	Agrarisch bedrijf
1606	Gemeente Oudewater	1645	Particulier
1610	Agrarisch bedrijf	1646	Particulier
1611	Agrarisch bedrijf	1648	Agrarisch bedrijf

1649	Agrarisch bedrijf	1703	Particulier
1650	Agrarisch bedrijf	1704	Particulier
1651	Particulier	1705	Particulier
1656	Particulier	1706	Particulier
1658	Agrarisch bedrijf	1707	Agrarisch bedrijf
1659	Agrarisch bedrijf	1708	Particulier
1660	Agrarisch bedrijf	1710	Particulier
1664	Particulier	1711	Particulier
1665	Particulier	1712	Particulier
1666	Stichting Mooi Binnenveld	1713	Particulier
1670	Agrarisch bedrijf	1714	Particulier
1671	Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV)	1715	Particulier
1672	Particulier	1716	Agrarisch bedrijf
1673	Agrarisch bedrijf	1717	Particulier
1680	Particulier	1718	Particulier
1681	Particulier	1719	Particulier
1682	Particulier	1720	Particulier
1683	Particulier	1721	Particulier
1684	Agrarisch bedrijf	1723	Particulier
1685	Particulier	1725	Particulier
1686	Agrarisch bedrijf	1726	Particulier
1688	Amersfoort voor Vrijheid	1728	Agrarisch bedrijf
1689	Agrarisch bedrijf	1729	Particulier
1690	Agrarisch bedrijf	1730	Particulier
1691	Particulier	1731	Agrarisch bedrijf
1692	Particulier	1732	Particulier
1693	Agrarisch bedrijf	1733	Particulier
1694	Particulier	1734	Agrarisch bedrijf
1695	Agrarisch bedrijf	1736	Particulier
1696	Particulier	1737	Particulier
1697	Particulier	1738	Particulier
1698	Agrarisch bedrijf	1739	Particulier
1699	Particulier	1740	Particulier
1701	Agrarisch bedrijf	1741	Agrarisch bedrijf

1742	Agrarisch bedrijf	1782	Particulier
1744	Particulier	1783	Particulier
1745	Agrarisch bedrijf	1784	Particulier
1747	Particulier	1785	Particulier
1748	Particulier	1786	Particulier
1750	Particulier	1787	Particulier
1751	Particulier	1788	Particulier
1752	Particulier	1789	Particulier
1753	Particulier	1790	Particulier
1754	Particulier	1791	Particulier
1755	Particulier	1792	Particulier
1756	Agrarisch bedrijf	1793	Particulier
1757	Particulier	1795	Particulier
1758	Particulier	1796	Particulier
1760	Agrarisch bedrijf	1797	Particulier
1761	Particulier	1798	Particulier
1763	Particulier	1799	Particulier
1764	Particulier	1800	Particulier
1765	Particulier	1801	Particulier
1766	Particulier	1802	Particulier
1767	Particulier	1803	Agrarisch bedrijf
1768	Particulier	1804	Particulier
1769	Particulier	1805	Particulier
1770	Particulier	1806	Particulier
1771	Particulier	1807	Particulier
1772	Particulier	1808	Particulier
1773	Particulier	1809	Agrarisch bedrijf
1774	Particulier	1810	Particulier
1775	Particulier	1811	Particulier
1776	Particulier	1812	Particulier
1777	Particulier	1813	Particulier
1778	Particulier	1814	Agrarisch bedrijf
1780	Particulier	1815	Particulier
1781	Particulier	1816	Agrarisch bedrijf

1817	Particulier
1818	Particulier
1819	Particulier
1822	Particulier
1823	Particulier
1824	Particulier
1825	Agrarisch bedrijf
1826	Particulier
1827	Particulier
1829	Particulier
1830	Particulier
1835	Particulier
1836	Particulier
1837	Agrarisch bedrijf
1838	Particulier
1840	Particulier
1841	Particulier
1843	Bestuur van Lokaal De Bilt
1844	Particulier
1846	Agrarisch bedrijf
1850	Particulier
1852	Particulier
1853	Van Wijk Bedrijfsadvies
1854	Agrarisch bedrijf

Bijlage 2. Nummers bij veel ingediende reacties

Een aantal argumenten zijn door zeer veel indieners aangedragen. Om de tabel onder hoofdstukken 1 t/m 6 overzichtelijk te houden, zijn bij regels met meer dan 100 indieners de nummers uit de tabel gehaald. Ten behoeve van de herleidbaarheid voor indieners zijn deze opgenomen in het overzicht in deze bijlage.

Zienswijze op regel...	Onderwerp zienswijze	Nummers van indieners
7	UPLG niet vaststellen (onder par. 1.1)	0001, 0002, 0010, 0011, 0013, 0014, 0015, 0018, 0019, 0021, 0022, 0024, 0026, 0027, 0028, 0029, 0031, 0032, 0033, 0036, 0037, 0038, 0039, 0040, 0041, 0042, 0043, 0044, 0045, 0046, 0048, 0050, 0051, 0052, 0054, 0056, 0057, 0058, 0059, 0072, 0073, 0077, 0085, 0086, 0089, 0093, 0094, 0098, 0099, 0102, 0103, 0104, 0105, 0107, 0110, 0112, 0113, 0114, 0115, 0120, 0125, 0126, 0127, 0129, 0130, 0131, 0133, 0134, 0136, 0137, 0138, 0139, 0150, 0151, 0152, 0154, 0156, 0157, 0159, 0161, 0162, 0163, 0164, 0166, 0167, 0168, 0169, 0170, 0173, 0180, 0181, 0183, 0184, 0187, 0189, 0191, 0195, 0196, 0199, 0200, 0202, 0206, 0207, 0208, 0209, 0213, 0214, 0215, 0217, 0218, 0222, 0225, 0228, 0230, 0243, 0244, 0249, 0250, 0251, 0257, 0259, 0260, 0262, 0264, 0271, 0274, 0275, 0276, 0277, 0278, 0279, 0280, 0282, 0283, 0284, 0288, 0291, 0292, 0293, 0299, 0305, 0306, 0307, 0315, 0318, 0319, 0320, 0321, 0322, 0323, 0325, 0326, 0332, 0334, 0338, 0339, 0340, 0343, 0347, 0350, 0355, 0358, 0362, 0363, 0366, 0367, 0369, 0370, 0371, 0372, 0373, 0381, 0383, 0389, 0393, 0400, 0404, 0405, 0406, 0412, 0414, 0415, 0416, 0417, 0420, 0425, 0426, 0427, 0429, 0430, 0431, 0432, 0435, 0436, 0437, 0442, 0446, 0448, 0449, 0451, 0453, 0454, 0455, 0456, 0460, 0461, 0463, 0464, 0465, 0472, 0473, 0474, 0475, 0476, 0477, 0478, 0479, 0480, 0481, 0487, 0488, 0489, 0490, 0501, 0503, 0507, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0524, 0526, 0531, 0535, 0537, 0538, 0539, 0546, 0549, 0550, 0553, 0559, 0560, 0561, 0563, 0564, 0565, 0566, 0569, 0572, 0575, 0576, 0577, 0588, 0591, 0592, 0593, 0599, 0600, 0601, 0602, 0603, 0604, 0605, 0606, 0607, 0608, 0609, 0611, 0612, 0613, 0615, 0620, 0621, 0623, 0625, 0626, 0628, 0629, 0631, 0633, 0636, 0637, 0638, 0639, 0641, 0642, 0644, 0646, 0647, 0650, 0652, 0656, 0657, 0659, 0661, 0662, 0663, 0666, 0667, 0669, 0673, 0676, 0677, 0678, 0684, 0685, 0690, 0693, 0698, 0701, 0702, 0708, 0713, 0717, 0718, 0720, 0723, 0724, 0726, 0728, 0729, 0735, 0736, 0737, 0739, 0741, 0747, 0750, 0751, 0752, 0754, 0757, 0759, 0760, 0761, 0763, 0765, 0766, 0774, 0775, 0776, 0777, 0778, 0785, 0787, 0788, 0790, 0793, 0795, 0797, 0799, 0800, 0803, 0805, 0807, 0809, 0811, 0812, 0814, 0815, 0818, 0820, 0821, 0823, 0825, 0828, 0829, 0830, 0831, 0832, 0833, 0835, 0838, 0839, 0840, 0841, 0842, 0844, 0848, 0852, 0853, 0854, 0855, 0856, 0859, 0860, 0861, 0865, 0869, 0870, 0871, 0875, 0877, 0879, 0880, 0884, 0886, 0888, 0889, 0891, 0896, 0897, 0899, 0901, 0903, 0905, 0907, 0908, 0915, 0918, 0921, 0926, 0930, 0933, 0935, 0936, 0939, 0942, 0944, 0947, 0950, 0951, 0952, 0955, 0956, 0961, 0964, 0965, 0967, 0968, 0970, 0971, 0974, 0975, 0976, 0978, 0980, 0981, 0985, 0986, 0987, 0988, 0990, 0993, 0997, 1001, 1002, 1004, 1006, 1011, 1012, 1014, 1015, 1016, 1017, 1019, 1020, 1025, 1026, 1027, 1029, 1030, 1031, 1032, 1034, 1036, 1037, 1038, 1039, 1040, 1041, 1043, 1045, 1046, 1051, 1052, 1054, 1057, 1058, 1059, 1060, 1061, 1062, 1064, 1066, 1069, 1070, 1072, 1075, 1076, 1077, 1078, 1082, 1085, 1089, 1091, 1092, 1093, 1095, 1097, 1098, 1101, 1102, 1103, 1106, 1107, 1110, 1111, 1113, 1114, 1115, 1116, 1117, 1118, 1119, 1122, 1123, 1125, 1130, 1131, 1132, 1133, 1134, 1136, 1137, 1138, 1139, 1140, 1141, 1143, 1145, 1146, 1147, 1150, 1151, 1152, 1154, 1155, 1156, 1158, 1159, 1162, 1163, 1164, 1165, 1166, 1169, 1174, 1175, 1179, 1180, 1182, 1185, 1187, 1191, 1192, 1196, 1197, 1201, 1204, 1205, 1208, 1209, 1211, 1212, 1213, 1216, 1219, 1221, 1226, 1231, 1233, 1235, 1238, 1239, 1240, 1242, 1243, 1244, 1246, 1247, 1253, 1254, 1256, 1262, 1263, 1268, 1273, 1277, 1278, 1279, 1280, 1281, 1282, 1285, 1286, 1289, 1290, 1291, 1300, 1301, 1302, 1303, 1307, 1310, 1311, 1312, 1315, 1316, 1321, 1322, 1329, 1332, 1335, 1336, 1337, 1346, 1347, 1353, 1355, 1364, 1366, 1368, 1370, 1371, 1372, 1374, 1375, 1376, 1380, 1390, 1391, 1393, 1395, 1400, 1411, 1421, 1423, 1424, 1425, 1432, 1433, 1434, 1435, 1438, 1444, 1445, 1446, 1447, 1449, 1453, 1454, 1456, 1459, 1461, 1464, 1467, 1469, 1470, 1474, 1476, 1477, 1479, 1482, 1483, 1489, 1490, 1494, 1495, 1497, 1498, 1499, 1503, 1509, 1510, 1511, 1514, 1516, 1517, 1521, 1524, 1527, 1528, 1529, 1532, 1534, 1537, 1543, 1544, 1546, 1551, 1552, 1553, 1554, 1557, 1558, 1560, 1561, 1562, 1563, 1564, 1567, 1569, 1583, 1584, 1587, 1589, 1592, 1594, 1596, 1598, 1599, 1603, 1611, 1612,

		1620, 1625, 1626, 1631, 1632, 1634, 1636, 1640, 1641, 1642, 1643, 1644, 1645, 1648, 1649, 1650, 1651, 1658, 1665, 1670, 1671, 1686, 1688, 1695, 1698, 1701, 1707, 1713, 1714, 1718, 1732, 1733, 1738, 1739, 1740, 1745, 1760, 1761, 1800, 1809, 1810, 1816, 1823, 1825, 1828, 1838, 1840, 1841, 1846
13	Landbouw wordt negatief weggezet (onder par. 1.1)	0013, 0015, 0019, 0020, 0030, 0036, 0041, 0042, 0047, 0048, 0054, 0055, 0056, 0058, 0063, 0066, 0067, 0069, 0070, 0072, 0074, 0077, 0078, 0080, 0082, 0089, 0094, 0097, 0098, 0103, 0113, 0114, 0115, 0119, 0125, 0129, 0131, 0133, 0139, 0150, 0152, 0154, 0156, 0159, 0160, 0161, 0162, 0163, 0164, 0167, 0168, 0169, 0170, 0172, 0173, 0174, 0181, 0183, 0184, 0187, 0189, 0191, 0196, 0199, 0206, 0207, 0212, 0214, 0217, 0222, 0228, 0230, 0243, 0244, 0249, 0250, 0251, 0257, 0259, 0260, 0271, 0274, 0275, 0289, 0290, 0291, 0296, 0305, 0306, 0320, 0349, 0367, 0370, 0371, 0373, 0378, 0379, 0380, 0381, 0383, 0388, 0389, 0395, 0398, 0399, 0400, 0404, 0412, 0425, 0426, 0428, 0429, 0430, 0431, 0432, 0435, 0436, 0437, 0439, 0442, 0461, 0464, 0468, 0473, 0480, 0481, 0488, 0499, 0504, 0507, 0526, 0538, 0539, 0543, 0546, 0549, 0560, 0561, 0575, 0586, 0588, 0592, 0602, 0603, 0606, 0607, 0611, 0612, 0620, 0628, 0633, 0636, 0637, 0639, 0641, 0644, 0646, 0655, 0656, 0659, 0663, 0670, 0671, 0673, 0676, 0681, 0687, 0689, 0691, 0693, 0694, 0695, 0698, 0701, 0708, 0719, 0726, 0733, 0736, 0737, 0746, 0747, 0749, 0751, 0763, 0767, 0768, 0776, 0780, 0785, 0800, 0803, 0805, 0807, 0812, 0814, 0815, 0817, 0820, 0821, 0823, 0826, 0829, 0831, 0832, 0838, 0844, 0846, 0848, 0850, 0855, 0856, 0861, 0865, 0866, 0870, 0871, 0880, 0882, 0889, 0891, 0897, 0899, 0901, 0902, 0904, 0907, 0913, 0918, 0922, 0923, 0930, 0932, 0933, 0934, 0936, 0939, 0941, 0942, 0943, 0944, 0947, 0950, 0960, 0961, 0967, 0968, 0975, 0978, 0985, 0986, 0988, 0991, 0997, 1002, 1004, 1013, 1017, 1020, 1025, 1026, 1027, 1034, 1038, 1039, 1040, 1041, 1043, 1045, 1049, 1051, 1052, 1055, 1058, 1061, 1076, 1081, 1083, 1089, 1098, 1100, 1101, 1102, 1103, 1104, 1115, 1116, 1118, 1122, 1132, 1135, 1136, 1137, 1139, 1140, 1141, 1142, 1143, 1146, 1147, 1150, 1151, 1156, 1158, 1163, 1164, 1174, 1182, 1183, 1185, 1187, 1190, 1191, 1192, 1196, 1197, 1200, 1201, 1203, 1204, 1205, 1208, 1212, 1222, 1226, 1231, 1234, 1238, 1246, 1249, 1252, 1253, 1266, 1271, 1277, 1278, 1279, 1282, 1284, 1285, 1286, 1289, 1295, 1300, 1302, 1312, 1315, 1319, 1322, 1327, 1332, 1335, 1336, 1337, 1346, 1347, 1348, 1355, 1366, 1372, 1373, 1375, 1376, 1386, 1400, 1410, 1411, 1414, 1424, 1432, 1437, 1440, 1443, 1445, 1446, 1447, 1449, 1453, 1455, 1459, 1461, 1464, 1465, 1467, 1469, 1470, 1471, 1474, 1477, 1486, 1487, 1489, 1493, 1508, 1509, 1511, 1521, 1527, 1528, 1529, 1532, 1534, 1537, 1539, 1541, 1547, 1551, 1552, 1553, 1554, 1558, 1561, 1563, 1564, 1567, 1569, 1584, 1588, 1589, 1594, 1597, 1611, 1614, 1618, 1620, 1634, 1645, 1646, 1648, 1650, 1656, 1658, 1659, 1670, 1672, 1680, 1681, 1682, 1683, 1685, 1690, 1691, 1692, 1693, 1694, 1699, 1704, 1707, 1708, 1710, 1711, 1713, 1714, 1715, 1719, 1721, 1726, 1732, 1734, 1736, 1737, 1738, 1739, 1745, 1748, 1752, 1754, 1755, 1756, 1757, 1758, 1760, 1764, 1766, 1768, 1769, 1770, 1771, 1772, 1773, 1774, 1782, 1783, 1784, 1785, 1786, 1787, 1788, 1789, 1791, 1792, 1793, 1795, 1797, 1799, 1801, 1802, 1804, 1805, 1806, 1807, 1811, 1812, 1815, 1819, 1822, 1824, 1826, 1829, 1830, 1835, 1836, 1840, 1841
16	Voedselzekerheid (onder par. 1.1)	0001, 0002, 0003, 0007, 0009, 0012, 0021, 0023, 0024, 0026, 0027, 0029, 0035, 0037, 0038, 0042, 0044, 0045, 0047, 0048, 0050, 0052, 0053, 0054, 0059, 0061, 0062, 0066, 0067, 0070, 0074, 0077, 0078, 0079, 0080, 0087, 0090, 0094, 0097, 0103, 0108, 0110, 0112, 0115, 0119, 0122, 0123, 0124, 0127, 0131, 0133, 0139, 0146, 0150, 0151, 0152, 0154, 0156, 0157, 0159, 0161, 0162, 0163, 0164, 0172, 0173, 0174, 0181, 0184, 0187, 0189, 0206, 0207, 0208, 0213, 0214, 0217, 0220, 0221, 0226, 0228, 0241, 0243, 0244, 0247, 0249, 0250, 0251, 0255, 0256, 0257, 0258, 0259, 0260, 0263, 0271, 0273, 0274, 0275, 0277, 0287, 0291, 0296, 0297, 0305, 0310, 0311, 0313, 0316, 0317, 0320, 0322, 0325, 0334, 0339, 0341, 0349, 0353, 0355, 0362, 0363, 0367, 0370, 0371, 0373, 0375, 0377, 0381, 0383, 0384, 0389, 0390, 0391, 0393, 0396, 0398, 0400, 0401, 0404, 0406, 0411, 0412, 0415, 0418, 0419, 0425, 0426, 0429, 0432, 0435, 0436, 0437, 0442, 0446, 0457, 0461, 0464, 0465, 0468, 0471, 0472, 0475, 0477, 0479, 0480, 0481, 0488, 0490, 0491, 0501, 0503, 0505, 0507, 0509, 0512, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0526, 0527, 0530, 0531, 0535, 0538, 0539, 0542, 0543, 0546, 0547, 0548, 0556, 0559, 0560, 0563, 0564, 0566, 0567, 0568, 0572, 0573, 0574, 0575, 0588, 0592, 0598, 0602, 0603, 0606, 0607, 0611, 0612, 0613, 0620, 0628, 0629, 0633, 0636, 0637, 0639, 0640, 0641, 0644, 0646, 0653, 0656, 0657, 0659, 0660, 0663, 0671, 0672, 0676, 0677, 0680, 0681, 0685, 0687, 0693, 0698, 0701, 0708, 0711, 0718, 0723, 0726, 0733, 0736, 0737, 0741, 0751, 0756, 0761, 0763, 0770, 0771, 0772, 0774, 0776, 0785, 0800, 0803, 0804, 0805, 0807, 0808, 0810, 0814, 0815, 0817, 0820, 0821, 0823, 0826, 0829, 0831, 0832, 0833, 0837, 0838, 0840, 0844, 0848, 0850, 0855, 0856, 0861, 0865, 0866, 0869, 0870, 0871, 0875, 0877, 0880, 0882, 0884, 0889, 0891, 0897, 0899, 0901, 0904, 0907, 0911, 0913, 0918, 0927, 0930, 0933, 0936, 0939, 0940, 0941, 0942, 0944, 0945, 0946, 0947, 0948, 0950, 0953, 0967, 0970, 0972, 0973, 0975, 0978, 0982, 0985, 0986, 0988, 0993, 0994, 1002, 1006, 1014, 1017, 1020, 1025, 1034, 1038, 1039, 1040, 1041, 1043, 1045, 1051, 1052, 1058, 1059, 1061, 1071, 1072, 1074, 1076, 1077, 1078, 1081, 1082, 1085, 1088, 1089, 1090, 1091, 1095, 1098, 1101, 1102, 1103, 1106, 1109, 1111, 1115, 1116, 1118, 1122, 1128, 1130, 1132, 1134, 1136, 1138, 1139, 1140, 1141, 1143, 1146, 1150, 1151, 1154, 1155, 1156, 1161, 1162, 1163, 1164, 1169, 1182, 1183, 1185, 1186, 1187, 1191, 1192, 1196, 1197, 1201, 1204, 1206, 1208, 1212, 1217, 1219, 1221, 1224, 1225, 1226, 1230, 1231, 1233, 1238, 1241, 1244, 1246, 1247, 1248, 1250, 1253, 1259, 1261, 1262,

		1263, 1268, 1277, 1278, 1279, 1280, 1281, 1282, 1284, 1289, 1290, 1300, 1301, 1302, 1308, 1310, 1311, 1312, 1315, 1320, 1322, 1327, 1335, 1336, 1337, 1338, 1340, 1341, 1342, 1346, 1347, 1355, 1366, 1367, 1369, 1372, 1375, 1376, 1379, 1382, 1387, 1390, 1391, 1392, 1398, 1400, 1403, 1404, 1410, 1411, 1421, 1422, 1425, 1432, 1435, 1440, 1445, 1446, 1447, 1449, 1452, 1453, 1456, 1457, 1461, 1462, 1463, 1464, 1467, 1469, 1470, 1473, 1474, 1477, 1479, 1489, 1493, 1496, 1508, 1509, 1511, 1514, 1517, 1521, 1524, 1527, 1528, 1529, 1532, 1534, 1536, 1537, 1540, 1541, 1543, 1547, 1551, 1552, 1554, 1558, 1561, 1563, 1564, 1567, 1569, 1570, 1584, 1589, 1594, 1597, 1610, 1611, 1614, 1618, 1620, 1638, 1640, 1641, 1645, 1646, 1658, 1659, 1670, 1671, 1695, 1697, 1701, 1706, 1713, 1714, 1728, 1730, 1732, 1733, 1738, 1739, 1742, 1744, 1745, 1756, 1810, 1823, 1827, 1840, 1841, 1852, 1853, 1854
20	Realistische maatregelen (onder par. 1.1)	0020, 0067, 0073, 0078, 0131, 0139, 0150, 0152, 0154, 0156, 0159, 0161, 0162, 0163, 0164, 0167, 0168, 0169, 0170, 0173, 0181, 0183, 0184, 0187, 0189, 0191, 0194, 0196, 0199, 0206, 0207, 0214, 0217, 0226, 0228, 0243, 0247, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0271, 0274, 0275, 0305, 0314, 0323, 0341, 0367, 0370, 0371, 0373, 0378, 0379, 0380, 0381, 0383, 0388, 0389, 0391, 0395, 0399, 0400, 0404, 0406, 0414, 0416, 0420, 0427, 0428, 0429, 0430, 0435, 0437, 0438, 0442, 0458, 0459, 0464, 0480, 0488, 0489, 0504, 0515, 0522, 0523, 0526, 0530, 0531, 0538, 0545, 0546, 0563, 0566, 0575, 0586, 0588, 0592, 0602, 0608, 0615, 0616, 0621, 0627, 0628, 0633, 0634, 0637, 0650, 0664, 0667, 0670, 0678, 0685, 0686, 0694, 0701, 0709, 0717, 0720, 0726, 0738, 0746, 0747, 0749, 0751, 0754, 0756, 0767, 0780, 0787, 0790, 0800, 0805, 0815, 0829, 0831, 0844, 0846, 0855, 0856, 0861, 0865, 0871, 0872, 0876, 0878, 0880, 0881, 0892, 0895, 0896, 0897, 0899, 0900, 0901, 0903, 0907, 0916, 0918, 0922, 0923, 0930, 0933, 0936, 0937, 0950, 0951, 0960, 0967, 0986, 0988, 0991, 1004, 1010, 1017, 1020, 1024, 1028, 1038, 1039, 1055, 1061, 1071, 1076, 1099, 1101, 1102, 1103, 1105, 1116, 1117, 1122, 1135, 1136, 1139, 1142, 1146, 1151, 1156, 1158, 1159, 1160, 1167, 1169, 1174, 1180, 1182, 1187, 1188, 1191, 1192, 1196, 1197, 1201, 1204, 1208, 1212, 1222, 1226, 1231, 1240, 1256, 1261, 1266, 1282, 1284, 1300, 1302, 1307, 1310, 1312, 1315, 1319, 1320, 1322, 1332, 1335, 1336, 1337, 1347, 1363, 1366, 1370, 1372, 1373, 1376, 1380, 1396, 1400, 1410, 1411, 1413, 1414, 1421, 1423, 1424, 1432, 1434, 1441, 1442, 1444, 1445, 1446, 1447, 1449, 1453, 1459, 1467, 1469, 1474, 1489, 1490, 1494, 1495, 1509, 1510, 1511, 1527, 1529, 1552, 1558, 1561, 1567, 1569, 1575, 1583, 1584, 1590, 1594, 1600, 1614, 1618, 1620, 1622, 1636, 1645, 1650, 1651, 1693, 1694, 1713, 1732, 1738, 1739, 1745, 1760, 1810, 1840, 1841
21	Andere sectoren (onder par. 1.1)	0023, 0031, 0046, 0078, 0093, 0125, 0139, 0150, 0152, 0154, 0156, 0159, 0160, 0161, 0162, 0163, 0164, 0167, 0168, 0169, 0170, 0173, 0181, 0183, 0184, 0187, 0189, 0191, 0196, 0244, 0277, 0295, 0314, 0322, 0323, 0350, 0405, 0446, 0459, 0462, 0490, 0530, 0580, 0636, 0639, 0756, 0790, 0867, 0900, 0951, 0952, 0987, 1054, 1059, 1089, 1155, 1157, 1213, 1220, 1249, 1261, 1270, 1280, 1282, 1339, 1342, 1410, 1413, 1421, 1434, 1435, 1440, 1456, 1459, 1463, 1473, 1479, 1494, 1517, 1524, 1539, 1547, 1594, 1614, 1618, 1671, 1673, 1680, 1681, 1682, 1683, 1695, 1713, 1730, 1732, 1733, 1738, 1739, 1760, 1840, 1841
23	Impact op toegankelijkheid landelijk gebied (onder par. 1.1)	0013, 0024, 0028, 0031, 0032, 0038, 0040, 0052, 0058, 0065, 0069, 0074, 0075, 0080, 0112, 0114, 0120, 0123, 0124, 0130, 0133, 0140, 0171, 0174, 0206, 0207, 0214, 0217, 0228, 0243, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0271, 0274, 0275, 0305, 0339, 0367, 0370, 0371, 0373, 0375, 0381, 0383, 0389, 0400, 0404, 0429, 0432, 0435, 0437, 0442, 0464, 0479, 0480, 0526, 0538, 0546, 0575, 0588, 0592, 0602, 0628, 0633, 0637, 0647, 0652, 0701, 0726, 0751, 0800, 0815, 0829, 0831, 0833, 0844, 0855, 0856, 0861, 0865, 0871, 0879, 0880, 0897, 0899, 0901, 0907, 0918, 0930, 0933, 0936, 0950, 0967, 0986, 0988, 0993, 1017, 1020, 1038, 1039, 1052, 1061, 1062, 1076, 1082, 1101, 1102, 1103, 1116, 1122, 1136, 1139, 1146, 1151, 1154, 1156, 1174, 1182, 1187, 1188, 1191, 1192, 1196, 1197, 1201, 1204, 1212, 1281, 1300, 1302, 1310, 1312, 1315, 1322, 1335, 1336, 1337, 1347, 1366, 1372, 1376, 1400, 1411, 1424, 1432, 1445, 1446, 1449, 1453, 1467, 1469, 1474, 1509, 1511, 1527, 1529, 1552, 1558, 1561, 1567, 1569, 1584, 1594, 1614, 1618, 1620, 1645, 1646, 1670, 1713, 1732, 1738, 1739, 1823, 1840, 1841
24	Maatwerk (onder par. 1.1)	0013, 0064, 0092, 0098, 0126, 0135, 0150, 0151, 0152, 0160, 0169, 0173, 0179, 0180, 0181, 0186, 0187, 0200, 0214, 0215, 0218, 0225, 0228, 0243, 0259, 0260, 0262, 0271, 0274, 0280, 0289, 0305, 0321, 0338, 0343, 0350, 0351, 0358, 0367, 0370, 0371, 0373, 0389, 0400, 0404, 0405, 0412, 0425, 0426, 0428, 0429, 0430, 0435, 0437, 0448, 0455, 0456, 0460, 0463, 0464, 0478, 0481, 0488, 0492, 0507, 0524, 0537, 0538, 0539, 0546, 0569, 0575, 0577, 0588, 0592, 0599, 0602, 0607, 0608, 0609, 0611, 0612, 0620, 0626, 0629, 0631, 0634, 0636, 0637, 0639, 0641, 0644, 0646, 0656, 0659, 0663, 0676, 0677, 0687, 0689, 0690, 0693, 0698, 0701, 0702, 0708, 0709, 0713, 0721, 0726, 0735, 0736, 0737, 0739, 0751, 0760, 0763, 0785, 0795, 0799, 0800, 0803, 0805, 0812, 0814, 0815, 0818, 0820, 0821, 0823, 0828, 0829, 0830, 0831, 0832, 0835, 0838, 0839, 0842, 0844, 0848, 0856, 0861, 0865, 0870, 0871, 0875, 0880, 0886, 0889, 0897, 0899, 0901, 0903, 0905, 0907, 0908, 0915, 0918, 0921, 0930, 0931, 0936, 0937, 0939, 0942, 0944, 0955, 0961, 0967, 0968, 0975, 0976, 0978, 0981, 0982, 0985, 0986, 0987, 1001, 1002, 1004, 1016, 1019, 1020, 1025, 1031, 1032, 1036, 1038, 1039, 1040, 1041, 1043, 1045, 1049, 1051, 1052, 1058, 1062, 1066, 1076, 1089, 1091, 1095, 1101, 1103, 1107, 1114, 1115, 1118, 1132, 1133, 1134, 1136, 1139, 1140, 1141, 1143, 1145, 1146, 1148, 1150, 1156, 1163, 1164, 1166, 1182,

		1185, 1187, 1191, 1192, 1196, 1204, 1208, 1212, 1213, 1216, 1232, 1235, 1238, 1246, 1253, 1273, 1282, 1289, 1290, 1291, 1300, 1302, 1303, 1310, 1311, 1312, 1315, 1321, 1322, 1335, 1336, 1337, 1346, 1347, 1355, 1366, 1375, 1376, 1379, 1380, 1391, 1400, 1403, 1411, 1413, 1414, 1421, 1424, 1437, 1445, 1446, 1447, 1449, 1450, 1461, 1470, 1474, 1476, 1477, 1482, 1495, 1497, 1498, 1499, 1511, 1514, 1516, 1518, 1521, 1528, 1529, 1532, 1534, 1537, 1543, 1544, 1551, 1552, 1553, 1554, 1557, 1558, 1560, 1563, 1564, 1569, 1570, 1583, 1584, 1589, 1592, 1594, 1596, 1599, 1603, 1611, 1625, 1626, 1631, 1632, 1643, 1644, 1645, 1649, 1670, 1673, 1686, 1688, 1697, 1698, 1713, 1732, 1738, 1739, 1745, 1761, 1810, 1828, 1829, 1840, 1841, 1961
26	Financiële haalbaarheid (onder par. 1.1)	0150, 0181, 0206, 0214, 0217, 0228, 0243, 0249, 0259, 0260, 0271, 0274, 0305, 0367, 0370, 0371, 0373, 0383, 0389, 0400, 0404, 0418, 0419, 0429, 0431, 0435, 0437, 0442, 0464, 0480, 0526, 0538, 0546, 0588, 0592, 0602, 0628, 0633, 0637, 0701, 0712, 0726, 0751, 0800, 0815, 0829, 0831, 0844, 0855, 0856, 0861, 0865, 0871, 0880, 0897, 0899, 0901, 0906, 0907, 0909, 0918, 0930, 0933, 0934, 0936, 0950, 0961, 0967, 0986, 0988, 1020, 1038, 1039, 1076, 1101, 1103, 1116, 1122, 1136, 1139, 1143, 1146, 1151, 1156, 1174, 1182, 1186, 1187, 1191, 1192, 1196, 1197, 1200, 1201, 1204, 1212, 1252, 1300, 1302, 1315, 1322, 1335, 1336, 1337, 1339, 1347, 1359, 1366, 1372, 1376, 1377, 1379, 1389, 1396, 1400, 1411, 1413, 1421, 1424, 1432, 1441, 1445, 1446, 1449, 1450, 1453, 1474, 1509, 1511, 1527, 1529, 1552, 1558, 1561, 1567, 1569, 1584, 1594, 1614, 1618, 1645, 1670, 1673, 1701, 1732
33	ABBB (onder par. 1.1)	0008, 0064, 0084, 0107, 0160, 0209, 0236, 0241, 0258, 0281, 0308, 0327, 0340, 0341, 0376, 0378, 0379, 0380, 0388, 0391, 0395, 0399, 0402, 0409, 0410, 0446, 0488, 0490, 0504, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0541, 0553, 0556, 0586, 0597, 0600, 0604, 0606, 0615, 0618, 0627, 0632, 0634, 0638, 0651, 0664, 0670, 0705, 0717, 0738, 0740, 0744, 0749, 0762, 0765, 0767, 0769, 0780, 0796, 0809, 0811, 0818, 0822, 0830, 0841, 0846, 0847, 0857, 0888, 0892, 0923, 0937, 0952, 0958, 0960, 0970, 0991, 1004, 1006, 1008, 1011, 1052, 1055, 1070, 1109, 1169, 1171, 1178, 1218, 1222, 1224, 1232, 1241, 1261, 1265, 1266, 1270, 1271, 1280, 1296, 1319, 1332, 1352, 1355, 1357, 1363, 1365, 1373, 1375, 1410, 1425, 1435, 1453, 1456, 1479, 1495, 1510, 1517, 1520, 1524, 1546, 1583, 1593, 1600, 1606, 1616, 1631, 1635, 1637, 1650, 1651, 1671, 1693, 1694, 1695, 1717, 1733, 1760, 1816
35	Kosten-Baten Analyse (onder par. 1.1)	0004, 0058, 0135, 0192, 0206, 0207, 0214, 0217, 0228, 0241, 0243, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0271, 0274, 0275, 0305, 0319, 0367, 0370, 0373, 0383, 0384, 0389, 0404, 0428, 0435, 0437, 0464, 0480, 0501, 0530, 0534, 0546, 0556, 0588, 0600, 0602, 0621, 0627, 0628, 0633, 0664, 0665, 0667, 0670, 0678, 0682, 0683, 0694, 0701, 0720, 0738, 0751, 0757, 0787, 0793, 0799, 0800, 0807, 0809, 0811, 0815, 0822, 0829, 0831, 0844, 0847, 0855, 0856, 0857, 0861, 0871, 0880, 0882, 0888, 0892, 0897, 0899, 0900, 0901, 0907, 0918, 0936, 0950, 0957, 0967, 0986, 0988, 1008, 1014, 1017, 1020, 1023, 1038, 1039, 1061, 1076, 1101, 1102, 1109, 1116, 1122, 1136, 1139, 1146, 1156, 1174, 1182, 1183, 1186, 1191, 1192, 1196, 1200, 1201, 1203, 1204, 1212, 1221, 1225, 1265, 1270, 1296, 1300, 1302, 1310, 1312, 1315, 1322, 1335, 1336, 1337, 1339, 1347, 1362, 1366, 1376, 1379, 1385, 1396, 1397, 1400, 1413, 1421, 1437, 1441, 1445, 1450, 1453, 1454, 1467, 1469, 1474, 1494, 1504, 1511, 1520, 1527, 1529, 1552, 1567, 1569, 1584, 1594, 1606, 1614, 1616, 1618, 1645, 1673, 1680, 1681, 1682, 1683, 1688
41	Bevoegdheid GS (onder par. 1.1)	0155, 0255, 0263, 0310, 0313, 0335, 0377, 0396, 0411, 0413, 0446, 0455, 0490, 0509, 0542, 0547, 0548, 0556, 0567, 0568, 0599, 0627, 0640, 0653, 0664, 0680, 0702, 0713, 0717, 0718, 0738, 0770, 0771, 0772, 0786, 0811, 0818, 0822, 0824, 0888, 0892, 0905, 0906, 0908, 0915, 0941, 0945, 0976, 0981, 0987, 1036, 1091, 1095, 1109, 1192, 1217, 1230, 1231, 1248, 1250, 1270, 1280, 1296, 1338, 1367, 1387, 1398, 1422, 1435, 1456, 1457, 1462, 1463, 1464, 1473, 1479, 1489, 1491, 1496, 1517, 1524, 1537, 1540, 1543, 1544, 1553, 1556, 1583, 1599, 1600, 1603, 1610, 1631, 1632, 1633, 1641, 1643, 1644, 1649, 1671, 1686, 1688, 1695, 1698, 1733, 1761, 1810, 1816, 1827
43	Juridische risico's (onder par. 1.1)	0320, 0376, 0412, 0425, 0426, 0481, 0493, 0498, 0500, 0507, 0517, 0607, 0611, 0612, 0620, 0636, 0639, 0641, 0644, 0646, 0656, 0659, 0663, 0676, 0693, 0698, 0708, 0709, 0736, 0737, 0763, 0785, 0803, 0805, 0814, 0820, 0821, 0822, 0823, 0832, 0838, 0847, 0848, 0857, 0870, 0889, 0927, 0939, 0942, 0944, 0975, 0978, 0985, 1002, 1025, 1040, 1041, 1043, 1045, 1051, 1058, 1063, 1074, 1115, 1118, 1132, 1140, 1141, 1150, 1163, 1164, 1185, 1208, 1238, 1246, 1253, 1261, 1282, 1289, 1346, 1355, 1357, 1375, 1459, 1461, 1470, 1477, 1521, 1528, 1532, 1534, 1551, 1554, 1564, 1589, 1611, 1670, 1707, 1745, 1760
49	Onderbouwing (onder par. 1.1)	0001, 0012, 0018, 0020, 0028, 0034, 0035, 0037, 0043, 0046, 0048, 0062, 0071, 0084, 0089, 0106, 0116, 0119, 0122, 0123, 0124, 0130, 0135, 0157, 0165, 0168, 0173, 0175, 0177, 0183, 0184, 0187, 0189, 0196, 0197, 0199, 0201, 0206, 0207, 0214, 0217, 0220, 0221, 0226, 0228, 0243, 0249, 0250, 0251, 0252, 0258, 0259, 0260, 0268, 0271, 0274, 0275, 0285, 0295, 0305, 0313, 0322, 0323, 0327, 0332, 0336, 0337, 0367, 0368, 0369, 0370, 0373, 0375, 0376, 0377, 0383, 0389, 0390, 0391, 0393, 0398, 0404, 0426, 0430, 0431, 0435, 0437, 0458, 0464, 0465, 0474, 0480, 0485, 0490, 0491, 0493, 0496, 0498, 0500, 0502, 0503, 0514, 0517, 0542, 0546, 0547, 0548, 0559, 0563, 0568, 0580, 0585, 0588, 0602, 0605, 0611, 0618, 0628, 0633, 0640, 0644, 0653, 0663, 0676, 0680, 0685, 0701, 0705, 0709, 0719, 0720, 0729, 0740, 0743, 0745, 0748, 0749, 0751, 0763, 0764, 0770, 0780, 0785, 0794, 0800, 0805, 0806, 0810, 0814, 0815, 0820, 0821, 0823,

		0829, 0831, 0832, 0838, 0844, 0848, 0855, 0856, 0861, 0862, 0864, 0869, 0870, 0871, 0874, 0877, 0880, 0882, 0883, 0884, 0888, 0897, 0899, 0901, 0907, 0915, 0918, 0920, 0936, 0939, 0950, 0963, 0965, 0967, 0971, 0975, 0978, 0985, 0986, 0988, 1002, 1011, 1012, 1017, 1020, 1025, 1026, 1027, 1038, 1039, 1043, 1051, 1052, 1058, 1061, 1071, 1074, 1076, 1078, 1080, 1081, 1090, 1097, 1101, 1102, 1112, 1115, 1116, 1117, 1118, 1122, 1132, 1135, 1136, 1139, 1140, 1146, 1150, 1156, 1158, 1160, 1163, 1164, 1167, 1171, 1172, 1174, 1182, 1185, 1186, 1191, 1192, 1196, 1201, 1204, 1206, 1208, 1212, 1217, 1222, 1224, 1230, 1231, 1232, 1243, 1248, 1261, 1262, 1280, 1282, 1285, 1286, 1300, 1302, 1310, 1312, 1315, 1322, 1329, 1330, 1331, 1335, 1336, 1337, 1338, 1346, 1347, 1350, 1353, 1357, 1358, 1364, 1366, 1367, 1370, 1376, 1379, 1386, 1398, 1400, 1402, 1404, 1413, 1422, 1429, 1445, 1452, 1453, 1455, 1457, 1459, 1463, 1464, 1465, 1467, 1468, 1469, 1470, 1473, 1474, 1481, 1489, 1491, 1508, 1511, 1522, 1526, 1527, 1528, 1529, 1532, 1537, 1540, 1541, 1547, 1548, 1551, 1552, 1554, 1556, 1562, 1564, 1567, 1569, 1575, 1578, 1582, 1584, 1586, 1589, 1592, 1594, 1605, 1606, 1614, 1616, 1618, 1619, 1622, 1634, 1635, 1637, 1645, 1658, 1672, 1688, 1706, 1707, 1713, 1728, 1731, 1738, 1760, 1814, 1816, 1823, 1829, 1840, 1841, 1846
52	Theoretische modellen (onder par. 1.1)	0183, 0184, 0187, 0189, 0196, 0199, 0200, 0201, 0206, 0207, 0214, 0215, 0217, 0218, 0221, 0225, 0228, 0230, 0243, 0249, 0250, 0251, 0258, 0259, 0260, 0262, 0271, 0274, 0275, 0280, 0289, 0290, 0305, 0309, 0321, 0327, 0338, 0341, 0343, 0350, 0355, 0358, 0367, 0370, 0373, 0375, 0383, 0389, 0400, 0402, 0404, 0405, 0409, 0410, 0414, 0416, 0430, 0431, 0435, 0437, 0448, 0455, 0456, 0459, 0460, 0463, 0464, 0465, 0478, 0480, 0499, 0501, 0503, 0524, 0530, 0537, 0539, 0546, 0569, 0577, 0580, 0588, 0599, 0602, 0603, 0626, 0627, 0628, 0629, 0631, 0633, 0644, 0658, 0664, 0677, 0701, 0702, 0705, 0713, 0726, 0735, 0738, 0739, 0742, 0751, 0760, 0785, 0795, 0796, 0799, 0800, 0807, 0814, 0815, 0818, 0828, 0829, 0830, 0831, 0835, 0839, 0842, 0844, 0855, 0856, 0861, 0869, 0871, 0875, 0880, 0882, 0886, 0887, 0892, 0897, 0899, 0901, 0905, 0907, 0908, 0915, 0918, 0921, 0930, 0932, 0933, 0936, 0937, 0941, 0943, 0950, 0956, 0958, 0961, 0967, 0969, 0970, 0975, 0976, 0981, 0986, 0987, 0988, 1001, 1002, 1016, 1017, 1019, 1020, 1023, 1026, 1027, 1032, 1036, 1038, 1039, 1040, 1041, 1043, 1045, 1061, 1066, 1076, 1081, 1085, 1091, 1095, 1101, 1102, 1107, 1112, 1114, 1116, 1117, 1122, 1133, 1134, 1136, 1139, 1145, 1146, 1156, 1163, 1164, 1174, 1182, 1186, 1191, 1192, 1196, 1200, 1201, 1204, 1212, 1213, 1216, 1221, 1235, 1242, 1261, 1269, 1270, 1273, 1282, 1290, 1291, 1300, 1302, 1303, 1310, 1311, 1312, 1315, 1321, 1322, 1335, 1336, 1337, 1344, 1346, 1347, 1366, 1376, 1379, 1380, 1391, 1400, 1411, 1413, 1424, 1445, 1449, 1453, 1467, 1469, 1470, 1474, 1476, 1477, 1482, 1497, 1498, 1499, 1503, 1511, 1514, 1516, 1520, 1527, 1529, 1537, 1543, 1544, 1551, 1552, 1553, 1554, 1557, 1560, 1561, 1563, 1564, 1567, 1569, 1583, 1584, 1587, 1589, 1592, 1594, 1596, 1599, 1600, 1603, 1611, 1614, 1618, 1625, 1626, 1631, 1632, 1643, 1644, 1645, 1648, 1649, 1670, 1672, 1686, 1688, 1698, 1713, 1728, 1738, 1761, 1810, 1828, 1840, 1841, 1843
57	Te veel informatie (onder par. 1.1)	0051, 0068, 0131, 0139, 0150, 0152, 0156, 0161, 0162, 0163, 0167, 0168, 0169, 0170, 0173, 0181, 0184, 0187, 0189, 0191, 0196, 0199, 0206, 0207, 0214, 0217, 0228, 0243, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0271, 0274, 0275, 0305, 0367, 0370, 0371, 0383, 0389, 0392, 0400, 0404, 0429, 0442, 0464, 0480, 0526, 0538, 0546, 0575, 0588, 0592, 0602, 0628, 0633, 0634, 0637, 0691, 0701, 0718, 0726, 0729, 0751, 0769, 0800, 0815, 0829, 0831, 0844, 0855, 0856, 0861, 0865, 0871, 0880, 0897, 0899, 0901, 0907, 0918, 0930, 0931, 0933, 0936, 0940, 0941, 0947, 0950, 0952, 0961, 0965, 0967, 0971, 0986, 0988, 0989, 1020, 1022, 1038, 1039, 1061, 1076, 1101, 1102, 1103, 1116, 1122, 1136, 1139, 1146, 1151, 1156, 1169, 1172, 1174, 1182, 1187, 1191, 1192, 1194, 1196, 1197, 1200, 1201, 1204, 1212, 1225, 1261, 1300, 1302, 1310, 1312, 1315, 1322, 1335, 1336, 1337, 1347, 1364, 1366, 1372, 1376, 1386, 1397, 1400, 1410, 1411, 1413, 1418, 1421, 1424, 1432, 1437, 1445, 1446, 1447, 1449, 1450, 1453, 1467, 1469, 1474, 1509, 1511, 1526, 1527, 1529, 1552, 1558, 1561, 1565, 1567, 1569, 1575, 1584, 1594, 1605, 1614, 1618, 1620, 1645, 1680, 1681, 1682, 1683, 1685, 1701, 1713, 1732, 1739, 1840, 1841, 1850
65	Wachten op Rijksbeleid (onder par. 1.2)	0001, 0002, 0010, 0011, 0014, 0050, 0051, 0058, 0059, 0072, 0099, 0107, 0112, 0151, 0157, 0166, 0180, 0195, 0200, 0202, 0208, 0209, 0213, 0215, 0218, 0222, 0225, 0230, 0244, 0257, 0262, 0264, 0277, 0279, 0280, 0291, 0293, 0306, 0307, 0315, 0318, 0319, 0320, 0321, 0322, 0323, 0326, 0332, 0334, 0338, 0339, 0340, 0343, 0347, 0350, 0355, 0358, 0362, 0363, 0366, 0369, 0372, 0405, 0417, 0430, 0446, 0448, 0449, 0451, 0453, 0454, 0455, 0456, 0460, 0463, 0465, 0472, 0473, 0474, 0475, 0476, 0478, 0479, 0487, 0488, 0490, 0501, 0503, 0524, 0531, 0537, 0539, 0549, 0550, 0553, 0559, 0560, 0563, 0564, 0565, 0569, 0572, 0576, 0577, 0591, 0593, 0599, 0600, 0601, 0603, 0604, 0605, 0606, 0608, 0609, 0612, 0613, 0615, 0621, 0623, 0625, 0626, 0627, 0629, 0631, 0633, 0638, 0642, 0650, 0661, 0662, 0664, 0666, 0667, 0677, 0678, 0683, 0685, 0690, 0693, 0702, 0713, 0717, 0718, 0720, 0723, 0724, 0728, 0729, 0735, 0738, 0739, 0747, 0750, 0754, 0757, 0759, 0760, 0765, 0766, 0774, 0776, 0778, 0787, 0790, 0793, 0795, 0796, 0797, 0799, 0800, 0806, 0809, 0811, 0812, 0818, 0825, 0828, 0830, 0833, 0835, 0839, 0842, 0852, 0853, 0854, 0859, 0861, 0869, 0872, 0875, 0877, 0884, 0886, 0888, 0892, 0895, 0905, 0908, 0915, 0921, 0926, 0942, 0947, 0948, 0951, 0952, 0954, 0955, 0956, 0957, 0961, 0964, 0965, 0968, 0970, 0971, 0974, 0975, 0976, 0980, 0981, 0987, 0990, 1001, 1004, 1008, 1010, 1012,

		1014, 1016, 1019, 1022, 1031, 1032, 1034, 1036, 1037, 1046, 1052, 1054, 1057, 1059, 1060, 1064, 1066, 1072, 1075, 1077, 1078, 1085, 1089, 1091, 1095, 1097, 1106, 1107, 1111, 1114, 1117, 1119, 1123, 1133, 1134, 1138, 1145, 1152, 1154, 1155, 1158, 1159, 1162, 1165, 1166, 1169, 1175, 1208, 1209, 1211, 1213, 1216, 1219, 1221, 1226, 1231, 1233, 1235, 1239, 1240, 1241, 1242, 1244, 1254, 1256, 1261, 1262, 1268, 1270, 1273, 1277, 1278, 1279, 1280, 1281, 1282, 1285, 1286, 1290, 1291, 1296, 1303, 1304, 1307, 1311, 1316, 1321, 1329, 1342, 1353, 1364, 1371, 1380, 1384, 1386, 1391, 1392, 1398, 1401, 1421, 1434, 1435, 1438, 1453, 1454, 1456, 1459, 1464, 1476, 1479, 1482, 1490, 1494, 1497, 1498, 1499, 1503, 1504, 1514, 1516, 1517, 1524, 1537, 1541, 1543, 1544, 1546, 1553, 1557, 1560, 1562, 1563, 1567, 1569, 1571, 1575, 1583, 1587, 1592, 1594, 1596, 1598, 1599, 1603, 1612, 1625, 1626, 1631, 1632, 1638, 1640, 1641, 1642, 1643, 1644, 1648, 1649, 1651, 1658, 1665, 1671, 1686, 1688, 1695, 1698, 1707, 1714, 1733, 1741, 1761, 1800, 1809, 1810, 1816, 1825, 1827
70	Onvoldoende participatie (onder par. 1.4)	0007, 0010, 0013, 0015, 0016, 0018, 0019, 0021, 0022, 0024, 0026, 0027, 0028, 0030, 0033, 0035, 0037, 0042, 0047, 0052, 0053, 0054, 0057, 0061, 0066, 0067, 0074, 0075, 0077, 0078, 0079, 0082, 0083, 0091, 0093, 0097, 0098, 0101, 0103, 0105, 0113, 0115, 0119, 0120, 0125, 0126, 0127, 0129, 0130, 0131, 0133, 0139, 0143, 0148, 0150, 0152, 0154, 0156, 0157, 0159, 0161, 0162, 0163, 0164, 0165, 0167, 0168, 0169, 0170, 0171, 0173, 0181, 0183, 0184, 0187, 0189, 0191, 0196, 0197, 0199, 0206, 0207, 0211, 0213, 0214, 0217, 0220, 0224, 0228, 0230, 0242, 0243, 0244, 0245, 0249, 0250, 0251, 0255, 0259, 0260, 0271, 0274, 0275, 0301, 0305, 0313, 0315, 0322, 0326, 0332, 0334, 0336, 0347, 0367, 0370, 0371, 0373, 0375, 0377, 0381, 0383, 0384, 0387, 0389, 0390, 0391, 0396, 0400, 0401, 0404, 0411, 0414, 0416, 0418, 0419, 0423, 0429, 0430, 0431, 0433, 0435, 0436, 0437, 0442, 0453, 0458, 0461, 0464, 0465, 0471, 0472, 0473, 0475, 0477, 0479, 0480, 0487, 0499, 0501, 0503, 0509, 0513, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0526, 0530, 0531, 0535, 0538, 0542, 0546, 0547, 0548, 0558, 0560, 0561, 0567, 0568, 0575, 0588, 0592, 0601, 0602, 0608, 0609, 0612, 0615, 0628, 0630, 0632, 0633, 0637, 0640, 0651, 0652, 0653, 0655, 0657, 0662, 0673, 0678, 0680, 0685, 0686, 0701, 0718, 0720, 0723, 0726, 0728, 0740, 0751, 0754, 0756, 0759, 0761, 0765, 0766, 0787, 0793, 0798, 0800, 0811, 0815, 0817, 0829, 0831, 0840, 0844, 0846, 0855, 0856, 0858, 0861, 0864, 0865, 0869, 0871, 0873, 0879, 0880, 0884, 0897, 0898, 0899, 0901, 0907, 0918, 0920, 0930, 0932, 0933, 0936, 0941, 0943, 0950, 0954, 0964, 0965, 0966, 0967, 0974, 0980, 0982, 0983, 0986, 0988, 0990, 1010, 1017, 1020, 1022, 1033, 1038, 1039, 1054, 1057, 1061, 1062, 1074, 1076, 1077, 1079, 1082, 1101, 1102, 1103, 1116, 1120, 1121, 1122, 1128, 1130, 1136, 1139, 1146, 1151, 1152, 1156, 1160, 1174, 1182, 1187, 1191, 1192, 1193, 1196, 1197, 1199, 1201, 1204, 1208, 1211, 1212, 1217, 1230, 1231, 1239, 1259, 1261, 1263, 1265, 1281, 1295, 1300, 1302, 1310, 1312, 1315, 1316, 1322, 1324, 1335, 1336, 1337, 1341, 1342, 1347, 1357, 1366, 1367, 1372, 1376, 1379, 1387, 1389, 1398, 1400, 1411, 1421, 1422, 1423, 1424, 1432, 1433, 1440, 1445, 1446, 1447, 1449, 1457, 1462, 1463, 1464, 1467, 1469, 1473, 1474, 1491, 1495, 1496, 1507, 1509, 1511, 1518, 1520, 1526, 1527, 1529, 1552, 1558, 1559, 1561, 1562, 1567, 1569, 1575, 1584, 1594, 1597, 1605, 1610, 1614, 1618, 1620, 1622, 1634, 1645, 1646, 1648, 1650, 1680, 1681, 1682, 1683, 1685, 1689, 1713, 1732, 1738, 1739, 1740, 1760, 1808, 1823, 1829, 1838, 1840, 1841, 1852
71	Schijnparticipatie (onder par. 1.4)	0018, 0022, 0027, 0029, 0030, 0031, 0032, 0036, 0037, 0039, 0040, 0041, 0042, 0043, 0044, 0045, 0047, 0048, 0052, 0056, 0057, 0058, 0059, 0061, 0062, 0063, 0068, 0070, 0072, 0074, 0075, 0078, 0079, 0088, 0089, 0093, 0102, 0103, 0104, 0105, 0110, 0113, 0114, 0115, 0120, 0123, 0124, 0125, 0126, 0129, 0130, 0131, 0133, 0139, 0150, 0152, 0154, 0156, 0159, 0161, 0162, 0163, 0164, 0167, 0168, 0169, 0170, 0173, 0181, 0183, 0184, 0187, 0189, 0191, 0196, 0206, 0207, 0211, 0214, 0217, 0228, 0243, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0271, 0274, 0275, 0305, 0315, 0332, 0341, 0367, 0370, 0371, 0372, 0373, 0381, 0383, 0389, 0400, 0404, 0412, 0414, 0416, 0420, 0425, 0426, 0427, 0429, 0435, 0437, 0442, 0461, 0464, 0480, 0481, 0483, 0488, 0501, 0507, 0526, 0535, 0538, 0546, 0559, 0561, 0564, 0575, 0588, 0591, 0592, 0593, 0596, 0602, 0607, 0609, 0611, 0612, 0615, 0620, 0628, 0633, 0636, 0637, 0639, 0641, 0644, 0646, 0650, 0652, 0656, 0658, 0659, 0663, 0667, 0670, 0673, 0676, 0678, 0693, 0698, 0701, 0708, 0720, 0723, 0726, 0736, 0737, 0751, 0754, 0761, 0763, 0784, 0785, 0787, 0793, 0800, 0803, 0805, 0814, 0815, 0820, 0821, 0823, 0829, 0831, 0832, 0838, 0844, 0848, 0855, 0856, 0861, 0865, 0870, 0871, 0875, 0877, 0879, 0880, 0885, 0889, 0897, 0899, 0901, 0907, 0918, 0930, 0932, 0933, 0936, 0939, 0941, 0942, 0943, 0944, 0950, 0953, 0954, 0958, 0967, 0975, 0978, 0985, 0986, 0988, 1002, 1017, 1020, 1025, 1034, 1036, 1038, 1039, 1040, 1041, 1043, 1045, 1051, 1058, 1061, 1073, 1076, 1078, 1082, 1085, 1089, 1098, 1101, 1102, 1103, 1111, 1115, 1116, 1118, 1122, 1123, 1132, 1136, 1137, 1139, 1140, 1141, 1143, 1146, 1147, 1150, 1151, 1156, 1163, 1164, 1174, 1182, 1185, 1187, 1191, 1192, 1193, 1196, 1197, 1201, 1204, 1208, 1212, 1216, 1220, 1238, 1246, 1253, 1256, 1282, 1284, 1289, 1300, 1301, 1302, 1310, 1312, 1315, 1316, 1322, 1335, 1336, 1337, 1342, 1346, 1347, 1355, 1366, 1372, 1375, 1376, 1379, 1380, 1390, 1400, 1411, 1421, 1424, 1432, 1442, 1445, 1446, 1447, 1449, 1459, 1461, 1465, 1467, 1469, 1470, 1474, 1477, 1509, 1511, 1514, 1521, 1522, 1527, 1528, 1529, 1532, 1534, 1551, 1552, 1554, 1558, 1561, 1563, 1564, 1567, 1569, 1584, 1589, 1611, 1620, 1634, 1645, 1670, 1701, 1713, 1730, 1732, 1738, 1739, 1740, 1744, 1745, 1756, 1840, 1841, 1853, 1854

81	Provinciale koppen (onder par. 2.1)	0001, 0048, 0065, 0084, 0102, 0130, 0139, 0150, 0152, 0156, 0159, 0161, 0162, 0163, 0164, 0167, 0168, 0169, 0170, 0173, 0181, 0183, 0184, 0187, 0189, 0191, 0192, 0196, 0199, 0206, 0207, 0214, 0217, 0222, 0228, 0243, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0271, 0273, 0274, 0275, 0290, 0305, 0311, 0332, 0367, 0370, 0371, 0373, 0381, 0383, 0384, 0388, 0389, 0390, 0391, 0393, 0400, 0404, 0412, 0413, 0414, 0416, 0420, 0425, 0426, 0427, 0429, 0435, 0437, 0442, 0446, 0464, 0472, 0480, 0481, 0488, 0493, 0498, 0507, 0526, 0530, 0538, 0546, 0575, 0588, 0592, 0602, 0607, 0611, 0612, 0620, 0628, 0630, 0633, 0636, 0637, 0639, 0641, 0644, 0646, 0651, 0656, 0659, 0663, 0671, 0676, 0693, 0698, 0701, 0708, 0711, 0724, 0726, 0727, 0736, 0737, 0751, 0760, 0763, 0785, 0786, 0800, 0802, 0803, 0805, 0810, 0811, 0814, 0815, 0820, 0821, 0823, 0829, 0831, 0832, 0838, 0844, 0848, 0855, 0856, 0861, 0865, 0870, 0871, 0880, 0889, 0897, 0899, 0901, 0907, 0918, 0930, 0932, 0933, 0934, 0936, 0939, 0941, 0942, 0944, 0950, 0954, 0958, 0961, 0967, 0975, 0978, 0985, 0986, 0988, 0993, 1002, 1017, 1020, 1025, 1034, 1036, 1038, 1039, 1040, 1041, 1043, 1045, 1051, 1054, 1058, 1061, 1076, 1095, 1101, 1102, 1103, 1115, 1116, 1118, 1122, 1126, 1132, 1136, 1139, 1140, 1141, 1146, 1150, 1151, 1156, 1163, 1164, 1174, 1182, 1185, 1186, 1187, 1191, 1192, 1196, 1197, 1201, 1204, 1208, 1212, 1214, 1238, 1246, 1253, 1280, 1289, 1300, 1302, 1310, 1312, 1315, 1322, 1335, 1336, 1337, 1346, 1347, 1355, 1366, 1372, 1375, 1376, 1386, 1391, 1396, 1400, 1410, 1411, 1421, 1423, 1424, 1432, 1435, 1437, 1441, 1445, 1446, 1447, 1449, 1452, 1456, 1459, 1461, 1467, 1469, 1470, 1474, 1477, 1479, 1494, 1509, 1510, 1511, 1517, 1521, 1524, 1527, 1528, 1529, 1532, 1534, 1551, 1552, 1554, 1558, 1561, 1563, 1564, 1567, 1569, 1584, 1589, 1593, 1594, 1611, 1614, 1618, 1620, 1634, 1645, 1670, 1671, 1695, 1707, 1713, 1732, 1733, 1738, 1739, 1745, 1840, 1841
130	Cumulatieve effecten (onder par. 3.2.2)	0032, 0080, 0139, 0146, 0150, 0152, 0154, 0156, 0159, 0161, 0162, 0163, 0164, 0167, 0168, 0169, 0170, 0173, 0181, 0183, 0184, 0187, 0189, 0191, 0193, 0194, 0195, 0196, 0197, 0199, 0204, 0206, 0207, 0213, 0214, 0216, 0217, 0228, 0243, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0271, 0274, 0275, 0305, 0341, 0367, 0370, 0371, 0373, 0381, 0383, 0389, 0400, 0404, 0429, 0435, 0437, 0442, 0464, 0480, 0496, 0526, 0538, 0541, 0546, 0575, 0588, 0592, 0602, 0628, 0633, 0637, 0683, 0701, 0726, 0751, 0800, 0815, 0829, 0831, 0844, 0855, 0856, 0861, 0865, 0871, 0879, 0880, 0896, 0897, 0899, 0901, 0903, 0907, 0918, 0930, 0933, 0936, 0950, 0967, 0984, 0986, 0988, 1004, 1017, 1020, 1021, 1033, 1038, 1039, 1049, 1061, 1076, 1101, 1102, 1103, 1116, 1122, 1135, 1136, 1139, 1146, 1151, 1154, 1156, 1174, 1182, 1186, 1187, 1191, 1192, 1196, 1197, 1201, 1204, 1212, 1296, 1300, 1302, 1310, 1312, 1315, 1322, 1335, 1336, 1337, 1347, 1366, 1372, 1376, 1390, 1400, 1411, 1424, 1432, 1445, 1446, 1447, 1448, 1449, 1467, 1469, 1474, 1495, 1509, 1511, 1527, 1529, 1552, 1558, 1561, 1563, 1567, 1569, 1584, 1620, 1645, 1685, 1713, 1732, 1738, 1739, 1840, 1841
281	Koppen op doelen m.b.t. beken (onder par. 3.3.5)	0151, 0180, 0200, 0215, 0218, 0225, 0262, 0280, 0293, 0321, 0338, 0343, 0350, 0358, 0405, 0430, 0448, 0455, 0456, 0460, 0463, 0478, 0524, 0537, 0539, 0569, 0577, 0599, 0626, 0629, 0631, 0651, 0670, 0677, 0702, 0713, 0735, 0739, 0760, 0795, 0799, 0809, 0818, 0822, 0828, 0830, 0835, 0839, 0842, 0847, 0857, 0875, 0886, 0888, 0905, 0908, 0915, 0921, 0961, 0976, 0981, 0987, 1001, 1016, 1019, 1032, 1036, 1066, 1070, 1091, 1095, 1107, 1114, 1133, 1134, 1145, 1213, 1216, 1221, 1235, 1273, 1282, 1290, 1291, 1303, 1311, 1321, 1380, 1391, 1453, 1476, 1482, 1497, 1498, 1499, 1503, 1514, 1516, 1537, 1543, 1544, 1553, 1557, 1560, 1563, 1583, 1587, 1592, 1594, 1596, 1599, 1603, 1625, 1626, 1631, 1632, 1636, 1643, 1644, 1649, 1686, 1688, 1698, 1761, 1810, 1828
315	Art 2.3 Habitatrichtlijn (onder par. 3.4.2)	0151, 0155, 0180, 0200, 0215, 0218, 0222, 0225, 0262, 0280, 0293, 0321, 0338, 0343, 0350, 0358, 0405, 0430, 0448, 0455, 0456, 0460, 0463, 0475, 0478, 0512, 0524, 0527, 0537, 0539, 0556, 0566, 0569, 0577, 0599, 0604, 0609, 0615, 0626, 0627, 0629, 0631, 0650, 0651, 0664, 0667, 0670, 0677, 0678, 0686, 0702, 0713, 0724, 0735, 0738, 0739, 0795, 0799, 0811, 0818, 0828, 0830, 0833, 0835, 0839, 0842, 0858, 0875, 0886, 0888, 0892, 0905, 0908, 0913, 0915, 0921, 0961, 0964, 0965, 0966, 0976, 0981, 0987, 1001, 1012, 1016, 1019, 1032, 1034, 1036, 1052, 1060, 1064, 1066, 1091, 1095, 1097, 1107, 1114, 1133, 1134, 1145, 1183, 1213, 1216, 1224, 1235, 1239, 1273, 1282, 1290, 1291, 1296, 1303, 1307, 1311, 1321, 1342, 1368, 1380, 1391, 1410, 1476, 1482, 1497, 1498, 1499, 1503, 1504, 1510, 1514, 1516, 1537, 1543, 1544, 1553, 1557, 1560, 1563, 1583, 1587, 1592, 1593, 1594, 1596, 1599, 1603, 1625, 1626, 1631, 1632, 1636, 1640, 1641, 1642, 1643, 1644, 1649, 1686, 1688, 1698, 1717, 1761, 1810, 1828
322	Essentiële percelen met schadeloosstelling (onder par 3.4.2)	0151, 0180, 0200, 0215, 0218, 0222, 0225, 0258, 0262, 0280, 0321, 0338, 0343, 0350, 0358, 0405, 0430, 0448, 0455, 0456, 0460, 0463, 0478, 0524, 0537, 0539, 0569, 0577, 0599, 0626, 0627, 0629, 0631, 0664, 0677, 0702, 0713, 0735, 0738, 0739, 0795, 0796, 0799, 0818, 0828, 0830, 0835, 0839, 0842, 0875, 0886, 0892, 0905, 0908, 0915, 0921, 0961, 0976, 0981, 0987, 1001, 1016, 1019, 1032, 1036, 1066, 1091, 1095, 1107, 1114, 1133, 1134, 1145, 1213, 1216, 1235, 1273, 1282, 1290, 1291, 1296, 1303, 1311, 1321, 1380, 1391, 1476, 1482, 1497, 1498, 1499, 1514, 1516, 1537, 1543, 1544, 1553, 1557, 1560, 1563, 1583, 1592, 1594, 1596, 1599, 1600, 1603, 1625, 1626, 1631, 1632, 1641, 1643, 1644, 1649, 1686, 1688, 1698, 1761, 1810, 1828

338	Onderbouwing NDA's (onder par 3.4.2)	0047, 0053, 0099, 0123, 0124, 0135, 0150, 0151, 0156, 0161, 0163, 0164, 0167, 0170, 0173, 0180, 0181, 0183, 0184, 0187, 0189, 0196, 0199, 0200, 0206, 0207, 0211, 0214, 0215, 0217, 0218, 0221, 0225, 0228, 0243, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0262, 0271, 0275, 0280, 0305, 0321, 0338, 0343, 0349, 0350, 0358, 0367, 0370, 0373, 0381, 0383, 0389, 0400, 0404, 0405, 0430, 0435, 0437, 0442, 0448, 0455, 0456, 0460, 0463, 0464, 0466, 0470, 0478, 0480, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0524, 0531, 0537, 0538, 0539, 0546, 0569, 0575, 0577, 0588, 0592, 0599, 0602, 0626, 0627, 0628, 0629, 0630, 0631, 0632, 0633, 0664, 0677, 0701, 0702, 0713, 0724, 0726, 0735, 0738, 0739, 0751, 0786, 0790, 0795, 0796, 0799, 0800, 0801, 0806, 0815, 0818, 0828, 0829, 0830, 0831, 0835, 0839, 0842, 0844, 0855, 0856, 0861, 0871, 0875, 0880, 0886, 0892, 0897, 0899, 0901, 0905, 0907, 0908, 0909, 0915, 0918, 0921, 0930, 0932, 0933, 0936, 0941, 0950, 0961, 0967, 0971, 0976, 0981, 0986, 0987, 0988, 1001, 1008, 1010, 1016, 1019, 1020, 1032, 1034, 1036, 1038, 1039, 1052, 1061, 1064, 1066, 1076, 1089, 1091, 1095, 1101, 1102, 1107, 1114, 1116, 1122, 1125, 1133, 1134, 1136, 1139, 1145, 1146, 1156, 1174, 1182, 1183, 1186, 1187, 1191, 1192, 1196, 1197, 1200, 1201, 1204, 1212, 1213, 1216, 1235, 1270, 1273, 1282, 1290, 1291, 1296, 1300, 1303, 1307, 1311, 1312, 1315, 1321, 1322, 1324, 1327, 1336, 1337, 1347, 1366, 1372, 1376, 1380, 1385, 1389, 1391, 1396, 1397, 1400, 1410, 1411, 1413, 1424, 1432, 1434, 1437, 1445, 1446, 1449, 1453, 1454, 1467, 1469, 1474, 1476, 1482, 1494, 1497, 1498, 1499, 1503, 1507, 1511, 1514, 1516, 1526, 1527, 1529, 1537, 1543, 1544, 1552, 1553, 1557, 1560, 1561, 1563, 1567, 1569, 1583, 1584, 1587, 1592, 1594, 1596, 1599, 1603, 1605, 1614, 1618, 1620, 1625, 1626, 1631, 1632, 1636, 1638, 1640, 1641, 1642, 1643, 1644, 1645, 1649, 1673, 1686, 1688, 1698, 1713, 1732, 1738, 1739, 1761, 1810, 1828, 1840, 1841
430	Juridische houdbaarheid stikstofaanpak (onder par. 3.4.3)	0084, 0109, 0123, 0124, 0151, 0157, 0179, 0180, 0190, 0192, 0193, 0195, 0218, 0222, 0252, 0258, 0262, 0293, 0296, 0306, 0318, 0323, 0375, 0376, 0387, 0390, 0391, 0405, 0407, 0408, 0430, 0431, 0446, 0450, 0455, 0463, 0466, 0490, 0498, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0524, 0531, 0537, 0539, 0556, 0566, 0569, 0614, 0615, 0616, 0618, 0621, 0629, 0631, 0632, 0665, 0670, 0682, 0694, 0702, 0713, 0717, 0718, 0776, 0790, 0796, 0799, 0806, 0809, 0811, 0827, 0833, 0847, 0857, 0874, 0882, 0895, 0903, 0906, 0927, 0937, 0955, 0958, 0961, 0964, 0965, 0976, 0981, 0987, 0990, 1008, 1012, 1016, 1019, 1034, 1050, 1052, 1060, 1070, 1088, 1095, 1109, 1176, 1200, 1204, 1218, 1221, 1222, 1252, 1254, 1261, 1265, 1270, 1280, 1282, 1296, 1324, 1362, 1390, 1392, 1402, 1410, 1434, 1435, 1453, 1456, 1479, 1486, 1489, 1494, 1503, 1504, 1510, 1517, 1524, 1537, 1543, 1544, 1546, 1553, 1557, 1563, 1587, 1593, 1594, 1598, 1599, 1600, 1603, 1606, 1614, 1616, 1618, 1631, 1632, 1633, 1641, 1643, 1644, 1649, 1671, 1686, 1688, 1695, 1698, 1706, 1733, 1761, 1810, 1816, 1827, 1838
432	Vergunningverlening op gang brengen (onder par. 3.4.3)	0123, 0124, 0151, 0180, 0200, 0215, 0218, 0225, 0262, 0280, 0318, 0321, 0323, 0338, 0343, 0350, 0358, 0387, 0405, 0430, 0448, 0455, 0456, 0460, 0463, 0478, 0515, 0516, 0517, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0524, 0531, 0537, 0539, 0569, 0577, 0599, 0622, 0626, 0627, 0629, 0631, 0664, 0677, 0702, 0713, 0735, 0738, 0739, 0765, 0795, 0799, 0806, 0811, 0818, 0822, 0828, 0830, 0835, 0839, 0842, 0847, 0857, 0875, 0882, 0886, 0888, 0892, 0905, 0908, 0915, 0921, 0924, 0948, 0951, 0958, 0961, 0976, 0981, 0987, 1001, 1016, 1019, 1032, 1036, 1064, 1066, 1091, 1095, 1107, 1108, 1112, 1114, 1133, 1134, 1145, 1176, 1213, 1216, 1235, 1259, 1261, 1273, 1282, 1285, 1286, 1290, 1291, 1303, 1311, 1321, 1324, 1380, 1391, 1401, 1414, 1427, 1476, 1482, 1486, 1497, 1498, 1499, 1503, 1514, 1516, 1537, 1543, 1544, 1553, 1557, 1560, 1562, 1563, 1583, 1587, 1592, 1594, 1596, 1599, 1603, 1625, 1626, 1631, 1632, 1640, 1641, 1642, 1643, 1644, 1649, 1686, 1688, 1698, 1706, 1810, 1828, 1838
491	Andere drukfactoren (onder par. 3.4.3)	0094, 0117, 0119, 0158, 0215, 0255, 0263, 0308, 0310, 0313, 0327, 0349, 0355, 0368, 0377, 0401, 0411, 0453, 0456, 0457, 0458, 0485, 0509, 0514, 0529, 0542, 0548, 0567, 0568, 0640, 0653, 0670, 0679, 0680, 0705, 0710, 0719, 0733, 0770, 0771, 0772, 0778, 0812, 0817, 0819, 0826, 0830, 0843, 0850, 0851, 0912, 0934, 0941, 0945, 0947, 0948, 0949, 0974, 0989, 0995, 1054, 1074, 1085, 1098, 1099, 1134, 1138, 1147, 1155, 1175, 1180, 1217, 1230, 1242, 1247, 1248, 1250, 1261, 1277, 1278, 1296, 1320, 1338, 1364, 1367, 1368, 1371, 1387, 1398, 1421, 1422, 1425, 1439, 1459, 1462, 1463, 1473, 1491, 1493, 1496, 1540, 1594, 1610, 1614, 1618, 1634, 1658, 1672, 1680, 1681, 1682, 1683, 1742
568	Haalbaarheid generieke stikstofnorm grondgebonden veehouderij (onder par. 3.4.3)	0021, 0035, 0046, 0050, 0101, 0109, 0141, 0192, 0208, 0218, 0219, 0236, 0269, 0289, 0307, 0311, 0314, 0323, 0327, 0336, 0340, 0346, 0349, 0351, 0364, 0368, 0377, 0378, 0379, 0380, 0388, 0395, 0396, 0399, 0401, 0406, 0408, 0431, 0438, 0466, 0495, 0504, 0509, 0530, 0550, 0584, 0586, 0587, 0589, 0595, 0603, 0608, 0618, 0621, 0622, 0634, 0661, 0678, 0679, 0682, 0686, 0697, 0705, 0711, 0713, 0719, 0720, 0729, 0746, 0749, 0754, 0756, 0757, 0764, 0767, 0773, 0780, 0786, 0790, 0793, 0796, 0802, 0813, 0846, 0859, 0872, 0874, 0876, 0877, 0878, 0881, 0883, 0887, 0895, 0916, 0922, 0923, 0927, 0934, 0938, 0952, 0957, 0958, 0960, 0961, 0969, 0989, 0991, 0996, 1004, 1005, 1011, 1012, 1019, 1024, 1028, 1053, 1055, 1057, 1059, 1069, 1074, 1095, 1126, 1135, 1152, 1158, 1167, 1170, 1173, 1176, 1214, 1235, 1240, 1243, 1254, 1261, 1266, 1271, 1274, 1318, 1319, 1321, 1331, 1332, 1354, 1358, 1364, 1368, 1369, 1373, 1384, 1390, 1392,

		1393, 1398, 1402, 1423, 1434, 1438, 1442, 1465, 1471, 1480, 1484, 1494, 1514, 1519, 1542, 1546, 1548, 1549, 1563, 1571, 1583, 1622, 1632, 1636, 1650, 1689, 1693, 1694, 1701, 1760, 1829
694	Financiële impact stikstofzones (onder par. 3.4.3)	0088, 0094, 0151, 0175, 0180, 0188, 0190, 0200, 0215, 0218, 0225, 0262, 0280, 0318, 0321, 0338, 0343, 0349, 0350, 0358, 0405, 0430, 0448, 0455, 0456, 0460, 0463, 0478, 0523, 0524, 0527, 0537, 0539, 0569, 0573, 0574, 0577, 0599, 0626, 0627, 0629, 0631, 0638, 0664, 0677, 0685, 0686, 0688, 0702, 0713, 0735, 0738, 0739, 0756, 0757, 0795, 0796, 0799, 0806, 0818, 0828, 0830, 0835, 0839, 0842, 0867, 0875, 0886, 0892, 0905, 0908, 0915, 0921, 0958, 0961, 0976, 0981, 0987, 0989, 1001, 1016, 1019, 1032, 1036, 1066, 1091, 1095, 1107, 1114, 1133, 1134, 1140, 1145, 1213, 1216, 1235, 1260, 1263, 1273, 1282, 1290, 1291, 1296, 1303, 1306, 1311, 1321, 1357, 1375, 1380, 1384, 1390, 1391, 1455, 1476, 1482, 1497, 1498, 1499, 1514, 1516, 1537, 1543, 1544, 1553, 1557, 1560, 1563, 1575, 1583, 1592, 1594, 1596, 1599, 1603, 1625, 1626, 1631, 1632, 1641, 1643, 1644, 1649, 1686, 1688, 1698, 1761, 1810, 1828
708	Maatwerk stikstofzones (onder par. 3.4.3)	0106, 0117, 0151, 0155, 0175, 0180, 0190, 0200, 0215, 0218, 0225, 0252, 0262, 0267, 0280, 0293, 0309, 0321, 0327, 0338, 0340, 0343, 0350, 0358, 0368, 0405, 0417, 0430, 0431, 0446, 0448, 0455, 0456, 0460, 0463, 0478, 0496, 0513, 0524, 0537, 0539, 0556, 0566, 0569, 0577, 0599, 0608, 0615, 0621, 0626, 0627, 0629, 0631, 0664, 0665, 0670, 0677, 0686, 0690, 0694, 0702, 0705, 0713, 0717, 0735, 0738, 0739, 0743, 0745, 0748, 0754, 0786, 0795, 0799, 0811, 0818, 0822, 0828, 0830, 0835, 0839, 0842, 0847, 0857, 0875, 0882, 0883, 0886, 0888, 0892, 0905, 0908, 0915, 0921, 0922, 0976, 0981, 0987, 0989, 1001, 1008, 1016, 1019, 1032, 1036, 1054, 1066, 1070, 1088, 1091, 1095, 1107, 1109, 1114, 1125, 1133, 1134, 1144, 1145, 1200, 1213, 1216, 1221, 1231, 1235, 1261, 1273, 1280, 1282, 1290, 1291, 1296, 1303, 1311, 1321, 1380, 1383, 1391, 1410, 1435, 1453, 1456, 1464, 1475, 1476, 1479, 1482, 1497, 1498, 1499, 1504, 1510, 1514, 1516, 1517, 1524, 1526, 1537, 1543, 1544, 1553, 1557, 1560, 1563, 1583, 1590, 1592, 1594, 1596, 1599, 1603, 1605, 1625, 1626, 1631, 1632, 1636, 1641, 1643, 1644, 1649, 1671, 1686, 1688, 1695, 1698, 1717, 1729, 1733, 1761, 1778, 1810, 1828
709	Significantiestroken (onder par. 3.4.3)	0151, 0155, 0180, 0200, 0215, 0218, 0222, 0225, 0262, 0280, 0321, 0338, 0343, 0350, 0358, 0405, 0430, 0448, 0455, 0456, 0460, 0463, 0478, 0524, 0537, 0539, 0569, 0577, 0599, 0626, 0627, 0629, 0631, 0664, 0677, 0702, 0713, 0735, 0738, 0739, 0760, 0786, 0795, 0796, 0799, 0811, 0818, 0822, 0828, 0830, 0835, 0839, 0842, 0875, 0886, 0888, 0892, 0905, 0906, 0908, 0915, 0921, 0961, 0976, 0981, 0987, 1001, 1008, 1016, 1019, 1032, 1036, 1066, 1091, 1095, 1107, 1114, 1133, 1134, 1145, 1192, 1213, 1216, 1235, 1270, 1273, 1282, 1290, 1291, 1296, 1303, 1311, 1321, 1380, 1391, 1435, 1476, 1482, 1497, 1498, 1499, 1503, 1514, 1516, 1524, 1537, 1543, 1544, 1553, 1556, 1557, 1560, 1563, 1583, 1587, 1592, 1594, 1596, 1599, 1600, 1603, 1625, 1626, 1631, 1632, 1633, 1641, 1643, 1644, 1649, 1686, 1688, 1698, 1761, 1810, 1816, 1827, 1828
905	Verhoging waterpeilen is kop op Europees beleid (onder par. 3.5.2)	0151, 0180, 0200, 0215, 0218, 0225, 0262, 0280, 0321, 0338, 0343, 0350, 0358, 0405, 0414, 0416, 0430, 0448, 0455, 0456, 0460, 0463, 0478, 0524, 0537, 0539, 0569, 0577, 0599, 0626, 0629, 0631, 0677, 0702, 0713, 0735, 0739, 0795, 0799, 0818, 0822, 0828, 0830, 0835, 0839, 0842, 0847, 0857, 0875, 0886, 0905, 0908, 0915, 0921, 0961, 0976, 0981, 0987, 1001, 1016, 1019, 1032, 1036, 1066, 1091, 1095, 1107, 1114, 1133, 1134, 1145, 1213, 1216, 1235, 1273, 1282, 1290, 1291, 1303, 1311, 1321, 1380, 1391, 1453, 1476, 1482, 1497, 1498, 1499, 1503, 1514, 1516, 1537, 1543, 1544, 1553, 1557, 1560, 1563, 1583, 1587, 1592, 1594, 1596, 1599, 1603, 1625, 1626, 1631, 1632, 1643, 1644, 1649, 1686, 1688, 1698, 1761, 1810, 1828
987	Risico's van vernatten (onder par. 3.5.2)	0013, 0035, 0109, 0116, 0151, 0158, 0220, 0246, 0255, 0261, 0262, 0293, 0307, 0313, 0335, 0337, 0340, 0344, 0349, 0355, 0358, 0369, 0375, 0378, 0379, 0380, 0388, 0391, 0393, 0394, 0395, 0399, 0408, 0411, 0417, 0428, 0430, 0438, 0451, 0459, 0462, 0463, 0466, 0471, 0479, 0492, 0493, 0501, 0504, 0505, 0506, 0511, 0533, 0541, 0550, 0578, 0583, 0584, 0586, 0597, 0603, 0629, 0634, 0638, 0645, 0651, 0655, 0662, 0665, 0666, 0670, 0687, 0689, 0690, 0702, 0718, 0719, 0747, 0749, 0750, 0767, 0776, 0780, 0796, 0807, 0809, 0830, 0833, 0845, 0846, 0859, 0861, 0869, 0872, 0875, 0882, 0883, 0895, 0909, 0910, 0922, 0923, 0932, 0934, 0935, 0948, 0949, 0960, 0964, 0966, 0972, 0973, 0977, 0982, 0984, 0991, 0995, 1004, 1008, 1021, 1024, 1028, 1034, 1036, 1042, 1050, 1052, 1055, 1059, 1060, 1073, 1074, 1082, 1083, 1089, 1104, 1111, 1123, 1126, 1130, 1137, 1159, 1160, 1162, 1165, 1170, 1176, 1181, 1200, 1206, 1222, 1232, 1255, 1261, 1265, 1266, 1271, 1274, 1285, 1286, 1290, 1291, 1306, 1308, 1316, 1318, 1319, 1321, 1332, 1339, 1352, 1353, 1354, 1358, 1359, 1373, 1389, 1395, 1397, 1402, 1403, 1406, 1421, 1423, 1441, 1450, 1452, 1453, 1459, 1484, 1498, 1518, 1545, 1562, 1570, 1571, 1575, 1622, 1634, 1641, 1650, 1673, 1693, 1694, 1695, 1701, 1706, 1728, 1760, 1810, 1823, 1837
1036	Uitwerking perspectief voor de	0003, 0004, 0007, 0009, 0020, 0023, 0069, 0121, 0141, 0146, 0160, 0165, 0179, 0182, 0192, 0194, 0195, 0221, 0255, 0263, 0269, 0273, 0310, 0313, 0318, 0320, 0324, 0332, 0335, 0339, 0340, 0347, 0349, 0351, 0353, 0377, 0386, 0396, 0411, 0445, 0466, 0473, 0506, 0509, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0529, 0530, 0531, 0534, 0542, 0547, 0548, 0567, 0568, 0576, 0608, 0609, 0613, 0615, 0619, 0621, 0624, 0633, 0634, 0640, 0650, 0653, 0662, 0667, 0671,

	landbouw (onder par. 3.6.3)	0678, 0680, 0682, 0686, 0720, 0740, 0757, 0770, 0771, 0772, 0776, 0780, 0784, 0787, 0793, 0794, 0802, 0834, 0846, 0869, 0874, 0895, 0896, 0903, 0922, 0926, 0927, 0931, 0940, 0941, 0942, 0945, 0951, 0953, 0956, 0961, 0963, 0972, 0974, 0990, 1013, 1024, 1031, 1049, 1052, 1054, 1055, 1069, 1073, 1074, 1083, 1095, 1112, 1120, 1129, 1160, 1173, 1177, 1199, 1206, 1207, 1217, 1221, 1222, 1224, 1226, 1230, 1240, 1248, 1250, 1257, 1258, 1261, 1262, 1277, 1278, 1308, 1324, 1327, 1330, 1338, 1341, 1367, 1387, 1390, 1398, 1402, 1422, 1423, 1436, 1438, 1457, 1459, 1462, 1463, 1471, 1473, 1484, 1486, 1491, 1494, 1496, 1501, 1507, 1540, 1548, 1562, 1563, 1570, 1571, 1581, 1594, 1596, 1597, 1601, 1606, 1610, 1614, 1616, 1618, 1622, 1624, 1634, 1635, 1641, 1680, 1681, 1682, 1683, 1701, 1716, 1741, 1800, 1814, 1816, 1837
1038	Zorgen over impact op de landbouw (onder par. 3.6.3)	0005, 0015, 0017, 0018, 0019, 0021, 0022, 0030, 0036, 0047, 0053, 0054, 0058, 0059, 0061, 0065, 0068, 0070, 0077, 0078, 0080, 0089, 0091, 0093, 0094, 0104, 0113, 0114, 0125, 0139, 0150, 0151, 0152, 0154, 0156, 0159, 0160, 0161, 0162, 0163, 0167, 0168, 0169, 0170, 0173, 0181, 0183, 0184, 0187, 0189, 0191, 0196, 0199, 0206, 0207, 0214, 0217, 0228, 0243, 0244, 0246, 0249, 0250, 0251, 0254, 0256, 0259, 0260, 0271, 0272, 0274, 0275, 0277, 0291, 0297, 0305, 0307, 0317, 0318, 0322, 0324, 0326, 0332, 0346, 0367, 0370, 0371, 0373, 0378, 0379, 0380, 0381, 0383, 0385, 0386, 0387, 0388, 0389, 0391, 0399, 0400, 0401, 0402, 0403, 0404, 0409, 0410, 0429, 0431, 0433, 0435, 0437, 0442, 0445, 0459, 0462, 0464, 0468, 0472, 0480, 0503, 0504, 0511, 0526, 0538, 0546, 0553, 0556, 0559, 0560, 0561, 0566, 0575, 0579, 0581, 0586, 0588, 0589, 0591, 0592, 0596, 0602, 0608, 0609, 0612, 0613, 0619, 0628, 0633, 0637, 0650, 0651, 0661, 0667, 0672, 0678, 0679, 0685, 0686, 0701, 0718, 0720, 0721, 0726, 0728, 0733, 0740, 0741, 0742, 0746, 0747, 0749, 0750, 0751, 0754, 0756, 0757, 0761, 0767, 0776, 0779, 0780, 0800, 0801, 0815, 0817, 0828, 0829, 0831, 0833, 0844, 0853, 0854, 0855, 0856, 0858, 0859, 0861, 0862, 0865, 0869, 0871, 0873, 0876, 0877, 0880, 0882, 0883, 0884, 0895, 0897, 0899, 0901, 0907, 0911, 0916, 0918, 0922, 0923, 0927, 0930, 0932, 0933, 0936, 0946, 0947, 0950, 0951, 0953, 0954, 0967, 0969, 0970, 0983, 0986, 0988, 1017, 1020, 1022, 1028, 1038, 1039, 1052, 1054, 1056, 1061, 1062, 1076, 1081, 1090, 1101, 1102, 1103, 1104, 1111, 1116, 1121, 1122, 1128, 1134, 1136, 1139, 1146, 1151, 1154, 1156, 1160, 1165, 1167, 1172, 1174, 1182, 1187, 1191, 1192, 1196, 1197, 1200, 1201, 1204, 1206, 1212, 1220, 1226, 1254, 1261, 1263, 1270, 1271, 1279, 1280, 1284, 1295, 1300, 1302, 1303, 1308, 1310, 1312, 1315, 1316, 1319, 1322, 1324, 1328, 1335, 1336, 1337, 1347, 1348, 1363, 1366, 1369, 1370, 1372, 1373, 1376, 1382, 1396, 1400, 1411, 1421, 1424, 1432, 1442, 1445, 1446, 1447, 1449, 1451, 1454, 1455, 1459, 1467, 1469, 1474, 1476, 1487, 1489, 1509, 1511, 1527, 1529, 1537, 1552, 1558, 1561, 1567, 1569, 1584, 1594, 1596, 1614, 1618, 1620, 1627, 1638, 1640, 1645, 1648, 1650, 1656, 1658, 1660, 1670, 1690, 1691, 1692, 1693, 1694, 1699, 1704, 1707, 1708, 1710, 1711, 1713, 1715, 1719, 1721, 1726, 1732, 1734, 1738, 1739, 1740, 1748, 1752, 1755, 1756, 1757, 1758, 1764, 1766, 1768, 1769, 1770, 1771, 1772, 1773, 1774, 1782, 1783, 1784, 1785, 1786, 1787, 1788, 1789, 1792, 1797, 1799, 1801, 1804, 1805, 1807, 1811, 1819, 1822, 1830, 1835, 1837, 1838, 1840, 1841
1040	Impact op bedrijfsvoering (onder par. 3.6.3)	0073, 0093, 0094, 0150, 0163, 0164, 0169, 0181, 0187, 0214, 0217, 0228, 0243, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0271, 0274, 0275, 0305, 0367, 0370, 0371, 0381, 0383, 0389, 0400, 0404, 0429, 0464, 0477, 0480, 0489, 0526, 0538, 0546, 0575, 0588, 0592, 0602, 0628, 0633, 0670, 0701, 0726, 0751, 0800, 0815, 0829, 0831, 0844, 0856, 0861, 0865, 0871, 0880, 0899, 0901, 0907, 0918, 0930, 0936, 0950, 0967, 0986, 1017, 1020, 1038, 1039, 1061, 1076, 1101, 1102, 1103, 1116, 1122, 1136, 1139, 1146, 1151, 1156, 1174, 1187, 1190, 1191, 1192, 1196, 1197, 1198, 1204, 1212, 1249, 1300, 1302, 1310, 1312, 1322, 1335, 1337, 1347, 1366, 1372, 1376, 1389, 1403, 1406, 1410, 1411, 1424, 1432, 1445, 1446, 1447, 1449, 1474, 1509, 1511, 1527, 1552, 1558, 1561, 1567, 1569, 1594, 1614, 1618, 1620, 1645, 1673, 1713, 1732, 1739, 1840
1041	Perspectief voor jonge boeren (onder par. 3.6.3)	0001, 0007, 0027, 0033, 0036, 0037, 0039, 0042, 0043, 0048, 0051, 0058, 0061, 0073, 0075, 0078, 0079, 0083, 0089, 0094, 0103, 0109, 0110, 0114, 0117, 0129, 0131, 0133, 0139, 0145, 0150, 0163, 0168, 0170, 0173, 0179, 0180, 0181, 0187, 0189, 0191, 0196, 0206, 0208, 0214, 0217, 0228, 0230, 0243, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0261, 0271, 0274, 0277, 0296, 0297, 0305, 0316, 0317, 0332, 0340, 0346, 0347, 0349, 0363, 0364, 0365, 0367, 0370, 0371, 0380, 0383, 0388, 0389, 0400, 0401, 0404, 0406, 0417, 0418, 0419, 0424, 0428, 0431, 0434, 0439, 0442, 0456, 0462, 0463, 0469, 0511, 0526, 0530, 0535, 0549, 0553, 0563, 0575, 0584, 0592, 0602, 0606, 0613, 0619, 0622, 0628, 0629, 0634, 0685, 0687, 0690, 0695, 0701, 0717, 0733, 0735, 0740, 0750, 0751, 0756, 0797, 0800, 0807, 0815, 0826, 0829, 0830, 0831, 0839, 0844, 0855, 0856, 0861, 0869, 0870, 0875, 0877, 0880, 0886, 0895, 0896, 0897, 0900, 0901, 0904, 0907, 0909, 0911, 0918, 0927, 0930, 0932, 0934, 0940, 0941, 0943, 0946, 0950, 0951, 0957, 0967, 0986, 0988, 0997, 1000, 1001, 1012, 1013, 1014, 1020, 1024, 1028, 1031, 1032, 1034, 1036, 1038, 1039, 1049, 1076, 1083, 1089, 1101, 1103, 1104, 1116, 1122, 1126, 1128, 1130, 1136, 1137, 1138, 1146, 1147, 1151, 1152, 1156, 1159, 1166, 1173, 1174, 1180, 1182, 1184, 1187, 1191, 1192, 1194, 1197, 1200, 1201, 1204, 1212, 1222, 1231, 1249, 1252, 1255, 1262, 1263, 1265, 1277, 1278, 1295, 1299, 1300, 1301, 1302, 1307, 1310, 1315, 1322, 1327, 1336, 1337, 1339, 1347, 1353, 1366, 1372, 1376, 1377, 1379, 1382, 1388, 1389, 1393, 1395, 1397, 1404, 1406,

		1410, 1411, 1421, 1427, 1432, 1437, 1440, 1441, 1445, 1446, 1447, 1449, 1450, 1451, 1453, 1455, 1464, 1467, 1469, 1471, 1474, 1489, 1500, 1501, 1509, 1511, 1514, 1527, 1528, 1529, 1539, 1548, 1558, 1561, 1569, 1571, 1594, 1614, 1618, 1620, 1624, 1627, 1634, 1638, 1641, 1645, 1659, 1673, 1680, 1681, 1682, 1683, 1701, 1708, 1713, 1714, 1716, 1732, 1739, 1741, 1790, 1840, 1841
1045	Leefbaarheid van het platteland (onder par. 3.6.3)	0089, 0194, 0225, 0241, 0311, 0334, 0366, 0384, 0415, 0432, 0456, 0459, 0469, 0476, 0483, 0493, 0499, 0613, 0621, 0662, 0693, 0741, 0783, 0798, 0801, 0858, 0862, 0877, 0891, 0910, 0913, 0943, 0947, 0957, 0963, 1014, 1052, 1074, 1088, 1095, 1161, 1169, 1171, 1177, 1180, 1219, 1220, 1226, 1233, 1259, 1268, 1282, 1311, 1368, 1401, 1404, 1427, 1458, 1507, 1520, 1537, 1546, 1570, 1578, 1594, 1596, 1614, 1670, 1690, 1691, 1692, 1697, 1699, 1701, 1704, 1708, 1710, 1711, 1713, 1715, 1719, 1721, 1726, 1732, 1737, 1738, 1739, 1744, 1748, 1752, 1754, 1755, 1756, 1757, 1758, 1761, 1764, 1766, 1768, 1769, 1770, 1771, 1772, 1773, 1774, 1782, 1783, 1784, 1785, 1786, 1787, 1788, 1789, 1792, 1795, 1797, 1799, 1800, 1801, 1802, 1804, 1805, 1806, 1807, 1808, 1810, 1811, 1817, 1819, 1822, 1823, 1824, 1826, 1830, 1835, 1840, 1841, 1843, 1853, 1854
1046	Onzekerheid (onder par. 3.6.3)	0093, 0110, 0114, 0139, 0150, 0152, 0154, 0156, 0161, 0163, 0164, 0168, 0169, 0173, 0181, 0183, 0184, 0187, 0189, 0191, 0196, 0199, 0206, 0207, 0214, 0217, 0228, 0243, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0271, 0274, 0275, 0305, 0324, 0341, 0367, 0370, 0371, 0373, 0381, 0383, 0385, 0389, 0400, 0404, 0429, 0431, 0435, 0437, 0442, 0462, 0464, 0480, 0503, 0526, 0538, 0539, 0546, 0563, 0575, 0588, 0592, 0602, 0618, 0628, 0633, 0637, 0651, 0685, 0689, 0690, 0695, 0701, 0710, 0726, 0741, 0751, 0796, 0800, 0815, 0829, 0831, 0837, 0844, 0855, 0856, 0861, 0865, 0871, 0875, 0880, 0897, 0898, 0899, 0900, 0901, 0907, 0909, 0916, 0918, 0930, 0933, 0936, 0940, 0941, 0943, 0948, 0950, 0958, 0967, 0986, 0988, 1017, 1020, 1038, 1039, 1052, 1054, 1056, 1061, 1076, 1089, 1101, 1102, 1103, 1116, 1122, 1136, 1139, 1146, 1151, 1156, 1169, 1174, 1182, 1184, 1187, 1191, 1192, 1196, 1197, 1201, 1204, 1212, 1252, 1263, 1295, 1300, 1310, 1312, 1315, 1319, 1322, 1335, 1336, 1337, 1347, 1366, 1372, 1376, 1389, 1400, 1403, 1406, 1410, 1411, 1414, 1421, 1422, 1424, 1432, 1440, 1445, 1446, 1447, 1449, 1450, 1459, 1467, 1469, 1474, 1509, 1511, 1527, 1529, 1552, 1558, 1561, 1567, 1569, 1584, 1591, 1594, 1614, 1618, 1620, 1645, 1672, 1680, 1681, 1682, 1683, 1713, 1714, 1732, 1840, 1841
1072	Impact op fruitteelt (onder par. 3.6.3)	0270, 0287, 0298, 0302, 0304, 0312, 0320, 0342, 0348, 0366, 0397, 0412, 0424, 0425, 0426, 0434, 0444, 0481, 0486, 0488, 0507, 0555, 0557, 0562, 0590, 0607, 0611, 0612, 0620, 0636, 0639, 0641, 0642, 0644, 0646, 0648, 0656, 0659, 0663, 0676, 0691, 0693, 0698, 0708, 0736, 0737, 0763, 0782, 0785, 0800, 0803, 0804, 0805, 0814, 0820, 0821, 0823, 0832, 0838, 0848, 0870, 0889, 0917, 0939, 0942, 0944, 0975, 0978, 0985, 1002, 1013, 1025, 1040, 1041, 1043, 1045, 1051, 1058, 1115, 1118, 1130, 1132, 1140, 1141, 1150, 1163, 1164, 1185, 1208, 1238, 1246, 1253, 1282, 1289, 1346, 1355, 1375, 1425, 1458, 1459, 1461, 1470, 1477, 1487, 1521, 1528, 1532, 1534, 1535, 1551, 1554, 1563, 1564, 1589, 1594, 1611, 1614, 1656, 1670, 1690, 1691, 1692, 1696, 1699, 1703, 1704, 1705, 1706, 1708, 1710, 1711, 1712, 1713, 1714, 1715, 1718, 1719, 1720, 1721, 1723, 1725, 1726, 1732, 1736, 1738, 1739, 1745, 1747, 1748, 1750, 1751, 1752, 1753, 1755, 1757, 1758, 1763, 1764, 1765, 1766, 1768, 1769, 1770, 1771, 1772, 1773, 1774, 1775, 1776, 1777, 1780, 1781, 1782, 1783, 1784, 1785, 1786, 1787, 1788, 1790, 1792, 1796, 1797, 1798, 1799, 1801, 1804, 1805, 1807, 1808, 1811, 1813, 1818, 1819, 1822, 1830, 1835, 1840, 1841
1147	Impact op cultuurhistorisch landschap (onder par. 4.1)	0002, 0012, 0013, 0014, 0018, 0024, 0026, 0028, 0029, 0031, 0032, 0033, 0038, 0040, 0041, 0042, 0045, 0052, 0056, 0057, 0058, 0061, 0065, 0068, 0070, 0075, 0076, 0082, 0083, 0098, 0102, 0103, 0104, 0105, 0110, 0115, 0120, 0125, 0127, 0129, 0130, 0131, 0139, 0140, 0149, 0150, 0152, 0156, 0157, 0159, 0161, 0162, 0163, 0164, 0167, 0168, 0169, 0170, 0172, 0173, 0174, 0181, 0183, 0187, 0189, 0191, 0196, 0199, 0206, 0207, 0213, 0214, 0215, 0217, 0228, 0243, 0248, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0261, 0271, 0274, 0275, 0305, 0326, 0363, 0367, 0370, 0371, 0373, 0375, 0381, 0383, 0389, 0400, 0404, 0415, 0418, 0419, 0429, 0435, 0437, 0442, 0464, 0477, 0480, 0499, 0526, 0529, 0535, 0538, 0546, 0549, 0556, 0566, 0575, 0588, 0592, 0602, 0628, 0633, 0637, 0652, 0679, 0681, 0687, 0701, 0726, 0751, 0774, 0800, 0806, 0810, 0813, 0815, 0829, 0831, 0834, 0840, 0844, 0855, 0856, 0858, 0861, 0865, 0869, 0871, 0879, 0880, 0885, 0897, 0899, 0901, 0904, 0907, 0918, 0930, 0933, 0936, 0950, 0967, 0972, 0986, 0988, 0989, 0993, 1017, 1020, 1026, 1027, 1038, 1039, 1061, 1062, 1072, 1076, 1078, 1082, 1085, 1101, 1102, 1103, 1111, 1116, 1122, 1125, 1130, 1136, 1139, 1146, 1147, 1151, 1154, 1156, 1171, 1174, 1180, 1182, 1185, 1187, 1190, 1191, 1192, 1196, 1197, 1201, 1204, 1205, 1212, 1235, 1244, 1247, 1265, 1283, 1295, 1300, 1301, 1310, 1312, 1322, 1335, 1336, 1337, 1347, 1366, 1372, 1376, 1389, 1400, 1411, 1424, 1427, 1432, 1445, 1446, 1447, 1449, 1450, 1464, 1467, 1469, 1474, 1489, 1509, 1511, 1527, 1529, 1552, 1558, 1559, 1561, 1567, 1569, 1584, 1594, 1614, 1618, 1620, 1645, 1646, 1664, 1701, 1713, 1732, 1737, 1738, 1739, 1740, 1744, 1756, 1790, 1806, 1823, 1826, 1827, 1838, 1840, 1841, 1852, 1853, 1854

1312	Financiële impact op boerenbedrijven (onder par 5.6)	0009, 0071, 0100, 0101, 0160, 0198, 0226, 0269, 0272, 0280, 0318, 0319, 0323, 0325, 0340, 0344, 0346, 0347, 0349, 0362, 0514, 0515, 0516, 0519, 0520, 0521, 0522, 0523, 0531, 0541, 0564, 0597, 0603, 0632, 0650, 0651, 0691, 0694, 0720, 0757, 0765, 0787, 0790, 0793, 0797, 0800, 0849, 0870, 0890, 0894, 0895, 0927, 0928, 0932, 0935, 0937, 0948, 0951, 0966, 0977, 1004, 1006, 1012, 1034, 1054, 1056, 1060, 1070, 1072, 1073, 1083, 1088, 1117, 1123, 1128, 1129, 1138, 1165, 1168, 1172, 1176, 1208, 1216, 1222, 1232, 1242, 1257, 1282, 1330, 1331, 1340, 1348, 1353, 1354, 1357, 1363, 1380, 1384, 1390, 1414, 1423, 1425, 1434, 1444, 1458, 1459, 1463, 1473, 1486, 1494, 1495, 1526, 1528, 1539, 1575, 1597, 1605, 1650, 1685, 1694, 1701, 1730, 1731, 1742, 1744, 1756, 1760, 1795, 1812, 1815, 1853, 1854
1317	Duidelijkheid over financiële compensatie (onder par 5.6)	0015, 0018, 0019, 0021, 0026, 0027, 0030, 0043, 0048, 0051, 0073, 0075, 0094, 0125, 0133, 0150, 0159, 0163, 0164, 0168, 0170, 0173, 0181, 0184, 0187, 0189, 0191, 0207, 0214, 0217, 0228, 0243, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0274, 0275, 0280, 0305, 0313, 0318, 0319, 0323, 0330, 0332, 0337, 0340, 0349, 0351, 0367, 0370, 0371, 0373, 0377, 0378, 0379, 0380, 0381, 0383, 0388, 0389, 0390, 0395, 0399, 0400, 0401, 0404, 0408, 0411, 0412, 0417, 0424, 0425, 0426, 0428, 0429, 0434, 0435, 0437, 0439, 0442, 0453, 0460, 0461, 0464, 0477, 0481, 0488, 0489, 0490, 0504, 0507, 0513, 0527, 0529, 0535, 0538, 0541, 0542, 0543, 0545, 0547, 0561, 0568, 0575, 0578, 0586, 0602, 0606, 0607, 0608, 0609, 0611, 0612, 0615, 0620, 0628, 0633, 0634, 0636, 0639, 0640, 0641, 0644, 0646, 0650, 0656, 0659, 0663, 0665, 0676, 0678, 0685, 0686, 0693, 0694, 0698, 0701, 0708, 0710, 0712, 0723, 0726, 0736, 0737, 0743, 0745, 0746, 0747, 0748, 0749, 0751, 0754, 0763, 0767, 0770, 0771, 0772, 0773, 0780, 0785, 0793, 0797, 0800, 0803, 0805, 0814, 0815, 0820, 0821, 0823, 0829, 0831, 0832, 0838, 0844, 0846, 0848, 0856, 0857, 0861, 0863, 0865, 0870, 0873, 0876, 0877, 0878, 0880, 0881, 0882, 0883, 0889, 0890, 0893, 0895, 0896, 0897, 0899, 0900, 0903, 0910, 0916, 0918, 0923, 0930, 0931, 0933, 0934, 0937, 0939, 0941, 0942, 0944, 0945, 0950, 0952, 0955, 0958, 0960, 0961, 0967, 0972, 0975, 0978, 0982, 0984, 0985, 0986, 0988, 0990, 0991, 0996, 0997, 1001, 1002, 1004, 1006, 1010, 1011, 1012, 1014, 1020, 1024, 1025, 1026, 1027, 1033, 1038, 1039, 1040, 1041, 1043, 1045, 1050, 1051, 1055, 1058, 1061, 1076, 1077, 1080, 1097, 1101, 1102, 1103, 1115, 1116, 1117, 1118, 1120, 1121, 1122, 1129, 1132, 1136, 1138, 1140, 1141, 1146, 1150, 1151, 1156, 1158, 1163, 1164, 1172, 1174, 1182, 1185, 1187, 1190, 1191, 1192, 1194, 1196, 1197, 1198, 1200, 1201, 1204, 1206, 1208, 1212, 1219, 1224, 1238, 1242, 1246, 1249, 1252, 1253, 1263, 1265, 1266, 1271, 1277, 1278, 1282, 1289, 1295, 1300, 1310, 1315, 1319, 1322, 1327, 1332, 1333, 1335, 1336, 1337, 1345, 1346, 1347, 1350, 1353, 1355, 1364, 1372, 1373, 1375, 1376, 1377, 1385, 1388, 1389, 1400, 1410, 1411, 1414, 1421, 1423, 1432, 1437, 1438, 1440, 1445, 1446, 1447, 1449, 1450, 1453, 1454, 1461, 1467, 1469, 1470, 1474, 1477, 1478, 1493, 1495, 1509, 1511, 1521, 1526, 1528, 1529, 1532, 1534, 1541, 1551, 1552, 1554, 1558, 1561, 1563, 1564, 1589, 1594, 1605, 1606, 1611, 1614, 1616, 1618, 1620, 1648, 1650, 1659, 1670, 1672, 1673, 1693, 1694, 1701, 1713, 1731, 1732, 1738, 1739, 1741, 1744, 1745, 1756, 1837, 1840, 1841, 1853, 1854
1360	Sociaaleconomische impact moet beter onderzocht worden (onder par 5.7)	0001, 0004, 0027, 0036, 0042, 0043, 0048, 0051, 0058, 0059, 0061, 0066, 0067, 0073, 0075, 0078, 0079, 0083, 0103, 0110, 0114, 0123, 0124, 0129, 0131, 0133, 0139, 0146, 0150, 0151, 0163, 0168, 0170, 0173, 0175, 0180, 0181, 0187, 0189, 0191, 0192, 0193, 0195, 0196, 0200, 0204, 0206, 0212, 0214, 0215, 0217, 0218, 0221, 0225, 0228, 0243, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0262, 0269, 0271, 0273, 0274, 0280, 0286, 0293, 0295, 0296, 0305, 0320, 0321, 0335, 0336, 0338, 0340, 0341, 0343, 0347, 0349, 0350, 0358, 0367, 0370, 0371, 0375, 0376, 0383, 0389, 0400, 0401, 0404, 0405, 0412, 0417, 0418, 0419, 0424, 0425, 0426, 0428, 0430, 0431, 0434, 0439, 0442, 0448, 0455, 0456, 0460, 0462, 0463, 0470, 0471, 0478, 0481, 0488, 0490, 0495, 0501, 0507, 0513, 0517, 0524, 0526, 0534, 0535, 0537, 0539, 0548, 0553, 0556, 0563, 0566, 0567, 0568, 0569, 0575, 0577, 0584, 0592, 0599, 0601, 0602, 0607, 0609, 0611, 0612, 0613, 0616, 0620, 0626, 0627, 0628, 0629, 0631, 0632, 0636, 0638, 0639, 0640, 0641, 0644, 0646, 0651, 0656, 0659, 0663, 0664, 0668, 0670, 0671, 0676, 0677, 0687, 0689, 0693, 0695, 0697, 0698, 0701, 0702, 0708, 0711, 0713, 0718, 0720, 0735, 0736, 0737, 0738, 0739, 0751, 0754, 0760, 0763, 0764, 0785, 0787, 0795, 0797, 0799, 0800, 0802, 0803, 0805, 0811, 0814, 0815, 0818, 0820, 0821, 0822, 0823, 0826, 0828, 0829, 0830, 0831, 0832, 0835, 0838, 0839, 0842, 0844, 0847, 0848, 0851, 0855, 0856, 0857, 0861, 0867, 0868, 0870, 0875, 0880, 0883, 0886, 0888, 0889, 0892, 0896, 0897, 0900, 0901, 0904, 0905, 0907, 0908, 0909, 0911, 0913, 0915, 0918, 0921, 0922, 0927, 0928, 0930, 0932, 0934, 0937, 0939, 0940, 0941, 0942, 0943, 0944, 0946, 0948, 0950, 0951, 0957, 0961, 0967, 0975, 0976, 0978, 0981, 0985, 0986, 0987, 0988, 0989, 0990, 0995, 0997, 0999, 1001, 1002, 1012, 1013, 1016, 1019, 1020, 1023, 1025, 1032, 1036, 1038, 1039, 1040, 1041, 1043, 1045, 1048, 1051, 1052, 1058, 1060, 1064, 1066, 1068, 1070, 1076, 1077, 1088, 1089, 1091, 1095, 1101, 1103, 1104, 1107, 1114, 1115, 1116, 1118, 1121, 1122, 1126, 1132, 1133, 1134, 1136, 1137, 1140, 1141, 1145, 1146, 1147, 1150, 1151, 1156, 1163, 1164, 1169, 1174, 1178, 1180, 1182, 1184, 1185, 1187, 1191, 1192, 1194, 1197, 1199, 1200, 1201, 1204, 1206, 1208, 1212, 1213, 1216, 1217, 1224, 1225, 1231, 1235, 1238, 1243, 1246, 1248, 1249, 1250, 1252, 1253, 1261, 1270, 1273, 1282, 1287, 1289, 1290, 1291, 1295, 1296, 1300, 1301, 1302, 1303, 1310, 1311, 1315, 1321, 1322, 1324, 1327, 1331, 1336, 1337, 1338, 1339,

		1346, 1347, 1353, 1355, 1358, 1362, 1366, 1367, 1371, 1372, 1375, 1376, 1377, 1379, 1380, 1382, 1386, 1387, 1389, 1391, 1397, 1398, 1401, 1406, 1410, 1411, 1414, 1421, 1422, 1423, 1429, 1432, 1437, 1438, 1440, 1441, 1442, 1445, 1446, 1447, 1449, 1450, 1451, 1453, 1457, 1461, 1462, 1463, 1464, 1467, 1468, 1469, 1470, 1472, 1473, 1474, 1476, 1477, 1481, 1482, 1486, 1491, 1494, 1496, 1497, 1498, 1499, 1503, 1504, 1507, 1509, 1510, 1511, 1513, 1514, 1516, 1521, 1526, 1527, 1528, 1529, 1532, 1534, 1537, 1540, 1543, 1544, 1546, 1551, 1553, 1554, 1557, 1558, 1560, 1561, 1563, 1564, 1566, 1569, 1571, 1582, 1583, 1587, 1589, 1590, 1592, 1594, 1596, 1598, 1599, 1603, 1605, 1606, 1610, 1611, 1614, 1616, 1618, 1619, 1620, 1625, 1626, 1631, 1632, 1636, 1638, 1640, 1641, 1642, 1643, 1644, 1645, 1649, 1659, 1670, 1673, 1680, 1681, 1682, 1683, 1685, 1686, 1688, 1698, 1708, 1713, 1714, 1731, 1732, 1739, 1745, 1761, 1810, 1816, 1823, 1828, 1837, 1840, 1841
1367	Sociaaleconomische effecten en leefbaarheid (onder par 5.7)	0014, 0024, 0027, 0030, 0032, 0036, 0041, 0042, 0045, 0047, 0054, 0056, 0065, 0078, 0079, 0082, 0083, 0103, 0105, 0110, 0113, 0115, 0123, 0124, 0125, 0131, 0139, 0146, 0148, 0149, 0150, 0152, 0154, 0156, 0159, 0161, 0162, 0163, 0164, 0167, 0168, 0169, 0170, 0171, 0173, 0181, 0183, 0184, 0187, 0189, 0191, 0196, 0199, 0204, 0206, 0207, 0211, 0214, 0217, 0228, 0243, 0249, 0250, 0251, 0259, 0260, 0271, 0274, 0275, 0305, 0334, 0339, 0366, 0367, 0370, 0371, 0373, 0375, 0381, 0383, 0389, 0390, 0400, 0404, 0405, 0428, 0429, 0435, 0437, 0439, 0442, 0464, 0476, 0477, 0479, 0480, 0489, 0526, 0538, 0546, 0553, 0575, 0588, 0591, 0592, 0602, 0613, 0626, 0628, 0633, 0637, 0652, 0668, 0670, 0681, 0687, 0690, 0701, 0723, 0726, 0751, 0756, 0797, 0800, 0815, 0829, 0831, 0840, 0844, 0856, 0861, 0865, 0879, 0880, 0882, 0891, 0897, 0899, 0901, 0903, 0907, 0918, 0927, 0930, 0933, 0936, 0941, 0947, 0950, 0954, 0967, 0974, 0986, 0988, 0997, 1017, 1020, 1026, 1027, 1038, 1039, 1048, 1052, 1061, 1062, 1076, 1082, 1098, 1101, 1102, 1103, 1116, 1122, 1136, 1139, 1146, 1147, 1151, 1154, 1156, 1161, 1165, 1169, 1174, 1180, 1182, 1187, 1191, 1192, 1196, 1197, 1201, 1204, 1212, 1231, 1249, 1252, 1261, 1284, 1295, 1300, 1301, 1310, 1312, 1315, 1322, 1335, 1336, 1337, 1347, 1366, 1372, 1376, 1400, 1410, 1411, 1424, 1427, 1432, 1445, 1446, 1447, 1449, 1453, 1467, 1469, 1474, 1509, 1511, 1526, 1527, 1529, 1552, 1558, 1561, 1567, 1569, 1584, 1586, 1594, 1605, 1614, 1618, 1620, 1645, 1646, 1651, 1685, 1713, 1732, 1738, 1739, 1756, 1840, 1841